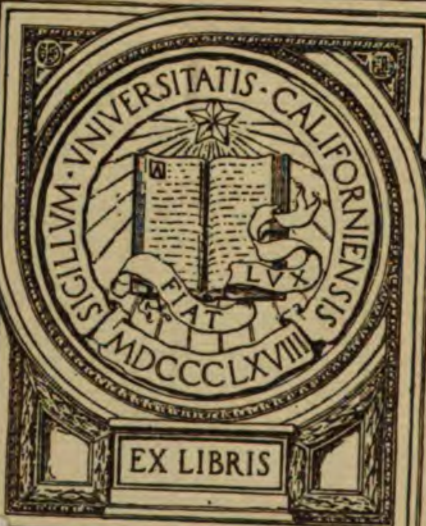

SIGILLVM · VNIVERSITATIS · CALIFORNIENSIS
FIAT LVX
MDCCCLXVIII
EX LIBRIS

Bernardmore

1–2

HANDLINGAR

RÖRANDE

SVERGES HISTORIA,

UR

UTRIKES ARKIVER SAMLADE OCH UTGIFNE

AF

AND. FRYXELL.

FÖRSTA DELEN.

STOCKHOLM, [illegible] L. J. HJERTA, 1836.

Bernard Moses

1-2

HANDLINGAR

RÖRANDE

SVERGES HISTORIA,

UR

UTRIKES ARKIVER SAMLADE OCH UTGIFNA,

AF

AND. FRYXELL.

FÖRSTA DELEN.

STOCKHOLM, hos L. J. HJERTA, 1836.

HANDLINGAR

RÖRANDE

SVERGES HISTORIA,

UR

UTRIKES ARKIVER SAMLADE OCH UTGIFNA

AF

AND. FRYXELL.

FÖRSTA DELEN.

STOCKHOLM, HOS L. J. HJERTA, 1836.

Innehåll i Första Delen.

FÖRETAL.

I början af året 1834 anhöll utgifvaren hos Kongl. Majestät om understöd till företagande af en utrikes resa, för att utur främmande arkiver samla handlingar rörande Sverges historia. Då det bidrag, som dertill kunde af allmänna medel lemnas, var otillräckligt, öppnade Hr Statssekreteraren m. m. von Hartmansdorff, Hr Förste Expeditions-Sekret. Frih. Adlerbeth, Hr Grosshandlaren Schwan för samma ändamål enskilda subskriptionslistor, på hvilka anteckningar skedde af Hans Majestät Konungen, Hans Kongl. Höghet Kronprinsen, samt af ett betydligt antal älskare af fäderneslandets historia, hvilka anteckningar stego till det antal och belopp, att utgifvaren derigenom fick medel både att utsträcka sin resa, och att, medelst afskrifvande genom andra, samla ett vida större antal handlingar än eljest på den korta tiden varit möjligt. Det åligger derföre utgifvaren att först och främst uttala sin underdåniga tacksamhet för det uppmuntrande hägn, hvarmed Hans Majestät och Hans Kongl. Höghet behagat hugna utgifvarens företag; äfvensom sin lifliga erkänsla för de herrar, hvilka till nämnde resa bidragit. Det är utgifvarens högsta önskan, att det härmedelst åt allmänheten lemnade resultatet måtte till någon del rättvisa det hedrande förtroende, som honom vid detta tillfälle visades.

Det i början af första delen införda inträdestalet i Kongl. Vitterhets-, Historie- och Antiqvitets-Akademien

lemnar en kort redogörelse öfver denna vetenskapliga resa. Angående redaktions-sättet får utgifvaren i korthet anmärka följande.

De vigtigaste och flesta handlingar hafva blifvit afskrifna på sitt urspråk. Hvad som finnes på Svenska, är af utgifvaren dels från urskriften med all möjlig noggrannhet öfversatt, dels utur handlingarnes innehåll utdraget.

Mycket, ja nära en fjerdedel af minister-missiverna var med chiffer skrifvet. Antingen vid uppsättandet eller utredandet af dessa teckenbref hafva misstag troligen ofta blifvit begångna, hvilket torde vara orsaken till de staffel och omeningar, som stundom förekomma.

Då ordnandet af handlingarna från Wien och Haag fordrar mer tid, än utgifvaren kunnat för närvarande deråt egna, har han uppskjutit deras offentliggörande, och i stället uti de tvenne första delarna lemnat större delen af samlingen från Köpenhamn.

Stockholm den 2 April 1836.

Berättelse om en af utgifvaren åren 1834 och 1835 företagen utrikes resa, för anställande af historiska forskningar *).

Mine Herrar!

Då jag blifvit hedrad med kallelse att vara ledamot uti edert samfund, åligger mig att vid inträdet derstädes lemna en framställning af något med akademiens yrken gemenskap ägande ämne. Vid fullgörandet af detta åliggande, känner jag lifligt behofvet att både för detta tillfälle och för framtiden anhålla att få tillgodonjuta samma öfverseende, som ledt eder vid mitt inkallande uti denna krets.

Dels genom allmänna, dels genom enskilda bidrag, blef jag satt i tillfälle att våren 1834 företaga en utrikes resa, till samlande af upplysningar rörande Sveriges historia, och jag anhåller att inför akademien, såsom varande den mest gilltiga domare i dessa ämnen, få såsom inträdestal aflägga redogörelse, huru och med hvad följd detta uppdrag blifvit utfördt.

Ändamålet för nämnde resa var egentligen tvåfalldigt: 1:o Det på allmän bekostnad gifna anslaget hade blifvit begärdt och bifallet för att skaffa den resande lägenhet att

*) Största delen af denna berättelse upplästes som inträdestal uti Kongl. Vitterhets-, Historie- och Antiqvitets Akademien, den 13 Okt. 1835, hvilken akademi benäget bifallit dess offentliggörande, såsom företal till dessa Handlingar.

utrikes samla förut okända materialier till utarbetandet af drottning Kristinas historia. 2:o Det genom enskild teckning sämlade bidraget hade blifvit lemnadt såväl för ofvannämnde ändamål, som tillika med den bifogade önskan, att den resande måtte anställa noggranna forskningar efter de historiska handlingar, som blifvit bortförda af de i Gustaf Wasas tid från Sverge afvikna katolska prelaterna. Härjemte önskade han att sjelf taga i ögnasigte de fält, som genom Svenska vapnen blifvit ryktbara. Slutligen, och då han på flera ställen fann föga eller intet för förstnämnde tvänne ändamål, men deremot åtskilliga andra vigtiga historiska handlingar, så beslöt han iakttaga tillfället, att dels afskrifva dylika papper, dels till ledning för kommande forskare uppteckna de vigtigaste.

Den 28 April 1834 anträddes resan från Stockholm; och det första arkiv, som besöktes, var det, som är förenadt med Linköpings gymnasii-boksamling. Innehållet af detsamma är, dock blott till en del, bekant genom de i tvänne häften tryckta Linköpings Biblioteks-handlingar. Det utgör en god källa för fäderneslandets häfder, serdeles för kyrkohistorien; en naturlig följd af de embeten, som innehades af dess förnämsta gifvare, en Benzelius, Älf, Lidén m. fl. Det hade varit väl, om nämnde katalog blifvit fortsatt och slutad, och skriftsamlingen efter densamma ordnad. För närvarande befinner sig den sednare uti ett tillstånd, som, oaktadt ämbetsmännernas visade vänskapliga beredvillighet, betydligen försvårade forskningen; och många märkvärdiga handlingar, serdeles om frihetstiden, finnas uti katalogen alldeles icke upptagna, t. ex.

a) Ankomne bref och ordres till generals-ämbetet i Pommern, åren 1757—60. Tre bundtar folio.

b) Dagbok i Stockholm från 1768 Dec. till 1772 Juni. En bundt 4:o.

c) Berättelse om riksdagen 1786 till den 11 Maj. En bundt 4:o.

d) Riksdagshandlingar från 1719—1751. Tre band folio.

e) Stenbockiana mest från år 1710. Ett band folio, m. fl.

Den resande vände sig sedan till Wexiö gymnasii-biblioteks-arkiv, hvarest flere goda upplysningar inhämtades. Förteckning öfver dervarande handskrifter finnes tryckt uti 8:de delen af handlingar rörande Skandinaviens historia. Denna förteckning är blott ett utdrag ur den handskrifna katalog, som finnes på biblioteket och år 1805 blifvit författad af bibl. amanuensen A. H. Collin, och hvilken med mera fördel kunnat in extenso tryckas. Denna särdeles fullständiga och rediga katalog, samt den derefter noggrannt bibehållna ordningen i arkivet, äro tillsammans en betydlig lättnad uti forskningsmödan. Denna handskrift-samling visar af samma orsak också samma hufvudsakliga innehåll som Linköpings, neml. bidrag till fosterlandets ecklesiastika historia. Våra domkapitels och gymnasii-arkiv äro rika på sådana; men vår kyrkohistoria fattig. Den väntar en ny Baazius.

Handskrifterna på Strö blefvo föremålet för nästa forskning. De befinnas i god ordning efter den utförliga lista, som är tryckt uti 8:de delen af Handlingar rörande Skand:s historia. Flera märkvärdiga skrifter finnas, särdeles Fol. N:o 5 m. fl. handlingar om konung Karl den elftes reduktion, i hvilket ämne den samtidige Klas Rålamb var djupt invigd. Äfven finnas der upplysningar om den bekanta tvisten mellan Gustaf II Adolf och Erik Brorson Rålamb, den förre icke till heder.

Sedan ägaren af Löberöd bekostat uppsättandet och tryckningen af en utförlig katalog öfver dervarande arkivs rika tillgångar, är det öfverflödigt att här anföra något om dess innehåll. Löberöd har genom denna katalog och hand-

skrift-samlingens ändamålsenliga ordnande äfven för häfdaforskaren såsom sådan blifvit ett bland de behagligaste ställen att besöka.

Genom Lagerbring har Lunds akademiska boksamling kommit i besittning af flere för den profana historien ganska vigtiga handlingar. I synnerhet förtjena att derstädes anmärkas en mängd samlingar för fortsättandet af nämnde författares Svea rikes historia, och deribland i synnerhet många afskrifter åt honom af Voss och Langebek meddelade ur kongl. Danska geheime-arkivet. Dessa sednare angå i synnerhet tiden från 1457 till 1523, och har Lagerbring med egen hand öfver desamma skrifvit en förteckning, som ännu förefinnes. Katalog öfver boksamlingens alla handskrifter är upprättad af vår nitiske Wieselgren, hvilken äfven författat den arbetsdigra förteckningen öfver Löberöds arkiv.

I allmänhet har Sverge ojemnförligt rikare förråd på historiska skriftsamlingar än något annat af de land, författaren haft tillfälle att besöka. Våra gymnasii- och domkapitels-arkiver äro redan nämnda; men de äro icke de enda. De många politiska hvälfningar, vårt land undergått, och den nära del, som våra högre ätter, ofta flera leder igenom, tagit i samma hvälfningar, hafva förvandlat de flesta deras stamgods till dyrbara arkiv. Hvilka skatter förvaras ej på Sko-kloster, Tidön, Säfstaholm, Bergshammar, Torpa, Falkenå, Brokind, Strö, Löberöd och flerestädes! Mot dylika samlingar finnes utomlands ingenting svarande, och i afseende på de tre sista århundradenas historia, har den Svenske häfdaforskaren ingen orsak att klaga öfver brist på handlingar; men vida mer öfver brist på tid att vederbörligen genomgå, hvad som redan förefinnes.

Den 20 Maj anlände den resande till Köpenhamn, hvarest han snart fick personlig erfarenhet af Danska regerin-

gens allmänt kända nit och beredvillighet uti allt, som leder till vetenskapernas befrämjande. Efter uppvisande af medförda rekommendationsbref och genom Svenska ministerns lemnade förord, öppnades geheime-arkivets alla tillgångar, hvilkas begagnande af geheime-arkivarien professor Finn Magnussons förekommande välvilja mycket underlättades. Likaså erhöll resanden genom justitie-rådet Molbech *) tillträde till biblioteks-arkivet, och etatsrådet Engelstoft meddelade åtskilliga intressanta handlingar, hvilka voro uti hans enskilda ego. I allmänhet kan den resande ej nog berömma den gästfrihet och välvilja i enskildt hänseende och den beredvillighet uti vetenskapligt, som honom af Danmarks lärde både nu och vid hans återkomst bevisades; hvarigenom, samt genom herr generalkonsul Ewerlöfs visade vänskap och välvilja, vistandet i Köpenhamn blifvit ett bland de gladaste minnen, resanden hemfört från sin färd.

Hvad som för Sverges historia finnes uti Köpenhamns offentliga skriftsamlingar, är redan kändt genom de kataloger, som finnas uti Handlingar rörande Skandinaviens historia. Ojemnförligt rikare än alla dessa tillsammans är dock geheime-arkivet, åtminstone så vidt det rörer den tid från 1632 till 1699, som blef egentliga föremålet för närvarande undersökning. Men utom Köpenhamn, finnas i Danmark inga arkiv af någon betydenhet.

Då resanden efter några veckors arbete fann, att undersökningen af nämnde geheime-arkivs tillgångar skulle medtaga en längre tid, beslöt han spara detta arbete till sin återkomst, och använda den vackrare årstiden till resan åt Pålen och Tyskland, hvilken derföre anträddes öfver Malmö, Ystad till Greifswald, der han landsteg den 17 Juni.

*) Statsrådet Werlauff var sjuk.

Uti Greifswalds universitets-bibliotek finnes en icke obetydlig samling handskrifter enligt deröfver upprättad förteckning, deribland dock ingenting af serdeles vigt i de ämnen, som voro närmare föremål för den resandes forskning; men 17 folio-häften, under namn af *Acta Livonica* tycktes lofva mycken upplysning uti Lifflands historia.

Från Greifswald anträddes resan till Stralsund. De uti dervarande arkiv befintliga handlingar angå hufvudsakligen stadens enskilda angelägenheter. Resanden har genom konsistorial-rådet Mohnike och general-konsul Brändström erhållit derifrån en öfversigt af alla de från Stralsund till Stockholm under Kristinas tid afgångna beskickningar, och af föremålen för desamma.

Från Stralsund anträddes resan öfver Rostock, Güstrow, Wittstock till Berlin, dit ankomsten skedde d. 23 Juni. Bref från Svenska regeringen och från Preussiska i Stockholm varande ministern aflemnades; men tillträde till geheime-arkivet blef icke beviljadt, utan den resande måste uppgifva, hvilka handskrifter han önskade utbekomma. Han nämnde då underhandlingarna rörande frieriet mellan kurfursten Fredrik Wilhelm och drottning Kristina, samt åtskilliga andra punkter under nämnde drottnings regering; men efter anställd forskning lemnades det svar, att inga handlingar rörande nämnde föremål vore förhanden. Den resande efterfrågade ytterligare om möjligtvis uti Berlins arkiv kunde finnas några Svenska handlingar, hvilka de i konung Gustaf I:s tid flyktade katolska prelaterna från fäderneslandet utfört. Efter anställda forskningar lemnade föreståndaren för kongl. Preussiska arkiven, geheime-rådet Tschoppe deröfver närlaggde bevis. Den resande beslöt neml. att allestädes, der någon underrättelse om de Braskiska eller Trolliska papperen rimligtvis kunde finnas, af vederbörande arkiv-embetsmän anhålla om betyg så väl,

att resanden undersökt ifrågavarande arkiv, såsom ock att arkivarien framvisat alla af honom kända handlingar rörande nämnde föremål, detta allt till bevis, att resanden utfört sitt åliggande och till underrättelse för kommande forskare. Det ifrågavarande betyget lydde som följer: (*Bil. A.*)

De Preussiska arkiven befinna sig i allmänhet i en förträfflig ordning. Grundsatsen för deras förvaltning är följande. Hvarje stad, kyrka eller gods behåller uti sitt förvar endast de handskrifter, som densamma uteslutande angå. De handlingar deremot, som röra hela provinsen, dess historia, administration o. s. v. hafva genom regeringens omsorg blifvit samlade till de så kallade provincial-arkiven, af hvilka det befinnes ett inom hvarje af monarkiens större landskap; t. ex. i Stettin för Pommern, i Königsberg för West- och Ost-Preussen, i Breslau för Schlesien o. s. v. De handskrifter deremot, som angå hela riket i allmänhet,

---

Bil. A. Dem Herrn Professor And. Fryxell aus Stockholm bescheinige ich hierdurch auf sein Verlangen, dass derselbe, während seines hiesigen Aufenthalts nach den sogenannten Riks-registraturen und andern, die Geschichte Schwedens aus der Zeit vor der Reformation betreffenden documenten, welche die aus Schweden entflohenen Katholischen-Prälaten, namentlich der Bischof Brask entführt haben sollen, bei mir verschiedentlich nachfrage gehalten, ihm aber darauf meinerseits nur hat eröffnet werden können, dass bisher weder in dem hiesigen Geheimen Staats- und Cabinets-Archiven, noch in den übrigen Archiven des Preussischen Staates, insoweit solche von der Central-Verwaltung für die Königlichen Archiven beaufsichtiget worden, eine Spur von den erwähnten Registraturen und Documenten zum Vorschein gekommen sei.

Berlin, den 3 Julius 1834.

GUSTAV ADOLF TZSCHOPPE,
Königl Geheimer Ober-Regierungsrath, Direktor des Königl. Geheimen Staats- und Cabinets-Archivs und der Archiv-Verwaltung.

t. ex. krigs-, förvaltnings- och diplomatiska handlingar samlas uteslutande till rikscentral-arkivet uti Berlin.

Det finnes mycken anledning till den förmodan, att biskop Brask uti Preussen eller Pålen qvarlemnat de historiska handlingar, han vid sin flykt från Sverige bortfört. Det hade derföre blifvit den resande ålaggdt att uti nämnde länder anställa forskningar efter bemälte papper, och för detta ändamål erhöll han icke blott enskilda rekommendationsbref från nyssnämnde geheimeråd Tschoppe, utan också från Königl. Preussische Ministerium der Geistlichen Unterrichts- und Medizinal-Angelegenheiten en öppen skrifvelse till förvaltningarna i Ost- och West-Preussen, innehållande tillåtelse för den resande att undersöka alla dervarande arkiv.

Men innan resanden anträdde denna långa omväg, ville han besöka Leipzig och Dresden. På det förstnämnde stället besågos slagfälten vid Breitenfeld och Lützen. Äfven visade öfver-bibliotekarien Gersdorff universitetets handskrifter, bland hvilka inga stodo i närmare förbindelse med Sveriges historia. Samma förhållande var äfven med dervarande rådsbibliotek, hvars arkiv af regierungs-rath Demuth på begäran öppnades och lika fåfängt hade stadtsrath Müller genomsökt stadsarkivet.

Då den resande for ifrån Berlin, ämnade han icke företaga några vetenskapliga forskningar uti Dresden, utan endast i genomfarten ett par dagar derstädes uppehålla sig. Han hade derföre icke medfört några rekommendationsbref; men då han i Leipzig af öfver-bibliotekarien Gersdorff hörde, att geheime-arkivet uti Dresden var både rikt och för närvarande ganska tillgängligt, beslöt han försöka dersammastädes vinna inträde. Det mötte i början någon svårighet, emedan den resande icke kunde dokumentera sig på något annat sätt, än genom ett vanligt pass; men slutligen

blef dock hans ansökan af statsministern Lindenau beviljad, hvars vid detta tillfälle visade förtroende och beredvillighet den resande alltid skall med tacksamhet erkänna. En lycklig tillfällighet gjorde också, att resanden sedermera kunde visa sin behörighet genom ett betyg af hans excell. Norrske statsministern Löwenschöld, hvilken i detsamma reste genom staden.

Dresdens arkiv synes vara ganska rikt, och bör äfven vara det, serdeles uti hvad som angår äldre tider; då man nemligen besinnar den vigtiga plats, som kurfurstendömet Saxen innehade icke allenast uti Tyska utan äfven i hela Europeiska historien, i synnerhet före, under och strax efter reformationen, ja ända till trettioåra-kriget, då genom Johan Georgs odugliga regering det rika och mägtiga Saxen förlorade *sitt inflytande*, och deremot det magra, af naturen *vanlottade* Brandenburg genom klokhet och kraft började tillvälla sig första platsen uti det nordliga Tyskland. Efter den uppgjorda planen hade resanden endast några få dagar att uti Dresden använda; men äfven på denna korta tid fann han flere ganska märkliga handlingar, t. ex. angående stridigheterna, mellan Sverge och Kristian I af Oldenburg; konung Gustaf II Adolfs Tyska fälttåg och det trettioåra-kriget i allmänhet; urskriften till konung Erik XIV:s olyckliga, af Danska regeringen 1563 uppsnappade bref till drottning Elisabet af England; flere handlingar rörande en giftermålsförbindelse mellan konung Erik XIV och furstinnan Anna af Saxen. Denna förbindelse är den resande vetterligt hittills icke af någon Svensk häfdatecknare anförd. Den knöts 1556 och upplöstes 1558. Erik ville nemligen, att furstinnan Anna i sällskap med flere andra Tyska furstinnor skulle fara öfver till Stockholm för att sätta honom i tillfälle att efter egna ögon anställa valet eller, som han sjelf kallar det, "Besichtigung" af sin blifvande

gemål; hvilket åter af furstinnans slägt afslogs, såsom ett i Tyskland opassande sätt för furstliga frierier. Det är bekant, huru denna furstinnan Anna, fastän nära förbunden med protestantismens tvenne utmärkta hjeltar, neml. dotter af Moritz af Saxen i Tyskland, och gemål åt Wilhelm af Oranien i Holland, likväl öfvergick till katolska läran och derjemte förföll till ett sådant lefnadssätt, att fäderneslandet denna gången måtte lyckönska sig till den Erik XIV:s nyck, som hindrade henne från att intaga ett rum bland Sverges drottningar. — Uti Dresdens arkiv fanns äfven en af Hessiska hofvet uppsatt, temligen utförlig berättelse om samma konung Erik XIV:s frieri till Hessiska furstinnan Kristina, hvilket uppsats, jemnförd med hvad Rommel berättar i sitt förtjenstfulla arbete, Die Geschichte Hessens, gifver åt hela denna underhandling mycket ljus, men deremot än mera skugga åt den olycklige Erik XIV:s förut redan alltför mörka bild. — Ytterligare fann resanden några bref, vexlade mellan båda hofven uti Dresden och Berlin, af hvilka tydligen ådagalägges, att förbindelsen mellan Gustaf II Adolf och furstinnan Maria Eleonora af Brandenburg ansågs vara nästan bestämdt afgjord, redan uti November 1617, eller samtidigt med förlofningen mellan Jakob De la Gardie och Ebba Brahe. Denna brefvexling är således en ny och afgörande vederläggning af den gamla sagan, om Gustaf II Adolfs och Ebba Brahes sednare förbindelse.

Den 23 Juli lemnade den resande Dresden, och anlände d. 27 samma månad öfver Berlin, Cüstrin, Landsberg, Schlockau, Dirschau till Dantzig. I följe af förut nämnde öppna skrifvelse från Ministerium uti Berlin erhöll han straxt tillträde till alla i staden varande arkiver, hvarvid han nitiskt understöddes af Svenska konsuln Hr Segerström. Resanden besökte först Carmeliter-klostret, hvarest Brask

någon tid vistades, och hvilket sålunda förmodades kunna händelsevis om honom äga några upplysningar; men resanden genomgick förgäfves både katalog och bibliotek, och fick slutligen af klostrets föreståndare Hr pfarrer Katke hosgående betyg. (*Bil. B.*) En lika undersökning, men också med lika liten framgång anställdes uti Brigittiner-klostret, hvarest man med skäl kunnat vänta upplysningar om Sverge i allmänhet och serdeles om biskop Brask, hvilken under sitt stift ägde sjelfva moderklostret i Wadstena. Nu varande priorn, pater Müller, hade för 40 år sedan kommit in uti klostret och derstädes träffat då 70-åriga bröder; men af dem aldrig hört ett enda ord om biskop Brask eller andra Svenska till Preussen flyktade prelater. Han lemnade följande betyg. (*Bil. C.*) Angående sjelfva stadens arkiv

---

(*Bil. B.*) Auf besonderes Verlangen des Herrn Professor A. Fryxell aus Stockholm bescheinige ich hiemit, dass in der Bibliothek des ehemaligen Karmeliter- (Weiss-mönchen-) Klosters durchaus keine, weder gedruckte noch handschriftliche Urkunden die Schwedische Geschichte betreffend, sich vorfinden, und dass namentlich keine Reichs-registraturen oder sonst dergleichen von dem zur Zeit der Einführung der Reformation in Schweden geflüchteten Bischofe Brask hier aufbewahrt werden. Danzig d. 28 Juli 1834.

J. KATKE.

Erster Weltgeistlicher bei der Karmeliter-kloster-kirke.

(*Bil. C.*) Herrn Professor And. Fryxell aus Stockholm bekunde hiemit:

Dass derselbe während dem Hiesein in Danzig nach den Documenten der Schwedischen Geschichte, welche die entflohenen katholischen Prælaten, besonders der Bischof Brask, mit sich genommen haben soll, Anfrage gemacht; meinerseits habe eröffnen müssen, das in der Bibliothek des Klosters St. Birgitta gemäss meines Wissens nichts von Schriften dieser Art vorzufinden. Danzig d. 29 Juli 1834.

MÜLLER.

Prior zu St. Birgitta.

rådfrågades Hr Doktor Löschin, hvilken är bibliotekarie vid stadens boksamling och tillika utgifvit Dantzigs historia uti två band, och således bäst varit i tillfälle att undersöka detta arkiv. Hans betyg lyder som följer. (*Bil. D.*) Ett fjerde bibliotek hade varit uti Dominikaner-klostret, hvilket dock år 1813 jemnte sjelfva klostret uppgått i lågor. I allmänhet klagades vid alla härvarande bok och skriftsamlingar öfver de stora förluster, som sista belägringarna medfört, serdeles då Fransoserna innehade staden, emedan en oerhörd mängd böcker och papper utan val borttogos för att begagnas till patroner och andra krigsförnödenheter.

Efter några svårigheter öppnades ändtligen arkiv-hvalfvet uti Oliva kloster, och resanden flyttade från Dantzig ditut, icke utan hopp att göra en betydlig skörd. Arkivet bestod af nära 3000 band handskrifter, och förvarades uti ett osundt och fuktigt hvalf, hvarje band höljdt af mögel. Detta för fornforskare lofvande utseende var helt och hållet bedrägligt. Hela samlingen genomgicks och bestod blott af yngre efter eldsvådan 1577 samlade papper, innehållan- Patristica, Homiletica o. s. v., samt i synnerhet Scholastica, hvilka ämnen ofta utgöra den förnämsta beståndsdelen uti

---

(*Bil. D.*) Dem verehrlichen Verlangen des Herrn Professor Fryxell gemäss, bezeuge ich hierdurch, dass weder in der unter meiner Aufsicht stehenden hiesigen Stadtbibliothek, noch in den Danziger Rathsarchive, mit dessen Inhalt ich mich bei der Bearbeitung der von mir herausgegebenen Geschichte Danzigs genau bekannt gemacht habe, dokumenten oder andere Manuscripten, welche die Schwedische Geschicthe angehören, vorhanden sind. Danzig d. 6 Augusti 1834.

DR. GOLLHELF LÖSCHIN.
Director der St. Johannis Schule und Stadtbibliothekar.

katolska klosterbiblioteken; historiska handlingar deremot saknades helt och hållet. Föreståndaren för det nu mera sekulariserade klostret gaf följande betyg. (*Bil. E*)

Orsaken till denna fullkomliga brist på alla historiska handlingar befanns vara tvåfalldig. Den första neml., att under en tvist mellan staden Danzig och abboten i Oliva blef hela klostret uti Februarii månad 1577 af Danzigs soldater intaget, plundradt och uppbrändt, och det så våldsamt och hastigt, att munkarna icke ens hunno rädda alla åtkomsthandlingarna till sina innehafvande egendomar, hvilket dock naturligtvis låg dem mest om hjertat. Alla öfriga papper uppgingo i lågor och deribland också kanhända de, som biskop Brask möjligtvis från *Sverge* medfört och derstädes qvarlemnat. Den andra orsaken *till* denna brist på historiska handlingar är, att enligt Preussiska regeringens arkiv-stadga hvarje handling af allmännare intresse blifvit skickad till provincial-arkivet uti Königsberg, dit derföre också resanden beslöt att vända sin kosa.

På vägen besågs Marienburgs slott, sätet för den fordom så mägtiga Tyska riddare-orden och dess högmästare. Sedan staden jemnte West-Preussen blifvit af orden öfverlemnad åt Pålen år 1466, blef detta slott qvarstående uti sin gamla gestalt, dock år för år allt mer och mer förfallande. Då vid Pålens första delning 1774 Marienburg med West-Preussen tillföll Brandenburg, lät Fredrik den II

(*Bil. E.*) Auf Verlangen bezeuge ich hiemit, dass ausser der dem Herrn Professor Fryxell geöffneten Bibliothek des ehemaligen hiesigen Cisterzienser-klosters keine andere Sammlungen von Handschriften, Documenten oder sonst dergleichen wichtigen Papieren hier vorhanden sind, und mir auch weiter keine wichtige Beziehungen dieser Art hierselbst bekant würden. Oliva den 30 Juli 1834.

HABER.
Pfarrer.

enligt då gällande regeringsgrundsatser förändra hela slottet med tillhörande byggnader till spannemålsbodar och fabriker, hvarvid alla fornlemningar förstördes. Den gamla riddareboningen qvarstod i detta förändrade skick, tills den under de sednare åren en gång besöktes af den kongl. familien, och deribland också af drottning Luise, denna drottning, efter hvilken man i Preussen finner hennes välgörande spår i hvarje landsort, likasom hennes bild i hvarje hydda. Hon kände lifligt, att Marienburgs slott var Preussiska statens mest nationella minne, och uppfattade på stället samt framkastade förslaget att återställa det gamla slottet till dess fordna utseende och till en minnesvård för Preussens historia. Förslaget vann straxt bifall, och konungen åtog sig reparations-kostnaden för ett rum, drottningen för ett annat, kronprinsen för ett tredje, flere prinsar och prinsessor slogo sig tillsammans om ett fjerde, ett femte, enskilda personer åtogo sig enskilda fönster, eller trappor eller försalar. Efter drottning Luises död fullföljdes företaget ganska ifrigt af nuvarande kronprinsen, hvilken genom presidenten Schöne i Königsberg gjorde för Preussens landtständer förslag om slottets fullkomliga återställande. Den höga och kraftfulla fosterlandskärlek, som på dessa sednare 25 åren så fördelaktigt utmärkt Preussiska folket, och som jemnte dess kraftiga och välgörande styrelse lyftat Preussarne till den höga ståndpunkt, som de för närvarande innehafva bland de Europeiska folken, denna fosterlandskärlek förnekade sig ej heller denna gång. Återställandet har skett, men icke genom en allmänt åtagen beskattning, utan helt och hållet af enskilda personer och korporationer. Så har t. ex. en stad på sin bekostnad reparerat taket, enskilda familjer, bönderna inom enskilda socknar, till och med inom enskilda byar, hafva åtagit sig större eller mindre delar af slottet; hvarvid likväl märkes

att dessa reparationer stått under gemensam uppsigt af en person, som med noggrann kännedom af medeltidens konst ledt alla företagen i öfverensstämmelse dermed och med det hela. Tillika hafva salar blifvit öppnade för bevarandet af gamla minnesmärken, konstsaker, porträtter och mera dylikt, som har afseende på Preussens äldre historia, hvilka salar också beständigt fyllas af gåfvor från alla håll; och på sådant sätt står nu Marienburgs slott en minnesvård, af hvad Preussen varit, och af hvad Preussen är. Hvilken Svensk tänker icke härvid på Gripsholm med liflig önskan af framgång åt det derstädes gjorde fosterländska företaget?

Uti Königsberg fanns ett ganska betydligt arkiv, ty dit hafva blifvit samlade alla historiska handlingar från hela både Ost- och West-Preussen, både från kloster och städer; hvaribland bidragen från Marienburg äro de rikaste. Hela Königsbergs arkiv befinner sig uti en alldeles förträfflig ordning, för hvilken forskarne hafva att tacka den mycket förtjente arkiv-direktorn, professorn och riddaren D:r Joh. Voigt. Denne man har bragt arkivet uti en ordning, hvars like författaren icke sett, med undantag af geheime-arkivet uti Haag. Det är samma man, som med utmärkt lärdom sammanskrifvit Preussens äldre historia uti 6 band. Genom honom har också Danska regeringen erhållit en mängd för deras historia vigtiga documenter, hvarföre han också blifvit utnämnd till riddare af Dannebrogs-orden. Det är också genom honom, som från det gamla Högmästare-arkivet, blifvit samlade de flesta och bästa bidragen till det intressanta *Index corporis historico diplomatici Livoniæ, Aesthoniæ, Curoniæ,* hvaraf Napiersky på bekostnad af Lifflands, Estlands och Kurlands ridderskap utgifvit första delen; ett arbete af stor vigt, också för Sverges äldre historia.

De för densamma märkvärdigaste i Königsberg befintliga handlingar voro följande. Sjelfva urskriften, medelst hvilken konung Albrekt år 1399 till Tyska orden förpantade Gottland och Wisby; skrifven på pergament, samt försedd med en mängd Meklenburgska men ingen enda Svensk rådsherres sigiller. Urskriften, hvarigenom orden mot en summa af 9000 Engelska nobler anno 1407 gifver Gottland och Wisby tillbaka åt konung Erik XIII, hvilken dervid förbinder sig att lemna Gottlands innevånare deras gamla fri- och rättigheter. Dessa tvenne förut okända, men högst vigtiga handlingar bidraga mycket till att utreda den förut endast dunkelt kända historien om Gottlands pansättning och återköp. Ett bref från Danska adeln 1402, intygande, att konung Olof VI Håkansson af Norrge verkeligen var död, och att således den uti Preussen mot drottning Margareta framkomna pretendenten vore "ein Bube und Landesverräther." — En mängd afhandlingar mellan Tyska orden å ena, samt konungarne Erik XIII och Karl VIII å andra sidan; äfven ett bref från Svenska rådet, dateradt Linköping d. 30 Mars 1434, ställdt till ordens stormästaren, med bittra klagomål öfver konung Erik XIII:s herrsklystna och olagliga uppförande — Tyska ordens högmästares registranter och samlingar af ankomna och afgångna bref, uti hvilka för den, som ägt tid att dem genomgå, en ganska rik historisk skörd skulle finnas för hela tidehvarfvet före Gustaf Wasa; likasom uti de så kallade *Hanseatische Recessen*, hvilka förvaras uti Danzig, Lübeck och flerestädes. — Ytterligare en samling bref rörande flere skepp, som Gustaf Wasa år 1534 lät genom Iwar Fleming uppbringa från Danzigerboarne. En mängd handlingar om den från samma konung bortvikne Wolf Gytler, samt om dennes tvist med Kristofer Andersson; likaså angående

ende grefven af Hoya. — Ett bref från konung Kristian III i Danmark till ordensmästaren, dateradt Köpenhamn, Martius dag 1540. Konungen säger deri, att han hört, det hans bror, prins Johan, skulle uti Preussen låta gifva sig titeln af Sverges konung, beder ordensmästaren förekomma sådant, emedan konung Gustaf I deröfver blifvit uppbragt. Handlingar rörande ett giftermåls-förslag emellan Erik XIV och någon bland prinsessorna Katrina, Sofia eller Anna af Pålen. Detta giftermålsförslag är mig veterligen det första bland de många, som för denne ostadige konung bragtes å bane. Underhandlingarna derom öppnades 1554, af markgrefven Albrekt, leddes sedan på Sverges vägnar af burggrefven af Donau, tyckes hafva mött hinder uti Eriks enskilda tycke, ty genom bref till markgrefven, dat. Uppsala d. 10 Maj 1558, förklarar Gustaf den förste, att han för egen person gerna skulle hafva sett förbindelsen med Pålen, men ville lemna sin son fri vilja; hade dock ännu flere söner o. s. v. — Bref af året 1562 angående giftermål emellan konung Erik XIV och en furstinna af Meklenburg, föreslaget af samma markgrefve Albrekt. Då denna furstinna, likasom förut furstinnan Anna af Saxen, vägrade att underkasta sig en resa öfver Östersjön för att först vederbörligen af Erik XIV beskådas, förklarade denne medelst bref af den 7 April 1562 underhandlingen afbruten. Flere bref från Johan III till ordensmästaren skrifna under den förres vistelse i Pålen 1562 samt en på Tyska uppsatt berättelse om oenigheten mellan denna hertig och dess broder konung Erik XIV. — Afskrift af äktenskaps-kontraktet mellan konung Erik XIV och furstinnan Renata af Lothringen, upprättadt d. 26 Apr. 1566.

Efter medlet af 16 århundradet upphör arkivet att äga några för Sverges historia märkligare handlingar; för-

modligen emedan sådana, efter denna tiden blifvit förda till Berlin. Hvad slutligen Braskiska papperen angår, så kunde resanden uti Königsberg icke finna efter desamma eller efter honom sjelf det minsta spår, hvarken uti de handlingar, som blifvit samlade från Oliva, eller från andra Preussiska kloster. Deremot träffades i ett Diarium Olivense den notisen, att Magnus Episcopus Scarensis (troligen Magnus Haraldi) har på begäran af Episcopus Leslauensis år 1538 invigt abboten Bartholomæus uti Oliva. Efter slutad forskning erhölls af professor Voigt följande betyg, (*Bil. F.*)

Ifrån Königsberg anträddes resan öfver Eylau, Heilberg, Neidenburg inuti Pålen och vidare öfver Mlawa, Makow, Pultusk till Warschau, dit ankomsten skedde d. 9 Aug., då genast rekommendationsbref framlemnades från Ryska ministern v. Maltitz uti Berlin. Äfven här mötte den resande mycken beredvillighet. Prinsen af Warschau samt inrikes ministern general Golowin gåfvo befallning om arkivens öppnande, och geheime-rådet Linde, geheime-arkivarien Majewski och f. d. historiarum professorn Bentkowsky lemnade dervid alla äskade upplysningar. Beklagligtvis kunde, oaktadt denna välvilja ingenting af betydenhet

---

(*Bil. F*). Ich Endesunterschriebener bescheinige hiermit, dass sich so wohl in dem hiesigen Königlichen Geheimen-Archiv, als in den Städter-Archiven zu Danzig und Thorn, und eben so wenig im Kloster Oliva oder in den andern Klöstern des Landes, keine Spuren von Schwedischen Urkunden des Bischofs Brask oder aus dessen Sammlung befinden. Da die Klosterarchive jetzt alle mit dem hiesige Hauptarchive vereinigt und mir die städtischen Archiven zu Thorn und Danzig genau bekannt sind, so kann ich dieses Zeugniss um so mehr der Wahrheit gemäss ausstellen.
Königsberg am 6 Aug. 1834.

JOHANNES VOIGT,

Ordentlicher Professor der Geschichte an der hiesigen Universität und Geheime-Archiv-Director.

finnas. Warschau har fordom ägt flere, men äger numera ingen enda betydlig skriftsamling. Uti ett från trycket utgifvet arbete *öfver Slaverna och deras Stamförvandter* (titeln på Pålska) har geheime-arkivarien Majewski meddelat en kort öfversigt af Pålska stats-arkivernas öde. Deruti nämnes, att Acta Suecica från 1505 till 1562 förvarades i Krakau; men blefvo sedan af Stanislaus Poniatowsky flyttade till Warschau, hvarest enligt samma uppgift äfven förvarades Acta Suecica från 1618 till 1732, och förmodligen äfven för sednare tider. Men år 1795 fördes hela detta arkiv till St. Petersburg. Om Acta Suecica för mellantiden, nemligen mellan 1562 och 1608 kunde Majewski icke lemna någon upplysning, hvarken hvar de funnits, eller hvart de kommit. Då man besinnar Sveriges och Pålens många och nära förhållanden, kan man ej annat än beklaga förlusten af dessa papper, hvilka säkert hade lemnat många vigtiga upplysningar. De handlingar, som stannat qvar uti det nuvarande arkivet, voro endast juridiska, ekonomiska, o. s. v. för Sveriges historia af föga vigt. Detta arkiv var dessutom just nu under flyttning, och kunde ej på flera veckor komma i någon slags ordning. Hr Majewsky lofvade dock, i den mindre troliga händelse några upplysningar rörande Sverge skulle finnas, att derom genast lemna underrättelse. Någon sådan har dock icke kommit, oaktadt andra sedermera från Warschau erhållna meddelanden. — En enskild, men ganska betydlig skriftsamling fanns fordom uti det så kallade Zaluskiska biblioteket, stiftadt och fulländadt af båda bröderna biskoparna Zaluski, och 1745 upplåtet till allmänt bruk. Af Janozkis deröfver upprättade katalog, utgifven från trycket, finner man, att der förvarades flere för Svenska historien, att döma af titeln, vigtiga handlingar; men redan år 1795 blef detta arkiv fördt till St. Petersburg. — *Vetenskapsvännernas samfund*, med

stora uppoffringar af Hr Stazy stiftadt, vann genom enskilda bidrag betydlig utvidgning, så att det ägde eget hus, och rikt bibliotek samt arkiv. Det blef äfven gynnadt af Ryska regeringen och erhöll sednast år 1828 af kejsar Nicolaus en donation, hvarå årliga räntan skulle af samfundet utdelas som premier åt unga Pålska vetenskapsidkare. Efter revolutionen blef sällskapet år 1831 upplöst, dess arkiv samt största delen afdess boksamling bortförda till Ryssland. — Universitetet uti Warschau hade blifvit stiftadt och i hög grad gynnadt af Ryska regeringen både medelst donationer och betydliga uppförda byggnader samt stod uti blomstrande tillväxt, då revolutionen utbröt. Efter densamma år 1831 blef universitetet tillslutet, större delen af bok- och skriftsamlingen bortförd till Ryssland. — Konung Stanislaus Poniatowski lät sin bibliotekarie Albertrandi företaga en längre resa äfven genom Danmark och Sverge för att anskaffa handlingar rörande Pålens historia. Den rika samling, som säges på detta sätt hafva uppkommit, inköptes efter konungens död af en Czacki, och skänktes åt det i Krzeminiec varande gymnasium, hvarifrån större delen sedermera blifvit förd till Kiew. — På samma sätt lät furst Czartoriski sin bibliotekarie Birnacki företaga en resa genom Europa. Resultatet deraf var bok- och skriftsamlingen uti Pulawi nära Lublin. Också denna är numera förd till Ryssland. — Dessa voro de förnämsta Pålska arkiver, som uti Warschau omtalades. Många upplysningar hade troligtvis derutur kunnat vinnas, ehuru här som öfverallt förlusten torde hafva ökat deras värde uti de förlorandes ögon.

Det återstod ännu att följa de spår efter biskop Brask, som kunde finnas uti Lenda kloster, hvarest han aflidit. För att på stället göra nödiga efterforskningar ämnade derföre resanden begifva sig till nämnde kloster, beläget nära

Kola vid vägen åt Posen. Denna omväg befanns dock onödig. År 1819 blef nemligen Lenda likasom många andra kloster upphäfdt. För att samla de vigtiga papper eller böcker, som kunde finnas här eller uti andra kloster, erhöll regierungs-rath Linde af Ryska regeringen det uppdraget att företaga en resa kring hela riket, och upprätta kataloger öfver dervarande alla bok- och skriftsamlingar, hvilkas bättre innehåll sedermera fördes till Warschau, och förenades med offentliga biblioteken; men blef också tillika med desse sednare år 1831 flyttadt till St. Petersburg. Katalogen öfver Lenda samlingar ägde Hr Linde ännu uti sitt förvar. Den innehöll endast 72 handskrifter, och dessa alla af förutnämnde för katolska kloster gemensamma innehåll; men om biskop Brask eller Sverge icke ett enda ord. *Lenda kloster* är för närvarande förvandladt till ett tukthus.

Då ofvan och oftanämnde Hr Linde är född af Svensk slägt och inom den litterära verlden väckt så mycket och rättvist uppseende, torde äfven finnas skäligt, att genom några korta underrättelser göra denne ovanlige man mera än hittills känd inom hans fädernesland, för hvilket det är glädjande att i Pålens utmärktaste litteratör igenkänna en af sina egna ättlingar.

Geheime-regierungs-rath, riddaren af flere ordnar Samuel Gottlob Linde, föddes 1771 uti Thorn, hvarifrån också Copernicus, Pålens största vetenskapliga ryktbarhet, härstammade. Lindes far, en fattig borgare dersammastädes, var född uti Dalarna i Sverge. Vid 28 års ålder begaf sig den unga Linde till universitetet i Leipzig, der hans utmärkta egenskaper väckte det uppseende, att han såsom behöfvande erhöll af Diaconus Dr. Weisse flera år enskildt understöd för att kunna uppehålla sig vid akademien. På Professor A. W. Ernestis rekommendation blef

han 1792 Lector Publicus Linguæ Polonicæ uti Leipzig. Såsom sådan gjorde han bekantskap med Pålens utmärkte skald, grefve Niemcewicz, och genom honom med Dmochowski, Kosciuzko, bröderna Potocki m. fl. hvilka då vistades i Saxen. Det var just vid denna tidpunkt, då efter århundraden af förvillelser Pålen tycktes vakna till medvetande af sin ställning och till en sundare åsigt af sina politiska förhållanden. Riksdagen i Warschau och konstitutionen af d. 3 Maj 1791 gick, som en mellan molnen frambrytande solblick, öfver Pålska folket och lifvade det till ansträngningar för fosterlandets frihet och dess ära. Af denna anda fattades också Linde, och då Potocki förde underhandlingarne och Kosciuzko svärdet, beslöt den 22-årige vetenskapsidkaren, att också offra sitt lif och sin verksamhet för fäderneslandet; och han beslöt företaga sig den herkuliska mödan att utarbeta en ordbok för Pålska språket, hvilken ännu helt och hållet saknades, och han flyttade för detta ändamål till Warschau. Det var år 1793 beslutet om nämnde företag fattades. Utförandet mötte otaliga hinder. Pålens gamla arfsynd vaknade snart, och det var just Pålackar, som under rop på frihet och konstitution sjelfve inkallade de främmande härar, som smidde deras fädernesland i bojor. År 1794 måste derföre Linde åter lemna Warschau, då han begaf sig till Wien; hvarest han, understödd af furst Adam Czartoriski d. ä. och af gref Ossolinski samt i sällskap med denne sednare under sju års tid oafbrutet sysselsatte sig med förberedelser till det stora företaget. Nu först eller år 1801 vågade han att uti vetenskapliga tidningar göra sin plan bekant. Företaget vann allmänt bifall. Linde återkallades till Warschau, och flere Pålska magnater lemnade betydligt understöd, äfvenså Preussiska, Österrikiska, men i synnerhet Rysska regeringen. En sådan hjelp behöfdes äfven; ty då tryckningen år 1806

skulle begynnas, måste både stilar, papper och sättare införskrifvas från Leipzig och Berlin; och för att kunna lemna arbetet vederbörlig tillsyn, måste Linde inrymma tryckeriet i samma hus, som han sjelf bebodde. Flere gånger hvälfde kriget Fransyska eller Ryska härar fram och tillbaka öfver Warschau, men sluten inom sig och sitt företag fortsatte Linde oafbrutet sitt arbete, sjelf högaktad och hans boning som en helgedom skonad af alla de stridiga partierna. Stundom blef han dock af behof nära tvungen att afbryta det stora företaget. Engång i den allmänna nöden kunde hvarken Linde eller någon af hans gynnare anskaffa de till tryckningens fortsättning nödiga penningar, arbetarne ville flytta och allt hotade att afstadna. Då bortlottade gref *Zamoisky en bland sina bästa ridhästar*, inkomsten *lemnades till Linde*, och sålunda *fortgick* tryckningen, ehuru långsamt, tills bättre tider medförde bättre hjelp. Jemnte dessa svårigheter blef Linde också betydligen hindrad af många och olikartade ämbetssysselsättningar; ty en man med hans kunskaper, humanitet och duglighet kunde icke af regeringen lemnas obegagnad. Honom uppdrogos många tidsödande befattningar vid Pålens ecclesiastik och i synnerhet vid dess undervisningsverk, hvilket sednare hade honom att tacka för många och vigtiga förbättringar, nästan för sin reorganisation. Ändteligen efter otaliga mödor och hinder, och 22 år sedan första beslutet derom fattades utkom sjette och sista delen af hans ordbok. Detta arbete, af ovanlig vigt för filologien, serdeles för de slaviska språken, väckte största uppmärksamhet uti hela Europa, och jemnte sin regerings nådebevisningar, och sitt folks tacksamhet, har Linde erhållit kallelsebref från flere de förnämsta lärda sällskaper; hvarjemte de förbättringar, Pålens undervisningsverk undergingo, och i synnerhet universitetets stiftning och snabba tillväxt lemnade

honom, som dertill så betydligen bidragit, den gladaste tillfredställelse. Sednare tilldragelser hafva ändrat detta förhållande. Likasom de fleste Pålens utmärktare män, en Chlopicki, Skrzynecki, Czartoriski, Dembinski m. fl. hade han ej deltagit i den sammansvärjning, som föranledde sista revolution, och likasom dessa, kännande Pålens svaghet och att tidpunkten var för sådana företag föga gynnande, hörde han alltid till det parti, som önskade fredlig förlikning med Ryssland; men hvilket parti icke förmådde hindra, att klubbar och tidningar uppretade folkmassan både mot fienden och mot sina egna utmärktare män och derigenom på en gång gjorde revolutionen omöjlig både att försona och att genomföra. Nu har han sett Pålens skolor tillslutna, dess förut växande industri tillintetgjord, dess universitet upplöst, och sjelfva dess språk, för hvilket han uppoffrat sin skönaste tid, nära att blifva utrotadt. Det var sorgligt, att höra den gamle göra dessa jemförelser mellan förr och nu. Fuimus Troës, sade han, då vi slutligen lemnade den nu mera öde universitetsbyggnaden. Men det var också lärorikt höra äfven honom framställa, de sanna i Pålackarnes nationalkarakter först och förnämligast liggande orsakerna till Pålens fall; lärorikt, i synnerhet för en Svensk, som ser sitt fäderneslandʼ hafva samma mägtiga och kloka granne som Pålen, och som hör i sitt fädernesland predikas de samma förvillande läror och begrepp, som laggt Pålen under Ryska oket. Men för stater äro ofta historiens lärdomar lika fruktlösa, som det enskilda lifvets äro det för den enskilde. Pålen föll icke ovarnadt. Hos dess historiske författare redan under 17:de seklet finner man bittra klagomål öfver nationens moraliska förderf, öfver dess förvända samhällsbegrepp, dess förderfliga misstroende mot sin regering, dess inbördes oenighet och trätlystnad; och jemnte dessa

klagomål bestämda förutsägelser, att Pålska folket, om det ej underginge desto större förändringar, snart skulle utplånas ur nationernas antal. Den tiden var Sverge den farliga granne, för hvilken det varnades. Ock med rätta. Ty Sverge spelade då för tiden mot Pålen samma rol, som Ryssland sedermera. *Polonorum nimia libertas* är Sverges säkerhet; detta var redan Axel Oxenstjernas ofta upprepade grundsats; och den följdes framgent af så väl Sverges, som af de öfriga granrikenas statsmän, hvilka alltid framstodo som nitiska garanter för Pålens så kallade fria regeringssätt; och det blef en, först af Sverge, sedan af de andra följd plägsed att genom allehanda förespeglingar hos Pålska ständerna motarbeta eller hindra hvarje för grannstaterna ofördelaktig åtgärd, som Pålska regeringen ämnade vidtaga. Också hade redan Karl den 10:de uppkastat första planen till Pålens delning, och en konung i Pålen (Sigismund) hade blifvit tillsatt under inflytande af Svenska penningar, och tvänne andra (Karl X Gustaf och Stanislaus Leczinski) under skydd af Svenska kanoner. Så långt hade det redan kommit med Pålen, då Sverge måste afträda från skådeplatsen, och Ryssland med mera lycka öfvertog dess rol.

Men från denna åt en nu ofta misskänd eller förnekad sanning egnade episod, återvända vi till vårt egentliga föremål.

Den resande hade i början ämnat att från Warschau taga vägen öfver Krakau till Wien; men efter erhållna underrättelser, att uti Krakau inga arkiver numera förefunnos, beslöt han resa öfver Breslau, der han uti provincialarkivet för Schlesien hoppades finna Preussisk ordning och derigenom en måhända lika rik skörd som uti provincialarkivet i Königsberg. Den 19 Aug. anträddes derföre resan från Warschau, öfver Blonnie, Sohaczew, Kalisch och

Ostrowa till Breslau. Dervarande arkiv står under vård af geheime-arkiv-rådet, riddaren af flere ordnar, professor Gustaf Adolf Harald Stenzel; såsom hans dopnamn visar, af en slägt, som alltsedan trettioåriga kriget hyst för Sverige mycken tillgifvenhet, hvilken känsla hos nu lefvande professor Stenzel fick ny näring, den tid han som Preussisk konskriberad uti frihetskriget 1813 stod under vår nu varande allernådigste konungs befäl. Också försummades ej att med fulla hjertan och glas dricka Sverges och dess konungs skål, och hr Stenzel visade all upptänklig beredvillighet för underlättandet af den resandes forskningar. Olyckligtvis lemnade dock dessa sednare intet resultat. Breslaus arkiv var visserligen rikt, och väl ordnadt; men rörde för mycket uteslutande Schlesien enskildt, för att äga något allmännare intresse för Sverge. Detta var händelsen äfven för trettioåra kriget. Den åter, som vill skrifva Schlesiens historia enskildt, eller de episoder af nämnde krig, för hvilka Schlesien varit skådeplatsen, skall här finna rika och vigtiga bidrag.

Från Breslau togs vägen öfver Brieg, Troppau, Olmütz och Brünn, till Wien, dit ankomsten skedde den 30 Aug. Genom Svenska ministern, grefve Löwenhjelms förord, öppnades genast tillträde till kejserliga bibliotekets handskrifter. Olyckligtvis föll den resande uti en svår sjukdom, hvilken för nära en månads tid försatte honom i fullkomlig overksamhet. Under tillfrisknandet började han sitt arbete på biblioteket. Bland dervarande handlingar antecknades följande, såsom varande af större vigt: — Nicolai Scharffenbergii Historia de Dissidio fratrum Erici Regis Suecici et Johannis Finlandiæ Ducis, innehåller mycket nytt, men också mycket ogrundadt. — Äktenskapskontraktet mellan hertig Johan af Finnland och Katrina Jagellonica, jemnte tillhörande handlingar. — Alberti Ducis Friedlandiæ cædis a

Waltero Butlero patratæ descriptio per T. Patricium Taafe. — Dialogus zwischen Simplicio und Candido über den Zustand Nordischer Sachen; — samt uti handskriftsamlingen, fordom tillhörig prins Eugen: En berättelse om konung Karl XII:s resa från Turkiet, och om de anstalter, som kejserliga hofvet i Wien för honom och hans resesällskap hade vidtagit.

Efter slutad forskning uti biblioteket, kom ordningen till Kön. Kais. Stats-, Reichs- und Haus-Archiv, hvarest genom grefve Löwenhjelms bemedling, Furst Metternich lemnade alldeles oinskränkt tillträde till alla Acta Suecia ända till 1699, den tidpunkt öfver hvilken resanden hade föresatt sig att icke sträcka sina forskningar, för att ej förlora sig på ett alltför vidsträckt fält. Detta arkiv grundlades först af kejsarinnan Maria Theresia, af hvilkens verksamma regering man i Österrike finner ganska många spår. Det uppstod derigenom, att man till Wien samlade alla handlingar, som förefunnos uti Innsprück, Ofen, Prag, Wienska krigshofrådets arkiv o. s. v. Denna egentligen historiska skriftsamling skildes helt och hållet från det kuranta statsarkivet, och har för närvarande, utom lönlösa extra-ordinarier, 5 ordinarie ämbetsmän, så lönta att de kunna uteslutande vända uppmärksamheten på denna deras befattning. Också finner man dem alla fem uppe på deras ämbetsrum från kl. half 9 om morgonen till kl. 2, och det söndagar som söcknedagar, hela året om, med undantag af blott fyra à fem de förnämsta helgedagarna. Såsom följd deraf är också det stora och vidlyftiga arkivet uti en förträfflig ordning. Dess första ämbetsman för närvarande är Arkiv-direktorn, hofrådet v. Knechtl.

Acta Suecica uti denna samling gå ej längre tillbaka än till 1551, och innehålla i början endast mindre vigtiga ämnen. — Följande upptecknades: — Relationer af E. v.

Minkwitz om fredsslutet i Teusina, vid hvilket nämnde Minkwitz var medlare. — Handlingar rörande Sverges investitur af Pommern året 1651 och följande. — Handlingar om tvisten mellan Sverige och Österrike på riksdagen i Regensburg 1657. — Men det märkvärdigaste härstädes var minister-brefvexlingen. Redan i flera år och af flera anledningar hade resanden hyst den öfvertygelse, att ingen rikare och tillförlitligare källa kan finnas för ett lands historia, än de ämbetsbref och relationer, som främmande magters ministrar från detsamma till sina respektive hof hemskickat. Man behöfver blott besinna, att dessa sändebud haft just det ämbetsåliggande, att skaffa och åt sitt hof meddela noggranna underrättelser om ifrågavarande land, hof, folk, regering m. m. Att de i följe af sin ställning såsom främmande bort med temlig oväld betrakta de inrikes partierna, och såsom för sin regering redogörande sändebud, med lika oväld framställa rikets tillstånd i det hela; dertill den af vana skärpta blicken hos nämnde diplomatiska personer; slutligen lättheten att genom uppgifter från olika hof rätta de hos en eller annan minister möjligtvis insmugna partiska åsigterna. Dessa källor hafva dock hittills föga varit begagnade, emedan häfdaforskarns uppmärksamhet på desamma ej blifvit tillräckligen fästad, kanske också emedan en slags politisk försigtighet velat undanhålla dem från dagsljuset. Resanden hade nu den efterlängtade lyckan, att både uti Wien, Haag och Köpenhamn få tillträde till dessa papper, och det så oinskränkt, att alla äfven de hemligaste med chiffer skrifna bref utlemnades, med bilagor ofta af chifferklaven eller af för då varande ministrars räkning dechiffrerade exemplar, hvarigenom mödan af chifferbrefvens begagnande betydligen underlättades. Med undantag af enskilda då och då affärdade beskickningar, tyckes Österrikiska hofvet icke hafva ägt nå-

got stadigtvarande sändebud uti Stockholm, förr än 1667 uti Maj månad, då Herman v. Basserode såsom sådan dit anlände, troligen för att främja de underhandlingar, som i afseende på Trippel-alliansen och Ludvig XIV:s krig då för tiden satte Europeiska diplomatiken uti så liflig rörelse. Från denna tid intill den af resanden fastställda tidpunkten 1699 finnas ordentliga missiver, utan annat afbrott än under krigstider och vid några ministrars ombyten eller dödsfall. Dessa missiver eller relationer äro af ganska märkvärdigt och till större delen förut okändt eller åtminstone obemärkt innehåll, och tillika så mångsidigt, att det är omöjligt i denna korta berättelse lemna någon öfversigt deraf. Endast det kan i allmänhet nämnas, att den mindre goda tanka man hyst om Karl XI:s förmyndare, får ny bekräftelse; att hans egen personlighet framstår, hvad karakteren angår, uti det mest gynnsamma ljus; att Johan Gyllenstjerna blifver alldeles befriad från de grofva beskyllningar, hvarmed den anonyme författaren till Anecdotes de Suede befläckat hans minne; men att Bengt Oxenstjerna deremot framställes i vida ofördelaktigare dager än hittills varit händelsen, hvilka alla omdömen bekräftas äfven af minister-relationerna från Haag och Köpenhamn. Utur dessa Wienska ministerbref togos af det intressantaste dels utdrag, dels afskrifter till omkring 40 ark. — Dessutom funnos äfven uti detta arkiv bland Acta Danica de ämbetsbref, hvilka Österrikiska sändebudet i Köpenhamn Walter v. Plettenberg under loppet af åren 1644 och 1645 till kejsaren nedsändt; af hvilka man tydligt finner, på hvilket mindre hedrande sätt den utmärkte konung Kristian IV under då varande krig mot Sverge blef af sitt råd och sina ständer öfvergifven, och deri äfven en af orsakerna till detta krigs för Sverge så lyckliga utgång.

Slutligen fanns bland krigsakterna en af konungen af

Ungern uppsatt samtidig berättelse om slaget vid Nördlingen, samt en annan om Banérs återtåg efter det ryktbara anfallet mot Regensburg vintern 1641, m. m.

Den 24 Oktober anträddes resan från Wien till München. På vägen passerades Linz. Enligt flera underrättelser har drottning Kristinas ofta förekommande sekreterare Andreas Galdenblad, enligt andra åter hans son tillbringat sina sista år som rektor vid det i Linz då varande jesuiter-kollegium. Med anledning häraf anställdes några efterforskningar, i händelse berörde Galdenblad skulle hafva ditfört några för drottning Kristinas historia vigtiga dokumenter. Men dervarande magistrat egde inga äldre samlingar. Det gamla jesuiter-arkivet var ej heller till finnandes, utan hade troligen för längre tid sedan blifvit förenadt med det rika arkiv och bibliotek, som tillhörde på stället varande Landesregierung, men hvilket olyckligtvis år 1800 hade uppgått i lågor.

Den 29 Okt. skedde ankomsten till München. Denna stad har trenne serskilda arkiver. Först *Staats- und Haus-archiv*. Oaktadt resanden medförde bref från grefve Lövenhjelm uti Wien och understöddes af grefve Tascher de la Pagerie, lyckades det dock icke att uti detta arkiv erhålla inträde. Bäjerska utrikes ministern Giese svarade, att det icke ens öppnades för inhemska lärde. Man berättade också, att samlingen innehöll endast det, som egentligen närmare och personligen rörde Bäjerska regentfamiljen samt dess sednare enskilda brefväxling, så att derstädes efter all sannolikhet varit för Svenska historien föga att finna. Till det andra, eller *Königl. Reichs-Archiv*, erhölls obehindrad tillgång. Det förnämsta som der fanns angående Sverge, bestod uti *Acta des dreyesig-jährigen Krieges*, utgörande icke mindre än 804 tvärhandstjocka folioband, med en mängd lika stora supplement-häften, illa ordnade och illa katalo-

gande; dessutom nedgående uti en mängd de obetydligaste biomständigheter; och slutligen mest uppehållande sig med kriget mot Franska sidan, hvilket naturligtvis låg Bäjern närmast om hjertat. Af alla dessa sammanlaggda anledningar blef den historiska skörd, som här inhemtades, ganska ringa, i förhållande till det stora fältet. Utom nämnde acta fanns uti arkivet ingenting af högre intresse för Sverges häfder. Från konung Kristofer af Bayerns tid förevistes åtta af honom utfärdade bref; men intetdera af någon vigt för Norden. — Det tredje i München befintliga arkivet består uti handskrifterna vid *kungliga hof- och statsbiblioteket*. Denna samling innehåller många ganska vigtiga handlingar för trettioåra-krigets historia; t. ex. flere beskrifningar öfver Bäjerns härjande åren 1647 och 1648, hvarvid *resanden* ofta fick glädja sig åt det af Bäjrarne sjelfve gifna vittnesbörd, att Svenskarne alltid uppförde sig mildare och menskligare än Fransoserne. — Der funnos äfven interciperade bref af J. Banér, men i synnerhet af Axel Oxenstjerna; t. ex. hela hans brefvexling med den olycklige Fredrik af Pfalz, angående den 1624 ifrågavarande Svenska hjelpsändningen till Tyskland; och med Camerarius om förbundet med Holland 1640 o. s. v.

Det är bekant, att Kristian tyranns dotter Dorothea blef gift med Fredrik af Pfalz, och att derigenom den fördrifna konungens qvarlåtenskap så uti förmögenhet som anspråk öfvergick till Pfalziska och sedan till Bäjerska huset; af hvilken anledning också blifvit till München förd den mängd af handlingar rörande Skandinaviens historia, hvilken år 1829 genom professor Lundh Fougner derifrån hemtades, och nu nyligen delades mellan Sverge, Norrge och Danmark. Den resande ansåg det vara en möjlighet, att flere andra handlingar, och deribland också de papper, som Gustaf Trolle och Hans Brask utfört, hade af samma

skäl tagit samma väg. Noggranna undersökningar derefter anställdes; men fåfängt. Från arkiv-styrelsen i München afgick på den resandes anhållan bref till Amberg, hvarest det fordna Pfalziska arkivet någon tid varit förvaradt; men svar erhölls, att äfven der var numera ingenting att finna; och den resande beslöt lemna München, sedan han af geheime-arkiv-direktorn Friherre Freyberg erhållit följande intyg. (*Bil. G.*).

Vägen togs öfver Augsburg, Stuttgardt, Heilbronn, Heidelberg, Frankfurt, Maynz, Cöln, Achen. Uti flere af dessa städers archiver skulle måhända ett och annat varit för Svenska historien att finna; men då resanden vunnit flerfalldig erfarenhet, huru obetydliga dessa källor äro, mot dem han väntade finna i Brüssel, samt i Haags och Köpenhamns minister-relationer; och då för dessa sistnämndes vederbörliga begagnande den återstående tiden började blifva knapp, så ansåg han den icke böra förspillas på nämnde mindre vigtiga stads-arkiver utan skyndade direkte till Brüssel, dit ankomsten skedde d. 23 Nov. Vid resan genom Löwen besöktes professorn uti historien och philosophien vid dervarande universitet, baron Reiffenberg, utgifvare af *Histoire de l'ordre de Toison d'or*, och af *Chroniques Belgiques* m. m. samt en bland de största kännare af Belgiens historia. Han försäkrade, att uti Löwens arkiv, hvilket

---

(*Bil. G.*). Der unterzeichnete Vorstand des königlich bäyrischen Reichs-Archives erklärt und bestätigt auf Verlangen des königlich schwedischen Professors And. Fryxell, dass sich ausser den, demselben auf Befehl des königlichen Staatsministeriums des Innern zur Kenntniss gebrachten Schriften und Urkunden — seines Wissens keine weiteren, die ältere Geschichte des Königreichs Schweden direct betreffenden Archivalien vorfinden. München den 12:ten November 1834.

FR. F. v. FREYBERG.

hvilket han noga kände, funnos inga handlingar, som hade gemenskap med nordens historia; ej heller bland samlingarna uti Gent, öfver hvilkas innehåll han lät resanden genomgå den af Walwein utgifna katalogen. Uti Brüssel besöktes först *Archive du Royaume*. Dess direktor M:r Gachard, Archiviste du Royaume, var frånvarande; men hans närmaste man M:r Wouters, lemnade straxt tillträde till arkivet, hvilket enligt ett regeringens beslut är öppet för hvem som hälst. Der var föga att finna för Skandinaviska historien i allmänhet; men för Norrges enskildt deremot flere bref och akter, af hvilka man inhemtade följande, neml. att erkebiskopen af Trondheim, Olof Engelbrechtsson, vid sin flykt från denna stad bortfört en mängd dyrbarheter, dels honom af Nils Lycke enskildt anförtrodde, dels och mest från kyrkorna af erkebiskopen sjelf borttagna; hvilka alla dyrbarheter han vid sin död uti Deventer lemnade i förvar åt en dervarande borgare Johan de Quaden. Anspråk på denna qvarlåtenskap väcktes först af förmyndaren för ofvannämnde Nils Lyckes barn, H:r Ivar Lycke, sedan af Danska konungen Kristian III, af Kristian II:s måg pfalzgrefven Fredrik, och slutligen för kejsarens räkning af Spanska regentinnan i Nederländerna. Rättegången varade från 1538 till 1545 och, det synes, som Ivar Lycke och pfalzgrefven slutligen kommit i besittning af arfvet.

Uti den gamla förteckningen öfver Brüssels stats-arkiv funnos upptagna många handlingar, hvilkas öfverskrifter lofvade ett märkvärdigt innehåll. Men nästan ingen enda bland dem kunde tillrättaskaffas. Som orsak uppgafs, att samlingen blef 1748 af Fransoserne plundrad, och till större delen bortförd till Paris, hvarifrån sedan blott föga 1769 återsändes. År 1794 blef en stor del af samma arkiv flyttadt till Wien; och det återstående sedermera under fran-

syska herraväldet alldeles vanvårdadt. År 1827 förstördes en del deraf genom vådeld; och sedan dess hade man ej ännu hunnit ställa det i ordning. M:r Wouters lemnade slutligen medföljande intyg (*Bil. H.*)

Uti Bibliotheque de Bourgogne, hvilket sedan besöktes, fanns uti förteckningen blott en enda handling hörande till Skandinaviens historia, nemligen en berättelse om Stockholms blodbad, men också deruti ingenting nytt. Uti Index rerum Antverpiensium fanns ett och annat om Kristian II:s resor åren 1525—1531, men obetydligt. M:r Marechal, bibliotekets föreståndare, lemnade följande intyg. (*Bil. I.*)

(*Bil. H.*) Le Soussigné Certifie que Monsieur le Professeur A. Fryxell de Stockholm, a fait aux Archives du Royaume de Belgique des recherches relatives à l'histoire de Suede pendant le 16:e Siecle, et a eu Communication du peu de pièces sur cette matière, qui y existent. Bruxelles, le 28 Novembre 1834.

F. WOUTERS.
Le chef de Section aux dites Archives,

(*Bil. I.*) Je soussigné, conservateur de la bibliotheque royale des ducs de Bourgogne, chevalier de l'ordre royal de la Legion d'honneur, atteste sur la demande de Monsieur Fryxell, historien et professeur Suedois, qu'il n'y a dans cette dite bibliotheque que le N:o 9926 de l'Inventaire general, concernant l'histoire de Suede, dont voici le titre:
"Jacobi Ziegleri Landaui Buran, Christiani II Regis Da-"nimarchiæ crudelitas perpetrata in proceres Sueciæ et po-"pulum Holmiensem descripta. (en un cahier d'une ecriture "contemporaine à ce Roi)"
Je promets, que si dans le travail de revision des catalogues, qui se terminent en ce moment, je decouvre quelques fragmens concernant l'histoire de Suede, je m'empresserai avec plaisir d'en informer monsieur Fryxell l'adresse, qu'il m'a donnée. Bruxelles, le 28 Novembre 1834.

R. V. MARECHAL.
de l'academie des Sciences de Bruxelles.

Då kejsar Josef II upphäfde alla Jesuiter-kloster, blefvo dessas böcker och handskrifter försålda under loppet af åren 1777—1779. De tryckta katalogerna öfver dessa samlingar, utgörande 5 stora oktavband, genomgingos, och befunnos af vanligt klosterinnehåll, men ingenting för Sverge. Med lika fåfäng möda genomlästes Bibliotheca Belgica manuscripta, 2 Tomer, 4:o, utgifna 1641 af Ant. Sanderius. Äfven besöktes Hr Virbeyst, en af landets utmärktaste manuskriptkännare, hvilken dock icke kunde gifva anvisning på några flere handskrift-samlingar att granska. Vid genomresan undersöktes också, men med lika utgång Antwerpens arkiv, hvars föreståndare lemnade följande intyg (*Bil. K.*). Det hoppet, att uti Belgien, kanske med mera sannolikhet än i *Pålen*, finna de af Trolle och Brask bortförda *historiska handlingarna* var således denna gång förgäfves. Orsaken dertill kan månända sökas uti det förhållande, hvilket Hænels uppgifver uti sina Catalogi librorum manuscriptorum, qui in bibliothecis Galliæ, Helvetiæ, Belgii, Brittaniæ, Hispaniæ, Lusitaniæ asservantur, neml. - - - »att Belgierna, med mera kärlek till mynt än till kunskaper hafva ofta för en ringa penning åt utlänningar försålt »rika och dyrbara skriftsamlingar. Så hafva förkvunnit

---

(Bil. K.) Sur l'invitation et pour satisfaire aux désirs manifestés de Monsieur le professeur And. Fryxell, de Stockholm, le sousigné certifie et déclare par la présente, qu'il n'est aucunement de ma connoissance que des Documents soit Chroniques, Annales ou toutes autres pièces, manuscrits ou imprimés, relatifs au royaume de Suède, seraient déposés ou conservés aux Archives de la ville d'Anvers.
Une lettre autographe et signée de la reine Christine, aux Magistrats d'Anvers, que j'eus l'avantage d'exposer aux yeux de Monsieur le professeur, est la seule pièce, au sujet demandé, que je sache exister dans le dépôt d'Archive.
A l'hôtel de Régence d'Anvers. Le 30 Novembre 1834.
FREDERIC KRACHTER.
L'archiviste de la ville.

"Gerard och sonen Johan Meermans stora arkiver, flere an-"dra att förtiga, stundom sålda högtals, utan att ens till "innehållet vara genomsedda. Då magistraten i Brüssel "genom det nya skådespelshusets uppförande hade uttömt "stadens allmänna kassor, ville den bereda sig nya tillgån-"gar medelst försäljandet af stadsbibliotekets handskrifter; "hvilket endast genom arkiv-föreståndaren v. Hultems mel-"lankomst kunde förhindras."

Då för närvarande resanden hade slutat sina forskningar efter de Braskiska och Trolliska handlingarne, vill han här på ett ställe anföra allt, hvad han om de samma äger sig bekant och som kan lända till ledning för ytterligare undersökningar, händelse sådana skulle anställas. Då biskop Brask år 1527 lemnade Sverge och begaf sig åt Pålen, är det en allmän sägen, att han från Sverge medfört flere vigtiga historiska skrifter, och Strelow nämner uttryckeligen, att han från Gottland borttagit många kyrkohandlingar m. m. Det berättas ock, att han efter öfverkomsten till Danzig först en tid uppehållit sig i stadens Carmeliter-kloster, och sedan flyttat till Oliva. Af ett bref från G. Trolle dat. Antwerpen d. 12 Mars 1530 finnes, att Sverges rikes register blifvit ditförda, och att Trolle ansåg dem derstädes vara mindre säkra; men hvem, som ditfört dem, och hvart de sedan kommit, är obekant. Uti königl. Reichs-archiv uti München såg den resande bland afskrifterna af de handlingar, som genom Prof. Lundh Foughner blifvit hitförda, en såsom "unausgefertigte Urkunde" tecknad skrifvelse af Antwerpen d. 21 Sept. 1532 uti hvilken G. Trolle, Brask, Magnus Haraldi, Ture Jönsson, Johan Tureson hylla Kristian II, som konung, hvaraf vill synas, såsom Brasken denna tiden varit uti Antwerpen. Huruvida nämnde register blifvit i Holland qvarlemnade eller af Brask till Pålen öfverförde, derom lem-

nas ingen upplysning. Den nästa underrättelse, man äger om biskop Brask är, att han under en resa till kyrkomötet i Mantua dött d. 30 Juli 1539 uti Cistercienser-klostret Lenda uti Pålen, hvarest ännu 1791 vid en genom Svenska Legations-sekreteraren i Warschau, Casström, anställd undersökning, hans grafskrift och porträtt funnos likasom hans namn i förteckningen öfver de uti klostret märkeligare afdöda personer *). Sedermera förloras på en längre tid *alla* spår efter biskop Brask och hans medförde handlingar; och det synes icke osannolikt, att den redan förut omtalda mordbrand, som 1577 ödelade Oliva, äfven förstört de Svenska papper, som der händelsevis kunnat blifva förvarade. Denna gissning blifver deremot mindre sannolik genom följande anmärkning. *Uti* v. *Celses samlingar:* I Uppsala finnes neml. en handskrift med tittel. Annotationer om Joh. Messenii d. ä. lefnad, utdragna ur hans egenhändiga minnesbok, hvilken dottern Anna Messenia lemnat åt mig Johan Heyssig i Stockholm 1675 **). Nämnde Heyssig, drottning Ulrica Eleonoras sekreterare, och förut Magn. Gabr. Dela Gardies bibliotekarie, sedermera adlad med namnet Ridderstjerna, sysselsatte sig mycket med historiska urkunder. Detta dokument har således alla tecken af pålitlighet, och är såsom härflytande från Messenius sjelf af stor vigt för hans och den tidens historia; ehuru hittills icke begagnadt. Messenius berättar derstädes, att då Johannes Papista uti September 1615 uti handelsärender seglade från Stockholm till Danzig, lemnade honom Messenius i uppdrag, att på hvad sätt som häldst söka till Sverge öfverbringa några krönikor och handlingar ***), som

*) Linköp. Bibl. handl. II. p. 384. Brefvexling mellan E. Benzelius d. y. och G. Benzelstjerna.

**) Skriften är på Latin.

***) Quædam Chronica et documenta.

Johannes Brask lemnat i Oliva. Det tyckes således, som dessa papper skulle ännu då hafva derstädes förefunnits, och kanske varit sedda af Messenius, hvars uppgifter dock, i hvad som rör honom sjelf, icke alltid äro pålitliga; och märkas bör, att det var just denna beskickning med Johannes Papista, som, på annat sätt uttydd, blef orsaken till hans olycka. Uti Engeströmska skriftsamlingen bland Messeniana 4:o finnes en Gustaf Benzelstjernas egenhändiga afskrift af ett Arnold Joh. Messenii bref till Ax. Oxenstjerna dat. Danzig 13 Mars 1641, af innehåll, att hans mor Lucia Grothusen lemnat åt sin värd i Lübeck, Jacobus Berendz in der Kohlsack, ett stort, väl tillspikadt vinfat, innehållande "en oförachtelig del af Svenska dokumenter," och att Lucia Grothusen har sedan gifvit gen. major Liljehök fullmagt att afhämta detta vinfat, för att öfver Wissmar låta sända det till riksarkivet i Stockholm. Dessa dokumenter hafva troligen bestått af gamla Joh. Messenii handlingar, deribland kanske några från Pålen öfverförda, men dessa skrifters sednare öde är ännu alldeles okändt. — Bland Gahms samlingar i Uppsala bibliotek, finnes angående samma Messenius en uppsats af Spegel, hvari denne berättar ett rykte, att Messenius under sin ungdom uti Oliva tagit och sedan till Sverge öfverfört afskrifter af Braskiska handlingarna. Men nämnde uppsats af Spegel besväras af så många misstag, att man föga kan förlita sig på dess uppgifter. — Åter finnes ett annat spår, som leder forskningen åt Belgien, ty af rådsprotokollerna för Dec. månad 1663 finnes, att den då från sin tjenst entledigade hofkansleren Nils Tungel har af regeringen erhållit i uppdrag, att resa till Brabant och derstädes uppköpa de handlingar, konung Kristian Tyrann säges hafva fört med sig utur Sverge och hvilka i rådsprotokoller af d. 2 Juni 1662 värderas till 40,000 R:dr. Om detta blifvit verk-

ställdt, och med hvad följd är för den resande obekant. Efter granskningen af alla dessa olika anteckningar, stannar man vid den sannolika förmodan, att bortförandet af Historiska handlingar från Sverge under Gustaf den förstes tid, skett två serskilda gånger och åt två olika håll. Uppgiften ur rådsprotokollerna 1663 om Tungels beskickning, jemte ofvannämnde Gustaf Troiles bref af 1530 visa ovedersägligen, att flere Svenska historiska handlingar blifvit till Belgien utförda, troligen af Kristian Tyrann eller af Gustaf Trolle, likasom att de någon längre tid derefter stannat i samma land; och troligen är det en lemning af dessa samlingar, som genom Pfalziska huset öfvergått till München, och derifrån nyligen blifvit åter till norden hemförda. Det öfriga torde vara förkommet eller förstördt eller till England försåldt. — Å andra sidan finnes Strelows berättelse om biskop Brasks afresa, samt J. Messenii om sin beskickning genom Johannes Papista. Dessa tvenne uppgifter visa lika oemotsägligt, att nämnde biskop Brask något senare utfört till Pålen en annan samling af historiska handlingar, om hvilkas öde sedermera ingen underrättelse kunnat vinnas. De Pålska arkiven uti Petersburg synas hädanefter vara det enda ställe, der man med något hopp om framgång kan efter desamma anställa några ytterligare forskningar.

Den 2 Dec. skedde ankomsten till Haag, der genom Svenska ministerns Baron D'Ohssons bemedling Geheimearkivet genast öppnades till begagnande, och dess direktör Mr De Jounge och första amanuensen Mr Zwaan visade all benägenhet att tillhandahålla de handlingar, som önskades. Detta arkiv var ganska rikt, en naturlig följd af den vigtiga plats, som Holland serdeles under loppet af sjuttonde århundradet intog uti Europas historia. Man hade derjemte alla vigtiga handlingar, bref och rapporter

icke blott i urskrift utan ock i afskrift, hvarigenom samlingens vidd icke litet ökades. Detta oaktadt befanns det dock uti en förträfflig ordning, värdig den mycket omtalade Holländska nationaldygden. Det är sammansatt af tre serskilda samlingar, neml. Archiv de Conte d'Hollande, des Etats d'Hollande och des Etats-Generaux.

Handlingarna rörande Svenska historien gå ej längre tillbaka än till 1611; men äro äfven sedermera mycket fåtaliga, till dess man kommer till de ryktbara underhandlingarna mellan Sverge och Holland åren 1640—1645. Med år 1652, då van Beuningen som Holländskt sändebud anlände till Stockholm, börja också de ordentliga minister-relationerna derifrån, och fortgå nästan oafbrutet, så långt forskningarna sträcktes, d. v. s. ända till 1699 års slut. I följe af Holländska regeringens och dess politiks natur, sysselsätta sig dessa relationer jemnförelsevis mera med underhandlingar om kommerciella förhållanden, hafverier, kaperier, tullförordningar m. m., än med de inre partierna, och de politiska personerna samt deras karakteristiker. Detta arkiv skulle derföre vara af utmärkt stor vigt för den, som ville skrifva Svenska handelns historia. För sitt ändamål deremot fann den resande mindre, än han väntat; dock många ganska märvärdiga förhållanden afslöjade; och detta så mycket mera upplysande, som allt kunde jemnföras med uppgifterna från Wien för samma tid. Rummet nekar att uppräkna alla dessa serskilda ämnen. Sedan nära 20 ark afskrifter och utdrag ur de vigtigaste handlingarna blifvit tagna, fortsattes resan d. 26 Dec. från Haag öfver Harlem, Amsterdam, Amersfort, Lingen, Osnabrück, Nienburg till Hamburg, dit ankomsten skedde d. 2 Jan. 1835.

Genom Hr Signeuls bemedling hos förste borgmästaren Hr Barthels, erhölls tillträde så väl till stadsbibliotekets som stadens arkiv. Det förra, stående under våld

af professor Lehmann, har icke obetydliga tillgångar, mest genom Offenbackska donationen. Der finnes isynnerhet en stor mängd af Epistolæ doctorum virorum, hvilka vid en Litteratur-historias utarbetande skulle lemna mycken upplysning. Den resande fann också för sitt ändamål åtskilligt att anteckna, bland annat en hop Tyska handskrifna sånger till Gustaf II Adolfs ära, af hvilka han tog afskrift.

Stads-arkivet står under vård af den för sina arbeten uti norra Europas, och serdeles uti Hansestädernas historia så rättvist ryktbare doktor Lappenberg, till hvilken äfven vårt fädernesland står i förbindelse, emedan af flere från Record Commissions-Sekreteraren i London till Hr Lappenberg skrifna bref, det visar sig, att det varit enligt denne sednares ifriga påyrkande, som kongl. biblioteket i Stockholm och det akademiska i Uppsala erhållit hvardera sitt exemplar af det dyrbara och vigtiga verk, som nämnde Commission utgifvit.

Doctor Lappenberg visade äfven den resande utmärkt välvilja och biträde vid hans forskningar. Arkivet innehåller åtskilligt märkvärdigt så väl för gamla Hanseväsendet, som för sednare tidrymder. I synnerhet förvaras der under namn af Cimbria Illustrata en samling af icke mindre än 90 handskrifna folioband, bland hvilka finnas många dyrbara bidrag till Nils Bjelkes, Puffendorffarnas m. fl., och i synnerhet till Magnus Stenbocks historia. Efter slutadt arbete uti detta arkiv anträddes färden till Köpenhamn, dit den resande anlände d. 13 Januari.

Här blef det nu hufvudgöromålet att genomgå de Acta Suecica, som funnos för den utsatta perioden till 1699. De bestodo förnämligast af minister-bref ända från 1635 till 1699. De första, nemligen de, som af Peder Vibe afsändes från 1635 till krigets utbrott 1643, äro ganska ofullständiga. Sedan följa de relationer, som Peder Juel nedsändt under

åren 1646—1655. Olyckligtvis kunde urskriften till dessa bref icke återfinnas. Då Danska ministrarna alltid framför alla andra måste ega en noggrann kännedom om tillståndet i Sverge, och äfven serskildt åliggande att för sin regering utförligt detsamma framställa, så utgöra vanligtvis Danska minister-relationerna från Stockholm ojemnförligt det bästa möjliga bidrag till Sverges historia. Ett kort register öfver Peder Juels bref och deras hufvudinnehåll bekräftar nämnde sats äfven för ifrågavarande märkvärdiga, men också högst invecklade tidrymd; och ökar saknaden efter sjelfva brefven. Under perioden af krigen 1658—1660 och 1676—1679 saknas naturligtvis alla ministerbref; men deremot finnas andra ganska vigtiga bidrag till historien af dessa båda krig. Med år 1663 börja eljest Danska sändebudens bref och fortgå sedan, endast med afbrott af krigen, ända till seklets slut, fullständiga och utförliga. Sverges historia under denna tiderymd har genom de tre samtidiga bidragen af Österrikiska, Holländska och Danska relationerna, som jag vågar hoppas, erhållit nya och riktande upplysningar, dock ojemnförligt mest ur de Danska. Det vore omöjligt att här lemna en redogörelse för innehållet af nämnde relationer. De bestå heml. af bref, vanligtvis skrifna två gånger i veckan, ofta på ett, två eller tre ark och utgöra nästan en slags epistolar-krönika öfver allt, som i Stockholm tilldragit sig vid hofvet, inom regeringen, och uti hela landet. Afskrifter och utdrag derur utgjorde omkring 400 ark och det endast innehållande vigtigare ämnen.

Med tillfredsställande känsla af detta lyckliga slut återvände den resande slutligen den 4 Mars till fosterjorden.

*Bref, rörande Gottlands pantsättande af Konung Albrekt till Tyska Orden och dess återlösen *).*

Konnig Albrechts brieff von Sweden in dem her bekennet wie her dem Orden vorsatzt habe gotlande vnd wisbij.

Wij Albrecht van Godes gnaden der Sweden vnde der Goten Konig vnde wij Johan de Jüngere van der sülven gnade Hertogen to Meklenborch Greven to zwerin to Stargarde vnde Rostok Heren doen wiclik vnde openbaren allen de dessen bref zeen edder horen lesen, dat wij mit wolbedachtem mude rechter wetenheit vnd willen vnser erven vnd miterven vnd mit rade vnde vulvord vnser beijder Raadgeven hebben vnse land Gotland genomet mit der stad wisbu dar ijnne belegen gantz vnd gar mit allen rechten vriheiten nutticheiten densten dorpen vleten wateren, seen, haven vischerien ackeren, molensteden Molen brüken, bü-

---

*) Urskrifterna till detta och följande bref, skrifna på pergament och förseddc med tillhöriga sigiller och underskrifter, finnas på kongl. geheime-arkivet i Königsberg, och afskrifterna äro öfversedda af dervarande arkiv-direktorn, professor Voigt. Det första är sjelfva original-pantbrefvet, hvarmedelst konung Albrekt till Tyska orden pantsatte Gottland; hvilken vigtiga handling hittills utgifvaren veterligen icke varit af våra förra häfdaforskare känd. Äfven den andra skriften har förut ej varit bekant. Båda lemna mycket ljus åt denna i fäderneslandets historia vigtiga punkt; om hvilken våra häfdatecknare hittills haft dels ofullständig dels oriktig kunskap. Jemnför t. ex. innehållet uti dessa bref med Lagerbring, III. 740. och IV. 15—17.

schen wolden heiden allerleije Ertze in der erden vnde buten, Jachten leen leenguden mit allen anderen tobehoringen wo de genomet sijnt, Alle herscop vnd egenscop, wo wij dat sulve land vnd de vorbenomde stad mit allen eren tobehoringen to eijgen hebben nichtes dar ynne vtgenomen dar to alle gud dorpe leen lengud Gestlik vnd werlik, wo se van vns to lene gan nijnerléie recht nud vnd besittunge, vt genomen vorsettet hebben vnd vorsetten mit kraft desses ijegenwardigen breues Dem Erwerdigen Geistliken heren heren Cunrade van Junggingen Stormeister des dudeschen ordens der brodere des spittals Suntte Marien des dudeschen huses van Jerusalem vnd sinem gantzen orden vor teijn dusent nobelen gud van golde vnd zware nuchvan wichte de he vns also vtgerichtet, gantz vnd gar betalet heft in vnser stad wismer, to willen vnd to danke vnd to allem geniige vnd vor twintich dusent nobelen de hir na benomet sijnt, wenn de vorbenomede herr Stormeister vnd sijn orden vns to groten danken vnd to zünderger fruntscop dat sülve vnser land Gotland vnde de stad wisbü to der tijd, do beijde stad vnd land gantz vnd gar mit vnrechter gewalt de seerovere ane vnse wetenheit vnd willen ingenomen hadden vnd beweldiget van semeliker vngerechter wald ledegeden vnd vriden mit groten kosten vnd teringen de sülven geacht vnd gerekent na mijnne vnd vrüntscop to twintich dusent nobelen gud van golde vnd sware nuch van wichte van dem vorbenomede herrn Stormeister vnd sijnem orden, wij Albrecht Konnig vnd wij Johan Hertoge vorbenomet mit vulbort al vnser erven vnd mit erven to vns genomen hebben gantz als in rechter schuldwise de selven summen der twintich dusent nobelen bij guden trüwen als of se vns to der vorbenomede summen der teyn dusent nobelen gantz vnd gar gegeven, betalet vnd gestellet were, Wor vmme wij vor de vorbenomede summen to

hope geslagen dortich dusent nobelen vorsettet hebben vnd vorsetten vnse land vnd stad vorbenomed mit Craft desses ijegenwardigen breves, vnd dar vmme alle vnse geswornen vnd huldinge der manscop vnses landes Gotlande vnd der stad wisbü vpseggen beide se vnd alle andere vnderzaten, welker künne edder bord se sijn, vnd wisen mechtichlich an den vorbenomeden herrn homeister vnd sijnen orden em vnd sijnen nakomelingen to doende allerleie recht vnd denste alle de wile de vorscreven herr Stormeister vnd sijn orden dat land vnd de Stad vorbenomet heft in vorsettinge van vnser wegen, vnd wann de vorbenomede homeister vnde sijn orden vns Albrechte Konnige to Sweden grote leve vnd vruntscop bewiset hebben in der tijd vnser vengnisse wij dar wedder ok grote vruntscop Plichtich sijn, vnde sunderliken, wenn de sülven orden ene grote beschuttinge vnd bescherminge is der hilgen Cristenheit, vnd dar vmme grote teringe drecht, so geve wij Albrecht Konnig vnd Johan hertoge vorbenomed den sulven alle vrucht geneet nuttichet de dar gevallen vnd gevallen mogen in vnsem lande vnd der stad vorbenomed, vnd scolen vnd willen vnse erven edder nakomelinge to ewigen tiden in keinerleie wise vurderen noch af stan van der vorbenomede summen der dortich dusent nobelen, Sunder wij vorsahen mit dessem ijgenwardigen breve vor vns vnse erven vnd nakomelinge aller ansprake an gestlikem vnd in werlikem rechte vnd gerichte, vnd och of wij verigen en recht to der sulven nud vnd vrucht hadden, dat geve wij en gantz vnd gar vp mit dessem breve, Vnde of wij vnse erven edder nakomelinge den dat van rechte geboren mochte dat sulve land Gotland vnd de stad wisbü enes males wedder losen wolden, so scal vns de her homeister vnd sine nakomelinge schuldich sijn, dat sulve land vnd de stad wedder to lozende gheven vmme dortich dusent nobelen de wij em ofte sijnen nakomelingen,

vnd dem orden to willen scolen betalen in sijner stad to Dantzeke mit alsulker vnderschede wan wij edder vnse erven dat sülve land to gotlande vnd de stad to wisbü wedder to vns losen willen so scolen wij dem herrn homeistere edder sijnen nakomelingen vnd dem orden dat en ijaar to voren to wetende doen mit enkeden breven vnd boden, vnd dar na vort bijnen enem iare scole wij mogen dat land Gotland vnd de stad wisbü vorbenomed wedder losen van en vor dortich dusent nobelen der teijn dusent berede leent synt vns betalet vnde getellet gud van golde vnd zwar genuch van wichte in vnse stad to der wismer dar wij se van em to willen entfangen hebben vnd de anderen twintich dusent nobelen betalet in schuldiger upneminge, vortmer wan wij vnse erven edder nakomelinge land vnd stad vorbenomed wedder lozende worden, vnd de betalinge dem hern homeister to Dantzeke scolen bereden so scal de herr homeister edder sine nakomelinge vnse edder vnse erven boden vnd ghud leyden an sinen depen steden vnd grenitzen alse dat vnse boden vnd gud vor allermanlike bliven vngehindert, Vortmer lowe wij Konnig Albrecht vnd hertoge Johan vorbenomed vor vns vnse erven vnd nakomelinge dem herrn homeister vnd sinen nakomelingen vnd dem gantzen orden vorgescreven dat sulve land Gotland vnd de stad wisbü to vriende vor aller ansprake vnd vor allem rechte dat ijmant welkerieie gradus edder werdicheit he is dar ijnne meijnet to hebbende in gestlikem edder werlikem edder welcherleie recht dat were de vor recht komen wil vnd recht geven vnd nemen wil, vnd vortien vns ok vor vns vnse erven vnd nakomelinge allerleie rechtes breve vnd privilegia wo wenne vnd van weme de gegeven sint edder gegeven werden dar mede man mochte de vorscreven vorgift vnd vorsettinge wedderropen edder hinderen dar to allerleie vtneminge na dem gemenen rechte

als of de vorbenomed summe der dortich dusent nobelen nicht gegeven betalet vnd gestellet weren des rechtes vnd aller anderen rechte wij vns vortien vnd vorsaken vor vns vnse erven vnd nakomelinge mit kraft desses breves, vnd of ijmant anders he sy gestlik edder werlik edder in wat state he sij de vor recht komen will vnd recht geven vnd nemen wille den herrn homeister sijne nakomelinge edder den orden hinderde, edder bewore ijengerleie wijs vmme dat land Gotland vnd de stad wisbü, so scal de herr homeister edder sine nakomelinge edder de orden vns edder vnse erven vnd nakomelingen dat entbeden mit sijnen enkeden breven edder boden an eijn vnser Stede to Wismer. edder to Rostok so scole wij Konnig Albrecht vnd Hertoge Johan vorscreven vnd ok alle vnse erven vnd nakomelinge dem heren homeistere sinen Nakomelingen vnd dem Orden vorscreven plichtich sijn dat gantze land gotland vnd de stad wisbü mit alle eren tobehoringe to vriende in allem gerichte ze sint gestlik edder werlik dar ijnne de orde wert angeclaget vnd ok of man bovenrecht den vorbenomede orden van vnses landes wegen vnd stad vorbenomed antastede mit gewalt wij mit vnsen ridderen vnde kneckten steden vnde landen oppe vnse egen kosten vnde teringe in egener Personen ane hinder scollen helpen beschermen, vnd beweldigen vnd to vrien vnd dat scal an dem hern homeister edder an dem orden vorscreven liggen of se van vns eschen willen de vrienge mit rechte edder de hulpe mit macht vnser Riddere vnd Knechte, Och so love wij Konnig Albrecht vnd Hertoge Johan vorbenomed dat wij vnd vnse erven vnd nakomelinge bijnnen der tijd als wij des hern homeisters hulpe plichtich sijn vnd an siner maninge stan dat wij vns bijnner der tijd mit nijmande vorbijnden scollen, van des landes wegen gotland vnd der stad wegen wisbü, dat wedder den hern homeister vnd den orden sij

Vortmer of en van des sulven landes vnde der stad wegen ijennich Krich entstunde van ijemande welkerleie gradus edder werdicheit he were, so love wij Konnig Albrecht vnd Hertoge Johan dat alle vnse stede haven vnd straten in all vnsen landen to dem sulven Krige scolen openstan, vngehindert dem hern homeister sinen nakomelingen vnd dem orden in welkerleie wise se des behoven bij en to blivende vnd of wij binnen enem iare dem hern homeister sinen nakomelingen edder dem orden vorscreven dat land gotland vnd de stad wisbii in der vorscreven wijse als he van vns edder vnsen erven edder nakomelingen eschende wurde nicht vrieden edder vortreten edder em dyt gelt nicht wedder gheven als desse bref vtwiset, so hebbe de herr homeister vnd de orde des vullemacht na sijnem behaye dat sulve land gotlande vnd de stad wisbü dem orden also vorsettet enem anderen vortan to vorsettende, wem he moye vme de vorscreven summen Drüttich dusent nobelen vnd wat de buwinge vnd de vtkop des gudes Reft gekostet, darto torekende, als de na screven artikel vtwiset vnd dar vmme scal de vorbenomede herr homeister vnd sijn orde de stad wisbü und dat land vorbenomed van vns unsen erven vnd nakomelingen ewichliken bliven vngemanet, noch keine schaldinge dor vmme to en hebben scolen, Jedoch so scal dat land vnd de stad vorbenomed vns vnd vnsen erven vnd nakomelingen to lozende stan van dessen den dat vortan vorsad wert. Vortmer ofte de herr homeister edder sine nakomelinge edder de orde ijn der tijd der vorsettinge, ijennige slote edder veste edder andere buwete makeden vnd buweden up dat land gotland edder in der stad wisbü edder ijengerleie gud kosten dat moyen se don vnd geven en macht dat se wedder to sik lozen mogen edder in kopes wise hebben, dat

sij

sijan renten, tinsen, tollen, molen, leengude edder anderen gude welkerleie se sint de in vortiden der oversten herscop vns vnd vnsen vorvaren to gehoret hebben, vnd wat de orde an gebuwete geldes vtgift, vnd gudes vt koft, dat scole vij plichtich sijn wedder to betalende gantz vnd gar mit dem hovetgude als mit dortich dusent nobelen wann wij edder vnse erven edder nakomelinge dat land vnd de stad vorbenomed wurden wedder lozen, Och so scole wij id setten to des hern homeisters edder siner nakomelinge edder der orden zeggende wat ze vor dat gebuwete vnd gud dat se tokoft hebben vtgegeven hebben, vnd dar wedder scole wij nicht komen edder spreken an nemen rechte, gestlik edder werlik. Vnde of bijnnen der tijd als de her homeister vnde de orden dat sulve land gotland unde de stad wisbii in vorsettinge hebben, dem herrn homeister edder dem orden af gewunnen wurde, gantz edder an eijnem dele dat sij mit gewalt vorretnisse edder anderleie wijse, des scal de herr homeister sine nakomelinge vnd de gantze orde van vns Konnig Albrechte vnd hertoge Johan vorbenomed vnd van vnsen erven vnd nakomelingen vngemanet sijn vnd bliven to evigen tiden, Vnde uppe dat alle desse vorscreven zake in allen artikelen vast vnd stede bliven, so hebbe wij konnig Albrecht vnde Hertoge Johann vorbenomed vor vns vnd vor vnse erven vnd nakomelinge vnse Jngezegele witliken hengen laten an dessen bref. Vnd wij Reijmer van Plesse, Werner van Axerowe, Helmolt van Plesse, Heydenrik van bibowe, Hennig Stralendorp, Johan Stralendorp, Segebant thuen, Peter Putzowe, Reijmer van Hagenowe, Gerd negendanke, Otte beijenvleet, Otte veregge, Johan Bere, hinrik babbe, Gherold hasenkop, Hinrich Kulebus, Johan bulowe, Bertram holstendorp vnd Bernd van Plesse Riddere, Henneke Moltike van strelitz,

hermen lutzowe, volrad van tzüle ta camijn, Busse lutzowe, heijkendorp, hans vamme Kruge, hinrich neyendanke, Marquard van dem Hagen, Hartich preen, hennig Parkentijn, detlef Buchwolde, Smerd Buchwolde, hinrich van der lue to tesmerstorpe, lange hinrich van der lue, Hermann van der lue to pantzowe, Herrmann van ortzen, Albrecht tzepchin, heidenrik tubendorp, Dijderik Butzowe, hinrich tziehusen, Borcherd dambeke, henneke van der lü to Corchowe, hermann van de lü to methestorpe, Hinrik Berse, bicke belehnue, vike pluscolij, Marquard neyendanke, Hinrich qwitzow, Clawes parkentijn, Hinrich Reventlewe, Juries hoye, Woldemer moltike van der neijenkerken, Otto smeker, Goscalk Barnekowe, Arnd van Gummeren, Kurd preento Modentijn, Hennike Bassenitze, hans Kurdeshayen vnd hans driberch Knapen, Bekennen vnd betügen openbare an dessem breve dat wij mit vnsen gnedigen heren konnig Albrechte vnd hertoge Johanne vorbenomed lovet hebben vnd loven an dessen breve alle desse vorscreven stuke und artikle stede vnd vast to holende an guden truwen sunder alle arch, vnd hebben vnse Jngezegele mit eren Jngezegelen to groter bewaringe witliken vnd mit guden willen henget an dessen breff, de geven vnd gescreven is to ziwan vppe vnsem slote, Na godes bort dusent Jahre, dre hundert Jahre, vnd an deme neyen vnde neyentigesten Jare, an der hilgen Drivaldicheit dage.

II. Tyska ordens bref till konung Erik XIII.

In Godes namen amen, Na godes bort dusend veerhundert in deme sevenden ijare An sanctorum Viti et modesti der Hilghen Mertelere daghe sijnt gewesen de Erbaren sendeboden van prutzen To helsingborg mijt vuller macht van des homeisters vnde des gantzen ordens van prutzen vnde der eren weghene alze her Frederik van Wallenrode Cumpthur to der Mewe, her Johan van der dollen voghet to Roghusen, Albrecht rode borghermeister to Thornn, vnde Cord Lessekowe borghermeister to Dantzig To deme allerdurchluchighesten fursten vnde hern hern Erike van der gnade godes, der Rike to denemarken, sweden, Norweghen, der wende vnde der ghoten koninghe vnde herteghen to pommerren, vnde hebben mijt eme vnde mijt sijneme Rade gedeghedinget vnde eenghedraughen to eneme gantzen ende In aller mate alse hir na screven steit, To deme ersten, dat na deme dat de vorbenomede here koning wil dat bvwent dat de homeister vorbenomed vnde de orde van prutzen gebvwet laten hebben vppe deme lande to gotlande nicht wil breken laten edder wechvoren, men dat he dat buwent gherne beholden wil vntobroken to sijneme willen vnde behoeff, so scal he edder sijne Nakomelinge edder der Rike raad vorbenomed van denmarken sweden vnde Norweghen, ghewen vnde entrichten deme vorbenomeden Homeistere vnde deme orden van prutzen edder eren warhafftighen boden, To Calmeren in sweden, Neghendusend engelscher nobelen, edder in werde vor also vele nobelen, Ok scal de vorbenomede homeister vnde orden desse vorbenomede nobelen edder ere werde dar annamen wanner de vorbenomede herr koning edder sijne Nakomelinge, edder der vorbenomeden Rike raad de entrichten willen ijn Nobelen edder in werde alse verscreven steit vnde so scal de vorbenomede homeister vnde orden van prutzen, deme

vorbenomede herrn koninghe edder sijnen nakomelingen, edder weme dat van sijner edder der vorbenomeden Rike rade weghen bevolen werde, antworden van staden an dat land gotland vnde de stad wisbij vnde dat vorbenomede buwent mit aller vorbenomeden landes stades vnde buwendes tobehoringe, vrigh qwit vnde gantz vmbeworen vnde sonderghen van des Homeisters vnde des ordens wegen van prutzen, also dat de homeister noch de orden edder de eren Nenerleie rechticheit edder ansprake to deme vorbenomeden lande Gotlande vnde stad wisbij vnde buwende hebben scolen, vnde de ghenne de dat vorbenomede land vnde stad vnde buwent vnde alle der tobehoringe entfaen vnde nemen scholen van des vorbenomeden herrn Erikes vnde sijner Rike raad wegene alse vorscreven steit, vnde ok de dar van erer wegene bliven scholen de scholen syn yn deme geleide des homeisters vnde des Ordens van prutzen vnde der eren vnde alle der ghennen de vmme eren willen doen edder laten willen sunder alle arch, Des glikes scal ok desse vorbenomede betalinge vnde de ghennen de de betalinge entfaen, sijn yn, geleide des vorbenomeden herrn koninges vnde sijner drier rike vor alle den ghennen de vmme sijnen vnde eren willen doen vnde laten willen, bet in prützen ane alle arch. Vortmer werit sake dat got vorbede dat ijemant, dat vorbenomede land Gotland edder de stad Wisbij deme homeistere edder deme orden overvallen edder entferdighen wolde binner der tüd dat desse vorscrevene betalinge rede worde he were we he were, so scholde de vorbenomede herre koning Mit sijnen dren Riken vnde de homeister vnde de orden mit den eren een deme anderen helpen mit truwen vnde mit aller macht dat deme vorbenomeden herrn konnige edden synen nakomelingen edder der vorbenomeden Rike rade desse vorbenomeden land gotland vnde stad wisbij vnde buwent myt aller erer tobeheringe werde vrigh vnde vmbeworen alse vorscreven steit, vnde deme homeistere vnde deme orden

de betalinge alse ok vorscreven steit. Hir mede vnde vortmer vmme godes vnde vürderer vruntscop vnde gudes vredes willen, so scal geendet gevleghen vnde gesunnet syn allerleie twedracht wedderwille krich vnde vnghunst de gewesen synt wente hir to tuschen deme vorbenomeden herrn konnige vnde sijnen dren Riken vppe de enen side vnde deme homeistere vnde deme orden van prützen vnde den eren vppe de anderen side van des landes to Gotlande vnde der stad wisbij wegene vnde de vorbenomede herr konnig vnde sijne Rike, vnde de homeister noch de orde edder de eren edder van Gotlande vnde Wisbij Nenerleie ansprake noch schuldinghe vnderlang hebben scholen vmme yenegherleie schichte de geschen sijn tuschen en allen beth an dessen dagh van deme vorbenomden Gotlande vnde stad wisbij wegene. Were over dat Jenich man bütten den dren Riken vorbenomed beseten. Van deme homeistere vnde deme orden to prützen ghelt entfangen hadde vppe Gotlande vnde wisbij, alse se seggen vnde wolde de homeister vnde de orden den vmme dat ghelt vnde vmme den schaden de van deme ghelde entstaen ijs edder entstaen mach, schuldijhen vnde manen, dat de homeister vnde de orde dar ane mit deme vnvorsinnet sijn, Doch so schal Konnig Eriks vnde sijne nakomelinge vnde sijne dre Rike vorbenomed, vnde Gotlande vnde Wisbij, nock van der mannige noch van der schuldinge, noch van des gheldes wegene, noch van deme schaden de van deme ghelde entstaen ijs edder entstaen mach, nenerleie maninge ansprake edder nvet ijn Jeneyher wise liden van deme homeistere edder deme orden edder den eren. Vnde offte de vorbenomede herr konnig edder Jemant in sijnen dren Riken Jenegherleie wedderwillen edder vmmoet, hadde to den ijnwonren des landes Gotland vnde der stad wisbij wente to deseme daghe dat schal gentzlich affgelecht vnde vorgheven sijn ane alle arch. Ok so schal de vorbeno-

mede herre konnig vnde sijne nakomelinge dat land Gotland vnde de stad wisbij vnde alle der ijnwonren bij alleme rechte vnde vrigheit laten de se van oldinges gehat hebben, mijt sulkeme bescheide dat dat vorbenomde land Gotland vnde stad wisbij, vnde ere ynwonre scholen bij deme vorbenomde heren konnig Eriken vnde sijnen nakomelingen konnigen vnde bij den dren Riken vorbenomed Eweliken vnde truweliken bliven, vnde huldighen em vnde sweren em vnde doen eme vnde sijnen nakomelingen allent dat en boret van rechtes weyene bij ereme rechten heren to doende. Vortmer so scal de herre konnig edder sijne nakomelinge edder der drier Rike raad vorbenomed, deme lande to Gotlande, enen breff gheven dat he se bij rechte late alse vorscreven steit, vnde se scolen eme enenbreff weddergheven, dat se eme vnde sijnen nakomelingen vnde den dren Riken vorbenomed, alle stucke doen vnde holden willen in aller mate alse vorscreven steit. Vortmer ymme dat gued dat herr Abraham nu hadde vppe wardberghe vnde ok vmme dat gued dat nu vppe kalingborch was, dat gued hefft de hoghgeborne vorstinne konniginne Margrete daan vnde antwerdet, Albrecht roden borghermeistere to Thorum, Cord lessekowen borghermeistere to Dantzigk, vnde Wulff Wulfflamme borghermeistere to deme sunde yn so danighen vorworden vnde loven alse ere opene breve vthwisen de se eer umme dat vorscrevene gued gegeven hebben. Vortmer so ijs eijnes dayhes geramet tuschen deme herrn konnige vorbenomed vnde sijneme Raade vnde dem orden van prützen vnde eren steden vnde den anderen steden, den men holden schal to Calmeren vppe pinssten na neghest to kommende dar sulves to sprekende vnde to Ramende varder vmme vrvntscop vnde enijnge dat van beijden siden to vrommen unde to nutte komen mach mijt godes hulpe. Vortmer de sös weken vorword de vorwisset sijnt an beiden si-

den de scholen bliven bij erer vullen macht, alse serbebrevet sijnt, vnde de vorscrevenen vorwort de scall man nicht opseygen, eer men van deme daghe gescheidet des geramet ijs to Calmeren to holtonde uppe pinxsten neyhest komende, Wente wi hopen dat men denne to Calmeren vurdere vruntscop ramende moghe werden an beiden siden mit godes hulpe. Hir hebben an vnde over gewest vnde hebben gedeghedinget vnde geramet alle stucke vnde articlen in aller mate alse de hir vorscreven staen, her frederick van Wallenrode Cumptur to der Mewe, her Johan van der dollen Veghet to Roghusen, her Albrecht rode borgermeister to Thorun, her Conrad lessekowe borghermeister to Dantzik, her Wulff Wulfflam borghermeister to deme sunde, her henning konningesmark, her axel pe-terssen her Thrud hass vnde her Erik budelsback Riddere. Vnde ijs gelovet an beiden siden, vndehebben ere ijngeseyhele to tughe mit willen vnde witscop gehenget laten an dessen breff. Gheghewen vnde gescreven An ijare, daghe vnde stede alse hir vorscreven ijs.

---

*Utdrag ur bref från Danska residenten i Stockholm Peder Wibe till regeringen i Köpenhamn *).*

P. Wibe till kansleren Kristian Friis. Jönköping 19 Dec. 1634. Wibe hade på resan till Stockholm kommit till Jönköping. Önskar afskrifter af hvad konungen (Kristian IV) skrifvit till kansler Oxenstjerna i hertig Fredriks sak; vill också veta, hvad Johan Skytte negotierat hos kungen (Kristian 4). — Öfverallt i Sverge frågas om freden i Tyskland, hvilken Svenskarna mycket efterlängta.

Densamma till densamma Stockholm d. 8 Januari 1635. — Rekommendationsbref för J. U. D. Joh. Büttner, som efter långvarig tjenst hos Jacob De la Gardie återvände till Saxen.

D:o d:o 21 Februari 1635. — Enkedrottningen har åt Wibe lemnat ett bref till Kristian 4:de, hvilket innehöll svar på Wibes medförda kreditiv. Hon bad ursäkta att genom sekreterarens försummelse svaret kom så sent. — Svenska rådet yrkar, att Fransyska gesandten skall för deras skull fara till Preussen; antingen de äro ledsna åt hans "lange vinterleye," eller för andra orsaker. Vintern var starkare än i mannaminne; Fransyska gesandten af svag hälsa, sökte derföre uppskof och förebar sig vilja invänta riksdagens beslut. Han (Franska gesandten) hade föreslagit, att Sverge borde offra Preussen och Liffland, mot Uladislai afstående från arfrätt på Sverge. Rådet, villigt att afstå Preussen, men alldeles icke Liffland, sammankallade för detta vigtiga ärende ständerna till d. 10 Mars.

D:o d:o 28 Februari 1635. — Wibe hade litet före

---

*) Urskriften till dessa anteckningar finnes på kongl. geheimearkivet uti Köpenhamn. Utdragen äro gjorda af utgifvaren.

sin afresa från Köpenhamn fått på kanslerens befallning af Michel Kock flere licens-bref, att dermed bestyrka, det Spiringarna togo för hög tull, ibland annat 10 R:dr för 3 läster mjöl, så att hvar läst borde kosta 100 R:dr. Tvänne de värsta af dessa licens-bref jemnte ett memorial lemnade Wibe till Klas Fleming. Några dagar derefter lemnade Fleming åt Wibe en förklaring, uppsatt af en bland Spiringarna, som var närvarande. Fleming medgaf, att tullen syntes hög; orsaken var, att den sattes 1629, då varorna gällde mer än nu, och en läst mjöl säkert 90 R:dr; men tulltaxan kunde ej beständigt ändras efter ändrade priser. Wibe svarade Fleming, att han ännu hade intet annat uppdrag "af mine gunstige Herrer Dannemarkis Rigis raade än att remonstrere *Suerigis Rigis raad*," om *licens-officerarnas obillighet* och begära vänlig remediation. — Svenska rådet och Franska ministern äro högst uppbragta öfver Saxens förbindelse med kejsaren.

D:o d:o 7 Mars 1635. — Det sågs, att, enligt hvad Wibe i förra bref förutsagt, Frankrike ämnade bemästra sig *södra*, och Sverge norra Tyskland, dit det sednares härar med Axel Oxenstjerna alltmer drogo sig. — Då nu terminen för tullfriheten i Göteborg snart gick till ända, så hade flere af der bosatte främlingar flyttat bort med deras förvärfvade förmögenhet, de andra ämnade följa exemplet, hvarigenom staden och landet skulle lida stor förlust. Drotsen och fältherren reste derföre dit, undersökte saken och förordnade, att hvem som hädanefter ville flytta, skulle först betala tull på alla sina under hela tullfrihetstiden införda varor, enligt tullböckerna; och dessutom undersökas, att dessa sednare voro pålitliga. Härigenom hejdades flyttandet. — Vintern, ovanligt stark, hindrade milor, kopparmyntning, skadade kopparberget; deraf penningebrist och ökadt pris på den förut lågsålda kopparen. Handeln med

denna sistnämnde nu friare än förr. — Svenska och Pålska underhandlare hade mött hvarandra, och i en kyrka nedlaggt sina fullmagter, väntande nu på Franska och Engelska medlare; man söker i Stockholm skynda på Fransyska gesandten, men han synes ej vilja förstå dem; ämnar efter Påsk fara öfver Kalmar sjövägen till Dantzig; hade begärt Kristian 4:des porträtt.

D:o d:o 4 Mars 1635. — Orsaken till underhandlingens afbrott i Preussen är, att Pålska kungen uti fullmagterna nekar Kristina och tillvällar sig titteln af Sverges konung; hvarföre Svenskarna afbröto. Engelska och Brandenburgska medlare föreslogo, att åt dem lemna fullmagterna med ömsesidiga protester, och sedan fortsätta underhandlingen. — De förnämsta af rådet ej ännu komna till Stockholm; drotsen i Onsdags, fältherrn och amiraln i dag, så att rikdagen först d. 16 Mars kan öppnas. — Man rustar mot Pålen; men fruktar ett rykte, att England skall sända 40 skepp till Pålens hjelp, emedan Uladislaus ämnade gifta sig med konung Fredrik af Böhmens dotter, samt emedan England var uppbragt öfver tullen uti Pillau. — Här var kommen en Muscovitiskt resident, som skall blifva ordinarie; han inhemtades af en hofherre med en af drottningens slädar, hålles fritt af kronan till audiensen, får sedan 70 R:dr i månaden, allt på samma sätt, som Svenska sändebudet i Muscou är bemött; detta ansåg Wibe mer ära än andra sändebud i Sverge åtnjutit. — Nu funnos der blott Ryska och Danska sändebud. — Wibe vill hafva förhållningsbref i händelse rangstrid skulle uppstå med Ryska residenten, emedan Svenska herrarna alltid brukade bjuda främmande sändebud till begrafningar och bröllopp.

D:o d:o 21 Mars 1635. — Ett köpmansrykte sade, att Spiringarna fått under sig icke blott Preussens och Liflands tullar, som de hade förut, utan numera också

hela rikets. Det skulle väcka stor ovilja bland de handlande; men Spiringarna skyddas af några bland de förnämsta, som äro intresserade deri, bland andra, som man sade af Klas Fleming. Således är ringa anledning, att man vill straffa dem eller göra ny taxa. In- och utländska klaga öfver Spiringarna. Per Sparre berättar, att Fleming blott med Spiringarna ej med rådet kommunicerat Wibes klagomål. Wibe ämnade nu sjelf föredraga det. — Ett carmen hade blifvit tryckt i Uppsala, men förbudet; Wibe sökte förgäfves skaffa ett exemplar deraf. — Ryska sändebudet hade haft audiens, begärde 5 slädar för sin svit; det svarades, att Svenska sändebudet i Muscou blifvit inhämtadt blott med en häst; derföre fick det Ryska i Stockholm ej mera; dock lemnades åt Ryska sekreteraren en ridhäst, hvarmed han framför sändebudets släde förde storfurstens bref offentligt efter deras sed. Uti talet yttrade Ryska sändebudet några gånger, att han var skickad till Sverge, på det Svenskarna icke skulle behöfva skicka gesandter till hans herre, landet till besväring. Han är Liflländare, vid namn Farensbach, har med sin audiens inlaggt föga ära. — Riksmötet öppnades d. 17 Mars, bestod af rådet, landshöfdingarna med två adelsmän af hvart län, biskoparna med några prester, hvilka som hälst de ville taga med sig, borgmästare och råd i förnämsta städer. Öfverläggningarna hemliga; allt troddes slut till nästa vecka. — Salvius har betrott mig, att rådet ämnade bifalla neutralitet för hertig Fredriks person, och för hela stiftet Brehmen, och att de gifvit Svenska residenten uti Hamburg befallning att gratulera hans furst. nåde till hans ankomst till regeringen och underhandla om neutraliteten, men ville blott att H. F. N. skulle förut derom anhålla hos andra intresserade magter, samt hos rikskansleren, som är director för Tyska väsendet, att det af dem approberas; residenten

i Hamburg hade ock fullmagt att underhandla om Verden; dock borde h. furstl. nåde par respect och ceremoni derom anhålla hos drottningen och tillika contentera öfverste Rantzow, som der fått ett gods. — V. Cancellarius D. Salvius hade af förra erkebiskopen med kapitlets, ridderskapets och ständernas bifall, fått ett gods i Brehmen. Hans furstl. nåde hade bekräftat detta, dock med några nya villkor och klausuler, hvilka Salvius bad måtte efterskänkas, och förra donation i dess helhet bekräftas. Wibe ber, att h. f. n. ville bifalla denna V. Cancellarii önskan "thi hand steller sig heel tilgeneget till min (202 *) och kand (215 *) af hannem förneme deres (22 *) her."

D:o d:o 1 Maj 1635. — Man sade, att kansleren lemnat åt hertig Bernhard af Weimar direktionen öfver Tyska kriget, och sjelf ämnade resa öfver Frankrike och Holland till norra Tyskland, för att vara närmare till hands vid Preussiska underhandlingarna, hvilka äro för Sverge vigtigare än de Tyska. Salvius skulle möta honom i Hamburg eller någon annan stad. — Wibe har redan berättat sin goda korrespondens med Salvius, hoppas derföre, att denne på sin resa genom Danmark blifver af H. M:t caresserad. — En Lieutenant des canoniers heller bysseskyttere hade antingen af dryckenskap eller som andra säga, för att visa, huru man skall göra några hugg med slagsvärdet, dragit sin värja i värdens stuga af Ryska residentens hus. Under det han härmed högg sig omkring, hände, att han skadade en af residentens tjenare i kindbenet, "dog sa litt, att det neppligen kiendes." Då har residenten med allt sitt folk gått in i värdens stuga, tagit bemälde löjtnant, låtit binda högra handen vid venstra foten och venstra handen vid högra foten, sedan med "knippler" och pisker sla-

*) Chiffer, som ej kunde lösas.

git honom ihjel och dessutom låtit med en stridshammare gifva honom ett slag framför och ett bak i hufvudet, så att hufvudskålen gått sönder; detta i residensens egen "presencie." Rådet ämnar skrifva till storfursten och begära straff öfver residenten. Löjtnanten var son af Johan Hoyer, som först egt ett stort gods i Holsten, förlorat det för skuld, och sedan blifvit borgmästare i Göteborg. — En silfvergrufva berättas vara funnen i Lappland, ända vid gränsen. — Fältherren De la Gardie hade en kammartjenare, Jakob Mattsson, född i Danmark, men der kommen i ovilja. Denne Mattsson hade länge tjenat De la Gardie och var af honom väl liden; men brukade tillika flitigt avisera Wiben, om hvad han hörer, och som kan vara Danmark till nytta. Wibe ber derföre, att Mattson måtte för sitt förra brott pardoneras, ty fastän De la Gardie kan främja hans lycka i Sverge, så föredrager han dock att komma till fäderneslandet.

D:o d:o 16 Maj 1635. — Man reformerar polisen. Norrmalm, som förr haft egen borgmästare och råd, skall hädanefter "söka sin rätt i Byens rådstufva." — Åtta tusen man rustas åt Preussen. — Salvius far sjövägen till Lybeck och kommer ej genom Danmark.

D:o d:o 20 Juni 1635. — Wibe hade ej ännu fått slut på hertig Fredriks sak, ty rådet var upptaget med rustningarna. De la Gardie hade rest att med manskapet inskeppa sig till Preussen; P. Brahe följde med till Elfsnabben. Regementerna Stenbock, Kagg, Kyle och Sperling hade gått dit; man trodde, att denna rustning skulle skrämma Pålen. Jac. De la Gardie synes ej önska fred.

D:o d:o 11 Juli 1635. — Om Sverge får långt stillestånd med Pålen, så går visst hela dess magt mot kurfursten af Saxen för hans med kejsaren slutade fred, öfver

hvilken i Sverge både höga och låga äro så missnöjda, att de skola söka alla medel att hämna sig.

D:o d:o 18 Juli 1635. — Wibe hade flera gånger lemnat egenhändiga bref från kurfurstinnan af Saxen och från hertig Fredrik till enkedrottningen.

D:o d:o 1 Augusti 1635. — Man ansåg Engelska mediatorn i Stumsdorff partisk för Pålen. — Ryska residentens tjenare hade åter haft krakel med några båtsmän; han sjelf är hvarken estimerad eller älskad. — I Stockholm går ett oroande rykte, att Danska och Holländska skepp visat sig utanför Danzig till Pålens beskydd.

D:o d:o 15 Augusti 1635. — Sverge vill ej lemna Preussen utan mot 6 tunnor guld i skadeersättning. Man tviflar om fred med Pålen, samlar derföre och öfversänder förråder. Brist och pest bland Svenskarna i Preussen. — Missnöje med ställningen i Tyskland.

D:o d:o 12 September 1835. — Freden i Preussen afslutad, ej än stadfästad, ansågs dock så säker, att man återförde förråd och folk, som voro dit ämnade. — I Preussen har varit ovilja mellan marsken och Johan Oxenstjerna, så att denne sednare öfvergifvit de andra deputerade och rest till sin fader. Detta sökte man förhemliga. — Drotsen hade berättat Wibe följande particularia om mötet mellan Saxiska kurfursten och Svenska rikskanslerens deputerade. De sednare frågade, om ej något vore i Prager-freden negocieradt om Sverge och de Tyska staterna, hvilka alla af bemälte fred blifvit præjudicerade; "hvarpaa hans C. F. N. intett directe svaratt m... sagt: Wir haben eine schone und starcke arm *) ...... paa en af di Deputerede vid naffn Lohaus ...... haffue suart: darfür mag E. C. F. D. Gott und .. nig in Schweden hochlöblich gedachtniss

*) Papperet i kanten af mögel förtärdt och oläsligt.

dancken ...., haffuer saa hoyt förtrytt hans C. F. N., att. ... derpaa skal haffue sagt til Lohausen: das lög...... siden udi samme discurs schelt be:te Lohausen .. .. ge for lögn.. Dereffter haffue bemelte Deput.... bekommit deras afsked, at di Suensche packe dennem af Stifft Magdeburg, eller ... C. F. N. ville före dem derud."

D:o d:o den 6 Sept. 1635. Stor tvist vid Preussiska fredstraktaten, om katolikernas religionsöfning i Liffland. Pålska kommissarien, Kurländaren Denhoff, var nära att af Pålackarna nedhuggas, emedan han var klädd i Tysk drägt. Franska mediatorn önskade högeligen, att aldrig hafva väckt denna fråga. — Sverge ville, att Pålen skulle förbinda sig att aldrig hafva någon flotta. Det var ock Danmarks intresse, så att blott Sverge och Danmark finge dominium maris Balthici. — Sverge har sköna skepp, men ej nog sjöfolk. — Enkedrottningen är helt ovillig öfver rådet, att det "icke forscaffer huis underholdung hin-"de er loffuet och tilsagt." Detta är så långt gånget, att all kommunikation är med dem afbruten, och hon beklagar sig offentligt. För tre veckor sedan böd hon Wiben ut på en liten herregård tre mil från staden, hvilken gård hon köpt af Hr Karl Karlsson. Hon var der ensam med 2 "jomfruer och 2 hofjunkare." Då Wibe kom, började hon "flux" klaga på rådet, och tala om sitt hopp om försvar af Danska konungen, hennes slägtinge. Wibe svarade i höfliga, allmänna ordalag, hvarpå drottningen hela dagen continuerade med att klaga på rådet; sade, att hon ville hålla förtrolig korrespondens med konungen af Danmark, ehuru hon visste, att det skulle förtryta rådet; bjöd också Wibe till middag för att, som hon sade, kunna så mycket längre tala med honom. Hon talte om drottning Kristinas tillkommande äktenskap; sade sig veta, att rådet dertill ämnade en af de sina, och att man redan kastat ögat på

kanslerens yngsta son; men enkedrottningen skulle aldrig tillåta äktenskap med någon, som ej vore af furstelig stam, och dottren säkerligen aldrig handla mot modrens vilja. Sedan begynte hon tala om salig hertig Ulrik, dess dygder, samt huru högt konung Gustaf Adolf honom älskat. Om denne hertig lefvat, hade hon önskat honom till måg. Hon klagade, att ej få veta nyheter från Tyskland, skickade nu hvar Lördag sin kammarjunkare i sådan afsigt till Wibe. Wibe begär instruktion, hur han i denna sak skall förhålla sig. Enkedrottningen har grämt sig öfver rådets bemötande.

(Inga bref finnas för det återstående af året 1635.)

D:o d:o den 26 Jan. 1636. Wibe hade d. 19 Jan. öfver Malmö kommit till Stockholm, haft audiens d. 22 Jan. Tage Tott väntas efter från Malmö. Wenzel Rotkirk, bror till Svenska riksstallmästaren Hans Rotkirk, är skickad till Köpenhamn att köpa hästar åt drottningen. Wibe råder att med courtoisie uppehålla honom, tills man får veta enkedrottningens (hon var nu sjuk) mening "om H. F. *) gif-"termål, och om hon dertill är inclinerad; då kunde man "bruka honom att utforska några bland riksrådens mening "derom, eftersom han det bäst oförmärkt kan göra; och för "hans broders och sin egen avantage skall väl troligen pro-"cedera deri, och kan han låta mig veta deras opinion, och "hos hvem jag kan vänta befordran häruti" Dock bör Rotkirk ej få veta, att kungen och Wibe äga kunskap härom, ty om han skulle röja saken, vore Wibes negotiation derigenom afbruten. Man kunde säga honom, att det var ett förslag af kansleren enskildt till båda rikenas bästa.

D:o d:o den 13 Jan. 1636. Herr Tage Tott hade d.

*) Hertig Fredriks, var Kristian IV:s andra son.

d. 6 Febr. rest från Stockholm till Danmark, och skulle lemna utförlig mundtelig och skriftlig relation.

D:o d:o den 7 Maj 1636. Salvius reste som bestämd Svensk kommissarie till fredsunderhandlingen i Lübeck; kanslern hade fått magt att sjelf nämna den andra kommissarien. Man har godt hopp om fred, om blott kejsaren ger kurfursten af Saxen gilltig fullmagt eller sänder egen kommissarie; detta är nu största punkten. — Jag har redan skrifvit om orsaken, hvarföre man begärt kansleren hem. Nu har enkedrottningen sagt mig, det kanslern öfvertalat sina vänner i rådet att af ständerna begära en regent under drottningens minderårighet, och att han nu återkommer för att få ständernas röster på *sig*. — Wibe tycker, att alla äro missnöjda öfver kanslerens traktat med Frankrike, dölja det dock för Franska gesandten; ty om underhandlingen i Lybeck misslyckas, förena de sig visst med Frankrike, oaktadt allt misstroende mot kardinalen, hvilken i Bologna underhandlar med kejsaren under påfvens bemedling. — Svenska skepp sades hejdade i sundet, emedan deras pass voro daterade förra året. Ägrarna hade genom Klas Fleming klagat deröfver hos Wibe. — Wibe begär rekommendation till att få någon förläning, "saa at "jeg kan tencke paa et giftermaal, som er egenmessig med "den stand, huormed H. M:t haffuer mig honoreret. Jeg "er en gammel kerl, öffuer 38 aar, haffuer tjent H. M. 7 "aar udi Frankrig och nu anderthalf aar her udi Suerrig, "saa at jeg hereffter maa söge nogen rolighet, vill dog ej "begere afskeed, men blott erlange noget att underholde "mig og en hustru med, naar Gud mig den uil beskere" &c.

D:o d:o den 14 Maj 1836. En karl hos Franska residenten hade stuckit ihjel en Svensk, var derför fängslad; residenten protesterar, och vill, att karlen honom å-

terställes, ty han står blott under residentens jurisdiktion och ej någon annans.

D:o d:o den 30 Maj 1636. Salvius hade haft förtroligt samtal med Wibe. Wibe hade sagt, att Frankrikes intriger och afsigter på Lothringen hindrade Sverge från fred. Salvius svarade, att kansleren förbehållit sig att uppskjuta ratifikation af traktaten med Chaumont till slutet af Augusti, inom hvilken tid man kunde se, om det var kejsarns och Saxens allvar att göra fred. Detta bekräftas af P. Brahe, som sade, att traktaten måste af regeringen och ständerna ratificeras för att gälla. — Enkedröttningen sade, att den aldrig blir ratificerad. — Sten Bjelke var nämnd till andra fullmägtigen i Lybeck. Rikskansleren kommer in till riksdagen, som är beslutad till Maj. "Orsaken dertill "skall vara, att Kursaxen har skrifvit hit, att kansler Oxen"stjerna förde och kontinuerade kriget uti Tyskland allena "för sin egen fördel, och att Hennes M:t och herrarna blif"va icke rätt informerade, om hvad der passerade härute. "Detsamma har ock kurfurstinnan skrifvit till enkedrott"ningen, bedjande, att hon ville persuadera rådet till fred, "hvilket Hennes M:t också låtit göra genom Hr Karl Karls"son; och Hennes M:t har sjelf talt derom med drotsen; "hvarföre man menar, att kanslern är inkallad och dessa "tvenne ordinerade till fredsunderhandlingen, hvilka icke "äro så misstänkta, som han och Hr Johan Banér, hvilken "också begärt få återvända till Sverge, om för denna or"sak eller för sin sjuklighet, vet jag ej. Det har dock än"nu icke blifvit honom beviljadt."

(Missiver för året 1637 felas.)

D:o d:o den 21 Dec. 1638. Enkedrottningens marskalk hade klagat, att kanslern var mot honom fiendtlig. Wibe vet också, att de söka förevändning "att tractera marskalken illa." Enkedrottningen bad, att Wibe måtte kom-

ma till henne efter julen anledning kunde tagas af pfalzgrefvinnans död. Wibe fruktar att väcka rådets misstanka, begär förhållningsbref häri.

(Blott denna enda relation finnes för året 1838.)

D:o d:o den 8 Jan. 1639. Vid underhandlingarna mellan Salvius och Danske sekreteraren Klein uti Hamburg, hade Salvius gifvit ett "ugudeligt svar." — Louis De Geer hade enligt sitt privilegium af konung Gustaf Adolf utsändt till Skottland ett skepp, lastadt med muskötter, pistoler och andra vapen. Det anhölls i sundet, tills De Geer skulle få tillstånd af konungen i Danmark, deröfver klagade De Geer hos Svenska regeringen. — Mot löfte att icke rymma hade Arnheims tjenare blifvit befriade ur fängelset, och fingo bo hos Arnheims fordna spisvärd. — "Jag har gifvit "230 *) secreterérer β λ *) rosenobler. Han blef deröfver "först bestört, dock emedan jag uttydde det i en favorabel "mening, var det honom kiert. Jag hoppas hans M:t skall "hafva nytta deraf, i synnerhet hoc tempore, då man sä-"ger sig vilja göra ny ordning i allt, äfven i krigsväsendet.

D:o d:o den 6 April 1639. "Rikskanslern har fått "bref från hertig Berendt (Bernhard af Weimar), hvaruti "han begär, att Sverges krona ville skicka honom några "Svenska och Finska regementer, hvilka han ville bruka "till guarnison uti fästningen, emedan han litar mest på "dem; hvilket regeringen är i sinne att göra, men hur män-"ga, och på hvad väg, är ännu icke resolveradt; men blif-"ver troligen, då råden komma till Stockholm. Detta skall "utan tvifvel väcka jalousie mellan Sverge och Frankrike, "kanske stort missförstånd; ty hertig Bernhard och Frank-"rike äro redan med hvarandra illa tillfreds, och detta

*) Olästa chiffre. Det synes hafva varit en skrifvare hos J. De la Gardie.

"skall än mera öka osämjan. — Just nu berättas, att öfver-"ste Mitzlaff undkommit från fängelset, och debaucherat "vakthafvande löjtnanten, hvilken han fört med sig inåt "Pålen."

D:o d:o den 9 Mars 1639. Riksrådet hade från Örebro rest, kanslern till Göteborg, drotsen till Jönköping, amiralen till enkedrottningen på Gripsholm, den sista antingen för att försona, hvad de andra gjort, eller kanske med nytt "commandement." Enkedrottningens bref till Wibe skulle med första post nedsändas. — Klas Fleming klagade, att kejsaren icke i tid ville göra fred, innan Svenskarna tvungos så nära förena sig med Frankrike, att de numera icke hade fria händer.

D:o d:o (utan dato). Af Nils Nilsson *) hade Wibe fått veta, att rådet ej syntes obenäget lemna Danskarna tullfrihet vid Warnemünde. Men kanske Sverges stora segrar nu höja modet och ändra rådslagen. — Svenska regeringen tyckes anse Danmarks bemedling vid Tyska freden blifva för Sverge mer skadlig än nyttig. — Det berättas i Stockholm, att konungen i Danmark hade i Glückstad vid bordet yttrat, att, om Sverge icke ville göra fred, skulle det tvingas dertill. Många riksråder anse det för löst prat; men kanslern, som är illa sinnad mot Danmark uttyder det till det värsta, och hans kredit är stor. — Baudis söker åter komma i Svensk tjenst.

D:o d:o den 6 Jan. 1640. Grefve Waldemar **) hade kommit, ämnade bese Falun och Sala. — Pfalzgrefven hade varit farligt sjuk, hvilket enkedrottningen tagit till anledning att komma till staden och der träffa grefve Walde-

*) Tungel; då för tiden den sekreterare, som förde rådets protokoll.

**) Kristian IV:s naturliga son med Kristina Munck.

mer, men emedan hon här är gäst, kan hon icke göra, hvad hon vill, utan ämnar straxt resa åter till Gripsholm för att der med mera frihet kunna emottaga grefven.

D:o d:o den 11 Januari 1640. Maria Eleonora lät kedja grefve Waldemar icke komma upp på hofvet, så länge hon var qvar i Stockholm, för att sedan hafva bättre förevändning besöka henne på Gripsholm. Så skedde; och Waldemar föregaf, det han ej velat begära presentation, förr än regeringen kom tillstädes; denna fann sig deraf smickrad — Sverge var missnöjdt med Frankrike, som man förebar, för pfalzgrefvens fängslande; rätta orsaken vore dock, att Frankrike tillvällat sig Breysach och Weimarska hären. Kanske skulle man nu kunna skilja Sverge från Frankrike. Efter tillåtelse skulle Wibe presentera en guldkedja eller något annat guld af 400 dukaters värde åt sekreteraren Nils Nilsson på kon. af Danmarks vägnar, emedan Nils Nilsson gifvit många goda underrättelser. Om konungen tillåter Wibe ge ett par hundra riksdaler åt en kansliskrifvare, så skulle han deraf hafva stor nytta.

D:o d:o den 21 Januari 1640. Wibe hade gifvit 87 (kanslerns?) sekreterare 400 R:dr; och hade försäkrat (enkedrottningen?) om Danska kungens bevågenhet. Landtgrefven *) hade hittills blott begärt blifva använd i Banérs här; men har säkert haft vigtigare mål för sin hitresa.

D:o d:o den 26 Januari 1640. Dagen efter grefve Waldemars återkomst från Gripsholm, skyndade han från Stockholm utan afsked hos hvarken unga drottningen eller regeringen. Orsaken var, att han ville begagna föret, som hotade att snart gå bort.

D:o Nyköping den 2 Februari 1640. Olika omdö-

*) Fredrik af Hessen Eschwege, sedan gift med Karl X:s syster Eleonora Katrina.

men om orsaken till grefve Waldemars hastiga afresa; de högre trodde, att han haft hemliga öfverläggningar med enkedrottningen; folket, att han af regeringen blifvit illa mottagen. Enkedrottningen gillar grefve Waldemars uppförande; drottning Kristina måste låtsa hafva regeringens tycke i detta, liksom i allt annat. "Efter E. K. M:ts befallning hafver jag för enkedrottningen berättat, huruledes "E. K. M. vill assistera henne med skepp till att rymma "härifrån, hvaröfver hon blef osägeligen glad, så att jag "icke kan nogsamt referera den tacksägelse, hon derföre "gjorde. Men jag befinner, att hon är resolverad begifva "sig härifrån ännu denna vinter med slädföret; ty hon "fruktar, att hon i sommar ej får så stor frihet, att hon "kan draga till gränserna och nu förmenar hon, att det "kan lätteligen ske. Jag har remonstrerat henne, huru "mycken farlighet dermed är förenad, men det gör ingen "verkan, så ifrig är hon i sin föresats. Hos E. K. M:t vill "jag detta i underdånighet anmäla, ehuru jag tviflar på, "att hon kan fullända denna resa. Sker det, så är det "godt, att gref Waldemar är utom riket." Svenska riksdagen är öfvermodig öfver segrarne i Tyskland; de anse sig oöfvervinnerliga. De lägre stånden sändas denna vecka hem, hvarefter biskoparna och adeln stanna och öfverlägga om det vigtigaste. Fältherren begär hos kungen i Danmark frihet genom sundet för ett parti jernkanoner liksom L. de Geer haft. Fältherren skulle eljest förlora på ett jernbruk han köpt.

D:o d:o den 4 Februari 1640. Ett rykte går om Banérs död. Är det sannt, så skall Sverges mod falla.

D:o d:o den 6 Februari 1640. Förra våren hade Frankrike och Petter Spiring, fordom tullnär i Pillau, nu af kansleren upphöjd till Svensk resident i Holland, hört efter, om ej Gen. Stat. kunde vänta någon hjelp af

Sverge, i fall de började krig mot Danmark. Det afslogs, emedan ständerna hade i Westerås beslutat, att man skulle undvika all oenighet med Danmark. Wibe tror, att man förtiger Banérs död, på det att ständerna ej skola förlora modet. En kammarherre hade hemligen fört bort en af drottningens jungfrur *), som var förlofvad med en hofjunkare, och hvars bröllopp drottningen ämnat göra om 3 veckor. Hon förföljdes på alla vägar. Wibe hade straxt derom underrättat enkedrottningen för att afråda hennes förehafvande resa; få se, om det kan hafva någon effekt!

D:o d:o den 22 Februari 1640. Vid ständernas sista sammanträde intogs Johan Oxenstjerna offentligt i rådet. Två andra lediga platser lemnades dock samma gång obesatta, kanske för att ännu mer öka äran för kanslerens son.

D:o d:o den 28 Februari 1640. Enkedrottningen har blifvit sjuk. Det synes "som Gud genom extra' ordinära "medel vill hindra hennes resa, då goda råd icke kunna "göra det."

D:o d:o den 14 Mars 1640. Danmark begärde neutralitet för Magdeburg och Ned. Saxiska kretsen; men i dessa dagar kunna i Stockholm inga statssaker afgöras, ty kanslerens dotter har bröllopp med drotsens stjufson, som på samma gång är marskens systerson. Pålackarna skrifva och ursäkta det infall, som förra sommar skedde i Liffland. Enkedrottningen kommer till ofvannämnde bröllopp. Under närvarande töväder smälta också hennes reseförslager bort. Landtgrefven är ständigt på hofvet och söker insinuera sig hos unga drottningen; folket säger, att han friar; andra skratta deråt.

D:o d:o den 20 Mars 1640. Ständerna hade be-

---

*) Stjernsköld med Marg. Scheding.

gärt förordning mot öfverflöd; bröllopet hos kanslern var furstligt. Landtgrefven hade på bröllopet varit ganska nedlåtande, och dansat med facklan icke blott för drottningen utan ock för brudgummen, kanslern och marsken, detta allt för att vinna deras bevågenhet; dock vet Wibe säkert, att han ej vinner sitt syfte. Salvius hade till Stockholm skrifvit, att hertig Fredrik *) friade i Lüneburg.

D:o d:o den 23 Mars 1640. Enkedrottningen har uppskjutit sin resa och vill i sommar göra den till sjös. Wibe tviflar mycket, om deraf blifver någon ting.

D:o d:o den 31 Mars 1640. Holland vill underhandla med Sverge mot Danmark. Sverge ser ej gerna, att Danmark är medlare vid Tyska freden. Enkedrottningen sade, att hon ej uppgifvit sin tillämnade resa; hon nämnde flere förslag, hvilka Wibe ej anför, ty han tviflade på, att de kunde utföras. Hon klagade, att regeringen sökte ingifva unga drottningen ovilja mot främmande; enkedrottningen sjelf arbetade på motsatsen. Man berättar, att landtgrefven på sin resa till Falun disputerat med presterna, och gifvit efter af sina kalvinska lärosatser; för att få Sverges krona torde han accomodera sig ännu mer. Enkedrottningen sade dock, att hon aldrig skulle bifalla dertill, ty landtgrefven syntes henne icke rätt vis och klok; grefve Waldemar var deremot af långt större förstånd. "Hvad jag för E. M:t utbetalt är följande. "Anno 1637 till drottningens sekreter *) en guldkedja på "200 guldkronor; A:o 1638 först 15 rosenobler till nyårs"gåfva, och sedan 125 rosenobler; A:o 1639 samma sekreter "30 rosenobler och fältherrens sekreter 20 rosenobler; och "har nu tillstånd att gifva drottn:s sekreter 400 och fälther-

*) Kristian den IV:s andra son.

*) Tungel.

'rens 200 R:dr." Af den första får jag veta, hvad som passerar i senaten; af den sednare alla krigsärenderna.

D:o d:o den 23 April 1640. Somliga i rådet yrka på fred, andra och kansleren deremot krig, ty de hoppas, att draga än mera nytta af Tysklands ruin, och veta att kriget icke kan komma till deras fädernesland. Herr Banér yrkar hårdt på freden, för att bibehålla sitt förvärfvade anseende; men det tyckes, som hans ovänner vilje skada honom genom krigets fortsättande, då hans fanliga lycka lätt kan förändras. På riksdagen beslöts sända blott 5000 man till Tyskland, och behålla de andra i landet. Svenskarna hoppas på Turkens infall uti Kristenheten: men Gud har haft mera medlidande med kristenheten, än Svenskarna hafva. De hoppas, att Danmarks tvist med Holland skall hindra Kristian IV att motarbeta Sverges planer på Pommern; ty bland utländska magter frukta de Danmark mest, emedan det lätt kan falla dem in i hjertat af landet.

D:o d:o den 26 Apr. 1640. Herr Rask hade för några ord emot fältmarskalken Banér blifvit satt i arrest, hvartill och kanske bidragit, att Rask uti Tyskland ej bevisat kanslern nog ära och höghets respekt, hvarföre och bland alla i rådet kansleren varit mot honom mest uppbragt. Nu började kansleren deremot göra sig artig mot denne Rask; hvadan Wibe tror, att man vill begagna honom, som en gammal Brandenburgs tjenare, till hemliga underhandlingar i Berlin.

D:o d:o den 29 Apr. 1640. Holland har begärt Frankrikes hjelp mot Danmark, och ämnar sända en legation till Sverge. De torde väl icke erhålla det de önska; men Sverge skall säkert än mera reta dem mot Danmark. Ståthållaren i Stockholm har föreställt borgerskapet, att som Gener. Stat. förbudit sina undersåtare seglatsen genom

sundet, så torde brist uppstå, om ej Sverge sjelf hemtade sina förnödenheter. Då befanns, att borgrarna hade endast 17 skepp tjenliga dertill. Ståthållaren erbjöd dessutom 5 à 6 kronans till frakt; derjemte säker convoj af kronans örlogsskepp. Men då detta sista skulle bekostas af borgrarna, så betänkte de sig dervid, ehuru myeket de också fruktade kaperierna från Dünkirken. Enkedrottningen var missnöjd med hertig Fredriks giftermål i Lüneburg.

D:o d:o den 3 Maj 1640. Vid en bal på slottet hade enkedrottn. för Wibe framställt flere förslag till sin nästa sommar tillämnade utresa. Han kunde ingenting svara, "som till sådant verk var tjenligt." Hon ville då, att han skulle resa expres till Danmark för att härom med konungen öfverlägga. Wibe ursäktade sig med att icke hafva tillstånd dertill. Han tyckte också, att enkedrottningens förslag icke fordrade sådant hastande, hälst det i sig sjelf icke var behagligt. Wittenbergs nederlag väckte oro i Sverge. Landtgrefven hade ändrat sig, och friat till pfalzgrefvens yngsta dotter i stället för drottningen, men fått af pfalzgrefven ett så platt och "hönisch" afslag, att denne sade sig icke ens vilja säga skälen, utan blott, att han hade sina betänkningar. Landtgrefven skulle gå i Svensk tjenst under Banér och få 4000 R:dr om året, det första året 5000 R:dr. P. S. Enligt sednare underrättelse skola dessa 5000 R:dr afräknas på en skuld af 15,000 R:dr, som konung Karl IX hade hos landtgrefvens morfar. Regeringen syntes frukta, att Banér skall åter drifvas till sjökanten, ty de hafva för 30,000 R:dr uti Danzig köpt spannmål att sända till Pommern, och vilja ej afsluta traktat med Meklenburg, på det Banér i sådan händelse icke måtte vara bunden deraf.

D:o Stockh. d. 9 Maj 1640. Regeringen hade uti Nyköping gifvit kansleren absolutam potestatem att ordinera i Tyska

sakerna, tills den åter kommer tillsammans; och till Salvius och Banér voro bref afgångna att i allt lyda kanslerens befallning. Men Banér, som ogerna lyder hela regeringen, skall än mindre vilja lyda kanslern, hvilken han vet icke vara sin vän. Wibe undrar, att regeringen vågar lemna en enskild så stor magt, som nu åt kanslern, hvilket är mot regeringsformen och kan medföra svåra följder.

D:o d:o den 16 Maj 1640. Kansleren är mest ensam här, och sköter ärenderna. Folket fruktar krig med Danmark i anseende till förändringarna i Sundstullen.

D:o d:o den 25 Juli 1640. Wibe hade återkommit till Stockholm, (från en kort resa till Danmark). Holländska sändebuden hade kommit och blifvit med mycken courtoisie mottagna, som från en sjelfständig suverän. Enkedrottningen hade varit i staden och visat sig ganska förnöjd med regeringen. Holländarna låto köra saltpeter landvägen till Göteborg, häldre än att derföre betala sundstullen. Man har låtit med piper och trummor föra genom staden till slottet 168 tagna fanor och corneter.

D:o d:o den 1 Aug. 1640. Sverge skulle till fredstraktaten sända 2 riksråd. P. Banér, Per Brahe och Joh. Oxenstjerna voro på förslag. Hur det går, kommer säkert kanslerns son med, och får då troligen likasom i Preussen 1635, jemnte den allmänna instruktion, en enskild af sin fader med uppdrag att hindra freden. — Holländarna underhandla ganska flitigt med kanslern; innehållet skall längre fram sändas. — Hr J. Banér har ytterligare skrifvit och begärt afsked; det nekades, hvaröfver P. Banér blifvit malcontent och sjuk. — Enkedrottningen har rymt från Gripsholm, som man tror åt Danmark.

D:o d:o den 8 Aug. 1640. Regeringen låtsade föga akta enkedrottningens resa, dock hördes, att den gick dem till hjertat. De underhålla ännu hennes hofstat i Gripsholm.

En skuta från Königsberg hade vid Göttland mött en annan, på hvilken var en qvinna, som vid underrättelsen, att Königsbergaren ämnade sig till Stockholm, sade: *der har jag varit, men kommer aldrig mer dit igen.* — Pfalzgrefven med barn hade kommit till Stockholm för att trösta den unga drottningen. — Wibe behöfde tala med sin förtrogne vän, för att kunna underrätta om Holländarnes traktat. — Wibe råder, att enkedrottningen ej må tillåta sig förebråelser mot Svenska regeringen utan skylla sin resa på lust att se sitt fädernesland, och säga, att hon ej torts öppet tillfredsställa denna åstundan, emedan Brandenburg var i krig med Sverge; på det sättet kunde ytterligheter ännu undvikas. — Drottningen är öfver moderns bortresa helt sorgsen.

D:o d:o den 13 Aug. 1640. Oaktadt Wibe fruktade Svenska regeringens nu mot Danmark spända misstänksamhet, hade han dock aktat nödigt sända detta bud, att underrätta om följande vigtiga saker. Regeringen är glad, att enkedrottningen är borta, men sättet förtryter. — Unga drottningen sörjer, vill icke hålla taffel, säger, att regeringen länge sträfvat efter att jaga hennes mor utur landet. Folket talar ock mot regeringen i denna sak. — Holländarna klaga mot Danmark, att det 1:o stör deras handel vid Spitsbergen. 2:o Förbjuder tillförsel af saltpetter till Holland. 3:o Höjt sundstullen och sålunda afbrutit handeln. 4:o Gjort förbund med Hollands fiende, Spanien. — Man fruktade, att Kristian IV skulle gifta sig med Maria Eleonora, talte derom i senaten; men kanslern sade straxt, att om konungen ämnat något sådant, hade han företagit saken på helt annat sätt; den stora hopen är dock fullkomligt öfvertygad om sanningen af detta rykte. — Man säger, att P. Brahe och J. Oxenstjerna skola resa till Tyska fredstraktaten.

D:o d:o den 15 Aug. 1640. Man hade nu fått veta, att enkedrottningen kommit till prinsen af Danmark; Wibe har ej ännu hört Svenska regeringens omdöme deröfver. — Unga drottningen har åter presenterat sig för hofvet, tillbragt, som hon stundom plägar göra, en eftermiddag med lekar, och åter begynt hålla offentlig taffel; detta allt likväl mindre af egen lust, än för att göra unga pfalzgrefven till viljes, som nyss hemkommit. — Holländarne begära åtskilliga friheter i Göteborg, så vilja de peuplera staden och der upprätta en stapel till landets stora vinst. — Kanslern och J. Skytte underhandla med Holländarna. — Man begagnar alla skäl att öfvertyga folket, det Danmark förenat sig med Sverges fiender.

D:o d:o den 22 Aug. 1640. Drottningen är melankolisk för moderns skull, ehuru hon visar sig glad; regeringen och kanslern öfver denna hennes sinnesstämning missnöjda. — Rytteri är från Tyskland hemkommit, och man värfvar, kanske af farhåga för infall i Liffland. — P. Brahe har kommit från Finnland för att resa till fredsunderhandlingen.

Den 29 Aug. 1640. Alla Holländarnes underhandlingar med kansleren hållas så hemliga, att, när denne gör derom relation inför rådet, utvisas alla sekreterare; men när expedition faller, hoppas Wibe få närmare underrättelse. — Meklenburgska sändebudet hade rest med dåligt svar; regeringen bryter den aflidne konungens förbindelse med furstarne, och vill i stället för deras andel i Warnemünde-tull gifva dem 4000 R:dr, utan att göra räkenskap för års-inkomsten af tullen. — Svenskarna ha åter godt hopp, sedan Banér fått befäl också öfver Weimarska och Lüneburgska folket. — Tyska hofrådet Alex. Erskine reser i dag till Pommern, att för P. Brahe och J. Oxenstjerna bereda vägen att der reformera staten.

D:o d:o 5 September 1640. — Man var förlägen, hvad man skulle företaga med enkedrottningen, sedan man nu visste, att hon farit till Danmark, och hon sjelf icke gifvit sina vidare planer tillkänna. — Kansleren har nyligen för en af Wibes förnäma vänner omtalat, att då han och hans bror för unga drottningen berättade modrens bortresa, blef hon så bestört, att hon icke kunde gråta förr än andra dagen, utan gick beständigt fram och tillbaka, vred händerna, och ville icke mottaga någon tröst. — Pfalzgrefven med sin äldsta son har rest till sina gods, men de komma om tre veckor tillbaka, och stanna här hela vintern, på det unga drottningen må hafva något sällskap. — Elbingska sändebud kräfde en fordran, som staden sedan sista kriget hade hos Svenska kronan. De betaldes med pengar, jern och kanoner; kanske för att i framtiden hafva deras benägenhet. — Holländska sändebuden hade tagit afsked och skulle från Elfsnabben anträda hemresan på tvänne kronans örlogsskepp. Deras underhandling har varit så hemlig, att Wibe endast fått veta, att den innehåller ett skyddsförbund, men villkoren okända. — Svenska regeringen hade ej ännu talat med Wibe om enkedrottningen; han begär föreskrift, hvad han skall svara, i fall de fråga orsaken till Danska örlogsfartygens vistande vid Gottland o. s. v. — Holländska sändebudens företräde både vid ankomst och afsked hade ej skett med fullt ut samma ceremonier, som Franska och Danska sändebudens.

D:o d:o 17 September 1640. — Holländska sändebuden hade fått "drottningens medailler," besatta med diamanter, samt guldkedjor, hvarje på 700 kronor; sjelfva hafva de gifvit karga skänker, och stå derföre hos det gemena folket i ringa anseende. Sverge och Holland lära hafva mot Danmark slutat ett skyddsförbund, under förebärande att skaffa frihet åt handeln i Östersjön. Det är omöjligt

att få närmare veta innehållet, "till och med flere af rådet äro derom okunniga; hvaröfver Johan Skytte här högt beklagat sig för secreterer Nils Nilsson, och sagt, att detta var tvärtemot antagne sedvana, samt att förbundet stridde emot Westerås beslut 1638; och tillika, att det i dessa omständigheter var farligt yrka på tullens nedsättning, ty troligen skulle Danmark icke nöja sig med den tull, som var för 20 eller 30 år sedan, och att anfalla detta land med krig vore farligt; af hvilka orsaker han till detta förbund icke bifallit eller bifalla skulle." — Det berättas, att kanslern vid bordet och glaset yttrat, det Danmark torde få stor olägenhet, genom den tull, som uti sundet för saltpetter utkräfdes. — Wibe hoppas få afskrift af förbundet, derest icke, som man säger, kansleren tagit konceptet *till sig*. Kanslerns son hade på en papperslapp upptecknat skälen pro et contra Holländska förbundet; denna lapp föll honom oförseendes ur fickan och lemnades af en god vän, Nils Nilsson, åt Wiben, som nu sänder den till Köpenhamn; man kan deraf något dömma till afsigten. Det är *kanslern*, som drifver allt detta, och det tvärt emot beslutet 1638 i Westerås. — Enkedrottningens Tyska *betjening* dels hade rest, dels skulle resa hem till Tyskland. — *Inneliggande* visar, hvad löften man gifvit Pommerska ständerna. Förslaget att ditsända två riksråd var förändradt; hvaremot Erskine fått i uppdrag att öka städernas bevillning från 500, 700, 800 till 700, 900, 1200 R:dr.

D:o d:o 21 September 1640. — Kansleren handlade af innatum odium mot Danmark. — Sv. regeringen hade för någon tid sedan kasserat en kansliskrifvare, emedan han bjudit Wibe till fadder; de andra voro deraf skrämda från all förtrolighet. — Johan Banér har åter begärt afsked, och understödes af svågern riksskattmästaren, och af sina bröder; men kanslern är deremot; få se om han har nog myndighet att äfven häruti göra sin mening gällande. — Arn-

heim hade kommit till Preussen, derföre frukta Svenskarne ett infall i Liffland; ett sådant vore dock önskeligt, på det de måtte blifva fredligare mot Danmark. — I går begrofs fältmarskalken Banérs gemål. — Fältherren, Åke Oxenstjerna och Kagg fara omkring och mönstra krigsfolk.

D:o d:o 26 Sept. 1640. — Kanslern skulle resa till landet att undergå den kur, han vanligen om höst och vår anställer. — Fyra adelsmän hade blifvit gjorda, deribland kanslerns hofmästare, en bankrotterad köpman; drottningen sade, att då man gjorde sådana bärenhuter till adelsmän, så måste de gamla adelmännen förvandlas till friherrar.

D:o d:o 3 Okt. 1640. — Herr Rasch hade för två år sedan blifvit anklagad för mot Banér fällda yttranden, sjelf fängslad, och hans gods seqvestrerade. Nu kallades han till flera öfverläggningar med kanslern före dennes resa till landet, och sedan blefvo både han sjelf och hans gods befriade; och han fick pass att resa till Tyskland. Detta bekräftar Wibes förut yttrade mening.

D:o d:o 12 Okt. 1640. — Regeringen vill vid Wadstena formera tyghus för kringliggande landskap. (Förut är taladt om att anlägga ett nytt amiralitet i Göteborg). En mängd Holländska skepp hade kommit; det tycktes, som de ville godtgöra deras försummelse i våras. — Wibe hade af Nils Nilsson begärt copia af alliansen mellan Holland och Sverge, lofvande på Danska kungens vägnar god récompense; men sekteraren har med högsta ed bedyrat, att det var honom omöjligt, ty rikskansleren hade tagit både originalet och konceptet hem till sig. — Fästningsarbetet i Göteborg kunde för regnets skull svårligen fortsättas, och officerarne begärde derom förhållningsbref. "Då man om denna sak samtalade i senaten, fällde Per Brahe uti förha-

hastande dessa ord, att fästningsarbetet borde, kosta hvad det ville, fortsättas, i fall man nästa vår ämnade något företaga, — men dervid hade kansleren vinkat åt honom och talet blifvit afbrutet." Af detta och åtskilligt annat kan man likväl dömma till deras afsigt. — På Wibes fråga sade Nils Nilsson, att regeringen icke egentligen kunde begynna krig, utan ständernas bifall; men den kunde lätt sammankalla af ständerna ett sådant utskott, som hvarken kunde eller ville motsäga; och kanske göra det i en sådan sakernas ställning, att krig ej mer kunde undvikas. Nils Nilsson föreslog att bilägga tvisten på ett möte; men Wibe trodde ej, att Svenskarna hade något att klaga öfver; Danmark hade väl dertill skäl; men ville ej klaga, på det sådant ej skulle anföras som krigsorsak; således funnes ej anledning till möte. För att få förevändning till ett sådant möte, rådde sekreteraren Nils Nilsson, att kungen i Danmark skulle uppsnappa några Salvii och Spirings bref, och det häldst sedan Holländska nu från Sverge afresta sändebuden underhandlat antingen med Salvius i Hamburg, eller med Spiring i Haag, hvilkas tvänne sednare bref alltid innehålla något mot Danmark. — Ett rykte sade, att Holland lofvat Sverge en million gulden i underhållspengar för kriget mot Danmark. Sekreteraren trodde, att de lofvat snarare mer än mindre; ty eljest hade ej Sverge ingått i förbundet; han lofvade ock noga underrättelse om allt, som han kunde utspana.

D:o d:o 17 Oktober 1640. — Af samtalen kunde man gissa, att Sverge ämnar på våren något företaga. — Riksdrotsen hade en gång sagt, att Danmark lät Sverge uttrötta sig i Tyskland; men sjelf hvilade under tiden, för att, så snart vapenlyckan vände sig i Tyskland, angripa Sverige; de ville derföre häldre anfalla än anfallas. Man

sade, att till våren skulle Sverge infalla och härja Halland och Skåne ända till Helsingborg; och Holland vid samma tid göra en landstigning på Seland. Detta allt ville Wibe berätta, ehuru han visste, att drotsens "rodomontader" ofta hafva ingen grund.

D:o d:o 23 Oktober 1640. — Ännu hade Wibe ej fått reda på förbundet med Holland. — Salvius har skriftvit, att kejsaren och de evangeliska furstarna i Regensburg begärt Danmark till medlare; Svenska regeringen var deröfver helt perplex.

D:o d:o 3 November 1640. — Regeringen hade befallt, att man skulle läsa Elisabets historia för unga drottningen, för att visa henne ett godt exempel att följa; kanske ock för att ingifva henne obenägenhet för äktenskap. Kristina deremot tycktes under läsningen hämta benägenhet för envälde. — Regeringen förbjöd posten att, åt hvem det ock vore, utdela Tyska tidningar. — En i Saxen född svärdfejare vid Klas Flemings bruk var missnöjd med sin betalning, och att alltid höra illa talas om sin furste; erböd sig derföre att i Danmark upprätta ett dylikt bruk. — Rask skulle nu resa ut; han hade fordom varit sal.-kung Gustafs mignon och till och med väckt Oxenstjernas afund; genom stora gods uti Liffland var han oaktadt förföljelsen bunden vid Sverige; han ämnar fara öfver till Falster, kanske för att besöka enkedrottning Maria Eleonora.

D:o d:o 14 November 1640. — Förbudet mot Tyska tidningar väckte oro bland borgrarna, och blef derföre inskränkt endast till sådana numror, som innehöllo något för Sverge ofördelaktigt. På Salvii begäran har Hamburg förbudit försäljningen af de tidningar, som berätta myteriet i Banérs här. — Det talades om ett bland bönderna vid Mönsterås marknad utbrustet uppror för lilla tullens skull.

D:o d:o 21 November 1640. — Wibe misstänker, att

Svenskarna hade tagit några hans bref. — Pfalzgrefven Karl Gustaf hade fallit med en häst och brutit ena låret i tu.

D:o d:o 25 November — Den 16 Nov. hölls hemligt råd, och skrifvaren utvisades; straxt derpå afflärdades befallning till alla ståthållare och biskopar (undantagande i Finnland) att den 3 Jan. infinna sig, till vigtiga öfverläggningar. Kanslern skulle troligen vilja inbilla dem, att Danmark ämnade angripa Sverge, och att man derföre borde förekomma och spela kriget in i fiendens land. Detta skulle också troligen gillas af landshöfdingarna, hvilka af kanslern bero; biskoparna deremot skulle nu såsom i Westerås rösta för fredliga åtgärder; och om Danmark sände en öppen förklaring om sina fredliga afsigter, skulle det sedan blifva omöjligt öfvertala ständerna till krig. — Nils Nilsson korresponderar med Wibe så flitigt, som ske kan, utan att väcka misstankar; om han finge efter vanan något till nyårsgåfva, så skulle det vara ganska nyttigt — Johan Mejer, en befästningsofficer, som arbetat vid Göteborg, sade, att de nya verken derstädes hade många fel, och lätt kunde öfverraskas. Denne borde måhända, för framtida behof, till Brehmen återkallas; ty, Göteborg förloradt, har Sverge också förlorat sin förnämsta förbindelse med Holland. — Man talar om en Svensk landstigning på Seland, såsom konung Gustaf 1625 tillämnade. — En Johan Beijer vid amiralitetet i Sverge får noga underrättelse om allt, som på Danska skeppshvarfvet förehafves, såsom man tror genom en Meinerson i Köpenhamn. — För två år sedan var befalldt, att ingen borgare fick i sin bod hafva handel med mer än ett slags varor; oaktadt flera förmaningar, blef dock denna förordning illa efterkommen. I förra veckan lät derföre herr Klas Fleming undersöka alla bodarna; hvartill fyra krämare vägrade; den ene slog besökaren, rym-

de och hotas med lifsstraff; de tre stängde sina bodar och äro hvardera dömda att plikta 200 "slette daler." Borgerskapet klagar högt öfver denna förordning. — Upproret i Mönsterås är bekräftadt, tillika ett annat i Brömsebro. Konrad Falkenberg och Bengt Bagge äro nedsända att undersöka målen.

D:o d:o 28 November 1640. — Svenskarna voro i allmänhet benägna för krig mot Danmark, för att derigenom hämnas sista fejdens motgångar. — Drotsen hade förra natten aflidit; han var ett medel att bibehålla vänskapen mellan sin svåger fältherren, och sin bror kansleren.

D:o d:o 5 December 1640. — Den 1 Dec. hade i rådet varit en så häftig tvist, att folket i yttre rummet hörde oljudet, serdeles kanslerens och Peder Banérs stämmor. Man tror, att ämnet varit herr Johan Banérs förnyade begäran om afsked, hvilket af kanslern mot herr Per Banér bestriddes. — Kanslern är ganska sorgsen öfver sin brors död. — Ett rykte går, att landtgrefven af Hessen dött af gift efter ett gästabud uti herr Banérs läger.

D:o d:o 16 Dec. 1640. — Fegræus hade skrifvit, att Maria Eleonora hotat kansleren och dess nu döda bror, det deras uppförande mot enkedrottningen skulle i framtiden betalas. Detta hade kanslern omtalat i rådet, och yttrat, att derest Danmark genom unga drottningen ämnade anställa ett blodbad mot dem, som troget tjente fäderneslandet, (likasom tillförene skett var), så kunde man sådant lätt förekomma genom att antingen inskränka drottningens magt eller till och med hindra henne från att någon gång komma på tronen. Wibe råder derföre enkedrottningen att "procedere cautius" och icke låta sig förmärka. — Hufvudsaken vore nu att hindra kanslerens krigsförslag mot Danmark. Han smickrade nu presterskapet; och hade till Tidön utbjudit och der försonat sig med sin fordna ovän,

biskopen i Westerås. — Enkedrottningen borde skilja ständerna från regeringen, derigenom, att hon föregifver sig hafva rest ur landet för att fritt kunna tala och verka för unga drottningens och ständernas bästa. Detta skall nog låta plansibelt för ständerna; ty de längta efter drottningens myndighetstid och äro ledsna vid förmyndarestyrelsen, ehuru ingen vågar deremot något begynna, för den stora autoritet, som regeringen och rådet sig tillvällat. — Danska kronprinsen hade klagat, att enkedrottn. Maria Eleonora icke mycket tänkte på sina angelägenheter.

D:o d:o 19 Dec. 1640. — Underrättelse hade kommit, att Arnheim med 7000 man gjort ett infall i Liffland. — Regeringen låtsar sig vara lugn och väl beredd deremot. Enda medlet att tvinga Sverge till fred, är att föra kriget in i deras eget land. — Gamla pfalzgrefven har hos kansleren, rådet och presterskapet medlat för enkedrottningen.

D:o d:o 30 Dec. — Wibe har beställt rum för Danska sändebudet Jörgen Wind. Kanslern var med dess ankomst illa tillfreds. — Storpensionären i Holland sökte ifrigt förmå generalstaterna att gå in uti förbundet med Sverge; många voro tröga; skulle blifva det än mer genom underrättelsen om Arnheims infall i Liffland. — Svenska regeringen nekade till detta infall, och lät fängsla ilbudet; som det hette, till straff, emedan det utspridt falska tidningar, genom hvilka folket blifvit oroade; men om qvällen släpptes det åter ut och sändes tillbaka till Liffland. — Också ett annat ilbud hade kommit från Liffland; men så snart det lemnat sina bref, blef det osynligt, så att man ej kan få veta det minsta om innehållet. — Några säga, att Arnheim icke infallit utan står färdig vid gränsen.

Utdrag ur registret öfver Danska residenten i Stockholm Peder Juels bref till sin regering *).

Peder Juel till Danska rikskansleren Stockholm uti November 1647. — Gustaf Horn är missnöjd, öfver att Torstensson blifvit grefve och ej Horn. — Regeringen är ej nöjd med Wrangels fälttåg; vill att Torstensson åter skall resa ut; han ursäktar sig.

D:o d:o d:o 27 November 1647. Axel Oxenstjerna kommer sällan i rådet för den "disgusto," som är emellan Torstenson och honom. — Torstenson är nu allsmägtig hos Kristina. — Man tror, att Torstenson åter skulle resa ut till kriget, om han blefve riksmarsk efter Jakob De la Gardie.

D:o d:o d:o 8 December 1647. Axel Oxenstjerna hade för sin son begärt Ysedom, men fått afslag. — G. Horn ytterligt missnöjd, att han ej blef grefve.

D:o d:o d:o 11 December 1647. Gyllenhjelm, Torstenson, Per Brahe och Magnus Gabriel De la Gardie hålla ihop.

D:o d:o d:o 12 Februari 1648. M. G. De la Gardie ville af Königsmark accordera sig till att blifva guvernör

---

*) Bland Rostgaardska samlingarna på kongl. biblioteket i Köpenhamn förvaras under N:r 175. Fol. en handskrift med rubrik "Extract offver alle afgangne Missiuer Breffue de anno 1647 af Peder Juel." Den består uti ett kort och torrt register öfver innehållet af Peder Juels brefvexling från Stockholm. Sjelfva de utförliga brefven hafva oaktadt all utgifvarens möda icke kunnat återfinnas; detta till obotlig skada för tidehvarfvets historia serdeles angående drottning Kristinas hof. Man betrakte endast de korta uppgifternas intressanta innehåll. Sjelfva brefven äro adresserade än till den ena än till den andra af Danska regeringens anseddare herrar, stundom till konungen sjelf. — Utdrag och öfversättning äro af utgifvaren.

öfver Brehmen; hade hos Torstenson försökt detsamma med Pommern.

D:o d:o d:o 9 September 1648. Emellan Axel Oxenstjerna och Maria Eleonora har varit en "rude visit;" så att Axel Oxenstjerna begärt tillstånd resa till sina gods, och fått det.

D:o d:o d:o 3 April 1649. — Bönderna begära, att drottningen måtte afskaffa alla Fransoser. — A. Oxenstjerna hade sagt: "man vet nog, huru mycket man efter Svensk lag är en kongl. fröken skyldig". — Drottningens kreatur hålla sina conventer hos B. Skytte, de andra hos A. Oxenstjerna. — Kristina tadlar, Oxenstjerna ursäktar Engelska parlamentet för Karl I:s död.

D:o d:o d:o 10 April 1649. Ett instrument om Karl Gustafs efterträdande på Svenska tronen hade blifvit uppsatt och af hela rådet underskrifvet, utom af Axel Oxenstjerna. M. G. De la Gardie sändes med instrumentet till L. Torstenson att få dess underskrift, innan Oxenstjerna undertecknade. — M. G. De la Gardie säger, att hela hären åstundar försändas till England för att hämnas konung Karl I:s död. — Man för vid riksdagen ett ganska fritt språk.

D:o d:o d:o 26 Oct. 1649. M. G. De la Gardie reste från Stockholm och skildes dödsfiende från Bengt Skytte, hvilken dervid förlorade all sin kredit *).

*) Urskriften till den fortsättning, som härefter följer, finnes uti kongl. geheime arkivet uti Köpenhamn under N:r 132. Fol. med påskrift "Peder Juels Breve register fra 1649—1654;" och är författad alldeles på samma sätt som föregående. Innehållet af dessa Juels brefregister är alltid kort, och ofta derigenom mång- eller svårtydigt. Då utgifvaren fruktade att genom uttryckets förtydligande stundom måhända inlägga en orätt mening deri; har han i öfversättningen så nära som möjligt sökt bibehålla urskriftens ord och ordställning.

D:o d:o 2 Juni 1649. Bytet från Prag har ankommit. — Borgerskapet skulle i gevär mottaga Ryska sändebudet. — Enkedrottningen vill hafva en af de stora hundarne från Köpenhamn. — Gen. maj. Redwin följde med vid M. G. De la Gardies utresa.

D:o d:o 9 Juni 1649. Tvist mellan Ryska sändebudet och några af rådet. — P. Wibe hade en fordran hos enkedrottningen.

D:o d:o 23 Juni 1649. B. Skytte börjar få sin kredit igen. — Drottningen har rest till Uppsala, enkedrottningen till Svartsjö, medan slottet repareras.

D:o d:o 31 Juni 1649. Ryssarne protestera mot storfurstens tittel i instrumentet. Kristina resolverar deremot.

D:o d:o 14 Juli 1649. B. Skytte skulle i Kristinas ställe stå fadder vid hofvet i Köpenhamn. — Ryska legater begära Ingermanland igen. — Ryska restitution för förlupna bönder ur Ingermanland. — Ryssarna vilja lösa Ingermanland igen.

D:o d:o 20 Aug. 1649. Kristina har köpt fältherrens hus åt sin mor och Lejhusens (?) åt hertig Adolf. — Muscoviternas accord.

D:o d:o 27 Aug. 1649. Tvister med Danmark om sundstullen och redemtions-traktaten. — Muscoviternas afresa.

D:o d:o 17 Nov. 1649. Förslag till giftermål mellan hertig Karl Gustaf och Maria De la Gardie. Hertigen brefvexlar starkt med A. Oxenstjerna. Cantersten sändes till Holland att höra efter om redemtions-tractaten.

D:o d:o 24 Nov. 1649. Juel behöfde pengar, om något nyttigt härefter skall erfaras. — M. G. De la Gardie har fått ordres resa till Liffland. — Dyr tid, många dö af hunger i bergslagerna. — Enkedrottningen vill "nödigt höre om Wiby saag." — Hertig Karl Gustaf arbetar genom M. G. De la Gardie på giftermål med Kristina.

D:o d:o 5 Dec. 1649. Kristina missnöjd med redemtions-tractaten. — Kristina hade af Moltken köpt Toitkenwinkel i Meklenburg, att der fundera en fästning. — Axel Oxenstjerna missnöjd med Canterstens mission.

D:o d:o 7 Dec. 1649. A. Oxenstjerna väntas på drottningens begäran komma till staden om 3 veckor.

D:o d:o 15 Dec. 1649. Den 8 Dec. hölls tacksägelsefest för freden, sedan banquet och ballet. — B. Skyttes inclination mot de Danska. — Gyldenklo, som leder Holländska saken, är ond Dansk. — Kristina är ideligen i kansliet. — Balletten hölls på Comedianternas teater. — Bregy skulle till kröningen blifva Grand Maitre d'Hotel och värfva 300 gentilshommes français de garde.

D:o d:o 5 Jan. 1650. Drottningens hemkomst från Uppsala. — Dispute med rådet. — Rådet missnöjdt öfver Holländska och Danska traktaten. — Drottningen perplex öfver kanslerens mening om kröningen. — B. Skytte har kredit hos drottningen.

D:o d:o 12 Jan. 1650. Rådet har begärt, att drottningen proprio motu skulle afskaffa Fransoserna från hofvet.

D:o d:o 9 Febr. 1650. Stridighet om kröningens framgång. — Drottningen malcontent öfver Condés fängelse. — Kansleren hade för svaghets skull ej kommit, Kn. Posse sändes efter honom. — Om den dyra tid och bönderna i Westergötland. — B. Skytte har kredit igen. — De nyss antagna Fransoser äro kasserade. — Drottningen informerar sig flitigt om intraderna och går hvar dag på räntekammaren.

D:o d:o 9 Mars 1650. Kanslern kommen.

D:o d:o 23 Mars 1650. H. Maj:ts conterfait till B. Skytte.

D:o d:o 30 Mars 1650. Drottningen resolverat att medla mellan konungen och parlamentet af Skottland. —

Universitet i Verden. — Drottningens och riksmarskalkens discurs om Salmasio.

D:o d:o 3 April 1650. Cantersten skulle till Breda att mediera mellan konungen och parlamentet af Skottland. — "Fanden hafde dandset i en ballet." — Studenterna i Uppsala mutinerat, stormat Boecleri hus.

D:o d:o 13 April 1650. Om den djefvulska balleten.

D:o d:o 20 April 1650. Hertig Adolf vill blifva R. Amiral.

D:o d:o 11 Maj 1650. Missnöje öfver Canterstens långsamma expedition. — Ett regemente Svenskar sändes till Frankrikes tjenst.

D:o d:o 18 Maj 1650. Åke Hanson sändes efter Karl Gustaf. — Kristina gaf skeppet St. Anna åt enkedrottningen af Frankrike.

D:o d:o 1 Juni 1650. Kristina har deciderat om gifte med hertig Karl Gustaf.

D:o d:o 8 Juni 1650. Kanslern och B. Skytte malcontente, hafva retirerat till landet.

D:o d:o 13 Juli 1650. Ständerna oeniga.

D:o d:o 10 Aug. 1650. Kristina vill hafva högre tittel af Brandenburg. — Svenska fångars lösgifvande i Ryssland. — Ständernas oenighet ökas. — B. Skytte misstänkt.

D:o d:o 30 Aug. 1650. Salvius disgusteras öfver gr. Magni insolence. — Det brända Telje skall flyttas till Hörningsholm. — (Bref saknas från d. 16 Sept. 1650 till Febr. 1651, under hvilken tid gesandten höll bröllopp i Danmark).

D:o d:o 1 Febr. 1651. God disposition i Wibes sak hos Mar. Eleonora. — Stor mutation efter kröningen, Wrangel amiral, J. De la Gardie öfverste för gardet. — Adolf Johan fick Wadstena, Karl Gustaf Öland. — Obeskrifligt dyr tid.

D:o d:o 22 Febr. 1651. Tungel tros blifva riksråd. —

M. G. De la Gardie blef riksmarskalk och guvernör i Pommern, hertig Adolf blef general.

D:o d:o 4 Mars 1651. De fleste gamla ministrar disgusterade. — Salvius ambassadör till Wien. — Ett skepp, Sceptret, sjunkit. — Det vigtigaste afhandlas i drottningens kabinett af kanslern, gref Magnus, Salvius, Königsmark Wittenberg och Herman Fleming.

D:o d:o 12 Mars 1651. L. de Geer har malcontent rest till Holland. — M. G. De la Gardie har ej rest till Liffland.

D:o d:o 26 Mars 1651. Drottningen sjuk af kastanjer.

D:o d:o 5 April 1651. Tre skepp skulle föra M. G. De la Gardie till Liffland, ett Königsmark till Wismar.

D:o d:o 19 April 1651. Pfalzgr. Adolf solliciterar om Lifllands guvernement. — G. Horn skulle resa till Liffland med Gr. Magnus.

D:o d:o 3 Maj 1651. Drottningens Eriksgata efter Pingst. — En kansliskrifvare afrättad.

D:o d:o 10 Maj 1651. Eriksgatan inställd. — M. De la Gardies och grefvarnes höga autoritets-pretention.

D:o d:o 7 Juni 1651. Grefvarnes erhållna stora privilegier. — Dróttningen har concederat grefvarnes begärda större privilegier.

D:o d:o 11 Juni 1651. Grefvarnes investitur-bref. — Salmasius vill resa ut.

D:o d:o 21 Juni 1651. B. Skyttes resa till varma bad.

D:o d:o 26 Juli 1651. Gifte mellan hertig Karl Gustaf och en furstinna af Meklenburg.

D:o d:o 11 Juli 1651. Rörstrand föräradt åt prinsen.

D:o d:o 26 Juli 1651. Ringränning och balett hade varit på sista Kristinadag. — Något förut hade drottningen varit illamående. — Än underhandlas om Wibes fordran hos Mar. Eleonora.

D:o d:o 9 Aug. 1651. Hofmästaren (Corfitz Ulfeld) hade kommit till Vlied.

D:o d:o 13 Aug. 1651. Salmasius, Boeclerus och Freinsheimius reste ut.

D:o d:o 30 Aug. 1651. Skattebönder skola tvingas till lydnad. — Hert. af Croi kom. — B. Skytte, Papist och Capucin. — Drottningen trött af det tunga regementet, vill resignera. — Om Salmasii och Frensheimii årliga pension. — Salmasius sjuk.

D:o d:o 6 Sept. 1651. Gifte mellan Mar. De la Gardie och grefven af Croija.

D:o 27 Sept. 1651. Drottningen fortfor att vilja resignera.

D:o 4 Okt. 1651. R. Hofmästaren och Stenberger. — Att vinna gref Magnus.

D:o 11 Okt. 1651. Underrättelse om R. Hofmästaren från Danzig. — Fru Eleonora kommen nu. — Förut dottern med R. Hofmästaren.

D:o d:o Nov. 1651. Talas ofta om kronogodsen och om hofvets reform af ständerna.

D:o d:o 15 Nov. 1651. Drottningen vill behålla regementet.

D:o d:o 29 Nov. 1651. Hert. af Croija får 40,000 R:dr.

D:o d:o 13 Dec. 1651. Den bekiendte person (ofta nämnd) blef friherre och riksråd.

D:o d:o 3 Jan. 1652. Likpredikan öfver Torstenson af Mr Wedel. — Om Hert. af Croijas restitution för sin absvit (absent) i Pommern. — Hert. af Croija och fröken af Sulzbach resa ut.

(Hofpredikanten? Sulzbackska fröken? omtalas ofta men oredigt. — Relationer om Messenii sak och om en borgmästare i Gefle nämnas också, men saknas).

D:o d:o 14 Jan. 1652. Gref Magni denomination till Wien. — Pengar åt Sulzbachska fröken. — Hofpredikanten

installerad. — Om Gr. Magnus och skattmästarens querelle och deraf mellan båda slägterna uppkomna tvist.

D:o d:o 13 Mars 1652. Om borgmästarne i Stockh. och i Gefle, stadssektern i Stockholm. — Om den allvetande kapten.

D:o d:o 27 Mars. 1652. Drottningens sorg för den Pålske prinsen. — Om Åke Axelsson.

D:o d:o 7 April 1652. — Drottningen vill låna pengar af borgerskapet.

D:o d:o 23 April 1652. Querelle med fransoserna.

D:o d:o 22 Maj 1652. Gr. Magni ambassad till Wien. — Hofkanslern i onåd.

D:o d:o 5 Juni 1652. Om sekret. Scunk. — Ebbe Ulfelds quereller. — Om den sjelfgjorda Engelska grefvinnan. — De lånta pengarnas distribution.

D:o d:o 19 Juni 1652. Hofm.Ulfelds och fru Eleonoras ankomst.

D:o 26 Juni 1652. Ulfeld låtsar ej hafva pengar. — Ebbe Ulfeld bröt ett ben. — Ett bref från den kloka kapten. — Man bad Kristina förbjuda tryckningen af Ulfelds apologi.

D:o 10 Juli 1652. Om Tott, hertig Karl Gustaf, M. G. De la Gardie och Ekolsund. — L. de Geers död. — Åke Axelssons bröllopp.

D:o 17 Juli 1652. Om en officerer guarde och en Suitzer. — Gr. Magni ambassad till Wien. — Hertig Karl Gustaf och M. G. De la Gardie sjuka.

D:o 31 Juli 1652. Mycket sjukdom, blodsot, febris tertiana; många dö. — Grefve B. Oxenstjerna till Wien. — C. Ulfeld lånte Kristina pengar.

D:o 7 Aug. 1652. M. De la Gardie hade qvartan. — Hertig Karl Gustaf hade lånt pengar af Salvius.

D:o 14 Aug. 1652. Pålska musikanters affärdande och föräring. — Spanska ambassadörn kommen till staden.

D:o 21 Aug. 1652. Pimentellis ankomst och audiens. — C. Ulfeld var i vakstugan öfver J. De la Gardies lik.

D:o 11 Sept. 1652. Pimentelli sänder sin svit hem, — hans rum möbleras från slottet. — Hofmarskalk Stiernschöld kasserad.

D:o 18 Sept. 1652. Waxholm fortifieradt.

D:o 2 Okt. 1652. Radzijewski fått pengar af Kristina. — Kristina underhandlar med C. Ulfeld om några tunnor guld. — Om Norrge att intaga med 5000 man. — Stor defekt på pengar.

D:o 9 Okt. 1652 Pimentelli offererar drottningen 300 läster salt. — Drottningen 2 millioner af C. Ulfeld. — Radzijewski på nytt i nåd.

D:o 16 Okt. 1652. Afund mellan triumvirerna Ulfeld, Radzijewski och Pimentelli. — B. Skytte i onåd. — Småland upproriskt, skatten tömd. — Ulfeld fick Wollin till underpant. — Ville taga Danmark med 4000 man.

D:o 21 Okt. 1652. Ulfeld sände exprés till Holland efter pengar åt drottningen, retade henne till ruptur med Danmark; gaf K. G. Wrangel en tapet. — A. Liljes grefskap i Halland.

D:o 30 Okt. 1652. Drottningen begärde kontribution af adeln. — Tvist om rang på riddarhuset. — Ingen från Finnland på riksdagen.

D:o 13 Nov. 1652. B. Skytte för kanslerns skull i arrest i sina rum, disput med kanslern. — Orsaken till den "beviste" persons frånvarelse. — C. Ulfeld "to sölftaffler" af gr. Magnus.

D:o 20 Nov. 1652. Relation om Ulfeld af den beviste person.

D:o 27 Nov. 1652. A. Oxenstjerna vill göra Sverge profit af Engelska kriget. — Ankomna Italienska musikanter. — Förslag att angripa Norrge och Cronenborg.

D:o 11 Dec. 1652. På Kristinas födelsedag ballet, ringränning med priser.

D:o 18 Dec. 1652. Relation om några eftertänkliga saker. — B. Skyttes restitution.

D:o 1 Jan. 1653. Gref Dohna förlofvad med C. Ulfelds dotter.

D:o 8 Jan. 1653. Atton förut värdskap på slottet. — Miraklet vid Linköping och vid Göteborg.

D:o 15 Jan. 1653. G. Horn blef riksmarsk; M. De la Gardie riksskattmästare; Adolf Johan riksmarskalk.

D:o 22 Jan. 1653. Riddareorden här att instituera.

D:o 12 Febr. 1653. Kammarpager antagas att illustrera hofvet.

D:o 19 Febr. 1653. C. Ulfeld sjuk af pleuresi, besökt incognito af Kristina. — B. Skytte låtsar sjuk.

D:o 26 Febr. 1653. Pimentelli i stor gunst. — Bal på slottet för ambassadören.

D:o 5 Mars 1653. Bonduppror i Nerike. — Neapolitanska rebeller. — C. Ulfeld bättre.

D:o 12 Mars 1653. Håt på C. Ulfelds ben. — Pimentelli kontramanderad. — Drottningen trodde, att Danmark vill påföra henne krig.

D:o 19 Mars 1653. Om Italienska fursten och Pimentelli. — Om Hollands seger mot England. — Sverges ovänskap mot Holland.

D:o 26 Mars. 1653. En Sodomitisk comedie. — En Napolitansk rebell. — En Synod att församla. — Drottningens lifgarde af officerare. — Bönedagen.

D:o 2 April 1653. A. Oxenstjernas affection mot Danmark — K. G. Wrangel sjuk. — Bönderna vid Stockholms ladugård. — Chanut väntas. — Två rebelliska bönder rättas. Gr. Hardecks och fru Leonoræ spel.

D:o 16 April 1653. Stor disscussion vid hofvet. — Mode-

ration mot Danmark. — Italiensk comedi på Jakobsdal lång-fredagsafton. — Ulfeld vill åter till Danmark. — Alla bref böra härefter på begge sidor brännas.

D:o 23 April 1653. Pålska exkansleren härifrån. — Chanuts ankomst. — Pengar åt Meibom. — En guldgrufva funnen på Ladugårdslandet. — Drottningen sjuk. — Om Ulfeldarna och deras fröknar.

D:o 30 April 1653. Man längtar efter Engelska ambassadören. — Om Hans Kongl. Höghets amour med hertige dottern af Gottorp. — Penningebrist. — Jungfrufnas traktamente på slottet. — En del matroser contramanderas för brist på proviant.

D:o 7 Maj 1653. Gref. Magnus guvernör öfver Svenska Tyskland. — Soops hus till Ulfeld. — Missnöje öfver kejserliga depeschen, och att Brandenburg fått restitution. — En guldmina vid Wirestad. — Chanut till Wismar. — Man var perplex öfver negotiationerna mellan Holland och England. — Ändringar i fyrkanten.

D:o 14 Maj 1653. Bourdelot fått namnlöst bref att resa bort. — Om Music. Bandini; Italienska Chemisten. — Chanuts discours med drottningen. — Bochart och Meibom resa bort. — En Italiensk poets ankomst. — Radziejewskis afresa och föräring af Kristina; C. Ulfelds dito i ett smycke. — Några Fransoser resa bort med Chanut.

D:o 18 Maj 1653. B. Skytte till Surbrunn. — C. Ulfelds ovissa afresa. — Drottningens "retirat lefnad."

D:o 28 Maj 1653. Bourdelots resa. — Pimentelli och drottningens konterfej.

D:o 4 Juni 1653. Sverge fordrar återstående subsidier af Frankrike. — Kristinas föräringar till Frankrike och till Bourdelot. — En ring till enkedrottningens kammartjenare.

Pi-

Pimentelli Grand Chambellan. — Drottningen åker i Totts carosse.

D:o 11 Juni 1653. Pimentelli avocerad. — Negotiationen med Pimentelli. — Portugisiska residentens disput med Axel Oxenstjerna. — E. Ulfeld reser med gr. Magnus till Ösel efter sin restans.

D:o 25 Juni. Drottningen med Pimentelli till Rosendal. — "Pimentellis avocation koste hans lif." — Frankrike malcontent med Sverge. — Glädje öfver Englands seger. — C. Ulfelds gods inskeppas. — (Tyckes som Pimentellis folk haft drottningens liberi.)

D:o 2 Juli 1653. Strid mellan professorerna i Uppsala. — C. Ulfeld om 14 dar till Wismar. — Grefvarne Tott och Kurk (?) till Flandern. — Pimentellis föräring och bortresa. — Om Regensburgska precedents-striden. — Drottningen har inga qvinnfolk hos sig. — Drottningens kringresande.

D:o 9 Juli 1653. Pimentellis resa långsam. — Totts uppskjuten. — Drottningens frånvaro och K. G. Wrangels bröllopp (?) der C. Ulfeld var.

D:o *16 Juli* 1653. Pimentellis afsked. Madame la Barre. — Drottningens återkomst från Jakobsdal.

D:o 21 Juli 1653. Pimentellis valete og favoriternas *banquet* eller om gästabuder bland favoriterna.

D:o 30 Juli 1653. Om Bön: (Beuningen?) och en balket på slottet. — Galanteri på Jakobsdal. — C. Ulfelds resa. — Två bröder Bonde riksråd.

D:o 6 Aug. 1653. Åtskilligt inpackadt till Frankrike att säljas för drottningen. Pimentellis resepengar. — Fruktan på Seland för Herculis ankomst för Köpenhamn. — Drottningens resa till Wadstena.

D:o 12 Aug. 1653. Om riddareorden här är stiftad. — Pimentellis afresa. — Bön: (Beuningen?) har intet hopp om

7

den allmänna alliansen. — Drottningen vill resignera; hennes miner öfver Tromps seger mot England.

D:o 20 Aug. 1653. Nya skeppet Amaranta. — Om orden här är stiftad.

D:o 27 Aug. 1653. C. Ulfeld hade rest med drottningen. — Främmande ministrars rapell härifrån.

D:o 3 Sept. 1653 M. G. De la Gardies återkomst från Ösel. — Pimentellis återkomst, missnöje deröfver och allmän scandal. — Drottningen till Norrköping för pesten.

D:o 10 Sept. 1653. Pimentellis återkomst gjorde missnöje. — Hofvet skulle till Göteborg. — Pimentellis accord med drottningen om skepp.

D:o 17 Sept. 1653. Grefve Gustaf Ban. (?) om krig. — Om krig ånyo mot Danmark. — Gr. Ban. (G. Banérs?) försträckning till Wadstena-resan. — Gr. Magnus har fått ett hus igen. — C. Ulfeld har åter kredit. — Om M. G. De la Gardie och Totts partier vid hofvet.

D:o 24 Sept. 1653. Drottningen resolverad att flytta härifrån och resignera. — Pesten upphör. — Linde, Lejonhufvud, gr. Banér och Ulfeld om krig. — Ammunition till Jemtland och fogdarna i Dalarna.

D:o 1 Okt. 1753. Göteborgs-resan "afslagen." — Riksrådens antal 46. — Tal om att börja krig mot Danmark nästa sommar. — Stapel i Göteborg. — M. G. De la Gardie och Bourdelot. — Drottningen och Pimentelli i en caross. — Grefve Tott kommendant för gardet. — Om Tott och Dohna. — Pimentelli fått caross af drottningen.

D:o 15 Okt. 1653. Kristinas resignation och M. G. De la Gardies resa till hertig Karl Gustaf. — Enkedrottningen blir här i vinter.

D:o 22 Okt. 1653. Hertig Karl Gustafs giftermål. — Tott grand capitain. — Drottningens skrifvelse mot Bourdelot. — Det röfvade biblioteket i Tyskland. — Om Skytte och Tungel.

D:o 29 Okt. 1653. En journal om drottningens lefnad. — Gr. Dohnas resa till Holland. — Hofvets flyttning till Uppsala. — (Öfverste Würtz nämnes ofta i brefven.)

D:o 12 Nov. 1653. Pimentelli och hans jesuit. — Hollands beslut om Groot Johan. — Juel sjelf reste till hofvet i Uppsala.

D:o 21 Nov. 1653. Om Kristina, P. Brahe och riksdag. — Om kammarjunkar Banér och Torstensons enka. — Bidals friherreskap. — Om Kristina, pesten och kanslern.

D:o 29 Nov. 1653. Kristinas bref till kungen af England. — M. G. De la Gardies faute och disgrace.

D:o 6 Dec. 1653. Om Kristina, Oxenstjerna och Whitelocke. — Deras proposition mot Danmark.

D:o 20 Dec. 1653. M. G. De la Gardie och Herman Fleming. — Om Axel Oxenstjerna och Er. Oxenstjerna.

D:o 11 Jan. 1654. Whitelockes banquet för några riksråd. — Whitelocke, "hans herremend" och en bal på slottet. — B. Skytte och hans pass. — Hertig Adolf Johan och gr. Tott.

D:o 20 Jan. 1654. Hertig Adolf har rest från hofvet malcontent. — Drottningens resa till Nyköping och enkedrottningens melankoli. — Hertig Karl Gustaf rest till Bråborg. — Om kopparberget att ruinera.

D:o 3 Febr. 1654. Missnöjda räkna på drottningens afsägelse. — Wrangels visit hos M. G. De la Gardie. Sverge perplext öfver fred mellan Holland och England.

D:o 10 Febr. 1654. Drottningen glad öfver Engelska freden. — Action mellan drottningens valet de chambre och valet de garderobe.

D:o 17 Febr. 1654. Kristinas proposition hos rådet att resignera, A. Oxenstjernas opposition. — Om Kristinas underhåll och resesällskap.

D:o 24 Febr. 1654. Drottningens passioner i C. Ulfelds sak. — Frågade, hvarföre hennes genom Tungel gjorda förslag för Ulfeld ej blef efterkommet. — Drottningen reste till Westerås med 3 riksråd att tala med arfprinsen. — Kristina vill resa till Spaa. — Kristina vill på Ulfelds vägnar skrifva till Fredrik III och klaga öfver Juel (eller öfver kanslern). — Ulfeld har goda bevis om Engelska pengar. — Montecuculis bortresa.

D:o 3 Mars. Pimentelli har fått ordres resa härifrån. — Om accordet i Westerås mellan arfprinsen och Kristina.

D:o 10 Mars. Donationer examineras på riksdagen. — K. G. Wrangel rest bort malcontent. (Ofta åberopas berättelser om tillståndet här, men de saknas.)

D:o 17 Mars. Drottningens utresa efter afsägelsen. — Om att göra några grefvar till hertigar. — Fastare förbund med England att motväga Holland och Danmark.

D:o 24 Mars. Om arfprinsens humör och giftermål. — Kristinas resa genom Danmark. — Reformation i sysslor. — Whitelockes löjliga audiens. — Hofsysslors indragning. — Kristinas skänker till Stenberg och Tott. — M. G. De la Gardies faddrar. — Adolf Johans utresa. — M. G. De la Gardies apologie.

D:o 30 Mars. Kasserande af hofbetjenter och fruntimmer. — Två nya riksråd. — Ett gods i Pommern återtagit till kronan. — Drottningens lefverne i Scuderis roman i Paris. — Pimentellis afsked.

D:o 8 April 1654. Om drottningens affection för C. Ulfeld; intrigen, samt relation om hvad som är passeradt, tills drottningen begärde audiens mellan ambassadörn och Ulfeld; mer härom med chiffre. — Juels konferens med Axel Oxenstjerna härom. — Whitelockes osäkerhet här. — Drottningen vill ha rätt att pantsätta sina underhållsgods. — Juel vill rapelleras för den affront, Kristina söker göra honom.

— Pimentelli resolverar att resa. — Om en ballet des fadesses, der drottningen agerade la coquette.

D:o 14 April 1654. Om hvad som passerat mellan drottningen och C. Ulfeld, sedan ambassadören gått ut. — Om dato i C. Ulfelds förevista qvittens. — C. Ulfeld sades vilja trycka allt uti Frankfurt. — Juel hade med kanslern talt om qvittenset. — Arfprinsen hade i Westerås ogillat C. Ulfelds procedur. — Drottningen reste till Nyköping. — Pimentelli tog ej afsked af Beuningen,

D:o 21 April 1654. Tvist mellan Spirings och Baudis arfvingar. — En stor förändring i regeringen väntas. — Drottningen tager gods från gr. Magnus. — Två af rådet sändas till Pommern att igentaga taffelgodsen och lemna dem till Herman Fleming. — Drottningen vill ej afbida kröningen för dilation skull, förmedelst ständernas gravamina. — Pimentellis afresa och gåfvor till honom. — Drottningen vill till Spaa och Brüssel. — Orsak hvarföre Sverge icke tagit Pommern och Brehmen som län. — Orsak hvarför kanslern smickras.

D:o 28 April 1654. Drottningens återkomst från Nyköping. — Bägge drottningarnas disput i Nyköping. — Kristina rekommenderar hos arfprinsen sin mor, Tott, C. Ulfeld och Schlippenbach, som gjordes till friherre. — Riksdagens dilation.

D:o 5 Maj 1654. Om hofvets afbetalning och recompens. — Schlippenbach är post mellan drottningen och arfprinsen. — Adolf Johans pension på 4000 r:dr. — Ebba De la Gardies, född Brahes, ansökning hos arfprinsen för sina barn. — Dohnas återkomst. — Skålar vid Whitelockes banquet på ladugården. — Riksdagen utblåst.

D:o 12 Maj 1654. Whitelockes och Beuningens audiens; den förre fick skänker, den sednare icke. — Två riksråds anspråk på riksmarskals-platsen. Joh. Oxenstjernas ord

von Schlippenbach. — Riksdagens begynnelse och drottningens sjelfgjorda proposition. — Arfprinsen väntas.

D:o 18 Maj 1654. Arfprinsens intåg. — Strid i rådet mellan Kristina och Ax. Oxenstjerna. — 12 Örlogsskepp rustas att föra Kristina ut. — Rådet var ovetande om Brehmiska kriget. — Drottningens uppförande mot Portugisiska residenten.

D:o 26 Maj 1654. Drottningens lefnad och melankoli. — Drottningen af alla abandonnerad.

D:o 2 Juni 1654. Königsmarkiska kriget i Brehmen. — Stor diffidens mellan drottningen och rådet. — Slutlig bestämmelse om Kristinas underhåll. — Kröningen utsatt till den 6 Jun. — En Karussel hållen. — Nya riksråd. — C. Ulfeld till grefve.

D:o 10 Jun. 1654. Om afsägelse och kröning. — Några riks-råd och 12 örlogsskepp att följa ut drottningen. — Fröken Leonora och en Holl. fröken greto öfver drottningens afsägelse. — 12 riddare skulle dubbas.

D:o 17 Juni. 1654. Drottningens resa till Öland. — Kagg, Slippenbach, och Steinberg grefvar; difficultet dervid. — Disput om kröningspengarna. — Tott kansliråd. — Joh. Oxenstjerna riksmarskalk. — Deklaration om Portugal. — Dispute om kungens gifte. — C. Ulfeld följde drottningen. — M. G. De la Gardie sollicitation — Wibes fordran hos Mar. Eleonora ännu obetald. — Två slags kröningspengar. — M. G. Dela Gardies kapitulation med kungen.

D:o 24 Jun. 1654. Stenberg med folk till Brehmen. — C. Ulfeld ej återkommen, hade lånt Karl X pengar.

D:o 1 Juli. 1654. Den nya kungens estime; söker i allting Gustaf Adolfs manerer, karesserar riksrådet. — Schlippenbach och B. Oxenstjerna till Tyska furstarna. — Sverges oro öfver Brehmiska kriget. — Drottningens hemliga resa, der hon låtsar sig sjuk; kungen förtrytsam deröfver. —

Hofvets reformation. — Kungens och rådets affektion. — Nya riddareorden inställd.

D:o 8 Juli. 1654. Drottningens förklädning. — C. Ulfeld återkommen från Laholm. — Danmarks civilitet mot hertig Adolf Johan. — Godt förstånd mellan Sverge och Danmark.

D:o 15 Jun. 1654. Ambassad efter Holsteinska bruden. — Kungen sjelf mönstrar folket, som skall till Tyskland. — Om Würtz (detta ofta). — Kristinas bref till Linde om Portugisiska residenten. Inga kröningspengar fås. — Würtz guvernör i Stade.

D:o 22 Juli. 1654. Statens reformation, riksdagens öfverläggning. — Gardets reduktion, officerare aftackade. — Barth, Loitz, Wollin pantsatta. — Expektansernas revokation. — Donationernas konfirmations-dilation. — Kungens resa till Nyköping, Kalmar. — Ulfelds kredit.

D:o 29 Juli. 1654. Hertigen af Holstein till Kalmar. — Adelns kallelse till bilägret i Kalmar. — Orsaken, hvarför Ulfeld ej här offenderas — Om herr C. (Ulfelds?) försträckning på Barth — Brehmen ursäktade i ett bref sitt krig.

D:o 5 Aug. 1654. Grefve Eriks utstyrsel och resa mot kgl. bruden. — Försträckning till bröllopet. — Pest i Kalmar, derför ovisst, hvar bröloppet blir. — Om de bortgifna kronogodsens indragning. — Kronans skuld och intrader.

D:o 12 Aug. 1654. Kejsaren hade ej än svarat på kungens notifikation om sitt uppstigande på tronen, ej heller notificerat konungens af Ungern död.

D:o 19 Aug. 1654. Brehmrarnas gratulations-bref till kungen. — Axel Oxenstjerna sjuk. — Ulfeld blir här öfver vintern. — Pålska legaternas expedition. — Ulfelds disput med Löfvenklou.

D:o 26 Aug. 1654. Ulfelds hotelser, Krist. Ulfelds och

M. Simons ankomst. — Tott af kung och råd skickad till Kristina. — Kungens visit hos kanslern. — Gr. Magni väntade ankomst och restitution. — Kungens visit hos Axel Oxenstjerna. — Stenbergs disgrace, affärdande till Finnland. Erik Oxenstjerna vice kansler.

D:o 2 Sept. 1654. Axel Oxenstjernas död. — Tott till kungen af Frankrike att invitera. — M. Simons predikan i Tyska kyrkan. — Han sändes att bli Mar. Eleonoras hofpredikant. — Königsmarks försträckning till Brehmiska kriget. — En skomakare, som begått mord, retirerar till D'Avangours hus.

D:o 9 Sept. 1654. D'Avangours ankomst. — Landtgr. af Hessen Homburgs ankomst. — Henrik Horn kommenderas mot Rysska gränsen. — Gust. Horn guvernör öfver Ingermanland. — Kungen har rest till Mar. Eleonora. Flere uteblifna bref till Juel.

D:o 16 Sept. 1654. Bref borta. — Orsak hvarför Juel ej törs mycket skrifva. — Inqvisition i Helsingör efter bref — Den tillkommande drottningens logement på Karlberg. — Ingen satisfaktion ännu för Ulfelds tjenares otillbörlighet.

D:o 23 Sept. 1654. Grefve Magni ankomst och mottagning. — Om Löwenklos pretension. — Mazarins bref af kungen accepteradc.

D:o 30 Sept. 1654. Längtan efter grefve Erik och bruden. — Kungen missnöjd med accordet mellan Königsmark och Brehmen. — Perplexitet öfver Ryssarnas succes. — Kungens besök hos gr. Magni gemål. — Ebbe Ulfelds supplikats. — Gr. Magni karesser.

D:o 7 Okt. 1654. D'Avangours entré, disput med rådsherrar, och derpå erhållna audiens. — Wibes fordran hos Maria Eleonora — "Den beviste persons aabenbaring med

HANDLINGAR

RÖRANDE

SVERGES HISTORIA,

UR

UTRIKES ARKIVER SAMLADE OCH UTGIFNA

AF

AND. FRYXELL.

TREDJE DELEN.

Hr *Ulfeld.* — Uteblifna bref. — Sten Billes querelle med landtgrefvens hofmästare.

D:o 14 Okt. 1654. Sverges afsigt med tropparne till Tyskland. — Regeringen i Sverge sedan kanslerens död. — Man skall akta sig med Löwenklou. — Ingen ordning här till bilägret, utan allt i "wilderede."

D:o 21 Okt. 1654. Brefven från Helsingör osäkra. — Om Juel att behålla precedensen framför D'Avangour vid bilägret. — Sverge illa tillfreds öfver Svenska envoyens "skuldaccept i Flensburg."

D:o 28 Okt. 1654. Bilägrets firande. — Juel framlemnade Danska majestäternas presenter. — D'Avangour frånvarande vid både bröllopp och kröning. — Fröknarne Leonora och Hedvig ej på bröllоppet.

D:o 4 Nov. 1654. Juels afsked. — Owe Juel skulle komma i stället. — Ringränning, ballet, kungens indisposition. — Resid. Plettenbergs ankomst. — Hertigen af Gottorps pretentioner på Suabestad, genom Svenska rikskansleren.

D:o 11 Nov. 1653. 500 R:dr till föräringar här. — Landtgr. Fritz's hotelse mot Ulfeld. — Danska kungens föräring till Löwenklo af 6000 R:dr. — Kock kommer med Pålska kungens svar på notifikation. — Holsteinska gesandters flitiga korrespondens med Svenska rikskanslern, och allians. — Gr. Magni banquet. — D'Avangour ditbjuden.

D:o 18 Nov. 1654. Landtgr. Fritz, kungen och Ulfeld. — "Gref. Magni optog."

D:o 25 Nov. 1654. Ulfeld grefve. — Gref. Magnus får pengar af Ulfeld på pant. — Chmielinskys (broder?) flatteras här. — Ilbud till Pålen att underhandla. — Värfningspatenter åt officerare. — Orsaken hvarföre vid bilägret Linde fick så mycket och lofvas ännu mer. — Ulfelds utkomst från kungen uti alteration.

(Fortsättningen saknas.)

---

*Utdrag och afskrifter ur Danska ministern Jens Juels bref till kungen af Danmark 1664 och följande år *).*

Jens Juel till kungen af Danmark. Stockholm d. 25 Juli 1663. Kansleren (M. G. De la Gardie) ämnade på tre veckors tid resa till sina gods, kungen till Uppsala, drottningen till Wadstena. — En professor i Uppsala är befalld skrifva mot biskopen i Åbo, som vid riksdagen blifvit afsatt. Hans största faute är att på Svenska hafva behandlat arcana et controversias ecclesiæ och derigenom förorsakat irring bland gemene man.

D:o d:o 1 Aug. 1663. Här är af de förnämsta kavaljererna anställd en ringränning, der grefve Tott blifver hufvudman och drottningen sätter ut priserna. För att befria sig från de mindres sällskap har man uppfunnit, att enhvar skall bruka tre olika sina egna hästar. — Knut Kurck sändes till Liffland att ordna tullarna; handeln hade dragit sig till Königsberg under de höga tullarna i Riga och Revel. — I Sverge är stor penningebrist; men om regeringen vill i några år föra samma mesnage, som de förledit år förde, så blir det snart hjelpt. — De göra mine af att sända mot Turken det folk, som på sista riksdagen lofvades; ehuru de anse det som ett spegelfäkteri; och tro, att kejsaren snart får fred med Turken. — Bottniska regementet skall sjövägen till Skåne att der garnisoneras.

D:o d:o 4 Maj 1664. Juel hade i förrgår kommit till staden. — Riksdagen, utsatt till d. 1 Maj, uppsköts åtta dagar, dels emedan Liffländska och Finska ständer ej kom-

*) Urskriften till dessa anteckningar finnes på kongl. geheimearkivet i Köpenhamn. Utdrag och öfversättningar äro gjorda och afskrifterna öfversedda af utgifvaren.

mit, dels och mest på det att hvart parti kunde hinna skaffa sig anhängare till de lediga platsernas besättande. — Wrangel troddes antaga kallelsen till riksmarskalk, om han försäkras, att mågen Nils Brahe blifver efterträdare som riksamiral. — Hertig Adolf vistas två mil härifrån, kommer ofta in för att vid riksdagen söka sin fördel. — Många rådsplatser äro lediga åt de ärelystna; för dessas skull beslöts ock vid förra riksdagen, men verkställdes först nu, att Harald Stake skulle mista Bohusiska och Per Ribbing Göteborgska guvernementet, emedan de som riksråd ej få hafva mer än en ordinarie syssla. — Från Skåne voro komna alla borgare och bönder, af adeln Kr. Urne, St. Holck, Eb. Ulfeld, Ove Tott, Bernekow, Jörgen Krabbe och Ove Rammel. — Sverge är ej så "hidsigt" att gifva som att lofva kejsaren hjelp. Den utfästes med första öppet vatten. Men ännu gå officerarne här i staden; regementet (Arensdorffs) ligger demonteradt i Liffland. Arensdorf sjelf går ej med, ty han vill ej stå under Königsmarks befäl. — Aschеberg har begärt permission att tjena mot Turken. — Engelska sändebudet Carlisle arbetar i Moscou för Sverge. — Terlon hade skrifvit till Franska residenten i Stockholm, att der åt honom hålla logement färdigt; men Sverge ser hellre, att Terlon ej kommer, ty det var rapporteradt, att han i Paris med stor frihet talat om, hur han helt och hållet styrt Svenskarna. — Jag har talt med en del af Skåningarna; deras, och i synnerhet adelns begäran är 1:o Stadfästande af Malmö recess. 2:o De vilja icke upptagas på riddarhuset, utan bilda ett eget corpus, och att, när man något af dem söker, det må ske medelst kommission och deras församlande nere i provinsen. Detta sista tror Juel icke kan erhållas.

Utdrag ur en Juels inlaga till Svenska rikskanslern. Stockholm d. 4 Maj 1664. "Corfitz (tillförne kaldet greffue

af Ulfeldt)" hade ägt landtgods i Skåne, en gård i Malmö, många fordringar i Sverge, t. ex. Hofstetters obligation på 20,000 r:dr af d. 15 Juli 1655; konung Karl X Gustafs d:o på 20,000 r:dr af d. 23 Juli 1655; d:o på 30,000 r:dr af d. 25 Juli 1655; drottning Kristinas d:o på 20,000 r:dr d. 12 Juni 1654; dåvarande rikstygmästarens d:o på 10,000 r:dr d. 11 Dec. 1652. — Då Ulfeld genom lagligen öfverbevisadt landsförräderi till Danska kronan förverkat sina egodelar, så bad konungen i Danmark, att konungen i Sverge ville befordra rättvisan, och icke tillerkänna Ulfelds barn, utan Danska kronan rättighet till dessa egodelar och fordringar. Konungen i Sverge skulle derigenom visa sin vänskap för Danska huset, och "för fælles kongers sikkerhed den afskye, han bar för Ulfelds ugudeligæ försög."

Juel till kungen af Danmark. Stockholm d. 11 Maj 1664. Föregående memorial var af Juel sändt till kanslern, som farit till Jakobsdal för att ordna riksdags-propositionen. Det sades, att Svenska kungen för redan lång tid sedan konfiskerat Ulfelds gods. — Doktor Sperling i Hamburg hade blifvit förd fången till Köpenhamn. Kungen i Sverge vill ej försvara Sperlings uppförande, men blott sin egen i Westfäliska freden tillerkända superioritetsrätt öfver domkapitlet i Hamburg; bad derföre, att Sperling skulle ställas under sitt rätta forum, tribunalet i Wismar, der han rigoureust skulle dömmas. Juel menar, att Sperling är född Dansk, har sedan varit Dansk tjensteman, men rymt med C. Ulfeld och understödt dess förräderi; men sedan frivilligt visat sig på Dansk botten och der blifvit fängslad. — Sex nya råd skola nämnas, pretendenter dertill äro fyratio; man tager kanske en ifrån Skåne. — Hertig Adolf, som förut bott på sin gård 2 mil härifrån, har nu flyttat till ett lusthus, som låg ett bösskott utom staden och tillhör Wittenbergs arfvingar; detta för att vara närmare vid han-

den. — Här spelas 100 kabaler; inom rådet tvister. De, hvilka fått utrikes uppdrag, såsom B. Skytte till Wismar, Karl Lewenhaupt till Finnland, vilja ej resa före riksdagen. — Lorentz Creutz skulle resa till Finnland för att med general-guvernören ordna handeln. — Af Moscoviterna förspörjes blott stora ord; rencontren med Pålackarna har "abatterat" dem, så att de knappt skola göra annat, än söka afpocka honom (Pålacken) penningar. — Man har i Sverge stor jalousie på general Würtz, så länge han troddes öfvergå till Danmarks tjenst; nu mindre, sedan han gått in i kejsarens. — Mycken oordning med kopparmyntet.

D:o d:o 14 Maj 1664 *). Stormägtigste konung, Allernådigste Herre! Edera Kgl. M:t gifves allerunderdånigst tillkänna, att sedan mitt sista har i förrgår hertig Adolf kommit till rådet, oanmäld dit ingått, öfverlemnat till hennes maj:t ett förségladt bref med begäran, att hon måtte dess innehåll konsiderera, sedan åt Karl Mörner ett annat för riksråderna; derifrån åkte han straxt till riddarhuset och lemnade der likaledes ett, på samma sätt till alla ständerna till hvart på dess rum, förutan bönderna, som redan före hans ankomst skiljt sig åt, hvarföre han först följande dagen lät öfverlemna dem deras bref. Detta företagande kunde ej annat än förorsaka stor konsternation, ty ingen kunde inbilla sig annat, än att saken måtte vara underbyggd, förrän den så företogs. Rådet resolverade dock att öppna brefvet, då det befanns, att han tillskickat dem en kopia af kungens testamente, jemnte åtskilliga motiver att begära dess exekution. Knappt var brefvet i rådet öppnadt, förr än deputerade, först af adeln, sedan efter deras exempel af de andra stånden till rådet ankommo, medförde de till dem adresserade brefven förseglade, och lemna-

*) Afskrift och öfversättning.

de dem åt kanslern, sägande sig vara okunniga om furstens afsigter och derföre öfverlåta sakens undersökning åt konungen och rådet. Kansleren tackade dem högt på kungens vägnar, återgaf åt hvarje stånds utskickade dess bref med begäran, att de skulle öfverlemna det till sina stånd och om resolution deröfver sedan med rådet kommunicera. Rådet blef sedan tillhopa hela dagen intill aftonen; kl. 8 lät man duka bordet i rådssalen till middag. Andra dagen, d. v. s. i går, församlades de kl. 7. I dag äro åtskilliga kollegier tillsagda att infinna sig kl. 8 f. m. Straxt blefvo några till säkerhet tjenande resolutioner tagna, t. ex. att låta ryttare inkomma för att patrullera om natten, flottan lägga ut nedre på redden. Ändteligen för att på en gång betaga hertig Adolf allt hopp, beslöt man välja riksmarsk, hvartill i går alla rösterna föllo på Wrangel, som säkert blifver det, och kanske ännu i afton proklameras. Detta hertig Adolfs uppförande, som väl kunnat förorsaka någon vidlyftighet, om det varit rätt underbyggdt, har nu i ett ögonblick gjort slut på den stora frågan om val till riksmarsk, hvilken eljest kanske kostat 3 veckors disputer. Tillika har hertigen genom sitt förhastande satt sig sjelf i den ställning, att icke allenast alla hans pretentioner äro för någon tid förbi, utan ock att han sjelf torde få gifva en sådan försäkring, som drottning Kerstin, derest han ej ser sig före. Orsaken att han lemnat sitt bref till Karl Mörner och icke till kanslern, var den, att Karl Mörner var en bland de närvarande, då kungen (Karl X) gjorde sitt testamente. Tillsättningen af riksamiral torde ännu några dagar uppskjutas; på förslaget stå Stenbock i Skåne, Herman Fleming och Gr. Nils Brahe, alla förnäma män, men utan stor erfarenhet i sjöväsendet. Skåningarnas inträde på riksdagen eluderas tills besättandet af de högre platserna och några andra vigtiga ärender äro förbi vid

hvilka de kunnat förvärfva sig "faveur;" synes dock, att de detsamma tillkommande måndag vilja "pressera." Eljest har riddarhuset sins emellan hårdt disputerat, om de enligt traktaterna skulle upptaga dem i andra klassen, eller i första. — Om myntets kurs är nu beslutadt; det är nedsatt till ett lägre pris än det förra. Således är nu 1 R:dr Specie lika med 54 Svenska tvåskillingar eller hvita rundstycken; en dukat är 100. — Hvar timme är full af nyheter, tills riks-ämbetena blifvit besatta. På förslag till riksamiral nämnas nu fältmarskalk Banér och Sten Bjelke; olyckligtvis för sig är den sednare sjuk; men antingen blifver en af dessa två eller Fleming; de andras parti har i dag försvagats, etc. — I dag efter måltiden kom hertig Adolf hitin, såg drottningen, kungen och fältmarskalk Stenbock på en timmas tid alla tre, körde till slottet "uadviseret" "og derfra uaccompagneret."

D:o d:o 21 Maj 1664. Stormegtigste Konge Allernadigste herr. Forrige sag continuerer gifve materie. Hertug Adolff hafver formeent forleden Odensdag eftermiddag, at de paroles, som hannem af senaten var blefven sagt, icke var capabel til att arestere hannem; hvorfor hand er gaen ned ad drappen, satt sig i Gref Lillies Carosse, som hand derfor sig fant, och bedet hannem kiöre fort. Obersten af garden, som fornam det, löb hannem forbi paa drappen och till wagten, hvor hand obligeret hannem vige tilbage, hvorofföre hertugen blev saa altereret att hand drog till sin Korde, blottet en dog intet, mens begaf sig sae i sitt gemach, hvor der blef stillet for hver dör af hans gemach 4 drabanter, 2 musqveterer och en officerer. Stenderne flyde hannem de dennem tilskreffne breffve uden svar igien och bleff det aff hannem med dennem hart resenteret med ord: hand aldrig skulde qvitere dend pretention. Hand haffver Riecsfældherren Wrangel et breff tillskreffvet, för-

end hand kom nu ind paa Slotet, i hvilchet hand tesmoignerer, hvorledes hand fornam, hand (Wrangel) accepterede en charge, som hannem (hertigen) for kongens testamente och naturens vegne tilkom, med haerde mesnager liger et chartel end et sendesbreff, och samme hannem med en trompeter tilsendt, hvilchet findes meer resenteret end de skriffter, hand til stenderne haffver tilsent; mens Wrangel leffverede samme skrifft i Radet, sigendes, att der som kongen vilde tilstede hannem före det ud, var hand dermed vel tilfreds, der det bleff opineret være kongens sag och icke hans. Hand (hertigen) haffver och Riecscanceleren for Rixdagen tillskreffet, att de om(?) .... hand samme charge skulde vilde acceptere, hvilchet hand hannem fraradde, efftersom hand hellers skulde obligeres att giöre en action, som dennem begge motte fortryde. In summa: hans sag haffver staet hel slet, och hel gemeen discurs var att skiche hannem till Aaboe i findland; mens i gaer er effter hans begering hans nögler hannem frataget och frihet med hans parole till att icke skulde vige af slottet uden pae boldhuset och icke handle med nogen aff stænderne eller nogen anden uden kongens och Radet; dog bliffver i Radet debatteret och sluttet dend form aff revers, hand skal give; och skal sae en deduction tryckes, att kongens testamente icke var uden et provisional och att det icke er forbindlig, sae at hertugen icke deraff med föije kand pretendere, med meer som till hans pretentioner att sveche kand tjene; derhos bliffver tryckt dend revers, hand skal giffve. Det bleff i gaer med stenderne communiceret och aggreeret och skal i dag, som forbemelt, opsættes och mener eders Majt med fordeligste kand sendes. Disse consilia, som for hannem er mitiora, hvorvel harde nock, menes hindes Maijst skal hafve meget modereret, sae

och

och en del aff Stænderne vere for porteret dog mest de nedræste, och troer jeg vol, att Rügens Raad hafver handlett härder vid hannem, häffder dord for stenderne. R.-Amirals charge er ej end bortgiffven, och streber Stenbüchs venner for hannem meget. Om hand det emporterer, skal tilkommende uge udvise, som dog paetviffles. Churfyrsten aff Brandenburg haffver hidskreffvet och gratuleret Kongen offver investituren aff de Tydske lehn. Det munition, som keyseren er behöffvet, bliffver nu skibet. Dend commission, som edres Majst. mig haffver giffvet om Corfitz Uldfeldt, haffver jeg giffvit erindring om hos Cancelerco i gaer igien, som gaff til svar, att hand haffde stillet det i Ehrenstens hand for att depaschere, och hans sjugdom foruorsagede langsamhed; mens skulde dend continuere, skulde hand giffve det en anden offver. Hertugen aff Churland haffver hidskreffvet, att Moschoviterne avancerede gennem Littoven och haffde begeert aff hannem declaration, om hand vilde være Svensk eller Moscovitisk. Dronning Christinæ Gods-forvalter i Pomern, Appelmand, haffver hidskreffvet med förste komme heroffver, och att hun haffver ladet hannem vide, hun selff med förste vilde hidfölge, effter som jeg troer hun madelige stett skal vere kommen.

Hvormed edres Kongl. Maijst. Gudomlig beskermelse befalet och stedse

Forbliffver Eders Kongl. Maijst. min Alernadigste herres

Alerunderdanigste Troplictige Tjener

JENNS JUELL.

Hans Kongl. Majst. af Danmarch och Norge min Allernadigste herre ok Konge Allerunderdanigst."

D:o d:o 25 Maj 1664. Ryssen i stället för att gifva, begär satisfaction, neml. för sitt magazin i Kockenhusen med stycken för 70,000 r:dr. Man tyckes här häldre vilja bifalla

än låta gå till ruptur. — Stor tvist på riddarhuset om Skånska adelns plats; man vill efter traktaten sätta dem i andra klassen, deremot tvistar den tredje, säger det vara mot adelns privilegier och riddarhusordningen; Skåningarna vilja icke in uti någondera klassen, utan formera en provins för sig sjelfva. — Tolf af hvardera klassen på riddarhuset voro deputerade att med stånden öfverlägga om hertig Adolfs sak; flere gånger hade man erbjudit afgörandet åt rådet, som deremot för att ej ensamma bära ansvaret också önskade ständernas deltagande. I arkivet nedlades hertigens skrift och rådets vederläggning; den sednares hufvudskäl voro 1:o att furstars deltagande i regeringen aldrig varit brukligt. 2:o Att testamentet var provisionalt, icke med råds och ständers samtycke, ej heller på riksdag bekräftadt. — Adeln synes missnöjd med rådets hastiga beslut, att ena dagen fängsla, andra lösgifva hertigen, och "ere de *hertig Adolph mechtig üneе*(?). — Man myntar flitigt för att införa silfver i stället för koppar.

D:o d:o 28 Maj 1664. "Stormægtigste Konge Alernadigste Herre! Hertug Adolffs sag er saeledes til ende löbet, att effter en temmelig hard och stor dispute Stænderne imellem haffver været, haffver deres deputerede hannem et vitlöfftig skrifft representeret, udi hvilche de hannem diducerede, hvor ugrundede och hvor lidet fundamental hans pretentioner och kongens testamente uobligatoire var; med en annen, hvor hand sig haffde mod Kongen forlöbet och hand straff meriteret. Derpae bleff hannem i gaer en forsichrings-Skriffts udkast tillstillet och i dag po Slott off hannem underskreffvet sae ljudende, att hand befant de raisons, som hand haffde hafft til sine pretentioner, være uden fundament och grund; loffvede icke alleneste det copia aff kongens testamente, hannem tillstillet var, med alle derhen hörende papirer frae sig leffvere, mens end och sae

aldrig slige tancker hereffter skulde förès; och dersom hand det giorde, hvorfrae hand dog habedes Gud hannem skulde bevare, meriteret hand vorer tracteret som hostis patriæ och perturbator qvietis publicæ, hvorpae bleff hannem tillskichet Bengt Skytte och Sten Bjelche, som tesmoigneret hannem, kongen vilde alt passeret forglemme och aldelis lade hannem ve de advantager och fordeler, hand til forne haffde hafft; hvorpae strax Marskalchen fulte, ansigendes hans Majst. stillet hannem fri att bliffve eller reise effter sin egen commoditet, hvorpae hand strax forreiste. Alle herrerne sae vælsom hindes Majst dronningen er i gaer och i dag borte, ventes igien pae Torsdag, som vil bliffve aarsag att intet för i dag 8 dage vil skriffverdigt forrefalde, Stenbuch er til R. admiral forreslaget aff Radet, finder hos noblessen stor difficultet; och som intet vider Skriffverdigt" &c. . . . . .

D:o d:o 28 Maj 1664. Hertig Adolf hade inkommit och bjudit kungen ut till en collation på sitt lusthus, der ock kungen och drottningen söndagsafton varit. — Adeln valde en deputation af 40 medlemmar, dessa sins emellan en af 10, som gick till rådet och försäkrade, att adeln ej vill besluta i hertigens sak utan konferens med rådet. Man resolverade, att fursten skulle förvaras fängslig på slottet, tills han gifvit vederbörlig försäkran och nämnt sina rådgifvare. Som sådan misstänkes Bengt Skytte mer och mer; man tror sig kunna öfverbevisa honom med hans egen hand; i dag förhöres han i rådet, och det är förbi med honom om han ej kan försvara sig. "Derpå blef straxt 693 Westergjotland*) hans i marskalk Taubes med tre kongens karosser for att hemte ham men han wilde icke komme, hvorfore hannem blef giffvit en Lieutenant med 60 ryttare Westergeötland waager i nat oc (?) kan maatte We-

*) Olöslig chiffre.

stergiötland sig wilde komme i. s. d. klocken i 9 i dag, hvor da hand og hans förstinde komme ind klocken 8 oc kiorte paa slottet, hvor han effter en kort visite til begge deris M. M. blef hent i raadstuen, hvor der foruden riksens raad war deputerät af alle stender, wel en time, sedan fort i hans forordnet gemack oc derudi allene; af kongen tracterit; de wil haffue af hannem en revers som af dronning Kristine."

D:o d:o (utan dato). Stockholms bref berätta 1:o att riksdag var utskrifven till d. 1 Maj. — 2:o att regeringen och rådet skiljas åt, tills efter trettonde dagen. — 3:o Att gref Stenberg i ett bref till Wismarska tribunalet förlupit sig, beskyllt dem att aldrig göra rättvisa. Han var derföre citerad för rådet, och hans tillförene nogsamt ruinerade tillstånd acheveradt. — Ett placat lofvade landtförviste af gemene folk att få återkomma; om de antoge militie-tjenst.

D:o d:o 4 Juni 1664. "Stormegtigste Konge Allernadigste herre! Som jeg i min siste meldede, att der disputeredes om Rix Admirals charge, sae er forslaget pae en tid i radet til samme: gr. Gustaff Otto Stenbuch, Hermand Fleming, Gustaff Banner, Gustaff Horn, gen. gooverneur i Bremen, Sten Bielche, och saesom hver aff radet skrifftlig sin neffne skulde aff disse, hvis corpus nu bestaer med dronningen i 28 votis; sae fich deraff Stenbuch 14, Fleming 8, Gustaff Banner 5, Gustaff Horn 1, hvarfor dae Stenbuch allene stenderne proponeret bleff; och er bleffven voteret hos nobblessen, dae hand haffde for sig in prima classe 14 mod sig 22; for sig in secunda 5 med sig 8; for sig in tertia 50 med sig 40; mens effertersom negantes i de tu classer vare de stercheste, och det regnes effter classer och icke personer, sae forstaes hannem det corpus contrarium; men dersom dog de tu andre stænder vil vere med hannem, staer dispositionen til radet, och bliffver hand det

Aff regeringen er ingen end inkommen uden dronningen, som dag effter afftale haffde burt veret skeed pae Torsdag afften; icke heller kommer förend pae mandag, hvorför stenderne omkostning göre mae, uden noget att kunde forrette, er kun slet till freds. Propositionen mener jeg dog motte skee i tilkommendes uge, mens sae snart dend er skeed, kand mand vel vere forsichret, att stenderne for end de den examinerer, begära fornöjelse for hvis dem er lovet udi sist herredag och deris gravamina. Adeln brouillerer med sig selv, samptlig imod regeringen, mellem sig mot grefvarne. Borgerne beklage sig meget, att ald handelen er forvandlet till idel monopolia, och de driffves aff nogle fae aff adeln och negen fae borgern, som er deris factorer, hvarvid noblessen en general sig och illa befinder, och i lige rad begäre; och ere stenderne mod hvarandra i höijest maeder emporteret och i factioner divideret, och hvorvel att den neppe skal komme sae vit, at det nogen twiffl pae, at de jo skijlles malcontent och skal derved til stora desainger giöres incapabel. Frae Moschow hörer mand end intet; Balbidski er endnu ej til Pohlske hoffvet ankommen; mens de siste breffve, mand haffve frae hannem, var frae Danzig. Hans förnemste anbringen skal vere att hindre frid mellem Moscoviten och *1325* (Polen?); mens efftersom vel vetterlig Pohlen i dend confusion staer, att mand lidet ved, med hvem mand der haffver att tractere, troes der icke meget kunde udrettes. Floden her angaende, sae bestaer dend, sie meget her i haffnen findes, 32 skibe store och smae, udaff hvilche de femb capitalste, hvoraff det störste förer 82 stycher ere pae reden udlagde, nemlig Eblet, Sverdet, Saturnus, Amerante och Dragen. De ere gandste aff ald tillbehör ferdig, aff tackel, toe och stycher; mens icke folch, proviant eller munition, udaff hvilche tre siste her er iche nogen forrad till nogen flodes.

utrystning, icke heller nogon ordres eller apparance att skaffves. Mens om alt det deraff dependerende kunde jeg haffve bilighed udförligere och bedre eders maj:st med mine und. rapporter att förnöije, dersom de nad. mig aff eders Maj:st ordinerede middeler fulte, hvarom jeg eders Maj:st und. haffuer att bede, at vilde befale; dae jeg vel vil vere responsable, om jeg icke giffver Eders Maj:st fornöijelse. Jeg seer icke liger, end det er nu dend tid, de resolutioner vil tages, som riget her, uden stor ny emergentia falder, til neste rixdag vil ved govverneres och noch haffde jeg nu lejlighet til vide, hvad passerer, haffde jeg kun middeler. Jeg skulde intet eders Maj:st selff derom incommodere, sae ieg icke tiden sae prétieux. Her skibes en andel musqveter til Pomern, for det offrige er aldting i stilhed och jeg &c.

D:o d:o (utan dato). Stenbock har blifvit riksamiral efter lång disput och mycken contradiction. — Banken skall få rättighet att sälja sina panter; detta är ofördelaktigt för många förnäma, hvilka der äro skyldiga 15 à 20,000 R:dr och icke skola kunna uppbringa i hast fjerdedelen deraf. — Rådet säges önska krig, men ständerna äro ej så "fyrige." Styckena som i Kockenhusen togos från Ryssen voro 23 och af metall. Det minsta sköt lod på 22 pund; magazinet var värdt 6,000 R:dr. — Frankrike har för detta år betalt de lofvade subsidie-pengarna. — Fem à sex riksråd äro valda, sexton på förslag deribland Ebbe Ulfeld. — Närlagde lista visar den plats Skånska ständerna fått. — Hertig Adolf var i dag här inne en halftimme; det var första gången efter hans arrest.

D:o d:o 15 Juni 1664. Danska kungen var missnöjd, att det gick så långsamt med Ulfeldska saken; men Juel var oskyldig; han hade träget yrkat derpå, men Svenska regeringen svarat, att den var öfverhopad af göromål. — Hertig Adolf har redan lemnat från sig kungens bref på

marskämbetet, samt de andra papper, på hvilka han grundat sina anspråk. Han vistas på lusthuset utom staden, men ämnar snart till Stegeborg; säger sig glad öfver att hafva försvarat sin förmodade rätt och derigenom fredat sitt samvete. — En svår eldsvåda hade varit i staden. — "Skånska adeln blef i går tillsagd, att intaga sin plats på rid-"darhuset, hvarpå den straxt sände Ebbe Ulfeld och Chri-"stian Urne med en skrift till regeringen, så lydande, att "som de derigenom komme att förenas med detta samfund, "begärde de först, att enligt tractaterna behålla deras pri-"vilegier och derpå erhålla försäkran, samt att få veta, "huru konungen dermed menade; men de tvenne utsände "i afseende till deras innehafvande tjenster och öfriga pre-"tentioner talte hvarandra i munden och öfverlemnade icke "skriften." Då de återkommo till de öfriga, befanns detta icke rätt gjordt, utan Bernekow och Ebbe Ulfeld gingo ånyo till kansleren, att öfverlemna brefvet, då saken redan var så bedrifven, att de fingo det svar, att ett dylikt bref icke kunde mottagas; men att de sjelfva borde intaga sina platser. Ebbe Ulfeld blef utan lottning främst; sedan lottades, Sten Holck blef N:r 2, Jörgen Krabbe 3, Christian Urne 4, Bernekow 5. Ove Tott blef constant och ville icke hafva dermed att göra. — Sedan skedde i går förmiddag kl. 10 propositionen genom Sten Bjelke, emedan kanslern var sjuk. — Juel tror, att det blir krig mot Ryssland; om ständerna neml. visa samma benägenhet som rådet.

D:o d:o 29 Juni 1664. Juel hoppades snart slut på Ulfelds sak. — Kurfurstinnan i Berlin hade recommenderat Ulfelds barn hos grefve Dohna, som derom skrifvit. — Barnen hade medfört en för fadren skrifven apologie att utspridas i Sverge. Juel hade anmärkt, att enligt sista freden skulle sådane skrifter supprimeras i ömse riken. — En eldsvåda på Södermalm hade förstört 150 hus.

D:o d:o 6 Juli 1664. Oaktadt alla löften var Ulfelds rättegång ännu ej afslutad; dock hade kanslern med stor försäkran lofvat, att det skulle ske till lördagen. Sönerna voro befallda "eij ad udgaa" och om man kan göra stat på löften, så blifva de icke tolererade. Men i Sverge är det så, att man då först bör tro något, när man har det i handen. — Svenska regeringen ser sig ej kunna fortsätta med att utgifva silfvermynt, ty materien felas. Derföre blifver utförsel af gårkoppar förbuden, tills man myntat, hvad "här i riket faller." Tullen skall hädanefter betalas till banken, hälften i assignationer, hälften i species. — Drottning Kristina anses komma till Pommern. — Mot Moskoviten talas starkt som förut. De 22 stycken till större delen Cartoger, som han lemnat i Kockenhusen med aftal att efter beqvämlighet få afhämta dem, hafva Svenskarna fört till Riga och säga sig ämna behålla dem, tills de få satisfaktion. — Ännu talas om Wrangels resa till Liffland; dock tror Juel icke på krig. — Här finnas 54 öfverstar utan regementen och som lefva blott af pensioner. — Kristenhetens olycka i Ungern beklagas här alldeles icke, och fåfängt väntas härifrån någon hjelp. — Skåningarna begära en akademi i Lund af kanickegodsen, och en hofrätt i provinsen, men Juel tror, att de få hvarken det ena eller det andra. — Bönderna hafva af kronan 2 gånger fått pengar, 1 R:dr hvargång. — Öfversten Ascheberg får ett af de två lediga rytteriregementerna. — Gref Dohna vill blifva rikstygmästare, men hans religion och stånd hindra.

D:o d:o 9 Juli 1664. Efter freden hafva regementerna aldrig kunnat kompletteras; det felas ännu vid somliga 100 à 200 man. Sverge har väl en stor landtmagt; men då alla fästningar blifvit besatta, är det till begagnande mindre öfrigt, än man tror. Juel tror ej, att Sverge ämnat angripa Danmark. — Adeln är på riddarhuset sins

emellan illa tillfreds, har redan sagt hvarandra sådana komplimenter; att man talat om blodiga panter. — Borgrarna äro emot adeln. — Riksrådet har till räntekammaren deputerat hertig Adolfs fordringar att granskas, hvarpå ännu ej svar kommit. Sjelf är han nu på det sättet kontant, att han intet annat gör än talar illa om regeringen, och för 2 à 3 dagar sedan har han af synnerlig vrede med käpp bortjagat både sin stallmästare och sekretarius. — Juel tror, att de soldater och penningar, som vid riksdagen begäras, äro ämnade mot Ryssland; icke mot Danmark. Flere aktade Svenskar hade sagt, att om ock tillfälle gåfves att intaga hela Danmark, så ville de icke försöka det; ty först skulle så många andra magter blanda sig deri, att det aldrig kunde utföras; och om det lyckades, så skulle genom Danska "situationens commoditet" Svenskarna i längden blifva tjenare och icke herrar. "Dock, säger Juel, torde det väl vara mer än viljan som brister." — Mycket arbetas för Ulfelds barn, dock blifva de troligen dömda att resa bort, likväl med bemedlingsbref till kungen i Danmark.

D:o d:o 16 Juli 1664. Ulfelds och Sperlings rättegångar voro nu afgjorda till någon men ej stor tillfredsställelse för kungen i Danmark. Hvarken Danska kronan eller Ulfelds barn komma i besittning af hans egodelar. — Sten Bjelke inclinerar sig i saken om Ulfelds barn helt "obligent" medelst att gå från den ena till andra af rådet, adeln och presterna; detta icke utan sin egen fara, hvilket Juel till hans säkerhet vill för kungen af Danmark inberätta.

D:o d:o 23 Juli 1664. Enkedrottningen hade varit af feber opasslig fredagen och lördagen, gick dock om söndagen på Königsmarks begrafning och stannade af artighet qvar öfver måltiden till kl. 3 på natten; blef sedan säng-

liggande. — Drottning Kristina anhåller "flitigt" att få komma in i landet; man tror, att hon får stanna i Norrköping och behålla husprest. — Man rustar sig för att tvinga Ryssen till raison, men icke mot Danmark; dock om stridighet uppstode med hertigen af Gottorp, skulle Sverge troligen blanda sig deri.

D:o d:o (Annat bref af samma dato). Rådet hänvisade Kristinas anhållan till ständerna. Presterna afslogo den alldeles; adeln i anseende till de penningar, som nu gå ur landet, biföll, men med villkor, att hon har Svenskar till betjening och blott en prest och den ensamt för hennes person; häruti instämde borgare och bönder. Sedan har kanslern opponerat sig och begärt, att saken åter måtte tagas i öfvervägande; men för sent. Ändteligen hafva han och hans anhängare inom regeringen måst vika efter en stor disput. Ständernas deputerade sade dem, att om rådet ensamt ville styra, så vore ständerna onyttiga, och der var ett stort allarm. — Man hade beslutat gifva hertig Adolf en årspension af 9000, andra säga af 18,000 R:dr. Han sjelf är missnöjd och döljer det för ingen.

D:o d:o 31 Juli 1664. Beslut är taget om drottning Kristina, enligt adelns votum, samt att hon för sitt tjenstfolk skall hålla en luttersk prest, jemnte flere andra restriktioner. — Rangordning var utkommen, men så dunkel och svår, att den vid efterlefvandet nödvändigt än mer skall öka oviljan mellan adeln och grefvarna.

D:o d:o 7 Aug. 1664. Stormegtigste Konning Allernadigste Herre! Eders Kongl. Maj:st giffves hermed und. til kiende, att uanseet det allerede ved alle stænderne consenteret var, som i min forrige er meldet, att Dronning Christina motte komme herind med sin præst; sae haffve dog Regeringen mange svarigheder dertil lagt, som: att efftersom det er imod Örebroes Rixdag, att ingen Svensk un-

dersatt exercitium ..... Religionis haffve mae, hand det hinde icke heller tillades; att hun skal bliffve pae Öland och hoffet eij nermer approchere: att vere fornöden kongen holder hos hinder en Resident for hinder actioner att beobacte. Hertil svarer hindes fuldmægtig: hun er ingen undersatte mens dronning; och efftersom alle Stænderne engang contentement dertil giffvet haffver, bör regeringens och Radets mening hinder icke hindre; mend mener, de mae giöre hinder difficulteter, sae mange de lyster, sae kommer hun dog, lader slottet pae Öland noget reparere. Hellers haffver de ett bytte for med hinder, och vil betage hinder de Pomerske gods och giffve hinder derfor revenuer i Sverig aff andre fæste landgods. Kongen, som nogen tid haffver veret syg aff en feber, befinder sig nu bedre, gaer dog end eij ud. Her er nu for att lade Keijseren bekomme dend promitterede sucurs och skal dertil tages 8 aff hvert compagnie Ryter i Sverig; de öffrige verbes der ude, giffves pae en rytter 40 Rdr. Folehet, som her skal frae marchere, gaer ud dend 28 Juijus. Förleden Onsdag bleff Stænderne en proposition giort om 12 orlogsskibs att bygge och underholde udi tu aar, hvilchet skulde reperteres pae provincierne och de derimod fri ald anden tynge och skatt det förste aar. Östergylland och Öland skulde tilkomme et, Skaene et. Repartition pae samme province er icke höjt, skulde komme Malmöe 200 Rdr, Helsingborrig 150, Landscrone 8 Rdr. Der er dog deri intet resolveret; mens de, som sig i allt oppönerer, svarede strax, att var Kongen sae fattig, var det best hand tog igien de mange greffskaber och friherrskaber, som bortgiffven var, fant hand vel middel til sin stat. Regeringen haffver presenteret, att vilde de det ingae, vilde de siden vere capabel att gae i Söen med 60 orlog Croneskibe och foruden 30 compagnieskibe, som var tilhobe 90, hvaraff de dog,

om de vil sandhed bekiende, faer rabbatere Tio; om de end skiönt finge desse 12. Frae Gottenburg ankom et forgangen onsdag sammesteds bygt, kaldes post-rytteren pae 84 (24?) stycker. Greff von Dohna, som seer sig i regard aff det, hand er en fremmed och af deference af religionen, haffve umage att riuscere i hans pretention att bliffve Rixteugmester, haffver til sig samblet en hob tydsk officerer, Oberster och desslige ind til talet aff 16, och med dennem giffvet et memorial ind, hvor lidet de bleff recompenseret pae deris tieneste och hvor de Svenske dennem aldtid forredrages. Iblant disse var tre, som rede ere indtagne i Ridderhuset, Koch, Schönleben och Borneman. Noblessen, strax de det haffver faet att vide, haffver det til stor misstycke optaget, hvoraf store contentioner ere voxte, och om end skjönt att regeringen vel haffver vildet appaisere, haffver de det dog eij kundet. Effecten skal være deraff en undforstand mellem dennem. Noblessen haffver de andre (Tyskarna) sagt, att de vel viste, de (Tyskarna) tjente kun for penge; och eftersom de (Svenskarna) mange gange tjente for deris fædrenelands conservation, kierlighed til deris konge, sae haffde de sig eij offver att förundre, att hvor meriterne var esgal, burde de dennem aldtid forredrages. Strax i forgaer effter postens ankombst talde jeg med R. Canceleren, om hvis eders Maij:st mig haffde lade befale ved Secretereren Birmand om postens forendring for pæsten till Hamburg . . . .

I forgaer ved middags tid bleff skicket til Hertug Adolff feltmarskalch Banner och Hendrich Horn, som skulde ansige, att ald dend stund fornummes hennem vil correspondence att haffve her, sae fich kongen derpae see och vilde derom vere informeret, bedendes hannem vilde vel observere sin siste revers. Der de i Radet haffde giort rapport, continuerede Radet att sidde til om afftenen klochen

8, der til hannem bleff udskichet Sten Bjelche och Svante Banner och samme afften bleff Radet Bent Schytte forbudet, efftersom hand beskyldes med hannem. (hertigen) haffve correspondenet och brugt til breffvene att frembere en Frisendorffs laqvei. Førend Radet er sae vit tred, haffver de først med Stænderne communiceret. För nogle fae timer kom Hertug Adolff ind til Sten Bjelche, och effter ad hand sig vel med hannem haffde entreteneret en halff time, kiörte hand ud igien, mand mener att hand haffver stillet i hans hender de breffve, hannem Bent Skytte haffver tilskreffvet. Hvorom aldting, i morges tilig var R. Rad och Jegermester Axel Sparre hos Skytte i hans hus. Klockan 8 reiste merbemelte Skytte i morges frae Staden; mand vil mene, hand sig skal haffve salveret; mens det giffver mig soupçon, att hand kand vere befalet pae en anden stad sig opholde, efftersom alle hans fölch er med hvilchet snart skal vides. Som intet meer skriffverdigt befales etc.

D:o d:o 13 Aug. 1664. Med B. Skyttes bortresa förhåller sig så. Regeringen befallte honom afhålla sig från rådet, resa till landet, och vid lifsstraff med ingen brefväxla, ej heller rymma. Skytte for då till sin gård 4 mil härifrån. Han bekänner sig hafva brefvexlat med fursten, dock i den goda afsigt att lugna denne sednare. Skytten anklagas, att af fursten hafva fått 2000 R:dr och 800 T:r råg och bjugg. Skytte säger, att detta var blott betalning af en furstens skuld; han vill försvara sig inför samtlige ständerna. — Trätan fortgår mellan adeln och de Tyska officerare, hvilka man tyckes vilja kontentera med blotta ord. — Ständerna hafva vägrat till de 12 örlogskeppen, regeringen är deröfver helt missnöjd; ständerna hafva i dess ställe beviljat en annan taxa för pålagor. Dessutom begärde kungen en eventuel hjelp, om krig uppstode; adeln

var någorlunda villig, de andra stånden begära att i sådan händelse blifva sammankallade till öfverläggning derom. — Sverge vill ej lyssna till reklamationerna om födde Danske undersåten Sperling; man invänder ock, att Danmark lockat i sin tjenst Würtz och flere andra Svenska öfverstar.

D:o d:o 20 Aug. 1664. Kungen i Danmark var orolig öfver Sverges rustningar. Juel säger, att det skedde för att följa gamla grundsatser och voré en verkan af K. G. Wrangels egen aktivitet. Juel fruktade icke något hastigt inbrott. Sverge var dock något retadt genom postväsendet och Sperlings sak; derföre ej illa om kungen i Danmark kunde något dissimulera.

D:o d:o 27. Aug. 1664. "Eders Kongl. Maijst. nad. befalning dat. dend 16 Aug. med hosgaaende til kongen aff Sverig, sambt vider hvad Corfidses och Sperlings sag angaaer, er mig med posten i gaer vel tilkommen, hvoreffter jeg mig vider horsambst rette. Mens efftersom de i gaer och i dag hel empescheret haffver veręt med adskillige forendringer och derpae Risgdas besluttet och i morgen derpae Sondag fölger, som de fornembste sig pae deris gods retirerer, skal des offvergiffvelsę förend i tilkommende uge eij skeę kunde; imidlertid skal jeg atter om Corfidses börns afskaffelse her igien sollicitere, hvorvel jeg flux tviffler, det nogen frugt medbringer. Imedlertid forstaer jeg icke, att bör noget skrifftlig af de mig tilskickede raisons offvergiffve, efftersom jeg aff copien aff eders Maijst. breff till Kongen aff Sverig seer meldes, eders Maijst. mener, det snarer til vidlöfftig disputer end andet kand tiene; mens allene mundtlig, hvilchet aff mine förige, eders Maijst. skal haffve seet, mestendeel skeed vere. Forandring angaeende, som siden min forrig passeret er, sae er forleden Söndag hendet til en Jomfrues begraffvelse aff hoffet, att Gr. Königsmarch er kommen til att gae hos Gen. Maior Carl Sparre och sae i

processen hannem qviteret, for att gae hos Gr. von Dohna, som gick nest R. Raed. Christer Horn, som var dend siste af R. Rad, vende sig derpae til bemelte Dohna, sigendes: Messieurs, vi seer vel hvorvi i H. Greffver strecher deris pretentioner, och i skal vide, det er icke sae hans Maijst: det förstaes. Hvoroffver de kom til hel harde ord med hverandre pae gaden. Derpae skriffver bemelte Dohna C. Horn til, tracterer hannem hel hart aff. lögner, att hand haffver pager och laqveier deslige att commendere, ock mange sadanne injurieuxe termines, settendes hannem tiden til fölgende tisdag tage sin revange, hvorpae til begge aff kongen forbud er fult, indtil kongen sig om sagen haffde informeret. Derpae haffver noblessen sig anden dagen beklaget med greffverne pae Ridderhuset, hvoroffver Gr. Stenberg och CancelieRåd Johan Gyldenstiern sae hart med ord er kommen sammen, att de neppe vel igien skal kunde skills. Moschovitske Envoieen haffde i gaer formiddag audience och leffveret offver sit breff; hand pretenderede, Kongen skulde staendes giffve audience, som dog icke skeede, och de aff hannem, att hand skulde giöre dyber reverence. Dend Lifflendiske Secreterer, som i Vinter er bleffven greben och siden fengslig holden for correspondence med Moschow, er bleffven lös gifven, och som Moschovitske tolchen död, hans tieneste bekommet. Hvad vider hans forretning, skal vi med tilkommende posten bedre dijudicere. I gaer er adskillige R. Raed bleffvet: saasom Gustaff Kurch, haffver veret i Tydske krigen Oberste, siden Landshöffding pae Norkjöbing en habil mand. 2 Per Sparre Person, som var till Wien om Tydske lehnets investitur, en ung mand, haffver veret Landmarskalch, ellers icke brugt i nogen affaire, mens Rig och aff stor parentage. 3 Gen. Major Wrangel, Feltherrens broder, er icke kommen för i nogen consideration. 4 Gustaff Banner Carlson haffver veret en gang

skicket till Moschow, som er ald hans affaire, och for det öffrige qvadrerar vel, hvad om Per Sparre er sagt. 5 Ebbe Ulfeld, hannem kjender eders Maijst. uden vider att sige. 6 Claus Rolamb, haffver veret i Polske kriget, forskicket till Constantinopel, siden i Skane som præsident, imod de criminels temmelig propre, effter hans humeur i det öffrige en forstandig mand; 7 hoffcanceler Björenklov, uden tviffl en aff de habilste mend, de her i Stattssager haffver. Til hans charge igien er nu adskillige pretendenter; mens menes Cojet det emportere. Eders Maijst. kand judicere faciliteten i sine affairer, naer mange R. Rad som Ebbe Ulfeld, och Cojet hoffcanceler. Axel Sparre, Bent Skyttes svoger, haffver Presidentskabet til Wismar bekommet, som tilforne Bent Skyttes emploi var. Derved sinnes vel, sae vel som ocksae, att 7 R. Raed er gjord, der men ellers för 6 var vacant, att Bent Skytte gandske er forloret, hvorvel hand menes att vilde gennem trænge endnu. Gr. Ludvich Levenhaupt var tilbödet att bliffve Rigens Raed, elsker meer sin profit att bliffve Gen. Lieut. aff Cavalleriet och beholde sit regimente. De ny R. Rad blifver, sae vit mand ved, sae emploieret: G. Kurch ved hoffretten aff Findland adsessor; P. Sparre CanceliRad; Ebbe Ulfeld Jenkiöpings hoffrets Adsessor; Biörenklov CanceliRad. I dag bleff Rixdagen tilfulde endet och skal mand, mener jeg, med förste post beslutet kunde nedsende, hvorvel icke stort continere skal videre, end allerede refereret er. Feltherren reiser nu siden om en 14 dage til alle brugen, som aff militsen dependeres och gevæhr giöres, siden til de Svenske grendsefestninger for aldting der att ordinere. Wider vides for denne gang ej skriffnödigt; mens eders Kongl. Maijst. med gandske hus Guddomlig &c.

P. S. R. Canceler var atter ved conclusionen eij tilstede,

mens

mens Von Bielche forrettet hans function, hvilchet siunes hannem ej meer vist om chargen i sin tid vil forsichre. Om Bent Skyttes sag er udslag endnu ej fuldkommen forsichret, mens siges dog sae vere termineret, hand nyder titel, rang och gage, mens kommer aldrig meer i radet. Tiden laerer visheden.

D:o d:o Stockholm 1 September 1664. Det jeg visst troede, der var nogle, som fra Kiöbenhaffn hit altiid corresponderet; men det jeg, J regard aff andre exempler liidet der ved udrettede, för jeg vist viste, nu haffver jeg det ret skrifftlig, at det er sant, och, om end skiönt jeg icke de naffne veed, sae veed jeg dog, det er fornemme folck, och flere end een; mens dersom Eders Maj:st icke det secreterer och dissimulerer, sae inden mand veed et ord, ere de i *Skaane*; efftersom mig ved Gunde Rosencrandtsis fluct er sagt, jeg snart skulde se flere. Nu hafver jeg ingen bedre middell vist at komme dereffter, end söge en som kunde haffve good access i Canceleri. Den er endeligen funden, och noch at se effter, som loffvet mig her at skaffe fornöijelse; mens der hand en tiid haffde der kuns arbeidet, siger hand sig nemlig j gaer att fornöden efftterretning at haffve, men icke mig, men Eders Maj:st seelff vilde communicere aff atskillige raisons. Jeg, som dömbte Eders Maj:st intet interesseret, enten det kommer fra min haand eller icke, haffver icke vildet med hannem stindes (?) befehl och tvert imod hannem der i styrcket med störste promesser. Hand siger sig haffve bekommet j hende fornöden tilhörende papürer, dermed inden otte doge nederreise, som jeg med beste fliid poussere vill, hand först communicere med mig, at jeg vell det kand dömme er got; hvis icke vill jeg hannem formane till den loffvet reise. Eders Maj:st kand vere viss, at jeg intet sparer fliid, personen heder 829 *)

*) Olöst chiffer.

(G?). Naar hand kommer, tencker Eders Majst paa mig, och naar skeer, vill hand haffve alleene tack och god belöning. Begge vill han 7 *) lades och igen strax til bage skickes 1513 *) (Bengt Skytte?). Vel er, om Eders Maj:st saa behager befalle hannem flittig altid med mig communicere och intet lenge ophaldes. Hand kan maa ske i noget bedrage mig, staar ved sit verde; men vists maa Eders Maj:st vare paa, der er correspondence.

D:o d:o 4 Sept. 1664. Regeringen har sökt skaffa sig mera magt; ty den är nu mer bunden än i drottning Kristinas tid. På riddarhuset föreslogs derföre, att ge regeringen magt att i vigtiga saker, som fordra ett snart afgörande, sjelf resolvera utan att vara bunden vid rådets pluralitet. Adeln gjorde häröfver en petition och gick upp att presentera densamma, då regeringen med drottningen gick ut emot dem. Men när de communicerade detta förslag med resten af rådet, spelte dessa så väl sitt parti, att de blefvo i sin förra pouvoir, så att regeringen ingenting kan göra utan samtlige rådets godtfinnande. — Engelska sändebudet känner blott Engelska språket. — Adeln yrkar ännu att regeringens magt må ökas. Förslaget kommer från en malcontent, som anser sig förbigången vid sista rådsutnämningen.

D:o d:o 7 Sept. 1664. All handel med Holland är förbuden, skälet ovilja, svepskälet en sjukdom i Amsterdam. — Engelska sändebudet kom missnöjdt från Moscau, och säger Ryssens tillstånd vara dåligt. — Ett rykte berättade, att C. Ulfeld var i Skåne, att några förnäma hölllo honom om ryggen; men att riksamiralen sagt, det redan ordres om hans fängslande vore gifna. — Danska kungen tyckes hafva varit något misstrogen mot Juel.

D:o d:o 17 Sept. 1664. C. Ulfeld troddes icke hafva varit i Skåne; sönerna skulle kanske stanna i Brehmen

*) Olöst schiffer.

och Pommern. — Flere militär-platser voro af rådet i Wrangels frånvaro bortgifna, hvaröfver han så förargades, att han stannade länge på landet; skulle sedan öfver Kalmar resa till Pommern, i st. f. till Skåne.

D:o d:o 21 Sept. 1664. Sverge litade på inre oenighet uti Danmark.

D:o d:o 24 Sept. 1664. Sverge var missnöjdt öfver biskopens af Münster förfarande mot Stade, fruktade det samma af erkebiskopen af Maintz mot Erfurt och sålunda, att evangeliska städerna skulle försvinna. — Juel hade begärt, att man ej måtte skydda den hit förlupna Gunde Rosenkrans mot hans creditorer, hvilka förmodligen äro de förföljande fiender, han klagar öfver.

D:o d:o (utan dato). Palvitski hade i Warschau enligt Juels tanka gjort allt möjligt att hålla Ryssen och Pålacken i håret på hvarandra, serdeles genom åt Pålen gifvet hopp om hjelp. — Wrangel hade, enligt ett hastigt taget beslut af regeringen, rest till Pommern; orsaken troddes vara ovilja öfver Frankrikes nära förbund med Tyska katolska furstarna, för hvilket Erfurt skulle vara begynnelsen(?) Svenskarna älska väl oroligheter i Tyskland, men icke att någon annan än de sjelfva fiskar i det grumliga vattnet. — De hoppas nu, att Frankrike lemnar Erfurt i fred.

D:o d:o 2 Nov. 1664. Drottning Kristina väntas hit, om hon kan slippa från Rom. Man säger, att hon ämnar köpa Wrangels hus antingen för stora pengar, eller genom att göra honom till arfvinge af hennes lösöron. — Regeringen har mycken ovilja mot Frankrike, mest för dess företaganden i Tyskland. — Königsmark skulle till Paris som ordin. ambassadör med 8000 R:dr tractamente.

D:o d:o 9 Nov. 1664. Bref hade blifvit expedieradt med tillåtelse för drottning Kristina att komma hit; men om de under hand kunna maka det så, att hon icke slip-

per från Rom, så underlåta de det icke. — Gunde Rosensenkrans med son hade begärt Sverges protektion, den siste erbjöd ock sin tjenst.

D:o d:o 23 Nov. 1664. Karl Lewenhaupt hade en svår arfstvist med Sten Bjelke. — Lewenhaupt ämnades först till gen. guvernör i Finnland; det gick ej i fullbordan, ty som äldsta riksrådet i krigskollegium skulle han vara president i riksmarskens frånvaro. Med detta general-guvernement har man deremot contenterat Herman Fleming, som varit disgusterad och aldrig velat infinna sig vid hofvet, emedan man vid riksskattmästarevalet emot konungens testamente gick honom förbi. — Amiralen har i dessa dagar trakterat drottningen; skattmästaren likaså. På kungens födelsedag d. 24 skulle äfven kansleren gifva en bal; med förberedelser till sådant, och med enskilda saker spilles tiden. — Hertig Adolf hade mistat sin enda son, numera hans enda glädje; har är välsinnad mot konungen af Danmark, bör i detta lynne bibehållas, ty, ehuru han nu är utan inflytande, så kan ingen förutse det kommande. — Palbitzki skulle åter till Pålen.

D:o d:o 30 Nov. 1664. En tvist mellan Engelska sändebudet och riksrådet om första visiten har länge varat. — Sverge missnöjdt med Holland, för ett till England ämnadt nu af Holland arresteradt skepp.

D:o d:o 7 Dec. 1664. Terlon var kommen, men ännu incognito. Engelska sändebudet Coventri mot honom afundsjuk, sade att då Frankrike kunde sända 20, kunde England sända 60 skepp till Öresund. — 16 Dec. Terlons intåg var den 9 Dec.

D:o d:o 17 Dec. 1664. På bröllopp och begrafningar äro stora disputer mellan fruntimmerna om rangen. Till rikskanslerns brors bröllopp vilja inga adliga damer komma för att icke nödgas cedera för grefvinnorna.

D:o d:o 21 Dec. 1664. Heinsius begärde för Holland Sverges assistens mot England enligt traktaterna. Svenskarna deremot statuera, att dessa traktater blifvit dem genom tidernas obillighet aftvungna, hvarföre de förmena sig deraf icke bundna. "En vacker maxime och temmelig "spekulativ för dem, som hafva något med Sverge att ne"gotiera." — Sverge hade begärt men ej fått Brandenburgs gaaranti på sina eröfringar, och på hertigen af Gottorps suveränitet; det sista begärdes af artighet för drottningen. — Königsmark har i afton kalas för Terlon.

D:o d:o 24 Dec. 1664. Rådet har rest på landet; skall återkomma till den 16 Januari men kommer väl efter gammal vana ej före den sista. — Sverge påstår, att Holland skall ge satisfaktion uti Guineiska saken.

D:o d:o 31 Dec. 1664. Tvisten om första visiten fortgick mellan Terlon och rådet, Terlon och Coventri; och således kunna de icke besöka hvarandra. — Ebbe Ulfeld hade med två öfverstar tillsändt Juel inneslutne dokument om sina fordringar och indragna gods.

(Sedan följa bref från Juel till Birman, secretair des affaires etrangeres et de l'Etat de S. M. le Roy de Dennemarch, Norwege &c. för samma tid och af ungefär samma innehåll, som ofvanstående).

D:o d:o 11 Jan. 1665. Ulfeldarna uppehöllo sig ännu i Stockholm; de sade sig der hafva depenserat 12,000. R:dr i donativer till en och annan. — Sverge påstod, att uppträdet vid Guineakusten hade brutit traktaten med Holland.

D:o d:o 18 Jan. 1665. Franska sändebudet söker stifta vänskap mellan Sverge och Danmark. — Affären med Gottorp var mera för enkedrottningens än Sverges skull.

D:o d:o 8 Febr. 1665. Hertig Adolf Johan hade rest åt Danmark. Först under vägen begärde han Svenska konungens tillstånd dertill, och förebar en resa till hälsobaden i

Tyskland; nedre i landet sade han sig hafva om denna resa skrifvit förut till kungen af Danmark, som bedt honom vara välkommen. Härom taltes allehanda. — Holländarne sades hafva beviljat 140,000 R:dr åt Sverge som skadestånd uti Guineska saken.

D:o d:o 15 Febr. 1665. Terlon skulle resa hem, hade fått en ring, som man köpt af grefve Dohna för 3000 R:dr. Terlon hoppas snart komma åter.

D:o d:o 4 Mars 1665. Sverge begär ej mer Brandenburgs bekräftelse på sine eröfringar från Danmark; men yrkar den ännu för hertigen af Gottorps suveränitet; torde likväl äfven derifrån afstå, om kurfursten, hvarpå Juel ej tviflar, stadigt nekar. — Riksrådet Johan Gyllenstjerna, hade för ett "forligelsemael" med sin hustru en tid hållit sig utom riket, och till sitt contentement fått presidentskapet i Dorpts Hofrätt. Men, som han ej nog tidigt infann sig, blef tjensten honom åter fråntagen och gifven åt Lars Fleming, som i förra Danska kriget var president i krigskammarstaten.

D:o d:o 15 Mars 1665. Riksrådet Karl Lewenhaupt hade i går gjort för regeringen och rådet ett stort kalas, med fyrverkeri efteråt.

D:o d:o 15 Mars 1665. Det tractat, som i min' forrige und. mentioneredes er mellem H. Staternes fuldmigtige och Mr Silvercrone pae denne crones vegne sluttet om Guineeske compagniets pretention och pae $\frac{140}{m}$ R:dr bemidlet, disadvoveres her och tales icke allene om, intet deraf vilde vide, saesom hand fines mandati skal haffve offverskrid; mens och hannem derfor att straffve; mens jeg holder det pro forma, efftersom de gierne endnu först skal see Holland mere humelieret, forend de det med dennom vil affhandle. Imidlertid haffver Mr Terlon ordre att fornemme, att efftersom kongen off Franchrig haffver Sverigs

interesse dreffvet i Holland i denne matiere, och hand nu seer dennem gae deri longsomt, att giffve tilkiende, att hvis de intet vil tage satisfaction, naer de dend kand fae, seer kongen aff franchrig sig icke tenable dend dennem siden att forskaffve. Biörenclov er blefvet skicket til Terlon, for att bede hannem vilde ved frantzösch hoffvet anvende ald flid for hertug off Gottorff satisfaction; serdeles hvad Christianprys angaer, dae hand hannem gaff til svar, hand nu ved sin tilbagereise vilde videre sig fuldkommen hos Eders maj:st informere, och siden en passent gae derfra til Gottorff och hans fornemme, och siden giöre deraff kongen hans herre en sandt rapport, och pae det manner er hand undgaen baede for noget skrifftlig deroffver att antage, sae och for sig i nog vider handel deroffver indlaede. Ellers kand mand noch afftage, att det er icke sae meget for fyrsten off Holstein, for deris egen regard, att de offver samme sted ere jaloux. I Engelske her sist sluttede tractat er pae Engelands side neffnet eders Maj:st effter behag att indtages, och pae Svenske siden Franchrig. Her bliffver de endnu continuerlig i dend discurs aff begerlighet med eders Maj:st att indtrede i nermer liaison offver denne tids tillstand och Östersöens fred att erholde, siger, att de i dend negotiation med Terlon haffver de intet andet kundet usere, for hverchen haffde hand dennem finem aff dend alliance att communicere, icke heller midler, ved hvilche dend skulde naes; de icke seer hvarfor eders Maj:st med dennem per tertium endelig skal lade tractere, for dennem er intet imellem nogen trette mellem om lande och riger eller nogen anden sag off conseqvence, och dersom det icke end vilde riuscere, sae just sae, sae dog derved intet tabt; denne discurs förte forgangen hel vidlöfftig Sthen Bjelche med mig, och hvor vel jeg gierne orstandiger lader judicere, sae sinnis mig dog, att det er

deris intention, och att de ere dertil ved deris interesse porteret. Kongen off Franchrig haffver de forert 150 master. Brandenburgiske tractaten siunes meer att gae tilbage end advancere, och det for en soupçon de seger, de til Brandenburgerne haffver, hand noget med Moschou negotiere skulde. Som intet vider skriffverdigt, befales eders kongl. maj:st &c. — Stockholm 15 Martii 1665.

P. S. Mr Terlon reiser pae löffverdage. Hand haffver allerede frae Mr Courtain och Mr Chassan faet breff, siden de eders maj:st haffde det her giffvet svar leffvereret, och skriffver hannem blant andet Chassan til, att eders maj:st hannem sagt, att vilde alt det öffrige aff sagen kongen off Franchrig henskyde; mens att hand intet skulde det rapportere med mindre Mr de Lionne got befant.

D:o d:o 25 Mars 1665. (Brefven uti Mars innehålla hufvudsakligen berättelser om Sverges fiendtliga tänkesätt mot Holland. — Frankrikes bemödande att medla närmare förbund mellan Danmark och Sverge var ännu fåfängt. — Inga märkeliga enskilda uppgifter.)

D:o d:o 24 Maj 1665. Juel hade förleden natt kl. 2 kommit till Stockholm. (Bref för flere veckor förut saknas.)

D:o d:o 27 Maj 1665. Sverge hade afslutat traktaten med England, och kansleren försäkrade, att deruti icke fanns något mot Danmarks intresse. — Juel tror, att Sverge med allvar söker Danmarks vänskap, och att Sverge skall göra sig fritt från Hollands "hidintill offuer dennem förte tutela."

D:o d:o 31 Maj 1665. Sex convoy-skepp tacklades; det gick långsamt; man arbetar i Köpenhamn mera på en dag, än här på fyra; timmer felas, skall hämtas från Pommorn. — Palbitzki var återkommen, kan ej nog beskrifva konfusionen och det eländiga tillståndet i Pålen. — En

ny Fransk minister väntas till Stockholm, dock önskar man slippa Terlon; dels för hans libertinage att raillera; men mest, emedan han är partisk för Holland. — Juel hade ej fullmagt sluta förbundet med Sverge, deraf fördröjdes hela affären. — England har lofvat hjelp mot Holland, om detta ej i godo vill förlikas med Sverge.

D:o d:o 3 Juni 1665. Helmfelt samlade troppar vid Dorpt att dermed inverka på Ryssen vid förestående underhandling; ej för att angripa. Sverges alla tankar äro rigtade mot vester.

D:o d:o 7 Juni 1665. Ratifikationen af Engelska traktaten blef i går Lördags utväxlad.

D:o d:o 10 Juni 1665. "Hvarje gång jag kommer till "hennes M:t enkedrottningen, är en erinring om de kon-"terfeyer hon fått löfte om. I aftons voro min hustru och "jag till bords hos Sten Bjelkes, då drottningen kom *ned "efter moltid aff hoffuen* och satte sig att spela kort med "oss till kl. 11 om aftonen, då jag några gånger fick höra, "att jag var *aff slett afsked.*"

D:o d:o 21 Juni 1665. Juel hade från Köpenhamn fått instruktion och fullmagt att underhandla.

D:o d:o 24 Juni 1665. Kanslern och Sten Bjelke voro utnämnda att underhandla med Juel. — Man hade låtit bödeln bränna en nidskrift mot Engelska kungen, samt ett Holländskt eftertryck af Svenska konvojplakatet, fullt af vanställande tryckfel, hvilka man trodde vara med flit begångna.

D:o d:o 24 Juni 1665. Åbo var till hälften afbrändt. — Frankrike skref till Sverge ifrigt för Holland. Heinsius misslynt mot Juel för dennes förbindelse med kansleren. — Här är en förskräcklig hetta; fiskarna dö och drifva till stränderna; Juel har sjelf sett det vid Brunnsviken. Gam-

malt folk berättar, att så skedde också för 50 år sedan, hvarpå en svår sjukdomstid "och stor död" följde. — Fältherren har i rådet, som det säges, haft helt hårda ord mot kansleren och några andra; emedan man icke, som han mente, hastigt nog ville skrida till violenta consilia.

D:o d:o 22 Juli 1665. Oaktadt löften och ärendernas vigt, har dock gamla vanan tagit öfverhand, och de förnämsta af rådet äro resta till landet. Dock stanna 10 à 12 för de angelägnaste sakerna qvar; Sten Bjelke med fullmagt att underhandla med Jucl, hvartill ock var nämnd P. Sparre, som varit i Wien, en man med goda partier och väl att vara med. — Landet är nu fullt af vidskepliga sagor; hvar käring har ett mirakel om pest och krig att berätta.

D:o d:o 26 Juli 1665. Drottning Kristina har hitsändt en sin tjenare med bref. Man fruktar, att hon tager en prompt resolution och hastigt kommer hit, utan stora komplimenter eller förbud. Juel fruktar en närmare förbindelse mellan Sverge och England, Danmark till föga fromma.

D:o d:o 29 Juli 1665. I går var drottningen hos kanslern till afton, då der för sig gick förlofning mellan hans dotter och Königsmarck.

D:o d:o 2 Aug. 1665. Man hade beslutat att öka garnisonerne i Tyskland till 10,000 man, och att utom det landtfolk, som var på benen, värfva 3 à 4 regementer. Detta hade K. G. Wrangel drifvit igenom mot kanslerens vilja; dock kunde det snart ändras, ty hvarken voro magasin upprättade eller troppar kommenderade. Orsaken uppgifves vara Tyska staternas rustningar. Juel anser denna rustning för liten för att vara ämnad till något betydligt.

D:o d:o 23 Aug. 1665. Königsmarck fortfar att vilja lemna sin ambassade och i stället värfva krigsfolk.

D:o d:o 30 Aug. 1665. För att föra tropparna till Tyskland seqvesteras först alla inländska skepp; de främmande trodde sig säkra, kommo i mängd och blefvo då äfven tagna.

D:o d:o 9 Sept. 1665. En stor tvist hade varit mellan fältherren och amiralen om grefskapet Sölvisborg; nu var den bilaggd. Fältherren skulle taga Sölvisborg och lemna sitt förra grefskap åt amiralen, som förut intet grefskap hade — Terlon har haft sin första audiens.

D:o d:o 13 Sept. 1665. Den Moldauiska fursten, som för sin åt Sverge under Pålska kriget gjorda hjelp blifvit af Turken fördrifven, åtnjuter nu härifrån en årlig pension af 6000 R:dr; han har hos kungen haft audiens och varit till bords. Hans harangue på Moldaiska blef på latin öfversatt och sedan af Cojet besvarad. Den innehöll en ömklig framställning af hans olycka och och tacksägelse för Sverges hjelp. Han ämnar stanna i Liffland. — Tropparnas marche fortgår helt allvarsamt. Terlon gifver Svenskarna "100 deklarationer, i fall de tentera något mot Holland; "men han har den olyckan, att man härstädes fäster på "hans herre långt mindre afseende, än någon tror, och på "Terlon sjelf allsintet; ty han anses tala mycket af sig "sjelf, och dessutom alldeles öfverdrifva Frankrikes magt."

D:o d:o 16 Sept. 1665. Kejsarn hade förordnat Sverge till exsekutor mot Kristian af Meklenburg. Sverge utförde uppdraget. Terlon, förra gången han var här, hade fått löfte om exsekutionens upphäfvande. Det var ej fullgjordt. Han förnyade nu sin anhållan derom. — P. Sparre ligger illa sjuk af sten; Göran Fleming skulle i hans ställe underhandla med Juel.

D:o d:o 20 Sept. 1665. Holländarna hade lofvat Isbrandt

(deras sändebud) att få resa hem, om ingenting kunde i Sverge uträttas. Isbrandt gjorde sig då resfärdig. Svenskarne sade, att han dervid leddes af enskild kommoditet, och att han falskeligen för Gen.Staterna föregifvit, att här var ingenting att göra. Terlon gör allt för att hålla Isbrand qvar. Habbeus skickas ut att negotiera med Münster, Cöln, Trier och Maintz.

(Uti flere bref klagar Juel, att han ej fått instruktion eller fullmagt från Köpenhamn, hvarigenom Svenskarna blefvo misstrogna, och underhandlingen kunde misslyckas. Brefven från Okt. och Nov. innehålla mest diplomatiska upp- och nedprutningar af förbundsvillkoren mellan diverse magter).

D:o d:o 11 Nov. 1665. Ändtligen hade Holland bifallit till Elbingska Elucidations traktatens afskaffande; men med så många undantag, att Sverge var dermed föga belåtet.

D:o d:o 29 Nov. 1665. Man ämnar sända härifrån en Envoyé Extra-Ordinaire till Moskau att fordra satisfaktion för de qvarhållna och till Moskovitiska religionen tvungna bönderna från Liffland; också för att hafva uppseende med Moskoviten. — Isbrand är ännu qvar.

D:o d:o 16 Dec. 1665. Drottningen hade i förrgår natt varit dödssjuk, så att några af rådet gingo dit upp. Hon var nu bättre. — I Uppsala hade studenterna gjort upplopp mot professorerna. Två riksråd, St. Bjelke och Rålamb, voro ditsända att ställa allt i ordning.

D:o d:o 25 Jan. 1666. Palbitzki hade blifvit sänd till Wien, mest för Brehmiska saken. — Ingen af regeringen utom kanslern närvarande i Stockholm.

D:o d:o 21 Febr. 1666. Sverge begärde af Holland för Nowa Suecia i America 260,000 R:dr, för Guinea 420,000 R:dr, men nedslog straxt 240,000 R:dr. — Man ämnade sända till

Pålen Anders Liljehök, landsdomare i Skåne, med uppdrag att motarbeta freden mellan Pålen och Ryssland, ty man fruktade, att i händelse förlikning med Holland ej kunde träffas, skulle denna stat och Frankrike reta Ryssen mot Sverge.

D:o d:o — Mars 1666. Emedan det är mycken liklighet till fredsbrott mellan Sverge och Danmark, begär Juel veta. 1:o I händelse Sverge säger sig förbundet att åt England ge garanti och verklig hjelp mot Danmark, om Juel då bör stanna qvar. 2:o Om vid krigets förestående utbrott Svenska regeringen tillsäger, att Juel ej längre får stanna i Stockholm, huruvida då Juel bör anhålla om tillstånd att få förlänga sitt vistande derstädes.

D:o d:o 3 Mars 1666. Det hade gått, som Juel förutsagt; så snart Sverge såg, att Danmark skilt sig från England, förenade det sig närmare med det sednare till Danmarks skada, och fäster numera intet afseende på Frankrikes bemedling. Uti en konferens med Fransyska ministern hade kanslern sagt: att, emedan Danmark rustar, måste Sverge göra likaledes: att man ville förlikas med Holland, om Holland ville ge en summa i skadesättning (som Coijet sagt 600,000 R:dr). Kansleren sade, att, om Danmark väpnar 20, så skulle Sverge väpna 50 skepp, och det med egna pengar (Juel tror dock, att det sker med Englands); mot Danmarks 6000 man skulle Sverge sätta 96,000. Appelbom hade fått befallning föra samma språk uti Haag; och inga föreställningar deremot hjelpte. Juel bad då Franska och Holländska gesandterna afstyra dessa olägenheter, så att ej Sverge i desperation skulle taga pengar af England och sedan Danmark komma i sticket. Dessa tre sändebud beslöto då, att Fransmannen skulle samma afton gå till kansleren, och på Hollands vägnar bjuda skadeersättning utan bestämd summa. På Juels begäran hade Frans-

mannen också lofvat att kraftigt omtala sin konungs förbindelse att med all magt understödja Danmark mot quoscunque, som detsamma oroa. Då Fransmannen kom, fick han af kansleren angående Holland samma svar som förut, dock lofvade kanslern sätta opp ett förslag till skadeersättningen; men angående Danmark ville han ej ändra beslut; och när Fransmannen framförde ofvannämde hotelse, svarade kansleren, att han på det högsta beklagade, om mot deras vilja de blefve tvungna att fäkta mot hvarandra. Sten Bjelke, som på sin resa till varma baden i Tyskland, fått ett uppdrag till Köpenhamn, skulle troligen komma med ett neutralitets-förslag; detta kanske för att skilja Danmark från Frankrike och Holland, såsom det redan blifvit skildt ifrån England. Att utförsel från Skåne är förbuden. — Engelsmännen hafva köpt 1200 mastträd.

D:o d:o 10 Mars 1666. Kanslern har expresse sagt till Franska ministern, att, om Danmark rörde England, så skulle Sverge med all magt anfalla Danmark och låta 12 regementer rycka in i Holsten; och då Danmark lemnar Holland ett, skulle Sverge lemna England 4 skepp; och dertill förena sig med biskopen af Münster. Fransmannens hotelser, att den, som anfaller Danmark, anfaller ock Frankrike, blefvo föraktade. Juel har länge sagt, att Frankrike ej hade något inflytande i Sverge; men man hade ej trott honom. — Danmark är i stor villrådighet. — Svenskarna hysa i allmänhet ringa tankar om Danska soldaten.

D:o d:o 14 Mars 1666. Franska sändebudet hade formelt tillkännagifvit Frankrikes krig mot England med de ordalag, att konungen af Frankrike dertill haft intet annat skäl, än sin åt Holland gifna parol och garanti, hvilken han orubbligt hålla ville. Han besvarades blott af Ehrensten, i st. f. efter vanligheten af ett riksråd. — Man börjar rusta flottan. — England är allt i alla.

D:o d:o 4 April 1666. Isbrand hade från Holland fått ordres att afslå Sverges anspråk på ett visst qvantum för dess pretentioner; men att deremot erbjuda 1:o afskaffandet af Elb. Elucidations-traktaten, 2:o den af Holland redan beviljade skadeersättning för Guinea-verket, samt 3:o en dylik billig för Nova Suecia. Kansleren ansåg detta vara Holländska artificia för att draga på tiden.

D:o d:o 18 April 1666. Kejsaren hade skrifvit, att han på allt sätt ville maintenera Brehmens immediatitet. — Från predikstolarna var pålyst, att den Svensk, som hörde katolska messan hos Fransyska sändebuden, (utom deras tjenstfolk) skulle straffas till lifvet. — Kanslern var mycket uppbragt mot Holland, och sade: om Holländarna inom tre veckors tid ej accomoderat sig, så skulle de se, att man icke ämnade låta af dem uppehålla sig. — Man sökte här af några köpmän låna 700,000 r:dr, hvaraf 150,000 skulle sändas till Wrangel, 80,000 användas på ambassaderna, det öfriga på flottan.

D:o d:o 25 April 1666. De mägtigaste i rådet voro Engelska intresset tillgifna. — Köpmännen hade lånat kronan 600,000 r:dr, mest uti varor. — I Maj eller Juni vänta de tillbaka amiralen Henrik Erikson (Gerridson-Sjöhjelm?), som de i fjor skickat till röda hafvet att plundra. Hvar och en af riksråderna samt några andra participanter hafva deri laggt 400 r:dr och vänta sig igen 4000 r:dr.

D:o d:o 28 April 1666. Fem färdiga örlogsskepp hade laggt ut på strömmen. — Münsterska freden är härstädes misshagelig; kansleren har rest på landet, kanske par depit.

D:o d:o 2 Maj 1666. Alla Sverges hotelser äro försvunna; kansleren vill ej ens kännas vid att hafva uttalat dem. — Coventri var missnöjd, att Sverge endast med ord tjenat England; han reste nu hem. — Flottans utrustning går långsamt, mer sken än allvar. Frankrikes och

Hollands bestämda beslut har hejdat Sverge. — En Meklenburgisk herre, Cort Berner, har skyllt riksrådet Bengt Horn för att hafva tagit "stickpenningar" af Moskoviten; men, som Berner ej kunnat bevisa det, och sjelf i andra stycker befanns full af "intriger och financeri," så blef han dömd från lif, ära och gods; men rymde ur fängelset, som man tror till Danmark.

D:o d:o 4 Maj 1666. Det tyckes, som kanslerens förra hotelser varit ett uttryck mera af hans enskilda tänkesätt än af senatens, hvilken till största delen älskade freden. — Konungen i Frankrike hade sagt till Königsmarck och Puffendorff, att han undrade öfver Sverges hotelser, och att han för sin heders skull fann sig förbunden, att hjelpa Danmark med all sin magt, om det också skulle kosta hans krona. Det var detta, som nedstämde Sverges språk.

D:o d:o 20 Juni 1666. Ett rykte gick, att på Liffländska gränsen förefallit en strid mellan Ryska och Svenska troppar.

D:o d:o 27 Juni 1666. Ett rykte gick, att Engelska flottan lidit nederlag; sannas det, så torde de på strömmen rustade Svenska skeppen i stället för att segla till Dalarön, segla tillbaka till Holmen och lägga sig i ro.

D:o d:o 15 Aug. 1666. Svenskarna tro, att ingen Tysk furste skall hjelpa Brehmen, och att de derföre genom blokad skola drifva borgerskapet till uppror och dervid taga staden.

D:o d:o 22 Aug. 1666 En kungens kammarherre sändes att hälsa drottning Kristina välkommen till Hamburg, tillika att på hennes sista anhållan att få återkomma till Sverge gifva det svar, att detta stode henne fritt, om hon blott ville iakttaga sina förut för sådan händelse gifna förbindelser; men katolsk prest eller dylikt ville de icke veta af.

D:o

D:o d:o 29 Aug. 1666. Man börjar anse Franska kungens ofvannämnda löfte om hjelp åt Danmark för en rodomontade; och man fattar mod i anseende till några förluster, som Holland lidit mot England.

D:o d:o 1 Sept. 1666. Sverge vill ej gifva efter angående Elbingska Elucidations-traktaten, ej heller Holland. — Sverges rustning är större än, som tyckes behöfvas mot Brehmen. — Brandenburg och Lüneburg intercedera för Brehmen. — Drottning Kristina troddes komma, emedan hon lät genom sitt folk inköpa möbler.

D:o d:o 17 Sept. 1666. Kanslern var på Jakobsdal hos sin sjuka furstinna. — Man hade beslutat, att om Kurpfalz för hårdt ansättes, skulle general-major Ascheberg skickas till hjelp med 2000 hästar och 600 dragoner. — L. v. d. Linde var utnämnd general-guvernör i Brehmen.

D:o d:o 26 Sept. 1666. Kanslern hade sagt, att efter de af Brehmen nu gjorda anbud hade fältherren fått befallning inställa alla fiendtligheter. Juel tror det ej; ty man fortfar att ändå utskeppa manskap. — Liljehök hade i Pålen ej blifvit serdeles väl emottagen; hade en tvist med Brandenburgska sändebudet, hvilken vill i sitt eget hus taga första platsen framför Liljehök.

D:o d:o 3 Oktob. 1666. "Siden min siste er nesten daglig consulteret om Hollændske sagerne, mens intet concluderet; thi effter M:r Isbrant 3 dager effter hverandre solliciteret att komme til Canceleren, er det pae sisten forleden fredag skeed, och naer hand har om et cathegorisk svar anholdet, haffver hand sig dermed motte lade nöije, att Kongen intet var sindet neutralitets-acten att forandre, och icke att slutte med Holland om de andre omtvistige poster, förend de dennem forandringen i Elbingske-tractaten tilstod. Naer nu M:r Isbrant spurt, om hand

dette som Kongens positiv svar kunde offverskriffve sine principaler, svarede Canceleren, sig det icke som kongens svar att ansige; mens vel kunde hand offverskriffve, att Canceler dett vel viste vere Kongens ferme intention; mens hands Commissarier skulde hannem Kongens positiv svar om en par dage lade vide i en conference; och det er det par dage, som de hannem offver en maened halfver om förtröstet, och lige ner kommer det. Canceler stiller sig til en escapade att forundre sig, att H Peder Sparre icke hans H. Isbrants anbringen i denne post haffde i Radet forrebragt, som en hver dog vel kand troe, sig icke sae att forholde. Imidlertid bliffver M:r Isbrant resolveret sin reise att fortsette, och allerede en deel sin bagage indskibet. Med siste po t haffver de her med störste smerte fornummet, att ildebranden til London er större, end de sig haffde indbildet; sae och conjunctionen mellem franske och Hollandske floden skeed, och er jeg i mening, att de endnu til mandags-posten skal traisnere att giffve Isbrant svar, pae det de kand see, om samme conjunction nogen effect aff en stor entreprise, som troes, med sig bringer. Brandenburgiske och Luneburgiske Envoieen holder de op med discurs, siger att haffve sig ratificationen udskichet pae dend provisional aff Wrangel med staden Brehmen sluttet accord, och att ved dess ankombst aldting skal komme i rolighed. Imidlertid ere de med Hertugernes aff Luneburgs conduite heel ikke tilfreds, ved hvis giffne Jalousie de mener deris progres med staden Brehmen hindret. De lader sig hel forlyde att vilde Churphaltz assistere, om det är sae i effecten eller det for andre desseiner att colerere, ved jeg icke. Deris skibe, som pae sommeren haffver lagt pae reeden, ere nu alle opbragte til Holmen, och bekiender de nu, att Spanierne 5 deris salt compagnie skibe opbragt, som gick til Portugal med salt; hvoroffver samme vahre her sae mc-

get stiget, att fiskeriet til en stor deel ligger. Dend Cammerherre Gyldenstierne till dronning Christina skichet forleden, er kommen tilbage, och mener de det nu sae vid bragt, att hun icke hidkommer. Til Moschovitske tractaten höres intet, hvorfor troes, de större difficulteter der finder, end de sig indbildet." — — — &c.

D:o d:o 11 Okt. 1666. Om ej fältherren af egna partikular tankar invecklar Sverge allt för djupt i Tyska ärenderna, så tror Juel, att rådet söker ett honorabelt ackord med Brehmen och lemnar frågan om immediatiteten in suspenso. — Underhandlingen med Ryssen lutar till vidlyftighet. — Sorg yttras öfver den stora branden i London.

D:o d:o 23 Okt. 1666. Helmfeld, hufvudman för kommissarierna mot Ryssland, hade skrifvit, att allt var nu riktigt afgjordt och slutadt; han sjelf skulle komma och berätta enskildheterna. — Sverge ser gerna hvarje anledning till krig uti Tyskland.

D:o d:o 3 Nov. 1666. Traktaten med Ryssland skall hufvudsakligen bestå deri, 1:o att Ryssland skall fullgöra sitt för 5 år sedan gifna löfte, att återsända Svenska fångarna; 2:o att Sverge skall återlemna det Ryska från Kockenhusen bortförda skytteriet (artilleriet).

D:o d:o 10 Nov. 1666. Juel var orolig öfver några vigtiga underhandlingar, hvilka sades vara å bane mellan Frankrike och Sverge. — Juel hade häldre önskat, att Terlon stannat, än att Pomponne nu kommit; ty den förre var mot Sverge præoccuperad och af en ond mening. — Det är stor lycka, om Sverge och Lüneburg komma att skiljas åt utan hugg.

D:o d:o 14 Nov. 1666. "Siden min siste er advis indkommen, att sagen med staden Brehmen er accommoderet saeledes: exercitium immediatitatis bliffver hoc se-

cule suspenderet; staden contribuerer til landcassen for nogen tid tillbage, depræcerer kongen, lader deris fortificationer in statu præsenti, exercerer ingen Jus territoriale i 4 aer; hvorpae her resolveret att contramendere de troupper, som did hen att skicke herfrae Riget destineret; i lige resolveret att lade komme tilbage en 2000 Svensk Ryttere. Om det nu vel effectueres kand, efftersom sildig pae aeret, ved jeg icke; ellers vere de for nogen tider siden pae Norske grendsen commenderet att holde folchene sammen helst ved Jempteland och Herdalen, hvilchet jeg dog tioer pae Brehmeske verchet regard haffver. Hellers er her aldting i forrige mentionerede terminis. Och jeg —

D:o d:o 17 Nov. 1666. Eders Kongl. Maj:st giffves und. hermed til kiende, att det jeg lenge siden haffver omspaet, er omsider gaen for sig, att nemlig Mr Isbrant haffver faet sin hinab conference och mundtlig resolution i gaer, derhen gaende, att kongen intet vilde forandre i neutralitets acten; et per conseqvens nock sae med hannem intet giöre. Mens det der intet skulde manqvere pae deris side, vare de sindet skicke en ambassadeur til den Hag, for baade att adjoustere dend forandring de i Elbingske traktatet begerede; och de andre puncter affhandle, och vilde de aff H. Isbrant til samme ambassadeurs lyckelig expedition ved hans retour til den Hag alle gode offitia formode; hvoroffver hand dae tilkommende uge lader anholde om sin affskeeds audience och er sae sindet att gae herfrae. Jeg raisonerer sae derom, att icke Suerig sae meget negerer denne neutralitetsact, i indbilding dennem att kunde skade, som de sig seer behöffve en puissance maritime; och naer de nu alding, med Holland passeret, efftertencher, kand de lidet gott aff Holland forvente, och sig lidet pae dennem forlade; skulde de nu, mener de, ved saedan förklaring, som Holland be-

gerer, ocksae choqvere England, haffde de ingen. Ellers er efftertenchlig, att naer Mr Isbrant dennem pro argumento adduceret, att de allerede ved gr. Königsmarch kongen aff Franchrig haffde forsickret, for sae vit ed. maj:st angick, och deroffver kongen aff Franchrig eders maj:st igien och derfor icke kunde betenche, hvorfor de difficultet giorde att skriffve, det de ved ord loffvede, er hannem aff rigens canceler bleff svaret, att hvis gr. Konigsmarch det haffde giort, haffde hand surpasseret sine ordre den alle negte hannem plenipotentieret forsichre om denne compagnie. Nu holder jeg mig alt for ringe att giffve ed. maj:st raed i sae höije victige sager, mens liqvel skulde jeg holde for meget got, att e. maj:st sae laffvede det enten ved *sine ministris i frankrig* eller ved M. de Terlon, at M. Pompone *bleff beffaled at formalisere sig* offver slige explicationer oc ret deris mening fornemme; att e. maj:st skulde selff heroffver deris mening sondere, holder ieg for infra dignitatem, ligesom mand dennem fryctede sae och til ny jalousie anleding. Ellers sae affte som ieg nogen tid E. Maj:st undersatten interesse her recommenderer, faer jeg til svar, att deris resident kand hos Ed. Maj:st ingen resolution fae, som kommer E. Maj:st undersatter til lang ophald och storste skade, som her noget att sollicitera haffver. De taeler om adskillige poster och særdelis om et de capitulo Bremensi, och vore att ynske de, som Ed. maj:st slige affaires comitteret, det sig med flid vilde vere laede angelegen. R. drost talte med mig deroffver i forgaer med heel efftertenchlige ord. Staden Brehmen holder mand vel for, det med accorderet er; mens ligvel vor det med siste postes bortgang derfrae eij fuldkommen reenskeffvet, som de forregiffver. Ellers kand mand icke andet aff deris discurser slutte, end de jo videnskab skulde haffve, att Engeland noget pae Island och Ferröe skulde tentere. Saesom intet vider skriffverdigt &c.

D:o d:o 1 Dec. 1666. Kanslern hade gjort ett stort gästabud till afsked för Isbrandt. — Böhmiska underhandlingen är alldeles afslutad; dock blifver manskapet ej aftackadt. Juel misstänker, att Sverge lofvat låta denna här tjena Frankrike i Pålen; men derpå blifver visst Frankrike bedraget.

D:o d:o 5 Dec. 1666. Orsaken, hvarföre Sverge ej aftackade tropparna i Brehmen, var 1:o ofvanskrefne sak med Frankrike; 2:o att upprätthålla sitt genom Brehmiska verket fallna anseende; 3:o att tvinga Danmark till motrustning, försvaga det och sålunda verka till Englands fördel. — Efter Isbrandts afsked hade Pomponne hos kanslern talat för Holland, men fåfängt. — Fältmarskalken Würtz har nekat ingå i Svensk tjenst, om han ej får rang framför alla andra fältmarskalkar, hvilket han väl vet icke kan ske, ty några af dem äro riksråd. — Pomponne underhandlar flitigt, söker att vinna affection; Sverge också att kontentera honom. Nästan ville Juel tro, att något stort och reelt afslutades, om han ej visste, att Sverge och Frankrike vore i den Engelska saken så vidt åtskilda.

D:o d:o 12 Dec. 1666. Engelska extra-ord. envoyén St. Tingh var kommen till Göteborg. — Isbrand är ännu här, emedan ett beständigt regn förstör vägarne. — Sverge väntar krig mellan Frankrike och kejsarn, om, som man tror, den nya kejsarinnan får Flandern till brudskatt. Sverge tror sig då blifva för Frankrike oumbärligt. Genom Brehmiska saken har kejsaren disgousterat Sverge så mycket som möjligt.

D:o d:o 19 Dec. 1666. Eders kongl. maj:st giffves hermed und. tilkiende, att siden min siste intet stort her in publicis passerer. Saesom her bruict gaer, att skulde Mr de Pompone her importante sæger tractere, och særdelis derhen strechendes, att Franchrig skulde fournere dennem

penge till deris trouppers entretien; sae haffver jeg hannem det frit adspurt, som med store contestationer det negeret. Noch er mig ochsae bevist, att de penge, som ere remitterede til kleder och skue for deris soldatesche, ere her fournerede aff kiöbmend, som derfor haffver tagit mod visse assignationer. Dronning Christina ventes nu her igien, elftersom de haffver relascheret de conditioner, som de hinder præscriberet, att nemlig hun motte icke före med sig de mange Italiener, att hindes capitain aff gvardien skulde giöre kongen eed, mens i den punct persisterer de endnu, att hun icke mae med sig före Catholiske prester. Ratificationen pae Bremeske tractaten er herfrae skickel; mens med condition, de skulde i staden straffe hoffvetmendene aff oplobbet mod Spechans hus; derfor indemnisere hannem, och deprecere kongen. Mr Isbrant mener i morgen forreise. Hollandske residenten Heinsius haffver och faet forloff att giöre en hjembreise, sae att nu for dennem ingen her forbliffver. Luneburgiske envoieen, som forvender continuerlig ordre for sin tilbagereise, haffver provisionelment tagit affskeed med en del regeringen, som pae landet udreiser, mens hand haffver offver sine principaler conduite i Brehmeske sagen, faet mere repprocher end complimenter. Som intet vider &c.

D:o d:o 22 Dec. 1666. Man utsprider, att tidningar kommit från amiral Henrik Gerdtson, hvilken gått ut på fribyteri; men Juel tror, att det är mera rykte än sanning.

D:o d:o 26 Dec. 1666. Man har beslutat mottaga drottning Kristina med större solennitet än förra gången. Några riksråd skola här och der möta och complimentera henne på vägen, och hon skall bo på slottet. — Tungel, som varit resident i Pålen, skulle nu till Spanien. — Palbitzki hade rest malcontent från Wien; dock skulle en re-

sident skickas dit. — Sten Bjelke och Gustaf Baner hafva fått uppdrag underhandla något med adeln i Skåne.

D:o d:o 9 Jan. 1667. Jeg haffver aff M:r Birmands skriffvelse seet, att eders Maijst. skal vere adviseret, ligesom skulde ved m. de Pompones her med de Svenske sluttet att gifve dennem verbe penge til att augmentere deris trouper, som i Brehmen och Pomern staer til 16 tusind mand, och dennem for des entretien subsidier gifve. Nu kand jeg vel eders Maijst. i tilbörlig und. forsickre, att jeg baede i denne materie sae vel som alle andre haffver brugt ald mig mueligt curiositet, som med nogen god maner haffver kundet skee, mens icke vider derom haffver kundet assequere, end jeg tid effter anden und. rapporteret; och kand jeg endnu aff ingen anden mening, meer end att de jo med hveranden stae i Tractater; men at de intet end er kommen til sluttet, troer jeg fast, och att de end icke hafver faet noge penge offver de hundert tusinde Risdlr ved Königsmarchs negotiation, torde jeg med fuld forsickring sige. Noch finder jeg parterne sae med hver ander disponeret, att de skal convennere, hvis icke dend store irresolution oc ustadighed, som her er, det forhindrer. I Pohlen haffver deris forslagne alliance ved M:r Liliehöeg icke vildet riuscere, efftersom Pohlacherne dennem Christianos tartaros qvalificeret, menendes, att de ligesom tartarerne waer ferdig marchere for hvem, dennem gaff penge. Engelske envoieen haffver end icke hafft audience. Jeg mercher, att Fransöske ambassadeuren ret med en bekymmerlig curiositet haffver pae hannem öge. Her troes, R. Canceleren skal giöre en reise pae sit greffskab pae 2 maeneders tid. Gaer dend reise for sig, kand jeg mig vel forsickre, ingen sager aff importance imidlertid passerer; mens saesom dend reise sae tit haffver veret resolveret, kand jeg dend icke heller troe, förend jeg dend seer. Med staden Bremen tesmoig-

nerer de sig heel ilde tilfreds, særdelis att de ingen satisfaction bekommet, offver det oplob imod Spechans hus, som dennem beloffvet; och vil prætendere icke alleneste i det tilfald, mens endoch i andre, aff staden adskillige contraventioner skeed, hvoroffver de och keijsaren nu i desse dage et temmelig kort breff tillskreffvet. Sae meget er det, att mand seer, de pae ny prætentioner vil formere. Som intet vider &c.

P. S. Luneburgiske envoieen haffver i dag faet sit affskeed och et demants smyche til foræring med kongens contrafei.

D:o d:o 16 Jan. 1667. Juel hade utforskat, att Svenska regeringen gifvit Pompone en declaration, att den *ej skulle* sätta sig emot valet af prinsen af Condé till konung i Pålen, utan tvärtom detsamma befordra, "si fieri potest consentiente republica aut ad minimum potieri ejus parte." Denna declaration tyckes vara i allmänna ordalag, och utsatt för flere tydningar. — Kanslerns resa är inställd, ty en dess son hade dött; också en dotter straxt derefter.

D:o d:o 6 Febr. 1667. I Pålen är ett olyckligt tillstånd; hvilket synes gå Svenska regeringen till hjertat; emedan de föreställt Frankrike, att dettas enträgenhet efter Pålska kronan skulle allt förderfva. — Sverge klagar, att dess handel af England och Holland oroas; Juel tror, att det är blott lurendrejare, som blifvit uppbragta. — Juel tror nu, att Sverge och Frankrike verkligen underhandla om att sända Bremiska tropparna till Pålen. Pomponne hade för Juel nekat till att något sådant beslut vore taget; dock bekänt, att Sverge gerna skulle mottaga Franska underhållspengar, och att Frankrike, om saken så fordrade, torde äfven förmå sig att sådana gifva.

D:o d:o 13 Februari 1667. Eders Kongl. Maij:st giffves und. hermed tillkiende, att in publicis icke stort

passerer. Greff Pontus afferdiges med en svite af 60 a 80 personer att tage mod Dronning Christina i Skaene, som menes i dag sin reise frae Hamburg att begynde hid ad. Imidlertid reflecteres temmelig pae Polske vesenet, och er jngen tvifll, att nu, siden Lubomirski er död, som var chef aff dennem sig frandske factionen opponerer, fransoserne jo deris dessein med rett alvar fortsetter under prætext att assistere dennem mod Tyrchen; och er lett att slute, att Franchrig da söger disse omnibus modis in societatem med sig att loche, hvilchen frandsosernes store empressement for Pohlen merchelig ved det Hollandske væsendet skader, sae vel i regard aff denne crone, som i regard aff Engeland selff. Om de nu med disse om Conditionerne, Pohlen angaende, kand forænes, lerer tiden. Vist noch er det, att disse gjerne emplojere deris folch for Frankrigs penge; mens de ville, att konge af Franckrig skal furst skaffe dennem Bremen oc siden intenderar de Prussen, hvorom neppe apparence er, att de sig skal forene oc iche heller skal de det plat uasige; mens allene begere der nogle places d'assurence. Hvad Bremen angaer, er det vist, de tencher iche qvitterer och konge af Franckrig dennem deri föijer; mens det, som jeg haebes, baede det ene oc andet renverserer, er en ugemen ustadighed, som her er i alle consiliis, och att mand sae meget her tillige projecterer, at mand iche ved, hvilchet först begynde; mens det som oijemerchet furst er pae rettet, er stade Bremen. Hvad advis E. Maij:st nu om offvenbemelte frae andre steder haffver, sae er jeg dog i tancher, at alt er endnu in fieri. Med Hertugerne aff Luneburgerne ere de her kun temmelig tilfreds sae vel for deris forte conduite i Brehmiske kriget, sae och att de nu siden aff jmperio till Regensburg haffver begeret satisfaction for anvent bekostning, sae och gvarantism mod Sverig; til hvilchet siste sinnes dennom temmelig haff-

ve porteret en hel slætt affsked, hart ad en forme de messnage, som en aff Regeringen gaff deris herverend Envoije M:r Plato, som dog en anden aff R. Rad haffver sögt med ald façon pae anden maner att intrepretere. Hertil kommer, att felttöymesteren von Usselen sig nu i staden Brehmen befinder och offver alt disponerer tillavendes alt, som de en ny beleijring haffde att udstae, och menes, hand i samme stad skulde forbliffve, nogen tid med qvalitet aff Reichsfeltzeugmeister. Frae Engeland fornemmes, som skulde Engeland till et armistitium med Holland vere genegen, for att vugge dennem i söffn. Prins Robert skal vere död siug. Enchedronningen sammestes skal intentionere att giffve sig i et Closter, hun selff i franchrig stifftet. Med Holland ere de hel ilde tilfreds och taeler med stoer expressioner, att hvis icke Holland vil effterlade den rigeur med deris skiffarts arretering, hvoraff de en effter anden anholder, sae och tillige oppheffve dend condition aff Elbingske tractaten, att de icke mae deris tolde haussere offver en afftalt proportion, nödes de til att sette le tout pour le tout och säger, att kongen aff Francherig vil tillige med Churfyrsten aff Brandenburg inducere Holland heri att foije Sverig; menes hvis Holland dennem icke heri fornöijer, ingen dennem for aggresseur kand agte, om de nödes til selff att tage, hvis mand dennem med gode icke vil giffve. Nu troer jeg stadig, at de iche er tillstand disse deris truseler effectuere; mens troer ved truseler noget effectuere, sa oq att konge af franckrig haffver dennem sa hoijt behof, at dend holland til alt skal bevege; mens efftersom det er proprement at betage holland dend största deel af Ostersöens commercer, vil Jeg habes, att det disse effectus contrarium skal caussere, at der imod E. Maij:st blifver sine subsidier rigtige betalt oc at de oc noget til hertuge af Br. Lüne torde continuere. En abgesantskafft frae Hertugen

aff Neuburg ventes hid om fae dager, mand troer for att recommenderes deris herres dessein for att bliffve konge i Pohlen; mens de kunde let med complimenter och general terminis bliffve affvist; och er stor apparence, att icke her nogot med nogon bliffver handlat aff nogen importance Pohlske vesenet angaende, förend dend frae hoffvet hid destinerte. Envoie först ankommer och bliffver hört. etc.

D:o d:o 27 Febr. 1767. Eders Kongl. Maij:st giffves und. hermed tilkiende, att Radet nu daglig sambles, och er resolveret bleffvet kongen aff Pohlen mod Tartaren att assistere; hvilchet hannem ved skriffvelser notificeret; mens efftersom dend condition hos staer, att hand skulde forvisse dennem om subsistance, sae siunes det sae vidlofftig explication kunde med sig drage, att mae skee de neppe noch derom skal convenere. Imidlertid giörer de och mine med frandske Ambassadeuren, som de vilde deris troupper licentiere, hvilchet jeg til dend ende rettet formeener, derved hannem til subsidier att giffve poussere. Med Holland tesmoignerer de sig noget bedre tillfreds nu, efftersom Admiralitet aff Amsterdam nogon discretion mod deris arreterede skibe bruget. De Neuburgiske ankomne Abgesanter skal i dag haffve deris audience, sae att nu Pohlske sagen er dend största, som her pae reflecteres. Nu er vel vitterlig, att francherig söger samme crone for sig emportere, och ald motiver att bruge denne crone att disponere att secundere dennem i samme deris desseiner; men hvorvel Sverig store tjenster af franckrig begerer, nemlig penge, Bremen oc promotion i deris desseiner mod Holland, sae siunes dog, att dend Jalousie, de hafve, at franckrig dervid skulde blifve for megtig, och deris haeb de deroffver mae taebe om Prussen, forhindrer dennem tage resolution. Furste af Neuburg siunes de snarer tillige med Churfurste af Brandenburg skulde portere, haffvendes dae ner-

mer haeb till Prussen, at minste til dend dehl af Lifland, som Pohlen endnu haffver. Dog er der aldermest apparence, att de skulde bliffve i deris vanlige irresolution, stor bruict, stoer apparence, i effecten intet och kort att sige, sae mange desseiner tillige, at det ene det andet hindrer. Kand och Churf. af Brand. og Neuburg her nae, at Sverig sig slett intet vider med befatte, ere de dermed vel tilfreds. Churf. af Brandenb. haffver fast resolveret att give Pohlen Succurs och derved sae sine desseiner for Neuburg effectuere, och troer mand fast, att ved det tractat, dennem imellem sluttet om Gülichske successionen, nogle conditon oc iblant er om Pohlen. Mellem Sverig oc Churf. af Brand. er endnu intet uden complimenter och stoer asseurancer, mange forslag; dog hafver Churfurst. haeb at reusiere och vist noch er det, att furste af Neuburgs succession till Pohlen er et project, her fattet i forrige konges af Sverig levendes live. saesom intet vider etc.

D:o d:o 6 Mars 1667. Juel skickar det svar, Sverge gifvit Frankrike om Pålska väsendet. Det innehöll, att, om Sverge ville med väpnad hand blanda sig i valet, skulle det, 1:o utsätta sig för ett svårt krig mot hela Pålen; 2:o reta mot sig alla kronpretendenterna; 3:o i hänseende till afståndet kanske ej kunna få tillräcklig hjelp af Frankrike. Sverge ansåg sig derföre icke böra utbyta sitt närvarande lugn mot en så vådlig ställning. — Pomponne började blifva afundsjuk öfver underhandlingarna med Neuburgska sändebudet, hvilken fått till kommissarier riksråderna Björnklo och Gustaf Sparre, hofkanslern Gyllenstjerna och Sekreter. Hirschenstjerna. Det var eljest alldeles ovanligt, att en Tysk furste fick Svenska riksråd till kommissarier. — Sverge hade slutat förbund med Brandenburg, blott defensivt. Brandenburg försäkrar Sverge om

Estland och Liffland; Sverge deremot åt Brandenburg souveräniteten öfver Ost-Preussen.

D:o d:o 13 Mars 1667. Pomponne blir allt mer och mer missnöjd. — Med Neuburgska sändebudet ingenting afgjordt. — Kurfursten af Brandenburg har icke ännu ratificerat förbundet.

D:o d:o 20 Mars 1667. Kanslern komplimenterade högeligen för den nåd, hofvet i Köpenhamn visat hans son. — Drottning Kristina har skrifvit till grefve Pontus, att då kungen haft den godheten sända grefven emot henne, tviflade hon icke, att ju grefven behagade vänta, till dess väderleken tillät henne komma. — Juel tror, att hvarken Frankrike eller Neuburg härstädes vinna någonting uti Pålska saken. Man synes väl mera böjd för Neuburg, men skall för hans skull troligtvis ingen ting hazardera.

D:o d:o 27 Mars 1667. Frankrike inser nu, att Sverge icke vill med vapenmagt truga prinsen af Condé på Pålen. Kanske har också Frankrike endast velat med Sverge sysselsätta kejsaren i Pålen; medan Frankrike angrepe Spanien i Brabant. — Sverge talar för Frankrike stort om det understöd, England ämnar gifva. — Neuburg har hittils bekommit endast komplimenter.

D:o d:o 31 Mars 1667. Sverge har förklarat Pompone, att det tycktes vara omöjligt för Condé att få Pålska kronan, och det har velat öfvertala Frankrike att understödja Neuburg, som syntes hafva godt hopp. — Sverge har verkeligen från England fått 100,000 R:dr underhållspengar för tropparna i Brehmen, och får ännu mer; men Juel tror, att det skall betalas med stycken och kulor.

D:o d:o 3 April 1667. "Regeringen bliffver end separeret; troes dog, de om 8 dage effter Paeske kunde igien sambles; i de dage, forend de skiltes ad, bortgaff de effterfölgende charger. Gr. Stenberg och Gr. Axel de la Gardie,

begge bleffvende General-Lieutenanter; Gr. Königsmarch, som siste vär Ambassadeur i Francherig, General-Major; Gr. Torstenson, Oberst offver kongens gvardie; Christoffer Gyldenstiern Oberst-Lieut. aff samme gvardie; alle Cancelers dependenter. Udaf disse haffver de tu furste veret heel lidet i krigen oç de tre siste aldrig. Holland mesnagerer (menacerer?) de endnu lige sterch och siger sig selff vilde tage sig raison. Wrangel skal attaquere dennem til Lands; pae en maneds tid blive dobbelt sae stercke, hand nu er. Dog siger de, vilde haffve Churf. af Brand oc hertzog af Luneb. dend defference och vide, hvo de vilde holde for aggresieur; hvilchet de vilde forklare Stat. general at vere ex eo fundamento, at de nytte deris commercier skibe, der detineret. Om Dennemarcks sentiment i saedan tilfald taeler de intet, mens hvorvel det vel kand hende sig, de giörer en boutad, sae ere de dog sae vant til at true oc intet slae til, att der sjunes, att vere lidet fundament derpae at giöre. Franckrig reculerer her daglig i haeb af appuis til Polnske Succession oc Neuburg advancerer; som jeg troer, att de, som icke affection for Sverig hafver, icke haffver ugjerne att see; mens en effect, er der apparence, att de giöre intet enten for dend ene eller dend andet. R. Schatmesteren ligger dödsing och mand troer neppe, hand skal slippe. Som intet vider etc."

D:o d:o 17 April 1667. Pompone klagar, att Svenska mediatorerna i London, serdeles Appelbom visa väld. — Kungen skulle resa till Uppsala, kanske för att aflägsna honom från drottning Kristina. — Ett förbud mot utöfning af fremmande religion hade utkommit, troligen ämnadt mot drottning Kristina.

D:o d:o 1 Maj 1667. Man underhandlar flitigt med Brandenburg och Neuburg; kanske kommer ändå den sednare att med contentement gå härifrån. — Mot Holland är

man förbittrad. Engelska envoijen tror fulleligen, att Wrangel skall för de Engelska underhållspengarna till lands angripa Holländarne.

D:o d:o 8 Maj 1667. Anders Liljehök har från Pålen återkommit, ganska illa tillfreds både med allmänna ärenderna derstädes, och med sitt eget emottagande.

D:o d:o 15 Maj 1667. Kanslerns barn hade blifvit begrafna. — Drotsen var opasslig. — En kejserlig envoye extraord. hade kommit, också Pålska envoyen Guinski. — Neuburg säges hafva lofvat Sverge flere fördelar, och skulle lofva ändå betydligare; men fruktas, att det kunde blifva bekant, och användas mot honom vid konungavalet i Pålen.

D:o d:o 22 Maj 1667. Man hade skrifvit mot drottning Kristina på hitvägen, och gifvit henne "en temmelig forwies, at hun prest med sig bragte, hvilket ikke kunde tolereres, huoroffuer hun sig nogle dage til Jonkoping arresteret och oppskref, huis hun icke motte haffue sin Gudstjeneste, begerede hun icke heller komme, mens det bleff ubesvaret." — Man klagade skriftligt hos Guinski, att Liljehök blifvit i Pålen *"indigne et incuriose"* mottagen. — Det var någon spänning mellan Pompone och regeringen; men då, som troligt är, snart krig utbrister mellan Frankrike och Spanien, så anser sig Sverge blifva för det förstnämnde riket omisteligt; och kejserliga sändebudet skall ej kunna uträtta mer än att kanske något fördröja saken, och gifva Sverge anledning att än mera uppdrifva sina fordringar af Frankrike.

D:o d:o 25 Maj 1667. Eders Kongl. Maijst. giffves underdanigst hermed tilkiende, att siden min siste er esclateret, hvorledes att Kongen haffver svaret dronning Christina pae hendes begering att holde prest; hvilchet svar hinder

til-

tilkom i Norkiöping, 20 mile ungefehr herfrae. Sae snart hun samme svar bekom, reiste hun strax pae timen tilbage. Naer dae R. Raedet gr. Pontus tilböd fölge hinder tilbage, var hindes svar, att eftersom hun sae ilde tracteredes, begerede hun icke aff nogen aff Svensk nation nogen civilitet; endtligen naer hand hinder remonstreret, hun hellers motte haffve umage festningerne passere, permitteret hun entligen, att hand hinder med 3 a 4 personer fulte. Resten aff sviten kommer tillbage, hvilchet effter en hvers passion differente opinioner giffver; men de communste ere, vil hun icke bie, mae hun ride; och att mand icke skal slide klederne i sönder pae hinder. Pohlske Envoieen haffver faet sine Commissarier, nemlig 2 Rigens Rad H. Biörnklow och H. Jorgen Gyldenstiern, hoffcanceleren Johan Gyldenstiern, Landshoffdingen Lilihöeg, som senneste var i Pohlen, Hoff-Rådet Frisendorff, Tungel, som i Pohlen veret Resident. Med hannem negotieres dog ej store sager, effterom troes dronningens död i Pohlen der aldting haffve omvent och i en anden tilstand satt; hvorfor hannem och hans affskedsaudience 4 Pintzedag igen intimeret, och giffves hannem et croneskibe, som hannem til Danzig skal före. M:r de Pompone haffver end icke krigen med Spanien forklaret. Hans siste postbreffve er icke ankommen; mens effter advis frae Hamburg till Brussel averteret. Imod Rixstaldmesteren Gr. Gustaff Banner, forrige feltmarskalchens son, er i disse dage en hard domb feldet, effterom hand i vorige sit ægteskab med Axel Lilies dotter haffver veret soupçonneret att leffve i ett unt leffnet med H. Bent Skyttes datter; hvoroffver dae hand i Radet ophent och samme tid pae kongens vegne anbefalet att sky hindes omgengelse; hvorpa dae hender sig att hans Greffvinde strax döer; dae hand Skytten igien nogen fae uger dereffter til egte tager. Hvori dömbt, att

hand skal vere 6 aar landflyctig, vere sig med 12 mands Eed, att hand leffvende sin forrige hustru, intet sig med denne Skytte befattet. H. Bent Skytte selff gaer det lidet beder, i det hannem hans R. Rads titel betaget och hand alligevel dend bruger och angiffves sig med meget Pedanterie som universitets indrettelse och deslige meslere, som icke menes convenable med det predicat, hand prætenderer; hvorfor hand trues, de hannem hans lehn-gods vilde betage. In publicis er aldting i attente; mens det är dend General idea, francherigs och Hollands Venskab troes aff disse fundamenter ej kunde bestae. Holland, mener de, seer aldrig gjerne, francherig acqvirerer flanderen och sae vit deris desseiner hemmelig skulde traversere, att alt god intelligence derved mellem dennem skulde opheffves. All dend affection, som francherig for Holland hafft, siger de kun haffve veret et simuleret verch och derved nae sin intention att comittere England och Holland i haeret sammen, som nu sees. Att for att finde en eschapade, naer conjunctionen skal skee, taeles der först om Strygning och helsning, per consequens mener de ere i Holland icke Engeland sufficent och skal aff dend raison nödis til dennem giffve satisfaction; hvilchet dersom de icke gjör, torde de vel mod hösten resolvere dennem for Engelands subsidier til lands angribe. Der taeles och om nogle folch herfrae att skicke ud til Tydskland; er dog end ej fastsatt, som vides. Intet skriffverdigt befales &c."

D:o d:o 8 Juni 1667. Sverge tror icke, att det blifver någon fred slutad uti Breda, och ämnar derföre anfalla Holland, under förevändning, att detta ej vill gifva satisfaction. — Skattmästaren har på resan till värma baden dött i Hamburg.

D:o d:o 15 Juni 1667. England underhandlar med Sverige, att detta skall bryta mot Holland; och, om fred ej

blifver slutad i Breda, och Sverge icke får af Holland satisfaktion, så kan man vara viss derpå, att de 6000 man gå ut, och England betalar underhållspengar; hvilka sägas redan i Hamburg färdiga. Somliga tro, att Sverge redan fått 100,000 R:dr och så mycket skulle väl England vilja betala, om också Sverge icke rörde sig, utan blott hotade. Frankrike vill ej heller motarbeta detta krigsutbrott; ty det vet, att, om Holland får fred, så skall det hastigt sätta sig emot Frankrikes planer på Flandern. Dessa ses också ogerna af Sverge, som derföre favorabelt mottagit kejserliga ministern Basserode. — Grefve Königsmarck värfvade för Frankrike; det motarbetas af regeringen i Sverge.

D:o d:o 19 Juni 1667. England klagar, att Frankrike och Danmark motarbeta fredsunderhandlingen i Breda. — Stockholms borgerskap hade i dessa dagar blifvit mönstradt framför stadskällaren. Der var Engelska ministern och trakterade officerarne och de förnämste med Rhenskt vin och socker, hvarvid konungens skål blef drucken.

D:o d:o 22 Juni 1667. Frankrike hotar att sända sjöledes 10,000 man till Danzig för att inverka på Pålska konungavalet, hvarföre Brandenburg uppmanat Sverge, att de gemensamt skola förvara Neuburgs sak. — Basserode söker att i Brabantska saken få Sverge på Österrikes sida. Fordom följde Sverge alltid Frankrikes åsigter, men sedan Terlon upphäfde alliancen om Pålska successionen, och Frankrike knöt förbundet med Danmark, har Sverge varit mot Frankrike konträrt. Som förbunds-villkor med Österrike nämnas, att Österrike skall 1:o kassera Brehmens immediatitet; 2:o gifva en million årligen i underhållspengar; 3:o och kejsarens syster till gemål åt konungen af Sverge. Juel anser första punkten lätt, den andra tyngre, den tredje för religionens skull omöjlig. — Flere saltskepp hafva kommit, köpmännerna vilja hafva 5 R:dr tunnan, kronan

har befallt, att det skall säljas för 3 1–2 R:dr; häröfver stor ovilja bland köpmännerna.

D:o d:o 29 Juni 1667. Siden min siste befindes sant att vere, att Sverig, foruden de forst aff mig adviserede 100,000 R:dr, endnu atter mere till Hamburg aff Engeland bekommet; pae hvad condition kand jeg sae eijgentlig icke sige; mens sae vide jeg deraff kand asseqvere, skal det deri bestae, att Engeland er tilfreds, naer disse kun deris armée dermed underholder for att true Holland. Ellers er det visst, att her haffver veret en stor bekymring och chargete for penge til deris armées underholding, och ere pae adskillige forslag kommen, saesom att enten abaliènere eller forpante til staden Hamburg mod en considerabel summa dend rett, de haffver til dombkirchen; sae och dend toldrettighed, de haffver ved Zvinge skantze pae Elffven; mens haffver sig icke kundet derom forænet; siste haffver staden Stade contradiceret. Gr. Königsmarck er for 2 dage hidkommen frae feltherren, haffver gjort en heel hastig reise, sae vide mand end deraff kand vide, bestar deri, att feltherren dennem skal vilde poussere til att tage en resolution och forrevise att umuelig er, att arméen lenger sae kand underholdes. Pohlske successionen angaende haffver R. Canceleren icke underladet att sige Mr de Pompone, att de endnu fornam, hvorledes mand (nemlig Franchrig) continueret Pohlackerne deris frie Wall, betage och entlig en successorem suo modo introducere, hvilket Sverrig icke kunde eller vilde tillse; kort att sige, de ere for Neuburg heel porteret, och jeg troer vist, att keijseren for att haffve baede Brandenburg och Sverig til sin faveur i Brabandske sagen, nu desisterer eller ad minsten det att giöre fingerer frae Pohlske sagen, och tillige med disse och Brandenburg giörer en alliance de manutenenda libera electione Poloniæ, id est de obtrudende Neuburgico. Advantage, som

Brandenburg derhos söger at aller minsten, er confirmation aff Preudske souverainiteten, staden Elbing heller 400,000 Rdr, Starostien Draheim; for Sverig de 3 steder eller starostier, Pohlen endnu i liffland haffver, och affskaffvelse att Pohlen endnu til denne dag bortgiffver alle forige besittninger i liffland som Palatinatum Vendensen &c. Och hvorvel ved Oliviske tractaten afftalt, att de, som saedanne titeler haffde, ad dies vitæ dennem beholde kunde, men siden icke bortgiffve; sae er det icke bleffvet observeret, och naer disse sig deroffver beklaget, haffver de icke anden svar bekommet, end de kunde sagt laede dennem dend vanitet, naer de haffde realiteten; hvormed de icke benöijet. Om Bredaeske freden haffver de ingen haeb. Det skal heede, att Engeland er sae bleffne forexacerberede aff Hollandske *flodens udlab*; mens jeg troer, de haffde aldrig intention dertil, naer de kommer til Breda, mens alleneste att sae slide denne sommer bort och dermed Holland affaiblere. Dend Engelske minister haffver continuerlig correspondence med Don Castel Rodrigo, och troer jeg stadig, att mand inden kort tid seer en alliance mellem keijseren, Spanien och Engeland och faer intet disse satisfaktion aff Holland, vil jeg icke vere göd for, att disse jo bliffver aff partiet; ad minsten skal de intet nödig see, att Jmperium Romanum sig de Spanske Niderlandernes interesse antager mod francherig; och det er vel det, som dend keijserlig minister hidindtil mest pousserer. Habœus skal gae til Düsseldorff att forbliffve som resident. Med saltvesenet staer det her i forrige terminis. Kongen bliffver ved sin satte taxt, och kiobmendene vil derfor icke selge; hvorfor naer kiöberen kommer, det ved execution dend, som vil kiöbe, leffveres mod sae mange penge, som taxten liuder. Siden dette skreffvet, faer jeg lejlighed ret ved en extraordinair hendelse och stor bekostning att informere mig

om, att det er sant, at dend tivende hujus er tractat sluttet mellem Sverig oc Neuborg, oc til mere assurence haffver jeg seet subscriptionen och er det mine und. tanker, att E. M. giorde vel at dissimulere det at vide, for jeg skal gjöre ald flid mere at attrapere, som intet vider &c.

D:o d:o (utan dato). Hollands seger mot England väcker här oro och rubbar planerna.

D:o d:o 13 Juli 1667. Sverge bekänner nu öppet, att det med Brandenburg ämnar rekommendera fursten af Neuburg till konung i Pålen. — Sverge förutser, att i anseende till Flandriska saken Holland och Frankrike icke länger kunna vara vänner; vill derför passa på tillfället och af Holland truga sig till satisfaktion. — Gr. Königsmark hade fått 100,000 R:dr för härens räkning, hvilken för brist börjat rymma åt Lüneburg och Münster; dessa pengar tror Juel vara den ofvannämnde andre summa, som Sverge af England erhållit, som det säges, med det vilkor, att, om Sverge får krig med Holland, skall den afräknas på subsidierna; men annars af Sverge återbetalas.

D:o d:o 17 Juli 1667. Rykte hade kommit om freden uti Breda mellan Holland och England. Sverge kunde således ej längre få underhållspenningar af England; men, då snar brytning förestod mellan Frankrike och Holland, skulle Sverge blifva för Frankrike oumbärligt, och komma i tillfälle att utkräfva satisfaktion af Holland. "Om säger Juel, Frankrike endast söker truppar för sina penningar och icke krig mot Holland, så önskade jag, att E. K. Maj:st kunde derom med Frankrike öfverenskomma, och derigenom göra dessa (Svenskarna) mindre necessaire." — Keijserlig ministerens negociation bestaer deri, att hand haffver indlagt et memorial, bestaendes i efftterfölgende:

1:o notification om Francherigs invasion i Niederlandene;

2:o begering, att kongen aff Sverig, som status imperij vilde antage sig samme Niderlande, som var dend Burgundiske Crais, och des conservation, som medstaend söge.

3:o Icke allene det söge in qvieta possessione och utrubleret holde, som status imperij; mens end och som pars principalis pacischens, pacem Germanicam och derfor desto höijre til des gvarandtia obligeret.

4:o Att, saesom tillforn er i forslag kommen en alliance ved Pater Roccas keijsarens confesseur mellem Hus Osterrig och Sverig, var hand ferdig samme til endskab bringe. Herpae er hannem svar giffvet

Ad primum de haffde allerede med stor deplaisir fornummet samme krig, med en compliment.

2:o Vilde de, som status imperij, confirmere sig med hvad ved samptlige rixstenderne got fant, sae vit som deri deris contingent kunde vere.

3:o Vilde de, som Rex Svetiæ, emploire alle soings til sae skaedelig krigs dempende, nemlig mediation et offitia.

4:o Efftersom samme alliances förste begyndelse skeede ved keijserens ministre, vilde mand och aff hannem nermer ouverture fornemme; hvilcket, naer skeedt, haffde hand Basserode hvercken fuldmagt heller instrux. Och er om samme alliance att vede, naer keijseren haffver hafft de Svenske behoff i Tyrchiske krigen, dae fremkom P. Roccas med sin alliance, och eo intuitu var der ingen her som Windisgrats, sae lenge det varede. Naer kriget haffde ende med Tyrchen, viste keijseren intet mere aff alliance til sige. Naer Svensken vilde haffve staden Brehmen, sae kom Balbidski med alliancen; mens dae var de icke hiemme til keijserlig hoffvet. Nu keijsern haffver Sverig behoff, sae kommer alliancen fremb for en dag igien. Att her pae keijserlig siden kommer det forslag, att de, icke allene som status Imperij mens end ochsae som pars principalis paci-

eens, skal kunde antage sig sager, som concernerer imperium, siunes att häffve nogen rapport derved dennem att giffve haeb, att partes principales paciscentes kand dömme de cause Brehmensi, som Sverig intenderer. Mig er lofvet copialiter hans indlegg oc svar, hvorom jeg skal giöre ald flid att fae oo sende;, mens her skal mand forst troe, det mand haver i hende. Med Pompone haffver cancelleren bekient, att de haffde sluttet med Branddenburg om Pohlske successionen; dog icke vider end att recommendere en subject och for att conservere Pohlske friheden; hvoroffver de dae adskillig ord med hverander vexlet; endelig haffver canceleren sagt, att de haffde gjort det i dend consideration, att de umuelig sae, att francherig der riuscere kunde, der de och i samme rencontre en oc anden piquanterier passeret; men franchrig tör icke tesmoignere sae stoer Aigreuer, som dend haffver; ej videndes, om de Sverig forflander kand behöve. Som intet &c.

D:o d:o 7 Aug. 1667. Här talas besynnerligt om freden i Breda. För några veckor sedan sade man, att England kunde omöjligt göra fred på dessa villkor, och man visade öppen och häftig ovilja mot Holland. Nu tillskrifva de friden deras egen bemedling, och låtsa sig vara ganska nöjda med Hollands gifna skadeersättning. När man då invänder, att Isbrand bjöd dem mera, hvilket de då förkastade; så svara de, att det skedde icke af missnöje med sjelfva villkoren, utan för att hålla deras åt England gifna hedersord. — Man säger, att Danmark och Holland börja blifva oense om Norrska tullen, att Holland mycket smickrar Svenska sändebuden och förslår närmare förbund. Här skall sjungas Te Deum för freden i Breda. — Sverge ämnar återkalla någon del af sina troppar i Brehmen, men dock bibehålla skenet af en armée för att göra sig betydande hos Österrike och Frankrike, och kanske liksom un-

der Engelska kriget betinga sig underhållspengar "för att göra miner."

D:o d:o 10 Aug. 1667. Kansleren och alla de förnämsta råden hade på längre tid fått ledighet och rest på landet: "Och eftersom paa denne tid neppe noget företaget "bliffver, som E. M:s affaires touchera kunde eller dess höij-"kongelige curiositet meritere" så begär Juel tillstånd att göra en resa hemåt i sina enskilda affärer.

D:o d:o 14 Aug. 1667. De 150,000 R:dr, som Holland skulle betala, för West-Indiska compagniet, sändas till härens underhåll; enskilda delägares fordringar deri ämnar kronan på annat sätt betala; men krigshären vilja de framför allt hålla i beredskap.

D:o d:o 18 Aug. 1667. De haffver her endelig for cancelerens affreise fastsatt att entretenere endnu for en tid deris armee och det ved fölgende middel. Först deputeres dertil 2600 skippd. kobber, siden $\frac{140}{m}$ R:dr aff Holland for det Westindiske compagnie bekommet; noch kommer de til accord med staden Hamburg offver den rett, som de pae Elffven haffver, hvis kiöb skal til ungefehr $\frac{60}{m}$ R:dr montere. Det haffver hidintil derpae studset offver visse assurencer, staden Hamburg aff dennem vildet hafft, som de staden i contentement giffvet. I samme armee giöres dend forandring; översten Wolmer Wrangel, som er feltherrens broder och haffde et regimente til hest, udskud aff adskillige andre, faer derför i stedet det Uplandske regement til hest och det, som hand haffde, stödes til Königsmarches liffcompagnie och aff det samptlig giöres kongens liffregement til hest. En Tartariske Abgesante er pae vege att komme hid, er allerede til Calmar kommet. De Neuburgiske Abgesanter haffde hos cancelèren, som de bleffve tractetet, kun slet adieu i det, att naer de stereh haffde dru-

chet, gen. majoren kom til taels med cancelleren offver det, som jeg tilforne offverskreffvet; nemlig det cancelleren siger, M:r Crakow hannem sagt och det Crakow negter, och naer Canceleren vilde sige, att hand Gen. Majoren vel viste sae vaer; svarede hand: Es ist nicht sae undt ich bin ein ehrlicher man undt vere de mein lebtage kein falsch Zeugnis tragen, hvilchet Canceleren dae som en dementie optog och höjt resenteret och sagde, att hvis det icke var i regard aff hans charge och hans Neuburgerens herres henseende, skulde han det vel resentere, och sae om följende dagen skikede hannem de samme bud med Gr. Königsmarch, hvorpae de dae lidet content bortreiser. Som intet vider etc.

D:o d:o 24 Aug. 1667. Kanslern och Drotsen äro sjuka. — En Moschovitisk och en Tartarisk Envoije äro hitkomna, hvilka icke stort medbringa, men passera sin tid med brännvinsdrickande. Man är i förlägenhet, emedan de vilja lemna sina kreditiv endast uti kungens egen hand, och skola nu derföre resa till Uppsala.

D:o d:o 4 Sept. 1667. Både kungen och drottningen hafva besökt den sjuka kanslern. — Svenskarna kriticera ifrigt Flandriska kriget, och skulle gerna se, om det ginge Frankrike illa; detta likväl icke af hat, utan efter min tanka, på det Frankrike måtte komma så mycket mer i behof af deras hjelp. De sträfva, att om möjligt hålla Brehmiska hären i ordning, för att af begge eller åtminstone af ett bland partierna kunna erhålla några fördelar. — Fursten af Ploen är här och påstår sig hafva rättighet till grefskapet Oldenburg.

D:o d:o 11 Sept. 1667. Uti Cöln voro flere Tyska furstar samlade att uti Flandriska tvisten bilda ett parti mellan kejsaren och Frankrike; de hafva ock inbudit Sverge, som icke synes obenäget. Det kunde derigenom 1:o återvinna

sin förlorade affektion uti Tyskland; och 2:o tillika upphöja sig till hufvud för detta parti; och 3:o slutligen genom åt Holland gifven försäkran få underhållspengar och ingenting göra derför. — Fursten af Ploen skryter, att Sverge ämnade gifva honom stora fördelar för hans anspråk, och vill han dermed skrämma Danmark. Men Juel vet, att detta är osanning, och har härom talt med kanslern, drotsen och amiralen, m. fl. och icke funnit dem fästa vid fursten något afseende.

D:o d:o (utan dato, men troligen 28 Sept. 1667). Kejsaren söker göra sig behagelig genom handbref till åtskilliga riksråd. Han behöfver ej mycket besvära sig för att draga dem från Frankrike, mot hvilket de redan förut äro intagna. Men, om han derföre tror, att Sverge skall göra något för honom, så bedrager han sig högeligen. — Ett tecken till deras ovilja mot Frankrike är, att Gref. Dohna, som var föreslagen att gå till Paris, har fått befallning att i stället fara till London, hvilket visar, att de med Frankrike förehafva komplimenter, med England realiteter. — I nästa vecka ämnade Juel resa till Danmark.

D:o d:o 18 April 1668. Angående Fransk-Spanska kriget, gick förra Onsdag till gr. Dohna befallning att underskrifva. Man tror, att Sverge får af Holland och England 200,000 R:dr för deras under Engelska kriget underhållna krigshär (hvilken Svenskarne nu säga hafva varit af båda partierna requirerad) sedan för 5000 ryttare och 7000 fotknecktar 60,000 R:dr i månaden. "Och uansedt att man bör dömme, att disse herrer dette altsammen i regard aff det publiqve nyttes henseende tilskreffvet giort, sae er der dog noget particulier hos, som giffver de sae meget desto större force; först att det driffves aff de 4, som eders Maj:st vel bekient, som denne resolution sae gandske mod Cancelerens och hans parties mening emporteret, och for deris mel-

hemverende Jalousie ingenlunde derfrae desistere skulde. Ilige er af samme partie Gr. aff Dohna, som dette negotierer, och for sig denne advantage haeber, att skulde det komme till effect, skulde hand samme armee som feltmarskalk före. Ellers er nu her Cancelerens partie heel foible och ligesom hand nesten aldting tilforne gjorde allene, sae gjöre nu nesten de andre. Det er uden disput, att samme slutt vil endnu komme til att stae ud toe storre proffver; dend ene pae Rixdagen, hvor dog ieg finder, de, som det haffver gennem dreffvet, vere aff stor anhang, och siunes, att deris egen modstandere ere nogonledes obligeret dennem att maintenere, pae det dend brug skulde icke opkomme, att Riksdagen skulde senatus conclusa omkaste; dend anden pröffve vil vere, naer det skal stilles i effect. Ellers er her sae vel denne sag som adskilliga andre smae materier, som pae tillstundede Riksdag siunes vil giffve temmelig materie; mens det siunes, Bjelche med sine camerader gaer pae en fast foed, och finder ieg hannem ulige megtiger end, dae jeg bortreiste. Med hannem selff haffver ieg end icke talt; mens hand lad mig amige som i afftes, hand vilde komme till mig i dag. — — — — — Mens ald dend store faveur, det Hertugen aff Plöen haffver her emporteret, och det dend store bruict er affgaen per son addresse, bestaer deri, att det mundtlig er sagt til dend Keijserlige herverende ministre Basserode, att saesom hand var en fyrste aff Riget, och dennem imploreret, sae de gierne, att Keijseren, sae vit hannem anstod, hielp hannem til det, hannem med rette competere kunde, per viam Juris; mens intercessionales, haffver hand hverchen faet, icke heller hand faer. Gr. Steenberg fick effter sin lange arrest i dag hoffrettens dom; dog baede hand och Gr. Steenbuch, som haffver vildet querell udföre mod kongens mandat; hver kiendes i straff aff 600 Rdl, saesom hand haff-

ver paeancket, det Gr. Steenbuch er bleffven R. Staldmester, kiendes derfor i kongens nade och unade; hvilchet vil sige en honeste deprecation och indtil hand sig med merbemelte Steenbuchs forliger, icke att mae komme pae Slottet eller kongens aasiun. Königsmarck haffver hid offver skreffvet att haffve allerede opbragt 500 heste och mente snart vere complet til 1000. etc.

D:o d:o 22 April 1668. R.-Admiralen haffver jeg vel talt med och compliment hos afflagt mens icke offver denne materie (hertug af Plöen). Hand mae vel vere en Mand af stoer forstand; men sae hafver hand hidintil holt det sae hemmelig, att jeg aldrig haffver kundet merchet det pae hannem oc ved icke at raisonnere om noget. Med Cantzler haffver jeg end icke talt med, efftersom hand pae en dag eller tre bruger medicine, som hand haffver skicket mig bud. Hand er och slet falden fra ald sin auctoritet, att hvorvel hand altid veret ond och insupportable hofferdig, haffver jeg dog heller seet, att Parterne hvar andre altid balanceret oc contracareret, end dend ene sae slet faet ofverhand.

D:o d:o 2 Maj 1668. Sverge och Brandenburg hade nu lofvat hertigen af Neüburg, att om han blefve lagligt vald konung i Pålen, och sedan någon ville med våld drifva honom derifrån, så skulle de med väpnad hand hertigen understödja; dock måste Pålackarnas libertet och status antiquus bibehållas. Sverge hade fått Brandenburgs och Neuburgs löfte, att deras pactum om Jülichska landet icke skall præjudicera kungen af Sverges rättighet till samma land. — Kansleren börjar blifva frisk igen.

D:o d:o 9 Maj 1668. "Eders Kongl. Maijst. giffves und. tilkiende, att siden min siste er tractaterne med Kejseren sae vit avangeret, att de entlig i gaer er vorden underskreffvet. Sae vide, som mig end derom er vorden kun-

dig, bestaer allene pro pace germaniæ manu tenenda, och att Keiisaren derimod tilsiger Sverig aerl. subsidier, som er $\frac{150}{m.}$ R:dr. Nu henger det saeledes sammen, att Basserode icke haffver mere fuldmagt hafft end 100,000 R:dr och haffver forresten öffverskridet sine Ordres; hvorfor de och i en secret-articel indförd och Sverig derimod beloffvet, att efftersom hand det sub spe rati haffver giort, skal det, med minder hans herre sae behager, icke vere obligatoire; dog udi slig tilfald skal och alt sluttet aff ingen vigeu vere. Ander conditiones siges mig och hos vere, och att hele tractatet, sae att sige, er conditionel; de er mig end icke ret eggentlig bekient. Mig er giort haeb om copia deraff, hvortil aff mig ingen flid skal sparres. Menns det er vist, att de Svenske vare sae fyrig och begerlig til samme tractats slut, att haffde hand mesnageret deris intention, haffde hand icke allene kunde sparret de $\frac{50}{m.}$ R:dr, mens end och heele resten; for heele sagen vende sig derhen, att de haffde disgutteret francherig, ingen sicker ven, och effter sluttede freden begynte det partie, som var frandsösk, de andre det att forrekaste, hvorfor de nu for tilstundende Rixdag fick haffve et mesterstycke att vise. Der siges R. Canceleren haffver laedet sig forlyde, att vilde til Rixdagen söge tage sin forrige pouvoir; mens jeg seer der ringe apparence. Haffver nu Keijseren lyst dertil, sae kand jeg icke see, hvorledes det mueligt, att denne Crones venskab igien med franckerig consolidere kand — — — — —

P. S. Canceleren haffver, naer hand fornamb forbemelte tractat stae pae slutt med Keijseren, til sig fordret hoffCanceleren med 2 hoffRåd och ved dennem laedet protestere til sin descharge i frembtiden; ilige haffver dronningen forment, mand haffde icke fornöden sae dermed att haste, forend mand sae, hvor med freden gick och til Rixdagen; men alt forgeffves.

D:o d:o 10 Juni 1668. Till landtmarskalk var utnämnd hofkansleren Johan Gyllenstjerna, ett stort stöd för hofvet. — Till riksskattmästare hade Sten Bjelke i rådet 14 röster, den honom närmast 6. Det beror nu på ständerna, hos hvilka det härom mycket intrigueras.

D:o d:o 13 Juni 1668. Eders Maijst haffver jeg med denne post icke vider skriffverdigt att berette, end att heele ugen er tilbragt med en. Rixschatmesteres udvelelse och det er alt; hvormed dae omsider sae vit kommen, hand i forgaer udvalt i gaer aff Steenderne accepteret och i dag deroffver deris vota Kongen frembbaeren. Der haffver veret ved samme val hel stor intrigue. Drosten porteret H. Seveth Baats; Canceleren Gr. Oxenstierna; de offrige i Raedet, som icke vilde giöre nogen dependence aff *disse*, Steen Bjelche; Dronningen H. Gustaf Soop, som var hendes General-Govveneur, och charge aff President i Cammeret siden dend forriges död haffde betient. H. Steen Bielche selff porteret H. Herman Flemming, som aff kongen i testamentet for R. Schatmester förordnet och siden förskutt. Mandag, Tisdag, Onsdag bleff i Radet adskillige discurser deroffver holdet och en hver sögte sit partie det beste muelige att fortificere. Dronningens och Cancelers partije tabte strax deris och kunde icke bringe deris client i consideration; mens sig omsider til Drostens for H. Seveth Both uneret. Tillige var for hannem R. Admiral med sine, hvilchet all dog intet giorde; thi om Torsdagen, naer de ginge atter i Radet, var der ingen, som Jo fast trode, H. Steen Bielche det emportere, och regnede mand for hannem 15 vota och for H. Seveth Baath i höijeste 12; mens naer det skulde gielde, bedrog hannem tre som var Gyldenstiern, Gustaf Kurck oc Greff Pontus; dend 1. i haab att bliffve President i Hoffretten; dend anden for att nae dend charge, H. Sevet Both oc haffde att vere Droning Christine, oc

dend trede legicrement, allesammen mod forgifne parole och tilbydelse, sae att H. Herman Flemming fick 2 vota, H. Steen Bielcke 12 och H. Sevet Boots 14, och dermed bleff och er R. Schatmester, det er alt, hvad i heele ugen passeret — — —” &c.

D:o d:o 17 Juni 1668. Emellan grefve Stenbock och guvernören i Göteborg hade på riddarhuset tvist uppkommit och till oqvädinsord öfvergått, så att Stenbock var satt uti arrest.

D:o d:o 20 Juni 1668. Hit har kommit en, som qvalificerar sig för drottning Kristinas envoye-extraordinaire för att framställa hennes klagomål icke blott för kungen utan ock för ständerna, i den mening, att de sist emot henne företagna (som hon säger) rigoreusa akter komma från rådet, men icke från ständerna. Men då detta sätt att underhandla icke godkännes, så torde hon få ett svar både kort och slätt.

D:o d:o 4 Juli 1668. Juel hade, för att stänga Ulfelds barn från Sverge, föreställt St. Bjelke, 1:o att, om man skyddade dem, så skulle i följe deraf man nödgas återgifva dem de confiskerade godsen; 2:o att de i Sverge alltid varit skyddade af Bjelkens motparti neml. rikskanslerns syster. Det drefs också af Bjelken igenom uti regeringen och på riddarhuset, att Ulfelds söner förvistes riket, den närvarande miste sin tjenst uti hären, och skulle inom 14 dagar vara öfver gränsen; greftiteln nekades dem. Drottningen hade i denna sak visat sig mot Danmark raisonabel.

D:o d:o 11 Juli 1668. Kejsarens ratifikation af förbundet med Sverge hade kommit; innehållet ännu okändt. — Unga Ulfeld har begärt ändring af förra beslutet, men fåfängt.

D:o

D:o d:o 15 Juli 1668. Kejsarn hade vid ratifikationen gjort några förändringar. Då förbundet underskrefs, hade Svenskarna låtit uppsätta flere exemplar; de ville nemligen icke skrifva under på detsamma som kejserliga sändebudet, för att icke nödgas lemna honom första rummet. — Unga Ulfeld reste i förrgår; grefvinnan Maria De la Gardie följde honom till Dalarön, i hvars grannskap hon hade ett gods. — Pompone har tagit afsked för att resa; har fått ett demant-contrefait, värderadt till 6000 R:dr, men värdt endast 4000 R:dr; dock säges, att han ännu skall bekomma en diamantring af drottningen.

D:o d:o 22 Juli 1668. Riksdagen gick ganska tyst och stilla. — Drottning Kristinas sak var företagen; men hon motarbetas af både rådet och regeringen. — Wienska subsidierna äro reducerade till 111,666 R:dr; denna och flere andra förändringar kalla Svenskarna mer en nyck af Wienska hofvet än något essentielt, dock skall man göra allt för att afsluta traktaten. — Kanslern har visat Pompone vid dess bortresa all "estime;" ty han kom sista söndag sjelf till Pompone och afhämtade honom till sitt hus, der det var stort sällskap, präktigt traktamente, och tjenstefolket hade just till den dagen fått nytt liberi. — Kanslern söker eljest förena sig med Sten Bjelke; men emedan han förut stängt denne från riksskattmästare-platsen, så torde det blifva en kall vänskap.

D:o d:o 29 Juli 1668. Drottning Kristina hade på riksdagen begärt. 1:o Att få vistas i landet och hafva fri gudstjenst. Detta blifver troligen afslaget. 2:o Att få betald sin fordran hos kungen på 15 à 16,000 R:dr. Detta bifalles. 3:o Att mot Ösel, Gottland, Norrköping och Pommerska taffelgodsen byta sig till ett "samblet stycke i Brehmen." Man besinnar härvid, att inkomsterna af dessa land

blifva vid hvarje krig osäkra. — Man fruktar, att tzaren kan blifva konung i Pålen. — Kejsarens uppförande vid ratifikation af förbundet framställes af kanslerens parti, som meprisent mot Sverge, sjelfva förbundet som en galimathias, och man söker göra upphofsmannen Sten Bjelke till hofvets åtlöje. Förbundet blifver säkert slutadt, om det också endast skall bestå i allmänna ordalag. — Bankodirektören har blifvit banqueroute, samt dömd, i fall han kan betala, att mista adelskap och förvisas landet, hvarom icke, att mista lifvet.

D:o d:o 1 Aug. 1668. I går gick af stapeln skeppet Kronan, det största i Europa; det skall föra 108 kanoner. Man har arbetat i 3 år derpå. — Brandenburgs sändebud, Cracau, har i dag afskeds-företräde och får ett contrefait af 800 R:drs värde. — Angående Österrikiska förbundet väntar man svar från Wien. — För 1 1-2 år sedan bestämdes fältmarskalken Henrik Horn till general-guvernör i Brehmen, men har ej velat taga emot sysslan, ty fältherren förde befälet der. Nu skola tropparna derstädes, dels reduceras, dels hemsändas, hvarföre Horn ämnar i morgon resa dit.

D:o d:o 4 Aug. 1668. I drottning Kristinas sak hafva ständerna förblifvit vid förra riksdagens beslut, så att hon antingen måste blifva utrikes eller sakna katolsk prest. Juel har funnit, att intet bestämdt beslut är taget om Svenska tropparnas reduktion.

D:o d:o 8 Aug. 1668. På riksdagen är bevillningsfrågan afgjord. Adeln har beviljat något; men de tre andra stånden "vilja sig till intet förstå;" hvarför också kungen efterlåtit, hvad adeln beviljat. Således har man erhållit utskrifning, men icke penningehjelp. — Sins emellan äro de oeniga. De vilja från Herman Fleming taga hans general-guvernörs-plats i Finnland, och gifva honom en annan, som

han ej vill hafva; och från grefve Oxenstjerna riksmarskalks-sysslan och göra honom till general-guvernör i Finnland, hvilket han icke vill gå in på; slutligen vilja de sända Sten Bjelke, som president till Wismar; men häldre lemnar han allt och flyttar till sina gods.

D:o d:o 12 Aug. 1668. Förra Lördagen afgick befallning, att upplösa hären i Brehmen. Häraf, och då ständerna icke beviljat någon extraordinarie kontribution, kan dömmas, att från denna sida hotar ingen fara. — Juel har trott, att ju mer kungens myndighetsålder nalkas, desto mer skola förmyndarne akta sig för att invekla riket i någon farlighet. — De, som hafva tänkt avancera kungens majorennitet, synas deruti icke lyckas. — *De äro mycket uppbragta mot Ryssen, hafva skrifvit honom ett hårdt bref till*, och skulle gerna ännu i dag begynna dansen med honom, om de blott visste, att de finge vara ensamma derom. — I förbundet med Österrike innehålla de sekreta artiklarna 1:o de årliga underhållspengarna; 2:o att kejsaren skall hjelpa till att skaffa dem rätt emot Brehmen; 3:o att försäkra dem besittningen af skansen Warnemünde.

D:o d:o 19 Aug. 1668. Vid riksdagen var stort buller mot de många oktrojerade kompagnier; hvilka rifvit all handeln till sig; men emedan många mägtiga äro deri delägare, kan troligen ingenting uträttas. — Landtgrefve Fredriks enka, kungens faster, kom hit i går; och hertig Adolf Johan väntas åter till fäderneslandet. — Då Holland uppmanade Spanien att betala sin andel i underhållspenningarna för Sverge, svarade drottningen af Spanien, att hon aldrig hört talas om något sådant. Således har Castel-Rodrigo "omgåtts med otrohet, eller också söker Spanien nu en falsk escapade." — Sverge söker draga Englands och Hollands handel från Archangel, till Narva, och torde dertill vilja med svärdet tvinga Ryssland, och måhända få under-

stöd af England och Holland för den kortare seglatsens skuld. Det är att betänka, hvilketdera dervid är störst: Danmarks vinst genom den ökade sundstullen, eller Danmarks fara genom Sverges ökade magt.

D:o d:o 26 Aug. 1668. "Siden min sidste er her en heel haab charger bortgiffvet, 4 giort til RixRaed. 1:o Gr. Steenbuch, som var tilforn Rixstaldmester; 2 laurids Flemming, for Præsident i Dorpts hoffret; 3 Johan Gyldenstiern, for HoffCanceler; 4 Thord bonde, för Landsköffding offver Schareborgs lehn. Dend förste er bleffvet for dend store faveur, hand hos hindes Maijst Dronningen haffde, och for sin store parentage, verend ellers end heel ung aff 28 aer. Dend anden haffver lenge adskillige tienster betient och er dend samme, som Krigspræsident i sidste danske kriget, for det offrige H. Steen Bielches svoger, som icke lidet contribueret; dend 3 er mand aff merite, som nu nogle aer ved Canceliet tient och der experience bekommit. Den 4 vides icke meget aff enten unt eller got. Rixstaldmesters charge er igien giffvet til Gr. Torstenson, for overst Lieutenant aff gvardien. RixTöijmesteren Helmfelt, som deroffver meget de gousteret vordet, att hand icke bleff Rigens Raed, er derved igien vordet fornöijet, att hand er bleffvet feltmarskalch. Hans forrige charge aff Rixtöijmester er igien giffvet Gr. Gustaff Oxenstjerna, som haffver for veret General-Major. Gr. Axel de la Gardie, Cancelerens broder, er bleffvet General aff Cavalleriet; hand var för Gen. Major och Överste aff Gvardien. Cancelerens Svoger Peder Sparre, Gouverneur pae Gottenburg, er bleffvet General aff Infanteriet til sin forrige charge. Königsmarch er bleffvet Gen. Lieut. aff infanteriet. Gen. M. Versen, som ligger til Rige, er bleffvet General Lieutenant aff Infanteriet. Gr. Bannier, mod hvilcken en domb gick for nogen tid siden, att hand pae 6 aar skulde vere landflyctig, er igien perdoneret; och

aff alt dette kand eders Maij:st let slutte, de sig om lidet andet ved denne tid bekymrer end deris land sager och haffver her veret i disse dage dennem imellem största cabaler offver disse chargers bortgifvelse. Landtgreffvinden aff Hessen, som her er, giör stat tilkommende uge att reise och tage sin veij offver kiöbenhaffn. Hindes affaire her, haffver veret att sollicitere en indvisning, hun haffver hafft till feltherren Wrangel, som ej haffver hafft sin rigtighed, hvori hun dog bliffver fornöijet. etc.

Dco d:o 5 Sept. 1668. Deris store affaire aff Rixdagen haffver i disse dage veret att bringe til ende om revisionen af det gods, som Dronning Christina aff pur liberalitet bortdoneret, som er bleffven for 14 aer siden resolveret skulde skee; hvormed dend ringe adel och de andre stender haffver forment giöre en stor coup; icke agtendes, att de store, som det i hende haffver, allerhelst seer det til ende kommer och med en Rixdags beslut befestiges, inden kongen kommer til sin majorennitet och sae att laffve det, som de beqvemmest for sig befinder. Siden haffver de och en *quantsviis* (?) regning giort for Stenderne, om dend til sidste Rixdag bevilgede skiebshielpen, hvortil dend emploieres; sae er och med Statens formering megen tid tilbragt, nemlig hvilche charger skulde bestae, hvilche Lönninger forhöijes och forringes. — Adelen haffver i gaer faet svar pae deris gravamina, som dennem vel fornöjet, særdelis provincien Skaene, som de haffver sögt ved denne Rixdag ald fornöijelse att giffve; och for det vider att giöre, och samme province att contentere, skall en commission af 4 R. Raed did nedgae, sögendes att giffve dennem ald muelig förnöijelse; efftersom de ere sindede for omkostning att Spaere att forringe guarnisonerne; mens ligesom de contenteres sae mescontenteres Gen. Govverneuren, som dennem effter sin eget godfindende tilbragt en

contribution aff 15,000 Rdl, att indgae, som dennem nu igien efflterlatt; med expres ordre att restituere, hvis hand anammet; de haffver och i sinde samme province fuldkommen att incorporere Sverig och i Lover och privilegier lig giöre, som siunes heel betenckeligt; hvoroffver forbenneffnde commission med dennem skal tractere, och siunes en god deel Skaeningerne dertil inclinerer. Hellers er resolveret, att M:r Lilihög, som tilforn haffver veret i Pohlen; skal gae til Wienske hoffvet och M:r Ekeblatt, som tilforn haffver veret Dronningens Camerherre, til frandske; begge en qvalité d'Envoije Extraordinaire, dend förste for att komme en gang til endelig slutt med Keijseren, dend anden pour sauver les apparences etc.

D:o d:o 12 Sept. 1668. Liljehök vill icke resa till Wien. — Riksdagen fortfar ännu, sysselsätter sig blott med småsaker; underligt, att i Sverge en så stor hop menniskor låter af sådant uppehålla sig. — Man har beviljat en betydlig extra ordinär kontribution, men endast för den händelsen, att riket komme i krig. Detta syftar tydligen mot Ryssland.

D:o d:o 19 Sept. 1668. Kungen var nu sjuk; detta för tredje gången under påstående riksdag: han är af svag komplexion. — Hertig Adolff är här och stannar ännu någon tid. — Mellan drotsen och kanslern har varit missförstånd, men de hafva det sins emellan i stillhet bilaggt.

D:o d:o 30 Sept. 1668. Riksdagen är slut, och alla skynda åt landet. — Sten Bjelke för direktorium af kansliet, misstänkes för vänskap med Danmark. — Holland har begärt någon religionsfrihet för sina handlande i Liffland; man har svarat, att sådant kunde väl låta sig göra; men tiden vore dertill för närvarande icke den rätta.

D:o d:o 21 Okt. 1668. Kungen hade åter varit sjuk,

haft endt, som man tror, af mask. (Äfven på andra ställen säges, att kungen plågas af maskar).

D:o d:o 24 Okt. 1668. Man hade beslutat att aftacka ännu 3000 man. Königsmarck har begärt och fått tillstånd att i sitt namn antaga dessa troppar; han säger sig dermed vilja gå till kurfursten i Heidelberg. Juel tror ej, att detta är Königsmarcks eget företag, ty denne är en allt för stor hushållare, för att gripa så djupt i pungen; ej heller, att kurfursten är i tillstånd att derföre kunna betala honom. Framtiden skall visa, om det blifver någon ting deraf.

D:o d:o 28 Okt. 1668. Underhandlingen fortgår med Holland om handelns förläggande till Narva; icke utan apparencer. Ovisst är, hvad Danmark deraf kan skörda. Danmark har visserligen i sista kriget visat Holland stora välgerningar, men hos många stater, och mest hos republiker, plägar minnet aldrig vara längre än fördelen. — Sedan nu Spanien icke vill gifva penningar, är triple-alliansen liksom ett i vaggan aflidet barn.

D:o d:o 7 Nov. 1668. Jeg haffver siden min sidste informeret, hvad grund och beskaffenhed det hafde med de trouppér, som omtaeledes, under Königsmarchs conduite skulde i Churfyrst. Heidelbergiske tjeneste gae, och befinder saeledes, att disse 3 Regementer endnu af de Svenske i Tydskland staende trouppér skal i denne maened afftaches, om icke allerede for dettes ankomst, som jeg mener, effectueret, nemlig Planting, Knust, (?) och Konigsmarch; hvilchet jeg icke eijgentlig ved, om dend elste Königsmarchs til fodts, eller dend yngstes til hest er; mener dog vere dend yngstes til hest, gvardien kaldet. Disse haffver hand tilstand faet att kunde antage och före, hvor de sig imellem om formnes kunde; mens mig siunes, det er noget vit borte endnu. Feltherren er offver 3 ting heel ilde tilfredts

nemlig 1:o trouppernes afftackning; 2:o att de en hæb Generaler giort, offvér hvis val hand icke alleneste icke sit consentement giffvet, mens end och, naer de för i vaell var, contradicéret. (Hvori siden dend finesse aff Rigens Canceler och de, dennem porteret, brugt, att de i Rixdagen satt och saeledes hender aff stænderne sae for got befunden). Det 3 er, att de ville, hand effter Regerings-formen skulde komme hid ind i Sverig ved hoffvet forbliffve. Desse aarsager haffver hannem beveget, til Kongl. Regeringen et heelt skarpt breff skriffve, udi hvilcket hand först meget hart laster samme nij Generalers val, taelendes om en hvers meriter i sær dennem til disadvantage, och sigendes expres derhos, hand icke sindet i occasion att sette sit hoffvet och reputation i hazard hos dennem, och concluderer att hand let kand resolvere sig tage sitt affsked och i Pomern som en particulier leffve. Nu er vel apparence, att det dog blifver derved, dog föröger desligetemmelig mellem dennem had och Jalousie. Regeringen och Raedet er nu mesten deel samblet igien sae nær som Rigens Canceler, som intet stort lyst her att forbliffve nesten heele aeret tesmoigneret.

D:o d:o 14 Nov. 1668. Det blifver ingenting utaf med de troppar, som Königsmarck skulle föra till kurfursten af Heidelberg, emedan flere furstar göra svårighet för genomtåget. — Sten Bjelke, som varit riksråd, kansliråd, och president i revisionen, har lemnat sista platsen, emedan ett riksråd får endast hafva en tjenst utom rådsämbetet.

D:o d:o 21 Nov. 1668. Siden min sidste passerer her lidet. Dronning Christina, som med deris conduicte her i hindes regard heel ilde tilfredts, haffver ment (efftersom hun R. Raad sligt, hvad mod hinder passerer, tilskriffver) sig noget att heffne, att affsette tvende hindes landtshöffdinger, som i Radet beslegtet och besvogret, nemlig Per

Flemming pae Öesel och Ribbing pae Gulland, som er dend Svenske Residents svoger hos eders Maij:st och i dess sted satt tu igien, som her er nys for et paar aer adlede, och aer kun i slet anseen. Mens Regeringen och Radet derimod, som haffver holt det for en utidig caprice, haffver skriffvet hinder tilbage, att de disse ny forordnede icke for suffisent ansae att beobagte Justitien och andet, som pae samme lande burde attenderes. Sae att enten hun nu dette emporterer eller icke, naer hun kun slet advantage och hindes lidende hos dennem noget formaer nesten aldtid afftager och hindes vilckor bliffver verre.

D:o d:o 25 Nov. 1668. En präktig ringränning var hållen på ridbanan. Två partier, kungens fördt af grefve Stenbock, drottningens af Pontus de la Gardie. Prisen vunnos af Reutercrantz och Wrede; sedan var bal på slottet; och om några dagar skulle drottningen på Svartsjö hålla bröllop åt en af sina hofjungfrur.

D:o d:o 2 Dec. 1668. På kommissionen till Skåne skulle resa amiralen, Sten Bjelke, Rålamb, och Gustaf Posse; man tror ärendet vara, att i hela landet införa Svensk lag. Detta syntes Juel betänkligt och mot sista fredsfördraget. Han hemställde, om ej konungen af Danmark borde deremot protestera, antingen direkte eller med anledning tagen af de gods, som dess undersåtare för närvarande i Skåne äga eller framdeles kunna ärfva.

D:o d:o 23 Dec. 1668. Engelska envoijen tager i dessa dagar afsked. — Herrarna resa alla åt landet.

D:o d:o 9 Jan. 1669. På slottet hade varit värdskap, hvari alla fyra verldsdelarna, och de flesta Europeiska nationer representerades. Kungen var Turk, drottningen Spanska.

D:o d:o 20 Jan. 1669. Då Juel såg den stora vinst, Sverges krona och folk drogo af styckgjuterierna, föll det honom in, att man kunde hafva samma fördelar i Norrges

bergverk; hade derföre vidtalt en P. De Besche, son af den först i Sverge inkomna, och som nu förestod ett af de största styckgjuterierna, att flytta till Norrge; denne var ej obenägen. Juel sänder hans inlaga derom till konungen i Danmark.

D:o d:o 6 Febr. 1669. Ännu var var ej rådet efter julen så talrikt samladt, att dess sittningar börjat. — Holland skulle hjelpa Sverge till underhållspengar från Spanien, med det villkor, att dermed skulle betalas några enskilda Holländares fordran hos Svenska kronan. Sverge bifaller härtill; och att ansvara alla Nederländerna åt Spanien. — Om den nya handeln på Riga trakteras ifrigt med Holland, som dock ej vill alldeles öfvergifva Archangel. Åt Danmark ämnar man för denna rörelse erbjuda en viss årlig summa, mindre än motsvarande Öresunds-tull, ty man betraktar det som en ny, opåräknad inkomst för Danmark.

D:o d:o 13 Febr. 1669. Juel önskar tillstånd att på några veckor resa hem och ansvarar, att ingenting vigtigt uti Sverge undertiden förehafves. — Tott, guvernör i Liffland, skall gå som ambassadör till kungavalet i Warschau. — Drottning Kristina hafver med bref och uppförande så länge piquerat dem här, att de ändtligen fråntagit henne administrationen af hennes gods, och i stället från skattkammaren anslagit 96,000 R:dr årligen. — Under nedresan vill Juel lemna konungen af Danmarks bref till De Besche, som vistas på ett bruk, femton mil från Stockholm.

(Här är ett bref borta, och två af fukt oläsliga. Det första, som sedan förefinnes, är af Stockh. 12 Juni 1669).

D:o d:o 19 Juni 1669. Hertig Adolf är återkommen till riket; vistas på Stegeborg. — Kansleren hade för en sin fordran af 20,000 R:dr fått assignation på Spanska underhållspengarna.

D:o d:o 30 Juni 1669. Man är glad öfver Pålska valet, ty denna konung blifver icke nog mägtig att oroa Liffland. — Det är en stor tvist med Carlisle om ceremonierna, då kungen skall få strumpebands-orden. Carlisle vill, att tronhimmeln för England, under hvilken Carlisle står, skall vara till höger om *Svenska* kungens tronhimmel. Han ämnar också uppräkna alla Engelska kungens tittlar, men kalla den Svenska endast H. Karl. Svenskarna svarade, att han på sådant sätt skulle få svårt att blifva af med sin orden; de åtminstone önskade, att densamma aldrig blifvit deras konung erbjuden. — Man sände till Holland ett förslag om Narviska handeln. — Holländska sändebudet är ganska väl ansedt, och skall hemföras på örlogsskeppet Amarantha.

D:o d:o 14 Juli 1669. (Danmark hade förut klagat, att några *Svenska* handelsskepp ej strukit flagga för Kronenborg. Det hade straxt af Svenska regeringen blifvit rättadt). — På Danska kungens befallning yrkade nu Juel af kansleren, att också Svenska örlogsfartyg skulle stryka. Detta upptogs häftigt först af kansleren, sedan af rådet; och uti en conferens fick Juel straxt det svar, att Sverge till sådant icke kunde bifalla. Danmark sade, att dess fordran var enligt fördrag, ty så var bestämdt uti Brömsebro freden, och i Köpenhamns freden stod, att allt, som icke de verbo ad verbum vore förändradt, skulle blifva som förut, och den 7 artikeln har icke expres förändrat detta. Svenskarna gilla icke detta resonement; de förnyade också nu formeligt den anmärkning, kansleren gjort öfver Danska konungens nya sigill. Juel svarade, att angående tre kronorna, så voro de i Brömsebro freden Danmark medgifna, och konungen ägde rätt att sätta dem, hvar han ville uti sin sköld; och hvad Gottlands vapen beträffade, så kunde landets afstående, icke hindra att föra vapnet. Man skildes under ymse försäkringar att vilja iakttaga traktaterna.

D:o d:o 4 Aug. 1669. Eders Kongl. Maj:st haffver jeg underdanigst att berette, att forleden Söndag afften bleff for Engelske ceremonien et fyrverch holdet, som dog kun var slet, hvorom sae vel som alt andet, deri aff dependerer, Christer Schjönning vider eders maj:st kand berette. Jeg var i forgaer hos rixdrosten for adskillige eders maj:st undersatters sager att reccommendere, dae hand derpae kom, att hand haffde hört, att i hans fraverelse var nogen prætention giort pae noget sundets passage angaende; hand kunde sig icke andet indbilde, end det var kommen frae Holch och icke eders maj:st selff; naer jeg det dae negtet, mens tvert imod, att hvad jeg deri talt, kunde hand sig det indbilde att haffve hafft eders maj:st præcise ordre til, deduceret hannem sae vider, det beste jeg kunde, de samme raisonements, som jeg i min und. til eders maj:st dend 14 Juli meldede, var hans svar, hand vilde sige mig som en god ven, att det var en sag, som de aldrig skulde consentere i, och eders maj:st ingen foije haffde til att begere; att jeg vilde allegere de Bremsebroeske traetater haffde ingen fundament, efftersom natura rei vid Skaenes cession var forandret. Haffde mand hafft nogen raison, hvorfor dae det i 9 aar icke prætenderet hand kunde ved hans höijeste Gud som en ærlig mand och ven sige mig, de skulde det aldrig giöre och persisteret mand, der bleff vitlöfftighed aff. Var hand pae et Svensk skib, och vilde gae digt under Skaene land, hand vilde see hvor hannem dertil vilde obligere, och sköd de effter hannem, vilde hand giffve dennem heele laegen igien aff sit skib. Hand kunde icke troe, eders maj:st deri persisteret, med mindre mand endlig vilde i haeret pae dennem; jeg kunde forsickre mig, att Sverig ingenlunde med Danmarch nogen krig eller missförstand sögte eller begynte; mens intet lade de sig heller til noget sligt binde, de haffde intet mere eders maj:st bevilget

end att deris kiöbmandts skib skulde sette och hvad deraff dependeret, hvilket de vel och kunde haffve disputeret. Jeg svarade hannem det beste och taeligste, jeg effter slig tilltaele kunde effter de raisonement, som jeg förmelt i min und. til eders maj:st aff dend 14 Juli och til Mr Birmand aff samme dat och 31 Juli, och naer hand persisteret pae sin mening och jeg på min, sade jeg hannem endtlig, att saesom hans maj:st kongen aff Sverig samme sag Mr Lilicrone committeret, och eders maj:st vel dae hannem vider lod vel pae sin tiltaele sin udförlig mening forstae, haffde jeg billig aarsag, i samme sag att acqviescere, intil mig deraff aff eders maj:st gaffves part och vider nad. ordre. Hand sagde mig vider, jeg skulde gennem see alle acta och befinde, att sae snart rigens raad begynte att vexle breffve med hverandre, var der altid fult krig pae, hvilchen discurs hvad mening haffver, jeg icke ved; om de enten offver denne sag breffve til eders maj:st raed haffver laedet affgae eller vil laede affgae. Hand haffde sagt Peder Wibe det lige sae udtryckelig anno 44 och haffde hand dae troet hannem, kunde hand vel krigen haffve detorneret, om hand haffde vildet; men hand haffde dertil ingen vilie. Vi skiltes dog ad med store contestationer att arbeide pae begge sidor pae det, som kunde komme til begge eders maijsteters gode fortroelig venskab och correspondence. Hand sagde sae leendes: vi skulde intet tenche pae sligt, mens eller att foreene os mellem hverandre med gifftermael och hvis kunde tjene til stadigt och fast venskap, och hvorvel ved denne hans discours icke var nogen truseler eller emportement, sae var det dog reene ord och menningen, att förend de skulde giöre, skulde de heller slaes derfor; hvorför jeg och min underd. skyldighet eragtet sae meget udforliger derom giffve eders maj:st underrettelse. Monsieur Grot reiser i morgon med et aff kongens skibe til Lübeck. Mr Heinsius rei-

ser och sidst i ugen til Narva och derfrae til Moschou. De puncter, som de Svenske hannem medgiffvet, sig öffver att gravere, ere

1:o som for er meldt, att hand dennem icke observerer, hvis som tolden angaer, undskyldendes sig icke kunde giöre det samme om Kaeberet, effitersom det skal vere hos dennem ut regale, som hos hannem Zabeler.

2:o Om de i krigen bortförte bynder, som effter pacta skulde komme til deris hues och hjem igien, som hand beholder, foregiffvendes de med gode vilie hans religion antaget, som de Svenske mene usant att vere, och att de skulle stilles pae fri fod for commissarier och uduelie, hvor de helst vil vere.

3:o Om grendseskiellen, hvilchen ved commissarier giort, sommestedts satt peele, sommestedts graffvet gröffter; hvilchet de Svenske sig beklager aff hannem icke holdes ved lige pae de steder det burde, och deraff i fremtiden kunde let opvoxe misforstand.

4:o Att hand haffver arresteret och confisqeret alle Svenske effecter och godts, hvormed saeledes sammenhenger, att de Svenske haffver des lige i sidst dennem mellem værende krig giort, och dog siden krigen en stor deel exseqvuteret. Naer hand dette fornemmer, betaeler han dennem med samme mynt. Nu siger de, att effitersom hand samme confisqvation icke giort varende krig, er det nu ubilligt.

D:o d:o 18 Aug. 1669. Svensken och Ryssen se surt på hvarandra, men det går troligen icke till krig. Ryssland ensamt är visserligen icke vuxet en strid mot Sverge; men det har en stor hop oordentligt folk, öfvadt att skända och bränna; derföre frukta herrarna för sina gods uti Liffland.

D:o d:o 1 Sept. 1669. Öfverste Arensdorf skall gå som

env. extra-ordinaire till Pålen. — Spanska underhållspengarna inflyta.

D:o d:o 29 Sept. 1669. Ekeblad hade rest till Paris som resident. — I Moscau svarade man Engelska sändebudet, att man för tvistens biläggande med Sverge icke behöfde någon medlare och gaf honom så afsked. Samma svar torde Holländaren få. — Fältherren hade gjort ett ytterligt dyrbart gästabud åt Carlisle vid dess afsked. Dennes af kronan erhållna present var 100 skeppund koppar att utföra tullfritt, hvilket skattas till 5 à 6000 R:dr.

D:o d:o 6 Oct. 1669. Emellan fältherren och Mr Carlisle blef stor vänskap på slutet. De hafva slagit vad, hvilkens jagt skulle segla bäst, och under denna förevänning har fältherren följt honom ännu en dag på resan. Fältherren har i sina husprédikningar låtit bedja för hans lyckliga resa. Juel har alltid ansett Carlisle mera för en galant cavaljer än en stor negotiatör.

D:o d:o 20 Oct. 1669. Eders Kongl. Maj:st giffves underdanigst hermed tilkiende, att sagerne her alt i samme tilstand. Dronningen haffver canceleren tilskreffvet och begeret, hand vilde komme herop; mens, om det noget fructer, ved jeg icke. Feltherren er for en dag eller 3 pae landet bleffvet sjug, mens om det er nogen varig sjugdom eller de anstöd, hand hellers pleijer att lide aff, podagra och steen, veed jeg icke. Dend Engelske envoijée er her, haffver dog allerede til deputerede commissarier sin rapport giort. Jeg er nesten i mening, hand her opholdes til hans foræring er ferdig; siges hellers skulde herfrae til Danzig for kongen der att congratulere. De haffver end ingen tidender, att Arensdorff er didkommen. Sae vide jeg aff Engelendernes rapport fornimmer, skal Moschoviterne stae i god postur; dog haebes de, hand skulde vende sig mod Pohlen; for gierne haffver de eij med hannem att bestille.

Mediationen haffver hand hellers som suspect, och alt for meget pae denne side inclinerendes rejeceret. Engelske envoijeen haffver hellers talt derom triple allianceu, och att de gott befunden saeden stabel och negotie som offter tilforne meldet i Liffland att stabilere; mens Moschoviten haffver derpae til svar giffvet, hand viste icke, hvad for et diur dend triple alliance var. Med Spanien ere de offver alle maede ilde tilfredts offver de mange clusioner, som de det kalder och ophold, hand dennem giör, i subsidiernes betaling; tilmed sae haffver en deris agent, som de ved det keijserlig 'reichs hoff raht haffver kaldet Gebszattel? (oläsligt) en karl aff icke stor consideration, som dog stundum hid correspondere pleijer, hidskreffvet, att til Wien giorde mand icke stor estat aff Svensk venskab; hvorom aldting vilde franchrige vere noget liberal med subsidier och andre her suspecte venskaber icke for meget adherere, kunde mand sae inclineret vere sammes venskab pae ny embarassere, som dend triple alliance; efftersom dog sees det er en ager, som kun giffver maffr höst, och troer jeg vel, Mr Ekeblats fornembste commission, som til franckrig gick, kunde vere det att sondere. Dend keijserlig herverende envoiee er aff denne mening sae vit intagen, att hand om en dag en expres til Wien expederer, ochsae vit jeg sondere kand, gaer hand relation dit, att lidet solide her att formode, &c.

D:o d:o 30 Oct. 1669. Sverges största fundement är för närvarande att söka Englands vänskap framför, alla andras.

D:o d:o 17 Nov. 1669. Här tillagas en stor ballet på kungens födelsedag. — Fältherren har till donation fått ett stort gods i Liffland, hvilket afledne landtgrefvinnan Margareta Brahe förut innehaft.

(Här

(Här följer en lång Latinsk afhandling, hvilken söker bevisa, att det är egentligen af England och Holland, som Sverge äger rätt att fordra sina underhållspengar; dessa magter få sedan sjelfva af Spanien kräfva ut den andel, detta rike bör gifva).

D:o d:o 1 Dec. 1669. Två rådsstolar skulle besättas; på förslag dertill voro gr. Torstensson, Ax. Lilje, Arvid Ivarsson och Anders Liljehök. Men några af rådet och serdeles Knut Kurck påstodo, att man icke behöfde ännu med nya råder betunga staten; och sålunda blef det uppskjutet.

D:o d:o 5 Dec. 1669. Den kort Relation om det klagværdige Tyrannie, som Sathan Uppå dee gamble och unge i Mora och *Silferdals* Elfdals (?) forsamblingen græseligen forröfver, A:o 1669.

1:o findes Noegre i hver by, som alt ifrae barndommen ere forfördhe och hafve heele sin Alder kebblat med Sathan, der hafve it smörje-jern af hannem bekommet, der af dee smörier creaturerne, på hvilche dee rijde till blåkulle och fare med störste hast i Luften.

2:o Dee varde tvunge af hannem at tage de små enfoldige barn och med dem drage dee til diefvulens möte, svöpa med hast om dem en blå eller röd kiortell, sætter dem på creaturen ropa och seije, kom nu Sathan och för os. Disse troldpaker hafver taget peng. af Satan och der med bundet sig att skaffe hannem barn, tage dem, hver dee ville.

3:o När barnen didkommer, frager hand dem, om dee vill tjene hannem; da må de svare ja; så gifver hand dem ost, hvilchen När dee æder, hafver hand ingen smag, såsom anden mad, som hand gifver dennom; viser dennem sin herlighed, der dee skulle blifve delagtige uthi, om dee tjenner han-

nem, viser dem och helfvedet, der dee höre deris siæle pibe och gnisle, som fördömt ere: did (siger Sathan) skulle dee komme alle, som tjenne Gud;

4:o Skier hand dem i fingerne, tager blod af dem, och skrifver deris Nafn i sin bog, sætter märcke på deris hænder, ansichter eller Andrestedts.

5:o Gifver hand dennem en steen, på hvilchen står skrefvet till giestebuds: fannem tage mig: och andet græseligt, det barnen Enteligen lære skulle, elliest pisker hand dennem med Rijs jæmmerligen; gifver dem och en liden fugell, som skall före dennem mad till hande, eller hvad de begierer; gifver dem och 3 duckker, som skulle dantze for dem; dee voxe snart till och bære dem tilhande melch och annet effter deris begierrelse, det beverer dee ved Sathans hænder — Gifver och dennem en pungh. J dennem samble dee det, de af klocherne gnage med tænderne, och förer hand dem siden ud på haffens djup, der med slipper dee ud af pungen, det dee af klockerne skafvit hafver, och sige, såsom dette kommer aldrig til klockerne igien, så kommer och aldrig min siæll til himmelen, gifver dem och en bog, der udi står skreffvet læsning gudi till forsmädelse och Sathan til ære. Disse gafver beholder dee, til des dee bekienne sig verre forförde af hannem, siden forsvinde dee strax ifran dennem.

6:o Tvinger han dennem at forsvärga gud, Christum och sin salighed, döber dem i sit Nafn, ofver dem læser sine egne bönner, och jammerlig forsmæder Gud i himmelen.

7:o Nefner hand sine egne barn effter dee svareste Eeder, som nu mest öfvas, och tränger dee Menlöse och Nyfödde barn till vigas och bola med dem, som seden föde orme og tester (?)?

8:o När barnen 6 ganger af dee gamble ere förde, kun-

ne dee sjelfve tage andre barn och före med, der till vorde dee tvungne af dee gamble, hvilche tage Creturne, smorrie dem, sætter barnen deruppå och sende dem afsted.

9:o Når barnen bekiender sig och siger noget om deris Væsende, slå och skicke dee dem gandske illa, så att barnen der ofver med bittre tåre klage,

10:o Fare dee op i Torn' till klocherne, skafve i dem med tænderne etc: Vide megte vell hvor det står till J Trundhiem och andenstedts, vide at tala om, hvor Trollpackerne molke, kierne och salte smör at lefverere Sathan.

11:o Tvinger hand dem at rifve blade af bibelen qvibus posteriora tergunt, in Suggesto urinam emittunt, altare, vasa Sacra et vestimenta turpiter conspurcant.

12:o Creaturene, som dee fare med, vende dee bagfräm och ud.

13:o *Verste?* nödigt bekiende dee sig, Sathan fratagne dem måhlet, hogen och tancherne, beder dem vill læse och gå till herrens Nadverre, men dee skulle meene hannem.

14:o Når hand hafver vijget dennem, vende de hofvedet emod hver andris föder, hænderne afvijga emod hver Andre och vende alt tvert emod Naturlig brugh.

15:o Steller hand sig till at predicke, holle Kirke-Ceremonier och uddele Sacramenten, som andre præster, och repetera prædichen, dog Gud till Vanære och sig till dyrken.

16:o Söger effter att tillföre præsterne skade; och kaller dem store ljugere.

17:o Hafver ladet sig merke att största delen af Verden skall höre hannem till, förend verdens Ende kommer,

Denne relation er hemtet af deris egen bekiendelse, som forförde hafver verit, och så vide sant verre vidner

OLAUS SKRAGGE
in Mohre Pastor.

D:o d:o 15 Dec. 1669. Regeringen och rådet ha varit sysselsatta att formera staten, hvarvid åtskilliga löner och tjenster blifvit såsom onödiga afskaffade. — I afton blifver till kungens ära en ballet dansad med 17 eller 18 uppträden. Kansleren kommer till staden, som man säger, mest för att se densamma. Drotsen reser i dag bort till sitt gods.

D:o d:o 18 Dec. 1669. Siden min sidste forrefalder her intet andet, end forleden onsdag bleff her et stort ballet kongens födselsdag til ære danset, aff 60 personer cavalierer och damer, 20 entréer; var hel vacker til att se och de, som dansat, vaer hel rigeligen kledde. De fremmede ministri vare dertil inviterede och dennem pladts apart bestellet. Effter ballet bleff confect uddelet. Kongen gick sae op pae theatrum och danset sae siden med bransle och bal; kongen giffver i sitt appartement bal tilkommende mondag. Radet haffver nu pae en 3 ugers tid veret occuperet med staten att formere, hvilchet en stor Jalousie mellem dennem föröget, i det dend ene dend andens partie casseret och reduceret; særdelis er det gaen ud offver Rixcantzlers partie, som dend tid fraeverendes, hvilchet meget haffver dend Uvenskab mellem hannem och Steen Bielke augmenteret. Feltherren haffver sig med denne reduction eller statsformering ingen tid vildet lade finde, forend Rixcantzler er kommen. De begge, som hid indtil haffver veret uvenner oc altid hafver haft med hverander misforstand; mens nu feldh. er hidkomen och haffver befunden sig icke vere sae stor en herre som i Pommern och kun her haffver et votum som en anden Rix Rad, icke heller sig sterch nock befunden att giöre det tredie partie, haffver fundet for got sig med RixCantzl. at unere, veret hos hannem i tre timer i visite och siden laedet sig finde ved de consultationer om Statens formering. Mens alle

disse finesser gad ud pae, dend ene skal hjelpe dend andre, och att feldh. kand komme ud til Pommern igen. Her er imellem dennem en stor Jalousie pae alle sider, som snarere siunes voxe end aftage; mens sae producerer det dog ingen anden effect, end dend ene fixerer dend anden lidet, och att det giorer dennem incapabel til at fatte noge store resolutioner efftersom att aldtid dend ene dend anden contrecarerer.

D:o d:o 22 Dec.. 1669. Eders Kongl. Maij:st kand jeg med denne post und. icke vider melde, end att statens formering och reductionen aff tjenesterne fast satt, mens staten er end icke udgiffvet, efftersom middelens repartition end icke skeede. Imidlertid er reductionen gaen sterck baede offver civil och militar person, i civil mesten offver Gr. Bent Oxenstjern som Legatus per Germaniam; Gen. Govverneuren Hermand Flemming, Gustaff Banner i Skaene, hvilche tjenester icke igien skal ersettes; 4 Landtshöffdinger, efftersom pae de steder aff 2 giort en; i Canceliet 4 hoffraed och nesten 3 gange sae mange secreterer; i Cammeret en haeb CammerRaed och en stor deel aff dennem, som pengene under hender haffde saesom Gen. Toldforvalter, toldere, fogder, Casseurer och deslige, efftersom alle pengene och Cronens middeler, skal hereffter i banco gae och deraff betaeles; och vil bancoen hereffter som hidindtil continuere, siunes det vere et nyttigt verck och vel verd pae andenstedts att imitere. Hos militar personer er reformationen mesten gaen ud offver Generalitetet, de reformerede och pensionaires; hellers neppe nogon afficerer som Jo noget mist; mens de gemene intet, och, vil dette vere aff durée, skal de nermer 2 end 1 T:r Guld om aaret dermed mesnagere. Imidlertid er nu Regeringen och Radet separeret och neppe förend sist eller mit in feb. igien sambles, sae imidlertid indtet skriffverdigt forrefalde vil.

Pae spanske subsidierne siunes nu ingen stat mere giöres, och jeg troer vel, att deris fallissement haffver veret en god aarsag till denne her hiemme anstilte mesnage; de casserede haffver dog frit att hvo sin tjeneste beholde vel uden lön och sae assendere ved neste ledig pladts blifver, staer hannem frit for. Eders Maij:st tilskiches herhos de raisons, som de her haffver, att Engeland och Holland subsidierne betaele bör; mens bilagerne haffver jeg icke, som dog icke andet end Greffvens aff Dohnaes breffve till dennem. M:r Arensdorff er pae sin tilbage reise frae Pohlen. De ere her med hans negotiation der hel vel tilfredts.

D:o d:o 2 Mars 1670. Eders Kongl. Maj:st haffver jeg underdanigt ved disse fae linier at berette, att jeg forleden söndag god tid hidkom, och finder radet mesten deel samblet, sae att de hver dag nu i radet sambles. Heele veijen op sae vel som her finder jeg aldting rolig och stille och eij til naget andet apparance. Tu ting finder jeg dennem her i radet fornemligen offver att besoignere, det ene er domestiqve, nemlig som forleden vinter var proietteret en visse stat, hvoreffter alle tienester, sae civil som militär reguleres skulde, och adskillige tjenester retrancheres, hvilcket før en deels opposition icke dend gang gandske til ende kom; sae haffver de nu samme materie atter ved handen taget, dog icke end aldelis dermed ferdig vorden, mens sae vit befinder mand, att adskillige tjenester, som retrancheret var, særdeles gen. guvverneuren i Skaene, landshöffdingen der, med flere beholden bliffver, sae att samme reforma icke ner sae stor bliffver, som dend först projecteret. Det andet, som de sig imellem offver haffver besoigneret, er dend triple alliance. Deroffver haffver de med hvorandre hafft mange secrete conferentier, ochsae, naer de offver dend materie handlet, udvist alle hoffrad och secreterere och canceleren selff hafft protocollet. Sae meget fornem-

mer mand deraff, att forleden löffverdag er secretereren Lindenskjold skichet deroffver pae post til Holland til Mr Appelbaum, med ordre. Somme vil forregiffve, hand med sig bringer ratificationen pae hvis seeneste i Holland om den triple alliance affhandlet; mens sae meget, som jeg kand judicere aff deris discurser, jeg end med talet, motte der vel vere nogen reserve hos. Frae Moschou haffver mand breffve af dend 15 Januarij, att Mr Heinsius, som frae H. staterne didskichet att offerere deris mediation mellem Sverig och Moschou, end dend tid icke hafft audience, och nu atter sae hand vel en ny lang ophold offver Czarens söns död att hafve formode, hvorfor hand sig resolveret, nu sine propositioner skrifftlig att offvergiffve; mens hand haffde end aff Czaren ingen svar bekommet, om de dermed tilfredts. Dronning Christinæ herverende envoije extraordinaire häffver faet avocatoire och reiser med förste herfrae.

D:o d:o 9 Mars 1670. Juels audiens vidlyftigt beskrifven. — Om arbitragen mellan Spanien och Frankrike kunna de sig ej ännu besluta, förr än de få veta om Spanien sig dertill beqvämer. Man ämnar dertill föreslå Bengt Oxenstjerna eller gr. Stenbock. — Det tyckes åter luta något till vänskap för Frankrike. — Tvist hade med Brandenburg uppstått om ett saltsjuderi, som kurfursten anlaggt i Friedrickswald, straxt utanför Stettin, och som Svenskarna påstå vara mot denna stads frihet. Drottningens hofråd, Hirschenstjerna, är den samme, som förut var i Frankrike känd under namnet Camerolius. Han talar ej Svenska utan Tyska.

D:o d:o 12 Mars 1670. Kungen och drottningen voro på landet, medan i afseende till Danska kungens dödsfall slottsrummen klädas med svart. Pukor och trumpeter äro aflagda, hofcavaljererne skola sörja i kläde icke i sammet

eller siden; drottningen har ständigt gravor. — Man berömde den vishet, nya konungen vid anträdet till regeringen visat. — Om sigillet hafva de icke vidare talat.

D:o d:o 19 Mars 1670. Eders Kongl. Maj:st haffver jeg underdanigst att berette, att i forgaer haffver tvende secretarij status Olivekrants och Franch skicket bud til mig, att de haffde med mig att taele pae hans maj:st vegner, naer jeg vilde bie dennem inde. Dae jeg gaff dennem time i dag klocken 8; och naer de dae komme, var der först en stor forsickring aff kongl. nade, siden att hans maj:st intet paetvifflede, att jeg mig jo skulde erindre, hvad for ungefehr 1½ aer siden var med mig talt om eders maj:st N. H. faders hogloffig amindelse sigil, dend forandring med de 3 croner och de skilter aff de cederede provincier, och att det haffde siden behaget hans maj:st högloflig i amindelse i de breff, som var kommen til dennem att bruge *det* vaenlig sigil, hvilchet ochsae uforenderlig i Danmark i usu været, sae vide de 3 croner angaer uden om siden anno 1601; mens nu var atter tvende breff frae eders maj:st hidkommen, som begge disse forandringar i sigillet haffde, och sae som hans maj:st sig icke andet indbilde kunde, att jeg sammen med mig bragt, och uden tvifl effter dend vaenlig forsorg, jeg aldtid haffde hafft for alt det, som kunde tjene til fortrolig correspondence mellem eders maj:st, ochsae ved breffvenes ofverleffvering til mig offver denne materie eders maj:st refereret och dess intention skulde vide, hvilchet de gierne aff mig skulde fornimme. Mit svar var, att jeg mig vel erindre, hvad for nogen tid siden deroffver passeret, mens att de var i tancher, att hans maj:st högloffig amindelse sig derfor sagen skulde haffve begiffvit och affstaet, det vare en ond information; thi hans maj:st sig til sin dödedag aldtid deraff betjent ved sae mange expeditioner, som aff cammer-secreteraren expederet; mens det lod

jeg vel skee, att her kunde veret komne breff aff andre secretarij expederet, som et different sigil hafft. Hvad ellers sagen i sig angick, sae motte jeg vel bekjende, att jeg icke haffde veret sae forsiunlig som de mig tillagde, att jeg ved breffvenes anammande hos eder maj:st mig forspurt; mens hans Ex. H. Cancelerens haffde gjort mig dend ære dennem i det forseglet paqvet att laede skiche i mit hues; och saesom jeg vel viste, att hand haffde hafft dend prævoience, att intet noget skulde manqvere, sae haffde jeg det samme forst i Stockholm oplucht, viste sae intet eders maj:st raisonnement deroffver; mens att sige dennem, sae vit jeg sagen forstod och begribe kunde, sae kunde dennem icke forborgen vere, att eders maj:st, sae vide de tre croner angich, i alle maeder sae stor rett haffde dennem att före, som kongen aff Sverig, efftersom Sierödske fredhs *pacta det saeledes* for begge eders maj:st uden nogen reservation indhold. Til med skulde ochsae befindes, att forrige kongerne i Danmarch, Christianus 3:tius och Fridericus 2:dus, det lige med de andre skilter fört. Och hvad nu Gullandts och de andre landes mercher angick, sae bekjente jeg vel, att jeg icke engang sae curieux och mig informeret, hvad alle de ny tilsatte betyde; mens sae meget erindrede jeg mig vel, att der var for Grönland och Ferröe med, som icke nogen kunde pae prætendere. Angaende Gullands och de andre, sae fant jeg icke, att samme provinciers cession, eders maj:st i nogen maeder forband til jo att motte före vabenet; trode och vist, att naer de efftersae alle de breffve, som frae Christians 4:to dennem tillskreffvet siden de provinciers cession, att dae aldtid hand och de provinciers vaben i sit sigil fört, foruden att gae til andre exempeler; i lige tilfald kongen aff Engeland, som förte francherigs, kongen aff francherig som förte Navarræ, med mere dislige exempeler, och jeg for det öffrige troede

naer de haffde baeret alle sigillerne til eders maj:st effter des N. H. faeders dödelig affgang, att dae eders maj:st snarest haffde resolveret att tage det, som hand for sit cammer sigil brugt, som det, hans maj:st N. högloflig ihugkommelse haffde mest behaget, och att det var aff eders maj:st ingen novitet, mens en continuation aff det, som allerede i brug veret; jeg skulde dog eders maj:st om sagen underdanigst referere, och dae fornemme, om eders maj:st mig noget deroffver haffde att befale. De repliceret, det hans maj:st sig intet andet kundet indbilde, end jeg jo ved min nerverelse skulde mig derom haffve informeret; de vere intet befalede deroffver sig i nogen dispat indlaede; hans maj:st haffde det eller intet anfort som en ting, der skulde vere capabel att hindre dend gode fortroelighed mellem eders maj:st, haffde och icke underlaedet breffvene att imodtage och sig lade forrelese; allene vore de commetteret, som det var en novitet, att fornimme hos mig, om jeg icke deroffver viste eders maj:st sentiment. Hvad ellers angick Sirödske freden, jeg mig pae beraebede, sae var baede ved ratificationen aff samme tractat, som och aldtid siden, de 3 croner fört uden om. Angaende Gullands och de andre provinciers vaben, sae skulde aldrig befindes, att de i breffve til dennem skreffvet effter provinciernes cession vare förte, var det i andre skeed, och eij til deris cognoisance kommen, kunde icke vere dennem præjudicerlig och jeg mae bekiende, att jeg baede aff H. Rentemester Mogens Frijs och andre mig berettet laede, som dend tid i canceliet tjente, att strax canceleren N. kom frae Bremsebroe, skulde det bleffvet forandret. Jeg vil haebes, att eders maj:st mig til ingen unade tyder, att jeg heroffver siger under eders maj:st nad. corretion, min ringe mening. Jeg troer dette skulde vere en espece aff en protestation, derved hafver sin ret forbeholden, som de formener, och i

dag eller morgen en prætention, och jeg troer, de mindre breffvene skulde haffve antaget, haffde de icke aff copierne seet dend clausule, att eders maj:st sig tilforbinder pacta att erholde och deslige. Skulde nu eders maj:st sagen aff dend consideration finde, att eders maj:st sigillet skulde vilde forandre, siuntes mig meget vel, det uden deris erindring skeede; skulde eders maj:st och derved bliffve, som begynt, var det best, holde jeg derfor, att jeg taff stille, mens de tiede, och ligvel befaledes, hvad eders maj:st vilde derpae svaret skulde, naer de mig tiltaelede; och nöijedes de icke dermed, kunde de ved deris egen ministrum giöre vider melding i deris maj:st hoff. Hellers for att recompensere deris umage, som var til mig skichet, sae haffde jeg et memorial ferdig pae alle eders maj:ts undersatters vegne, som her att sollicitere haffver, som jeg dennem medgaff, och bad, de det til resolution hos hans maj:st vilde her forsichre; hvoraff jeg copia till hans Ex. H. Canceleren skicket. Tilstanden her angaende er i forgangen uge lidet passeret, en aff de hoijeste ting, de ere pae betencht, er, hvor de pengene, som kommer aff subsidierne frae Holland, indtrecke kand. Forleden Tisdag stod her rigens admirals söns bryllup. Deris maj:st haffde först taget sig for sorgen intet att komme did, komme dog ligvel did, mens dansade intet. Forleden torsdag var resolveret att skulde endelig sluttes om statens reduction, som her sae lenge haffver veret for; mens sae bleff just canceleren ilde tilpaes 2 dage tilforn, som dog om fredagen igien var fridsk och uppe i radet. Feltherren lod sig undskylde, hand haffde sae meget i Krigs-Collegio att bestille, hand kunde intet komme; sae for dend tid bleff det derved. Det er nu resolveret, hvem der skall bruges i dend arbitrage mellem Spanien och francherig och er vallet falden pae H. Peder Sparre, gouverneur till Gottenburg och general aff infanteriet. Hand er

cancelerens och rigens admiralens svoger. Stedet, hvor de skal sambles, om Spanien det sae hellers agreerer, skal vere London. Her kom for 2 dage siden en Tartarisker abgesanter, 14 personer sterch; hand haffver end icke hafft audience. Jeg troer hans fornembste negotiation bestaer deri, som det slags folch, att driche brendevin och fae en ny kledning. Her taeles om, att de fornembste aff radet er tillige med dronningen intentioneret, att kongen skal begynde i sommer gae i radet, under hvilcken prætext nogle fae skal söge drage sig större authoritet til. Det er sae med dronning Christina practiceret bleffvet, och det kallades halfve regeringen, om endskiönt dog. til hun bleff majorennis ald pouvoiren bleff hos raedet. Hans maj:st tager hellers vel til baede i forstand och vext, och holder sig sae ner til, om aldting att bliffve informeret.

D:o d:o 23 Mars 1670. Oväsendet med trollerierna fortfar. De gamla trollfolken taga barnen med till fanden att göra pact med honom. Alla dagar beder man deremot uti kyrkorna. — Stor hungersnöd i Finnland och Norrland, många dö af svält; den tidiga och ihållande vintern hindrade att från Sverge ditsända spannmål. — Tartariska gesandtens ärende är, att utkräfva några resterande pengar för Svenska fångar i Pålska kriget. — Drottningen påminner ofta om de henne lofvade porträtter af Danska kungahuset.

D:o d:o 30 Mars 1670. Man har nu kommit till slut med förslag att formera staten; besparingen blifver ej så stor som man väntat; består mer uti indragna onödiga tjenster än förminskade löner. Det kommer dock näppeligen att blifva utan förändringar. — Stadfästelsen af triple-aliancen är affärdad. — Danmark kan under minderårigheten vara tryggt för Sverge; men deremot skulle Sverge gerna vilja falla öfver Ryssen, om de visste, att han icke finge hjelp. Så snart oro i Europa uppstår, så blanda

sig *Svenskarna* deri för att få underhållspengar; såsom också nu Spanien måst gifva en considerabel summa, utan att derför en man tågat ut eller ett skepp blifvit rustadt. "Den, "som vill Sverge illa, skall önska det 10 års fred, ty då "slår sig deras ungdom på luxus och öfverflödighet och "milicen tager af, om icke till antal, dock till tapperhet "och godt befäl." — För öfrigt var i landet helt lugnt.

D:o d:o April 1670. Drottningen var efter febern bättre, men vågade icke ännu utom rummet. — Det var en ännu oafgjord, men ganska bitter tvist om statens formerande; kansleren, fältherren, amiralen samla sig hos drottningen; de andre annorstädes. Trätan skall säkert räcka till pingst. — Ett rykte giok, att Frankrike erbjudit Björnklo 40,000 Franska gyllen och dertill en årlig pension; han hade öfver detta rykte beklagat sig i rådet.

D:o d:o 30 April 1670. Striden om statsformeringen var högst bitter, och drottningen sökte fåfängt förlika dem; partierna på 1 à 2 röster när lika starka. — Det tyckes ej blifva något af konungens inträde i rådet. — Folket talar mycket om nya Danska sigillet, mest om Gottlands och Ösels vapen, och tror, att Danmarks konung, om lycka och lifstid räcker, väl torde få lust att pröfva svärdet. Juel begär lof resa hem på en kort tid.

D:o d:o 7 Maj 1670. De flesta af rådet hade rest hit och dit på landet. Ingenting blifver afgjordt, ty partierna hindra hvarandra. Kanslerns parti säger, att det resignerar för motpartiets mertal, hvilket får ansvara för följderna. — Om embetsförvaltningen i Brehmen hade rättegång uppstått mellan fältherrn och dess svåger, den äldsta Königsmarch.

D:o d:o 14 Maj 1670. Jeg haffver med denne post eders Maijst alleneste underdanigst att berette, att effter mand nu her underretning, ratificationen offver 3:ple alliancen ud-

vexlet, udgiffves nu alle dage assignationer til dennem, som deraff pengene skall haffve, sae der er opet bröd og langt, förend det kommer, fortæret. M:r de Grot, som her Ambassadeur veret, haffver deraff bekommet 4000 R:dr, som skal hede de hans fader skiuldig veret, (efftersom Hollandske ministri icke mae tage foræring), mens en effect er en foræring, og jeg troer, nu de seer, hand skal gae til Franckerig, giffver de hannem mere for der deris interesse sae meget desto beder secundere; om ellers Hollandsk recommendation duer meget i Franckerig. Deris anden store arbeid her, nemlig deris statsformering, er det sae vide med, att forleden tisdag, var de 4 Regeringsherrarne og aff Radet H. Steen Bjelche, Gr. Niels Brahe og Gr. Johan Steenbuch hos Dronningen heele efftermiddagen allene forsamblet indtil klocken 7 om Afftenen; naer de dae vore nedkiort, og H. Sten Bielche her, hvor hand haffde loffvet fae mad om afftenen, bleff hand dae igien allene ophent og var der ved paes til halffgaen 9 och dae bleff fundamenta lagt til det, som följende dag resolveres skulde. Följende dag bleff dae dend i Cammeret projecterede stat i Radet opburit, aff Dronningen R. Drost, og de fleste af Radet approberet och underskreffvet. Canceleren og en deell derimod veret haffver, skreff intet under med, contradicerede icke heller, efftersom de sae sig aff votis offvervunder, og det troer jeg gick sae knap til, att det kom pae en par vota an. End staer tilbage att regulere noget smaet deraff dependerende, som frae hvad tid en hver, som afftackes, skal miste sin gage, som endnu giffver imellem dennem cabale. Somme som noget retrancheres, vil intet tjene lenger, saesom Gr. Bent Oxenstierne vil icke lenger vere Præsident i wismaer, for hand faer icke tillige med bliffve Legatus per Germaniam, hvilcken charge casseres. I hans sted kommer, om hand det acceptere vil, Anders Lilihög,

som tilforn haffver veret Landtzdommer i Skaene, nu er Landtzhöffding i ÖsterGylland. Andre siger, de vil tjene uden lön, sae der er temmelig stoor piqventerier og misforstand dennem imellem. Dette skall de nu aschevere sae gott, som de kand de 2 Dage, de endnu haffver for Pintzdag att sambles i. Siden reiser en hver pae Landet, bliffver sae en 5 a 6 uger frae hverandre. Begge deris Maijst reiser ad Svartsiöe 4 mile herfrae tilkommende Onsdag. —

D:o d:o 21 Maj 1670. För statsregleringen voro 16 mot 13 röster; drottningen och fältherren sökte först förlika, och då det misslyckades, gingo de öfver till mertalet. Kansleren reste förtretad bort, och yttrade, att mertalet måtte nu göra, som de ville och sedan kunde försvara; han ville nu tiga; kanske kom dock den tid, han talade igen. — Sten Bjelke har i denna sak vunnit stort anseende, och skall följa kungen på en resa till Öland. — Det nu rådande partiet är mot Frankrike obenäget. — Tartarens och drottning Kristinas sändebud hade haft afskedsföreträde. — Den sednare hade fått någon förmildring af det sista beslutet om förvaltningen af hennes gods. — Den förre affärdades med ord.

D:o d:o 23 Nov. 1670. Juel hade för några dagar sedan kommit till Stockholm. Allt var stilla och lugnt. Under sommarn hade man roat sig med landtresor, nu under vintern med fester. — Ett redan vederlaggdt rykte, det en Fransk gesandt skulle komma till Stockholm, hade vållat, att en Engelsk Envoyé, M:r Wordon, och en Spansk Comte de Nunnes blifvit hitsända. Så vidt man vet, är Spaniorens uppdrag, att erbjuda återstående underhållspengar mot villkor, att Sverge förstärker besättningarna i Pommern och Brehmen. — Sverge vill icke börja krig, icke ens mot storfursten, hvilken nu under upproret i Ryssland skulle föga kunna försvara sig.

D:o d:o 30 Nov. 1670. Det hade varit en liten underhandling om sigillet, ej så mycket om tre kronorna, som om de eröfrade landskapens vapen.

D:o d:o 7 Dec. 1670. Eders Kongl. Maijst haffver jeg allerunderdanigst icke andet att berette, end aldting er mesten i forrige tilstand. Med Spanske Envoijeen er siden end engang holden conference, mens sae kand jeg icke fornemme, att det hannem fuldkommen contenterer. Deris intention her er, att vilde gjerne haffve subsidii pengene betalt, og hand derimod sae gièrne deris troupper i Pomern og Brehmen renforceret, og en ret specification, pae hvad manner Sverig kand Spanien i nöd fald inden 3 maeneders forlöb med 16,000 mand assistere, hvilken att giffve de her mener uförnoden, og att mand nocksom pae deris general promesse ved triple Alliancen, og gvarantien aff Acheeske freden giort acqviescere kand og bör. Sae vit, som jeg endnu kand see, sae skal Spanien endnu for nogen tid intet reelt her nae; mens de skal söge hannem med general complimenter og promesser affspise, ad minsten til frandsöske Ambassadeuren kommer, for att see, om ved hannem noget er att formoede. Hollendske herverende Residenten haffver de nock giffvet att forstae, att dersom Francherig kom i nogen Witlöfftighed med Holland aff anden aorsag end for triple alliancen og gvarantien aff Acheeske freden, sae var Sverig til intet forbunden, og sonderet hannem sae derhos, om Holland icke skulde forstae sig til for mere sickerhed, en paer t:s guld subsidier om aeret Sverig att giffve; hvortil jeg dog icke fornimmer stor apparence. Kort att sige, uden subsidier er her intet att forrette. Om Moschovitske tilstanden er her ingen rett visshed. Czaren haffver bröt alle broerne og forhugget alle passerne pae Weijene pae Svenske grendserne, og laeder ingen der passere,

sere, haffvendes for en prætext udsprid, att der var pest i *Sverig*. Imidlertid haffver de nock et öije pae tillstanden der, og ere sindede nogle troupper der pae grendsen sammendrage, og haffver de og mod hannem en temmelig prætext, thi det er lenge, att de prætenderet, att hand icke tractaterne efterleffvet haffde, og haffver deroffver en conference til alle gravamina att affhielpe laedet forreslae ved Engelandtz og Hollandsk mediation, hvortil hand sig icke haffver vildet forstae; sae att, dersom de sae, att aldting gick der offver og offver, tordte de lettelig noget mod hannem hazardere og jeg kand icke andet troe, end dersom de for det offrige haffver frie hender, bliffver jo advantagen pae Svenskens side; mens dend faere kunde hand nu lettelig esqvivere, om hand accepteret dend conference, som hannem aff Hollenderne proponeret, og samme sae en stycke udpae sommeren traisneret, og sae Hollenderen og nogen anden til mediateur antog, og det kunde Moschoviteren lettelig ved haenden giffves ved hans Envoijéer, som hand nu for denne tid i Holland haffver; for her er mand dog icke sae ferdig, thi de bliffver ved dend forrige vaene og skilles nu allesammen ad til Juell, og bliffver vel en 6 a 8 uger frae hverandre. Drosten reiser ned til sit Greffskab 36 mijl herfrae, og Canceler til sit, som er offver 40 mijle herfrae for der att möde sin sön, som kommer frae sine udenlandske reiser, hvilchet altsammen icke er tegn til nogen stoere deseiner sae hastig. Og efftersom jeg seer; att her pae dend manére intet bliffver att bestille, er jeg sindet effter eders Maijst allernad. ordre att begere min affsked om en 8 dager og dog min bortreise traisnere, til ungefehr dend tid, herrerne bortreiser. — — —"

D:o d:o 14 Dec. 1670. Man har sysselsatt sig med beslut om kungens uppfostran, samt om reglemente för åtskilliga

ämbetsmän o. s. v. Det var bestämdt, att hädanefter skola 2 riksråd dageligen hos konungen "opvarte" och blifva vid hans taffel. Nästa söndag går han till Guds bord. Troligen blifver han också admitterad till rådets öfverläggning, dock utan rösträtt. — Regeringen reser nu till landet att jula, skall åter mötas i medlet af Februari. Juel har haft afskeds-audiens.

(Här finnes "Diluitio des jenigen Schreibens, so die jetzige Königl. Regierung in Schweden, zu mein des Residenten Habbæi Lichtensterns intendirter Verunglimpffung an des H. Margrauen zu Baden Durlach HochFürstl. Durchl. hat abegehen lassen," under dato d. 6 Oct. 1670. 6 ark mest specialia om Habbæi tjenst i Sverge och om hans missnöje.

För år 1671 finnas inga missiver förr, än då den nya ministern Simon de Petkum kom till Stockholm i September. Hans bref än till kungen och än till sekter Birman anföras endast under den förres adress. De äro skrifna på Fransyska).

Petkum till konungen af Danmark. Stockholm 9 Sept. 1671. Petkum hade i går kommit till staden, efter 13 dagars resa från Köpenhamn. — Kungen var rest på landet att roa sig med elgjagt till Michaeli.

D:o d:o 16 Sept. 1671. Petkum mottogs af kanslern med så mycken artighet, som det var möjligt. — Petkum föreslog en ganska nära förbindelse mellan Sverge och Danmark, hvarigenom dessa båda länder kunde trygga Nordens fred. — En vagn utan hästar kostar en dukat om dagen och är ändå svår att få.

D:o d:o 30 Sept. 1671. Sverge tyckes intressera sig mycket för Gottorp och önska upphäfva sista traktaten mellan denne furste och Danmark. Man säger, att Puffendorff för den orsaken skickades till Wien. — Tvist om sunds-

tullen. Sverge ville, att salt och andra främmande varor i Svenska skepp skulle vara fria; Danmark vägrar. — Engelska sändebudet Coventri hade blifvit af storm kastad till en Norrsk hamn, hvarifrån han farit landvägen till Göteborg. Petkum tror detta blott vara en uppfinning af Engelsmannen för att icke angående saluteringen komma med Sverge i samma tvist, som han redan var med Danmark. — Två Svenska riksråd skola alltid vara hos konungen från kl. 7 om morgonen till 10 om qvällen; nu var ordningen dertill hos Sten Bjelke, hvilken Petkum således icke kunde träffa. — Man talte om riksdag, och om att förklara kungen myndig, för att qväfva partierna. — Förra sändebudet Jens Juel ansågs äga en särdeles noga kännedom om alla Sverges förhållanden.

D:o d:o 7 Okt. 1671. Det var svårt att veta, huru man skulle behandla Pålen. Terlon kallade det *Staternas Apocalypsis.* — Pompone hade endast föreslagit förnyande af 1661 års traktat med Sverge; men man trodde, och med skäl, att han under hand sökte vinna regeringen för en sådan förening, som under Gustaf Adolfs tid; eller, att Sverge åtminstone måtte blifva neutralt. Pompone längtar hem; Courtin är på vägen att efterträda honom. — Engelska sändebudet hade för 5 à 6 dagar sedan kommit. Han ansågs också söka Sverges biträde, i fall England och Frankrike skulle angripa Holland. — Rådet har nu i tre dagar varit samladt, talrikt och till kl. 9 på qvällarne, hvarunder alla sekterare varit utvista; somliga tro, att man öfverlaggt om Engelsk-Franska förbundet; Petkum åter tror om rangordningen. — Regeringen var ej nöjd med giftermålsförslaget mellan fursten af Brandenburg och Danska prinsessan Ulrica Eleonora.

D:o d:o 14 Okt. 1671. Rykte gick, att Sverge förbundit sig med Frankrike och England. Petkum kunde knappt

tro, att England skulle så mot sitt eget intresse understödja Frankrikes förslag mot Spanska eller Holländska Nederländerna. — Man tror, att Sverge hade lätt kunnat komma i nära förbund med Österike, om ej Basserode skämt saken, genom att ständigt försäkra kejsarn om Sverges benägenhet för Frankrike.

D:o d:o 28 Okt. 1671. Turkiska gesandten hade haft företräde.

D:o d:o 4 Nov. 1671. Sire La derniere Lettre, que je me svis donne L'honneur d'escrire a V're Majesté, estoit du 28:e passe. Depuis ce temps La j'ay receu un gros pacquet de Lettres pour L'Amb:r de france, qui m'a esté envoijé par Le Seigneur Griffenfeld, et Lequel J'ay d'abord fait tenir au dit Amb:r, auquel je rendis une visite Le jour suivant, et il me dit, quil avoit perusé tous les papiers contenus dans Le dit pacquet touchant L'affaire de L'arbitrage; mais comme Le marquis de Vaubrun estoit arrivé et Luy mesme a La Veille de son depart pour se rendre tout au plus tost à La cour du Roij Son M:re, qu'il ne croijoit pas pouvoir contribuer quelque chose a La satisfaction de V:re Mas:e en cette matiere, avant que d'y estre arrivé, qu'il prendra son chemin par Coppenhaguen pour offrir Ses Services a V:re Mas:é et pour conferer avec vos ministres, Sire, Sur L'affaire, dont il S'agit — — — — — — Mondit Seig:r, Le Chancelier, me dit en oultre, qu'il souhaitoit fort, qu'on put applanir Le chemin a une bonne intelligence et ferme amitié entre Les deux couronnes, a quoy ce, que s'en suit, faisoit des obstacles, premieremant que V:re Mas:e avoit mis Les 3 couronnes dans L'ecusson de son Seau; secondement quelle se servoit encore des armes de Schoonen, Bleking etc, en troisieme Lieu, qu'au Sunt on ne vouloit pas Laisser passer Les marchandisent estrangeres dans Les Vesseaux Suedois sans paijer tolle,

encore qu'on Le Leur eut concedé ainsi par Le derniere traitté, oultre quelques autres petites choses de moindre importance. Quand au Seau, il est parloit fort amplement et me conta mesme tout ce que mons. Juel Luy avoit repondu sur cette matiere, a quoy je ne pouvois pas adjouster beaucoup, et me contentoit de Luy dire sur Le premiere point, que Vostre Mas:e avois donné un Lieu plus honorable aux 3 couronnes, et il m'interompit, que La Suede ne demandoit pas cet honneur La. Sur le Second, je Luy dis, que se, quil prennoit pour Les armes de Schoonen, Blecking etc, ne L'estoit plus, mais des Isle, falster Laaland, Möen et Langeland, a quoy il me respondit en Souriant, quil n'avoit pas encore ouij cette explication, et pource, qui estoit du 3:e point, que je ne Sçavois, que Luy respondre La dessus, n'en estant nullement instruit par V:r Mas:e; que je me souvenois bien, que quand Les anglois et Hollandois avoient faict n:re dernier traitté, qu'ils avoient en mesme temps donné un revers au feu Roij, par Lequel ils S'estoient obligez d'annuller cet article du traitté; a quoy Mon:s Le Chancelier me respondit, que ce revers ne touchoit pas La Suede, Laquelle se tenoit a La teneur du traitté. Je ne Luy pouvois rien respondre La dessus a cause, que je ne suis pas instruit sur ce point, et comme S. Ex. repetoit derechef, qu'il Souhaitoit fort, que ces pierres d'acchoppement fussent ostées pour applanir Le chemin a une confidente amitié, ad joustant, que ceux, qui approchent Le Roy, ne sont pas tous esgalement bien intentionés pour La paix, que quelqu'n, qui aimast La guerre, pourroit dire: Voijez, Sire, La bonne intention du Roy de Dennemarc, qui retient Les armes de Provinces, que vous possedes, et qui vous ont esté concedees. Vous Jugez bien, mons., poursuivit il, quel effet un tell discours pourroit fair sur L'esprit d'un Jeune Prince, et quel bruit une

telle affaire fairoit dans Le monde, Si Le Roy se resoudoit d'envoijer quelqu'un expressement vers V:re Mas:é pour remedier a ce, dont il est question; Sur quoy je Luij demandois, s'il trouvoit bon, que je deusse mander-a V:re Mas:é tout ce, quil venoit de me dire. Surquoy il me respondit, qu'il me parloit sans ordre, et que mesme il n'avoit pas communiqué au Senat ce, qu'il me disoit; ce quil en faisoit, procedoit d'un Zele pour La paix et une bonne amitié entre Les deux Couronnes, — — — — — —
Je prie Dieu de diriger tous Les conseils a La conservation de La paix du Nort et la Seureté des Estats de V:re Mas:e, de Laquelle je suis avecq Le respect La Submission, que je Le dois estre, sire Le plus humble, Le plus obeissant et tres fidelle Serviteur et subjet.

D:o d:o 11 Nov. 1671. Sekreteraren Hoghusen hade på Svenska konungens vägnar gjort föreställningar om det nya vapnet.

D:o d:o 18 Nov. 1671. Det var omöjligt få veta, hvad beslut regeringen tagit om Fransk-Engelska förbundet. — Petkum hade varit hos Sten Bjelke, hvilken förklarade sig gerna se hvarje tillfälle att kunna tjena konungen i Danmark. (Flere bref röra hertigen af Gottorps sak och presidenten Kilman).

D:o d:o 25 Nov: 1671. Upproret gör så stora framsteg i Ryssland, att man säger, det tsaren för att få hjelp till dess qväfvande, erbjudit Sverge några landskap, ja man hviskar om sjelfva Nowgorod; sanningen häraf lärer tiden. — Petkum klagar, att han ej får sin aflöning ordentligt.

D:o d:o 29 Nov. 1671. Sverge erbjöd sin bemedling mellan Gottorp och Danmark. — Pompone hade vid sin afresa från Stockholm åt konungen och drottningen lemnat rika gåfvor från konungen i Frankrike. — Courtin hade passerat sundet, men var ännu icke kommen till Stockholm.

D:o d:o 6 Dec. 1671. Aijant eu occasion de voir Trois Senateurs, Je Leur ay parlé de Laffaire des seaux. Le plus essentiel, que L'on m'en adit, cest, que L'agneau et L'aigle, qui sont Les armes de Gotland et d'ösel y sont, Lequels ils disent, que Le Roij Chrestien 4:e a d'abord osté de son Seau en cedant ces deux Provinces ou Isles, et puis quon les a repris de puis peu; quon ne doit Sestonner, Si cette cour s'en plaint, que cela pourtant ne s'est faict avecq intention de chercher un pretexte de disputé, mais tout au contraire on Seroit tres aise de pouvoir trouver icy quelque occasion pour manifester Les Sinceres et bonnes intentions de cette cour envers V:re Mas:e. Sten Bjelke, qui me parla Le plus amplement sur cette matiere, adjouste, qu'on avoit mis cett affaire sur Le tapis, crainte que Leur Silence pourroit tourner a Leur prejudice; qu'au reste son opinion estoit, que V. M. pouvoit se servir des armes de lunion, selon quelle Le trouvera bon, quoij que Le gr. Chanc. m'ait dit cydevant et se soit offert de me Le faire voir dans Leur archives, que Les trois Courronnes ne sont pas de lunion; mais je n'ay pas eu assé de curiosité de Le voir.

D:o d:o 6 Dec. 1671. Je vous diroy seulement, que j'ay adjousté deux personnes au Chiffre dans Le chapitre de la Suede, a Sçavoir Le Comte Tot et Johan Gyldenstjerne, ce que je vous prie de marquer; ainsi c'est de ces deux et de Steno Bielque, que j'ay ce, que je mande au Roy. Un amy me vient dire une chose, que je trouve fort estrange, et veux partant esperer, qu'elle ne sera pas veritable; c'est que Le Roij de Suede veuille faire battre de la monnoye, ou il mettera les armes d'Islande. Le baron Juel m'a bien dit, que la Suede avoit menacé de prendre celles de Norvegue en ayant une partie, mais Je ne comprends pas Lautre, ne Sçachant, que Le Roy de Suede y ayt jamais eu aucune pretention. Vous en pouvez mieux

Sçavoir La verité au Lieu, ou vouz estes, dont je vous prie de me faire parti, cependant je tacheray d'apprendre ce, que c'en est icij.

D:o d:o 20 Dec. 1671. Engelska och Brandenburgska sändebuden hade haft deras första inträde vid hofvet. — Courtin hade kommit; också ett sändebud från Saxen, troligen skulle det komma från alla Europas furstar i anseende till det hotande Fransyska infallet. — Det var svårt att få tala vid kansleren.

D:o d:o 23 Dec. 1671. Kanslern har iakttagit drotsens frånvaro att tillsätta några sysslor efter sin egen önskan; t. ex. Johan Gyllenstjerna till president i Wismar, för att aflägsna honom. Man trodde ock, att kanslern genom riksskattmästare-syssian ville vinna Sten Bjelke. — Kanslern erböd sig att genom Uppsala kyrka, hvilken var från 13 seklet, bevisa att vapnet tre kronor var Sverges, och äldre än Unionen.

D:o d:o 31 Dec. 1671. Danska konungen hade funnit Petkums försvar för det ändrade sigillet allt för svagt. Men Petkum säger sig icke hafva vågat reta Sverge på denna tid, då det smickrades af alla andra magter.

D:o d:o 3 Jan. 1672. Ma derniere a Vostre Majesté estoit du 27:e du mois et de L'année passée, et puisque depuis je n'ay receu aucunes Lettres de sa cour, et que celle de Suede est a la Campagne, j'ay fort peu de matiere digne de la connoissance de V:r Mas:e hormis, que je souhaite la paix a ses subjets, la guerre a ses soldats, et a elle mesme un tres parfaite santé, la gloire de bjen commander aux uns et de mieux gouverner les autres en cette 1672 année, dont les astrologues predisent tant de choses éstranges et horibles. Il est resolu, que l'on fera passer monstre a toutes le trouppes, qui sont en suede, et l'on croit pour certain, que vers le printemps l'on en envoijera

une partie en allemagne; quelques uns parlent de 6000, d'autres de 10,000, et quelques autres de 12,000 hommes. L'on adjouste, que ce soit pour estre des mediateurs armés, et point autre dessein. Je me Laisse facilement persuader, que ce n'est pas adessein de prendre partij avecq le Roy T. C., puis qu'ils reconnoissent bien, qu'a la fin toute L'Europe s'armera contre Luy; ny avecq mess:rs les Estats tant a cause, qu'ils ne les aiment pas icy, que parce qu'ils croyent, que si les Provinces Unie sont affligez par la guerre d'un si puissant Prince, comme lest le Roij T. C., que la couronne de Suede et les provinces, qui en dependant, en tireront un grand avantage au fait du commerce, de la navigation et des manufactures bien tacherat on de faire poeur a l'un et a l'autre partij, pour voir Si l'un et l'autre ne voudroit leur donner de L'argent, ne noceant, et quoyque cette declare ne vouloir faire plus de conqueste, et que nous l'en pouvons croire, depuis qu'elle a quelque chose a perdre, je ne Voudrois estre garand, que L'envie ne prist a ces mess:rs icij de tenter quelque chose contre la ville de Bremen, lorsque mess:rs les Estats seront vivement attacquez par la france, sur tout Sils attrapent quelque argent de l'un ou de l'autre, car c'est de ce metal, qu'on a faute icij. Le ministre de Saxe n'est pas seulement arrivé icy; mais je L'ay desja Veu deux fois; c'est un homme d'esprit, et pour autant, que je puis juger, son M:re a le bon dessein de conserver la paix d'allemagne. L'Ambassadeur d'Hollande est aussi a la fin arrivé en cette ville 5 ou 6 jours i a; mais comme sa maison n'est pas encore meublée, et qu'il est cependant fort estroittement Loge, il n'a pas fait notifier sa venüe; toutefois L'Amb:r de france Luij a rendu une visite et voulant hier au soir faire de mesme, j'appris, quil estoit allé chez mon:s Courtin, ou L'Amb:r d'Angleterre estoit aussi, lequel pourtant me vient voir demy quart

d'heure apres et me parla aussi de l'affaire entre Vostre Mas:e et le Duc de Gottorp, ce qui me confirme en l'opinion, que j'ay eüe et que j'ay mandé a Vtre Mas:e par ma derniere, que cette cour taschera de disposer la france et L'angleterre pour s'en mesler aussi bjen qu'elle. Le comte D'Oxenstjerne m'envoye dire a ce moment, qu'il va partir ce jourd'huy mesme pour se rendre a la cour de Vostre Majesté.

D:o d:o 10 Jan. 1672. Quoy que Leur Mastée se soyent tenus Jusques a ce Jourdhuy a Jacobsdael a un quart de Lieue de cette ville, si est ce, que L'on n'ij a faict autre chose que se divertir par des Jeux festins et virtshafft, a cause que Les seig:rs de La regence et Les Senateurs Sont dispersés par La Campagne. Aujourd'huy La cour debvoit aller chez Le Connestable Wrangel, si Le mauvais temps, qu'il faict, n'a retardé ce voyage. De La elle ira chez Le G. Chancelier, et de La a Upsal pour passer de la Jusques au Kumpferberg, si la petite verole, qùij regne, ne detourne ce voijage, ce que pourtant n'avancera pas le retour de La coûr en cette ville; car nous n'esperons pas de L'y voir avant La my febvrier. Cepandant L'Ambassadeur D'Hollande, qui n'a eu ny audience publicque ny particulière de Leur mas:és, S'ennuye jcy, et touts les ministres éstrangers n'ont autre occupation que de S'entrevisiter Souvant.

D:o d:o 17 Jan. 1672. Hofvets resa till kopparberget blef inställd för bristande snö och köld, också för derstädes gängse sjuklighet. — England har verkligen förbundit sig med Frankrike. Detta går öfver Petkums förstånd.

D:o d:o 31 Jan. 1672. Mons. Van Haaren m'estant venu voir ce jours passés me dit, que L'on disoit en ville, que tous Les autres ministres estoient venu icy pour apprendre La resolution de La Suede, La quelle Leur maistres

vouloit Suivre; mais que Petkum Seul y estoit pour en informer Le Sien afin de prendre Le contre pied; or ma conduite depuis, que je suis icy, n'aijant Jàmais marcqué aucune partialité, et puisqu' aussi Je n'ay jasmais ouy dire cela, que cette Seule fois de cett Ambr, qui venoit de sortir de chez Le Grand Chancelier, il ij a beaucoup d'apparance, que Le dit Chancelier Luy ait teny ce discours, pour Luy faire comprendre, que tant de monde depand de la Suede, dont on doit partant achepter L'amitié cherement, et a fin, qu'on puisse recevoir de L'argent sans rien faire. On faict Semblant d'avoir de La Jalousie du Dennemarc, et cet arrtifice est assez delicat; Lequel Soint a d'autres (car cette cour est composée d'habiles gens) fera comme je croy, que La france et La Hollande Leur en donnera, si cela arrive, ils sont bien heureux. Le feu Roij, mon M:re de Glorieuse memoire, en consideration du Roij T. C. ne vouloit pas entrer dans La triple alliance et recevoir les 450,000 escus, que La Suede a eu, et si maintenant Le dit Roij T. C. Leur en donnoit encore pour Lever du monde pour en alarmer V. Mas:e et Leur autres voisins, ses amis, il semble, que V:re Mas:e n'auroit pas trop de Subject de se Louër de La conduite de La france en cepoint. Le Grand Chancelier a aussi dit a Mons. Van Haaren, que La Svede avoit dessein de mettre en allemagne Vers Le printemps 18,000 hommes, mais ceux, qui connoissent Les forces de cet estat mieux que moy, croyent, que L'on se contentera d'y envoyer 4 ou 5,000, a moins que L'argent Vienne en plus grandes sommes de france et de Hollande, qu'on ne pourra L'esperer, sans S'engager bien avant, a quoy La prudence de ces messrs icy nous faict concevoir peu d'apparence. — — — — — — —

Il y en a parmy Les ministres estrangers, qui croyent, que les Princes font mal d'envoyer en foule tant de ministres a cette cour, qui en devient orgueilleuse, et plus conside-

rable aupres de L'un et Lautre partij, qvi se doibvent entre faire La guerre La Campagne prochaine. Le ministre de Brandemb. dit Lautre Jour a celuy de Luneb., qu'on debvoit negliger la Suede et faire une bonne alliance entre V. M. L'Elect. de Saxe, de Brand. et la maison de Luneb., mais Lautre Luij respondit, que ce nestoit pas encore le temps. — — — — La Suede a un ministre en Moscovie, pour cela nous ne Sçavons pas plus de nouvelles de ce pays La. Le comte Tott, qui est Gouverneur de La Livonie, fait Semblant de croire, que La rebellion n'est pas d'importance, A que Le Moscovite Simule Le contraire pour attraper quelqu' un. Je croirois plustost, que Luy comte Tott Simule en nous disant cela, afin que ceux, qui ont interest, ne crescat Suecia, La Laissent faire et attraper quelque piece du Moscovite tandis, que Le Moscovite est en peine. Je Sçay bien, que Le Zar a fait tesmoigner a L'Electeur de Brandenbourgh, qu'il Seroit bien aise, que Luy Electeur Luy envoyast un ministre, et qu'il est resolu de Luy complaire. V:re Mas:e Jugera elle mesme, S'il ne Seroit a propos, qu'elle imitast Le dit Electeur oultre Les raisons Susdites, en consideration d'une partie de Chanvre, dont je croy, que Le Zar fit present au feu Roij de Glorieuse memoire durant La derniere guerre. L'on parle icy d'une place forte, qu'on Veuille faire au Duché de Bremen a L'embouchure de La Weser, pour y attirer Le commerce et La navigation au prejudice de La ville de ce nom, en quoy ils ne reussiront pas, La dite Ville estant mieux Située, et n'estant obligée de laisser passer Leur ville Les batteaux, qui baissent La riviere, a moins, qu'ils ayent Le dessein de faire Violence aux Vaisseaux, qui Sortent ou entrent dans Le dit fleuve. Le quartier M:re General, qui est L'Ingenieur de La Suede et qui debvoit faire cette fortification, est mal content et veut S'en aller, comme Le Sont quelques autres a faute

de paije. Le frere du Collonel Arenstorf, un des meilleurs officiers, qu'ils ont icy, estoit N'aguerre si mal satisfait, qu'il vouloit quitter La Suede pour Se mettre au Service des Princes de Lunebourgh, mais L'on L'a appaisse en Luy payant Ses arrierages par termins. Le Comte de Conixmark, Cavalier tresaccomply, et qui est fort aimé du Roy, et tres peu de La Jeune Noblesse du pais, qui Le persecute comme L'on faict ordinairemant Les estrangers, qui ont faiit fortune quelque part, Je croy, qu'il quitteroit Le Service de cette couronne, si Les biens, qu'il a dans Le Duché de Bremen, ne Le retenoit pas. Je Souhaiterois, que V:re Mas:e put S'acquerir une centaine de Subjets comme Luy, car L'on dit, qu'il a oultre beaucoup de belles qualitez, pres de 90,000 R:dr de revenue annuel. — — — —

D:o d:o 10 Febr. 1672. Man säger, att Frankrike lofvat *S*verge 200,000 ecus årligen, endast denna krona vill till fördel för Frankrike tolka 3:e artikeln uti instrumentum Pacis; nemligen, att ingen af Romerska rikets ledamöter får understödja Frankrikes fiender, utan att anses som fredsbrytare. — Grefve Tott hade först afslutat en traktat med Frankrike; på hvilken sedan Pompone under sin härvaro grundat den sista föreningen, i följe af hvilken dessa penningar blifvit utlofvade. — Holland hade genom sin minister erbjudit Sverge 720,000 ecus om året; Petkum är nyfiken att få höra Sverges svar, och om det kan hitta på något medel att skaffa sig en del af denna summa, likväl utan att derföre någonting företaga.

D:o d:o 17 Febr. 1672. Ma derniere a V:re Majesté estoit du 14:e courant. Le 15:e L'Amb:r de france debvoit avoir Son audience publique, mais puis que c'est La coustume, qu'un des senateurs de La Chancellerie responde au nom du Roy aux Amb:rs Extraordinaires, et qu'en Leur absence il n'a pas voulu recevoir La dite responce du Hoff-

cantzler, son audience a esté remise, et L'Amb:r de Hollande eut La Seinne Le Jour d'Hier, Lequel demande des commissaires et pressera fort cette cour de se declarer sur ses proposition. Il s'est faict entendre a quelque un de ses confidens, qu'il se servira du mesme argument, dont Les françois ont profité, que si la Suede ne veut se resoudre en Leur faveur, que ses M:res S'accommoderont avecq V:re Mas:e, comme si elle estoit toute preste a recevoir tout ce, que cette couronne refuse.

Le Ryxdrost n'est pas encore Venu en ville. Lon dit, qu'il se soit excus ésur ce, qu'il est dans une Isle, et que La cour Luy a envoyé un expres pour presser son retour. Les Senateurs, qui de son party et qui ne goustent pas L'alliance avecq Le Roy T. C., ne paroissent pas non plus, peut estre attendent ils Leur chef, et puis que Le Connestable Wrangel est malade et absent, il a apparence, que Le G. Chancelier et Grand admiral avecq Les Senateurs, qui Sont icy, ne resoudront rien d'important, mais qu'ils attendront Le comté Brahe. Je me suis autre fois fort estonné de La conduitte de la cour de Saxe a cause, qu'immediatement apres la conclusion dun mariage avec Le Dennemark Elle fit un traitte avec La Suede; mais J'ay encore esté bien plus surpris, quand J'ay Sçeu et cela depuis 2 Jours seulement, que Hovitz envoje de Saxe a ordre de renouveller Lad'e (rniere?) alliance avec le Royde suede et doffrir une Levee de cinq a six mille hommes pour les joindre a larmée suedoise a condition de participer a proportion aux subsides, que Le Roy de Suede recevroit; mais comme Elect. de Saxe ne'st pas françois et qu'il a creu, que La Suede ne le fut pas aussi, il se pourroit faire, que led'it Electeur de soi mesme changeast de resolution, ou pour Le moins, que cela donnast assé de temps a V. M. de Le remettre dans Le bon chemin, a quoy faire V. M.

se doit servir de tout autre, que de Pasbierg et de Detleff d'Alefeld, Car l'envoje de saxe masseure, quil ny sont pas agreables. L'affaire, dont je viens d'entretenir V:re Mas:e, est fort Veritable et elle peut S'y fier, quoy que je ne puise La prouver par des tesmoins. L. Elec. de Saxe est un peu mal edifié de La reception en Dennemark et de la dispute entre lui et la Princesse Anne Sophie, dont Pasbierg sest meslé. L'on croit, que V:re Mas:e y pourroit facilement remedier, si elle agreoit de Le faire. — — — —

D:o d:o 14 Febr. 1672. Det var ej en traktat, utan blott ett förslag dertill, som Pompone upprättat. Frankrike var färdigt stadfästa detsamma; det hade lofvat Brandenburg 300,000 ecus för dess neutralitet och måtte således vara tillfreds öfver att köpa Sverges för endast 200,000 — Holland säges erbjuda 800,000 ecus för Sverges hielp; men Holländska ministern nekar dertill. — Fältherren ligger illa sjuk på landet; han lider af sten, också af andra plågor, och tros näppeligen gå igenom. Denna stora krigares död skulle i närvarande brytning vara en svår förlust för Sverge.

D:o d:o 28 Febr. 1672. Sverge vill ej förkasta sitt beslut. — Holländska ministern hoppas god utgång på sin underhandling. — Grefve Königsmarck hade fått tillåtelse att gå i Hollands tjenst; och ämnade värfva 3 regementer. — Hofrådet Hirschenstjerna hade dött.

D:o d:o 6 Mars 1672. Kejsaren tycktes förakta Sverge, emedan han icke ville stadfästa sista traktaten, och icke säger något åt Puffendorf, som är i Wien. — Sverge hyste misstroende till kurfursten af Brandenburg, samt till konungen af Danmark. Den sednare ansågs till krig icke obenägen. — Fältherren var icke nöjd med rådets fredliga tankar.

D:o d:o 13 Mars. Le mesme Jour, que J'eus L'honneur d'escrire a V:re Majesté ma derniere, a Sçavoir mercredy passé 6:e de ce mois, Les Commissaires du Roy furent chez L'Amb:r de mess:rs Les Estats pour Luy dire, que cette Couronne ne pouvoit accepter Les subsides, qu'il offroit, et faire une alliance defensive, qu'il proposoit, puisque en un temps, que Le Roy T. C. ne cáchoit plus son dessein d'attacquer Les' Provinces unies, cestoit en effect une Ligue offensive contre Le dit Roy, surquoy Les Amb:rs de france et d'angleterre conçoivent Les esperances de reüssir en ce, qu'ils demandent; Le premier, quòn Signera Le traitté, dont Monsieur de Pompone a emporté Le project, et mons:s Coventry, que cette cour promettera de tenir La mesme conduite, qu'elle a tenüe en La derniere guerre entre L'angleterre et Le Provinces unies. On travaille maintenant a La responce, qu'on donnera a L'un et a L'autre. Chasque Seig:r de Las regence et chaque Senateur baillera Son opinion par escrit, dont nous croyons d'apprendre Le resultat dans fort peu de Jours. Cepandant on nous assure, que La clause, d'attacquer celuij ou ceux de L'Empire, qui assisteroit Mess:rs Les Estats, et dont on dit, que Les françois se Soyent ventez, n'y est pas. L'on confesse bien, que Les ministres de france y ont fort insisté; mais que cette Cour ny a jamais voulu entendre. Le quelle croit ou fait Semblant de croire, que ce traitté avecq La france, ne Lie point Les mains a La Suede, aussi Jaloux de L'agrandissement du Roy T. C. qu'aucun autre Estat de L'Europe; et quoy qu'exterieurement on dissuade Les Princes de L'Empire d'Espouser Les Interest de mess:rs Les Estats, ne pouvant de meilleure grace cacher, que La minorité du Roy et peut estre quelque autre foiblesse Les empesche de S'engager dans quelque grande affaire, si est ce pour tant

que

que Soubs mains ils font bien connoistré, qu'ils ne sont pas faschez, que Brandenbourg, Saxe, Luneboürgh etz. Le fassent pourveu, qu'ils ne se precipitent pas a se declarer de peur, que Le Roy T. C. ne change Le dessein, qu'il a d'attacquer Les Provinces unies et peut estre Le pays bas Espangnol, ou L'on croit, qu'il pourroit hurter La teste, et tourne ces forces contre L'allemagne, tandis que La Suede n'est pas en estat d'estre de la partie. L'on a tire des hommes de chacque Regiment Jusques au nombre de 1200, qui marchent ou marcheront au premier Jour a Gottenbourgh, ou L'on Les embarquera et Les faira passer Soubs Le quartier m:re General dans Le Duché de Breme, pour y faire un fort a L'embouchure de la Weser. L'Envoijé de cette couronne, revenant de Moscovie, est tombé malade en chemin, mais son Secretaire est arrivé icy est a fait rapport de la negociacion de L'Envoyé a Sçavoir, que Le Moscowite promet de restituer quelques pieces de canon, qu'il a pris, et quelques millieurs de paysans, qu'il a enleve; au reste Le dit Secretaire assure, que Le Zar a reduit tous ses rebelles a son obeissance, Leur ayant pardonné Leur Crimes, Les ayant en sa puissance pour Les chastier; et comme cette nation La commence a exercer sa Clemence envers ses Subjets contre sa Coustume, peut estre apprendra t'elle aussi a tenir sa promesse aus estrangers a L'advenir. L'on me dit aussi, que Le credit de Mons Marselis ij est plus grand, qu'il n'a Jamais esté, dont on n'est pas bien aise icy, car L'on Le tient pour un grand ennemy de la Suede.

D:o d:o 20 Mars 1672. Med Wismarska regeringens tillstånd har Stralsund hos Danska konungen begärt och fått "le commerce de Contoir de Bergue," hvilket man här e tyckte om. — Fältherren har aldrig älskat Stralsund,

utan påstått, att den bibehåller någon benägenhet för Danmark. — I går aftons tog Svenska regeringen sitt beslut i alliansfrågan, och det, som man påstår, enligt Frankrikes och Englands önskan. — Sverge vill gerna blifva som medlare tillkallad för att bilägga den förestående striden.

D:o d:o 27 Mars 1672. Saxiska ministern var hemkallad, ty uti Dresden hade utsigterna förändrat sig. — Oaktadt flere Svenska rådsherrars försäkran, fruktar dock Brandenburg, att Sverge anfaller dem, som hjelpa Holland. — Den fattiga Svenska adeln önskar krig, de rika och patrioterna fred.

D:o d:o (utan dato). Sverge tyckes tro, att Tyska staterna icke kunna blifva eniga om motstånd mot Frankrike. — Ministern från Zelle beundrar Sverges krafter och uppförande. — I går antog Königsmarck Holländska gesandtens anbud att blifva general-löjtnant af infanteriet i Holländsk tjenst.

D:o d:o 3 April 1672. Depuis ma dernieré a V:re Majesté, qui estoit du 27:e de Mars, ont a tout a facit adjusté L'affaire entre La france et cette Couronne. Hier Le traitté s'escrivoit au net, pour estre signé ce Jourd'huy par les Commissaires, avecq quoy Le resident de france se doit mettre en chemin, pour en rapporter La ratification du Roy Son M:re. Ce traitté sest fait sur le pied de celuy du Comte Tot, conclu a fontainebleau l'an 61; mais fort amplifié. L'on y renouvelle La garantie reciproque. La Suede interprete Le 3:e art. du traitté entre L'Empire et La france et, ut eo Sincerior, en faveur du Roy T. C. et ne garantit pas Seulement Le dit Roy contre L'attacque d'aucun prince de L'Empire, mais encore ses associez en cette guerre contre Les Provinces unies, et si L'on ne donne point d'assurance au dit Roy T. C., que Mess:rs Les Estat ne L'incommoderont point par Les garnisons, qu'ils ont

dans Les places Sur Le Rhijn, il Les pourra attacquer, sans que pour cela La Suede Le declare infracteur de la paix de munster. La Suede S'est fort defendüe, pour n'avoir Le mot d'associez dans Le traitté, ou d'y adjouster, qui ne fissent rien contre Le susdit traitté de munster; mais Mon:s Courtin, quoy qui'l confesse, que cela y pourroit estre, S'excuse pourtant, qu'il n'ose rien changer de ce, que Mon:s de Pompone a fait, a moins qùil Veuille perdre Son amitie, s'est offert d'escrire une Lettre et l'a aussi escrite au Roy son M:re, Laquelle contient, que La Couronne de Suede entend ce mot d'associez de ceux seulement, qui n'agirront pas contre L'instrumentum pacis, et de cette Lettre il a donné une Copie icy, avec Laquelle on croit estre a L'abri de cet article, et n'estre obligé de se declarer contre ceux, qui pourroit attacquer L'Archevesque de Cologne ou L'Esvesque de munster, s'il sengage aussi ou est desja engage avecq La france. On dit, que L'on nous communiquera ce traitté, et que L'on envoyera a La Cour de Vienne et a celles de Saxe et de Brandenbourg pour L'y communiquer. Aussi il faudra Voir ce, que L'on en faira, et Si Le princes de L'Empire en Seront bien edifies.

D:o d:o 6 April 1672. I förrgår kl. 4 e. m. undertecknades tractaten med Frankrike. Frankrikes resident skulle fara med densamma till Paris, men ambassadören M:e Courtin stanna här. — England lärer hafva eftergifvit Sverge sin fordran sedan år 1664 eller 65 på 200,000 ecus. — Sverge ämnade sända 8000 man till Brehmen.

D:o d:o 13 April 1672. Man hade ämnat utrusta 6 örlogsskepp till att skydda handeln. Det inställdes. Man ansåg sig tryggad genom sista tractaten.

D:o d:o 4 Maj 1672. Sverge börjar tala om sin förbindelse med Frankrike endast som en neutralitet; och säger, att, om Frankrike ej vill mottaga billiga fredsvilkor,

så skall Sverge mot detsamma vända sina vapen. Orsaken till detta språk torde vara: 1:o att vinna anseende i Tyskland; 2:o att af Holland kunna tillkallas som fredsmedlare. — Enkedrottningen var ganska glad öfver mötet *mellan* hennes bror, hertigen af Gottorp, och konungen af Danmark.

D:o d:o 8 Maj 1672. Frankrike vill genom Svenska tropparna uti Brehmen hålla Brandenburg i tygeln. — Rikskanslerns anseende växer med hvarje dag. — Man tror, att kungen nästa riksdag blifver förklarad myndig; kanslern hoppas då, att som konungens fasterman få dess förtroende; motpartiet hoppas motsatsen. — Konungen, ehuru icke med den bästa uppfostran, visar dock *"de l'Esprit et du jugement"* öfver sin ålder; och skall nog veta bedömma och värdera dem, som troget tjena honom.

D:o d:o 15 Maj 1672. Holland fortfor att enligt ingångna förbindelser af Sverge begära hjelptroppar; men förutsåg nog, att det skulle nekas. Det hade i sitt handelsplakat uppfört nästan alla Svenska varor som kontraband.

D:o d:o 22 Maj 1672. Många illa pensionerade officerare begärde afsked, för att taga främmande tjenst. Man bad dem hafva tålamod; de skulle snart blifva använda. — Brandenburgs kurfurste tillkännagaf för Sverge, att Köln och Münster lemnade främmande troppar inträde i Tyska riket, och att han hoppades Sverges bifall och biträde häremot.

D:o d:o 19 Juni 1672. L'Absence de La Cour a fait une telle treve aux affaires, que Je n'ay point eu de matiere pour escrire a V:re Mas:e depuis Le premiere de ce mois. Avant hier Le G. Chancelier revient en Ville et tient une assemblée en sa moison de quelques Senateurs, qui sont icy, ou L'on a Jugé necessaire de prier Leur Mas:es de re

venir au plustost. L'on a aussi escrit aux Senateurs absents de se rendre icy tellement, qu'il y a aparance, que Leur Mas:es seront icy et Le Senat assemblé dans 8 Jours. L'Amb:r de Mess:rs Les Estats, Le ministre de Mekelenbourgh et quelques autres ont taché de voir Le G. Chancelier, qui s'en est excusé sur La pluralité de ses affaires. Il rendit pourtant une Visite a L'Amb:r de france, qui dura depuis 3 heures apres midy Jusques a 7 heures du soir, dans Laquelle on n'aura mancqué de designer Le Roy de france empereur, et Le grand Chancelier Prince de l'Empir. Car quoy que plusieurs se rejouissent extremement du progres des armes françoises, des malheurs des Provinces Unies, disant Mess:rs Les Estats sont cause, *que la Suede* n'est Roy de Dennemark et de Pologne, Si est ce, que Le gr. Chânc:er surpasse tout Le monde a Vouloir du bien au Roy de france sans considerer, que Sil se faisoit Empereur, que sa premiere oeuvre seroit peut estre de Chasser Les Suedois d'allemagne. Cepandant Les Succes des armes françoises Commencent a faire Lever la cresse aux Suedois, et vostre Majesté est des premiers, que lon menace. Il faut esperer, que le Roy d'Angleterre rompera Les mesures des françoïs et Svedois, et quil comprendra, quil est perdu, si le Roy de france gaigne un port de mer sur Les Estats. J'ay eu occasion d'apprendre le contenü des articles secrets; lon y garantie derechef le Roy de Suede et le Duc de Gottorff contre vostre Majesté. La Suede doit envoyer six mille hommes au Duché de Bremen outre la garnison, tandis quelle n'assira (?) pas et receura pour cela quatre cent mille escus par an. Le Roy de Suede s'oblige d'attaquer tous ceux, qui assisteront M:rs les Estats avec dix mille fantassins et six mille chevaux, et alors Le Roi de france paijera six cent mille escüs par an, et sil se formoit un party dedans l'Empire contre la france et la Suede, on taschera

d'associer vostre Majesté contre l'Empire. Ce traitté durera trois ans, au bout desquels on le renouvellera ou changera. Le Comte Gustaff de La Gardie, fils unique du G. Cancelier, va partir au jourdhuy ou demain pour aller en Angleterre en qualité d'Envoyé. Comme Le Pere aime tendrement ce fils, et quil est icy Le plus considerable *ministre*, et continuera sans doute en Credit pour quelques années non seulement a cause de son grand merite, mais encore parceque sa femme est tante du Roy, Je croy, que V:re Mas:e trouvera a propos, que sousdit fils reçoive quelques Civilites en sa Cour, au Cas qùil y passe. L'on dit *aussi*, que Le Seig:r Sparre depuis Longtemps désigné amb:r au Roy de La G. Bretagne, doit aussi se mettre bientost en chemin. L'opinion La plus recüe est toujours, que Le Roy sera declaré majeur. Ceux de La regence Le desirent ainsi, mais Les Comtes L'empescheront, s'il peuvent, *Croignants*, qúil seront obliges de restituer une bonne partie des Domaines du Roy, dont ses predecesseur semblent avoir esté trop Liberaux. Il faudra voir ce, que La Diete, qui commencera vers Le 15 ou 20:e d'Aout, nous produira. Le Connestable Vrangel va ça et La dans Les Provinces, faire passer montre aux trouppes de cette Couronne, La quelle ne se precipitera pas pour en envoyer une partie au *Duché* de Bremen avant La Diete, si Le Roy T. C. ne Les presse et refuse de payer L'argent avant, que cela se fasse; car L'on entretient Les trouppes a beaucoup meilleur marché en Suede, qu'on ne Sçauroit faire en Bremen ou La Pomeranie. Je remercie V:re Mas:e en toute humilité pour La grace de son rappel aussitost, que Le Vice Schatsmeister executera Les ordres, qu'on me mande, que V:re Mas:e Luy a données a mon esgard. Je me rendray au plustost a Ses pieds, en esperance d'y estre moins inutile pour son service, que Je L'ay esté en Suede.

D:o d:o 26 Juni 1672. Herrarna reste på landet, att *blifva* der till den 18 à 20 Aug., då riksdagen öppnas. — Man lade ut och rustade några örlogsskepp på strömmen omkring Holmen; det lär vara en vanlig sak för paraderna under riksdagarna.

D:o d:o 3 Juli 1672. Två örlogsfartyg utrustades för att skydda handeln; 12 andra för att under riksdagen paradera på strömmen. — Båda bröderna Königsmarck skola erbjuda Sverges bemedling, den äldre åt Frankrike, den yngre åt Holland.

D:o d:o 10 Juli 1672. För att medla fred hade Sverge utnämnt Tott till Paris, J. Stenbock till London och J. Gyllenstjerna till Haag. Den sista undanbad sig; man tror nu, att J. Stenbock får också detta uppdraget. — Kanslern talade förbindligt om Danmark, slog fram om prinsessan etc. — Sverge hade måhända förut trott Franska sändebudens försäkran, att deras konung ansåg detta krig endast som en hederssak, och åsyftade blott att förödmjuka Holland; men när man såg, att det gällde Hollands bestånd, började Sverge blifva oroligt för Frankrikes hotande envälde till lands, Englands till sjös. — Kanslern sade åt Danska sändebudet, att, om Brandenburg uppsatte 20,000 man, Lüneburg 10,000 och Danmark 12 eller 15,000 och dermed räddade Holland, så skulle det vara en sak trés glorieuse. "Ja," svarade sändebudet, "trés glorieuse et tres dangeureuse." — Drottningen önskade högeligen Danska kungens och drottningens original-porträtter.

D:o d:o 17 Juli 1672. Drottningens bror hade kommit till Stockholm under förevändning att söka beställning i hären; men egentligen för att underhandla i afseende på grefskaperna. Presidenten i Stade, Klay, Kielemans förtrogna vän, var med som rådgifvare. — Med det första skola afresa som fredsmäklare, Tott till Paris, Per Sparre

Göteborg till England och Ehrenstéen till Holland, hvilket sistnämnde torde af sin olycka tvingas att antaga Sverges bemedling. — Kungen har utanför staden låtit bygga en fästning, som han till öfning uti flere dagar skall belägra och försvara.

D:o d:o 31 Juli 1672. En person hade med käppslag öfverfallit en annan och sedan rymt in uti öfverståthållaren (i Stockholm) Sparres hus, hvilken tog förbrytaren i försvar, ja man trodde, att förbrytelsen skett på hans befallning, emedan den öfverfallne haft en rättegång mot Sparren. Rådet hade i två dagar öfverlaggt, huru den ena skulle tillfredsställas, och den andre, som var riksråd, räddas. — Regeringen förutsäger en stilla riksdag, och kort, högst en månad; andra tala hemlighetsfullt om oväntade uppträden dervid. — Man säger, att fältherren skall före vintern resa ut till Pommern; att presidenten Klei skall sändas från Sverge till Regensburg. — Kungen är mycket road af exercis, så att han, som man berättar, ej kan sofva natten före en betydligare dylik.

D:o d:o 24 Juli 1672. Rosenhane visade Svenska regeringens oskuld uti tullförsnillningarna i sundet. — Tott skulle hvar dag under sin ambassad hafva 100 R:dr, Sparre och Ehrensten 80 R:dr.

D:o d:o 7 Aug. 1672. Petkum hade anfört klagomålen mot Svenska sjökaptenerne på Elben; regeringen skref dit och förbjöd göra något, som störde det goda förhållandet med Danmark. — Fyratio skepp äro tagna i beslag, för att öfverföra 6000 man till Brehmen. — Fredsmedlarna hade ännu icke afrest; Tott syntes frukta Frankrikes stigande magt, och likaså de flesta andra riksråden. — Hela gårdagen hade kungen exercerat vid Jacobsdal. — Vid den låtsade belägringen skall en flotta af jagter understödja fästningen.

D:o d:o 17 Aug. 1672. Ett långvarigt regn hade hin-

drat den omtalde belägringen; kungen sysselsatte sig så ifrigt med dessa ämnen, att Petkum hade svårt få afskedsföreträde. — De 6000 man voro ännu icke inskeppade till Brehmen; många gissade, att det ingen gång skulle ske, för att icke väcka för stor ovilja i Tyskland. I stället taltes om värfningar der ute. Men Frankrike skall troligen icke betala andra terminens pengar, förrän Sverge uppställt troppar. — Tott och Sparre voro ännu ej resta. — Man börjar blifva ängslig öfver det med Frankrike afslutade förbundet; man fruktar, om det icke verkställes, Frankrike; och om det verkställes, det parti, som bildar sig i Tyskland.

Kristofer Lindenow (den nya Danska residenten) till konung Kristian V i Danmark. Stockholm 16 Nov. 1672 *). Lindenow hade för två dagar sedan kommit till Stockholm. — Sverge sökte under närvarande strid blifva neutralt och under sken af fredsmedling (som ock af Frankrike och England var antagen) ställa freden efter eget tycke. — Den 27 Nov. kungens födelsedag skulle han förklaras myndig; och sedan straxt derefter riksdagen upplösas. — Franska sändebudet Courtin skulle resa och efterträdas af Feuquieres.

D:o d:o 22 Nov. 1672. Lindenow hade förra dagen kl. 3 e. m. haft företräde hos kungen och drottningen. — Högtidligheterna vid kungens myndighetsförklaring voro uppskjutna från d. 27 Nov. till d. 10 Dec., emedan de kyller, som pikènerarne af kungens garde skulle bära, icke så hastigt kunde blifva färdiga. — Ett hemligt utskott arbetar på betänkande om främmande förbunden; "populacens affection" tyckes vara för Frankrike. — Man sade, att bönderna vägrat till ny contribution och i stället fordrat, att drottning Kristinas donationer måtte återkallas. — All jord

*) Brefven på Danska.

i Skåne skall refvas, för att derefter bestämma skatterna. — Vid konungens myndighets-förklaring skall hållas en carousse, som dock endast blifver en ringränning vid facklor, bestående af 4 sqvadroner på 15 man; den första Romare, som föras af kungen, sedan Göter af grefve B. Oxenstjerna, Pålackar af fältmarskalken Banér, och Moderna af Krister Horn.

D:o d:o 4 Dec. 1672. Man är på riddarhuset mycket oense om rangordningen. — Bankoväsendet på det sätt, som det nu är, kan omöjligen fortfara ännu ett år, utan det måste hjelpas; hvarom nu flitigt öfverlägges. (Man finner vid denna tiden många underhandlingar om en Danska konungens fordran hos Jochum Beck vid Alunverket.)

D:o d:o 11 Dec. 1672. — — — I löffverdags och alt siden haffver der voren stor dispute paa Riddarhuset offver, att nogle der schulde hafve ladet sig forlyde, att mand vilde binde kongens hender for hart ved dend forsichring, hans Maj:tt schal giffve stenderne; och saasom samme forsichring aff samptlig Rigens Raad var Conciperet och af Regeringen underskreffven ständerne tilsent for at haffve deris approbation deri, saa tog Raadet dett heel hoijt op, at stenderne i nogen maade derpaa vilde disputere och derfor i loffverdags nedsente 25 aff Rijgens Raad til Ridderschabet paa Ridderhuset, icke alleniste for at remonstrere dennem, att denne forsichring iche alleniste var lijge lydende med dend, som Dronning Christine och k. Carl Gustaf haffde giffvet dennem (Undtagendis dend post om religionen, til hvilchen hans Maij. harder Constringeris, end Dronning Christina det var), mens end ochsaa for at fornemme, hvo der var hoffvitsmand til denne dispute och siges mig, at Taubenfeld och Riges Rad Johan Guldenstiern den yngre var de fyrste och det mest for att giöre Kongen capabel at kunde se Bent Schytte i Raad igien uden raads

samtycke, hvilchet ellis intet schee kand, for Kongen derom forsikring lover ingen at tage i Raad Uden de Andres consents, och hvis at Raad maa raade, da faar Taubenfeld skam; mens der siges Kongen derom er informeret och tör hindre det. Jeg kand slett intet fornemme, att med Franckerig andet er sluttet her end dend alliance, som Mons:r de Pompone forst her proponerede och aff Mons:r de Courtin siden bleff sluttet med den Secret articie, som derhoes bleff indgaet, aff hvilche jeg ingenlunde tuiler, at Mons. Petkum jo haffver underd. meddeelet Eders Maj:st Copie, hvilchen alliance mest tenderer til conservation aff dend Münstersche freden; saa att enten Franckerig eller Suerrig bleff turberet i possessionen, aff hvad dennem der var bevilget, da schulde de giöre hvarandre mutuel assistence til sligt at forhindre, och til dend ende traisnerer dend Frandsche armée saa lenge noget imod dend Tydsche armé at begynde, at de vilde gierne, at dend Tydske armée skulde passere for aggresseur, paa det de kunde drage Kron Sverrig i spillet med; och saasom konge aff Sverrig humeurs fuldkommeligen inclinerer til krieg, saa tuiles icke, at naer hand blifver majorennis, hand jo nogen schall begynde. Her tales om alliance, som til Regensburg (—?) tracteres imellem Sverrig og nogle Fyrster i Tydschland, schall forrevere til at opponere sig imod den ligue, af Ed. Maij. och Brandenb. sluttet, och dend unge gref de la Gardie, som var Envoje i England, er nu till Regensb. derfore. Dend Schonsche adel faar en særdelis forsichring aff hans Maj:st paa deris privilegier effter fredstractaterne. I forgaar natt flöij et stycke aff fyrverchet op, som schulde gaen af til denne Solennitet och bleff atschillige mennischer Schamfered och toe döde. — — —:

D:o d:o 18 Dec. 1672. I dag har konungen blifvit förklarad myndig; drottningen tog afsked ur rådet i förrgår;

i dag hafva hon och rådet nedlaggt deras förmynderskap. I morgon blifver ringränningen; i öfvermorgon gästabud åt ständerna, hvilka derpå åtskiljas. — Taubenfeld, som sades vara orsak till tvisten, då fråga var om konungens försäkran till ständerna, har för några dagar sedan blifvit från riddarhuset förvisad, och hans vapen nedtaget. — Rangordningen utkom i går; den sträcker sig ej längre ned än till hofmarskalkerna.

D:o d:o 21 Dec. 1672. Eders Kongelig Maj:tt giffves AllerUnderdanigst tilkiende, at siden min siste Underd. relation er tyden mest passeret med Congratulationer til Kongen offver hans Regerings antredelse, saa velsom och i forgaar det ringrenden af Carroucel, holden om Afftenen ved lyss; och i Gaar bleffve alle Rijgens Raad och stenderne aff Kongen tracteret. Ringrenden var möget vel ordineret, och scheede med heel stor esclat och pomp. Der vare 4 priser, som vore sölff handfad och giesskander, det ene storre end det andet; det beste ohngefer paa en 300 R:dr och det ringeste paa 150 R:lr. Den förste prijss vant Carl Gyldenstiern aff dend Polsche Bande, de toe neste vant Greff Torstenson aff dend Romanische bande, och dend siste vant Greff Johan stenbuck, Rigens Raad, aff dend Polsche bande. Ziirdancken fich hans Maj:tt sielff. Dend Rang, som her giort er, sendes her Underd. Copie aff och haabes, att Rijgsdagsbesluttet sampt kongens forsichring till Riigssens stender med förste gaar i tryck, da Eders Kongl. Maij:tt deraff Underdl. schall bliffva Copie sent. Jeg fornemmer icke, at paa denne Rijgsdag andet passeret er, end hvad som allerede Underd. berettet er; alleniste de 3 stender, Presterschabet, Borgerschabet och bönderne haffde suppliceret til kongen, at hand dee privilegier, som Ridderschabet aff forrige Konger i Sverrig giffven ere, ingen-

lunde vilde Confirmere, mens hans Maj:tt haffver deris begiering affslaget; — — — — — — — — —

D:o d:o 28 Dec. 1672. Kungen ämnar i Januari göra en resa till kopparberget och kring åtskilliga landskap, och komma åter i slutet af Februari. — Holländska sändebudet reser, utan hopp att kunna erhålla något för Holland, men högst belåtet med konungens och drottningens personliga bemötande. — Feuquieres säges komma med underhållspenningarna för nästa betalningsdag, och tillika med löfte om långt större summor, om Sverge vill nästa sommar gå i fält emot Tyskland.

D:o d:o 8 Jan. 1673. Kungen och drottningen passera deras tid på Jakobsdal med jullekar och nöjen. — I morgon skall Ryska sändebudet hafva sitt afskedsföreträde. — I går kom Feuquieres till staden. — Den 14 dennes börja kungen och drottningen deras resa till kopparberget. — En af prinsessorna vid hofvet, af det Badiska huset, säges vara förlofvad med hertigen af Würtemberg.

D:o d:o 11 Jan. 1673. Siden min siste Underd. relation haffver jeg flittigen informeret mig, om hvad dend siste abgeordnete fra hertugen aff Holstein ved naffn Mons Hansen her haffver hafft at negotiere, och siges mig, att hans commission haffver fornemmeligen bestaet i 3 poster: 1:o at begiere kongen af Suerrigs guarantie, offver hvis Hertugen aff Holstein nu med Eders Kongl. Maj:tt achter at contrahere anlangendis det Oldenburgs successionsvesen, hvilchet kongen aff Sverrig haffver loffvet att giöre; 2:o att begiere renovationen aff forrige alliance imellem Cron Suerrig och bemelte hertug, hvilchet i lige maade er promitteret; 3:o att anholde om ordre her fra hans Maj:ts for at anamme verbepengerne til de 1500 mand, som bispen aff Eijtin haffver loffvet at verbe, udaff de Fransche subsidier, som til Hamborg er ankommen, hvichet hand och-

sae haffver erholdet, och er i sae maade vel fornöjet herfra reist. De ere slett galle her med nogle tijdender fra Pohlen, som feltherren Wrangel schal vere tilschreffven, at nemlig de confoedererede i Pohlen, som med deris konge er ilde tilfreds, ere intentioneret at udvelle kongen aff Sverrig til deris konge paa det, at hand schall fri demem fra Türcken och at de i slige fald intet begiere; att kongen aff Sverrig schal residere i Polen, mens allene att feltherren Wrangel maa bliffve der som kongens statholder. Disse tijdender, brachte Gen. Major Woldemar Wrangel, som er feltherrens broder, for faa dage ud til Jacobsdal til kongen, och troer alle folk saa stadig disse tijdender, att de end ochsaa siger, at en Polsch Envoije er paa veije hidad for ad offerere hans Maj:ts dend Polsche Crone, hvorom tijden vil lere vissheden.

D:o d:o 18 Jan. 1673. Med nominationen aff de toe siste Riigens Raad, som jeg senist underd. om meldede, er baade Regeringsformen, saavelsom kongens giffne forsickring til ständerne contraveneret, thi i Riigens Raad maa intet mer end 2 brodre sidde effter Regeringsformen och nu sidder der 3, Greff. Gabriel Oxenstern, som er Rijgsmarchalk Greff. Bent, som er General-Gouverneur i Lifland, och Greff. Gustaf, som nu bleff giort; och i kongens forsickring staer, at slige hoije embeter med Rijgens Raades Raad schulle forsiet bliffve, hvilchet mand siger her icke at vere scheet. Hr Gripenhjelm er tillige giort til Baron och Riigstijgmesters bestilning, som greff Oxenstiern haffde för, er aff kongen tilbödet Greff Königsmarck, som er i Holland, hvilchet om hand eij antager, sae foar General Major Woldemar Wrangel det, som er feltherrens broder. Siden de Frandsche subsidier nu er ankommen, saa fornemmer mand meere animositet hoes dend gemene mand her imod Holland end tilforne, hvortil en heel haab haff-

ver hiulpet nogle tijdender, som er her nylig ankommen, att Canaillen i Holland schal haffve affronteret dee Svenske Ambassadeurer och for deris huse udraabt dennem for Frantsösche pensionarij; til med schriffves hijd fra Marstrand, at der et Schvenscht kiöbmandschijb er indkommen, som i siöen schal vere Udplyndret aff Hollandsche Caperer, hvilchet endnu mere forbittrer disse, och torde maa schee drage disse i spillet med.

D:o d:o 22 Jan. 1673. Lindenov råddes af ceremonimästaren att icke med Danska konungens bref resa efter den Svenska, utan afvakta dess hemkomst; ty han hade företagit denna resa just för att någon tid vara fri från allmänna angelägenheter. — Franska sändebudet hade begärt tillstånd att före afresan uppvakta konungen, och att få följa med på resan; båda delarna nekades. — Baron Rijdesel, sändebud från Darmstadt, hade kommit och oanmäld farit efter kungen för att klaga öfven Brandenburgs härjningar. — Man talade om silfvermalm, funnen vid Uppsala. — Myntproberaren hade visat, att det guld, som man utkokat ur malmen från den ofvan nämnda Lappska grufvan, endast var antimonium.

D:o d:o 29. Jan. 1673. — Frankrikes betalda 200,000 R:dr äro redan förtärda. Mycket gick vid högtidligheterna, då kungen blef myndig. — Biskopen af Eutin har fått 45,000 R:dr att värfva 1000 ryttare, och 24,000 att värfva 500 dragoner för Sverges räkning.

D:o d:o 5 Febr. 1673. Paa reissen haffver hans Maj:tt giort H. Christer Horn til Greffve, som allerede for kongens bortreise var giort til feltmarschalch, och schal hand haffve Gustaf Horns Greffveschaff, som til Cronen er hjembfalden, der Gustaff Horn uden Sønner døde. H. Gripenhielm, som til Rijgs-Raad och Baron er giort, haffwer och erholdet et Baronnie paa denne reisse nemlig det, som

Würtz haffde; dog siges, at Würtz indkomsten deraff sin liffstijd schal beholde, och Gripenhielm derimod en pension aff kongen saa höijt, som det kand bedrage. Her siges, at feltmarschalch Helmfeld schal vere noget disgusteret offer det, hand er bleffven forbijgangen, der Greff Gustaf Oxenstern (som effter hannem bleff Rijgstijgmester) och Gripenhielm bleffve Rijgens Raad; vist noch er dett, at hand haffver tachet aff fra sit General-Gouvernement i Ingermanland, och att Oberste Taube, som var hoffmarschalh, er allerede paa reissen hen til Narva for at Succedere hannem, och at Helmfeld strax derpaa kommen hijd, da apparentlig bedre fornemmis schal, hvorledis dermed er.

D:o d:o 15 Febr. 1673. Man säger, att kungen på resan tagit gr. Torstensson och Bengt Skytte åter in i rådet; hvaröfver, om det är sant, Helmfeld skall blifva än mera missnöjd. — Här gå stora ord om förbundet mellan Sverge och Saxen, afslutadt af Svenska sändebudet Grabenthal. — Henrik Horn råder att angripa Brehmen nu, då borgerskapet är oenigt och intet anfall väntar.

D:o d:o 22 Febr. 1673. Kungen hade vid kopparberget låtit arbetsfolket lotta för att veta, i hvad schacht eller rum hvar och en skall börja arbeta för tillkommande året. Denna lottning, som eljest plägade ske vid nyåret, hade nu till kungens ankomst blifvit uppskjuten. — Svenska kronan har under förra året haft 200,000 R:dr mindre i tull än något af de föregående. — För att vara fri från inqvartering har Brehmen förut betalt 12,000, men nu mera 18,000 R:dr månadtligen; men klagar ändå öfver inqvartering.

D:o d:o 5 Mars 1673. Man talar om ett förbund, som mellan Sverge och Saxen skulle vara slutadt mot dem, som störa Westfaliska freden, hvarmed Sverge menar Branden-

burg

burg. — *Sverge* ämnar nästa sommar hålla i Tyskland 25,000 man, utom hvad biskopen af Eutin skall värfva.

D:o d:o 8 Mars 1673. Frankrike hade nu lofvat att åt Sverge lemna 600,000 R:dr på nästa betalningsdag, ehuru det under fredstid endast lofvat betala 400,000. Detta synes båda Sverges deltagande i kriget. Dock har ej Sverge utbetalt värfningspengar mer än åt biskopen af Eutin. — Pfalzgrefven af Sulzbach anhåller att som fältmarskalk få tjena under Wrangel i snart utbrytande krig. Ovisst, om det blifver han, eller Henrik Horn eller Helmfelt. — Prinsessan af Hessen Darmstadt här vid hofvet, som skall hafva hertigen af Würtenberg, skall med nästa öppna vatten resa härifrån. — England uppmanar *Sverge* att som garant af tripple-alliansen förklara krig mot *Spanien*, emedan denna stat angripit Charleroy.

D:o d:o 15 Mars 1673. Lindenov skickar en lista på de 25,000 man, som nästa sommar sägas skola agera för Sverge uti Tyskland; men nästan alla regementerna äro långt ifrån fulltaliga. — Svenska kungen klagar, att hans bref uppehållas och komma brutna till honom; man kastar misstanken på Danmark, och Franska partiet söker reta honom mot samma sin granne.

D:o d:o 19 Mars 1673. Lindenov hade hos kansleren klagat öfver, att Puffendorf uti Wien yrkat på Sverges jurisdiktion öfver grefskapet Delmenhorst, ehuru Sverge uti Köpenhamns-freden uttryckligen afsagt sig alla slags anspråk på domsrätt öfver samma land. Kanslern svarade, att Sverge ville obrottsligt följa samma traktat, och Örnstedt skulle närmare underrätta Lindenov, huru vidt Sverges anspråk i denna punkt sträckte sig. — Sedan talade kanslern om hertigen af Gottorp och Oldenburgska arfsrätten; sägande, att hertigen icke kunde med skäl klaga,

det konungen af Danmark brutit öfverenskommelsen; men deremot väntade hela verlden, att den sednare icke skulle begagna den fördel, han vunnit öfver en ung, sina rådgifvare beröfvad furste, och som tillika var hans svåger. — Sedan uppmuntrade kanslern Danmark att understödja Holland mot Frankrike; Sverge vore genom traktaterna bundet, men skulle gerna se Danmark verksamt. — Pfalzgrefven af Sulzbach var antagen uti Sverges tjenst. — Danmark och Sverge betyga båda sin benägenhet att ingå närmare vänskap, men ingendera vill framkomma med första förslaget. (Detta sista ämne finnes i många bref.)

D:o d:o 26 Mars 1673. Det synes, som Sverge ville sitta stilla nästa sommar, ty inga nya värfningspengar utgifvas och de, som biskopen af Eutin fått, blifva återkallade. — Sverge lofvade Brandenburgs sändebud att skicka Kley till ligans sammanträde i Braunschweig; kanske för att störa detta verk och hindra Saxens biträde. — För att ingå i Sverges tjenst hade pfalzgrefven af Sulzbach fordrat 1:o att utfå sin årliga pension sedan friden i Köpenhamn. 2:o att som fältmarskalk få kommendera hären i Tyskland. 3:o att som äldsta fältmarskalk hafva ett general-gouvernement. Troligen blifva alla tre punkterna afslagna. — Man talar om förslag till en liga i *Ulm* mellan Sverge, Bäjern, Kurpfalz, Würtenberg och Holstein; unga De la Gardie skulle på Sverges vägnar vara der.

D:o d:o 9 April 1673. Hofvet har sedan påskafton varit på Jakobsdal. — I morgon reser kungen till Uppsala, och derifrån till Sten Bjelkes gods för att roa sig med orrejagt; han väntas om 14 dagar tillbaka. — I Juni ämnar han bese Öland, Blekingen, Skåne, Halland, Göteborg, Bohus; resan skulle räcka tre månader; drottningen följer med och vill från Skåne göra en resa att besöka sin mo-

der *i* Holstein. Kanske skulle Sten Bjelke följa med på resan.

D:o d:o 16 April 1673. Baron Jens Juel skulle kom- som extra sändebud till Stockholm, och Lindenow fick befallning att understödja honom. "Her passerer ellis for kongens fraverelse lidet schriffverdigt. Brandenborgsche Envoijen haffver udi et memmorial til Hans Maj:tt gifvet tilkiende, at hans herre sig gandsche remitterede til kongen *aff Sverrigs* advis och Conseil om partij at tage ved desse conjüncturer, saa at, dersom hans Maj:tt vilde raade hannem det, da vilde hand strax antage det frandsche partij, och hvis hans Maj:tt vilde raade hannem ouvertement at antage dett Hollandsche, saa vilde hand det *och giöre*, efftersom hand var resolveret at adherere det samme par-*tij, som Cron Sverig* antog; och haffver hand allerede faet schrifftlig svar, som bestod mest i Complimenter offver dend tilforsicht, hand haffde til hans Maj:tt aff Sverrig, mens for det offrige bad mand at intet vilde præcipitere sig med nogot partij ouvertement at antage, förend mand saa, hvad udslag dend Svensche mediation och de forrestaende freds negotiationer vilde tage. Bemelte Envoijes Secreterer haffver til General Major Voldemar Wrangels hafft klammeri med en aff Dronningens Cammerjuncker Ribbing ved naffn, hvor Ribbing er bleffven stött, sae mand endnu ej ved, enten hand leffver eller döer, och dend anden haffver och faet et stöd i brystet, dog uden fare. Phaltzgreffven haffver och en stor klammeri i disse dage med Rijgscancelern, som er saaledis tilgangen at Phaltszgreffven, som siger, att Canceler haffver loffvet hannem att bliffve accomoderet her och faa General Gouvernementet enten aff Pommeren eller Brehmen, finder sig deri frusteret, i det hannem hvarchen pension gottgöres, eller tieniste tilbijdes, hvoroffver hand er saa ilde med Canceler tilfreds, att der i fredags en,

som Canceler titulerer sit hoffraad, ved naffn Fürstenheuser hannem besögte, haffver hand sagt hannem, at (wen der Canceler solte ersticket sein in der ersten lügen, so wäre er schon lengst todt) hvilchet dend anden haffver sagt Canceller igien, hvorpaa Canceler sente Greff Pontus de la Gardie och Generalmajor Schultz tillige med Fürstenheuser til Phaltzgreffven igien for at fornemme, om hand bestod dee ord, och hvorledis de vore at forstaa, och dae Pfaltzgreffven svared, att hand haffde taled saa klarlig, saa hand intet fant nogen explication nödig offuer samme sine ord, siges, att Canceler schulde haffve tilschreffvet Fürsten et breff fült aff adschillige exprobationer, til hvilchet Phaltzgreffven schal haffve svaret, att en Fyrste ilde anstod at betalle och svare Calumnier med Calumnier; mens efferdi hand fornam, at Canceler var saa kieck och dristig udi munden, saa vilde hand Considerendis hannem, icke som en Rijgs Canceler i Suerrig mens som en Greffve de la Gardie, haffve giffvet hannem dette svar, att hand som en Soldat, der viste, att Greff Magnus de la Gardie och tilforne haffde giort profession off att vere Soldat, lengtis effter at see hannem med en kaare eller Pistol i handen for att see, om hand deri var lijge saa kieck som i munden; och bad derfor, hand vilde neffne tijden, stedet och gevehret, saa skulde hand finde hannem ferdig, naar hand vilde. Mens herudoffver schal Canceler haffve klaget for Dronningen och for Raadet, saa att Raadet först ved tre aff deris middel schal haffve beschicket Phaltzgreffven och giffvet tilkiende, att de samptlig fick att antage sig dend spott, som hand haffde giort Rijgs Canceleren, och Dronningen dereffter lijgesaa Ved toe andre aff Raadet, och siges, att allerede fra kongen sielff er breff kommen til Phaltzgreffven bydendes hannem at bliffve her i staden som i

arrest, indtil kongen sielff hiembkommer. Hvorledis nu dermed afflöbe vill, lærer tijden.

D:o d:o 23 April 1673. Baron Juel hade kommit. — Sverge rustar verkligen en armé af 22,000 man till Tyskland, ehuru den icke torde blifva fulltalig. — Franska sändebudet beser tyghus och inskeppningar. — Pfaltzgrefven af Sulzbach är missnöjd, och har sagt Lindenow, att Sverge ämnade begära halfparten uti sundstullen, hvaremot Sverges innevånare skulle betala samma tull som Danmarks, och båda rikena skulle tillsammans skydda Danmarks höghet och regalia i Öresund contra quoscunque, samt tvinga Archangelska handeln att gå öfver Sverge eller genom sundet.

Juel till d:o 23 April 1673. Eders Kongl. *Maj:st* haffver jeg allerund. att beretta, att jeg forleden söndag afften er hidkommen. Jeg finder pae veijen dette landts tilstand saeledis, att formedelst dend vaede höst, som her haffver været, er fodert bleffven udröijt og ufyndig, sae att deris heste til en deel ere bortdöde, og de, som igien ere bleffne beholden, gandske intet magter, hvilket og vel min reise en paer dages tid haffver tilbagesatt, efftersom mand nesten hver post for trette hester skyld, haffver mot gaet en god deel aff veijen til fodts. Her haffver og i landet veret en dyr tid sae, att th:n korn er kommen i priis aff 3 R:dr, hvilcket dog ved aabet vand og god giorte anordning igien til 11 sk. er falden, som jeg allene melder for derved vise eders maj:st, hvor ufunderet deris mening er, som hos os fremmedes indförsel vil nyttig holde, efftersom der ligesae vel som her de middeler findes kand, att prisen paa en 4 a 5 ugers tid en 6 a 7 sk. kand falde, naer mand det nyttig acter, og der icke er en general misvext. Udskriffning er end ingen pae landet sked, mens allene unge mandskabet efftersëet og tilvaeret sig ferdig att holde. Det er dog vist, att dette land effter sin effne utroelig aff mand-

folch forfylt, og att det derpae icke kand fattes. Dend forhöijning aff tolden pae jern er igien affsatt, effter som de befunden, att hoo, som vil haffve 2 pae engang, faer kun en halff omsider. Hoffvet angaende sae er begge deris majst borte; kongen pae Ouerhanne leeg, Dronningen pae Jacobsdaell, og mesten alle herrerne pae landet; hans majst ventes igien tilkommende fredag eller löffverdag, og effter hannem fölger dae de andre. Canceleren er i afftes indkommen, menes dog, hand strax reiser til Carlsberg, til kongen igien kommer. Hannem skal jeg i morgen, om hand bliffver her sae lenge, laede giöre compliment, mens det jeg skulde meget Cantslern forud descouvrere for Kongen ankomst mit erinde, deri haffver jeg betenening, ti jeg ved, at Cantsler gandske og aldelis aff andre maximer og skulde kun tiene til at forhindre och ilde interpretere; agter derfor tjenlig eller sae lenge at bie, til Bielke komer med kongen og ieg dae med Bielke flere derom kand taele sae vel som ogsae hos Dronningen acheminere. Det er og vist, att franchrig sig haffver resolveret att giffve och disse att modtage de subsidier, som i krigstid beloffvet er nemlig 6 tynder guld aerlig, hvorfor de ogsae beloffvet saeden en armée i Tydskland att underholde och udgiöre, som de tractater ere gemees; dog er der end icke fuldkommen resolveret sae vit mand kand fornemme, hvor mange og hvilche troupper skal udsendes; mens holder derfor, att nu proiecter deroffver giöres og dend fuldkommen resolution indtil kongens hiembkomst henstilles. Somme siger 2,000, somme 4,000, mens de, som med mest apparence derom taeler, siger 6,000. Nu er det fast og vist, att disse folch skal udsendes og underholdes pae Franchrigs bekostning, mens dend förste exploict, som de dermed agter att foretage og forrette, bliffver mod staeden Brehmen, hvilchen att attaqvere fuldkommen nock skal vere resolveret, og

kongen sae meget mere dertil porteret, som feltmarskalch Horn skal haffve hidskreffvet, som i Brehmen er general gouverneur, att hand ingen anden apparence sae, end att de jo fick strax att capitulere, hvorpae de her fast fundament giör. Kongens reise skal vist noch mod mit in julio gae for sig neder ad Skaene ad, om Dronningen haffver mand og omtaelt, att hun en reise imidlertid til Gottorff skulde vilde giöre, mens derpae begynder de nu atter tvjffle. Nu kommer dend Brandenburgiske envoije hid, mens jeg sidder og skriffver dette, og viser et breff, churfyrsten aff Brandenburg haffver kongen aff Sverig tilskreffvet des indhold, att hand hid indtil haffver fuld kongen aff Sverigs raed, mens nu icke lenger kand tilse Bispen af Münsters plyndren og roffven. Samme envoije ved et seert memorial begerer og aff Sverig assistence mod bispen aff Münster, mens hvad hand faer, er let att slutte, hvorvel canceleren hannem svaret, att det var billigt. Canceleren haffver og til hannem reitererert det samme som til H. Residenten Lindenow, att dersom jeg ickun kom for att höre og föle mig for, motte jeg vel bleffvet hjemme. Jeg skulde vel ynske, att eders majst endnu behagede samme instruction sig lade forrelese och eftertenche, om i noget vider var at gae; hellers hafver mand forud svar.

Juel och Lindenow till d:o 26 April 1673. Efftersom eders kongl. majst allernadigst behaget for os begge een instruction att giffve sae haffver vi forment eders maj:st allernad. vilie skulde vere, att vi og begge tillige eders maj:st om tilstanden her referere skulde, og er allene for denne gang att melde, att siden vores sidste er aldting i forrige tilstand. Mand fornemmer ellers, att rigens raed Lorentz Creutz, gen.-major Galle og tvende andre er beordret militien i findland att regulere og efftersee. Kongen haffver og ved sin fraeverelse befaelet admiralitetet att efftersee floden, og ved

hans tilbagekomst, om des tilstand giöre hannem relation; hvilchen, hvad skrog aff skibe og stycker angaer, de noch finder i en god tilstand, mens det öffrige i en meget slett. Her taeles om en ambassade, som skal gae til Moscou frae Liffland. Fyrsten aff Weimar kommer en aff disse dage hid og vil tractere offver et regiment att verbe; det er dendsamme, som for nogle acr baede til Danmarch och hid var skicket, og dae haffde om religionen att negotiere. Canceler bleff her kun en natt, reiste sae ud til sin gard, som hand haffver her strax hos. Generaliter kand eders maj:st noch vere forvisset, att consilia er her att flatere Frankr. i alle stycker og vogte sig for lige sae höijt som att röre ved sit öijesten för att lædere hannem, eller giffve hannem jalousie, indtil de faer disse subsidier i hender, thi her er icke alleneste en stoer begerlighed. til penge, mens endog sae en stoer nedvendighed og ingen, som icke vel derom informeret, skulde troe, att de, som i sae lang tid haffver siddet i sae god tilstand, skulde icke beder haffve mesnageret; mens aersagen er, att en hver af regeringen haffver sae vel sorget för sig, att for det publique er lidet tilbage. Naer de faer disse penge, er vel apparent, att armaturren icke bliffver aldeles sae stor, som dend nu Frantz amb. affmaeles, og os kommer meget suspect for att Wrangel, som dette verch skal fre, haffver tid til sidst in Majo att bie effter att begrave sin greffvinde og siden giöre sin dotters bryllup og andre deslige bagateller; mens hvor om aldting er det udisputerlig, att Sverrig de trupper, som ved frandske subsidier udsendes og underholdes til deris egen nytte emploierer og saeledis til Bremens occupation hvilchet de mener aff disse aersager dennem icke kand manqvere. Holland er sae occuperet, att de sig hverchen kand eller tör deri bemenge; Brandenb. deslige; Osnabrug for sig allene icke dartil megtig nock et per conceqvent icke dristig

noch, dersom d. maj:st sig noget deri mesleret, sae forlod de alt og vente sig mod eders maj:st, haffde sae en ynskelig leijlighed til att trahere ex hoc fundamento frankr. in societatem mod Danmark, som effter deris interpretation dae skulde ved sligt vilde turbere Tydske freden. Denne expedition torde vel endog nu noget tarderes, thi aff de deseiner, som Wrangel, som forbemelt, haffver, og att hand desforuden nogen tid til Sylvidsborrig agter att tilbringe, sinnes vel deris intention er, de baede for att contentere Frankr. Ostfreisland og egen anden intention vil, att sommeren först noget nermer mod hösten skal advancere. Vi setter dog til eders maj:st nermer og bedre betenchning, att, dersom mand sae le coup for *bremen inevitable*, om icke practicable att afhandle, at ed. maj:st dennem derved ingen hindring ellers jalousie gaf, og de atter tilhjalp Eders Maj:st eller conniueret, at Hamborg igien noget bleff strapasseret, end vid en told pae Elben, om dend end skulde vere for begge kongens commun og fellis, eller hvad eders maj:st behagede. Vi kand os vel lett inbilde, att eders maj:st heller sae Brehmen conserveret i sin nu verende tilstand, mens det er spörsmaelet, hvilcket tienliger er, enten att nyde noget aff det hus, som vil dog falde, eller understöde det med sine axler og laede det falde pae sig; for vi kunde icke begribe, hvorledes de skall kunde escapere, som eders maj:st dog bedre ved att omdömme end vi. Vel er det sanden, vor der i brehme nogen vigoureux modstand, att Sverig kunde löbe der hornene aff sig, var det en ynschelig leilighed og maeskae de og her schulde sagte sig; mens det er intet att haebe. Her ventes aff ferdigede frae staeden Brehmen, mens vi seer for dennem liden apparence, att de for sig noget her skulde udrette.

D:o d:o 30 April 1673. Juel beskrifver sitt långa helsningsbesök hos kanslern. — Rådet arbetar på att förlika

Pfalzgrefven af Sulzbach och kansleren. — Skånska resan inställes; konungen kommer endast att besöka Öland. — Fransyska sändebudet är otåligt och tycker sig hafva föga fått för sin herres pengar. Att jaga, spatsera, taga pengar och betala med "discourser" har här hitintills varit grundsatsen. — Riksrådet gr. Gustaf Oxenstjerna med tre andra skulle fara som sändebud till Moscau, kanske för den Archangelska handeln.

D:o d:o 10 Maj 1673. De hade i går eftermiddag sin conferens, då Johan Gyllenstjerna förde ordet. Långa försäkringar om inbördes vänskaplighet, men ingendera vill göra första steget till närmare förbund. — Kungen var ofta på resor, hvarigenom ärenderna uppehållas. — Ännu var intet manskap utskeppadt, men på Fransyska sändebudets enträgna begäran hade man beslutat att förstärka hären uti Tyskland till 16000 man.

Juel. D:o d:o 7 Maj 1673. Drottningens hof anlägger ingen sorg för kejsarinnans död, emedan den icke blifvit drottningen serskildt tillkännagifven; andra tro orsaken vara ren hushållning. — Kansleren är helt och hållet Fransysk, men många arbeta deremot. — Juel önskade föreskrift att gå närmare på saken och till particularia. — Man led stor brist på pengar; och det var kanske derföre, som Skånska resan blef inställd. — Drotsen och fältherren bemöda sig att förlika kanslern och Pfalzgrefven af Sulzbach; Pfalzgrefven skulle återlemna kanslerens bref; herrarna deremot gifva den förklaring, att kansleren aldrig velat förolämpa Pfalzgrefven. Den sednare var ej nöjd, utan ville hafva denna förklaring af kanslern sjelf. Det heter nu, att kungen icke arresterat Pfalzgrefven utan endast begärt, att han måtte stanna i staden.

Juel och Lindenov. D:o d:o 14 Maj 1673. Fältherren yrkar på sin utresa; för hvarje ankommen tidning så-

ger han, att resan blifvit oundviklig; de andra råden äro ej så ifriga derpå. — Sverge skall troligen gerna vilja förbinda sig med Danmark till att trygga hafvets fred. — Sändebuden önska bestämdare förhållningsbref att kunna något föreslå eller svara.

D:o d:o 17 Maj 1673. Både konungen och rådsherrarna hafva större benägenhet att vara på landet än att sköta sina tjenster. — Konungen skall om tre veckor resa till Öland; han ville sjelf gerna till Skåne; men herrarna skola hindra det. — Drottningen reser med, men kanske inställes den föreslagna resan till Gottorp. — Pfalzgrefven af Sulzbach har i förrgår fått genom general-major Galle den dom, att, emedan han ej nöjdes med den *förlikning*, kungen föreslagit; så tillät kungen honom resa, när det *pfalzgrefven* behagade, och tillkännagaf derjemte, att kungen icke hade tillfälle se honom före resan; ej heller att dertill lemna det skepp, som för detta ändamål förut var bestämdt; slutligen, om pfalzgrefven utrikes talade på denna sak, skall kungen antaga sig densamma. Derpå reste pfalzgrefven i går till Köpenhamn. — Johan Gyllenstjerna yrkar, att Danmark måtte gå mera öppet till väga, för att derigenom hindra de illviljandes planer; om Danmark på *allvar* önskar förbund med *Sverge*, så går det också i fullbordan. — — — "Vil nu eders Maijst vide vores ringe tancher herom, sae er Cantzler af dend mening, att hand i alle maeder fölger Francherigs dessein baede for sin egen interest ved Franckr. sae ogsae sae lenge, som det sae staer her, er hand derved mere considereret end andre, efftersom alle holder dend deraf kommende nytte for hans brygning. Feldh. Wrangel er nesten af samme sentement, icke for hand er francker. affectioneret eller aff dennem corumperet, mens for hand haebes ved franckr. snarer end nogen anden, att kunde Sverig i krieg engageres; oc saa han-

nem ligesae kier som hans liff, att hand kunde komme til att före en armée, stor stabs-tractemant. Riges Drost og Admiral er att regne frae og til, i sae vit att rose, att de vil haffve fred for Sverig; Schatmester er imod Cantzlern, i alt med hannem Johan Gyldenstiern och de forstandigste af Raadet, de som hafve forstand och hierte til att taele og med dennem Gripenhjelm; mens noget modester end de fleste. Hand er icke heller dend mand, som end haffver dend connoissance, at hand kand gifves teste. Kongen er end icke af dend Jugement, at han kand stort falde herved at considerere og, som hand dette ved, lader hand de ander efter behag raede; mens ellers er hand i sine audre smae dont heel opiniater. Heraff kand eders Maijst slutte, hvad kand vere att giöre — — — —

D:o d:o 28 Maj 1673. Feuquieres förnämsta ärende var, att reta Svenskarna till krig mot Brandenburg. De hade hittills ej velat gå in derpå, af fruktan att då ej kunna blifva fredsmedlare. — Danska sändebuden yrka återigen att få bestämda föreskrifter från Köpenhamn.

D:o d:o 4 Juni 1673. Danska sändebuden förklara till Köpenhamn, att enda sättet att bibehålla anseende åt deras underhandling var att föreslå ömsesidig medverkan vid fredsmäklingen; de yttra sin önskan att få göra första steget och på Danmarks vägnar lemna förslag till en traktat. I sista konferensen hade Johan Gyllenstjerna med något "emportement" yttrat, att det var hittills ohördt, att de, som kommit för att underhandla, nekade till att göra första förslaget. — Sedan Brandenburg genom Sverge blifvit draget till för Frankrike, drefvos Svenska rustningarna mera lamt. — Efter 3 veckor skall kungen anträda sin resa till Öland, somliga säga till Skåne; sällskapet består af kanslern, skattmästaren, fältherrn, Gustaf Banér, grefve Pontus, Ebbe Ulfeld och Gripenhjelm. Orsaken till resan

är först konungens lust dertill och drottningens benägenhet att i allt göra honom till viljes; också kanslern, som vill traktera kungen på Leckö; rätta orsaken tyckes dock vara, att kanslern vill med nöjen och tidsfördrif sysselsätta kungen, på det undertiden ingenting må företagas mot Frankrike.

D:o d:o 11 Juni 1673. Kungens resa var utsatt till d. 27 Juli; sviten skall utgöra 600 personer; åt hvar och en af de höga embetsmännen gifver kungen om dagen 14 R:dr, åt de andra 8 R:dr. — Fältherrn är svårt antastad af fotgikt.

D:o d:o 14 Juni 1673. Drotsen, amiralen och 8 à 10 riksråd skola i Stockholm sköta ärenderna, medan konungen och dess sällskap jagar svanor i Skåne och hjortar på Öland.

D:o d:o 18 Juni 1673. Hertigen af Gottorp hade under sista kriget lånat Sverge 30,000 R:dr, för hvilka han pantsatt sina juveler. Oaktadt trägen ansökning hade han nu först fått betalning och den uti kanoner, kulor, krut och timmer. — Kungen sysselsätter sig med att mönstra borgerskapet, skall sedan på några dagar följa prinsessan af Hessen Darmstadt till Dalarön. Franska sändebudet vill följa med på kungens resa till Skåne; men kanslern svarade, att kungen ej gerna såge det. — Helmfelt har blifvit riksråd och således tillfredsställd.

D:o d:o 21 Juni 1673. Sverge önskar verkligen fred mellan Frankrike och Holland. — Ett rykte gick, det Turkiet och Ryssland förbundit sig om att dela Pålen. — Fältherrn är ännu svårt sjuk. — Kungen längtar efter att få resa. — Habbæus hade till kanslern skrifvit ett bref, som ansågs förnärmande mot konungen af Sverge. — Till lifvakt åt fältherren värfvas 200 ryttare, som skola föras af ryttmästare Douglas och 2 löjtnanter. — Man upptager illa det cartel, som pfalzgrefven af Sulzbach skrifvit till kanslern; och man har befallt att fängsla pfalzgrefven, derest han kommer inom Brehmen eller Pommern.

D:o d:o 28 Juni 1673. Förleden Torsdag reste kungen med prinsessan till Dalarön och återkom i går aftons; i dag hålles låtsadt sjöslag mellan 50 jagter, kungen och grefve G. O. Stenbock anföra det ena partiet, grefve Nils Brahe det andra. I morgon är Söndag, då intet uträttas; och i öfvermorgon reser kungen åt Blekingen. — Sverge hade angående kaperierna skrifvit ett tämligen allvarsamt bref till England. — Kungen af Danmark hade sändt ett projekt, hvilket af sändebuden till deras commissarier öfverlemnades, och af dessa emottogs ad referendum. — Helmfelt reser ut, som man säger till varma baden, men troligen för att stanna vid hären.

Juel till P. Greiffenfeld (utan dato, men troligen vid samma tid som föregående). — — — Ellers var jeg pae Slottet forleden Söndag effter predicken og efftersom her en maneer, att de fremmede ministri, som behager, kand gae umeldet, naer ingen anden occupation er, i Dronningens, hvordae gemennlig kongen er. Naer jeg dae sae M:r Feqvier og Engelske Envoieen pae Slottet, og icke dae gierne vilde, at de skulde debitere sidste Söeslagten noget anderledes end det var, gick jeg for ind og engagerede mig i discours med kongen i begyndelsen om hans reise och andet smaet töij, omsider om affaires, demonstreret hannem det beste, jeg kunde, hvor considerable hand kunde bliffve ved hans Maijst venskab og fortroelighed, og, att aldrig, som var en erlig patriot og icke præoccuperet ved ald for stoer passion til andres interesse, kunde derfrae raede, med meer, som deraff kunde dependere; sagde hannem sae, hvor francherig brugte til en prætext aff deris refüs af mediationen, kongen aff Sverigs ville, og hvorvel jeg holt det for en blot undskyldning og paeskud, sae kunde dog kongen aff Sverig deri mod hans Maijst laede see sin affection, att giöre deroffver de Offitia, som lidet var i sig andet end complimenter. Öffver alt dette remitteret hand sig pae svar,

som Commissarierne skulde giffve og icke gierne vilde fordybe sig i dend materie (hvorvel att eders Ex:ce vel aff efffterfölgende skal fornemme, att det svar, som de skal giffve, er complimenter). Vi kom sae pae anden discours om Söeslaget, deroffver var hans mening, att det var icke aff dend conseqvence, att det kunde forhindre Engelenderne endnu att komme i söen i aer. Vi talte sae om Tydske Vesenet, Keijserens præparatoria og Turenes march; hand var aff mening, att gick keijseren lös, kunde hannem rupturen imputeres; mit svar, att det var nu moden att interpretere en ting effter affectionen, mens mig siuntes, att gick keyseren los og slog Turenne, sae det var umagen verd, dae bleff interpretationen til francherigs disadvantage, effftersom uden tvifffl dend vilde haffve dend störste uret, og saeledes interpreteret bleffve hos dennem, der haffde interest i, som fick de fleste hug, hvilchet hand allene med en later besvaret, sagde sae, att hand troede vel Churfyrsten aff Brandenburg, hand vilde, hand var med æren derfrae; jeg mente, hand nu med det sluttet accommodement med francherig numere haffde dragen sig aff leegen, mens hvem viste; hand torde vel endnu govvernere sig effter occurrence aff tiden; kongen mente, det var eij hans förste, sigendes sae: dend gode herre haffver sae giort mot os og tilforn. Heele formiddagen gick sae bort, indtil maeden kom, dae M:r Feqviere intet kunde laede det, naer hand gick forbie (og fortröd, att kongen sae lang tid sig med mig entreteneret og med hannem icke), att hand jo höijt sagde, vous estez bien heureux, Monsieur, de vous entretenir si long temps avec le Roij teste a teste, hvilchet jeg lod, som jeg intet horte. Jeg kom og pae tals med kongen om hans bortreise, beklagede, att nu jeg staet i sae visse formodning noget att utrette, reiste hans Maijst bort og hvorvel H. Gyldenstierne efffterbleff, sae viste mand dog

att de intet kunde uden ad referendum optage, og naer kongen sae i continuerlig reise occuperet, gick det langsom. Hans svar: i tor vel komme neder till oss dernedre i landet mae skee. Derpae sagde jeg, att vi haffde aldtid holt denne hans Maijst reise for tvifflbahr, og det var aarsag, hvorfor jeg sae ingen Ordre aff hans Maijst min Allernadig. Konning deroffver haffde, og dermed skiltes vi ad. Dette skriffver jeg alt sae vidlöfftig, pae det eders Ex:ce deraff desto bedre kand merche, hvad impression de giffve Kongen offver et og andet. — — — — — —

D:o till kungen af Danmark 2 Juli 1673. Deris Söeslagt forleden Loffverdag gick saeledes til. Der var pae hver side en 22 iagter storre og smae, hvoraff somme aff dend storlighed, att de vel kunde fore 10 a 12 mand. Disse vare meget sterck bemandede, efftersom foruden bodtzmendene en deel aff gvardien vare derpae satt; hver partie var deelet i 3 sqvadroner Admiral vice Admiral og Schoutbynaeht, som alle förte blodfahne, kongens haffde offven i deris 1 lidet blot kors i gult de andre intet. Naer de begynte först, sköd kongen 2 skud og det parties Admiral, som kom imod hannem 3. Kongens trouppe bleff aldtid aff alle de andre vinden concederet, og giorde de däe 4 passader, og seijlede aldtid dend ene i agt effter anden og bleff i sin uperturberet rang. Endelig skulde dae Gr. Nielses partie tage flucten og kongens sae effter, og der dae bag en odde haffde skött nogle skud og 2 smae baede var opbrend, som skulde vere brandere, stach kongen en hvid fahne ud i sted for blodfahne, og dermed fulte de hannem alle hjem. En iagt aff kongens partie gick der aff folchets sködeslöshed ild i aff sit eget krud, som mesten bleff sersmittert og 4 folch beskaediget. Heele dagen brugtes dermed bort og for en 4000 Rdl. bleff vel krud forskutt. Sondagen dereffter tog jeg Jens Juell Leijlighed og tiltalte kongen

gen

gen om svar pae det offvergiffne project, hvorpae Hand dae svarade mig, hand skulde communicere det med dennem dernedre og sae skulde mig svar tilkomme; jeg gaff tilkiende, det var meget langsom, og att alle de folch, som kom til hannem derneder uden alleneste R. Canceler, G. Oxenstierne og Hr Gustaff Poese var endnu her tillige med de andre aff Raedet, som icke reiste med, sae att kongen letter fleres advis her kunde höre end der, det var giort pae en halff time att offverlese; hand vilde betenche, hand skulde blifve herved lyckeligere end nogen aff hans forfæder, i det att de sae tit haffde sögt att kunde binde et staedigt venskab med Danmarch og icke sig tiden dertil skichet forend nu, det hannem *tilbödes*; *eders* Maij:st skulde let deraff slutte, att det icke var *intentionen* og alvore her, og baed sae, hand vilde sige mig, hvad jeg *eders* Maij:st deroffver tilskriffve skulde. Jeg kunde intet andet svar fae end: Jo mend, i skal fae svar. Dronningen, som var der inde, tog mig sae i et vindue, og sagde, hun vilde recommendere mig en sag, hvori hun begerede, jeg min beste flid hos eders Maij:t allerund. vilde emploiere; kom sae pae hendes broders affaire meget vitlofftig, att det motte komme til nogon accommodement; det haffde nu staen pae sae god veg ved Statthold̈er Güldenlew og vaer igien omstött; eders Maij:st motte jo intet begere hans skaede; de vore sae ner svogre; talte sae meget berömmelig om Prinsessen. Jeg fant icke for vel mig meget vitlofftig med hinder att engagere, pae det att det icke nogen aigreur skulde med sig bringe; sagde allene, att vi trode icke andet, end sagen Jo haffde veret ved dend kiöbenhaffnske convention affgiort, frae hvilchen jeg sae föije apparence, eders Maij:st skulde vilde vige; det var vist, det var ubilligt, eders Maij:st skulde Hertugens skaede begere;

mens sae motte icke heller Hertugen begere eders Maij:ts, og vilde hun see herpae en god udgang, motte hun disponere Hertugen att moderere sine demandes, og naer hand sig slog til rette, var jeg vel visse pae, eders Maij:st baede i hendes regard og for dette ner Svogerskab skyld giorde alt, hvad mueligt for att tesmoignere sin affection. Om efftermiddagen vi giorde ald for devoir hos en og anden aff Raedet for att poussere dennem til att erindre kongen, hand samme proieet vilde offversee; og var og ald Radet om Mondag morgonen i hans kammer forsamblet, förend hand reiste; mens hver Oijeblick kongen biede, var hannem en martyre og reisen motte dae endelig om mandagen formiddagen gae for sig, i hvorvel hand haffde vinden sae lidet favorable, att hand just advangerede samme dag en halff mijl. Vi haffver nu siden talt med begge vore Commissarier og aff dennem fornummet, att de svar derneden frae mae forvente, hvilchet vi liden apparence seer til, forend frae Gottenburg skee kand; thi en del aff dennem, som er ordineret att fölge med, særdelis Rolam og Gripenhielm, icke förend deromtrent möder kongen. Frandsöshe Ambassadeuren haffver heel alvorlig begeret og bestaet en formel forklaring aff kongen, hvad de sig skulde vente, om rupturen mod keijseren fölgte, laedendes sig merche, de for deris penge ingen satisfaction haffde og sae got som truet dermed att opholde; og hvorvel de hannem aldtid beloffvet resolution for kongens bortreise, Sae liuder det dog ogsae for hannem: kongen vil Laede vide resolution nedanfrae, hvoroffver hand er skrechelig ilde tilfredtsz. Engelske Envoijen haffver heller ingen svar bekommet, pae det memorial, hand ingiffvet, att dend Charle Roijs action motte for en infraction motte tydes.

D:o d:o 9 Juli 1673. Kungen har haft myckem motvind. — Fältherrn plågas svårt af sten, fotgikt och för-

svagad mage, så att han ingenting kan behålla. Några säga, att det är en görsjuka, ty han vill icke följa med kungen, men detta är ogrundadt. Motpartiet söker hindra hans afresa till Pommern. — Brandenburgs sändebud skulle resa; hade fått till faddergåfva åt den unga kurprinsen kungens porträtt värdt 8000 R:dr, sjelft en ring för 600 R:dr. Det var Sverge ganska tillgifvet. — Sverge smeker Tyska furstarna, för att i händelse af allmänt krig uti Tyskland kunna med fördel blanda sig deri. — Juel hade sagt till Svenska kommissarierna, att nu hade Danmark enligt Sverges önskan visat, att det hade allvar med sitt förslag om närmare förening; Sverge borde nu svara deremot. — P. Brahe hade försäkrat Juel, att både kung och råd vore benägne för detta förbund; men man måste "expectare paulisper."

D:o d:o 16 Juli 1673. Kungen af Danmark hade lemnat åt Juel att bedömma, hvilketdera var nyttigast, antingen att stanna i Stockholm eller följa konungen på resan. Juel trodde det sednare, och ämnade nästa måndag begifva sig på vägen; och kanske hinna konungen i Göteborg.

D:o d:o 19 Juli 1673. Lindenou hade fått lof och ämnade med första göra en resa till Danmark, medan Baron Juel följer konungen. — Ett Påfskt sändebud hade kommit och ämnade resa till kungen. — Feuquiere är uppbragt öfver, att man tillåter andra sändebud följa kungen, och säger, att han också vill göra detsamma; och om han reser, så reser också Spanska sändebudet. — Kungen hade på resan hört mycket klagomål af officerare, som icke riktigt bekommit deras betalning och derföre ville lemna Sverges tjenst. Konungen befallte då krigskollegium göra räkenskap för de penningar, som det under hans minderårighet förvaltat, på det han måtte se, hos hvem felet låg. — Sjöblad hade fått befallning undersöka artilleriet och hade

börjat i Stockholm, der allt befanns uti förfall och oordning; i stället för 200 artillerister, "som uppfördes för konungen," funnos endast 60. — Fältherren är något bättre, reser *till* Skogkloster, och derifrån att möta konungen i Kalmar.

Juel till kungen af Danmark Gottenborg 5 Aug. 1673. Eders Kongl. Maij:st haffver aff min forrige allerund. fornummet, det ieg effter des allernad. ordre mig pae reisen hid ned begiffvet, og ankom jeg till kong Elff dend 29 Juli, hvor kongen ankom dend 30 til Slottet Bahus, hvor ieg först effter hans affreise fra Stockholm hannem opvartede og bleff jeg med ald god begegning emodtaget. Dend 30 bleff der kongen stille offver for stormveder skyld; dend 31 reiste hand hen att besee Marstrand, hvor hand vil haffve noget ved festningen forbedret. Der ligger 2 krigsskibe, som bruges til att convoiere, det tredje som der haffver ligget, er offver att convoiere nogle skib til Engeland; de ere alle 3 gamle dog forbygt, det ene bygt i Dronning Christinæ tid heder Amaranthe, de andre 2 ere aff de, som min broder tog i Sundet i sidste kriige, og dae förte salt, nemlig Westervig og Gottenburg. Bahus Slott er i alle maeder i samme tillstand uforandret, som det vaer i Danske tiden. Der ligger 150 mand gvarnison, og 28 stycker er derpae. Her inde ligger 3 Compagnier under *Obriste* Svend Ranch og Borgerskaebet er 4 Compagnier. I gaer var kongen roed ud att see Elsburg en halff mijl herfrae. Heele vegen, hvor kongen haffver reist, haffver hand beseet dend minste plæt, som var verd att besee og ald stedtz gennemseet og munstret militien, hvor hand haffver tagen vegen frem og er det hans störste lyst, hver dag, hvor hand haffver kun stacket reist, att scarmusere med folchet og fölger hannem sae aldtid en 6 Compagnier, og lige som fridske ankommer, sae faer de förste hiemloff. Til Bahus haffde hand med sig 2 Compagnier Westgöther

til hest og 4 Dragoner aff Bahus lehn; de fölger nu til Halland; der faer de 4 aff Bahus lehn hiemloff og antager de andre 4 Compagnier Dragoner, som er aff provincen Halland och aff samme Regiment med de Bahuseska; til Engelholm möder hannem en squadron af Oberst Lübechers Regiment, commanderet aff Oberst Wagtmester, og bliffver hand der en dag offver for samme att excercere. Ved Malmöe möder Obristen med dend anden sqvadron og sae faer hine hiemloff, hvilket jeg alt sae vitlofftig skriffver, fordi jeg veed, der gaer ulige störré raeb deraff end det er. Feltherren skulde möde i Helsingburg, om hans sund-hed det ellers vil tillade; hand kommer ned med et stoer Orlogsskib heder Wrangel, og en 14 a 15 aff kongens iagter er destineret did ned med, att hand kand gae effter behag Söeveijen eller landveijen op, ogsae mener jeg samme fahrkoster haffver veret destineret ned for att bedecke hannem pae Svanjagten, som hand haffde for, naer hand nedreiste, til hvilcken mand nu mener att komme for sildig. Hans Maij:st reiser Landveijen op igien frae Calmar for att besee Smalendsk, Östgiöthe og Sudermelands militie, og naer hand dennem haffver beseet, haffver hand og effterseet dennem alle pae Botten og findland ner, og det ene siges hand nu i winter vil forrette og det andet tilkommende Sommer. Aff Rigens Raed er her 9, 6 som ordinaire fölger med kongen, som er Canceler, Skattmester, Gustaff Soop, Stiernskiold, Uldfeld og Gr. Steenbuch; og 3, som ere hidforskreffven, som vel og herfrae faer hiemloff, som er Gr. Bent Oxenstierne, Gustaff Posse, Harald Stake. En gang for her haffver kongen holt Raedet, siden hand reiste frae Stockholm, nemlig til Lekö; hellers haffver hand passeret heele tiden med att besee landet, munstre folchet og iage. Mand haffde ment, att her skulde bliffve mange affaires depescheret; mens sae finder mand tvert imod.

Söndagen giek bort med devotion, mandagen, som var i gaer, med att besee Elsburg og festningen; her i dag formiddag att excercere folchet og storme en Skandze, ligger her uden for heder Rijdsholm, hvilcken nogenlunde pae dend ene side commenderer byens volde. Att hidindtil intet er forretaget, er vel aarsag, att R. Canceler först i afftes ankom; jeg haffver derfor icke hafft leglighed att taele med hannem uden et compliment i afftes i kongens forgemak; naer hand kom op til kongen. Det siunes aldting skall remitteres til Malmöe, hvor de 4 a 5 dager forblifver.

D: d:o Halmstad 13 Aug. 1673. Min sidste allerund. var aff Gottenburg dend 5. Siden haffver jeg vidlöfftig talt baede med kongen, Cancelern og diverse aff Herrerne om de mig committerede saeger. Det, som mig derpae sagt er, er dette, att kongen aff Sverig haffver sig meget fornöijet befundet, att eders Maij:st haffver vildet laede giffve project, og att hand deraff seer eders Maij:st reel intention, att hand pae sin side icke haffver dertill mindre inclination; mens efftersom hand haffver fae aff Raedet med sig, særdelis Drosten, Feltherren, og R. Amiral ere tilbage, sae haffver hand samme project til de, som til Stockholm ere efftterbleffne, opskicket, som i min forrige allerund. er meldet, for att derfrae deris betænchning deroffver fornemme, hvilcke i Stocholm den 12 Aug. forsambles, sae att deris svar og betenckning, som Rix Canceleren sagde mig, vist i Malmöe kand forventes. Imidlertid er og sagen med de R. Raed; som var hos kongen i Gottenburg debatteret, og sae vit jeg end aff dennem haffver kundet fornemme, hvad sagen en gros sig anbelanger, gott befunden; mens, hvad de derved kand begiere forandret, kan mand lidet omdömme, förend mand faer deris remarques att see. Kongens sidste discours til mig deroff-

ver var, att jeg motte vere forsichret, hand med ald flid skulde laede det udarbeijde; mens det var en vigtig sag, sae vilde dend og med moed og betencht raed efftertenches. Noch tager de vel mod mig, tager mig til taffel hos deris Maij:st, sae offte jeg vil bliffve deroppe; mens hellers siunes mig nock, att de helst vilde, att alle de fremmende Ministri var aff deris selskab. Canceleren, naer hand haffde sagt mig, att hand mente, jeg i Malmoe kunde formode svar, spurde mig, om jeg dae og til dend ende der skulde komme til dem; hvorpae jeg svarede, jeg var end intet sindet att reise bort, mens vilde fölge först ad sted hid til Halmstad, hvilchet hand lod som en ting, hand icke haffde troet, mens att hand nu kunde haffve taget affskeed med mig saelenge. Frae Engeland fornemmer de stoer jalousie offver dend negotiation med éders Maij:st, og er dennem sae gott som vorden reprocheret. Ellers kommer her gandske denne cust neppe nogot Skib ind, som jo er udplundret, og kongen aff Engeland haffver ved breff hid besvaret kongen aff Sverig offver sine plaintes offver deslige forurettelser, som i Gottenburg er ankommen, att hand kunde sae intet remedere det i Skottland, som hand gierne vilde. Det er derfor resolveret, att de tu Skibe som ligger i Marstrand, skal gae og krydse her i Cattegattet, indtil de faer nogen Skibe att convoiere, og der som de finder nogen, som excercerer nogen violence, sae vit de interpreterer deris Strömme, dae samme att opbringe. En Heidelbergiske Envoije er til kongen til Uddevald ankommen; hand bleff derfrae viist till Gottenburg; der lae hand i 8 dager, kunde icke en gong komme Canceler i taele, förend dend samme morgen, Canceler reiste; mens bleff vist til Malmöe til expedition; hand skal giöre stoer klage offver det keijserlig Höff angaende Ladeburgiske sagen. Feltherren er bleffven siug igien til Stockholm, sae att hand

intet kommer nedad, uden att hans sundhed sig sae kand forandre, att hand kand komme till Calmar. Deraff er og stor apparence, att hans reise til Pomern icke gaer for sig i aar. Frae Gottenburg er effterskreffne aff Raedet forloffvet att hiembreise, G. Bent Oxenstierne, Gustaff Poesse, Sirenskiold, Harald Stake og til Halmstad igien ankomne Ralamb og Gripenhjelm. En haeb particulier supplicationer haffver veret kongen giffvet pae vegen vel en 600, inden han kom til Gottenburg, hvor 200 bleffve expederede. 11 heste, aff kongen aff Francherig skicket til kongen aff Sverig, er i hans fraeverelse til Stocholm ankommen; den 12 döde under vegen. Dend Frandsöske ambassadeur og Spanske envoije er her ankommen for kongens hidkombst; dend sidstes affaire er att observere, hvad dend förste giör; dend anden haffver, sae vit jeg end haffver kundet fornemme, tvende ærinder; det ene att poussere dennem att skiche flere troupper til Tydskland, og virchlig agere mod keijseren; derpae faer hand först en stor reproche, att subsidiernes termin in junio icke er vorden betalt, mens efftersom hand nu haffver vexlerne hos sig, sae kand hand dennem deri contentere, mens att skicke flere troupper ud faer hand svar, sae vit jeg allerede kand sondere, att de der haffver en temmelig magt med stoer omkostning, og att de icke holder det tienlig, nu freden staer sae gott som pae slutt, att udskiche flere folch. Det andet ærind er, att kongen aff Francherig haffver giffvet herhid en declaration, att hvorvel hand haffde begeret en reell forsichring aff keijsern de non offendendo, sae vil hand dog lade sig nöije og med sine troupper qvittere Tydskland, dersom Sverig, Brandenburg, Beijern, Cöln, Münster, Hanover, med nogle flere stender vil interponere deris forsichring, (hvilchet er eijgentlig giöre en alliance mod keijseren); herpae haffver kongen aff Sverig skreffvet ample breff frae Gottenburg ud til

keijseren og de andre, som bemelt, och tilraed dennem, att de icke vilde laede krigsluen fae vider offverhand. Om de nu kand contentere Feqviere med samme breff, og derfor fae subsidier, lærer tiden; mens ad mindsten er det intentionen. De haffver og keijseren tilskreffvet, og hannem meget reprocheret, att hand icke lod de Evangeliske i sine errflender nyde, hvad i Westphaliske freden beloffvet. Dend Pohlske envoies anbringende, som er under reisen op til Calmar, saevit vi effterretning hafver ankommet, bestaer deri, att efftersom kongen af Sverig kongen aff Pohlen for nogen tid tilskreffvet og beloffvet uden nogen intrest succurs mod Tyrcken, dae, efftersom hand nu forregiffver, att Pohlen haffver virchlig i tjeneste 60,000 heste og 20,000 fodknecktc, begere, att kongen aff Sverig vil dertil giffve dennem att meslere under deris infanterie 4000 soldater og en deel officerer effter egen behag; mens ingen satisfaction kand de derfor byde, thi penge haffve de eij og steder angaende haffver de sig til sidste rixdag sammensorret, eller alle att döe sammen end att desmembrere dend ringeste parti mehr. Hoffvets reise angaende siden mind sidste, sae reiste hans majst dend 9 frae Gottenburg til Falchenberg; dend 10 derfrae til Waiberg, som er i temmelig god estat, hvor ett compagnie ligger i gvarnisonen; den 11 til Falchenberg; dend 12 om afftenen til Halmstad, og end kand jeg icke retter vide, thi dette mae jeg skriffve om morgenen ret tilig, end i dag bliffver vi her, som er dend 13; den 14 til Laholm effter middag; dend 15 til middag pae Skotterup, til afften pae Skillinge; dend 16 til Helsingborg; dend 17 deroffver; dend 18 til Lund og derfrae til Landscrone; dend 19 eller 20 til Malmöe.

D:o d:o Malmö 25 Ang. 1673. Juel hade blifvit ganska väl mottagen af konungen och kansleren, samt med den

sednare haft ett långt samtal om Gottorpiska saken. Sverge och Danmark syntes närma sig hvarandra.

D:o d:o Kalmar 23 Sept. 1673. Eders kongl. maj:st giffves hermed allerund. tilkiende, att jeg forleden Onsdag morgen, som var dend 17 vel ankom. Jeg fant heele hoffvet pae Öland, alle fremmede ministros her, saesom frandsöske ambassadeuren, Spanske og Polske envoieen, sae vel som ogsae de Brehmiske abgeordnede; de haffve samptlige hverchen hört eller seet til deris maj:st, canceler eller nogen minister pae 14 dags tid, sae hoffvet viste intet aff dennem eller de aff hoffvet. Jeg tog derfor resolution og löb offver med jagten til Borcholm pae Öland, bade for att tesmoigrere dennem, att jeg var nu igienkommen for att tage effter deris egen begering negotiationen ved handen, sae og att sondere, hvor tilstod. Jeg fant dae ingen pae slottet uden dronningen med hindes fruntimmer og aff rigens raed hindes gouverneur allene, efftersom de andre vare alle ude pae iagt med kongen. Jeg bleff for min person meget vel modtagen, bleff logeret pae slottet, var om efftermiddagen ude pae jagt med dronningen og alle 5 moldetider, mens jeg var deroffver, til taffel med deris maj:st; canceleren kom til slottet om afftenen og kongen om anden dagen. Aff kongen fick jeg intet andet end general complimenter og helsninger att offverskriffve. Af canceleren ved dend entretien, som jeg med hannem haffde, att der var pae Borcholm sae ringe commoditet og rolighed, hand H. Gustaff Soop og H. Bent Horn begge tu rigens raed, var destineneret offver til Calmar, for att conferere med de fremmede ministris, og der kunde de dae beqvemliger med mig handle, efftersom kongen og nu haffde faet svaer, frae rigens raed deroppe, dog kunde hand sige mig att alle kongens aff Sverigs ministri var i de tancher, att eders maj:st var sae hart forknuppet med det hues Österig, att de der-

for mente, der skulde vere lidet hos att giöre. Jeg gaff hannem derpae ingen anden svar, end att mand haffde pae vor side större aarsag att troe, att de vare Francherig sae forbunden, att de aveuglement motte fölge deris partie, ligvel haffde eders maj:st sig intet derved vilde frae sit forset vilde laede bevege; de kunde nu giöre eders maj:st raisonable forslag og derved kunde de best bliffve esclareret — — — — — — — Ellers er nu deris fulde dessein att vilde formere som ett tredje parti, som skal vere som forregiffves, for att balancere partierne og procurere freden, hvoraff de, som, om mueligt, gierne vilde vere som cheff, og er vel troeligt, att om samme partie kom att bliffve formeret, sig omsider med francher. motte unere, eftersom alle, som ere i concept att motte deri indtrede, er det nesten allerede, saesom Brandenburg, Beieren, Phaltz, Hanover, Wittenberg, Neuburg; dertil kunde og komme Gottorff, Mechlenburg, dertil vil de nu legge dend förste steen vid det Brandburgiske hoff; og efftersom churfyrsten sig til deris envoije Wangelin, som ved hans hoff er, udladet att vilde gierne giöre et tractat med Sverig om deris landes mustuel gvarantie, som de begge i Tydskland haffver, sae haffver nu kongen til dend ende for samme att achevere didsent general Mardefeld, frae hvilchen de dog ingen svar siden bortreise; sae vit jeg og kand fornemme, er denne besending skeed en partie med Mr de Feqvieres communication. Hvem kunde legge dennem for samme negotiation en sten i veien, dend udrettede stort og er dae vist, att de skulde blifve heel irresolus, hvilket siunes föijeligst (ett stycke oläsligt — — — — — — — — — som vid samme churbrand. hoff nu er. Gaer dette projecterede verk nu for sig, kunde de mae skee atter nae et lidet directorium i Tydskland igien og dae fich Francherig og andre sae meget höijre att contentere dennem. Adskillige aff

herrerne haffver talt til mig i dend mening, att det var ynskeligt, att saedant parti kund formeres mellem begge eders maj:st og flere naboer, som kunde i desse qvarter tiene til att erholde dend gemene rolighed, hvilcke jeg svaret; att eders maj:st intet heller skulde ynske, icke fordi jeg holder giörligt, men for att haffve middel deris intention sae vit mueligt att penetrere. Kongen bliffver endnu til dend 30 aff denne maened pae Öland og giör estat att munstre 3 Smaelandske regimenter til fodts dend 4 Octobris till Stromserum 4 mile herfrae, og dend 20 att vere till Stocholm og til samme tid er ogsae udskud aff stenderne dit forskreffvet, nemlig alle landshoffdinger, nogle aff geistligheden og Magistraten aff de fornembste steder og sae lenge siunes vel bliffver differeret at tage fuldkommen resolution i alle sager, efftersom saedant Udskud haffver dend samme fuldmagt som heele Stenderne pae Rixdagen. Feltherren skal vere til paes bliffven, dog er hand ej kommen til kongen. Bliffver det fredeligt, haffver kongen for att giöre en reise i Vinter pae Slederne op ad Öster og Norbotten, sae att hoffvet frae dend 20 Octob. til hen imod Juell vel siunes bliffve til Stocholm; siden gaer det atter pae reisen igien Vinteren offver. Gen. Major Schoult er her; hand kom til hoffvet ved Christianopel, haffver sae siden stille lagt her og ventet kongens tilbagekombst. Vil hand lade sig nöije med Gen. Majors pladts, 1,200 Rdl. aarligen som andre Gen. Majorer, sae tör det gae an for hannem; mens sae stoere prætentioner for hannem, som hand i Danmarch haffde, vil neppe gae an. Pohlske Envoijen siunes skal fae svar her, hvad med hannem passerer, sae vel som hvad vider passerer, skal allerund. med posten berettes.

D:o d:o 24 Sept. 1673. Kanslern var sjuk, och hade talat blott med Feuquiere; som fått nöja sig med uppskju-

tande svar. Det som mest hindrade Sverge från att hjelpa Frankrike, var sann eller låtsad fruktan för Danmark.

D:o d:o 4 Okt. 1673. Kanslern bad Juel ursäkta dröjsmålet med hans expedition; men han såg sjelf svårigheterna; emedan kungen var beständigt på jagt. — Förra Onsdag kommo kungen och drottningen till staden. — Kungen har til riksråd utnämnt unga gr. Torstenson, förut riksskattmästare, Per Sparre, som nu är i Cöln, och gref Gustaf De la Gardie, hvars bröllop här på slottet gjöres i morgon af drottningen, då ock hertig Adolf med sin furstinna, som är brudens mor, kommer till hofvet; det är för första gången, sedan konungen tillträdde regeringen, och sedan hertigen var arresterad.

D:o. d:o 8 Okt. 1673. Uanseet, att Hertug Adolff, som i min forrige meldet, ved en aff Dronningens hoffiunker er vorden hid bedet til bryllup, sae er dog hvercken hand eller hans Fyrstinde hidkommet; mens haffver undskyldet sig med upaslighed. Hand continuerer i sin mescontentement og holder sig frae hoffve, menendes sig ei end meget pae kongens conduite att kunde forsickre og att de höije betienter ere hans uvenner. Til samme bryllup vore alle de fremmede ministri bedne pae dend maede, att de vilde komme did uden nogen formalitet eller ceremonie, efftersom der ingen rang observeredes, hvilcket vi dae og sambtlig giorde, dae enhver med stor civilitet begegnedes og ingen i noget bleff præjudiceret. Dend sammenkombst aff Stendernes deputerede, som til dend 20 skulde haffve veret, er bleffven opsatt, hvorvel de fleste ved hoffvet formener, att det endnu pae en anden tid inden Juell matte skee; kongen kommer heller intet til Stockholm forend forst in Novembris, og Canceleren skilles frae hannem her og tager en anden Veij til sit godts, möder sae kongen intet förend til Stockholm, sae adieu alle affaires sae lenge.

Kongen reiste til Gr. Gustaff Banner dend 7, hvorhen hand var beden til giest; hvercken Dronningen eller Cantsleren fulte med, begge tu hans uvenner, og som i Kongens minderaarighed haffver betaget hannem hans charge aff Rix-Staldmester for nogen galanterie skyld. De Brehmiske er vorden expedieret her, med dilatorisk svar, og intet reelt, henvisendes dennem til en commission, som i Stifft Brehmen skal holdes. En aff deris fornembste begeringer haffver veret, att Skantzen Burg, som ligger for staden Brehmen, motte vorde sleiffet, (prætenderendes, att de Svenske officere, som der ligger, giörer bunden, som giörer tilförsel, en haeb förtred) med erbydelse, om det skulde behoffves, dae pae Staedens bekostning bygge det bedre, end det nu er. Pohlske Envoijen haffver faet sit svar, derhen gaendes, att de fant sig skiuldig og villig til att giöre til Christenhedens forsvar og Tyrckens affbrech alt, hvad mueligt; vilde og uden nogen betalning og Vederlag, sae frembt Tydske Vesenet det tilstede vilde, assistere Pohlen med 5000 mand til fodts og en deel kugler og krud; mens om endskiönt der bleff krig i Tydskland, dae med 3000 mand, aff de troupper, som de enten i Pomern eller i Liffland haffver; mens efftersom slige troupper icke forend i foraaret kunde emploieres eller derfrae skickes, dae saesom dog var en commission fornöden att efftersee adskillige contraventioner, som de prætenderer med Oliviske tractaten skeed, som dog er aff ringe importance, sae kunde dae ved samme beqvemlig affhandles, om samme trouppers underhold og maeden for deris transport. Hand, Polacken, regner det ligesom de allerede stod i felt, og jeg regner det for slett intet; thi ved dend Commission kand endnu mange besverligheder begegne. Frandsöske Ambassadeuren er allerede forud reist; förend hans bortreise haffver hand udraabt, att haffve bekommet ald satisfaction og löffter til

Franckerigs tieneste, enten for hand selff sae haffver troet, eller for hand haffver vildet giöre os andre sae vijs. Det haffver satt mig i dend största inquietude i Verden for att vide rett des beskaffenhed, pae det jeg deroffver kunde giffve eders Maijst tillbörlig underretning, og jeg tor sige, att eders Maijst kand vere sae vis derpae, som jeg self hafvede seet det med, att frantz Amb icke har faet anderledis svar endnu end dette af samme natur, som hand bekom i Helsingborg, som beroer pae att examinere, hvem som hafver bruet Tydske freed. Er mig ogsae nocksom i fortrolighed sagt, at hidindtils er baede de fleste af RijxRaed, som her er, och de efterlatte i Stockholm i dend mening, att slig ruptur mere af franker. end keijsers skeed; og jeg kand eders Maijst forsickre, att jeg derfor er bedet af mine Venner, som jeg noch ved, att de intet bedrager mig, at jeg vilde reise te Stocholm for at styrke dennem, som er i dend gode mening, og dersom Starenberg icke er supervijs, sae att hand ingen raed behoffver eller vil fölge, sae mener jeg, dette skal gae vel til. Ald min visée er att contribuere sae meget som mueligt, att konge af Sverig intet assisterer frank., hvor ved de blifver intet considerabel och taber deris credit hos frank., som seer de bedrager hannem, som icke kand Anderledis end bringe en god effect med sig og eders Maijst kand nock slae sin lid dertil, att, som jeg nock veed, att det er temmelig delicat, sae skal jeg nock vide mig sae deri att gouvernere, att de pae icke side skal hafve aarsag at giöre mig nogen reproche. — —

D:o d:o Stockholm 22 Okt. 1673. Konungen väntades dit till d. 11 Nov. Rågen i landet hade gifvit ⅓ sämre skörd än i fjor. — Koppargrufvans afkastning hade deremot varit rik; ända till 14,000 skeppund, som såldes för mellan 40 och 48 R:dr. Jernpriserna äro 16 à 18 procent lägre än i fjor, hvarföre flere jernverk afstanna.

D:o d:o 29 Okt. 1673. Starhemberg, som reste mot konungen hade fått befallning invänta honom i Norrköping. — Kanslern ämnar inrätta posten sjövägen öfver Wismar. — Fältherren är ännu sjuk, kan hvarken lefva eller dö. Hans bästa är troligen förbi, efter det varar så länge med sjukdomen. — Fyra halfva regementer hade fått befallning hålla sig färdiga att gå till Tyskland.

D:o d:o 5 Nov. 1673. Förut nämnda fyra halfva regementer hade fått befallning stanna qvar. Feuquiere blef melankolisk, söker att närma sig Danmark. — Juel fruktar, att kejsaren genom stora anbud drager Sverge till sig, eller att Frankrike derigenom tvingas till ännu större, och Sverge således sättes i rörelse; då det deremot vore för Danmark bäst, om Sverge alltid förblefve i den ställning som nu.

D:o d:o 12 Nov. 1673. Kungen har sjuknat i kopporna på en gästgifvaregård 5 mil härifrån. — Kejserliga sändebudet säges icke vilja lofva underhållspengar i fredstid, och i krig blott mot verkligt deltagande deri.

D:o d:o 15 Nov. 1673. Sverge hyser föga hopp om sin underhandling med Brandenburg. — Rådet har sändt Gripenhjelm till kungen med förslag, att det under hans sjukdom skulle företaga och utarbeta allmänna ärenderna; det väntar bifall; något sådant är i regeringsformen förberedt för händelse af konungens sjukdom. — Förre Danska general-majoren Schoultz börjar förlora hoppet att vinna något, och talar om att sätta sig i ro på sina gods i Meklenburg.

D:o d:o 29 Nov. 1673. — — — Kongen er alt i samme tilstand og mener mand, att, sae snart hand bliffver nogenledes bedre, sae att hand tör komme ud, vil hand derfrae til et slott, som er Dronningens liffgeding, heder Grimsholm,

holm, 7 mile herfrae, og der bliffver helligdagene offver, sae att det bliffver her jo mere og mere döt. Kongen haffver for sin person en aversion for att sidde i Raedet og debattere sagerne, og som söger en particulier att giöre sig til favoriter hos hannem, tager derved leijlighed, sae meget som mueligt, attirere sig affaires og giffver hannem sae dertil anledning aff ald effne; hertil kommer nu officererne, som söger sae meget som mueligt haffve hannem frae hoffvet, pae det de hannem sae meget bedre kand possedere; hand haffver for hans siugdom veret stadig i sinde att vilde til Öster- og Norbotten; om det endnu skeer, kand jeg icke sige; mens alle de tilforne *allegerede* raisons skal dertil cooperere, og pae saedan vijs vil her for dend tid intet *falde* att *bestille*. H. Lorentz Creutz er frae findland *igienkommen*, hvor hand haffver veret for reductionen aff de donerede godts aff Dronning Christina for dermed att completere soldatesken (gaerde?) som dennem endnu fattedes, och haffver hand reduceret frae 12 til 15 tusinde slette daelers indkombst, og derpae lagt Rytere og Dragoner. Det haffver dermed denne beskaffvenhed, att effter Dronning Christinæ resignation, er aff samptlige Stenderne en resolution taget, att eftersom hun ald Cronens godts bortgiffvet, sae skulde deraff dend 4:de deel tilbagekomme, aff hvis som for intet var bortforæret, dog hvis nogen enten ved mageskifft eller udleg bekommet, det beholde uturberet. Til samme reduction her i Sverig att forrette haffver H. Jörgen Gyldenstiern, H. Johans broder, veret deputeret; mens efftersom kongen nu atter pae reisen en deel bortgiffvet, sae staer hand dermed aldelis stille, sigendes det giör lidet gode att tage frae dend ene og giffve dend anden. — — — — — — — — — — —

D:o d:o 3 Dec. 1673. I förrgår kommo kungen och

drottningen med mycken prakt till staden. — Man säger, att, medan kungen låg sjuk på Pihlkrog, har Feuquiere lagt in ett memorial, hvari han visade mycken enträgenhet; men hvarpå han fick det svar, "att kungen af Frankrike icke kunde kalla kungen af Sverge, som en adelsman sina bönder till herrgården. Den goda mannen är att beklaga, han nödgas gifva ut pengar, och får ingenting derföre, icke engång lof att tala; men han är också af from natur."

D:o d:o 10 Dec. 1673. Kungen var alla dagar i rådet; men ingenting blef afgjordt. — Franska partiet ämnar att nu före jul lägga alla sina åror ombord; de andra glömma ej heller att nyttja sina. — Feuquiere anförde i ett memorial, att kanslern gifvit honom förhoppning, det Svenska troppar skulle förena sig med de Fransyska; detta hade ock Feuquiere skrifvit till Paris; men han klagade nu, att det var omintetgjordt genom främmande ministrars konster, hvilkas personer mera skadat Sverge än en hel krigshär. — Holländska sändebudet hade tillkännagifvit, att General-Staterna med tacksamhet mottoge Sverges bemedling, så länge det icke hade tagit något parti.

D:o d:o 17 Dec. 1673. Man berättade, att Sverge lofvat Feuquiere, att, så framt fred ej under vintern kunde tillvägabringas, nästa sommar förena sina vapen med Frankrikes; men det är ej första gången han blifvit bedragen. — Sverge är stolt öfver förbundet med Brandenburg.

D:o d:o 24 Dec. 1673. En ung kavaljer, skattmästare Bondes son, skickas som envoyé extraord. till London. — Ascheberg har blifvit friherre och fått många gods i Bohuslän. — 2 Prinsar och 2 prinsessor af hertig Adolfs barn komma till hofvet att der uppfostras.

(För 1674 saknas minister-relationer ända till d. 28 Mars.)

Juel till konungen af Danmark. Stockholm 29 Mars 1674. Juel hade i förrgår morse kommit till staden. —

Kungen fördjupar sig ej gerna vid sina samtal uti allmänna ärender. Holländska envoyéen (Schaep) är, så vidt Juel kan dömma af hans uppförande ett riktigt får både till namn och gerning, men Juel skall försöka föra honom på rätta vägen. — Stahrenberg aflade sitt afskedsbesök på hofvet samma dag, Juel kom; han tror, att det icke är benägenhet för Österrike utan fruktan, som håller Sverge in terminis. — Myntet och bergskollegium nedrifvas; på deras plats skall stallet byggas; bergskollegium flyttas till annan plats; härtill äro 50,000 R:dr anslagna. — Två skepp ligga färdiga att från Holsten hit öfverföra drottningens mor, hertigen af Gottorp och prinsessan. Härvid kan *Danmark* ingenting förlora, ty hertigen kan omöjligt *blifva bättre* Svensk, än han redan under ledning af Kielman varit. — Per Sparre väntas hem från England och skall fara till mediation uti Cöln. — Kanslern på landet under förevändning af sjukdom; skattmästaren har varit svårt sjuk. — Schoultz har blifvit general-löjtnant och vice guvernör i Skåne.

D:o d:o 1 April 1674. Siden min sidste finder jeg gandske ingen aarsag att forandre min mening, att jeg icke nogen apparence seer, att Sverig endnu er sae neer att tage nogen resolution. Det er vel vist, att frantz. Ambass. dennem meget presserer; mens end ingen fornöijelig svar bekommet. Jeg kand nock formercke, att en aff de apparentske raison, som hidindtil haffver tient Sverig til att undskylde sig mod franckerig, haffver veret dend Jalousie, de pretenderer att haffve aff eders Maijst. Ambassadeuren haffver og sagt dennem, som hand mig igien beretted og formenner dermed att giöre eders Maijst stor tjeneste, att aff dend conduite, de holte med mig, vilde hand lett dömme deres intention, som dend der vilde sige: giör de deri mange difficulteter, er det deris intention att bruge det til en undskylding att icke præstere det, som de til franckerig

skiuldig er, hvilcket Ambassadeuren nu heel vel begriber. Imidlertid haffver de Svenske sig nock mod Gr. Sterenbergh laedet forliude, att deres intention var att icke bemenge sig i dette verch, med mindre det hues Österig og Holland icke skulde vilde en raisonabel fred, og dend skulde deri bestae: Holland skulde intet miste, Lothringen restitueres, mens for Spanien lidet eller intet. De, som meget til spaniens faveur taeler, mener, att Spanien kunde laede nöije sig med Charle Roy, Ath, Oudenarde, Courtrich, og sae gaer og noch tanckerne her. Kunde de imidlertid separere Holland frae sine andre allierede, det var dend ynskeligste sag. Kort att sige, de vil det ansee, og imedlertid forandre sig tiderne meget, sae det er vist nock, att bemenger sig Sverig med dette verch, hvorom ingen med rett grund forsickre kand, er der dog ingen apparence, att sligt skeer förend mod hösten. Det staer endnu meget pae, om Holland med rett vigeur agerer og om disse kand bringe Engeland med sig; mens jeg troer, Engeland mindes det sidste hand var der. Pae det nu kand kjendes, att pae eders Maijst side giöres alt, hvad mueligt, att fuldbringe til en lyckelig slutt dend her begynte negotiation, sae haffver jeg strax skicket bud til Canceleren (som holder sig oppe pae en sine lysthuesee, en halff mijl herfrae under prætext att medicinere, mens i gierningen for att evitere affaires), og laedet hos hannem fornemme, enten hand vilde, jeg skulde drage ud til hannem eller og förtöffve hans ankombst her i Staeden; hvorpae hand skicket mig en Secreterer med svar, att hand kom om en paer dage her ind i Staden, om jeg vilde sae lenge patientere. Derpae drog jeg i gaer til H. Johan Gyldenstiern og sagde hannem alt, hvad til dend Materie tienlig, og att eders Maijst haffde eragtet for verchets bedre bestandighed att tilföije her og der en og anden tydeligere expressioner; vilde hand det modtage, vilde

jeg hannem strax projectet tilskicke. Hand vende det frae sig, att efftersom RixCanceleren haffde sidst negotieret med mig deroffver, var best, det nu forbleff til hans ankombst, som dog skeede om en dag eller 2. Hand haffde ingen stoer umag att ofvertale mig. — — — Jeg seer vel, att vi let skal finde middel att drifve tiden hen sae til Paeske; mens alt, det jeg besörger, er, om det vahrer sae lenge, er, att ligesom frantz. ministri nu fuldkommen i de tancher er, att det er bedrageri med de Svenske, det de skiuder paa oss, og att dend pretext er falsch; att de skal med tiden offvertaeles, att ald dessein hos os hafver veret at amusere og deroffver fatte tillige med kongen af Sverig prejudicerlige tancher. Greff Tott er *beordret att gae* frae Cöln til Paris og vil jeg snaerer troe, att, hvad *Francherig* og *Sverig* imellem falder att negotiere, der end her motte skee. Hand er, som bekient, passioneret frandsösk, og naer RixCanceleren hannem med Ordres secunderer, kand det meget hjelpe. Liliehögs reise til Pohlen traisnerer sig dag effter anden, og motte hand vel kandskee fortöffve, indtil hand kunde gae til siöes herfrae, og snarer komme att gratulere dend udvalte konning end noget til Wallet contribuere. — — —

D:o d:o 8 April 1674. Siden min sidste er her intet foranderligt forrefalden. Rigens Canceler haffver icke Veret i Raedet pae 3 ugers tid, og icke heller talt med nogen af de fremmede ministris, uanseet hand dennem det alle dage haffver tilsagdt. Hand haffver funden undskylding med att medicinere og att begraffve sin moder og Sön, som skeede forgangen Söndag. Heele konstycken er att slide tiden hen pae en 8 dage; siden reiser hans Maijst. til Jacobsdaell og der Paeskehelligedage forbliffver, og sae derfrae pae Offverhaene leeg, hvormed dae vel en 8 a 10 dage bortgaer, indtil han imod Hertugen aff Gottorff kommer

siden haffver mand noch att giöre med rejovissance aff de ny ankomne giester, sae att sommeren med sligt bortgaer. Kand dae siden intet andet hjelpe til Udflucht, sae faer mand att tage en Liflandske heller finlandske reise for, sae att aff ald apparence og anstalt icke andet kand dömmes, end det jo gaer i aar, som i fior; Imidlertid ere de med mig noget embraseret og kand vel merche, att jeg haffde gjort dennem behag att bliffve borte; Thi frandsöske Ambassadeuren haffver de tilsagt, att dersom kongen aff Francherig kunde forsickre dennem for eders Maijst, att de dae vilde agere, og hand laeder sig mercke att haffve saedanne ordres att udlaede sig att giöre saedanne tilbud, som kunde Vere eders Maijst behagelig; mens de skal först med Sverig offverlegges — — — — — M:r Schap er gandske indtaget; de haffver giort hannem tvende ting vijs: det ene, att det er Sverig, som haffver forhindret underhanden, att frandsöske floden icke forgangen sommer ageret, som de burde mod Hollenderen, og att deroffver victorien pae Engelandtz side er bleffven forhindret; det andet att, naer det var afftalt mellem frankerig og Engeland, att francherig skulde til landtz favorisere Engelendernes forrehaffvende descente, dae haffver Sverig kommen kongen aff francherig til i det sted att attaqvere Mastricht og deroffver er Holland bleffven salveret. Offver slige og andre mere raisonements er hand sae bleffven indtaget, att hand haffver offverskriffvet til sine principaler og ganske om Sveriges gode intention forsickret; mens det siunes, att hans H. Principaler kiender hannem; thi med sidste post fick hand svar, att de aff H. Peder Sparres discurs til den Haeg haffver kundet dömme langt anderledes om Sverigs intention, og att det, de sagde hannem her, var kun amusements; mens att hand skulde begiere en cattegorisk ulimiteret svar aff kongen aff Sverig, att hand icke vilde assistere franc-

kerig eller sig i denne krig indmenge (hvilchet hand heel neppe skal erholde) og att hand i alt skal bruge Gr. Sternbergs, Spanske Envoieens og mit raed. De haffve hellers giort hannem et forslag, om Provincen aff Holland icke ville forstreche kongen aff Sverig pae kaeber 400,000 R:dr. Hand giorde forgangen Söndag en feste de rejovissance, hvortil alle de fremmede ministri vor buden; mens ingen kom der, uden Residenten Lindenow, dend Mechlenburgiske Resident og jeg. Og saesom dend eneste visée er her til att contribuere til att separere Holland frae keijseren og Spanien, sae er og deris meste raisonements med hannem att vise hannem en reputerlig fred med francherig og dend stoere faere, mand bör apprehendere af det hues Österrigs magt. — — — — — — — — — — — —

D:o d:o 11 April 1674. Sverge hade redan lyftat något af franska underhållspengarna, 100,000 R:dr, som i nästa Juni skola utbetalas.

D:o d:o 15 April 1674. Om Frankrike med ord och mynt beveker Sverge att väpnas, så måste Danmark vara med eller mot. Det kan icke sitta stilla.

D:o d:o 18 April 1674. Kungen, kanslern och de flesta rådsherrar äro efter vana åt landet, 7 eller 8 för syn skull qvar. — Man har afdömt tvisten mellan fältmarskalk Banér och och grefve Banér, men det borde hafva skett för länge sedan, ty det angår grefve Banérs värjemål, som nu är 50 år gammal. — Sverge önskar få enskild fred till stånd mellan Holland och Frankrike, för att sedan tillhopa med det sista föra krig uti Tyskland, under förevändning att skydda Westfaliska freden. "Med de mig commiterede affaires staer det endnu i samme terminis. Mig siunes nu, pae eders Maij:st side er nook gjort dertil; jeg haffver offverleffveret projektet, talt til kongen, Rigens Canceler og Commissarierne, og ved icke nu meder att giöre

end giffve dennem rolighed og for en tid deris commoditet, hvormed effter mit ringe tycke eders Maj:st kand haffve aarsag, naar hand vilde at afbryde og sige dend langsamhed, de deri brugt, giffver nock liden inclination tilkiende. Imidlertid skal jeg hvercken pressere dennem for lidet; heller meget beverbe mig att informere mig om tilstanden; sae gott, som jeg kand, driffve pae Holland. Ministren, att hand dennem offver et endelig svar presserer, og vise hannem, att de haffver i sinde att bedrage hannem; forrevise Frantz. Ambass., att, hvis hans herre icke vinder Eders Maij:st, er alt det, de her giör, forgefves, och Sverig icke i dend tillstand noget att udrette; Spanske Envoijen, att, hvis icke de skynder sig, komme franchers dennem for; det er ald dend tieneste, jeg ved for denne tid att kunde giöre, og naer eders Maij:st behager, jeg deri skall forandre conduite, skal jeg det effterkomme med dend flid, min plicht udfoedrer. Det er vist nock, att Sverig pousserer francherig att söge forsickre sig om eders Maij:st, heller adminsten hid intil bruger det til en undskyldning og att frandsöske Ambassadeuren derimod forfölger dennem, att de skal advangere negotiationen med mig.

Lindenov d:o d:o Kungen hade dömt två gårdar från fältmarskalken Gustaf Banér och till dennes borgenärer.

Juel d:o 28 April 1674. Gr. Bengt Oxenstjerna skulle som sändebud snart resa till Wien; Ehrensten, som 3:e Svenska sändebudet, till fredsmäklingen i Cöln.

D:o d:o 2 Maj 1674. Juel hade haft en lång conferens; äfven väcktes fråga om det nya sigillet. Juel visade, att hvarken Skånes, Hallands eller Blekinges vapen fanns i Danmarks sigill. — Juel "frycter, at de skulde sige til alt, det vi vilje, och vi da intet skal vede at suare." (?)

D:o d:o 16 Maj 1674. Sverge ville gerna afsluta förbundet med Danmark. Enda tvistiga punkten, som åter-

stod, var att Sverge vägrade garantera Danmarks handel utom Europa; och Gottorpska saken.

D:o d:o 20 Maj 1674. — "Kanslern har föreställt kungen, att för fältherrns sjuklighet, drotsens och amiralens ålderdom gick det icke allt i kollegierna, som sig borde; hvarpå konungen genom ett bref gifvit honom entrée och inspektion uti alla kollegierna, hvilket, såsom det är mot regeringsformen, skall göra alla till hans ovänner och förorsaka mycken oro."

D:o d:o 23 Maj 1674. Franska sändebudet påstår, att, oaktadt han ej har skriftlig öfverenskommelse, så var det honom dock parole donné lofvat, att Sverge skulle mot 800,000 R:dr uppställa 22,000 man, och detta är troligt nog. — Man börjar misstänka Danmark, emedan underhandlingen går baklänges; och man skrattar åt kanslern, som låtit inbilla sig, att Danmark verkligen på allvar önskade vänskap med Sverge.

D:o d:o 30 Maj 1674. Sverge visade mycken glädje öfver konungavalet i Pålen; misstänksamhet öfver Danmarks rustningar. — Kanslerns ofvannämnde inspektions-fullmagt gällde endast krigs- och kammar-kollegierna och blott angående tropparnas utskeppning och underhåll. — Danska underhandlingen är alldeles discrediterad, och medan sändebuden alltid och länge måst svara, att de vänta förhållningsbref, så anse Svenskarna det allt sammans för löst snack.

D:o d:o 3 Juni 1674. Kongen og Raedet er nu til efter Pintzedagene skilte ad; R. Canceler en 14 mile herfrae reist, sae att til deres tilbagekomst intet falder herfrae att berette. Imidlertid er resolveret, att Anders Lilihoeghs Ambassade til Pohlen gaer for sig, og hand reiser bort i morgen att fölge sit skib, som allerede forud til Dahlerön affseijlet. Gr. Bent Oxenstiernes reise til Wien siges og efter kongens tilbagekomst skal gae for sig. Imidlertid haff-

ver dend Jaulousi, som de haffver nu en tid fattet om eders Maij:st armement, og dend slette opinion, som vores negotiation nu er kommen i, sae vit kommen frandsosen tilpaes, att end og sae for kongens bortreise er Vorden resolveret att forröge deris trouppers tael i Tydskland, forst med nationalfolch offver hvis taell, som rapporterne meget varierer og de selff i deris discurser; somme siger 1600 knechte og 1600 Rytere andre 1600 kneckte og 400 heste, det sidste er vel mest apparent; samme er beordret til dend 18 Juni vere ferdige; mens dog kunde meget let hende sig, att det kunde endnu differeres, og aldtid vil det sig til hen imod hösten henslebe. Det skib, som skal före feltherren offver, ligger og ferdig pae Strömmen. I fior var det sae meget nermer, att det til Dahler Öen alt affseylet. Efftersom nu Sverig tage til en prætext aff sin armement dend Jalousie, som de haffver aff deris naeboers deris, og dit til Holland er vorden rapporteret, sae haffver deris herverende minister faet ordre att icke alleneste pae Hollands mens end og pae alle deris allieredes Vegne tilbiude Sverig gvarantien imod alle, alleneste Sverig derimod forsickre vilde att icke assistere francherig eller noget forretage med dennem, som i denne krig mod francherig var engageret; og i tilfald, att dette icke *Sverig* fornöijede, att begere att vide aff dennem, hvad de dae begerede, det haffver hand ved et offvergiffvet memorial forrettet, mens end eij svar derpae bekommet. Frae keijseren er med siste post et breff ankommit, i hvilchet hand begerer, kongen aff Sverig, som en Rixfyrste, vilde assistere Trier. Kongen er nu for helligdagene reist en 13 mijl herfrae ind i landet, hvor hand, naer hertugen aff Gottorff hidkommer, vil laede komme nogle trouper sammen og formere og som et lidet leger. Der er ingen haffn nermer samme pladtz end denne, sae att mand ne-

sten skulde dömme, det var mere for lyst end for att skibes. Herom er vorden og taelet heele aeret; dette sted heder Kong Öer, hvor og kongen haffver sit stuterie. De taeler og meget om att arbeide pae floden, tilsteder og ingen att komme pae Holmen, som icke der haffver att bestille; mens vist og sant er det ligevel, att deres timmermend mae hvile, indtil de faer timmer frae Pomern. Rigens Canceler sögte förend hans affreise att taele med os, dae hand stoer empressement tesmoigneret for vores negotiations advangement. Vi kunde intet andet sige, end vi Vartet effter Orden og att det var deris skyld, som sae lenge haffde tarderet att giffve os deris skrifftlig remarques pae projectet, sae og att det var vel att ynske, att francherigs negotiation og sae tillige advangere kunde; thi aldtid var der meere realitet hos, naer vi conveneret om en visée, end giöre allene en tractat aff protestation aff Venskap; hvilcket hand tilstod og stoer empressement tesmoigneret offver ett tractat att slutte mellem eders Maij:st og francherig. Det er nu Terlon, som skal haffve ald skylden; mens Canceleren gaffves att forstae, att det kunde tilskriffves fransösernes karrighed og irresolution. Hand kom sae i taele om eders Maij:st armement, hvaraff de nu haffde en special liste og skulde sig erstrecke til 12,000 mand; item om dend bruict, som gick, att det var pae Hamburg anseet; hand vilde gae forbi dend interesse, som Sverig derved kunde haffve, som vel var bekient; thi att sige anderledes var att selge briller; mens det siuntes hand, att det var icke dend rette tid for eders Maij:st. Hannem bleff icke andet svaret, end mand trode icke intentionen var dertil og det var ingen marqve dertill; att de seeneste effterrettelser, vi haffde, dae var eders Maij:st pae sin tilbagereise frae Glükstat til Kolding. Imidlertid ald dend coleur, vi haffver nu kundet giffve vores negotiation, er att

vi ervartete breffve frae Colding; og dersom vi dae derfrae intet vider bekommer, sae staer dar heller intet mer tilbage end folch peger fingre ad os, og att verchet selff bliffver anseet, som det der aldrig haffver veret alvorlig, meent. Vores allerunderdanigste plict er att sige det, som det er, og eders Maij:st det med sine rette farffver affmaele og siden med ald punctualitet effterleffve de ordres, eders Maij:st allernadigste behager giffve os, som vi med Guds hielp til eders Maij:st fornöijelse giöre skulde.

D:o d:o 10 Juni 1674. På Holländska sändebudets ofvannämnde memorial hade kommit undvikande svar, försäkringar om vänskap, om misstroende för Danmarks rustning o. s. v.

D:o d:o 24 Maj 1674. For att giffve eders maj:st udförlig allerund. effterretning om deris armement her, sae haffver vi skuldet berette baede, vid hvad middel dend er pusseret og des nu verende tilstand; og er att vide, att kongens education hafver veret rett maedelig, og naer det kommer til hans unge aar, sae er hidintil judicium dereffter, en meget stoer begerlighed til krieg, fordi hans forfeder deri reusseret, uden att examinere tider og omstendigheder. Dette bliffver nu aff tvende fornemme ministris pousseret, aff begge for deris particulier interet; rigen canzler, for hand er vunden af frankr., dog erlade hannem dette beste, hand er mand att giöre mange herlige forslag, mens att före ingen deraff ud, aldtid ubestendig och irresolu; og af feldh. Wrangel, som seer i sit particulier en stoer forandring, naer hand er i Sverig, da hand kun rett maedelig er achtet, och som en anden lige med hannem i charge, og naer hand er derude, er hand en liden konge a part. Hertil kommer, att det er en herlig beqvemmelighed at hafve en stoer stabb. Til dette er konge aldtid pae sine smae reiser omringet med general-lieutnant Aschen-

berg, major Wrangel og flere deslige og saesom ogsae otte hundrede R:drs tractament for dend ene og tolfve for dend ander er kun smale bidskener, som og gierne vilde vere store herrer, sae taler de konge i altsammans effter munde, baede for att hychle og for deris egen fordel. Her foruden haffver nu veret dend stoere jalousie, som de hafver haft af ed. maj:st armement, hvortil en kommen frantz. Amb. dennem pousseret og, effter som hand sae offte er vorden bedragen, pae sidste dennem sagt, att hvis de intet nu vilde giore, vanked der inge penge. Alt dette tilhaebe haffver dae tilveije bragt dend resolution, att frandsöske ambassadeuren er vorden, de krafftig i Tydskland skulde armere og hans herre assistere, hvilket ligvel er vorden mellem konge, feldh. Wrangel och R. Cantzler allene och de to sidste adherenter resolveret. Var nu baede Spaniere og vi haffver vist det rette sammenhang, sae haffuer vi giort alt, det vi haffver kundet udgrunde, til att giffve denne tagne resolution en forandring. Vi haffve addresseret os hver hos sine, som vi mest kundschab hos hafved, og vist dennem, att for eders maij:st armement borde de ingen jalousie haffve, efftersom de troupper allerede separeret og i deris qvartier, og att enten eders maij:st kom til slutt med franchrig eller Holland, var dog eders maij:st staedig oijemaell att vilde binde med Sverig et fast venskab; mens dersom de ligvel satte sig sae sterch armeret pae eders maij:st grendser, som nu orden gick, sae fick eders maij:st all qvitere de tancher, som eders mai:st hidintil hafft (som var att sidde stille, see tiden om og cultivere sit land) og dae uden videre betenchning tage parti. Spanieren haffver udspred, att det var allerede sluttet med Brandenburg og Luneburg att agere offensive og med eders maij:st att agere defensive; naer nogen haffver spurt os ad, haffver vi vel sagt, att vi haffde derom ingen underretning, mens døg pae dend ma-

ner, att det dennem snarer confirmeret i deris mening, end dend dennem betog. Hollandske envoijeen haffver vi hafft sae meget gott aff, att hand haffver kundet sagt, hvad vi for got befunde. Hollandsk envoijen haffver löben og skreget, att hans principalers uforanderlig resolution var att bliffve staedig hos deris allierede, att, hvo der nogen aff dennem attaqverede, skulde ingen sicherhed haffve i deris commercier, med mere deslige; in summa, alt dette og andre smae inventioner haffver dette ligvel derhen bragt, at hidsigheden noget er vorden sagtet. Sluttet er nu, att der skal udskiches 2000 knechter, 1400 til Pomern og 600 til Stifft Brehmen; deraff er allerede vorden udseet 300; 900 skal endnu aff landregementerne skibes her i Dahler öen og Telge, sae det bliffver 1200; de andre skal, som berettes, skibes for Calmar, Gottenburg och Malmöe, og endnu er icke til mere resolveret. Cavalleriet beloffves Mr Feqvieres nermer hösten att skicke og taeles om sidst in augusto. Imidlertid er hos hannem en continuerlig sollicitation om flere penge, efftersom paeskiudes, att desforuden icke verbingerne kand gae fort eller folchet udskibes, og hos hannem undskyldning att hand intet kand giöre, inden hand seer större realiteter. Imedlertid haffve de, som for de 3 regimenter capituleret hafver, end eij begynt deris verbing. Samme officerer vises og pae Feqvieres og hannem idelig forfölger. Arbeiden pae floden angaende, sae haffver de og offvertalt hannem att de fich haffve penge til att fragte skibe for, og att de ligesaevel deris egne skibe dertil med nesten samme omkostning bruge kunde, naer de var lidet forseet, hvoroffver hand dae 30 tusinde R:dr dertil advangeret; mens en stoer deel er deraff til proviants indkiöb brugt; hvorfor de vare heel slup; 5 haffver de bragt pae reden, foruden 5, som ere pae reiser, hvilche

dog de 2 undtagen, som ere til Holsteen, icke ere med folch forseede eller proviant.

D:o d:o 17 Juni 1674. Manskap utskeppas och flottan rustas. — Köpmännerna hade förra året förlorat 24 fartyg, deraf 12 större. Derföre blef nu tillåtet, att med främmande skepp införa salt, på det denna vara icke måtte tryta. — Om ej kejsarn fast förbinder sig med Danmark, Lüneburg och Brandenburg, så torde Svenskarna taga vinterqvarter i Schlesien. — Det hade nu varit 3 missväxtår.

D:o d:o 1 Juli 1674. Hertigen af Gottorp väntas hit, också landtgrefve Fredriks landtgrefvinna. Då blifver det ett farande kring alla slotten och dermed förnötes sommarn, kanske med flit. — Det negotieras mycket med Feuquiere, om att få pengar i förskott; han deremot vill se troppar i fältet.

D:o d:o 8 Juli 1674. Sverge räknade nu 18,000 man väpnade. — Det hade af Frankrike inalles uppburit 10 tunnor guld eller 100,000 R:dr. — De flesta i rådet äro missnöjda med dessa rustningar. — Kansleren hade åter frågat Danska sändebuden, om de ej fått förhållningsbref; de svarade efter föreskrift.

D:o d:o 11 Juli 1674. Feltherren haffver end for sin udreise ingen ordre, mens der haffver veret omtalt, hvad commission hannem skulde giffves og hand haffver begeret att haffve dend absolut, som kongen hannem vegret, hvoroffver hand heel utolmodig bleffvet og hans siugdom sig foröget, mens vi troer icke, att hand kommer nogenstedts. — — — — Naer vi nu det pae alle sider offverlegger, sae er det utviffibahr, att pae konge aff Svérigs goda villie mae mand neppe forlade sig; mens dend eneste reddning er att forhindre dennem effnen. Bliffver de starch armeret, sae ere de icke siden mester aff sig selff; thi aff de egen kraffter kand de da sig eij underholde, og naer

frankrig hafver bragt dennem i dend tilstand, sae tvinger hand dennem siden folge sin vilie. Til att forhindre dette var dett stort, om den alliance mellem Ed. maij:st Brandenb. og Luneb. med Holland kom til sin perfection, och at Holland talte til dennem i alvorlige terminis, thi de frychter for Holland i regard aff deris comercie, som barn for skolemester; og att ed. maij:st giöre dennem saè haeb om stor venskab. Kand mand slebe sae ti uger hen, sae er resten siden uden faere, thi siden bliffver det for sildig att skiche folch ud og de verbinger, de derud giöre, af ingen consideration. Landgreffvinden, som er hidkommen, er icke meget velkommen; thi i det sted, att heele deseinen var att vilde vere lystig mod Hertugen aff Gottorffs ankomst, sae taeler hun kun om klagemaell offver hendes dotters ulycke. Bispen aff Evtin kommer offver med hertugen aff Gottorff; deris svite skal bestae i 80 personer; aff hertugens raed kommer Buchvall og dend unge Kilmand med. — — — —

D:o d:o 18 Juli 1674. Et af de största ting, som nu her passeret, er, att kongen exequerer nu den resolution, som blef tagen i hans H. faders tid, om att tage tilbage dend 4:de deel af alt det godtz, som dronning Christina haffde bortforæret for intet, hvorvid dog en hver beholder ubeskaeret de 3 fierdedeeler, og alt, hvad ved pant, maegeskiffte og i betalning hafver bekommet; og hvorvel samme reduction, som det her kaldes aff samptlige rigens stender er blefven saeledes att skulde skee sluttet, sae er dog i regeringens tid eij kommen til effect og giffver nu kongen et meget unt lidende. Samme godts emploieres nu til flere trouppers underholding. Mr Brant er her i forgaers til vantz ankommen frae churfyrsten aff Brandenburg. De, som haffver allerede talt med hannem, beretter, hand taeler hel god Österigs. De holder det og for vist nu her, att

hans

hans- herre med Holland sluttet, hvilchet de mener vere imod dend med dennem sidst giorde alliance og derfor her meget höijt taeler; mens jo höijre de höder, jo mindre slager de til; folchens udskibning er ansatt att skuld ske til Norkiöbing i morgen, til Calmar dend 24, hvor det meste skal vere og dertil er destineret 39 skuder. Siden sae vit skreffvet, var ieg Jens Juell pae slottet, dae kongen selff aborderer mig og spör, om ieg end ingen vider ordres og svar frae eders maij:st bekommet. Mit svar var ligesom seeneste ved conferencen, att vi ingen angenehmer tidende kunde eders maij:st offverskrifve, end denne, ved hvilchen eders maij:st kunde berettes, att nu mere hos kongen aff Sverig ligesae stoer begering dertil var som dend, eders maij:st nu sae lang tid haffde giffvet tilkiende dertil att haffve, og mand ingen tviffl motte giöre sig att et verch, aff begge eders maij:st sae indstendig ynsket, jo aff Gud velsignedes, til begge eders maij:st förnöjelse og nytte. Det er nu offver alle steder, som vi kommer en attaqve offver samme materie og vi söger dennem contentere sae gott, som vi kand; mens det förnöijer dennem icke meget.

D:o d:o 22 Juli 1674. I förrgår kom hertigen af Gottorp med gemål, broder och fröken Anna Dorothea; blef väl emottagen. — En envoyé extraord. från drottning Kristina hade kommit, kallade sig grefve af Waes och sade sig vara Uladislai oäkta son. Man berättar, att han förut kallade sig Benkoffski och har vistats hos Hannibal Sehestedt och sedan hos ståthållar Gyldenlöwe.

D:o d:o 29 Juli 1674. Brandenburgs sändebud Brandt hade förklarat kansleren, att kurfursten såsom medlem af Tyska riket ej längre kunde sitta stilla och se, huru Frankrike, oaktadt Brandenburgs föreställningar, kastade den ena fursten efter den andra öfverända. Kansleren fruktade, att

Brandenburgs rörelser skulle blifva olja i elden; ty om Brandenburg ville aftvinga Hannover passen, så var Sverge pligtigt bispringa det sednare, hvartill ock fältmarskalken derute hade befallning. Spanska ministern hade förklarat kansleren, att sådant Sverges uppförande skulle anses som fredsbrott; och Holländarne hotade i samma händelse att sända en flotta af 20 skepp mot Svenska handeln; dessa skäl blefve nog i rådet framdragna af dem, som äro mot kriget. — På hofvet roar man sig; dansar till kl 2 om natten. — Juel ansåg Danmarks hufvudintresse vara, att söka göra Sverge i alla dess företaganden obeslutsamt, så att det, i stället för att bestämma sig till något visst, vill börja en ny underhandling med Frankrike.

D:o d:o 1 Aug. 1674. Förbundet mellan Danmark och Holland, samt Brandenburgs och Lüneburgs tåg väckte stort uppseende; man smickrade sig med hopp, att det första ej skulle stadfästas. — Juel tror, att Helmfelt ej fått befallning understödja Hannover, utan blott göra min deraf. — Man sörjer öfver gr. Totts död i Paris, serdeles Fransyska partiet.

D:o d:o 5 Aug. 1674. Eders kongl. maj:st haffver allernadigst fornummet aff vores allerund. relation de dat 29 Julij, at vi haffve ment, att det kunde tiene til att fournere Sverig en undskylding mod frankr. att eij agere, dersom dennem visedes lang borte, at endnu mueligt vor, det frankr. med ed. maij:st kunde giöre nogen negotiation, ved hvilchen Sverig, om de noget entreprenerer, sae meget bedre kunde forsichres, och at det kunde hjelpe til att holde desse irresolus, os siunes det giör og temmelig effect. Forgangen afften begerede frandsöske ambassadeuren af mig Jens Juell, att jeg vilde möde hannem i kongens haffve, hvilchet due og skeede og effter en og anden discurs om dend sidste tractat, eders maij:st med Holland sluttet, (hvori

jeg mae noch giffve hannem det effter, att hand noch gaff effter, att franchrig haffde tid noch att fuldbringe sin negotiation hos eders maij:st) var dae slattet, hvad nu var att giöre? Mit svar ligesom til canceler, att det var sager uden min commission; jeg kunde derfor icke sige mere derom end mit particuler sentiment, som var dette; att mig noch bevist, eders maij:st vilde for aldting conservere hans herres venskab. Hvad dette nu angick, som siuntes vere kommen imellem, kunde jeg icke andet tyckes, end det ene jo meget vel med det andet offverens komme og tillige bestae kunne. Francherig haffde tilforn forreslaget een neutralitet hos eders maij:st; dette var en neutralitet; mens vilde de snorche og pucke, som de vel pleijede ved frandsöske hoffvet, sae fick mand det att lide. Hand vilde dae vide, pae hvad middel og fundament mand skulde kunde negotiere; mit svar, som tilforn, att det var uden min commission; mens mig siuntes tu ting, det ene mediationen, det andet subsidier mod neutraliteten. Det förste, mente hand, kunde haffve nogen besverlighed; mit svar, jeg skulde eij raede hannem det, thi de kunde vere ved et feltslag ulyckelig og contra partien kunde vilde portere eders maij:st og sae kunde hendes, att franckerig kunde tvinges til det de hellers med god manere kunde giöre. Det andet giorde hand ingen difficultet offver, og ved jeg vel, hand vidlöfftig deroffver i dag skriffver. E. maij:st kand nu let falde i de tancher, att denne finesse kunde veche hos E. maij:st allier. nogen efftertanche; mens jeg skal noch hos deris minister derfor hafve ald god och fornöden forsorg. — — — — —
Sverig haffver nu stor ombrage offver de sidste alliancer med stat. gen. giort, og fryeter, att partien vel for dennem motte falde for stor, hvorfor de og soger, og med denne post deroffver ordre affgaer, att sette sig med Engeland, att, i tilfald stat. gen. skulde vilde falde dennem for haard,

de da securs aff konge aff Engeland kunde haffve att formode. Voris negotiation angaende, dae staer dend i samma terminis. Vi hafver sagt dennem, att vi haffde nermer ordre; de haffver siden intet talt] til os och vi heller icke til dennem, hvori vi mener att giöre vel, efftersom Ed. maij:st os dog befahlet det att traisnere. Vi vil dog, naer konge aff Sverig er borte, schiche bud til dennem, naer de vilde sambles med os. Wi troer aersagen til deris langsomhed er, att Johan Gyldenstiern var her og vilde sondere os, och, naer vi hannem eij alt vilde sige, kand vel vere, att de deraff sluter, att vi eij hafver de ordres, som dennem satisfacere. Vi vil vel ofveralt gifve dennem raison og fornöijelse, mens dend post, att de skall giore ny forslag om succursers maede, ser vi Vel de sig meget ofver Chocquere vilde.

D:o d:o 8 Aug. 1674. Franska sändebudet hade fått befallning klaga öfver Brandenburgs uppförande och uppmana Sverge att mot honom sätta sig i rörelse. Sändebudet hade för detta ändamål begärt företräde; men det var för kungens resa uppskjutet.

D:o d:o 15 Aug. 1674. Franska sändebudet hade ej ännu fått företräde.

D:o d:o 19 Aug. 1674. Franska sändebudet hade med utmärkt stor prakt haft nämnde företräde. Man svarade med förhoppning, att ännu kunde fred vinnas. — Brandt gaf ut en försvarsskrift för Brandenburg mot Feuquieres tal vid företrädet. — Tre skepp hade gått till Dalarön för att öfverföra fältherren.

Juel till Griffenfeld (utan dato, men följer ett bref till Danska kungen af d. 22 Aug. 1674.) — — — Det er nu omtrent 16 maenader, siden hans Maijst haffver skicket mig hid up under naffn ved en nermere alliance att slutte et

fast og stadigt Venskab med Sverige. At saedant sterck og Varig Venskab skulde kunde blifve, troer jeg sae lidet, som nogen anden; dog langt mindre pae voris side end deris; thi ald deris Brimise (?) at bruge imod os præcautioner, at vi lader os contentere med de grendser, Vi nu hafver; efftersom de oss klaerlig nock haffver afmærcket, at vi, om endskiönt i denne tilstand, vi nu er, eij force til andet haffver, vi dog oss for öije setter, at tiltage med deres skaede, er sae vel nesten udisputerlig, att stor fortroelighed blifver der vel ej aff enten saaden sluttes eller eij. Mens, om vij nogen gafvn eller skade af saadan ret simuleret Venskab hafve kunde, er Quæstionen. Den gafvn og fordeel, Vi deraff haffve kand, er denne, at vere sicker, att de oss eij plutslig offverrumple, som de heller vel giöre kunde; thi naer de nu faer 15 a 16 tusinde mand i Tydskland, hvem er sicker, hvad de dermed tenterer. Skal vi stae aar ud og ind og campere med en suffisante armée mod dennem, hvem ved, hvad Consilia frank. med dennem fatte kand; og rifver dend torn af foeden. Hvor lenge monne vi try(?) kunde holde det uden Succurs. Hvis skall vi lide paa Käyserens, hvem er der, som icke mindes gallasses og montecuculis succurs? hvorledes hielper de Chur, Trier og Phaltz? skal det vere Churfürsten af Brandenburgs, hvem er, som eij mindes hannem det sidste, hand var der, hvad nytte hafde Vi af hannem? hvorledis holt hand sin parole, naar hand sluttet til Olive uden os? eller er hand nogen tid vant til att giöre det? Holland, om det hender en Vinter, hvad kand de da giöre? og hender det en sommer, mon de skulde vilde og mon de kunde alting forlade for att hielpe os? og mon de icke skulde vilde astringere os först till 100 ny conditioner, som kunde vere os meget skaedelige? hvor mange gange mon de for voris skyld vilde gifve dend 200 penge, hvilchet alt jeg taeler i tilfald, vi blef ofverrump-

let; mens om de skulde af os hafve efter sidste alliance succurs, er en anden sag og kand jeg tro, det kom dennem da först til att giöre, hvad billigt og ret var. Og det torde jeg vel forsickre, att, om Wi her kom til slut, vare vi for det mindste för en tid sicker, thi at de sae strax plutzelig skulde bryde parole, hvordant de hellers er, det seer jeg ingen apparence til. Thi der er honneur hos kongen, og de af Raadet, som til Vitlöfftighed eij lyst hafver, skulde aldtid, naer de haffde saedant et fundament, raade derfra. Den anden nytte er dend, at Vi da beder leijlighed hafde att Spionere deris dont under titel af confidence og ved den 3 articel hafve oijet bedre i deris verch, contribuere til att giöre dennem irresolu og confus, som er det eneste, vi skall ynske. Det kunde og vel heraf hende sig, att voris allierede, som vi nu nesten skal vere bange for hver maaned, att de icke skall rigtig betale subsidierne, dertil torde beveges att holde med oss saa meget bedre rigtighed udi anseen, att de kunde tencke, Wi hver dag ved Sverigs bearbedende dend kunde hos franckrig finde voris Partie. Skaede seer ieg ingen i verden derhos. Mand kunde tencke, Sverig kunde det til sin fordeel ringe ud hos Wores allierede, som kunde giöre dennem hos os koldsindig. Mig siunes, jeg torde uden att reddes derför forsickre att giffve dennem, som her ministros haffde, deraff saedanne impressioner, att det skulde indtet vere. Att befare er det, att vi hafver i sinde att attaqvere Sverig og dette shulde os forhindre. For det förste seer jeg os icke i den tillstand, og om sae var, maa denne tractat giöre til sligt större hinder end de förige tractater, vi med dennem hafver; er det, att vi formener, att nogen Voris allierede skulde dennem vilde attaqvere, og det skulde forhindre os at meslere os deri. Först ad sted sae seer jeg ingen i dend tilstand, og en hver aff dennem ligger paa knoen for Sve-

rig og reccommenderer sig; og om sae var, mon icke dae den 3 articel, hvori taeles om Communication, altid kunde gifve os anledning att tage aersag til att giöre le malcontent og söge prætexter. Aff alle disse aersager og serdelis for denne, att det er gaffnligt att gifve kongen en nng herre de minste onde impressioner om os og mindst leijlighed til att tencke til os ont som mueligt, kand jeg icke andet slutte, end Jo tjenlig er og for att forhindre ulycke, som let kand hendes, att achevere dend begynte negotiation. Haffde det aldrig veret begynt, kunde det bleffvet, som det var, mens nu det er sae vit kommet, kand det icke sae vel laedes, som end for det begyntes. Jeg kommer nu til materien self. Disse puncter ere nu allene i dispute, Succursens maede, commerciernes guarantie, Hertugen aff Gottorffs sag om Oldenburgske successionen. Hvad dend förste post angaer, sae siunes mig, det er nesten lige gott, hvorledes dend forfattes; som effter vi aldrig den Venter icke heller at gifve agter; mens uforgibeligen feller jeg dog derom herhos min mening, laedendes Ed. Gr. Excell Indicere om samme saeledis kunde conciperes. 4 articel blifver indgangen, indtil de ord: skal deris Maijesteter saadan hostilitet og Vold ofverge hveranden secundere og bitrede med 8 Skibe, hvoraf de 4 skall vere med stycker eller deroffver hver forseede, de 4 med 30 eller derofver og med dertil fornöden mandskab sambt munition; disse skibe skulde icke adskilles, mens altid i flode sammen forbliffve; med mindre Admiralen, som dennem commenderer, det anderledis self for gott befinder; dersom de Conjungeres med dens flode, som de til succurs kommer, da beholder dend Admiral commando, som flest skibe hafver, og sterkeste floode giör, med mindre dend aff deres Maij:ter self personligen tilstede Vaer, hvilken succursen skikes til, da hand altid commando beholder; de skulde obligeret vere att age-

re i Öster og VesterSiöen, hvor den, som det attaquere, er selfs sine Skibe medskicker og dae effter fellitz krigsraed og krigsraison; og herforuden med 3000 mand 1000 til hest og 2000 til foods, om hvilcke forstaes detsamme, som offvan om skiben sagt er, hvad maneer aff commando krigsraad og icke fra hveranden skilles; at disse baede skibe og mandskab skall underholdes paa dens omkostning, som dennem sender og vere förpligtet til krigets ende at tjene dog skibene tillat hvor Vinter at komme i sine egne hafner, med mindre de anderledes om foraenes. Dend anden punct om Commercies gvarantering, er besverliger, og haffver jeg sae meget minder aersag herom at sige mit sentiment, som en hver ved, jeg temmelig deri er interesseret og mere end nogon aff hans Maijst undersatter effter proportion aff mine middeler. Dog siunes mig, vilde mand meget faciliterre vercket, kunde mand sae sige, skall dend ene dend andens undersatters skibe og Navigation, hvor alleneste det ved skibe og Navigation er tilsatt for att derved distinguere skibene og farten frae Colonierne og forterne, hvilke sidste de dae att guarantere de eij vore forbundne. Vil mand og icke komme til slut, saa er det dend plausibilste materie, det kand studtze pae og kand dennem nogenlunde tort tillegges, mens, om de effter lang disputeren siger, iae! hvad daa? Indtet er det dae façon, att mand siger: nu vil jeg spörge mig for. Effter att det haffver veret sae lang tid disputeret angaaende den punct om Oldenburgiske Successionen, saa kand jeg intet derom dömme, effterdi de eij derpae repliceret; mens mig siunes, Vi meget giöre skulde for att haffve aff dennem en engagemen, att de sig icke via facti deri skulde bemenge. Hafde vi sae megen force som resolution, skulde jeg meget lidet bekymre mig; mens naer ieg giör mellem os begge Comparaison, finder jeg icke liger, end hos os er conduiten god nock, mens ingen krafft;

fick vi en ulycklig dag, hvad resource var der? Hos dennem er der stoere foiblesser, irresolution, diviseret conseil, örkeslöshed, en unyttig pract; mens hvem veed, hvor lenge det varer; det kand snart forandre sig. Laeder os arbeide paae at holde dennem sae lenge som muligt i sae god humeur, skulde de engang tage vigoureusé resolutioner, er her em stor fundo et megtigt rige, store stater, fast det nü paa tiden hafver Været ilde administreret. — — — — —

D:o d:o 29 Aug. 1674. Siden vores sidste sae haffver eders Maijst vel de Hamburger deputeredes Westermans og Jarmers ankomst hid fornummet. De haffver reist sae foge, att de hid om natten klochen 12 ankommen og det pae det, att de kunde hidkomme, förend Hertugen aff Gottorffs bortreise, att hand dennem i deres verb assistere kunde. De haffver og frae dend gammel Kilemand til Sönnen hafft adresse, og, som berettes, med sig taget 200 portugaleuser, somme dobbelt, somme enkelt til att gifve de fornembste ministris her til foræring, som eij kunde vere uangenehm, dog seer vi lidet apparence til, att de meget andet aff stor realitet udrette skulde. — — — — — — Om Hertugen aff Gottorffs bortreise er intet vist; imillertid passeres tiden der ude med munstren aff gvardien, riden, drichen og dansen om Afftenen og end fornemmes intet til stor realitet. Der er ferdig giort, som Hertugen skal foræres, med en inscription pae, att de bleff hannem giffvet, naer hand var her og besögte kongen, 2 halffve cartover og 4 fierendeels. Et fyrverch er og ferdiggiort, som her inden hans bortreise skall affgae. Hertugen aff Saxen Hallske Linie, som haffde tvende Regementer under de Svenske til fodts, og som ligger i Brehmen, er död. Regementerne ere bortgiffne, det ene til feltmarskalch Helmfelt, det andet til Bispen aff Eutin, hvis Stat nu er vorden giort pae 400 Rdl maenetlig, naer hand er i qvarterer i fredztid, og hellers

600. Jemptlanderne ere nu hid ankommen, som skal udskibes, kand vere omtrent 700 mand. Der er större apparence, end nogen tid tilforn, att feltherren icke i aar udkommer, mens dog kand mand eij med fuld Vished derom dömme. Dend Wrangel, som holt sig sae ilde i Sundet i det slag med Hollanderen og siden haffver tjent i Pohlen, haffver nu faet Gouvernementet til Wismar og det aff dend aersag, att om kongen vil haffve i ald tilfald nogen Skibe om Vinterne der ligges, de kand dae haffve nogen, som dennem commandere kand. Her Christer Horn, som haffver veret kongens hoffmester, haffver faet Lifflandske gouvernementet effter Greff Tott. Effterdi alle andres affaires staer her stille for kongens fraeværelse, sae giör og vores sae lenge med god maneer. Bispen aff Evtin, som er Ridder aff eders Maijst Orden, berer icke samme Orden her, mens haffver Ved anden og tredje hand sig laedet forlinde hos os, att eders Maijst ved Siernens forandring haffde alle andre dend ny med korset tilsend, hannem undtagen; nu var hannem tilkiende giffvet, att hand eij dend förrige med manere bere kunde, efftersom dend forandret og denne torde hand eij optage, förend dend hannem gaffves. — — —

D:o d:o 5 Sept. 1674. I förrgår var på *Jakobsdal* ett värdskap, som föreställde ett Dalkarls-bröllopp; ganska simpelt. — Hertigen af Gottorps kammarråd Pauli skall stanna här, som hans agent. — Sverge var ännu obeslutsamt; fruktade det slutna förbundet mellan Danmark, Lüneburg, Brandenburg. Fältherren hade redan fått 6000 R:dr till ekipering, men hade åter blifvit af sin vanliga sjukdom angripen; det är föga likt, att han denna sommar kommer ut. — Landtgrefvinnan vill ej komma till hofvet för att ej råka i rangstrid med hertiginnan af Gottorp; uten tillbringar sin tid rätt obehagligt i en bondekrog, (gästgifvaregård) 1½

mil härifrån. — Drottning Kristina har från gavernörskapet öfver sina gods afsatt Gustaf Kurck, och tros återlemna sysslan åt Johan Gyllenstjernas bror. — Efter Tott ärfde dess morbror, skattmästaren, stora rikedomar, bland andra Ekolsund. Kansleren påstod hos kungen, att Ekolsund var ett länegods, hvilket nu, då Tott dött barnlös, borde hemfalla till kronan; man trodde, att kanslern ville sedan byta sig till det, mot sitt lusthus utom staden, hvilket ingen afkastning gifver. Härom är stor tvist mellan kanslern och skattmästaren. — Hamburgs sändebud ämna gifva kungen 1000 rosenobler, drottningen en stor spegel.

D:o d:o 12 Sept. 1674. Hofvet hade ombord på skeppet Kronan hållit middag och dansat till *kl. 11* om natten. — Nu först skall unga Bonde resa till England, han nämndes dertill för 2 år sedan. — Man söker skrämma Brandenburg från dess förehafvande.

D:o d:o 16 Sept. 1674. Disse fae linier er for att allerund. Eders Maijtt berette, att Hertugen aff Gottorffs bortreise nu tilstunder, og i hvad terminis vi formener, hand her hans sager laeder. Hand haffver ald aersag att vere fornoijet aff dend civilitet, hannem her vederfahret, og haffde hand veret en konge, kunde enddae vel haffve gaen til. Hver dag haffver kongen selff füld Princessen selff baede til taffel og comedierne, og hun laeder hos alle en særdelis estime effter sig. Forleden Söndag gich det et fyrverck aff dennem til see, som varede omtreent med adskillige Fyrverks inventioner halffanden time; særdelis brende lenge disse bogstaver: floreat Principum familia Gottorfiana. Siden om afftenen bleff holt taffel, hvor alle Rix Raeden var ophudet; der bleff drucket indtil om anden dags morgenen klochen 5, hvoraff og kongen sig ikke befant heele fölgende dagen. Kongen og dronningen folger dennem neder til Dahler Öen og ad minstens bliffven Dron-

ningen der nedre, indtil de ere borte. Deris reise er fast satt som i morgen og offver en dag eller tu i det lengeste bliffver dend eij opsatt, og skall dend sae meget meer pousseres, som kongen vil være dend 24 13 mile herfrae for att munstre 2 Regimenter, det ene Uplander, som er gvarde og med 4 compagnier nyligen forsterchet er aff reductionsgodsene, det andet et til fodtz, og dermed blifver hand borte mesten Octob. og intet bestilles eller nogen faer noget forrettet. Aarsagen til disse reiser er vel, att de vil vinde tiden, og dae, naer kongen er borte, faer vel baede frandsöske Ambassadeuren og Brandenburgiske Envoijen deres svar; er de dae dermed intet tilfredts, sae kand de puste ut derpae, indtil hand kommer igien — — — — Imidlertid haffver vi Eders Maij:st allerede tilforne allerund. rapporteret, hvorledes att baede vi og Spansche herverende ministers haffver kommet Schap til for nogen tid siden at taele höijst, som her pae de tider meget nödigt var, efftersom de dae just vare samblede for att tage resolution ofver Brandenb. marche, og effter ald apparence, haffde icke bade en och anden derved blefvet intimideret, hafvede vel her gaen videre, end giort er. — — — — Sae lige som hannem (hertig af Gottorp) ald ere her vederfahret, sae skilles hand og meget pae en generaux maner herfrae, regalerer alle ved hoffvet, og kommer det tilhaebe vel pae en 10,000 Rdl., sae det er att formode, att hand i regard aff omkostningen skal temmelig mindes denne reise.

D:o d:o 23 Sept. 1674. Hertigen af Gottorp reste förra Torsdagen från Stockholm, Lördagen från Dalarön med god vind. Drottn. och kungen följde till Dalarön, och stannade der, tills hertigen reste. För kungen, som hela sommarn måst hafva 2 skepp färdiga, kostar detta besök 150,000 Rdr; för hertigen, med hvad han tappat på kort,

40,000. — Kungen reser till Kungsör, att under 3 veckor exercera ett der samladt läger af 3000 man, och råden resa till landet. — Landtgrefvinnan, som för att undvika rangstrid med hertiginnan af Gottorp legat 8 veckor på en bondekrog 1½ mil härifrån, kom till staden i går, bor på slottet, har blifvit kallsinnigt mottagen, och säges ämna resa i dag. — Fältherren följde hertigen af Gottorp till Dalarön, och afseglade derifrån förleden måndag; hans hälsa svag, kan knappt stå, än mindre gå. Han synes bäras till sin begrafning. — Juel tror ej, att Sverge ännu beslutat bryta löst; man hade blott gifvit efter för fältherrens "utrolige begering" att få vistas i Pommern, också tänkte man försöka skrämma på Brandenburg. — Man säger, att Ascheberg skall följa fältherren efter till *Pommern*. (Nästan under hela denna tid var Residenten Lindenov sjuk, så att Juel ensam skötte ärenderna.)

D:o d:o 26 Sept. 1674. Siden vores sidste haffver vores commissarier os laedet vide, att de med os vilde holde conference, hvilcket dae i forgaer förmiddag skeed er. Deres forslag var att, efftersom i det senneste breff, som eders Maij:st kongen aff Sverige haffde tilskreffvet, var meldet: att eders Maij:st icke alleneste, hvad Hertugen aff Gottorff angick., mens endog sae, hvad heele vores negotiation rörte, os fuldkommeligen haffde informeret og beordret om dès allernad. vilie, mens endog sae eders Maij:st ministri det samme til M:rs Terlon og Lilicrone sagt, sae vilde de icke tviffle, att vi jo saedanne ordres haffde bekommet, som nu sagen til fuldkommen slutt bringe kunde, og vil de derfor nu de endnu uaffgiorte puncter foredrage, og formode de aldting til et lyckelig slutt att bringe. Begynte sae först af dend punct, med hvormeget dend ene skulde komme dend and anden til hjelp. Herpae svarade jeg Jens Juell dennem, som allene for Residentens upaslig-

hed var tilstede, att det var det, som vi aff dennem ventede, efftersom jeg för sae lang tid siden det begeret og sagt, att deris forrige icke vare effter disse tiders leijlighed proportioneret. De mente, att de haffde en gang giort ett förslag, det haffde os eij behaget; sae var det jo nu billig, att vi sagde det, hvordant vi ville haffve det; helst efftersom de adskillige gange haffde forklaeret og end giorde, att de var tilfredts, enten vi vilde haffve mere eller mindre, eller hvordant vi vilde haffve det. Mit svar, att efftersom de för sae lang tid siden haffde accepteret vores offvergiffne puncter, derpae til dato ingen svar gifvet, sae haffver eders Maij:st icke det anderledis optage kunde end slutte, att de var sindet att fyldestgiöre vores begering, nemlig att gifve os deroffver ny forslag og derför haffde Eders Maij:st os intet deroffver befalet. Vi kom sae til dend punct om commerciernes gvarantie uden Europaen. De sagde, att det var deres ultimatum, att de dertil ej kunde sig forstae; jeg sagde ingen apparence att see, att eders Maij:st skulde vilde derfrae affstae og saeledes sette sine undersatters handel i usickerhed; spurde dennem saae, om de derpae vilde laede studtse, og sae ringe en sag skulde dae vere aersag, att sae höijt ynskede et verck skulde bliffve till intet. Derpae svarede de icke klarlig. Siden sae kom vi til dend post om Gottorffske sagen og prætenderede successionsrett til Oldenburg. Offver dend post gaff de tilkiende icke att haffve meget att sige imod, alleneste att de gierne sae Roesskildiske tractaten deri mentioneredes; mit svar, att det var offverflödig og unödig, efftersom alle föregaende tractater herved pae ny befestedes. Det begaff de sig endelig i, og sagde, efftersom de os herudi foijett haffde, de og vel formodet jeg dennem i de andre giöre skulde; endelig var der ved slutningen de ordinarie bebreijdelser, att ad minsten haffde de

fört dend conduite heri, att ald verden skulde vel kunde skiönne, det eij var deris skyld, att det bleff til intet; mit svar, att jeg forhaebede, vi inden kort tid skulde haffve leijlighed att ynske hvaranden til lycke offver lyckelig slutt og os deroffver glede.

D:o d:o 30 Sept. 1674. Ännu har ej Sverge tagit sitt beslut; det vill gerna veta, hvad Danmark ämnar göra, om Sverge angriper Brandenburg; men Juel hade svarat, att det icke var behagligt, att så känna sig före, om Danmark hade tänder i munnen. — Herr Schap är och bliver ett får, som låter narra sig af Svenskarna, hvilka nu vilja hafva pengar också af gener. staterna.

D:o d:o 17 Sept. 1674. Eftersom vi tilforne eders Maij:st allerund. beretted haffver, att disse her sögte, att Holland dennem subsidier giffue skulde til deres folches underholding i Tyskland, sae haffver vi siden med sae meget mere flid efterspurt samme sags sammenheng, og befinder vi dae, att deris begerning til Holland deri bestaer, att Holland dennem 100,000 Rdl. advancere skulde, sae vilde de aldtid loffve for en tid og til en Rixdag intet mod Holland eller deris allierede entreprenere. Dette forslag haffver dend herverende Envoije frae Holland angefehr för 14 dage tid offverskreffvet, og end derpae ingen svar haffve kand. Hand haffver os herom end ingen communication giort, mens vist er, det hand söger det med ald magt att poussere. Derom kand dette dömmes, att enten er det deris intention intet at foretage for Rixdag, heller och att prevalere sig af saedanne offres for desto mer att poussere frankerig. Vi mener, der er noget af begge. Imidlertid befinder vi icke, hvor det er mueligt, att Sverig kand deris armée, de derude hafve, af egen middel underholde. Vist er, det de icke gierne til nogen action resolveren sig; mens sae kand dette og megit let komme, att dette kand tvinge

dennem, som drifver ulfven aff skovffven. — — — —
Dend munstring, som aff kongen er holdet, er til ende, hvor adskillige smae hendelser er forefalden; en hest er skött död under kongen; en iagt er flöijen i luften med 20 mand och 10 th:r krud; en broe er med nogle Ryttere brött og en deel deraff kommen til skade. Francherigs og Sverigs affaires staer endnu i de terminis, att Sverig aldtid begerer penge, og francherig hielp og militarisk actioner; imedlertid, indtil deris liqvidation blifver giort, haffver dog francherig avanceret, som feltherren fick med sig, 60,000 Rdl och 100,000 Rdl skal Perceau telge dennem till Hamburg, naer armeen er bleffvet munstret. — — —
Vi seer deraff, (af bref från Kristian V.) att E. Maij:st dend tredje hafver varet gandske resolveret att komme til slutt, komme (?), at Ed. maij:st den sechste af samme maened haffver til en stor del deri forandret sit sentiment.

Lindenow till Griffenfeld. Stockholm 24 Oct. 1674. — Sakerna mogna här till utbrott. — Danska underhandlingen är af hvar man så misstrodd, att jag knappt tror, det man afslutar något med oss, om vi också säga ja till alla deras punkter. — På det de icke må falla öfver Danmark, är bäst att hjelpa dem, ju förr desto bättre i håret på de allierade. — Man skulle försöka obligera de allierade, att bjuda Danmark ännu högre subsidier.

D:o till kungen af Danmark, 24 Oct. 1674. Eders kgl. maij:st berettes hermed allerund., att deris maij:st er forleden onsdag heimbkommen, icke presseret aff affaires, mens for vederet er sae unt, att de ej lenger pae landet vel subsistere kunde. Imidlertid for att laede see dend gode genegenhed, som eders maij:st haffver for att komme till slutt, sae haffver vi ved besögelser hos vores commissarier og andre derom giort ald nodvendig erindring, og naer vi dae haffver faet mange be-

breij

breijdelser offver dend punct om succarsens maede, haffver vi dae sagt dennem, att om aldting dermed hebes kunde, skulde vi for indestae os, det att neffne, hvor iblant andet er hendet hos H. Johan Gyldenstierne, att naer jeg Jens Juell var hos hannem og talte med hannem i sae maeder, att der jo intet tilbage stod, och hand svarde: Jo dend punct om commercirs guaranti; tengte jeg att vilde voffve det och sagde: om nu sae vaer, vi kunde os deri beqveme, ere i da sindede att slute med os i morge; derpae var hans svar: sidste gang, vi vare samlede, stod sagen i de terminis, mens nu haffver jeg ingen befahling at explicere mig derofver. Naer jeg det hörte, tengte jeg vel, de vare sae bange som vi, och att vi nu noget resoluter kunde tale med dennem, sögte sae att komme til cantzler i skede, hvor jeg fant for mig frantz ambass., som icke gick bort ved min ankomst, deraff jeg let slute kunde, att de agtede att besnelle mig i min ord., som de sig mesterlig pae beflitede. — — — — — Siden neffnte hand (kanslern) dend punct om commerciens guarantie, att de haffde sagt os deris sae mange raisons, sae att vi vel deraff slutte kunde, de dertil eij descendere kunde. Jeg svarade sae löselig pae, att dend punct stod end aaben; intet presseret hand mig deroffver, og jeg Degaret (?) mig och derfra det snareste, jeg kunde; og jeg troer, att ligesom jeg var bange, at de skulde pressere mig meget til att disputere derofver, sae vaer hand, at jeg skulde hafve accorderet dend. Vi kom sae pae dend Oldenburgiske sag &c. — — — —

D:o d:o 28 Oct. 1674. Frankrike sade öppet, att det ville hindra förbundet mellan Sverge och Danmark, tills det senare först hade afslutat med Frankrike; eljest kunde Danmark skicka 10 à 12000 man de allierade till hjelp, och Sverge, under förebärande af traktaten icke sätta sig deremot.

D:o d:o 31 Oct. 1674. Siden vores sidste er af feldh. Wrangel en hid ofver depescheret med en stor remonstrance, hvorledes umuelig at de lenger kunde subsistere i Pommern, och at, der som de iche spillede prevenire og gaff dennem, som onde villie hafvede, dertil leilighed, bleef de af dennem attaqveret. Derpae er forleden mandag raed holt, och ved de fleste stemmer blefvet slutet intet af ald deslige ombrage sig att keere; mens sae kier hånnem kongens naade var, sae skulde hand end holde sig frae ald activitet, blifve i deris egne lande bestaendes uden nogens offension; och efftterdi mand vel viste, att henderne klöde pae feldherrn och man haffver befrycktet, att hand sig precipetere skulde, haffver mand hannem samme ordre forleden Tisdag med en expres tilsendt, efftersom mand haffver formodet, samme posten avancere skulde — — — — — Kongen hafver resolveret att skicke en ambassade til eders maij:st en af sine fornembste ministris og R. Raed gr. Nils Brahe. Hans anbringen skulde deri bestae, att vise eders maij:st kongen af Sverigs obligation, hand haffde til Franchrig, raison dertil, og hvorledes kongen aff Sverig var sindet samme att effecteuere, formodendes, att eders maij:st vilde ogsae saeledes sincerere sine intentioner og communicere med kongen aff Sverig, att derved ald vitlöfftighed kunde forrebygges; dertil vilde de vise eders maij:st leijlighed, att eders maij:st kunde finde mueligheden og giöre det med sin honeur og interesse. Mit svar, att jeg siuntes haffve forstaet, att dersom her var nogen acrochement, att de dae var sindet att skicke gr. Niels, om vi icke kunde komme her till slutt; mens rigens canceler interrumperede mig og sagde, att om endskiönt vi dette kunde affgiöre, sae sae hand dog, det det var fornödden for att hafve eders maij:st seulement og deroffver med eders maij:st communicere udi tilfald, att de kom til ruptur. Mit svar

efftersom jeg sae, det som en resolveret sag, sae haffde jeg dertil intet andet att sige, end det var mig kiert, naer kongen vilde skicke nogen, att hand dae haffde choiseret sae fornem en person og aff sae god conduite; jeg sae dae vel, att pae saeden maner var lidet for mig her att giöre, og att jeg lige sae gierne motte reise herfrae; hans svar, att dersom de for hans bortreise icke kunde komme med mig til *slutt*, sae skulde hannem giffves fuldmagt med samme tractater der ude om mueligt til endskab att bringe, og som de viste min gode intention og jeg om aldting informeret var, sae var de sindet pae kongens vegne att bede mig paetage mig saeden reise. Jeg kunde vel undskylde mig att haffve ingen ordre, mens sae kunde *de sige* mig, att inden gr. Niels tilbagekomst skeede her indtet i de sager og dend tieneste, jeg kunde giöre begge eders maj:st, var mere important, end ald anden regard. Mit svar, att jeg skulde effterteniche det mig offvergiffne memorial og siden vide, hvad jeg haffde att giöre. Vi kom sae til materien igien og sagde jeg hannem videre: Vi kunde intet see, att det var franchrig nogen alvar att tractere med eders maij:st, thi forst haffde de bödet eders maij:st 80,000 R:dr, siden 120,000, sae att de gaff det som en draebe effter en anden; naer nu eders maij:st med Holland sluttet og det ratificeret, sae kom de med 200,000 R:dr, giörendes en slutt, att, fordi de vilde giffve eders maij:st en 20 à 30 tusinde R:dr mere end de allierede, derfor skulde eders maij:st forandre en statsintresse. — — — — — — — —

D:o d:o 1 Nov. 1674. Ett ilbud har kommit med tractaten mellan England och Sverige; den är grundad på förbundet 1664 med 2 tillaggda artiklar, den ena att främja freden, den andra att hjelpa hvarje anfallen trosförvandt. — Juel hoppas kunna fördröja ärenderna först öfver vintern sedan öfver våren, så kommer rikdagen. — Franska sän-

debudet hade sagt, att gr. Brahes sändning åsyftade ett *giftermål*.

D:o d:o 7 Nov. 1674. Siden vores sidste passerer her lidet skriffverdigt. Greff Niels Brahe giör etat pae att *bortreise* som i gaer vaer 8 dage. Om det nu sae just til dend tid gaer for sig, vide vi icke, dog er der apparance, de det med ald iffver poussere skulde. Uanseed vi det pae adskilige stéder sögt, sae haffver vi neppe kundet faet nogen i taele, siden vi de annotationer aff rigens canceler bekom som, senneste bleff offversent. Imidlertid saesom ad voris intention er att henskyde ald skylden pae dennem, att disse tractater internumperet, sae hafver vi aff kongen selff sampt voris commissarier begeret conferance i dend intention, att vi dennem kunde vise, hvor contraire dend punct var, som de nu haffde conceperet offver Oldenb. successionen frae dend, de tilforne conciperet, og sae derved tage leijlighed effter Ed. maij:st allernad. ordre af dend sechs Oct. sige, att en af os derofver matte nedreijse. I dag sagde kongen os pae slottet, att vi först i tilkommende uge skulde komme sammen med vores commissarier. Saesom Eders maij:st os allernad. befaler, att vi skulde ofverlegge med Spanske og Holland. minister, om det mueligt att conciliere begge tractater sammen, nemlig det, som her er pae arbeidet, och det, som ed. maij:st med sine allierede sluttet, sae haffver vi det og giort, og aff Spanier haffve vi det svar faet, att vi torde intet spörge effter vores eget ved, att vi kunde lettelig dömme, det eij var compatibel baede att slute at Ed. maij:st skulde intet agere och at være obligeret at giffve (?); det dend Holland, svaret i gaer en haeb, hvis hvad in summa som en schab. I dag skref jeg Jens Juell hannem til og herhos ligger svar. Vi spurte den Spanske envoijeen, om hand icke siuntes dend tid nu att vere kommen, som dend sechste punct i tractatet med de allierede

omtaler; hand svarede: jo; deroffver haffde hand skreffvet om, endnu videre giöre vilde alt, hvad til Eders maij:st tjeneste kunde vere. — — — — — — — — — —

D:o d:o 11 Nov. 1674. Rusttjensten mönstras i hvarje provins. — Juel hade på slottet omtalat, att Danska konungen ämnade göra en kort resa åt Holstein; derföre uppsköt gr. Brahe sin.

D:o d:o 14 Nov. 1674. Siden vores sidste berettes atter en og anden forandring i militien saesom, att Aschenberg icke skulde udskiches mens bliffve her i riget hos kongen; Woldemaer Wrangel feltherrens broder, som var ritmester pae fyen, siden Obristen for sidste Brehmiske beleyring og dereffter giort til general major, er bleffven general lietnant og skal i Aschenbergs sted i Tydskland emploieres. Versen, som er til Riga, skal ved deris Tydske armée som general aff infanteriet emploieres. Hand er vel en aff deris beste officerer, de haffver. Gr. Gabriel Oxenstiern, som var for nogen tid siden i Danmark, skal skickes til churfyrsterne for att sincerere deris intentioner, sae att de alt triner en trin nermer effter anden. Vores negotiation og gr. Brahes reise er det, som fornemmeligen occuperer dennem. R. Canceler haffver nu giort frandsöske ambassadeuren end fuldkommen recit aff alt, hvis mellem hannem och mig, Jens Juell, seneste passeret, med en stor pleinte, att, der hand haffde mig endelig tilspurt, att, om de vilde lade dend punct om Oldenburgiske succesionen, som vi dend haffde offvergiffvet, om vi dae vaere ferdig att underskriffve, haffde hand aff mig ingen endelig svar erholdet kunde, andet jeg dae mig videre forklaere skulde ogsae, som sagerne nu lae, sae jeg deri ingen difficultet; mens hand viste, jeg dependerede aff ordre og mit sentiment kunde hver postdag forandres. Derpae skickede dae Feuqvieres en sine cavalier hid, som mesten giör hans affai-

res og skulde forhemme, hvor derom var, og sae giöre mig nogen reprocher, ligesom sögte jeg en udfluct effter dend anden. Mit svar, eders maij:st haffde billig aersag att haffve hannem obligation, som med sae stor empressement intresseret sig udi de affaires, eders maij:st angick, hvilket jeg og allerund. berette skulde; mens saesom hand gierne aff mig vilde vide, att, om kongen aff Sverig accomoderet sig udi det aff mig offvergiffvet project, om wi dae vare sindet tractater att slutte, sae kunde jeg derpae inte andet svaere end det, som jeg R. Canceler sagt: jeg sae til intet tienlig hvar dag att gifva ny explicationer; naer ieg det sae, sae skulde jeg mig derpae resolvere; jeg sae ingen stor aarsage att haffve att pressere mig meget; de vilde giöre halfve affaires her, halffve ved gr. Niels Brahe; hand kunde vel tencke, ieg sae, som de haffde desein att mortificere mig, det var dae best hand giorde det tilhaebe. Effter att de lang tid tilforn dend besending resolveret og dend alle folch, haffde de först giort mig deraff confidence, hvorfor vi ogsae sent haffver kundet eders maij:st deroffver rapportere; haffde de det i tide giort, kunde vi nu allerede haffve hafft Eders maij:st sentiment deroffver; og haffde de dend gang mig vildet sige deris rette mening, kunde jeg haffve reist ned og flyed dennem svar, inden hand engang kom frae Stockholm, og vilde de endnu giöre det, skulde jeg strax pae timmen nedreise og uden ald dend embarras og penge spilde fly dennem udförligen resolution; mens att jeg haffde betenckning dette forslag att giöre, att mand det ej skulde ansee, ligesom var det mig meget angelegen samme reise att tilbageholde. Vi seer nu vel, att frandsöske ambassadeuren skal dennem sae lenge importunere, att de skal noget ner acceptere projectet og serdelis dend punct om Oldenburgiske succesionen, efftersom jeg rentud hans udskickade sagde, att, sae lenge vi sae, att de derved vilde

holde en dör aaben til prætention og qverelle, sae var det best det bleff som det var. Rigens Canceler sagde mig hel villöfftig, jeg var hos hannem, att de kunde intet forstae, det Terlon skreff hver dag herop (og vist er det adskillige aff hans breffve aff dend inneholda, og endnu i forgaer det sidste aff dend indhold haffver vi seet) att hannem var visseligen tilsagt, att om de moveret mod keijseren og Churbrandenburg, knnde de vere forsickret for E. M., og ligevel kom hand dertil ingen slutt; hvorpae hannem dae svaredes: Jeg intet viste, om det var francherigs alvar att vilde tractere med eders maij:st, thi, naer mand haffde bragt dend discurs pae baenen: om Holland offenderede sig og holt subsidierne inde, hvad dae? Jae, om de det vilde aldclis heffne, hvad dae? Deris negotie bragte th:r guld ind aarlig i eders maij:st lande, det var ingen bagatelle. Hand mente det var eij att formode, og sae länge E. M. bleff ved mediationen, sae fick de aldtid haffve derpae regard; mens hand haffde dend discurs i raedet rapporteret og der var icke en, som jo aff det sentement været, att franchrig fick i saeden tilfald forsickre. Vi ere nu i största bekymring och lidet veed, hvordant vi skal komme derfrae, thi lade vi det komme an pae dend punct om commerciers gvarantie och de siger: iae, sae staer vi derfast. At vinde noget ved tre maeneders ratification gaer nu intet an, thi der folger strax gr. Brahe effter og vil vide, hvad de skal forlade sig til. Vilde Ed. maij:st skyde det pae en eller anden forseelse af os, sae er hafve (?) der och siger hafve (?) Vil nu alting ved Ed. maij:st hof ajustere og dervid de paaschud eij gielde at slute en tractat, som sa offte och lenge debatteret, og dend eij ratificeere, er at gifve aarsag til vitlöfftighed. Vi skal dog söge dend beste maede, vi forstaer, til att komme derved, och som leiligheden vil gifve. Kongen sagde i forgaer på comedie til Schap, att hand nu

skicher gr. Brahe neder til Ed. maij:st och hafvede Ed. Maij:st ingen dispute i verden, thi mens udi tilfald, att det kom til missforstand med Ed. Maij:st och hannem *stat.* gen. da vilde (?) Ed. Maij:st bie. Hand svarede, som hand var til, att stat. gen. haffde med begge Ed. Maij:st alliance, og att det var eij att paetviffle, att de samme religieusement observere skulde. Det bestaer hand, mens vi troer, er snarer vere en bedre; in summa, hand er sae fuld af complisance och flaterier mod disse, att hand duer intet. Deris envoije hos Pr. af Oranien hafve hidskrefvet, att Ed. maij:st vaer obligeret og vilde stat. gen. assistere, och at printsen hannem det sagt. En deel i Holland haffver nu atter talt höijt til de Svenske ministris om deres flode i Holland og disse truet. Det giöre got effect och er megit gafnlig, Ed. maj:st dennem dertil porterer; det undtagen, er der nesten ingen hjelp. Der giöres en og anden anstalt til vider armatur; saesom gen. lieut. Schult skal verbe i Skaene et regiment til fodts; i lige skall alle bergvercherne, som ere mange og megtige her i riget, opbringe et regimente. Vi giör facit, de haffve endnu i Sverig staendes tolfve tusinde mand, Finland och Skaene undtagen. Dend diversion, som Ed. maj:st dennem i Norge giöre kunde, er hos dennem mest considereret. Til att succedere residenten *Lilicrone* er en benenfft heder Lijlieflygt, som för haffver veret secreter. Os vil berettes, de skal icke vere kommen till slutt med feltmarskalck Wurts; mend att hand skulde endnu vilde en og anden condition til sin fordel betinge. De taler megit stort om deris alliance med Engeland, mens os siunis eij, de haffver sae stort pae sig, som de det giörer. Rigens Canceler haffver meget hos frandsöske ambassadeuren udskregen, att vi haffde disputert med dennem 3 maeneder *om* succursens maede, og nae po og (?) udkom, sae vaer det et skib mere, som vi ville haffve end det, som de satt, hvor-

pae aff os svaeret, det vaer icke for det skib mere eller mindre, mens de vilde aldting effter dend maede, ligesom det var anno 1618; dae det var allene anseet pae nogle Österske steder, og nu var det ett andet; det var et generalverch. Saesom vi tvende ting haffver anseet, som dennem megit kunde tryche; det ene, att de kunde fae jalousie af Holland. trouper, det andet att brökorrven kunde hinges dennem noget höijere, efftersom her er stor mangel pae salt og korn i riget; sae hafve vi laffvet det sae, att baede Spanske minister och Holland. residenten Romf i dag ofverskrifver med posten, at stat. gen. motte sae mange trouper, som mueligt, förlegge pae de grendser, som nest ligger Bremen; det andet, om de i vinter offver vilde, holde fire a sechs orlog skibe under prætext af convoij i flecheröe, eller for mehr.

D:o d:o 18 Nov. 1674. Gref Gabriels resa till kurfurstarna blifver icke utaf. — Blum, som för otidighet mot kejsaren, blifvit återkallad från Regensburg, skall sändas till Hannover, med hvilket Sverge ännu icke är rätt klart. — Feuquiere hade sagt åt Juel, det han med sin salighet gick i pant för, att det skulle blifva vänskap mellan Danmark och Sverge; gr. Brahe sändes att se Danska konungens syster och derom rapportera till Svenska konungen, och sedan begära ja, eller nej. — Med underrättelser om Danska konungens frånvaro hade sändebuden redan lyckats uppskjuta Brahes afresa; nu frågade denne, om han icke kunde fara efter konungen in i landet; de anmärkte, att det var svårt, ty kungen reste fort, och stannade aldrig länge. Brahe frågade, om ej kungen plägade öfver jul vistas i Köpenhamn, hvartill de jakade. Sändebuden hade således vunnit så mycket, att gr. Brahe, i stället för att efter uträkning vara tillbaka med svar före jul, skulle först under julen kunna börja sin underhandling. Kan nu ko-

nungen af Danmark vinna lika mycken tid, och Svenska rådet icke samlas förrän i Februari, så må man bekänna, att derest de allierade icke under tiden kunna resolvera sig till något tjenligt, så öfvergifva de sig sjelfva. — Wrangel hade sammandragit ett läger vid Stettin. — Sverge hade lofvat Feuquiere, att Wrangel skulle 6 veckor efter hans ankomst till Pommern sätta sig i verksamhet; i stället fick han förbud att något företaga. — Med Würtz är allt afgjordt, han blifver tillika general-guvernör i Brehmen. — Helmfeld har begärt afsked.

Lindenou till konungen af Danmark. Stockholm 28 Nov. 1674. D. 25 Nov. reste Brahe, men skall kanske för enskilda angelägenheter någon tid uppehålla sig på svärfaderns, fältherrens gods. — D. 26 Nov. reste baron Juel härifrån och är troligen i Köpenhamn lika snart som detta bref. — Här är allt tyst, utom krigsrustningar; man förutser nödvändigheten att uppfylla Frankrikes önskan, för att få Frankrikes pengar; och dessa kan man ej undvara. — Några af herrarna erbjuda att på egen bekostnad värfva troppar åt kronan; rikskansleren har lofvat värfva en sqvadron dragoner af 4 kompagnier under en öfverst-löjtnant; och båda Kurckarna tillhopa en sqvadron. — Från hvart saltpetersjuderi af 5 man skola 2 utskrifvas.

D:o d:o 2 Dec. 1674. Brahe fick motvind vid Dalarön; han for derföre på båtar inomskärs ned till Kalmar eller Sölvisborg, tills begge örlogsskeppen med hans tross komma efter; förr skall han ej gerna visa sig i Köpenhamn. — Statssekreteraren Örnstedt hade i kungens namn lofvat Hamburgs utskickade, att Sverge skulle antaga sig deras sak, om de af någon anfölles. — De allierades ministrar i Stockholm utbasuna prinsen af Oraniens giftermål med hertiginnan af York, och deraf följande förbindelse mellan England och Holland; de vilja derigenom göra Sverge tve-

kande och obeslutsamt; ty det vågade ej angripa, om det ej kan förlita sig på Englangs hjelp mot Hollands flotta. — Man säger, att B. Oxenstjerna skall komma med goda svar från Wien. — I morgon mönstras här i staden närmsta provinsernas rusttjenst.

D:o till Griffenfeld 5 Dec. 1674. Hamburgs utskickade foro i går från Stockholm inomskärs till Malmö, sedan öfver Östersjön. De hafva skänkt konungen 60,000 R:dr, utom hvad enskilda fått, och tillika lofvat, att, om Danmark angriper dem, öppna portarna för Svensk besättning. Brandt begärde, att hans sekter skulle få följa med dem; de vägrade för att ej stöta Sverge. — Nils Brahe säges hafva undfått 2 porträtt af kungen, ett stort, ett litet. — Man säger: att kanslern skall i vinter uppehålla sig i Göteborg för att leda försvarsanstalterna på den sidan, och att fältm. G. Banér skall i Westergötland upprätta ett regemente dragoner, och föra befälet öfver allt dervarande krigsfolk. — Det tyckes, som kanslern endast sökt förevändning att under vintern få blifva någon tid uti sitt grefskap Leckö.

D:o till kungen af Danmark 9 Dec. 1674. I dag resa Hamburgs utskickade, hvilka här blifvit på allt sätt smickrade och begåfvade.

D:o d:o 16 Dec. 1674. Om grefve Brahe har man ej haft underrättelser sedan från Nyköping; man fruktar, att det svåra vädret drifvit hans båt utåt hafvet; Terlon påstår i Köpenham, att Brahe blifvit återkallad. — Man tror nu, att Sverge ämnar angripa Schlesien i st. f. Brandenburg; Feuquiere tror, att de om 8 dagar bryta löst; Lindenou tror det ock, om de blott vore tryggade mot Danmark.

D:o d:o 19 Dec. 1674. Eders Kongelig. Maij:tt giffves Allerunderd. tilkiende, att i gaar, der dend Spansche og Brandenborgsche Envoije tillige vore hoes RiigsCancelern.

da haffver hand sig imod dennem Offentlig Udladet, att feltherren Wrangel nu haffde Ordre med den Svenske Armée att marchere ind i det ChurBrandenborgische ved Passevall icke for at exercere nogen hostilitet, eller nogen festning at attaquere, efftersom de intet artijlerie medbragte, mens alleniste ved denne besending och venlig tilsprach, som hand kalte det, att söge, at Churfyrsten med sin armée tilbage kunde drages frae de allierede og frae dend onde intention, hand haffdc slett att ruinere francherig; og der Mons:s Brant svarade, att hand intet kunde forstae, hvorledis slig en Visite kunde schee uden hostili animo, och at dend burde regnis for en offentlig ruptur, haffver RiigsCanceleren ved höije protestationer sögt att forsichre bem:te Envoije, att kongen aff Sverrig intet var sindet at bryde med bem:te Churfyrste, och at, fast dend Svenske Armé for sicherheds skyld sig nogle steder i det Brandenborgske kunde bemechtige, sae schulde de dog vist noch igien bliffve restitueret, och att dette fich att excuseris som inevitabile quid. Hvad Sverig med denne ny stijl aff invasion intenderer, er intet let at dechivrere; mens det synes, att Sverig, om mneligt er, intet fordybt vilde indlade sig med ChurBrandenborg pae det, at, i fald Eders Maj:tt rörer sig, kunde des lettere derfra affkomme, och Eders Maij:tt med dend samme Armée begegne, och troer jeg vel, at Sverig i slige tilfald heller schulde see, at Sedes belli var i Holstein end i Marck-brand, hvilchet dog noch synes at kunde forhindres, om Ed. Maij. intet for tilig bryder lös, forend Keijsern og Holland ret taget fat pae Dend Svenske armée. Frae Greff Niels Brahe var de siste breffve hijd datered til Westervijk d. 11 hujus, hvor hand har mot gaa i land och derfra gaa landveijen neer. Schibene med hans bagage er i siöen.

D:o Griffenfeld d:o d:o. Eders HöijGreffvel. Excell.

haffver jeg med denne post intet andet att berette, end att for disse tilstundende helligdage Raadet nu iche meere samles; mens i disse dage fra hver andre schilles. Kongen reiser i neste uges begyndelse til Jacobsdal med Dronningen; hvor hand derfra videre achter at reise, vides end ingen visshed om; somme siger, att hand ackter sig til Gothenborg for att stille sielf personlig ordre om alting; andre ere slett galle og siger, hand vil giöre en hastig reisse til schaene, och at Guardien schall allerede vere tilvaret at holde sig ferdig for att fölge hannem; mens det er langt troliger, om hand reiser nogensteds, at det bliffver til Gothenborg; och til dend reisse troer jeg, att RijgsCanceleren her noch schall raade hannem, for att kunde desto lettere disponere offver kongens gemüht och resolutioner, naer hand haffde hannem separeret fra de andre aff Raedet, som icke ere aff een meening med hannem, særdelis i dend egn, hvor Canceler haffver sit Greffschab och beste gods och derfor der apparentlig schal söge att divertere hans Maij:tt med Jacht, festins og anden tijds fordriff. Her er i disse dage bleffven mange malcontente aff de fornemste i Rijget formedelst reductionen aff de gods, som er kommen fra Cronen, hvilchen i mange aar haffver förre Waren och atschillige domme der i feldet, mens nu först satt i execution aff kongen sjelff, som personligen haffver siddet i Reductionen och sig der lade forrelese dommene och befalet dennem straxt at exequeris. Ja for att forrekomme, at mand om dennem eij meere supplicere schulde, saa haffver hans Maij:tt strax lagt dennem en deel til 500 ny rytters aarlig Underholdning, och til 3000 ny baadsmend udi Nordlandene. Der menes, att de aarlige intrader aff de bem:te reducerede gods schal bedrage 150,000 Rdlr och begyndelsen aff Executionen er scheet paa Rigens Drostes Greff Pe-

der Brahes friherreschafft i Findland, Cajaneborg kaldet. hvoraff er att see, att ingen vil blifve forschaanet.

Lindenou till kungen af Danmark. Stockholm 20 Dec. 1674. Det säges, att kungen i vinter skall resa till *Göteborg* och der bilda ett läger af några tusen man. Detta blifver svårt; ty man saknar mynt, och spannmål; kornboden Liffland har haft missväxt, och de någskutor, som kommit derifrån, hafva förgåtts, man säger 30 stycken större och mindre. Äfven i Göteborg har stormen gjort stor skada, drifvit flere skepp och vattnet upp på gatorna; öfverallt i riket äro halmtak afblåsta.

Lindenou till Griffenfeld. Stockholm 22 Dec. 1674. Skattmästaren är sjuk och Joh. Gyllenstjerna på landet, hvarigenom kanslern med Franska partiet har öfverhand.

(Det finnes i geheime-arkivet en följd af bref skrifna 1674 från en J. Reuter i Stockholm till Danska rikskansleren på Svenska, Tyska, Fransyska, och som det tyckes med noga kännedom af tilldragelserna, serdeles inom hofvet. På ett bref af d. 23 Mars 1674 står antecknadt, att från den dagen till d. 1 Juli upphörde brefväxlingen, dels för baron Juels ankomst, dels emedan Reuters tjenare för kanslern De la Gardie förrådt saken. Då denna brefväxling hufvudsakligen innehöll detsamma som ofvanstående, så ansåg utgifvaren dess afskrifvande mindre vigtigt än att fortsätta följden af sjelfva minister-missiverna.)

Lindenou till kungen af Danmark. Sockholm 6 Jan. 1675. Kungen ämnar nästa lördag fara till Uppsala och roa sig med jagt; sedan till Örebro att mönstra Dalregementet; sedan får man se, om det går till Göteborg. — Kungen är högst otålig, att det gick så långsamt för Nils Brahe; dennes grefvinna ursäktade sin man, dermed, att han hade så stor benägenhet att fara till sjöss, och nu dervid förföljdes af motvind; kungen svarade hårdt, att han i allmänna an-

gelägenheter måste följa föreskrift och ej enskild benägenhet; man tror, kungen äggas af kansleren. — Blum har vältat och afbrutit armen; ligger derföre härstädes i kur i st. f. att resa kring hos Tyska furstarna.

D:o d:o 13 Jan. 1675. Eders Kongelig Maj:tt giffves AllerUnd. tilkiende, at i dag reisser Kongen och Dronningen igien ud til Jacobsdal, hvorfra Kongen strax derfra reisser til Örebroe och bliffver ude til först in Februario. Dend Upsalische reise synes at vere gaen tilbage. Her continueris ellis sterck med alle slags Krijgs præparatoria och formeris store desseiner, mens det fattes paa penge til at utföre dem. Paa grentzen aff Moshow taler derom att formere et Corps paa 16,000 mand, hvilche Greff Axel de la Gardie schall commandere; mens det tör bliffvet noget ringer. Greff Gustaf Oxenstiern, som endnu i liffland er paa sit gods, haffver ordre i liffland intil widere at forbliffve, for at antage sig tillige med Greff Axel Landssens deffension sammesteds, och torde hand maaschee noch bliffve General Gouverneur i liffland, efftersom mand ichun lit gott venter sig fra dend side aff Moschow. I Schaene meener de at formere et andet Corps paa 14,000 mand, och er vel apparence, att deris beste folch vil ved dend side bliffve emploijeret; och er troligt, at kongen sielff ved dend armée sig helst schall vilde befinde, om noget paakom.

D:o d:o 20 Jan. 1675. Kungen reser om fredagen till Uppsala att mönstra 4 nyss upprättade ryttare-kompagnier, hvilka äro uppsatta af de indragna godsen, serdeles grefve Torstenssons, sedan till Örebro att mönstra Dalregementet och hit tillbaka sist i Januari, då rådet samlas. — 600 saltpetersjudare äro samlade att mönstras och blifva dragoner. — Man ämnar utskrifva riksdag för att få medel till krigets utförande. — Af den stora höflighet, hvarmed man i Köpenhamn mottagit Nils Brahe, spå Svenskarna

god utgång på underhandlingen. — Salt-compagniet är upphäfvet, i anseende till brist på denna vara.

D:o d:o 3 Febr. 1675. Kungen är i Örebro; drottningen reser till Strömsholm, kansleren till Göteborg.

D:o d:o 13 Febr. 1675. Siden min siste allerund. er her intet passeret, som haffver kundet ticne till allerund. at berettes. Kongen er endnu til Kongsöre och achter flere aff Landsfolchet der att munstre. Hand ventes iche hijd endnu i 3 Uger, om frosten continuerer. Imidlertiid saasom Raadet er atschilt och Canceler, som mest affaires dirigerer, i Westergylland, saa quiescerer alle Stats affaires, och Kongen, der hand nu er, vil jntet derom hört taele. Huorledis Frantsosche Ambassadeuren Reusserer i sin jntention at fae Ehrenstens Secreterer der depescheret med svar paa Hollandsche projectet, derom fornemmes end jntet, efftersom Ambassadeuren end er derude. Mens Secreterer Hochusen, som de Hollandsche affaires under hender haffver, reiser ud til kongen i dag uden tuiffl for samme depesches schyld. Feltherrens Expresser er her endnu och bier effter svar fra kongen; der siges, at hand och schulde haffve en i Danmarc hoes Ambassadeuren Greff Brahe for at vijde i tijde, huorledis hans negotiation afflöber. I det Brandenburgische forstercher dend Suensche armée sig dag-lig dags; var intet got, att de lenge schulde lades saaledis der i fred, thi udaff contributioner sammesteds och deslige skal deris armée mehr och mehr tilgroe och de siden blifve insupportable. Wrangel, mener mand, schall fae ordre at recreutere och forstercke dend Suensche armée i det Brandenborgsche til imod 40,000 mand, och det en deel med Frandsche Subsidier, en deel med huis contribution och pengemiddel, mand nu i dett Brandenborgsche paa en eller anden maade kand opbringe. Det er at

befryg-

befrygte, om fred blifuer gjort, mens Suerrig er saa sterck armeret i brand. lande, at hand dermed noget andet fortager och ma skee saa snart mod Ed. Maj. som nogre andre. Kongen sielff er aff en bouillant humeur och haffver stor lyst til krig, skal derfor intet gierne see, at arméen i Tydskland uforettet sag skal dissolveres, och var derfor at ynske, at Ed. Maij:ts allierede bleff jo för io beder pousseret til rigoureuse resolutioner derimod; hvilchet jeg iche retter seer, end det schulde varæ det sicherste for Ed. Maij, om schiönt at Ed. Maij skal omsider sielf derover grade i krigen med. Effter at jeg saa vit haffde schreffvet, berettes mig, at Frandsösche Ambassadeuren er hiembkommen; hand vil jntet bestae at haffve voren *hoes* kongen, siger sig at haffve voren til Salberg for at see *sölffvercket*, hvilchet jeg holder for et tegn, at hand eij maa haffve reusseret, saa jeg neppe troer, at jeg er bedragen i min forrige gissning.

D:o till Griffenfeld, 17 Febr. 1675. Hoijvelbaarne Herr Greffve Hoijærede Herr Rijgs Canceler! Eders Hoijgreffl. Excell. haffver jeg for mangel aff materie paa nogen tijd iche opvartet effter min hoije schyldighed, mens daglig leffvet i dend forhaabning, at jeg schulde kunde referere Eders Excell., hvad paa det Hollandsche project her resolveret bleff; mens end er jngen resolution derudi tagen det mig vitterligt er. Vel er Secreteren Gyldenstolpe, som det hiidbrachte, endnu ude hoes kongen, och haaber at bliffve derfra lige depescheret och intet meer hiidkomme, och til dend ende haffver hidschreffvit effter sit töijg; mens hvad resolution hand bekommer, er end ubekient. Den Frandsche Ambassadeur taler derom som en affgiort sag, at projectet noch aff kongen aff Suerrig bliffver underschreffet; huorledes nu dermed bliffver, schall med ald

fliid efftterspöre och hereffter derom viidere relation giöre. Feltherrens Courrier er och til kongen udfordret, och bliffver der depescheret med disse ordre, som der siges, at, efftersom feltherren haffver hiidschreffvet, at hand i det Brandenborgsche fant sae god leilighed at recreutere sin armée, efftersom offverflödig folch sig hoes hannem at tiene anböd, och hand offver alt fant gevehr dennem uden synderlig bekostning at muntere, och hand derforuden mente at hebe sae mange penge aff contributionerne, som noget ner til slig omkostning kunde requireris; da bliffver hand befalet samme recreutering med ald iffver at foretage, och kongen mener derforuden at ordinere hannem nogle penge aff de Frandsche subsidier paa det, at hand samme armée til 36,000 eller 40,000 mand formere kand. Dend anden post, som hand begier at vijde, huorledis hand sig imod Chur. Brandenborgs tilkomst forholde schall, saa siges, att hand faer ordre at continuere, som hand haffver begijnt, och for at haffve en fast fod der i landet at hand schal söge at bemechtige sig nogen god festning, och dog imidlertid siges och, at hand tillige faer commission at tractere med Chur. Brandenborg, om mueligt er, hannem fra det keijserlige, Spansche och Hollandsche Partij at affdrage. Mens, som alt sligt endnu er in fieri och idel gissninger, saa kand jntet vist derom end rapporteres. — — — — I Rijgens Schatmesters huss er i forgaar natt en bedröffvelig hendelse sig tildragen, i det Tyffve er brutt jnd for at stelle, hvilchet der Rijgsschattmesterinden, fru Britte Rosladin, hörte, er hun deroffver bleffven saa forferdet, att hun haffver faet et slag och strax paa timen död, inden pigen kunde fae lyss tendt och fae nogen til hinder.

D:o til kungen af Danmark, 20 Febr. 1675. Holländska sändebudet tycker, att Österrike vill hvälfva krigsbör-

dan på Holland och Danmark. — Sverge börjar arbeta på sin flotta.

D:o till Griffenfeld, 24 Febr. 1675. Sverge börjar högt yttra sitt misstroende mot Danmark, och styrkes deri af Frankrike. Flottan rustar. — Hamburg får låna dem pengar. Det vore godt, om kejsaren kunde komma att lägga en garnison i Hamburg och dymedelst hindra dem från att hjelpa Sverge.

D:o till kungen af Danmark 27 Febr. 1675. Alla de förnämsta äro ännu på landet. — Holländska projectet är för 14 dagar sedan underskrifvet och till Ehrensten återsändt, men kanske med förändringar, efter man ej meddelat det åt M:r Rumpf. — Man ser, att de vänta krig både af Danmark och af Holland; de rusta derföre på flottan, och längs gränsorna ända upp till Jemtland, för att hellre förekomma än förekommas, detta allt med Frankrikes bifall och pengar.

D:o till Griffenfeld, 3 Mars 1675. Hoijvelbaarne Herr Greffve, Hoij-ærede Herr Rijgs Canceler! Endnu faar jeg quæde dend samme tone, som jeg en tijdlang haffver brugt, att nemlig formedelst kongen och Hoffvets fraverelse her endnu lidet schriffverdigt forefalder, mand ved och iche en gang for visse, hvor snart kongen her kand ventes. Riigens Canceler, taler de vel om, at schulde hiembkomme om en 8 eller 14 dage, och förend hand kommer, er noch troeligt, at lidet eller intet i Statsaffaires bliffver affhandlet. Ellis continuerer de flux med kriigs præparatoria heroppe, j jempteland, Wermeland och Herredalen schriffves hver tredie mand for Soldat. Arsagen dertil schal en stor deel vere, at de befryehter, om noget fiendtlig paakom jmillom voris Allernaadigste konge och kongen aff Suerrig, at da samme stackels folch i Jemteland, Wermeland och Herredalen, som ere nest ved Norge, schulde med

Glede igien er-giffve sig under voris allernaadigste konge, som de fleste af dennem i siste kriig giorde, hvorfor de *Suensche* nu vil tage schiell aff dennem, mens de haffver dennem. Det Hollandsche project hafver jeg nu fornummet ret particulariteterne om, at det nemlig intet aff kongen sielff er bleffven underschreffvit, som de ellis haffver giort dend Hollandsche Resident viis; mens kongen haffver ved en expres sendt Ambassadeuren Ehrensten fuldmacht deri att giöre och lade, som hand effter conjuncturernes beschaffenhed gott fant, enten med det at underschriffve, som det er, eller och dett at forandre och disapprobere, hvilhet sijnes at vere hverchen huchen eller stuchen, som mand ellis siger; thi G. staterne begierede en cathegorisch resolution aff kongen sielff, eftersom Ehrensten der foruden haffde fuldmacht med dennem att slutte, och huis de nu fornemmer, at kongen intet sielff ved, hvad hand deri vill, eller sit interesse deri kand sielff finde, saa schall de apparentlig vel kunde dömme, att dette er kun for at vinde tiid, aff hiid och tilbage schriffven paa ny igien och derfor desto mindre forlade sig paa, hvad de med Ehrensten kand slutte, efftersom approbationen og disapprobationen deraff dog vilde beroe paa, hvad jugement heelle Senaten, naar dend engang igien samles, derom vilde giöre. Och om Ehrensten er klog, sae slutter hand dog vel intet, förend hand nermer derom ved kongens villie, saa frembt hand iche vill löbe hazard aff at bliffve siden disadvoueret. Med Flodens udrustning ere de nu heel geschefftig; Stæderne offver heele Suerrig, som ere satte paa viss tall aff baadsmends hold, hver aff dennem, ere nu tilsagt at hafve mandtallet deraf complett til 15 Martii, da de aff dertil committerede siö officerer schall munstres, och bagerne her i staden ere tilsagt at hafve en stor quantitet aff hart schibsbröd ferdig til dend tjid, saa det sijnes vist noch, at de

venter sig krig; mens om de dend sielff vill begynde eller aff andre befrychte, derom kand, mens kungen och Hoffvet er borte, saa lett ingen visshed fornemmis.

D:o till kungen af Danmark. 10 Mars 1675. Gr. Brahe hade genom sin sekreter Liljeflykt begärt och fått tillstånd vända hem igen; residenten Liljecrona skall fortsätta underhandlingen. — Puffendorff skall i stället för den sjuka Blum resa till Bäjern och Hannover. — Man för krigsförråd ombord på skeppen, fast dessa äro infrusna; ondt om sjöofficerare, och ej sällsynt, att en styrman, född Svensk, straxt göres till kapten.

D:o d:o 17 Mars 1675. Kungen far ut på tjäderlek, och kommer ej åter förrän till Påsk. — Brahes sekter, Liljeflykt, har ej fått grefvens sak afgjord. — Kanslern är på landet, kanske med flit för att ej deltaga, då man beslutar att understödja Frankrike; han vet nog, att han ställt sakerna så, att intet annat beslut kan tagas. — Just nu fick Lindenou veta, att rådet uppskjutit beslutet om utrikes ärenderna, tills kanslern kommit, hvilken kungen med 2 ilbud efterskickat.

D:o d:o 20 Mars 1675. Hoijvelbaarne Herr Greffve Hoijærede Herr Riigs Canceler! Hollandsche Residenten viiste mig iblant de tryckte Hollandsche ministers breffue, et fra Residenten le Maire aff d. 5 huj, i hvilchet hand schreff, at Holland med en 5 eller 6 jachter kunde sae affschere och forbyde de Suensche ald tilförssel fra Lifland och Findland her paa Stockholm, at de Suensche deroffver schulde vere ucapabel till at sette deris flode ud for mangel aff proviant; och spurde mig derfore, om jeg troede, det schulde vere muelig. Jeg svared, at hannem sielff var bekient, at saa stor trang var her dog end icke paa proviant i Stockholm, at de jo kunde sette en 10 eller 12 aarlog schibe ud, saa at med en 5 eller 6 jachter ville in-

tet slige maader vere at udrette; mens at der vel vilde behöfvis ad minsten en flode paa 30 aarlogschibe for at krydsse paa alle avenijerne, som temmelig mange ere, her til Stockholm; och at derforuden vilde behöffes en squadron paa en 10 eller 12 schibe paa de Hollandsche och Norsche custer, for at forhindre, att Hamborgerne eller andre fra dend side jngen tilförssel giorde. Jeg tog deroffver aarsag at erindre hannem, at Skaane var ligesom Suerrigs spisekammer och at, saa lenge som Sverrig fra den side intet vigoureusement blifver attaqueret, da skal dend lit agte det öffrige, hvorfor det var at önsche, at d. keys. armée och Brandenb. kunde være capabel att occupere F. Wrangels armée allene, paa det, i fald at Hans Kongl. Maij kom til at agere, hans Maij da kand med ald sin armée attaquere fra Skaane och Norges sider, efftersom det syntes vere det beste expedient til att forkorte krigen, hvilchet jeg viste, hans Herrer mest adstundet.

D:o d:o 27 Mars 1675. Alla vigtiga beslut uppskjutas till kanslerens återkomst, och han blifver den, som sedan får skulden, antingen det går väl eller illa. — Holland var oroligt öfver ett rykte från Paris, att Frankrike lofvat Danmark 200,000 R:dr för dess neutralitet, men det har fordrat 300,000, som det troligen får. — Lindenou säger åt Rumpf, att om så sker, så är det de allierades egen skull, som ej beviljat Danmarks fordringar.

D:o d:o 31 Mars 1675. Allting väntar på kanslern. — Kungen och drottningen skola i morgon gå till Herrans nattvard. — Liljeflykt reste i går till Köpenhamn med de begärda förhållningsbrefven. Sverge hoppas, att Danmark antager neutralitet och medling. — Köpmännen säga sig veta, att kungen i Danmark ämnar tillåta alla sina undersåtare att i Brandenburgs namn drifva kaperi mot Sverge.

D:o d:o 10 April 1675. Kungen reste till Kungsör på

orrhanejagt, tills kanslern kommer. "Jeg haffver en tiidlang meget undret, hvi mand nu heroppe war saa langsom med at fatte vigourouse resolutioner, och antage sig werchet med allwor, effter at mand allerede haffde giort det store pas, och rijchet, Churfyrsten aff Brandenborg med en Armée i landet, och dermed gjort sig samptlig de Allierede till U-wen. Men nu fornemmes klarlig, huad dermed intenderes, nemlig wed Francherigs opiniastritet at conservere sig endnu wijdere wed mediationen, och, om mueligt war, med slig lenternement at slide störste deelen off Sommeren bort, och jmidlertijd haffve deris Armée underholdet paa Churfyrsten aff Brandenborgs depense, som dend nu er, och siden imod winter, naar de intet meere kunde haffve at frychte for en Hollandsch flode, och naar de kunnde finde alle laderne fulde af sæd for sig, da at bryte löss. Derfore er mand nu her saa usensibel offver, hvad Holland imod dennem resolveret och deris Ambassadeur i dend Haag ladet notificere, huilcket alt her iche meer reflecteres paa endnu en public, end som en ting, der aldrig var passeret; derfor tager Kongen sig idel spilreiser for, och samler raadet heel sielden, och naar det samles, intet maa tales om public affairés, mens alt remitteres til Cancelers hiembkombst; och Canceller, for at bilde folch ind (som giffver acht paa hans Conduite, som dend der er det eniste ressort till alt, huad heri forretages,) att man er udi incertitude heroppe for at solvere, eller i discontenance eller endormeret, saa bliffver hand med flijd saa lenge ude, och jmidlertijd staaer Kongen aff Francherig paa med ald opiniastritet, at haffe Cron Suerrig igien erkjendt for Mediator, huilchet denne Crone ochsaa giör fuldkommen sit facit paa, at samptlig de Allierede möget heller beviljer, end att de lader de berammade tractater til Nimvegen gae tilbage. Mens naar Sverig her udi sin intention, da schal noch her-

efter befindes, at dermed deris mening noget nærer, som sagt er. Jmedlertid schall de, det meste muligt er, söge att recreutere och forstercke sig i det Brandenborgske, och derfor intet schienche Holland dend declaration, de imod deris Ambassadeur haffver ladet dem giöre. Greff Niels Brahe haffver i sine siste schriffvelser frå kiöbenhaffn giffvet heel good forhaabning om att komme snart til slut med sine Commissarier; — — — — — — — —

P. S. Ret nu siges mig, att Greff Niels Brahe schulde fae ordre ald denne sommer i Kiöbnnhaffn hoess Eders Maj:tts hoff att forbliffve, hvilchet, om sae er, Confirmerer det mig i min offvenskreffne mening, och da schall hand apparentlig sielff söge at traisnere sin negotiation.

D:o d:o 21 April 1675. Svenskarna hoppas nu, att gr. Brahe lyckas i sin underhandling. "Det vore att önska, dét deras söta förslag mindre åsyftade deras och mera E. M:ts bästa. De synas vilja bringa E. M:t att försumma den lägenhet, som nu visar sig så gynnande, för att återtaga Skåne, och som kanske ej på 100 år skall åter visa sig." — Sverge rustar 6 örlogsskepp mot kapare. — Två Brandenburgs kapare skola redan vara i Östersjön.

D:o till Griffenfeld. D:o d:o. Sekreterer Birman hade skrifvit, hvilka plausibla villkor Sverge föreslagit. — Lindenou trodde det endast åsyfta att narra Danmark försumma närvarande gynnande conjunctur. — Holl. residenten har sagt, att han trodde, det prinsen af Oranien ämnade anhålla om pr. Ulrika Eleonoras hand; den förbindelsen vore i närvarande förhållanden för Danmark gagneligare, för prinsessan behagligare, än den med konungen af Sverge. Man kunde genom tredje man hos prinsen drifva på denna sak.

D:o d:o 24 April 1675. Siden sedeniste post er nu her kundbahr vorden, at det store ryckte, her er gangen om

de Brandenborgsche Capeeri, imod hvilche mand haffver voren saa presseret her at Udryste de 3 orlogschibe herved holmen och til hvis proviantering mand i helle byen icke haffver kundet finde saltet oxkiöd och meel noch, er et idel opdichtet verch, sammanspunden aff 2 eller 3 kiöbmend her i byen, som haffde forraad liggendis aff rug och malt, och som for det dyrer att selge haffde kiöbt en Svensch schipper, hvis schib var strandet under Bornholm, til att sige, att Capere haffde taget hans schib, och att hand med scwömmen haffde salveret sig til en Bornholms fischer, som haffde der fört hannem i land. Thi nu Commercie-collegium fick i sinde att examinere samme schipper egentlig, hvorledis dermed var tilgaen, da gich karlen durch och sagde i logementet, som hand laa, hvorledis han dertil var kiöbt. 2 Hollandsche schibe, ladde med salt, ere nylig herop kommen; de Svenske haffver i Holland ladet asseecurere baade schibe och gods, forend de haffver vildet giffve sig paa reisen; der siges vel, at disse 2 schibe i sundet intet schall haffve giffvit sig an att ville herop, mens at vilde till Dantzig; mens, om saa er, ved jeg icke; dog haffver de icke giffvet sig an hoes Residenten Le maire. Saasom Hollandsche Residenten Mons. Rumph i gaer mig besögte och sagde, att offver alt her i Byen, hvor hand kom, hörde hand tijdender, som for hans principalers heel desavantageuse vare, att nemlig dend forreverende nermere alliance og fortroligbed imellen Danmarch och Sverrig daglig avancerede, saa det var at befrychte, at min Allernad. Konge schulde forglemme sine gamle troe allierede och lade sig ved de Svensches söde propositioner detournere fra sit sande interesse. Hand bekiendte vel, at Holland intet haffde nagen Crone att byde an til voris princesse med deris unge printz, mens at Udi oprichtig Wenskab troede hand vel, att min naadigste Konge schulde finde vissere

proffver hoes Holland end hoes Sverig, med en gandsche haab vitlofftige protestationer aff de store wenskapstegn, som hans principaler stedse haffde ladet kiende imod Danmark och endnu var sindet att lade kiende. Jeg svarede hannem, at saasom han forud viste, at med samme Alliance paa min Allernaad. Konges side intet andet intenderedis, end det som ingen aff hans Maj:ts allierede kunde haffve Jalousi aff, saa undrede mig storligen, att hand kalte det en und tijdende for hans principaler, om samme tractat nogenledis tog frembgang; hvorom jeg dog ingen visse tijdender end haffde, mens det vilde jeg intet holde fordylt for hannem, at Sverig brugte alle de middel, som muligt var, for at esbranslere min Allernaad. Konges fermetet och for att haffve hans consentement til att agere i Tydskland uden forhindring, och at intet undrede mig storliger end, att Holland i denne Conjunctur saa liden reflexion giorde baade paa Sverigs fiendschab (hvilchen de kunde vere forvisset om, hvilchen time min Allernaad. konning det alleniste vilde tillade) och pae min Allernaadigste konges Wenshcab, som med saa liden omhyggelighet de i disse Tijder excolerede. Jeg kunde noch forsiechre hannem, att, saasom dend lenteur, hvormed alle sager nu i Holland driffves, var dennem sielff möget præjudicerlig och lettelig kunde opvecke en och andre tancher hoes deris Allierede, saa haffde der och en och anden sögt att giffve mig de impressioner, att Holland intet begjerede att hafve krieg med Sverig alleniste for at hindre, att hans Kongl. Maij:st i saa favorable en Conjunctur iche skal komme i kriege med och maa fae Skaane tilbage, hvilchat er imod dend resolution och constitution, som Holland ved Hagensche project derom hafver taget; hvilchet var en ting, som kunde giffve efftertanche och jeg fryckted alleniste, att mand deslige impressioner schulde söge att giöre Ved min

Allernaad. konges hoff i Danmark; tesmoignerede hannem saa, att hvis Holland haffde de tancher endnu, som hun haffde, da att ballancere alle kongeriger imod hvar andre, daa var det nu intet den rette tijd dertill; thi intet schulde vere Sverig kierer end, att min Allernaad. konge med hende vilde sammentrede for at forreskriffve Holland lige saaden et project aff fred, som hun da haffde giffvet oss munster och modell aff. Hvad sig voris princesse anbelangade, da haabes jeg, hun vor af saa höij kongelig en byrd och begoffvet med saa kongelige dyder, at ingen kunde misunde hinder en Crone, om dend hinder var bescheret; mens att ellis haffde voris Allernaad. Konning noch ladet see ved hindes *Söstres de forrige Princessers* gifftermaal, att hans Maij:t ingen *forschel giorde* i de maader mod att giffve dennem enten Churprintser eller andre förster, naar partiet ikun ellis var portabelt, och till hans Maij:tts sampt princessens egen förnöjelse; saa at mig Undrede storlig, om Printsen aff Oranien haffde haffit tancher dijd, at hand saa lenge dermed indholt. Hand replicered strax paa dette siste, att det, som haffde forhindret Printsen aff Oranien att giffve min Allernaad. konge sine tanker herom tilkiende, var dette eniste, att hand, mens denne krijg varer, hafver hand offverdraget alle sine revenües til herre Staterne; som dennem ocksae till hannem forrentede, saa at hand neppe haffde saa möget reserveret sig sjelff till sit underhold, som hand med et lidet hoff kunde subsistere for; mens, att hand dog stadig troede, att forend att forsömme tijden, saa schulde hand gierne melde sig an endnu, om det eij var for silde. Jeg svared, att det var dend ting, jeg intet haffde att bestille med, och at, hvis Printsen slige tancher haffde, da fich hand ved nogen aff sine ved vort hoff lade informere sig herom. Siden begynte hand heel vitlofftig att beklage, at alle de Allierede

saa vilde de trenge Holland for an, hvor der var störst fare. Keijssern sielff och det Rommersche Rige haffde endnu intet declareret Sverig för fiende, i hvorvel de *fiendlig* haffde attacqveret Brandenborg, som var en lem aff det Rommersche Rijge, och dog vilde de, att Holland schulde declarere krieg imod Sverrig, sagde mig saa fullkommelig, at, förend Keijssaren det giorde, for giorde Holland det icke heller; mens det Holland nu imod Sverrig forrehaffde, var, at von Beuningen haffde giffvet dennem haab, saaledis at representere kongen i Engeland och Parlamentet, som nu samlis, de Svensches liden genegenhed til fred, sae hand mener, att kongen aff Engeland schal tilstede Chur-Brandenborg att udryste Caperer i Engeland imod Sverrig, och naar det scheer, vil de ocksaa i Holland giffue hannem samme frihed; beklagede saa, att alt, hvis Caperer i saa maade bortsnappade for Svensch, vore Hollandsche effecter; thi enten var schibet Hollandsch eller vahrene vore aff Holländer till Svensche crediteret for et aer eller halffanden; thi aff dend natur ere alle de Svensche Udenlandske negotier, och alle deris jernverch och kobberverch driffves med Hollandsche penge, och som nu ingen penge fra Hoiland kommer, saa staar de der offver stille; och aff dend natur ere ochsaa de 20 Schvensche schibe *med vin*, som Brandenborgsche Capers till Amsterdam haffver opbragt, derfor er noch trolig, att de ochsaa blifve lössgiffven.

D:o d:o 5 Maj 1675. Fruktan för Brandenburgs kapare hejdar all Sverges handel; många skepp ligga lastade; intet vågar segla ut. — Brahes med Liljeflykt hitsända förslag väntar på kanslern, som skall komma sjövägen från Arboga. — Rumpf (det är hans signatur) sökte i en billet intala Lindenou, att kungen på Jakobsdal beslutat låta

Wrangel gå mot Holstein; Lindenou ansåg det blott som ett försök att väcka misttroende.

D:o till Griffenfeld den 8 Mars 1675. Svenskarna gå in åt Magdeburg; de tyckas vilja äta ut Brandenburg, så att Kurfursten ej kan der uppehålla sig. — Förslaget från gr. Brahe är väl mottaget; med svar afsändas två drabanter; den, som först kommer, skulle få belöning. — Fyra örlogsfartyg hafva nu utlupit mot kapare; och köpmansskeppen hafva fått tillstånd segla ut; förut var det förbjudet.

D:o till kungen af Danmark, Stockholm d. 12 Maj 1675. Eders kongelig Maij:tt gifves Aller und. tilkiende, at nu bestaar de offentlig her, att feltherrn Wrangel haffver ordre att agere fiendtlig i det Brandenborgische, och menis, att hand som den 3 hujus schall haffve i sin konges naffn declareret Churfyrsten krijgen. Hand haffver ellis hijd schreffvit och begieret, att saasom hand var gammel och offta upasselig och derfor icke alltijd, som behoffvedes, sielff kunde vere hos Armeen och dend Commandere, hannem en aff feltmarschalkerne tillordnes motte, som i slige tilfald armeen under hans direction Commandere kunde, hvorpaa kongen haffver strax beordret feltmarschalch Helmfeld att begifve sig til Armeen til dend ende; mens bemelte General Helmfeld haffver sig derfor undschylt, forrevendendis sin upasselighed och, at hand behoffvede att drage til de varme bad, och at, naar det var scheed, vilde hand giffve sig dend ere at komme hijd och und. opvarte hans Maij:t, hvilchet her aff kongen möget ilde optages, och menes nu, att General Mardefelt schall bliffve declareret feltmarschalch för att commandere Armeen under feltherrn. General Helmfelds disgusto schal ellis vere kommen deraff, at de Svensche for nogen tijd siden sögte att capitulere med feltmarschalch Wurts for att drage hannem for Helmfeld, der dog Helmfeld expresse herfrae var schicket for att

commandere arméen under Wrangel, och for dend aarsag quitterede Helmfeld da strax arméen, och haffver siden eij vildet vere derhoes. Greff Königsmarch som general-felttygmester schall commandere de folch, som Brehmen til samme provinces defension lades, tillige med de Hanoversche folch, som dertil schal stöde. Her tales vel om en 18,000 mand herfra att vilde udschibe til Tydschland, mens det er icke troligt, att de sae mange herfra kand miste; 6,000 mand troer jeg, at general Aschenberg och Fersen blifver udschichet med fra Gottenborg och deribland bliffver de ny udskreffne 3000 Jemteländer och Wermeländer. Dend Svenske armée i Tydskland estimeres her nu at vere effective 24,000 mand sterch. Verbingen aff dend lijffgvarde til hest aff 400 mand, som schulde vere som Grands Mousquetaires gaar tilbage, och bliffver intet aff. 4 Svenske orlog schibe ligge her ferdig paa strömmen at udlöbe; nemlig Westerwick, Sundsvald, Svensche löffven och Wismar, aff hvilche de 3 förste er ichun monteret hver med 18 stycher, endog de kand före flere, mens vismar haffver alle sine. De schall alle 4 till Liffland for att convoijere och hijdhente roug och korn. 2 andre schibe nemlig Falchen och Wrangel ere elles ocksaa udlagt paa strömmen och schal ud at krydsse paa caperer, mens de haffver end intet deris proviant och nödtorfft om borde. Kongen er endnu hoes dronningen pae Jacobsdael; de ventedes begge hijd i gaer; mens nu fornemmes, att de först kommer pae Söndag. Rigens Canceler er hijdkommed för 2 dage siden, saevelsom och R. Schattmester, sae att nu schall apparentlig affaires igien med iffver foretages. De mange convoljer, som udsendis for att krydsse paa Caperer, ere mest anseet paa 10 Svensche saltschibe, som de ere ventendis fra Spanien och nu schall vere under weiise, for hvilche de meget frychte att de schall falde i Brandenborgsche Caperes hender. — — —

D:o Griffenfeld. 15 Maj 1675. Man berättade, att kejsaren förbundit sig betala ½ af Danmarks subsidier. — Vid Glückstadt torde man kunna anlägga en tull och således mortificera Hamburg och skaffa sig god hjelp till flottans dyra utrustning. — Holland torde också nu bifalla, att man höjer tullen i sundet, och på Norrska trädvarorna. England kan ej klaga deröfver, ty det har i sista traktaten blott betingat sig samma tull som Holland, utan närmare bestämning.

D:o til kungen af Danmark, 19 Maj 1675. Kungen håller alla dagar råd, i går geheimeråd med blott några af rådet, kanslern och skattmästarn. — Holland har förklarat, att, om ej Sverge inom viss tid droge sin här ur Brandenburg och gåfve skadeersättning för tillfogad förlust genom samma här, så förklarar Holland krig mot Sverge. — Danmark borde begagna lägenheten att för Holland höja Sundstullen, ehuru det torde möta motstånd, men vinner Danmark detta samt tullen vid Glückstadt, så är det så godt som en provins, och man kan sedan hoppas, att sjelf utan subsidier mägta bringa Skåne och Hamburg åter under Danmark. — Allt ting här i Stockholm hålles ganska hemligt.

D:o d:o 26 Maj 1675. Wrangel skrifver, att 8000 Brandenburgare tagit Svensk tjenst. — Kanslerens 400 dragoner sägas redan i ordning. — Ascheberg stannar troligen qvar i Sverge med sitt folk, tills Danmarks neutralitets förklaring kommit. — Hamburg tillåter i hemlighet Sverge att värfva.

D:o d:o 2 Juni 1675 — Sverge börjar blifva oroligt för 1:o kurfurstens af Brandenburgs tåg mot Wrangel. 2:o Danska lägret vid Rendsburg. 3:o Münsters tillgifvenhet för kejsarn, och fruktan, att Hannover följer exemplet. — Kanslerns 600 dragoner äro ännu icke fulltaliga. — Asche-

berg skulle bilda ett läger mellan Malmö och Landskrona. — Mardefelt skall hafva skrifvit, att han efter kungens befallning gerna skulle våga sitt lif i Brandenburg, men kunde ej dervid qväfva oviljan för ett krig af så ringa orsak företaget. Han är dessutom sjuk, Wrangel frisk.

D:o d:o 5 Juni 1675. Efter Mardefelt är sjuk och visar motvilja för detta krig, skall Henrik Horn i hans ställe föra befälet under Wrangel. Man misströstar om gr. Brahes underhandling. Ugla skall anföra de Svenska örlogsskeppen, som utgå.

D:o till Griffenfeld, 12 Juni 1675. Je n'ay pas encore peu apprendre, sur quel fondement le depart du vice Admiral Ugla a esté contremandé; mais on asseure tres fort, qu'il avoit ordre du commencement à prendre des vaisseaux Hollandois partout, ou il en trouveroit et il se peut, qu'ils aijent eu dessein sur la flotte marchande d'Holland de 140 vaisseaux, la quelle passa le sond le 20 Maij et qu'aijant appris, qu'ils viendroient trop tard, ou que leur dessein estoit evanté, ils l'aijent laissé. Neantmoins on me dit, qu'il y a des marchands icy, qui sollicitent desja pour avoir des lettres de represaille contre la Hollande, et je me trompe fort, si on ne l'accordera icij. Il seroit bon, que le Roy vit les Estats gen. engages en guere contre la *Suede* avant, que Sa Maj:te y entre; car il semble, que les Estats ayent asses de retenue et peur pour rompre ouvertement avec la Suede, et j'ay appris de leur propre ministre icy, qu'ils ont deja fait un accord avec le Roy de Svede, que leur vaisseux trente en nombre pourroint mesme en temps de guerre venir librement querir du goudron icy, ce qu'ils pretendent pourtant estre fait avec la Sceû de leurs allies pour empeschez, que l'Angleterre ne gagne tout le traffic de la Suede en ce temps la. Les subsides, que la france

donne

donne à la suede sont jusqu' encore paijes asses precisement mesme on donne desja des assignations icij par anticipation sur ceux, qui ne seront escheus que dans deux mois et le commissaire francois a Hamburg les accepte desja par avance, mais a raison de perdre le jusqu'a 8 pour cent pour ceux, qui en ont affaire, et l'on me dit, que le conte konigsmarc a fallu prendre une assez grand somme a Hambourg en cette maniere pour le paijement de la milice du Duché de Brehmen, et Lewenancker, directeur des manufactures de laine, Soy etc par toute la Svede, en a pris 60,000 R:dr a raison de perdre 8 pour cent. D'ou il est assez facile à connoistre, que la Suede ne se peut passer de dits subsides.

D:o till kungen af Danmark 19 Juni 1675. *Som* mand *for* nogle dage de tijdender her haffver hafft om det gode svar, som Eders Kongelige Maij:tt haffver hehaget att giffve dend Svensche Ambassadeur i sit gewerb om gifftermaal for sin konge, saa er her offver alt stor glæde deroffver, och tales nu om intet andet end om dett; kongen sielff tesmoignerer stor passion derfor, och schall haffve stor impatience for att see det snart bragt til fuldkommenhed. Her tales om atskillige joveler aff stor prijs, som hoes jovillererne schall vere, i arbeijd, och menes, at Rijgens Marschalch Greff Johan Stenbock schulde bliffve sendt ud til Francherig med store remiser aff penge for atschillige galanterier at indkiöbe, saa frembt tijden dett tillader, och om saa scheer, dae torde hand vel tillige faa nogen anden commission hos kongen aff francherig at negotiere. Kongen haffver allerede i nogle dage voren heri byen, mens gansche ingen gang hafft raadet samlet, som ellis rart er, och icke heller nogen ting kunde forretage for inquietude. I gaar reiste hans Maij:t ud til Dronningen,

som er paa Svartsiöe, hvorfra deris Maij:tter igien hijd ventes strax effter St. Hans dag. Med krijgs præparatorier continueris ellis idelig endnu særdelis med Flodens *udrustning*. Her tales vel om 40 Schibe, som de denne sommer vilde sette i siöen; mens jeg troer vist, dett bliffver ved 20. Fra Jonkiöping lader de före gevehr för 2 a 3000 mand til de Norsche grentser. En riigsdag siges vere udschreffven till 21 Augusti nestkommendis at holdis her i Stockholm, hvor apparentlig vil bliffve handlet om kongens och deris tilkommendis Dronnings Bijlager och Cröning, som de onschede at kunde schee tillige. Hamborsche breffve beretter, att Eders Kongelige Maij:t schall haffve resolveret 4000 mand at sende i de vierländer for der at subsistere, mens att den haabes, att bonderne der ude, som schal vere 2000 mand sterch och slemme snaphaner, schall noch vide at betjene sig aff deris foordel med dijgerne att udstiche och landet under Vand att sette, effter att Eders Maj:ts folch deri ere indrychte.

D:o d:o 23 Juni 1675. Till Stockholm hade nu kommit Hollands krigsförklaring af d. 5 Juni, derjemte är mellan Sverge och Holland gjordt en öfverenskommelse om ömse handelsfrihet; detta är orsaken till Uglas återkallande från sjön. Ryktet om Holländske skepp tagna i Svenske hamnar är således falskt. Rumpf frågade Lindenou, om ej Danmark nu enligt accordet var färdigt att bryta med Sverge. Lindenou svarade, att Holland af egennytta genom handelsundantaget hindrat sig sjelft från att kunna göra Sverge den enda skada, som det kunde, i detta krig; hvarföre också de andra allierade naturligtvis började närmare se sig före. Holland invände, att det blott genom fri handel kunde få medel till underhållspengarne; det hade samma beting med Frankrike. Lindenou anmärkte, att på sådant sätt skulle Holland liksom sitta i fred, medan dess förbundna utmattade sig. — Rumpf sade sig hafva

hört, att jemnte giftermålet underhandlades om ett nära förbund mellan Sverge och Danmark, samt att Frankrike gifvit Svenska kungen 300,000 R:dr att derför köpa åt sin brud galanterier genom öfverste Nils Bjelke och commissarien Adlercrona i Frankrike, (hvilket Lindenou säger vara sant nog), samt att Sverge lofvat låta Danmark lösa sig till Skåne för något equivalent. Detta hade Lindenou aldrig hört talas om, trodde ej, att Sverge ville mottaga något annat eqvivalent än ett annat land, och då kunde endast Oldenburg och Delmenhorst komma i fråga. Härvid blef Rumpf orolig, att tullen på Weser skulle falla i Sverges hand. Lindenou lugnade honom med den försäkran, att han trodde, det kungen i Danmark ämnade återtaga Skåne med samma medel; som det blifvit förloradt. — Riksdagen skall i Augusti börja i Uppsala; den blir vigtig, långvarig, kanske till frampå vintern.

D:o till Griffenfelt 26 Juni 1675. Siden min siste allerunderdanigste er, kongen forgaers natt hiembkommen och haffde i gaar Raadet samlet, hvor dend resolution er tagen, att alle Hollansche kiöbmend sampt kiöbmandsvahre her i Sverrig och der under sorterende lande i arrest schall tages, hvilchet og her i byen allerede er begynt at exequeris, och en deel af dennem paa Raadhuset indsatte, sampt alle Svensche undersatter under Liffsstraff befalet att angiffve, hvis Hollansche effecter, item tilstaende gield dennem bevist er att angifve, hvilchet alt (som til nogle millioner schall belobe) siges att schalde confisqueris. Mig siges, at deris schibe lijggervijs schall i arrest tages, hvorom jeg dog ej kand forsichre endnu; thi maa schee de vil giöre underscheed imellom negocien til vands, och hvis Hollandsch gods her i landet kand vere. Krijgen siges enten i morgen eller i dag 8 dage at schulle med herpaucher och trometer udbleses, och tillige i tryck publiceris och aff alle predicksstole forkyndes, da mand, om iche for, fuldkommelig vil fornemme, hvor vijt

Sverrig dend condition om commerciernis frihed, *som* i Hollandsche projectet meldet er, vil antage; thi *mig* synes, det er endnu intet saa fuldkommelig klart dermed, *som* Hollandsche Residenten Rumpf mig haffver vildet indbilde, och i min siste allerund. till hans Maj:ts meldet bleff. Bemelte Resident schal paa kongens veigne vere ansagt at bliffve tilstede, intil hans Maij:st fornemmer, hvorledis hans ministri i Holland tracteris. Mens jeg dette schriffer, faer jeg indsluttede billet fra Hollandsche *Residenten* sielf, aff hvilchet Eders Hoijgreffvelige Excell. udforlig kand fornemme, hvorledis her med alting til verchs gaes mod Hollenderne; jeg svared hannem nest condolence offver dend vidervertighed, hannem deroffver tilstödtes, at hand nu kunde see, hvad det var at tractere denne krijg med Sverig a faire comme une besogne à faire à demy, och, at det var min allernaad. konges venschab, som nu allene kunde gvarantere eller schaffe dennem reparation for deris mange millioner, som de nu her i Sverig haffde resterende, hvorfore jeg och haabtes, de maget det saa, at min allernaad. konning dertil aff dennem och de andre allierede bleff giort capabel.

D:o till konungen af Danmark 30 Juni 1675. *Siden* min siste AllerUnd. er her temmelig stor forandring passeret offer publication aff Hollandsche krigen, saa vel som et ok andet det angaende, saasom Eders Kongl. Maj:tt til en deel vil naadl. haffve fornummét aff min seniste rapport till hans HoijGreffl. Excell. h. Rijgens Canceler; och nu vijdere Allernaadl. vil fornemme. Dett er nu gandske klart, at Sverig intet antager den Condition aff Commerciernis mutuelle frijhed med Holland, saa lenge krijgen warer; mens dett synes, att hvis Ambassadeuren Ehrensten om sligt nogen proposition giort haffver i Holland, da haffver det alleniste voren for at giöre dennem sicker. Andre siger, att saasom R. Cantzler i

manifestet hart angribis, sae schall hand vere aarsag til denne resolution. Alle Hollanske Undersatter och Hollandsche schibe och gods arresteris, hvor de findes. I mandag bleff her ved offentlig trummelslag Udraabt, att ingen under höijeste kongelig unaade noget Hollendsch gods eller tilstaende gield, som hannem bekient var, motte fortie, mens dett hoes Oberstattholderen schulde angiffve, effter som dett hans Maj:tt som confisquabel tilhörte. Hollandsche Residenten bekiender sielff, att de allerede paa dend maner her haffver attrapperet for 200,000 Rdlr och til Riga nesten for en million. Alle Hollandsche kiöbmend, som her fantes, och icke haffve soret borgerschab, sidde i arrest, och som 3 Hollandsche schibe endnu vare i Dahlerne (Dalarön), saa haffver de nedsend ordre for dennem at anholde, mens de toe ere bleffven advaret derom, och haffver derfor strax salveret sig, mens det eene fick de fatt paa; det er allerede fort hijd tilbage igien och confisqueret. Her rystis attskillige capers ud med ald hast; kongen sielff lader udryste 4 aff sine smeste schibe til capers, och toe smae ere allerede udloben, dend ene tilhörende Greff Pontus, och dend anden Greff Gustaf de la Gardie. Rijgens Canceler haffver en ferdig paa nogle och tyffve stycker, som i disse dage udlöber, och til Engeland haffver de sendt nogle hundrede Commissioner til deris derverende ministros at uddeelle iblant Engelsche, Schotter och Irlender for at tage paa de Hollandsche, och dend heele flode langes til at udrystis; in summa her procederis med allerstorste animositet imod Holland, och synes, som de haffde i sinde att giöre Holland ræd och i saa maade bringe dett til att separere sig frae sine Allierede och giöre sin fred à part med francherig och dennem, och siunes Ed. Maij höijest interesse at gifve Holland noget got haab om secours, at de iche slet lade modet falde; thi jeg kand forsichre Eders

Maij:tt AllerUnd., att holland. Residenten er gandsche forsufet(?) och det er vel troligt, att hand mueligt schall giöre liige impression hos atschillige i Holland. Jeg forstaer icke retter, end att paa dend maner gaar alting effter ynsche och, at Eders Maij:tt nu med langt storre sicherhed end tilforne kand komme i action med; særdolis om Holland forsichrer Ed. Maij iche at giöre fred med Sverig, förend Eders Maij:tt hafver Skaane etc. tilbage och Holland derforuden Vilde guarantere Ed. Maij. iche alleniste des udisputerlige hoijhed i Öresundt, mens end og saa den uomskurne och ulimiterede macț och frihed til at forhöije och forlindre tolden i Öresund och Norge effter egen naadigst behag och det imod quemcunque, hvilchet jeg troer ved disse Conjuncturer, der de haart trenger til Ed. Maij hielp och derforuden nu ere saa forbittred paa de Svensche, noch schulde vere at erholde. De svensche menne ved dette forreverende gifftermaal for deris konge saaledis att vilde forsichre sig om Eders Maj:tt, att de fra dend side intet hafve att befrychte, och Hollandsche Ministern her tesmoignerer stor Jalousie deroffver. Niels Bielcke och du Flong, nu kaldet Adlercrone ere alt reist her fra paa Weijen at francherig for galanteriers indkiöb saa vel som andre sager til kroningen. Her tages paa gaden alle lössgengere op med gewalt och presseres folch med stor violence til floden, saa vel som óch fòr at schiche ud i tydschland; och haffver de noch allerede samlet 1000 mand pae dend maade. De frychte for ingen uden Eders Maj:tt, om hand schulde komme i spillet med. Der tales om, at Rijgens Canceler schulde gaa i Ambassade till Dannemarc for att hente Princessin deris tilkommende Dronning; hvorom dog vel intet nogen vished kand schriffves, forend Ambassadeuren Greff Niels Brahe herop kommer, som nu er i vente.

D:o d:o 3 Juli 1675. Underrättelsen om Svenskarnas

nederlag i Brandenburg har väckt stor förvirring. Man hade liksom aning derom, ty redan förut läto borgmästare och råd på kungens befallning förbjuda borgerskapet att resonnera om närvarande tiders tillstånd. — Fersen skall med 10,000 man till Tyskland, kanske Ascheberg ock. — Det går och tros ett rykte, att Danska kungen låtit göra infall i Jemtland, hvarför landshöfdingen i Gefle fått befallning fara härifrån till sitt guvernement. På flottan arbetas med otrolig ifver; 19 skepp ligga redan tacklade, deraf 7 med segel vid rået; detta utom dem, som redan äro i sjön; de gamla upplagas. Stora kronan, hvilken i många år legat för vrak, har blifvit förbyggd, besatt med stycken, men ej med master och sålunda bogserad till Waxholmen och lagd i sundet att der som pråm försvara inloppet. Man griper här till helt desperata consilia; fara värdt, att Holland deraf låter skrämma sig, om det ej från Danmark uppmuntras. — Lindenou begär i tid få veta förut, när Danmark ämnar bryta med Sverge, för att öfver den långa vägen ned till Sundet hinna rädda undan sina papper och vigtigaste saker. — I afseende på nederlaget i Brandenburg är gemene man högst uppbragt mot öfverste Wangelin, som låtit öfverraska sig, och emedan han, som de tro, är första orsaken till detta onödiga krig.

D:o d:o d. 14 Juli 1675. Som udi forgaars afftenkongen och Dronningen er hjembkommen, saa var Raadet i gaar tilhaabe, hvor Greff Niels Brahe haffver giort relation om sin forretning i Danmarc och ellis intet andet end Justice sager haffver forreveret. Bem:te Ambassadeur Brahe siges at haffve Ordre med ald muelig flijd att haste sin needreise, baade for at söge att fae gifftermaalstractaterne achevered, och Princessin hijdop, saa ochsaa for andet hoos Eders Maj:tt att negotiere, hvilchet endnu geheim holdes. Jeg kand end iche fornemme, att

Sverig med alvor tör antage sig hertugen af Gottorffs sag, hvorvel Dronningen schal vere möget melancholisch offver, at hindes H. broder schall haffve voret aff Eders Maij:tt tvunget til (som de det beretter) att indrömma Eders Majest til Tönningen, och at submittere sig som scheet er. Mens saesom jeg stadelig hafver nechtet, at bem:te Hertug i gandske ingen arrest var, som ellis först her var rapporteret, och om sligt iche heller nogen Continuation indkommen er, saa lader de vel nu slige meninger fare; mens sige dog, att Hertugen er scheet violence, att hans gvarde er bleffven disarmeret och hans Ministri imod giffven leide anholden. De bekiender sjelff, att Eders Majestet haffver meget vel taget sit tempo til sligt i en tid, der hverchen de eller nogen anden kunde antage sig sligt, i hvor gierne de och vilde; och prognosticere derfor staden Hamborg ingen bedre lyche end Hertugen. Disse tijdender saa vel som de forrige om deris nederlag i det Brandenborgische giör dem saa forvirret, att de intet ved, hvad at forretage. Det er utroligt, hvad fryct de hafver for Ed. Maij, och dersom Ed. Maij kun lader dennem i frid, sae tage de sig intet lettelig an, i hvad Ed. Maij och imod andre begynder; ja R. Skatmester haffver nogle gange sagt, at Sverig fick nu hafve fred, i hvad det och schulde koste, sae jeg troer, att om Ed. Maij. noget alvorligen begiærede Skaane til lösens for et æquivalent, de dette for skall indgae end begiære at hafve krieg med Ed. Maij, derom de effarouchere sig intet, naar mand en particulier taler med dennem om slit, och siger, at höijloflig kong Christian dend fierde unte Sverig Gottenborg til lösens for penge; nu burde Sverig vere lige saa fijn imod Ed. Maij. Kongen haffver halffanden mijl herfra hen imod Waxholm doch icke i dend Ordinarii Cours, som indkommende skibe her tager, mens i en sneffver passage aff en anden ström her i

schæren, ladet sencke tvende gamle Ubrugelige Orlog schibe, det ene kaldet gamble Cronen, och det andet Magelös, for att hindre, at fiendlige schibe iche dend Cours schulde tage och i saa maade ubehindret komme herop til Stockholm uden att passere forbi Castelet ved Waxholm. Det er at formode, at paa tilstaende rijxdag stor dispute vil falde mellem de toe factioner i raadet, nemlig de, som haffve raad kong til krieg imod Churbrand, de som raade derimod; thi der tales allerede om med stor Chaleur aff fornemme folch, och R. Cantzler begynder reede att legge skylden fra sig och paa Secreterer Lindenskiold, offver hvem det maa skee torde gae ud, saa frembt kongen sig hannem iche antage, som vel torde skee. Paa Gylland de ferdig at rebellere, sige de vil giöre, som Bornholm giorde. Paa floden arbides med stor iffver, mens dennem fattes endnu baade folch, proviant och Ammunition, och iblant andet ochsaa penge til att kiöbe for. Alle bryggere her i staden ere tilsagt att brygge öll til floden saa fort, som de kand, och saasom dennem tönder och fade fattes til att haffve öllet i, saa er alle de andre borgere tilsagt, att hvo, som haffver ledige tönder, schal bringe dennem til bryggerne paa kongens regning. Feltherrn Wrangell i sine schriffvelser giffver möget schyld paa sin egen broder General Lieutenant Woldemar Wrangel och siger, hand er aarsag til ald denne defaite, Sverig haffver lijd, effteraom hand haffde Ordre 3 dage forend Churfyrsten ankom, at formere et leijer ved Ruppin, och der at samle heele Armeen tilhaabe, hvilchet hand schall haffve försömmet, hvorfor hand begierer, att maa lade holde krijgsrætt offver hannem.

D:o d:o 17 Juli 1675. Ryska sändebudet erbjuder på gränsen en underhandling om ännu oafgjorda ärender. — Man tror än, att hertigen af Gottorp är fängslad. — På

fältherren Wrangels egen begäran har kungen nämnt Bengt Horn och två andra riksråd att resa till Tyskland och undersöka orsakerna till sista nederlaget. — Man säger, att Mardefelt nu ändteligen mottager fältmarskalks-platsen. — Tjugutre af kronans örlogsfartyg ligga på strömmen alldeles färdiga, utom mun- och krigsförråd och manskap. Vice amiral Ugla och majorerne Gust. Horn och Joh. Creutz äro befallda hålla sig färdiga, så att man synes ämna utskicka endast en mindre afdelning.

D:o d:o 21 Juli 1675. För att ej stöta Danmark visar Sverge likgilltighet för hertigen af Gottorp, men har dock, som det säges, i hemlighet uppmanat honom att icke göra öfverenskommelse med Danmark, utan häldre låta med våld borttaga sitt land, för att sedan kunna det på samma sätt återfå. — Major Gustaf Horn har blifvit löjtnant-amiral och reser i morgon till England för att hämta matroser. — Flottan skall föras af riksamiralen, riksrådet Stjernsköld som vice amiral, och Ugla som Schoutbynacht. — Somliga säga, att grefve Brahe och kanslerns son, andra, att kanslern sjelf skall resa ned för att afhämta den kungliga bruden, samt att kungen och enkedrottningen skola möta i Skåne.

D:o d:o 24 Juli 1675. Siden min siste allerunderd. passerer intet vijdere end at med stor flijd pae floden arbides och rijgsraed Stiernschiold haffver commission at drage landveijen til Gothenborg for at hente derfra hijd de schijbe, som der ligger, baede aff kongens sae velsom kofferdij schibe, pae hvilche mand end intet eijgentlig ved tallet. En liden Svensch caper paa 8 stycher, som gref Pontus de la Gardie haffde udrystet, haffver attaqueret et Engelsk schijb i siöen; mens Engelenderen haffver verriet sig braff och schyt caperer i grund, sae icke en mand deraff er reddet. Gustaf Horn, som schall till Engeland, er end

iche borte, mens siges i dag att schulde reise. Her leffver dee fuldkommen i dend forhaabning, att Engeland schulde antage sig staden Hamborg, i fald Eders Majst noget imod dend schulde forretage, och siger somme slet, at Engeland haffver guaranteret dend imod Eders Maijst, hvorom jeg dog ingen visshed kand schriffve; mens troer snarer, det er det, som de önschet, och mae sche ved deris ambassadeur i Engeland tör söge; thi mig forsichres, at bemelte Amb. haffver ordre tillige med Frantz. Amb. at bevege konge af Engl. at antage sig Gottorffsche vesenet, som guarand for fred for kiöbenhaffn, hvilcket de Svenske prætendere der med at vare brut och schall derfor apparentlig lige sae explicere dend i Hamborgs faveur. Ellis begynder mand nu allerede flux att lade falde aff dend store hitzighed, mand i begyndelsen her lod kiende imod Holland, och synes, som mand nu icke alleniste gierne ynschede commercierne frij med Holland i varende krijg; mens end ochsaa, om mueligt er, schall söge att giöre sin composition med dennem à part. Alle Hollandsche kiöbmend och baadsfolch, som vare arresterede, ere nu relaschered, och haffve faet deris böger igien, sae nær som en Oldenborger ved naffn Johan Lorents, som tracteres haarder end de Hollendsche sielff, i hvor vel at jeg mig hannem haffver antaget som en Eders Majst föd undersatt, och aff Oberstatholderen sampt fracktcammeret begieret, att hannem hans böger i lige maede som de andre motte igien leffveris. De 2 Hollandske schibe, som alleride ved Holmen var opbragt och deris lading rede losset, for att vere Caduc, ere nu igien gandsche lösegiffne, och saesom mig berettet er, att Hollendsche residenten schulde ladet sig her imod de Svensche forlyde, at hand endnu ervartede commision fra Holland for at tractere med Sverig om commerciernis frijhed i varende krijg; sae haffver jeg hannem sielff spurt,

om det vor sanden; mens hand nechter det höijeligen, at haffve nogen tijd sagt, och försichrer mig derimod, at *hand* daglig ervarter order til at tage affsked .och reise *bort*. Mens for all dette troer jeg dog, att Holland gierne schulde ynsche slig frijhed for commercierne, och saesom denne samme resident Mr Rumph i francherig negotierede slig frijhed for commercierne, der krijgen der begyntes, sae torde hand vell haffve samme anslag her, i hvorvel hand imod mig nechted. Hvorom jeg derfor med des stöere *flijd* schall söge vijdere att erkyndige mig, dersom det er nogenledis muelígt. Der er en schatt rijgens raed paalagt her i rijget, att en hver aff dem schall schaffe 1000 R:dr til kongens fornödenhed, mens jeg ved end intet eijgentlig, om dett bliffver dennem tillat att koste dem i deris lön, *eller* om de desforuden dermed mae frembkomme, i thi deris lön bliffver ellis heel langsom betalt, sae mange aff *dem* derfor resterer i mange aar. Der er och ingen tviffl paa, att de andre betjente, som lön schall haffve, bliffve intet bedre à proportion tractered end rijgens raad. De föle nu algemehlig igien, hvad det er at holde deris troupper i deris eget land och aff deris egen pung, i hvilken maa schee ichun passelig forraad dertil findes, saa frembt icke Francherig paa ny vill dennem med penge assistere. Aff *floden* ere ichun 4 schibe gansche ferdige med folch, stycker och proviant, hvilche ere udaff de, som tilforne vare i siöen, och igien ere indkommne. Aff Cofferdij schibene vilde de och en stor deel til orlog udruste, och haffve allerede neffnet schipperne derpae til Capteiner och medgiffver dennem en lieutnant aff kongens, samt cronens baadsfolch, mens samme baadsfolch schall endnu först aff Schiærkarlene særdelis i Aland och Gulland udskriffves, och penge, proviant och ammunition er icke ved handen, som dertil behöffves. — — — — — — — In summa, de toe

cabaler her i raadet, som altid ere imod hver andre, giör det, at alle deris consilia altid fluctuerer och konge altid blifver irresolut i sit sind, hvad hand skal forretage. Kongen var i gaer ved Waxholm ochsae, hvor det schijb gamble cronen var sunchen i dend sneffre passage kaldet Sticksund, som er dend Weij ad Sandhaffnen, hvor de schibe gaer, som vill ad lifland; och saesom samme gamble Wrag kaldet gamle cronen eij var kommen ret at staa i dybet mens paa siden, saa bleff i kongens nærverelse Et andet gammalt udychtigt schib kaldes Magelös suncket dicht derhoes, hvormed dend passage her in ad schæren er i saa maade tilstoppet. Kongen drog dereffter til Jacobsdall och bliffver der vel apparentlig til paa mandag eller tüssdag. Her haffver de tijdender om Warnemündes indtagelse aff de Brandenborgsche, hvilchet de icke saa stort achter, mens fryckte alleniste, att Wismar torde samme lyche nyde. — —

D:o d:o 31 Juli 1675. Siden min siste allerunderd. arbeijdes endnu som for med stor iffver paa floden, och ligger de schibe, som paa hoesföijede allerund. specification findes, saa gott som gansche ferdig, saa nær som paa folch, Ammunition och proviant, til hvilche tre ting nu ochsaa med stor empressement anstalt giöres. Til folch at samle til bem:te schibe udschriffves udi schiæren och ved siöekandten dend fierde mand, och paa Coffardij schibene scholl reederne sielff schaffe folch, och holde dem i varende krijg paa deris omkostning, och kongen det siden til regnschab före. Till ammunition och proviant indkiöb haffve adskillige borgere heri staden och rijge kiöbmend loffvet at forstreche kongen med penge, en hver effter sin formue, och er der stor apparence, at de Hollandsche confiscationer och opbragte schibe vel dertil torde bliffve emploijeret, saa frembt icke desforinden nogen afftale imellem Sverige och Holland giort bliffver om commerciernis frijhed i værende krijg, hvorpaa

mig for vist berettes, at Hollandsche herverende Residenten med stor flijd arbeider, och efftersom hannem sjelff er forböden at approchere kongen eller nogen aff hans *Ministros*, saa negotierer hand det ved sin secreterer, som allerede nogle gange haffver voren hoes Rijgens Canceler derom, hvilchet jeg holder for et got tegn; thi om Rigets Cantzler giorer sig mester af denne negotiation, saa schoer det for at hindre dend, thi hand under Holland alt for ilde til at lade dennem dend avantage, och hand er aarsag i de holland. skibes arrest. Tjære-compagniet her bemöijer sig möget med at fae de 17 eller 20 Hollansche schibe frij igien, som fra Findland ere hijd bragt ladde med tiære; mens hijd indtil haffve de intet kundet erholde; alleniste for att schaffe samme opbragte schijbe udaff syne paa dennem, saa er de nu herfra fort ned til Wax*holm* indtil vijdere Ordre. I Engeland schall vere nogle Svensche kiöbschibe i arrest tagen aff aarsag, at en kiöbmand her, ved naffn Nicolaes Reder, schall vere 12,000 R:dr schyldig til kiöbmend i Engeland, hvilchen gield nu alle de andre participanter i bem:te Svensche schibe faar at betahle for hannem.

D:o d:o 4 Aug. 1675. Sex brännare utrustas vid Holmen. — Man pressar med våld folk till flottan; *alla lösdrifvare* tagas, och från handverkare alla gesäller utom en. — Ryktet går, att Ryssen samlar på gränsen 30,000 man. Ryska sändebudet, som är en bland de dugligare af det folket, som man på lång tid sett, och som känner äfven främmande språk, har härvid upplyst, att tsaren till öfverläggningarna på gränsen skickat sin fältherre och denne herre kunde icke visa sig utan folk för att upprätthålla sin herres värdighet. — Rumpf har från Haag fått befallning resa hem, "när kungen af Sverge det honom befaller." Hans sekter hade på gatan haft ett uppträde med

kanslerens undersekter; Holländaren började, Lindenou hoppas, att detta skall bidraga till att hindra underhandlingen om handelns frihet. — Af borgerskapets frivilliga sammanskott har kungen redan fått 100,000 Rdr. — Gust. Horn har ännu ej rest till England; han skall der också köpa brännare. — Kungen i Danmark har gifvit Lindenou lof att resa hem; han fruktar ej blifva färdig på mindre än 14 dagar.

D:o d:o 7 Aug. 1675. Man bär farhåga för Moscovitiska tropparne mot Liffland; Rysska sändebudet begär också sitt afsked. — Rumpf måste nu för Lindenou bekänna, att han åter laggt in och begärt frihet för ömse handel under kriget; och troligen afstår icke Holland derifrån, ehvad ock de allierade deremot säga. — Sverge vill, att Holland skall ansvara deras handel mot quoscunque, men härtill nekar Holland alldeles. — Folket är ganska villigt att understödja kungen, både med folk, munförråd och pengar. — Lindenou vill resa om 10 à 11 dagar.

D:o d:o 11 Aug. 1675. Eders Kongelige Maj:tt giffves hermed allerund. tilkiende, att dend iffver til floden her med ald flijd at udryste snarere tiltager dagligen end forminsches, och saasom til Gothenborg schal vere ankommen 3000 tr krud fra Engeland, aff hvilche 1800 tr allerede her til vagns hijdbragt er fra Gothenborg, som i gaar och i forgaer ankom til flodens förnödenhed att bruges og mand derforuden aff de 20 arressterede Hollandsche schibe fra findland tager, hvis kabel och toy derpaa dychtig findes, til aarlog schibe at bruges, saa er ingen tvifl paa, at floden jo med allerförste bliffver ferdig at gae i siöen; disse efterfölgende 10 schibe med deris fulde mondering, nemlig (1) Rijgs Ebblet 84 stycker, (2) Solen 62 stycker, (3) Wrangel 68 stycker, (4) Dragen 62 stycker, (5) Mercurius 64 stycker, (6) Spes 44 stycker, (7) Hercules 58 stycker, (8) Sa-

turnus 60 stycker, (9) Neptunus 42 stycker, (10) Wismar 58 stycker, löbe herfraa i gaar, mens vare intet fuldkommelig med folch besatt, thi de fleste haffve ichun 40 à 50 mand om borde och siges at schulde intage deris offrige folch paa Gottland och her i schiærene. I morgen schal disse efterfolgende 6 schibe liger viss udlöbe (1) Venus 60 stycker, föris aff Hans Wachtmester som volonterer, (2) Victoria 72 stycker, (3) Cæsar 58 stycker, (4) Carolus 58 stycker, (5) Jupiter 60 stycker, (6) Mars 60 stycker; och synes det, som de med disse schibe och resten aff deris flode haffve nogen anschlag paa nogen fiendlig flode; det gemeene ord gaar, at det er anseet pa de Hollandsche schibe, som under Commandeur Binchs nu for kort tid er i sundet ankommen, och att disse schibe, som i gaar udlöb och i morgen udgaar, haffve ordre att sette deris Cours hen ad Dantzig, hvor mand siger, att en heel haab Hollandsche kiöbmendschibe sig schal haffve samlet for at hente roug, hvilche mand gierne vilde opsnappe, och i fald Commandeur Binch med resten aff sine schibe dennem vilde til undsetning komme, hand da kunde bliffve indklemmet imellom dend squadron aff de 16 schibe, som nu udgaar och resten aff floden, som her effter schal fölge. Man bygger her möget paa Engelands Wenschab, och siger de sig god hielp derfra at formode, hvilchet jeg dog, iche troer kand vere andet, end hvad de for deris egne och Frandsösche rede penge aff particulier kiöbmend kand tilkiöbe. 8 Compagnier til fods, nemlig 4 Compagnier aff Nericke och 4 andre aff DaleCarle ere her i byen ankomne och ere ferdig at udschibes och torde maa schee bliffve embarqueret paa de 16 schibe, som nu udlöber for tillige att offverforis till tydskland. Ellis presseris her ändnu baadsfolch til floden med stor iffver och hvad ordinarii

baads-

baadsfolch er, som hijd er forschreffven aff landet; de stachle maa holde sig sielff paa egen bekostning, indtil de kommer om borde.

D:o d:o Halmstad 17 Sept. 1675. Siden jeg kom i arrest, som skeede i *faerholl*(?) 6 mile fra Helsingborg d. 29 Julij, haffver jeg ingen leilighed hafft hemmelig att tilschriffve Eders Maj:tts for end nu, thi dett er mig förbodit, med mindre jeg lader dennem lese mine breffve; hvilchet intet sömmer sig at see ved Eders Maij:stts breffve. Aarsagen till min arrest prætenderer de at vere de Svenskes ministris og betjentres arrestering aff Eders Maijst som aff Copien aff Corporalens ordre, som herhoss folger sub Lit Λ, fornemmiss. Jeg haffver dog taget formel affskeed med kongen til Upsal og med Droningen til Jacobsdahl og fich aff kongen recreditif, hvoraff copie följer sub Lit. +. Thi originalen tor jeg hermed intet hazardere. Jeg var og med Kongens Reiszepass forseet, hvoraff copie följer sub Lit *n*, hvilket iblant fiender og plejer at gielde. Dette forlod jeg mig paa; ellest haffde jeg nock kunde undgae dennem; mens den sande Aarsag til min arrest er, at de veed, jeg kand giöre Eders Maj:t pertinent relation om deris tilstand og maeskee giffves noget, som kand tiene i manifestet imod dennem. Deris flode anlangendes saa giffves den ud for 48 aurlogskibe og ti brandere, mens der jeg drog fra Stockholm, laa der kun 30 aff kongens skibe, som kunde udrustes og 8 aff SaltCompagniets skibe, som og giordis ferdig, ellerst er listen aff Skibene rigtig noch, som bleff Eders Maijst sent, men en haab aff dennem er smaa og ubrugelige; der foruden ligger 4 ved Gottenborg, et eller to i de Tydske haffne og et er til Engeland med Gustaf Horn; till med var den tid hvert skib kun besat med 50 matroser, mens nu siges her, att de haffver faat 2000

fra Halland og findland, som dog mae vere nytt folck. R. Admiral og Stirenskiold ere anförere aff floden. Deris Landmilice anlangende, saa sees aff hosfölgende opsatt paa deris folck, som nu i landet er, sub Lit O, hvor en hver aff dennem staer, og om Eders Kongl. M. naadl. vilde tillade mig at sige mit betenkende om dennem att attaqvere, sae er vist noch, at Skaane bor jo for jo beder at attaqueris; Thi derhen sender kongen aff Sverig de fleeste folck, som hand kand, for uden de der endnu ligger, og siges, att Gustaf Banner haffver ordre att före Sju findske Regimenter dijd, hvilckett, hvorvel det er utroligt, at de blifver saa mange, thi de behoffvis paa de Muscowitiske grentzer, nu der Muscoviter siges haffve brutt, saa bliffver det dog noget, og kongen aff Sverig ventis om Michaelis till Gottenborg og dernest hijd og, i saadan tilfald kand Landgang best giöris ved krapperup, hvor et fiendens Releje er; mens det er höjt fornöden, att dennem skeer en diversion oppe ved Stockholm, hvilket best kand ske ved floden, og faer Holland derfor at gribe sig noget beder an endnu till Vands, og fich mand först attaqvere Julland, hvorpae findes icke mehr en 50 Soldater og alt Lande er ferdig att rebellere; thi det ligger ret i farvandet for alt det, som skall till Stockholm, og der er braffve haffne pae Landet, saa floden kand ligge der og oprette der ett magazin, og derfor holde dem i continuerlig allarm: thi nu er landett om Stockholm tomt aff folck, som nu alt ligger paa grenserne aff Skaane, Findland og Norge, mens skeede dett, daa fick Eders Maj:t lettere kiöb paa Skaane og Bahuus og incommoderet dennem dissmehr.

(Med ofvanstående följer en lista öfver det manskap, som ännu är qvar i Sverge, belöpande sig till 9500 ryttare och 19,600 fotknektar).

(Lit. κ). Wi Carl etc. Giöre vitterligt, at, effter-som kongen aff Danmarcks Resident, Christoffer Linde-now, sig paa aaterreisen heden ifran ath Danmarck ahr-ner at begifve, och vi hannom til desse större seker-hed oppaa thenne sigh foretagne resa med thetta vort pas velat fersee; ty befales hermedh Vor Gouverneur, Landshöffdinger sampt alle andre, saasom krigsbetjente, at de offvenbemelte Resident Christoffer Lindenov medh hoss sigh haffvende bagage icke allenist sikre och obehinret pas-sere, uthan och hannom i denna sin Resa all godt befor-dringh vederfares lata. Til ythermehra visso haffve vi det-ta medh eghen handt Underskriffvet och vort Kongelige Se-cret bekreffte latet. Giffvet pa Vort Slott Upsal d. 20 Aug. Anno 1675.

CAROLUS.

(Lit. λ). Kongelige Maijts Nådigste villie och befaling ehr, att Corporalin Morits Schults sigh paa den anbefalte Reese skynder igennom natt och dagh uthan at forsumma nogen moment til att kunna hinna op Danske Residenten Linde-nov och, der han hannom antreffer, hvarest det och ehr, skal han sigh strax hoes landshöffdingen, Commendanten eller, hvem paa samme ohrt paa vore vegner i deris fra-veru haffver att bjude och befale, saant kundgiöre, hvilcken Vi Naader at befale, att den bemelte Residenten tilkienna-gifva, att emedan hans Konningh numehre fiendligen emoth oss uthlathit haffver och vore minister och betjente hoes sigh arrestere at haffver, vi foraarsakede Ehre hannom qvar at holle, och i huruvell hannom den overge(?) ingen Vaaldsamheed skal tilföges, moste hand likvel saaledes bliff-ve forvahrat, at vi om hans person nocksampt kunna vara forsekrade, til dess vi effter undfangen berettelse videre kunnde forordna, til hvadh ohrt hand sedan schal fört bliffve; hereffter alle, som vederbör, haffve sigh hörsamlig

at effterretta. Til ytermehre visse haffver vi detta medh egen handh underskreffvet och med Vort Kongelige Secret bekreffta latet. Datum Upsalle den 25 Augusti A:o 1675.

CAROLUS.

J. Renschioldt.

(Ifrån denna tid, och under det kriget varade, saknas naturligtvis minister-missiver från Sverge. De börja åter i Maj 1680.)

Acta Sueco Danica 1675—79 *).

Diarium **).

Dem nach Ihr. Königl. Maij:tt nun alles zum transport fertig gemachet und dero Admiral General Tromp befohlen hatte eine diversion bey Ystad zu machen, welches derselbe auch gethan, und die Schantze sambt der Stadt sich bemächtiget und mit guarnison besetzet; gieng Ihr. Königl. Maij:tt am 24 Junij zu Schiffe, rangirten am 25 allesz in guter ordning, wie den die Obristen ihre Regiments Flaggen und dann die Compagnier ihre quartierss-Flaggen brauchten, und diese flotte ohne die 12 Orlogsschiffe, 500 fahrzeug an Schüten, Gallioten &c starck in der See sehr köstlich var anzusehen. Am 26 und 27 war der wind contrari, am 28 Mitwochsz gieng die flotte in guter ordre, wie die Regimenter im Lager bey Lundsby in bataille gestanden, umb 8 Uhr Abendsz mit einen Süd-Ost wind zu segel, und ob es schon braff kühlete, ward durch Gottesz gnade kein fahrzeug verünglückt, besonders warffen die Admiralen am 29 Junij umb 11 Uhr Vormittag Ancker an die Skaanske custe erstlich bey der Ziegelscheune in erwartung desz kleinen fahrZeugsz, welches in gebührenden ordnung nicht sobald folgen könte, hernach bey Raa zwischen LandzCron und Elsingburg gelegen. Das fuszVolck wart alsobald durch die böthe ans Land gesetzt, die materialien auszgebracht, und ein retrenchirtes campement gemacht. Den 30 Junij debarquirte die übrige Reutereij und war die ganze armée in 22 Regimenter bestehend also auszgesetzt; am selbigen abend marchirte die armée nach Elsingburg, (welche Stadt von den Schweden verlassen); die sich auffs Casteel da selbst retirirt (weszwe-

*) Urskrifterne förvaras i Kongl. Geheime-archivet i Köpenhamn. Afskrifterna äro öfversedda af utgifvaren.

**) Af sammanhanget ses, att det är för år 1676.

gen auch der Magistrat Ihre Königl. Maij:tt selbigen tages entgegen kam, und Ihr die Stadtschlüszel præsentirte) und schlugen wir unser lager unter den Canonen. Der Gener. Lieut. H. Friderich von Arenstorff ward vorangeschicket diesz fort zu berennen und auffzufodern; der Commendant aber wägerte sich hierin, es ward demselben auch angedeütet kein feüer in die Stadt zu werffen. Durch seine Canonen tödtet undt blessirte er 4 à 5 soldaten; den 1 Julij würffen wir mit unsern Morsern ihm etzliche granaten ein, welche ziemlich schaden thaten; d. 2 Julij ward hier mit continuirt, die minirer attachirt, batterien verfertiget, und an der Sappe zugleich gearbeitet; den 3 hujus ward d. Hr Gen. Lieuten. Nielsz Rosenkrantz in unsern werchen morgendsz umb 5 Uhr mit einen gezogener Rohr durch den kopf geschossen und starb. Des Abendsz begehrte der Commendant Obrist. Hessko accord, welches ihm nicht andersz, ob schon er noch mit kein canon beschoszen worden, alsz auf Gnade und Ungnade bewilliget wurde, wormit er musste friedlich sein, und zogens heute also ausz 2 Compagnien starch unter Capp. Finderius und Silber-Sparre, 270 gemeine starck, 18 Artillerie bediente. In der Vestung ward ausser den 36 Canonen noch eine gute quantitet von Lebensz- undt Kriegsz-provision gefunden. *Die* Schwedische armée unter dem Feldmarschall Helmfeld hat sich bey Christianstad gesetzet, und in ziemlicher confusion vor unsz retirirt. Den Obristen Troppen haben wir in Engelholm gesetzet umb den pass zu mainteninen, und werden nun gegen dem Feinde avanciren, der gantz Schonen auszer Landszcrone Malmö und Christianstadt verlassen. Obristen Cicignon wirt mit 1000 Mann in Ystad verbleiben, und den posten mainteniren. Die Schweden haben bey ihrer retirade diesz gantze land auszgeplündert, und sich dadürch noch mehr gehässig gemachet.

Continuatio Diarij.

Den 4 Julij holdt hans Maij:tt sin entrée paa Slotted udi Helsingborg udi Lösnung aff alle stycker saa vell der som paa den esquadre, som laa i Sundet. Om afftenen besögte hendess Maij:tt den unge Dronning hannem, og toog affskeed om morgenen.

Den 5 dito, da den ganske armée marcherede att Landszcrone, huor hoffvedquartered tagesz ved Tofta en half mijl fra bem. by, efftersom mand endda delibererede, om mand ett andet vigtig dessein heller end denne beleyring skulde foretage. Dessimellem toog H. Cantzler Greffve Alefeld og H. Geheime Raad Corfitz Trolle udi Maij:tts naffn Eeden aff Geistligheden, Borgm. og Raad og sämtliche menighed udi Helsingborg. Dett er ubeskriffvelig, huor meget de fattige indbyggere glæde sig öffver denne forændring, efftersom Commendanten tillforne enddog förend hanss Maij:tts landgang haffde formeenet dem, att de neppe maatte komme till broen og see ud ad Helsingnör; og forleden, der udi Kiöbenhaffn og Croneborg skude fryden skud aff den seniste till Söess erholdene Victoria, gaff Svensken fore, att saadane frydenskud skeede formedelst voriss Dronning var forlöst med en ung Printz.

Den 6 om afftenen fattede de voriss posto under styckene, huorued forefaldt en liden skermyzel, huor fem à 6 Svenske bleff liggendess paa platsen; voriss forfolde fienden fast inudi porten med degen i haanden. En stycke kugle slog i jeorden fast under H. Feltmarschall lieutenant Weyer, og kastede hannem offver ende, dog uden anden skade, end den haand feck aff faldet, huorved hand noget stötte sin ryg. Gen. Adjutant Schack bleff blessered udi haanden; ellers bleff enn gemeen skud og een Trompetter farlig blessered. Udi garnisonen sigess att være 8 à 900 Mand, commanderede aff Obrists Lindenberg.

D:o 6 ankom i Sundet de try fra Gen. Staterne endnu ervartede skibe under vice Admiral Cornelius Everts, dett största paa 72 st. dett andet paa 60 st. dett tredie paa 44 st.; med dennem ankom 3 aff vorisz Norske defensionsskibe paa 36 à 34 stycker, saa og ett dansk Ostindisch retour-skib, commanderet vid Capitain Magnus, som lige sette sin kaasz ad Kiöbenhaffn.

Den 7 continuerede vorisz Folck med approcherne, og efftersom de haver fatted Posto ett steds, huor de faaed en gammel dige att bedecke sig med, saa er de saaledisz à couvert, att de huerchen af fiendensz canon eij heller aff hansz musqueterer synderlig kand incommoderisz. Hansz Maij:tt foruden den utrættelige application, med hvilken hand beobagter sine Estats affaires, præsenterer sig dagligen hosz sin folck ved byen, og icke skyer att hazardere sin eijgne persohn for att encouragere sine soldater.

General Admiral Tromp continuerer att bringe Ystad udi defension, og dessimellem holder den ganske Svenske cüste i alarm med sine Fregatter aff Landsz; og eller sa ved Skipper er ankommen tijdender, att hansz Hoje Excellentz H. Statthoider Guldenlew skall være med sin armée ickun to à 3 mijle fra Gothenborg, og saa ruinered Svenske ett Regiment till hest paa ungefehr 500 Mand, huorpaa vendtess confirmation, efftersom de sidste breffve fra Norge, daterede den 8 Junij, meldede ickun, att voris marcherede ind ad Sverrig.

P. S. M:r General Major Duncamp har væred henne ved Malmö med et partii, og dreffvet quæged derfra, som de Svenske did haffde sammendreffvet; saa og inbragt 4 fonger.

Aus dem Königl. Felt Lager in Schone den 11 Julij A:o 1676.

Meinen Herren berichte hiemit vor dieses mahl, das diese nacht zwischen ein und zwey uhr der Feind auff

die unszrige (welche mit den approchen an zweyen Orthen bis an den graben avanciret, und auff die eine seite eben im werck begriffen wahren einen Fahren (?) durch zu stehen) einen starcken auszfall thaten, da dan soforth die Unserig zum gewehr griffen, auff dem feind losz giengen undt dem selben nicht alleine repoussirte, sondern auch ein theil der Unsserigen sich mit demselben in die Stadt trungen, die andern bey diessen gelegenheit den Wall bestiegen, undt alsso diesse Stadt und Festung mit stürmender hand ohne sonderbahrer Verlust einnahmen. Der Feind versuchte zwar sich in der Stadt wieder zu setzen, weil aber die Unsrige mit groszer Furie auf Ihm zu drungen, wurde Er gezwungen sich in dasz Castel in groszer Confusion zu retiriren, jedóck zündete Er nach sich die Brücke an. Hierauf verfügten gleich Ihr Königl. Maij:tt zu attaquirung des Castels alle behufige Anordnung, undt wirdt sich solches nicht lange halten können, zu mahlen Ihr Königl. Maij:tt demselben mit allen Ernst zu setzen laszen. Ihre Hohe Excellentz Guldenlow Statthalter in Norwegen hat in Schweden wieder den Feind ebenermaszen eine herrliche Victorie gehabt; jndem Sie demselben bey Odenwald angetraffen, undt durch 3 Considerable Passe poussirt, auch deszen meiste infanterie ruinirt, Neun Fahnen davon erobert undt darauf die berühmbte Festung sambt der Stadt Wennersburg, worin der König von Schweden sein General-Magazin formiret, undt deszfalls meist den ganzen winter sich daselbsten aufgehalten, auf discretion erobert; undt ob wohl der Feind in den Brücken über die Passe wie auch in der Stadt ferner gestrecket und selbige abbrennen wollte, ist doch demselben von den Unsrigen Seiten vorgekommen undt desz Feindes intent zu keinen effect kommen.

Allergnädigster König und Herr, — — — Wir haben nun

ein grosz theil von Dahlsslandt samt WesterJütland in contribution gesetzt, dagegen der Feind bey Lebensstraffe verbothen nichtes zu geben, dahero alle bawren in den wäldern und nur einige wenige, so proviant geliefert, bey den höfen. Sie werden aber sich in kurtzeren einfinden müssen, weilen die erndte herannahet, und ein so schön Korn überall äuff dem felde stehet, dergleichen ich fast mein tage nicht gesehen. Auff der WennerSee haben wir nun fahrzeug zu etwa 400 Man, wesshalben wir nun rundherumb den Meister spielen, und ein mehrerss thun werden, wann nur die 3 kleine Skeerbötte, so von Odderwald über land führen lasse, mit ihren Stücken ankommen. Nicht weit von Wennerssbürg ist eine Hohe Klippe, deren circumferents oben bey 2 Meile, sehr bekandt und berühmt unter dem nahmen von Hundeberg, worauff dass Land ietzo so wohl alsz in vorigen Zeiten mit dem ihrigen geflüchtet, und dem bericht nach niemahlen vorhin alsz von dem Hochl. Sehl. König Christans 4:ts eingenommen. Alsz nun Kündschafft erlanget, dasz der feind mit 5000 bawren, so in Compagnien getheilet sambt 400 Reuter von der Adelszfahne und 100 Crone-schützer (welche von Graff Magnus und ReichsRath Gustaph Korch solte angeführt werden) ged. Hundeberg sich näherten; So haben so fort 100 reuter und 100 Dragoner sambt 500 zu füsz so musquetirer alsz feuer-röhre, wohl besetzet mit Officierer und 2 kleine feldtstücken, unterm commando des H. GeneralMajor Lewenhjelm, dahin gesandt umb des feindesz contenance zu vernehmen, und im fall er sie in keinem avantageusen posten funde, selbige zu attaquiren, falsz sie sich aber zurückzogen, sich nicht zu weit zu engagiren; liesz deszwegen einen pasz, wowon die bawren 2 tage zuvorn verjaget, mit 200 mann besetzen, im fall er mögte poussiret werden, sich darauf zu retiriren. Bey ankunfft findet der H. Gen. Ma-

jor, dasz der feind bey 3 meilen zurück gewichen, avancirte derhalben mit reuter und Dragoner bisz an ein klein revier, worüber eine Brücke; eine halbe meile davon stunden bey 400 pferden, welche von unsern vortroup, so nur von 20 reuter und 20 Dragoner so vigoureusement attaquirt, dasz 2 kleine Squadrons dess feindesz, welche auf beyden seiten desz weges hielten, überp hauffen gejaget und so hitzig verfolget, dasz sie kaum zwey mal sich wenden können; haben also die flücht genommen, den unsrigen das feldt gereumet, und 40 à 50 reuter, so geblieben, aber nur 3 gefangene nachgelassen. Ein grosz theil sprang von den pferden und salvirte sich in einen dicken walde, so nahe dabey auff beiden seiten, die pferde aber sambt sattel und zeug ist den unsrigen zur beute geworden. Die Cronschützen, welche hir und wieder im walde verkrochen, gaben tapfer feuer, wesshalben unsere Leute, denen so ihre pferde verlauffen, nicht nachsetzen dörffen. Nachdeme Sie nun den feind bisz 3 meil nach Skara verfolget, und es abend geworden, zu dem die Pferde sehr abgemattet, haben sie sich in guter ordre zurückgezogen. Der Gen. Major hatt seine courage mercklich sehen lassen, wie auch mein Obrist von den Dragonen sambt alle andre Officiren, und ist unserseits bey dieser occasion kein einziger mensch geblieben, nur ein Corporal von den Dragonern in dem arm gequetschet und Rittmester Gersdorff, so mitten in dem feinde gesetzet, sein pferd erschossen. Man kan nicht leicht schönere mundirung finden alsz des feindesz, es sey pferde, sattel, gewehr, oder kleidung, ein theil an schönen harnischen, gelben Schabracken mit einer gestickten blawen Königl. Crone; Obschon dieses nur eine parthey, so hat doch dieses verursachet, dasz über 3 meil weges long jenzeit der grossen Elbe sich dasz land zur Contribution einfinden wirt, die bawren disbandiren und verlauffen, auch

der Schrecken vergröszert worden. Auff der Wenner haben 130 Musquetirer von den unsrigen an Land gesetzet, welche der feind, weil er sie von weiten kommen sehen, mit 4 stücken, 100 reutern, und 300 bauern begegnet; die unsrigen haben eine stundelang mit ihnen gefochten, Sie auch 2 mahl gestützet; weil sie aber sahen, dass man ihnen den pass zu ihren böthen abschneiden wolten, haben sie sich in guter ordre retiriret, der feind einen Officier und 30 gemeine verlohren, unserseits nur 6 verwundet und ein Sergiant tödtlich gequetschet; wie wir dan auch sonst auff alle kleine partheijen, Gott sey danck, stets gute avantage gehabt. — Aus dem läger bey Giertrom-kirche den 12 Julij 1676.

Relation ausz dem Königl. Feldtlager bey Wuxdorff d. 25 Aug. 1676.

Des neulichs unglucklichs rencontre einiger Unserer Regimenter unweit Halmstadt ist durch eine andere, welche auff den Norwegischen Gräntzen mit dem feindt kurtz vorher vorgangs zimlich ersetzt worden, in dems der Herr Stadthalter Güldenlow vom 14 dieses berichtet, dasz bey Hundesberrig sich in 600 soldaten 2 Compagnier Reuter und 2000 Bauern in Dahlslandt versamlet, welches, nachdem der Obrister Vitfeldt mit 15 Compagnien die Bauren kurtz vorhero von einem fels Stücktfield genandt verjaget, undt Sie sich darauff wie vorerwenet verstärcket, denselben d. 13 mit anbrechenden Tag attaquiret, von gedachtem Obristen aber dergestalt empfangen worden, dazs Sie noch einem anderthalb stündigen Gefecht dazs feldt raumen undt zwey Metallene Stücks des Unsrigs im stich lassen müszten. Die übrige particularia dieser action sollen mit nechstem folgen. Ihr Königl. Maijts seint vorgestern mit dero armée alhier angelangt undt bis heute still gelegen umb die Völc-

ker in etwas ausruhen zu lassen. Es haben sich hierselbsts noch viele von denen, so auss dem fürgelloffenen Unglücklichen treffen entkommen, eingestelt und befinden sich auch derer bereits in die 300 zu Helsingburg. Der Feindt, welcher seine Wachten bis disseit Laholm ausgesetzt gehabt, hat derselbst bey unserer Ankunfft alsobaldt eingezogen, undt soll dem verlaut nach sich auffs neue wiederumb zurüch nach Urxör (Wexiö?) begeben haben. Morgen werden Ihr Königl. Mayts von hier wiederumb auffbrechen undt dero marche nach Laholm undt vielleicht nach Gelegenheit gegen dem Feind weiter einrichten.

Relation der den 4 Dec. bey Lunden in Schoonen gehaltener Hauptaction zwischen beyderseits Konigl. M:t M:t zu Dannemarch und Schweden, welche selbst in person zugegen gewesen, aus Landscron d. 5 Dec. 1676.

In der Nacht zwischen d. 3 und 4 hujus fing der Feind an bey hellem Mondschein zu marschiren und war bey Anbrechung des Tages die Aue gepassiert, allwo er sich in bataille setzte. Wie wir nun solches vernahmen, rücketen wir aus unserem Lager, stelleten uns in bataille in meinung, der Feind wurde gerade auf uns anmarchiren. Wie der Feind unss aber vernahm, und vielleicht gedachte uns zu überfallen, fing er an seinen march zu verendern, und auf die rechte hand gerade nach Lunden zu gehen, welcher Stadt er vermeinte sich zu seinem Vortheil zu bedienen. Wie wir nun solches sein dessein sahen, befohl der König die gantze Armee zu avancieren und zwar gerade nach der Stadt, und hatte der linker flügel die Avantguarde, welcher so starck avancirte, dass wegen der sich in der Gegend befindenden vielen steinernen Zäunen und Wällen unser Fuess-Volck und Artillerie, welche ob sie gleich ihren

besten Fleiss anwandten, verhindert wurden, sich in solcher eille in eine rechte schlachtordnung zu setzen. Und fing also unser linker flügel nahe und fast in der Stadt mit dem Feind an zu fechten, und folgeten auf die Vortrouppen, welche erst an die charge gingen, unsere rothe Dragoner, die sich dann anfänglich sehr wohl hielten; aber des Feindes rechter Flügel nebst seinem Fussvolck drung sehr stark auf die unsrige, welche ungeachtet der Feind schon hart auf sie canonierte. recht wohl thaten, und drey mahl mit dem Feinde traffen, geriethen aber in confusion. Wie solches der general Arensdorff vernahm, begab er sich eiligst dahin solches zu redressiren, commandirte alsobald 2 Esquadronen von seinem eigenen regiment, die dragoner benebst den vortrouppen zu sousteniren. Wie er aber sahe, dass selbige noch zu schwack waren und der feind ihnen überlegen, beorderte er beede Obristen als Schested und Gotfried gleichfalls auf den feind zu treffen, und avancirte damals der feind mit seinem ganzen recten flügel und infanterie, welche den unsrigen weit überlegen, indem das Fussvolk sich noch nicht gesetzet, brachte der Feind solche unsern linken flügel in confusion. Da solches der General sahe, begab er sich mit ins Feuer alle esquadroner an zuführen, und wieder in Ordnung zu setzen, welches auch geschehen, wenn er nicht in solcher charge blessiret wäre; da ihm den der Arm, mit welchem er den degen führet, entzwey geschossen, dass er sich aus dem combatt zu begeben genöthigt befunden. Im mittler Zeit fing das Fuss-Volck von unserm linken Flügel an auff des Feindes fussvolck vom rechten flügel mit solcher vigeur zu treffen, dass sie solches zurück trieben, konnten aber dazumahl ihr nicht ferner poussiren, weil des feindes Fussvolk durch ihre Reuterei secundirt ward, und unsere Reuterei auf den linken Flügel, welcher sich noch nicht gesetzet, ihr nicht konte

zu Hülfe kommen. In ganzer währender action waren Ihr. M:t benebst dero H. Bruder persönlich zu gegen und die functionen der general thaten und die leute selbst anführten und encouragireten. Und kam der printz unversehenes in einer dess feindes esquadronen, allwo er doch glücklich wieder durchbrach und etliche mit eigener hand erschoss. Es konnte endlich der königs gegenwarth und anwende Mühe nicht verhindern, dass der linke flügel, welcher die meisten Officirer und einige jedoch wenige estandarten verlohren, sich gäntzlich auf die Flucht begab. Der Feind wie er solches sahe, bediente sich seines vortheils, attaquirte unser fussvolck; wobey der könig damals hielte und nochmahlen ordre gab, die cavallerie von solchem flügel sich zu setzen und zu treffen, weilen sie sahen, dass unsere gantze infanterie in feuer und also genugsam secundirt wäre; Solches aber war unmöglich, indem sie nicht mehr zum stande zu bringen waren. Begab sich also der könig von dannen, allda er sich vom feinde fast umbringet sah, nach dem rechtem flügel, wie er den auch sahe, dass etliche Bataillons übern hauffen geworffen wahren. Im mitteler zeit bemächtigte sich der Feind auch unserer artillerie, welche er doch daemal noch nicht gäntzlich behaupten konte. Wie nun der könig zu dem rechten Flügel kam, gab er selbst ordres, stellete andre officirer vor die esquadronen, welche die ihrige verlohren, befahl deroo Leibguardie wiederum auf den feind zu treffen, welches also bald in ihrer gegenwart geschahe, und hat gedachte Leibguarde in währender action zwölf mahl mit solcher vigenr und courage getroffen, dass sie sich dabey überauss groosse ehre und lob erworben, und unter andern das Schwedische leibregiment zu pferde gantz geschlagen und davon 2 weisse mit gold sehr reich bordirte estandarten erobert. Und hat der Obrister Bibo mit nicht weniger ehr und ruhm mit des königs leibregiment

zu fuss den gantzen tag der gestalt gefochten, dass der könig ihm seiner erwiesener courage und conduite halber die general-majors charge beygelegt; und muss man eben selbiges von dem Hr Obristen Levezau rühmen, welcher sein devoir mit gosser courage und conduite sowohl mit seinem regiment als für seine person gethan, und hatt er mit eigener hand mehr als 20 vom feinde erleget. Wie Ihre M:t in voller action bey dem rechten flügel begriffen, begegneten sie den H. General Lieutenant Arenstorff, welcher selbigen commandirt und allzeit im feuer gewesen, und allda noch alles in gutem stande erhalten. Und erzehlte Ihre M:t ihm ausführlich, wie alles an der andern seite passiret, dass der linker flügel sich hatte retiriren müssen. Da bat gedacter H. General Lieutenant Arenstorff den könig die aue zu passiren und ihr person, woran alles gelegen, doch in sicherheit zu setzen, sie versichernd die bataille nicht anders als mit dem Leben, mit Victorie oder zum wenigsten mit guter Order zu verlassen. Welches er auch redlich gehalten. Und passirte also der könig wie wohl nach langwierigen bedencken die aue mit wenig bey sich habenden leuten, und war der feind mit etlichen truppen schon im anmarche solche passage zu disputiren. Gedachter H. General Lieutenant Arenstorf nahm *alsobald die* noch übrige Cavallerie nebst den beiden H. H. General Majors Rantzou und Moerheim, welche sich beeder seits höchst rühmlich und wohl gehalten, so wohl mit ihren regimentern als für ihre person, und hat der letzte seiner gewohntheit nach bey 20 mit eigener hand erleget, gingen also hin die Infanterie, welche steds ins feuer und sehr viel gelitten zu secundiren. Welche dannoch des feindes infanterie so zugerichtet, dass meist alle ihre regimenter übern hauffen und sie viele fahnen erobert. Auch hatt

das

das Weyersche regiment, welche auf die Schwedische guarde getroffen, selbige gäntzlich ruinirt, und sich tapfer und wohl gehalten, bis sie von der Schwedischen Cavallerie gantz umbringet. Auch hatt unser Leibregiment zu fuess benebst unserer Leibguarde zugleich auf die Finnische Dragoner getroffen, welche sich nicht eher zertrennet, bis die granaten dazwischen gespielet und letzlich gantz niedergehauen, das fast keiner oder gar wenig davon gekommen. Wie solches ihre schwartze fähnlein, die wir alle erobert, ausweisen. Es nahmen auch damals die unsrige des faindes artillerie, welcher sie sich mehr als 3 à 4 stunde mit grossem vortheil bedienet, und zu dreyen mahlen die Dänische losung daraus geschossen; auch damit den feind alsobald auf die Flucht gebracht, und ihn obligirt durch die stadt Lunden sich zu retiriren. In welcher flücht etzliche regimenter gantz niedergehauen, wodurch die unsrige sehr viele fahnen und Estandarten wie auch einer herpaucke vom feinde erobert, und gantz vermeinet die bataille gewonnen zu haben. Der flüchtige feind zog wieder seine troupppen an sich, welche nach Malmö geflüchtet wahren, bey welche ihr könig selbst sich befandt und lang von den seinigen gemistet. Wie dan auch die andere trouppen, so unsern linken flügel verfolget und noch frisch waren, und die unsrigen von hinten umbringeten, ehe sie sich dessen versahen, und keinen frischen feind mehr vermuthet, dannoch tapfer mit ihnen gefochten bis sie die slacht von einander geschieden und unsere leute von den gantzen tag ausgestandenen schweren fatiguen ermüdet und kein kraut noch loth mehr gehabt, und deshalb mit den blossem degen auf den feind zu verschiedenen mahlen getroffen, haben sie sich endlich in dess feindes gegenwart mit guter Order so wohl Infanterie als ca-

valleri abgezogen, und weillen die pferde ermüdet, hatt der H. General Arenstorff etliche von des feindes stücken, so er desfalls nicht mit fortzubringen sich getraute, in die aue versencken lassen. Da der feind hingegen so ermüdet, gantz abgemattet und sich so schwach befunden, dass er die unsrige nicht hat konnen verfolgen. Es ist gewiss, dass dieses von beiden seiten eine so cruelle bataille gewesen, als man neulich gehöret. Weillen auch von beiden seiten kein quartier gegeben ward, dennoch höret man von vielen verlohrnen officiren, so wir vermeinten, die todt wahren, dass sie der feind gefänglich mit genommen. Unter welchen sich der Obrist zu pferde Sehested, so auf den linken flügel in anfang blessirt befindet; wie eben mässig auch der Obr. zu fuss baron Schulenburg, und also noch nicht eigentlich weisen kan, was todt oder gefangen. Wir missen erstlich von der Leibguardie 2 Ritmesters namens Puls und Henrich Gersdorff, der Capitain Lieutenant Behr ist geblessirt, der regiments-quartermeister Hans Leonard todt, noch 2 andre lieutenants und 3 Cornets blessirt und todt, von andern regimentern der Obrister Graff Holck todt, 4 Obrist Lieutenants als von dem General Arenstorff Friedrich Holstein, von Dunkan Kos; diese 2 sind vom linken flygel. Von welchem die übrige nebst majorn, ritmester lieutenants und cornets geblessirt; die andern 2 sind Jean Paul von Bülow und der alte Blücher von Levezau, unter welchem der Major v. Baudissin Rügenort todtlich verwundet, wie auch ritmester Preen und Winterfeld, der Capitain-lieutenant Restorf todt, der cornet von selbigen Leibcompagnie den einen arm und einen Schenkel entzwey, 2 ritmester von Leibregiment Reventlou und Hop todt, wie auch etliche cornets und Lieutenants, Major Diebschütz von Sandberg todt, Major von Bülow tod, Major von Sehestedt auff den tod blessirt, Major Brockenhaus von Graff

Holck todt, Capitain Lieutenant von general Arenstorf todt, ritmeister von selbigem regiment Jochim Bextorff(?) geblessiret. Nachgehende Obr. Lieutenants sind blessirt, Hauthausen, von Baudissin, Stürcke(?) von General lieutenant Arenstorff, Bibo von graff Reventlau, schilder von graff Holck, Olaus Anten von Sehested. Der Obrister Levezau ward im letzten treffen mit einer pique ins gesicht geblessiret; von Dragonern Obrister Orten hart geblessiret, und man nicht weiss, ob er todt oder gefangen. Obrister Brockenhus von den rothen Dragonern hart zertreten, da ihm sein pferd geschossen. Der obrist lieutenant von Orten todtlich verwundet. Bey der infanteri haben wir an todten, die wir wissen, von ober officiren den Obristlieutenant von Cicignon Steensen und von Stuart(?) den Obr.-lieutn. Dederding(?), wie auch unterschiedliche Majors, Capitains, Lieutenants, Fendrichs, deren nahmen man in der eille nicht erfahren kann. Ist also dieses dass gewisse, was wir von Oberofficirer todt undt blessirt haben, welche hie und zuvoren genannt. An gemeinen kan man die gewissheit nicht haben weil stundlich mehr und mehr einkommen. Wass an fahnen verlohren, kan man eigentlich nicht wissen, weillen die unsrige die meisten salvirt und auch etliche selbst zerreissen. Wir haben sonst 5 estandarten verlohrn, hingegen 11 von fainde wieder erobert, ohn was annoch die unsrige in währender action zerrissen und haben in alles 26 stücke an Standarten, Dragonnerfähnlein und fahnen. Es ist gewiss, dass der feind weit mehr so wohl an gemeiner Manschaft als auch an hohen und niedrigen Officireren mehr als wir verlohren, in dem sie an generalspersonen verlohren 3 general Lieutenants, nemblich Gall, Schultz und Fersen, davon die beiden ersten todt, und der letzte blessirt und gefangen; wie auch zweene General Majors als Mortaigne und Schon

leben helt man für todt, doch ungewiss und generalmajor graff Wittenberg blessiret. Sie haben verlohren 9 Obristen, von welchen acht todt, unter welchen Niels Bielke, einer von des königs favoriten, welcher das Leibregiment zu pferde geführet, todt; den neundten names Putberg haben wir gefangen. Unser Fussvolck ist zwar etwas abgemattet, die ruterei aber in solchen gutem stande, dass sie sich aufs neue mit dem feinde schlagen kann. Ist also dieses ausführlich und wahrhafftig, wie solche action abgelauffen. Wie unsre bataille, und noch vermuthet die an des faindes seiten gleichfalls gestanden, ist aus diesem beyliegenden abriss zu ersehen *).

Relation von der d. 4 Dec. bey Lunden in Sconen zwischen denen königl. Dennemarchs und königl. Schwedischen arméen gehaltener bataille de dato Landscron d. 5 Dec. 1676.

Nach dem der Feind mit seiner gantzen armée einige wochen sich gerade gegen uns über gesetzet und den langst erwarteten succurs an sich gezogen hätte, ist er in der Nacht zwischen dem 3 und 4 hujus bey hellem Mondschein in aller stille auffgebrochen und hatt seinen march über Löder-Aue unweit Borreby genommen in meinung uns zu überfallen. Wie er aber vernommen, dass wir uns movirten, hat er seinen march geändert und sich in voller bataille zur rechten Hand gerade nach Lunden zugewandt, umb selbige Statt zu erreichen, damit er desto besser den längst vorgehabten Entsatz in Malmö einbringen konte. Als man aber solches sein dessein gesehen, haben Ihre Kon. M:t allergnädigst befohlen, mit dero gantzen armée auf den feind los zu gehen und ihm sein verhaben zu verweh-

*) Denna teckning saknas.

ren. Unser linker flügel führte die avantguarde und avancirte so geschwinde, dass unser Fussvolk und artillerie wegen der vielen daselbsten befindlichen hecken und steinernen wällen, nicht sobald folgen und sich in eine rechte bataille setzen konte und kahm also an den Feind nahe bey Lunden, da den alsofort der linker flügel unerwartet des rechten flügels und Corpo' den feind, so in voller bataille gestanden, in grosser furie angegriffen, und anfangs mit guter succes gefochten. Wie aber der Feind mit seiner gantzen macht auf sie gedrungen, und bald darauff die hauptofficirer so unsere esquadronen anführen solten, theils erschossen, theils blessirt würden, ist selbiger dadurch in confusion gerathen. Welches zu redressiren der General Arensdorff sich äusserst bemühet, und zu dem ende nicht allein 2 esquadronen von seinem eigenen regiment und beede Obristen Sehested und Gotfried commandiret, besondern auch selbst die esqvadronen angeführet. Worüber ihm sein Arm entzwey geschossen und desfalls genöthigt worden aus dem gefechte sich zu begeben. Mittlerweile ist erst das Fussvolck von dem linken flügel angekommen, und hatt auf des feindes fussvolk vom rechten flügel getroffen, auch selbiges glücklich zurück getrieben; die weilen aber solches von feindes cavallerie secundirt worden, als hatt des feinde infanterie dadurch *) . . . . bekommen . . . .

. . . . . In währender dieser gantzer action haben Ihre König. M:t zugleich mit dero H. bruder Prince Georg sich überall, wo es am heissesten dahergegangen, gefunden, dero soldaten encouragirt, auch selbst sie auf den feind angeführet, da dan der Prince unter des feindes esquadronen

---

*) Oläslig stil.

gerathen aber glüchlich wieder davon durchgebrochen gekommen. Ihre M:t haben sich bemühet den linken *flügel* wieder zum stande zu bringen. Wie aber selbiger nicht dazu gebracht werden konnen, haben sie sich von dannen, da sie von dem Feinde fast umbringet waren, zu dero rechten flügel welcher eben in voller action gewesen, begeben sich bemüht. Als aber der feind unsern linken flügel etwas entfernt und in confusion gesehn, ist er auf das fussvolk loss gegangen, und hatt sich der artilleri bemächtiget. *Darauff* Ihre M:t mit dero Leibguarde auff den feind getroffen, und durch den general-lieutenant Arenstorff, so den rechten flügel nebst den beeden General-majoren Ranzou und Meerheim geführet, der Infanterie secundiren liessen, welches auch glüchlich von statten gangen: gestalt sie dan mit der Infanterie die Schwedische guarde und meiste alle dess feindes regimenter zu fuess ruinirt, und viele fahnen erobert haben. Bey welcher action auch die Finnische Dragoner gantz darauff gegangen wurden, alle ihre schwartze fähnlein den unsrigen zu theil geworden seyn, und nicht allein unsere eigene sondern auch des feindes artillerie . . . . und die Dänische lösung zu dreyenmahlen daraus geschossen und zu unserm grossen Vortheil wieder den feind gebraucht worden, ihn dadurch gezwungen zu weichen und sich durch Lunden zu retiriren . . . . . . in welcher retirade einige feindliche regimenter gantz darnieder gehauen sein, und etliche Estandarten und fahnen samt ein paar herpaucken erobert worden. Wie aber des Feindes rechter flügel, so annoch ziemlich frisch, welcher mit unsern linken flügel bis an die Aue gefochten, vernahm, dass ihr ganzer linker flügel in aller eile sich durch Lunden retiriren müsste, und das feld quitirte, wie auch sahe und hörte durch die Dänische lösungschüsse, dass sein linker flügel unseren rechtem flügel den

platz der Bataille und die gantze artillerie überlassen, recolligirte er sich wieder, sobald ihm müglich, und fieng an seinen march gleich nach unsern rechten flügel zu nehmen, welcher schon etzliche stunden meister von dem Platz der bataille und des feindes stücken war, mit welchen die unsrigen tapfer auff des feindes linken flügel spielten; hätten mehreres auch gethan, wenn des feindes artillerie-bedienten nicht mit den pferden wären ihrem linken flügel so eilig nach gefolget. Wie nun des feindes linker flügel, so schon seine retraite durch Lunden auff dem Wege gen Malmö genommen, ihren rechten flügel in vollem anmarche auf unserm rechten flügel sahen, der annoch von allem meister war, setzte er sich wieder und nahm seinen march gegen unsern rechten flügel, welcher schon mit des feindes rechtem flügel wieder in action gerathen war; da es aber mahlen zu einer action gekommen, und von den unsrigen tappfer gefochten worden, so gar dass die unsrigen fast all ihr bey sich gehabtes pulver und kugeln verschossen, und darauf mit blossem Degen auf den Feind zu verschiedenen mahlen getroffen, wodurch demselben kein geringer schade zugefüget worden. Welches gefecht beiderseits so lang continuirt, bis sie die nacht von ein ander geschieden, da dann die unsrige so wohl infanterie als cavallerie im gesicht des feindes mit guter order abgezogen und nach Landscron zu marchiret, ohne dass der feind die geringeste mine gemachet uns zu verfolgen, viel weniger verfolget hatt. In der unsrigen rüchmarsch hat der H. General-Lieutenant Arensdorff etliche von des feindes canonen, weillen sie aus mangel der pferde nicht fortgebracht werden und die aue nicht übertragen . . . . . . *) senken lassen. In obgemeldten actionen muss man bekennen von beiderseiten tapfer

*) Stiken oläslig.

und scharff gefochten, so wenig quartier gegeben worden. Ihre Kon. M:t leibguarde hatt mit sonderbahren valeur 12 mahl getroffen und unter andern des feindes leibregiment zu pferd ganz ruinirt und davon 2 weisse mit gold reich bordirten estandarten erobert. So haben auch der H. General-lieutenant Arenstorff, die beede General-Majorn Rantzou und Meerheim wie auch der Obrister Bibo, Levezou und andere mehr hiebey grosse ehre eingeleget; dar Gen. Maj. Meerheim und Obr. L. viele von feinden mit eigener hand erlegt, wie dan auch die meiste regimenter vom rechtem flügel 8 à 9 mahl auf den feind getroffen. Was irgend ab unserer seite für todte und gequetscht sein, konnen wir noch eigentlich nicht wissen, zumahlen bereits einige, so wir für tod gehalten, wieder zu uns gekommen, andere aber von dem feinde gefangen sein sollen. Bey der Könl. Leibquarde haben wir verlohren zwene Ritmeister mit nahmen Puls und Gersdorf.

Hochgeborner Reichsgraw, Hochgeneigter Herr Reichs-Cantzler. Eu. Excell:ce gehorsamblich zu berichten wass vorgestern und gestern vor eine herrliche victorie gegen den Feindt gehabt, solches erfordert meine Schuldigkeit, und abstatte deswegen gebuhrender massen nachfolgende *relation*; dass nachdem wir neulich mit unsere Armée umb einige Secours aus Norwegen kommend an uns zuziehen nach der seite nach Norweges gemarchiret, der Feindt unter commando des Schwedischen ReichsCantzlers sich anhero gezogen, und nicht nur die Insul Orhörst, besondern auch den Pass bey Quistrum Brügke besetzet und angefangen die Brücke über selbigen Pass zu verfertigen in meinung uns zu suchen. Alsz nun S:r hohl. Excell. hier von Kundschafft erhalten, und wir den gemelten Secours zu uns bekommen, haben S:r Hoh. Excell. den 25:te huj. mich und

den H. GeneralMajor Löwenhelm bey der Armée gelassen; *Sie* aber giengen noch selbigen tage mit einigen trouppen zu wasser umb denen jenigen, welche die vorbemdlte Insul besetzet, den Pass abzuschneiden. Unter dessen marchirten wir auch hier noch zu, und fingen den 26 dieses den march an, dasz wir auch den 28:ten gegen mittag bey dem Pass Quistrumbrück ankahmen, woselbst wir den Feindt in seinen avantageusen Posten funden, fingen an auch Ihm sobald darinnen zu attaquiren, dasz Er auch nach einem stündigem Gefechts sich schimpflich reterirte und den offtgemelten Pass mit Verlusst 18 Gefangener und einiger todten verlief. Wie nun der Feindt schon die Brücke auf die Helfte uber dem mehr gedachten Pass verfertigt hatte, so liess Ich selbigen vollendts verfertigen, auch sogar dasz wir den 29 des Morgens frühe ubermarchiren konnten, avancirten auch noch selbigen Tag bis hierher gegen Odewald. Da dann der feindt in Bataille vor der Stadt finden, Ich liess sobald einige Battaillons zu füsz avanciren und solchen Posto fassen, dass sie vor des feindes Canonen sicher stehen, Er auch Ihnen mit seiner mousquetery oder sonst keinen schaden thun konnte, in meinung den feindt biss zu Ihrer hohen Excell. ankunfft aufzuhalten. Als aber der feindt sich in confusion, der bey die 8000 mann stark, wir aber ohngefehr 5600 wahren, durch diese Stadt zu reteriren begunnte, wurde beschlossen dem feindt nachzusetzen, welches den auch noch ohngefehr 3 stunde vor abends geschahe, und bestanden im nachsetzen, dass die Cavallerie undt Dragoner von der Arrierguarde sich zugleich mit der Infanterie und Artiglerie reterirte und alsso einer den andern in solche confusion brachte, dass von dem feindt über 1500 man erleget, zwey hundert gefangene und alsso ein grosser theil deren noch immerhin gefangen eingebracht wären; welche sich in die Klippen reterirt haben, zertrennet wor-

den, und wurden dar nicht die einfallende nacht undt dass unssere Infanterie durch den langen march und schlechte wege wehren abgemattet gewessen, massen dan nur ein 500 von unsseren Dragonen und Cavallerie zum fechten gekommen, Unss verhindert, dass den Feindt quitiren musste, wenig von Ihnen übrig geblieben sein; den zumahl des Feindes Infanterie, so sich bey einem Pass gesetzet, massen er sonsten in der ganzen reterade nicht einmahl gestanden, auf mein zurufes willens wahr sich zu ergeben, und dass gewehr gepflantzet; allein es geschahe etliche Schuss auf Sie von dem Berge, dass Sie aus desperation Ihr gewehr wieder ergriffen und hielten unssere Leute etwas auf, biss unss dan auch die nacht, wie erwehnet scheidete. In diesem honteuse retraite, welche glaube, dass Sie sein lebtag in der weld nicht schändlicher sein konte, hätte wir bald den ReichsCantzler Graf Magnus de la guarde bekommen, welcher sich noch mit genauer noth salviret. Hingegen aber haben die gantze Artiglerie in 11 Metalls undt 3 Eyssern Stücken bestehend, nebst allen zubehörigen wagen, Pferde und ammunition wie auch alls Bagage, die den Unsserigen ist zutheil worden, bekommen, und immitlerweile haben S:r Hoh:r Excell. auch die jenigen, so sich auf Ohrhorst gesetzt gehabt, gezwungen, sich auf discretion zugeben; da Sie dann 300 Gefangene alss 100 Reuters und 200 Dragoners unter Commando eines Majors bekommen. Bey dieser action sindt etwas 4 à 5 Dragoners von unss undt den GeneralAdjutant Mohr geblieben, und wie sich ein jeder Officier dabey verhalten, so will Ich lieber den ruhm von S:r Hoh. Excell. haben alss mirs selber beymessen, und werden solches Eur. Excell. aus S:r Hoh. Excell. relation zuvernehmen belieben, mir aber unterdessen glauben, dass nichts anders verlangen alss zu sterben &c.

H. S. F. von DEGENFELDT.

P. S. Bey diesser action haben sich folgende officiers zu Ihr. Königl. Maj:tt Dienste und Ihrem eigenem ruhm sehr wohl gehalten alss Obrist Godecking(?), der Obrist Lieut. Arnoldt, Obrist Lieut. Tettau, Major Meyer, Major Rohde (?) undt der Capitain Kokeritz, welcher geblessiret; undt haben wir dem Feinde 19 Fahnen undt Standarter abgenommen. Nechst dem ReichsCanzler Graff Magnus de la guarde haben noch commendirt der General FeldZeugmeister Spaar undt General-Major Breitholtz. In diessem moment komme eigeritten, und habe auf der retirade über 200 Man todtgezehlt, auch ist des feindes übrige Infanterie ganz aus ein ander gangen und haben dass gewehr wegkgeworffen, wie uns dan solches alle Kundschaffter berichten. Odwalds 30 Aug. 1677.

Oeresundische Relation vom 20 Augusti Anno 1679.

Relation von dem, was in Norwegen beym Entsatz der Oddewald Schantze passiret. Auf erhaltene Kundschafft, dass die Schweden, sich aussgebende 8000 Mann starck zu sein, die Oddewalds Schantze oder Redoute, welche, wie bekandt, wird sein nur von geringer Defension, massen selbige mit Steinen und halb von feuern Holtz aufgezimmert ist, auch an einer Klippe, da kein Wasser herumb läüfft ordinirt, und kaum 100 Schritt in der Circumferentz hat, und etwan mit 120 Mann unterm Commando einer Dänischen Capitains Skön genannt besetzt war, am 15 Julij mit 6 groben und 10 kleinen Stücken samt 2 Feuer-Mörser begonnen zu attaquiren, und folgends an Zwo Seiten zu approchiren auf 3 Battereyen aufzuwerffen, haben S. Hohr. Excell. alsofort alle Anstalt gemachet vorbesagte Schantz zu entsetzen, dazu aber nicht gestracks gelangen können; Weilen sie zuvor dass Corps beysammen ziehen müssen. Entzwischen hat der Feind, so davon sonder Zweiffel gute

Kundschafft gehabt, bey 14 Tagen obengenannter Schantze hart zu gesetzet, nicht minder uns zu abusiren mit etzlich hundert zusammen gebrachten Völckern am 21. 22. und 23 Julij bey Mancker und Horland eine Inuasion gethan, und daselbst im marchiren über Zwanzig Bauer-Höfe eingeäschert, biss sie an einen Pasz von einen Lieutenant, so daselbst mit 30 Musquetiren verdeckt gelegen, so empfangen, dasz gestrax derselben Anführer geblieben. Als aber der Feind inne worden, dazs das LandVolck aller Orten in Armis gerathen, und dahero nich sonder Verlust weiter avanciren können, hat er sich retiriret, jeden noch zugeben müssen, dasz die unsrige ihm ins Land gangen, und der erlittenen Brandschaden mit gedoppelter Müntze bezahlet. Als nun mehrmal wohlgemeldte S. Hoh. Excell. den entsatz der oftgenanndten Schantze vorgenommen, haben sie den H. Gen. Major von Duncam mit der Cavallerie und 1500 zu Fusz bei Tanum stehen lassen, sie aber sind mit 1000 guten Knechten von dannen bey Gribbestedt und zvar am 29 Julij mit einigen Scherböthen und Galleyen in 3 Esquaders abgangen, welche vom Herrn General-Major von Cicignon und bey den Obristen Wibe und Arnholt commendiret wurden. Ohngeachtet nun der Wind allerdings nicht dienete, so ist man dennoch dis folgenden Tages bisz vor Oddewald gekommen. Weilen aber die Galeijen und dass andere Fahrzeug nicht so geschwind folgen köndten, als S. Hoh. Excell. gern gewolt, sie indessen auch grosz Verlangen trugen den Zustand der Schantze zu wissen, als haben sie sich am 31 dito mit einer kleinen Jagt und Gallere mit 60 Mann besetzet 3 à 4 Stunden voraus begeben. So fort sie aber die Schantze ins Gesicht bekommen mit nicht geringen Leidwesen ersehen, dass die selbe in voller Flammen gestanden. Worauf Sie sich bisz unter die Stücke verfuget, die Lösung gegeben, 'und gestrax ei-

ne Dänsche Flagge wehen lassen, umb den obengenannten Commendanten darinnen zu animiren, welches er dan als ein braver Soldat mit den seinigen observiret und nachgelebt, indem er alle brennende Wercke herunter geworffen und den Brand folgends gestillet. Nachdem S. Hohr. Excell. überall persöhnlich recognosciret gehabt und befunden, dasz der Feind den Ort Beedes zu wasser und Lande sehr genau beschlossen, dasz nichts als mit Lebens Gefahr ausz oder ein kommen könte, Sie aber eine Post, so eine Pen-Insul mit dreien hohen Klippen abgiebet, welche vom Feinde nicht occupiret war, vor ihn funden, lieszen sie dort mit 50 Mann von denen bei sich habenden durch Obr. Lieut. Tettau und Major Heyr alsobald Posto fassen, und sandten eiligst hin umb mehrern Succurs, welches dann auch glücklich secundirte, maszen der Hr Obrist Wibe eben gegen Abend im Schummer mit 200 Mann angelanget, wordurch vorangeregter Post versterket worden. Der Feind welcher beym Tage sehen können, wie stark man sich postiret, faszete Resolution, in der Meinung, die wenige Leute davon zu treiben, ward aber in seiner Rechnung gewaltig betrogen, massen er mit Hinterlassung vieler Todten abzuziehen gezwungen worden. Am 1 Augusti lieszen S:r Hoh. Excell. annoch mehrere Mannschaft dahin bringen, und nachdehm Sie ein klein Both mit 4 Mann aus der Schantze bekommen, warvon die 2 unterwegens todt geschossen worden, einer geqvetzt, und also der Corporal nur frisch davon kommen, und von selbigen den Zustand in der Schantz erfahren, sandten sie einen wieder mit gleicher Mannschaft dahin, wovon aber nur einer erschossen wurde. Des Nachts wurde der Brand meist geholfen, und bei stillem Wetter die Wercke herunter geworffen, so dasz der Fuss vom Berge nichts als Feuer. Der Feind versäumte kein Zeit, canonirte starck,

und warff aus seinen Mörsern, hatte auch auf der vorerwehnten Pen-Insul Posto gefasset, und eine klippe occupiret, welche obschon sie fast inaccessibel, so hat selbige doch von vorn von denen, so Posto gefasset auf der einen, und mit den Galleijen in der flancquen auf der andern Seiten attaquiren lassen, und zwar mit solchen Success, dass in Ansehung der Lösung der Musqveten vom Feinde, welche mit 8 Esquadronen zu Pferde und 12 Compagnien zu Fuss allda stand, der Post mit 500 Mann eingenommen, desz Feindes Reuter und FussVolch von den klippen verjaget, und die ihm abgenommenen Klippe maintenirt wurde. Er hat aber hin und wieder in den Gebirge neue wege machen lassen, wodurch er sich gezogen, umb nicht unter die Stücke der Schantze zu kommen. Gestern als selbigen Tages Nachmittags, als S. H. Excell. vernommen, dasz der Feind sein grob Geschütz abführte, so der Commandant L. H. Excell. auch wissen liesse, nahmen sie kleine Galleeren, giengen ihm in der Flanqve und canonirten nach ihm; als er aber noch 2 Metallene 12 Pfunden stehen hätte, canonirte er auf die Galleeren, welche nur 2 oder 3 pfündige hätten, dasz sie sich retiriren müssten, doch mit guter Mannier; darauf gieng ein Theil desz Feindes Pulver an, davon einige confusion entstund, und da S. Hoh. Excell. ihre Retraite sahe, suchten sie im der groben Stücken zu profitiren, möchte aber nicht angehen, gestalt er noch ungefehr 300 zu Fuss und 100 Dragoner bey den Approchen, nebenst 300 Pferde im Embuscade stehen hatte, welche auch resolwirt nach Abzug der Galleerer auf 40 nahe beistehender Feuerröhrer losz zu gehen, selbe aber retirirten sich gegen den Berg, und der Feind wieder zu die seinigen. Der Feind ist diese Nacht gantz stille gewesen, und siehet mann nichts als einige Wackten auf den Bergen. Wir haben kein einzig Pferd bey uns umb dessen Con-

tenance in sein eigen Land zu recognosciren. Enzwichen hat man in verwichener Nacht in die schantze den Sucurs hinein gebracht. Seiner Hohe Excellentz haben dem H. General Major von Duncam beordret mit der Cavallerie nacher Quistrum-Brücken zu kommen, aber nicht weiter zu avanciren, in Regard, dasz der Feind selbige Leichtlich coupiren könnte, weiln er fast viermahl stärcker. Inmittelst ist man unser Seits vergnügend und dabey nicht wenig verwundernd, dasz wir Gott Lob mit 5 à 600 aufs höchste im Gesicht und auf ein Musqveten-Schusz der gantzen feindlichen Armée, in 8000 Mann stark, diese Schantz so glücklich secundiret und die feindliche Posten occupiret.

Wir haben Zeit wärender Belägerung Zwantzig Maan eingebüsset, der Feind dahingegen einige Hundert Todten und viel Blessirte bekommen. Oddewald d. 2 Aug. 1679.

Liste der Schwedischen Armée, so vor Oddewald gelegen.

Cavalleri.

1. H. Feldmarschall Aschenbergs oder Königinn Leib-Regiment, 6 Compagnien.
2. Obr. Wellings Regiment, 6 Comp.
3. Obr. Krusis Regiment 6.
4. Obr. Ugla National-Regiment WesterGöthen, 6.
5. Obr. Lindhielms Regement 6.
6. Obr. Stenbocks Esquadron, von AdelFahnen, Finnen und Civil Reuter, zusammen gestossen 4.

Dragoner.

Obrister Dureel.

Infanterie.

1. Gen. Major Rancks alt Regiment, nun Obrist Hamiltons, 6 Comp.

2. Obr. Jernschiels Regiment, 6.
3. Gen. Major Borstels Regiment, 6.
4. Obr. Frölich, 4.
5. Obr. Sangerhusen 4.
6. Obr. Ribbing, 4.

Ohne wasz än aufgebothenen Bauern aus Wester-Jütland, deren eine ziemliche Anzähl gewesen.

Artillerie.

4, 24 pfundige Stücke. 2, 12 pfundige.
10 Kleine 4 à 6 pfundige. 2 Mortiers.

Generalitet.

1. Reichs Amiral Steinbock.
2. Gen. Lieutnant Baron Mörner.
3. Gen. Major Korck.
4. Gen. Major Börstel.

Marstrand den 4 Augusti.

Welcher Gestalt der Feind die Oddewalden Schantz quitiret, wird man von dem Expressen mit mehrern vernehmen, welcher dato abgehet, S:r Kön. Maj:t deszwegen allerunterthanigst zu rapportiren. S. Hoh. Excell. haben den Commendanten von besagten Schantz mit der Obrist Lieutenants, Capitain Bruuns mit des major und andere nach ihrem Wohlverhalten mit höheren Chargen versehen.

Kopenhagen, den 19 Augusti.

Am verwichenen Sambstage sind Ih. Hochgr. Gnad. der Herr Gross-Cantzler, wie auch S:r Excell. der H. Reichs Marschall von Körbitz hier wiederumb angelanget. Mit Reisenden aus Landskron hat man, dasz Obrister Schwanewede vorgestern zu Landksron diverse Gefangene auch eine Anzahl Wagen mit Bier von Malmöe kommende, ein-

eingebracht. Die Königl. Ambassadeurs, Ih. Excell. Hr Baron Juel und Hr EstatRath Bierman sind vorgestern Abend von Lunden arrivirt umb S. K. Maj:t von dero Verrichtungen Allerunterthänigsts Relation zu erstatten. Man vermuthet, sie werden diese Tagen sämptlich wiederumb hinüber gehen. Aus dem Sunde wird referirt, dasz die unsere von denen dort vor Helsingburg ligenden Schiffen am Frejtage ans Land gegangen, und des Feindes Wercken in Brand gestecket. Die Frei-Schützen haben im Kull bey Jonstrup sich eines Schiff-Gefässes, so betrieglicher Weise frembde Flagen gefuhret und meist mit Bier geladen, bemächtiget, auch darauf einige tousend Reichsthaler an baarem Gelde, nebst einem Kauffmann aus Halmstadt, Leonhart Vortius genandt, uber kommen. Eingelauffener Kundschafft nach ist der Feind mit 12 Canonen, und 6000 Mann gegen Halmstadt marchiret, auch soll er annoch continuiren mehrere Stücken aus Malmö abzuführen. Sonst will geredet werden, dasz die Brandenb. Commiszfahrer in der Nord-See ander weit ein Kouffardey-Schiff angehalten.

---

*Utdrag och afskrifter af Danska ministrarna Jens Juels och Mogens Scheels bref från Stockholm till kungen i Danmark, åren 1680 och följande *).*

J. Juel och M. Scheel till kungen af Danmark. Örebro den 31 Maj 1680. — Gesandterna hade den 29 Maj hitkommit, äfvenså drottningen och hofvet; i dag kl. ½ 6 på morgonen kom kungen från Kungsör. — Utom riksmarskalken har på en "dagstid" ingen af rådet varit hos kungen, hvilken roat sig med jagt och fiske tillhopa med Gen. Major Wachtmeister och några kammarherrar. Så länge han så reser omkring, faller hos honom ingen expedition, och synes H. Joh. Gyllenstjerna hafva detta så ordnat, att deri ingen förändring kan ske. Man tror det vara J. Gyllenstjernas påfund, att kungen ej skall komma till Stockholm eller få annan omgifning, förr än Gyllenstjerna kommer sjelf; han vill sålunda säkrare råda om kungen. Kungen sades hafva skrifvit efter Johan Gyllenstjerna. — I Stockholm missnöje och oordning. — Kanslern är än i, än utom staden och tager sig intet till. Som glädjefest öfver kungens förmälning gjorde han på *Karlberg* ett stort gästabud; de flesta riksråd och förnäma personer voro bjudna; man sköt med 16 kanoner, och tre slags vin rann en hel dag. — Skattmästaren förrättar mest kanslerns syssla; i kammaren göres litet; in summa, här förestår stor förändring, och innan den är förbi, kan ingenting med visshet sägas. — Tillståndet i landet temligt; nä-

*) Urskrifterne finnas uti kongl. geheime-arkivet i Köpenhamn. Utdrag och afskrifter äro gjorda och öfversedda af författaren. Jens Juel, den samme, som förut varit Dansk minister i Sverge, och Mogens Scheel voro år 1680 afsända för att beledsaga drottning Ulrika Eleonora in uti Sverge.

stan hvar man kommer att gästa hos bönderna, finner man skålar, bägare, skedar af silfver, och i allmänhet spörjes icke någon stor fattigdom. — Då Juel talte med kungen, utbredde denne sig till Gyllenstjernas berömmelse och sade sig ej gerna vilja sluta något, förr än Gyllenstjerna ankommit.

D:o d:o 3 Juni 1680. Kungen och drottningen hade varit en hel dag till gästnings på svafvelbruket ¼ mil härifrån. — Från Köpenhamn var kommen stadfästelse på traktaten, som J. Gyllenstjerna der afslutat. — Det synes, som kungen allt mer vänder sig till den unga drottningen. — Kungen af Danmark hade befallt gesandterna söka skaffa en pålitlig kunskapare; de svara, att sakerna stå således, att man ej ännu kan dömma hvem, som blifver "en vogue." — Vid hofvet talas mest om andjagt och fiske. — Feuquiere skulle dagen derpå komma, kungen var deröfver ledsen, äfven derföre, att han sjelf icke var språket mägtig. — Kungen ville gerna skicka alla främmande ministrarna från sig till Stockholm.

D:o Westerås d. 9 Juni 1680. Utvexling af ofvannämnde stadfästelsebref skedde i Köping genom kanslirådet Rhensköld. — Kungen talta ogerna med främmande ministrar i allmänna ärenderna; hans bud i Arboga hade vidlyftigt omtalt, huru svår vägen till Strömsholm var, troligen för att afböja sändebudens ditresa. De foro dock dit, men då var kungen utriden och kom icke igen förr, än just då de foro ut genom porten. Han hade ämnat äta middag hos en prest i grannskapet, fick veta, att sändebuden på sin resa voro der, och kom derföre icke dit. — Sändebuden resa till Stockholm. — Allt beror på J. Gyllenstjerna.

D:o Stockholm d. 16 Juni 1680. Sändebuden hade kommit fram förra fredag. — Riksrådet, öfverståth. Gär.

Gyllenstjerna hade tvärt mot Svenska rådets *vanliga* anspråk gjort första besöket hos Juel; denna ovanliga *höflighet* var troligen föreskrifven af brodren, Joh. Gyllenstjerna. Denne sednare hade sjuknat på vägen, var nu bättre. — Sändebuden hade för skattmästaren förestält, att i följe af den nära alliancen hade H. J. Gyllenstjerna i Danmark fått del af med hvarje post in- och afgångna skrifvelser från och till Danska sändebuden. *De begärde* nu samma förtroende i Stockhom. — De begärde ock, att fastän K. M:t af Danmark icke tviflade på K. M:ts af Sverge tillgifvenhet för den unga drottningen, likväl hennes lifgeding, stat och handpengar måtte med första komma till riktighet. — Skattmästaren tviflade ej, att, då efter kongl. resans slut kansliet komme i ordning, Danska sändebuden skulle få alla begärda meddelanden; han klagade, att Frankrike handlade i Tyskland pro lubitu, hade af Sverge begärt, att fordna katolska stiftelser i Brehmen och Verden skulle åter åt katoliker inrymmas. Frankrike visar Sverge kallsinnighet. Drottningens ärender, lofvade skattmästaren skulle med första företagas. — Kungens lust att rida, jaga och vara hos sina hästar begagnas mästerligt för att leda honom så, att han ej ser genom andra ögon, än man vill.

D:o d:o 19 Juni 1680. Man berättar, att kungen vänder sig mer och mer till unga drottningen; detta väcker allmän glädje, ty drottningen vinner kärlek af en hvar, som lär känna henne. Kungen har på Strömsholm gifvit drottningen 3000 ducater, hvardera jungfrun 150, hofmästarinnan 400, mamsell Marchall 250 dukater. — Drottningen ville derföre tillbaka begåfva det folk, som kungen sändt mot henne till Helsingborg. Hofämbetsmännen talte också dageligen sins emellan om en drottning, som för lång tid sedan kom från Danmark och gaf stora föräringar vid

hofvet. Fitinghoff lät ock märka, det man visste, att Danska sändebuden för sådant ändamål medfört åtskilligt från Köpenhamn. Detta var sant, men de hade sändt det tillbaka, eftersom i Halmstad ingen stor *"opwærtning siuntes."* Drottningen begärde dock för detta ändamål få pengar från Danmark. — Johan Gyllenstjerna är död, deraf mången väntar stor förändring i Sverge. "Herr Johan Gyllenstjerna var en man, som E. M:t sjelf känner, utan façon, hade förakt för all faste och apparence, tarflig, kunde mycket arbeta, var dristig och entreprenant, en käck man och i alla dessa stycker öfverensstämmande med kungens humör, så att detta troligen varit det första trappsteget till den höga nåd, han åtnjutit; sedan har kungen hos honom befunnit ett stort nit för hans tjenst, lycka uti rådslag, fermeté i desseiner, att hvad han sig föresatte, sökte han på allt sätt bringa till slut och lät sig derifrån icke lätteligen draga, oegennytta i alla hans gerningar; allt detta gaf honom hos kungen den consideration, att kungen för honom uppenbarade alla sina tankar. I krigssaker, som konungen eljest sjelf vill disponera, hörde han dock Gyllenstjerna och ingenting skedde utan dess avis. I utländska ärender, hvari konungen icke ägde all den kännedom, som behöfdes, kunde Gyllenstjerna fullkomligt göra, allt hvad han ville; ja det tros till och med, att han från Köpenhamn och Skåne utfärdade många expeditioner utan att vidare förfråga sig. Öfver inländska saker hade han general disposition och ingen ting skedde utan hans avis; ingen var mer betrodd i sin charge, än han ville; ingen fick närmare kännedom om ärenderna, än honom behagade; ""en eller anden aff de smaae secreterer lod hand expedere der oppe et og andet smaa inlendske sager, hvilket hand dog omdreiet, som hannem self behaget."" Om rådet har han gifvit konungen den tanka, att det under förmyndare

tiden illa förestått regeringen; att största delen var Frankrikes pensionairer och till samma land sålt fäderneslandet; andra vore oförståndiga och hade åter blifvit barn, andra illvilliga. Med ett ord: han hade gifvit kungen en dålig tanka om alla; så att kungen så mycket möjligt skydde dem. Skattmästaren är den enda, som han någorlunda skonat." Kungen var nu i svårt val, hvem han skulle lemna sitt förtroende; i utrikes ärender blef det troligen åt skattmästaren och åt Örnstedt. Den förre var liksom Gyllenstjerna fiendtlig mot Frankrike, hade alltid visat benägenhet för Danmark, och hade försäkrat Juel, att, hvad förändringar Gyllenstjernas död också medförde, kunde dock kanslern aldrig åter komma upp igen, ty han hade förlorat allt anseende hos kungen. Inre ärenderna skola troligen efter Gyllenstjernas död behandlas mera både långsamt och lamt, emedan det icke finnes någon med hans sjelfförtroende, och det dröjer länge innan konungen sjelf kan "formellement traktera sakerna." — Holländarna hade, för att stadfästa förbundet med Sverge, fordrat. 1:o att få bygga skepp i Svenska hamnar; detta troligen för att slippa betala tull på jern och trädvarors utförsel dertill. Det afslås. 2:o lindring i tullen på trädvaror. 3:o att trakteras som gens amicissima. — Svenska köpmän äro illa tillfreds med sista beslutet om Sundstullen; så att, ehuru litet fördelaktigt det var, så var det dock väl, att det före Gyllenstjernas död blef stadfästadt. — Kungen ser ej gerna främmande ministrar.

D:o d:o 23 Juni 1680. Skattmästaren har nästan färdigt förslaget om drottningens lifgeding, hand- och spelpengar, så att hon dermed troligen blifver nöjd. Man säger, att hon stundom om morgonen befinner sig illa, hvilket de hålla för ett herrligt tecken. Nöden i kungens stat och i kammarväsendet är större, än man kan inbilla

sig; missnöjet hos folket betydligt. Om nu allt detta kan hjelpas genom Gyllenstjernas död, lemnas derhän; men visst är, att näppeligen finner kungen hans like. Man söker nu göra åtlöje af hans förslag att utvidga Landskrona, och förlägga flottan till Karlskrona. Juel hvarken rosar eller lastar det, för att ej gifva anledning tro, det Danmark deri har något interesse. — Sverge är missnöjdt med det sätt, hvarpå det i freden af Frankrike behandlades; säger sig under kriget hafva förlorat 100,000 man. — Örnstedt hade kommit till Juel och hälsat, att kungen efter Gyllenstjernas död åter genomläst det med Danmark afslutade förbundet och ämnade dervid stå fast, och snarare öka än minska förbindelsen, och ämnade sjelf derom med sändebuden samtala.

Den d:o 26 Juni 1680. Danska ministern Hoegh i Paris hade från Köpenhamn fått befallning att åt Svenska ministern i Paris, Nils Bjelke, lemna understöd, och att alltid betrakta Svenska ärenderna som sin egen konungs. Colbert sökte väcka jalousie dem emellan, men hittills förgäfves. — Sändebuden sökte sjelfva och genom drottningen laga så, att ärenderna skulle falla i riksskattmästarens händer. — Efter Gyllenstjernas död skola troligen förslagerna om Karlskrona och Landskrona blifva till intet; och konungen komma att mera conferera med rådet än hittills. — Många vilja betrakta sista riksdagen i Halmstad såsom endast ett utkast, hvars beslut kunna disputeras vid denna riksdag, som tros blifva tämligen märkvärdig. — Klas Rålamb, L. Sparling och Falkenberg hade för någon tid sedan fått befallning att resa till Pommern för att bilägga en tvist mellan Königsmark och Stralsund. De ville ej gerna dit, och skulle nu också troligen slippa, sedan största delen af denna stad, som var qvar efter sista branden, åter genom en ny eldsvåda uppgått i lågor.

D:o d:o 30 Juni 1680. Den 26 Juni kom kungen *till* staden; d. 27 Juni förmiddagen gingo sändebuden till *slottet*, blefvo straxt inlåtna i kungens rum, der alla riksråden voro samlade, och kungen samtalade med Franska sändebudet, hvarvid riksskattmästaren var tolk. Kungen gick straxt till sändebuden, talade med dem en half timma, beklagade Gyllenstjernas död, försäkrade om sin fortfarande vänskap mot Danmark; skattmästaren och Örnstedt skulle derom med sändebuden vidare öfverlägga. — Kungen hade besett den i verk varande byggnaden vid *Jacobsdal*, samt sedan gifvit företräde åt drottning Kristinas sändebud, marquis del Monte, som gratulerade till fred och förmälning, men tillika hade i uppdrag att utkräfva den inkomst, som drottningen under kriget mistat. — Juel berättar vidlyftigt konferensen med Bjelke och Örnstedt om drottningens lifgeding m. m. — Den 29 Juni f. m. voro sändebuden på slottet, då Juel straxt gick att samtala med gr. Nils Brahe, och på ögonblicket kom också kungen dit. Gr. Brahe talte om sin underhandling i Köpenhamn straxt före krigets utbrott m. m. Kungen också, och med stor blygsamhet, om de träffningar, som förefallit, samt att Juel under kriget ständigt varit i Norrge eller på flottan. Denne svarade, att han förlorat minnet om allt, som *tilldragit* sig före d. 27 Sept. 1679 (då fred och förbund mellan Sverge och Danmark afslutades); minnet af det förra borde bibehållas, endast för att gifva inbördes aktning och att varna för missförstånd. Gr. Nils yttrade då, att habendi cupido kommit mycket ondt åstad. Juel svarade, ja och att man derföre icke borde utsätta sig för frestelsen; båda rikena hade många gånger erfarit, att, då de med inbördes strid mattat hvarandra, kom der alltid en diktator och föreskref dem lagar begge två. Om derföre någondera af eröfringslusten ansattes, vore det bäst att vända sig

åt annat håll. Detta biföll konungen; gr. Brahe drog sig sedan tillbaka, då kungen och Juel talade om sista konferensen, och Juel öppet yttrade sin önskan, det konungen efter Gyllenstjernas död måtte lemna sitt förtroende åt skattmästaren, som följde samma grundsatser och ville befordra vänskapen mellan Sverge och Danmark. Kungen upptog detta väl; "han bekände, att han visserligen icke kunde bringa dessa grundsatser in i allas hufvud, men, då det ändå blef dervid, och han sjelf ville hafva det så, så måste de väl foga sig." — Kungen talte med Juel, tills alla gått, var mycket nådig, sade, att Juel nu mera ej var en främling i Sverge; lofvade att gifva sändebuden företräde, när de önskade, och försäkrade, att hans löfte var orubbeligt. Med Franska sändebudet talade han ej ett enda ord. Sedan voro Danska sändebuden åter i konferens. — Den 30 Juni voro Danska sändebuden på slottet, då kungen åter ensamt talade med dem, allt ifrån han kom ur rådet, ända tills han gick till middagsbordet d. v. s. ½ timme. — Den 1 Oktober skola riksdagssittningarne börja.

D:o d:o 7 Juli 1680. Man underhandlade med en Hamburger-köpman Wanters för Gottland, och med Pommerska räntmästarne att få de pengar, som skola gifvas för Wismar, Poel, Ny-Closter och Rygen. Kungen betalar sjelf för Gottland, på det ej landet sjelf må dermed betungas, utan så mycket bättre gifva drottning Kristina dess inkomst. Hon påstod, att de allierade beviljat henne neutralitet, om blott Sverge velat gå in derpå. — Alla riksråd voro af konungen med serskilda bref kallade, utom kanslern. — Frankrike sökte efter Gyllenstjernas död åstadkomma förändring i Sverges yttre politik. — Ascheberg skulle blifva generalguvernör i Skåne efter Gyllenstjerna, men ej med så stor magt. Man förtviflar om att utföra planen med Landskrona. Hvar gång man talar med konungen, beklagar han

Gyllenstjernas död; och i sanning sagdt, han har ej dess like. Kungen har beslutat utföra alla Gyllenstjernas planer, och har efterskickat hans papper för att derutur bättre studera dem; mycket lär Gyllenstjerna före sin död hafva bränt. — Skattmästaren har hittills behållit direktionen uti rådet och kansliet, men kan icke gerna länge förena detta allt med skattkammaren; han lärer ej heller vara böjd för att lemna den sistnämnde. Hur det går, så kommer han dock alltid att bibehålla mycken kunskap och del i ärenderne. — Man talar eljest mycket om, att grefve Bengt skulle komma i fråga, hvilken också länge varit hos kungen; men hans lynne är vida skildt från kungens, varande ceremonieux och långsam; den enda sympathie dem emellan består deri, att också gr. Bengt är en stor älskare af hästar. — Kungens vänskap är långsam att vinna, men sedan beständig. — Man söker med högre plats och lön få kanslern från kansliet; antingen till fältherre, eller om drotsen låter handla med sig, hvarpå dock tviflas. — Härhos följer den stat, man för drottningen gjort; den är ganska honorabel och större än den, som i Köpenhamn föreslogs. — Det var svårt börja underhandling, innan man såg, i hvars händer sakerna skulle falla. — Sändebuden begärde 1000 Rdlr för att dermed kunna vinna en eller flere kanslisskrifvare.

Dto d:o 14 Juli 1680. Kanslern ursäktade sig från göromålen; de skötes undertiden af skattmästarn. — B. Oxenstjernas vänner säga, att denne undanbedt sig kanslerstjensten. — Man yrkar på Klas Rålamb, Sperling och Falkenberg att inträda resan till Pommern; den förste hade fått I. Gyllenstjernas lagsaga af 1500 R:dr årlig inkomst, dertill betalning af sin fordran på 10,000 R:dr. — Det var tre, som förnämligast satte sig mot giftermålet i Halmstad. 1:o Grefve Pontus; han skall till Derpt, som president i Hof-

rätten; men uppskjuter resan, förevändningen en sjukdom. 2:o Henrik Horn; han skall som guvernör till Brehmen, men uppskjuter resan för svågerns, gr. Wittenbergs, begrafning. 3:o Olivekrantz, han skall till Revel som ståthållare; ett stort namn, men ringa syssla, ty han har öfver sig en guvernör och i lön blott 1200 R:dr. — Det var fråga om att i Sverge och Danmark upprätta kommissioner att undersöka och afgöra ömse undersåtares fordringar. — Ännu hade skattmästaren och Örnstedt ärenderna omhand; sändebuden hade sökt understödja båda, den förste, emedan konungen af Danmark så befallt; den andre, emedan han fått så stort anseende och var af en så "raisonabel conduite," att sändebuden ansågo klokast, att honom förbinda. — J. Gyllenstjerna hade mot alla, hvars medtäflan han fruktade, ingifvit kungen ett misstroende, som nu försvårade hans ställning och val.

D:o d:o 10 Juli 1674. Enligt förslaget stiger drottningens stat till 108,000 R:dr. — Kanslern har kommit till sitt lusthus, en half mil utom staden. — Drottn. Kristinas sändebud var förtroligt med det Franska.

Drottning Ulrika Eleonora till Danska sändebudet. Kungsör d. 14 Juli 1680. Ich habe des H. Ambassadeurs Schreiben empfangen, bin ihm obligirt vor die soings, so er wegen meine affaires nimbt, und sehr satisfaite, dass man mir alle nöthige Connoissance gegeben, und mein Auis zum Beschluss der Sachen begehret, welchen ich mich nicht retardiren will, um den H. Ambassadeur nicht überdrüssig von dieser materie zu sehen. Ich habe aus seinen Brieff und beygefügtes gesehen, dass der Hoffstadt, so man mir verordnet, an Zahl viel grösser, wie ich vermuthet, und weil mir duncht, dass er fast ein Hoffstadt á part ist, und ich nicht wünsche noch verlange von meinem Herrn Ihr. Maijt separirt zu sein, als sehe ich eben nicht, dass mir

eine aparte Hoffstadt vonnöthen, habe also auffgezeichnet, was ich necessaire gefunden, und begehre das übrige nicht; wird also der H. Ambassadeur das projekt nach dem meinigen reformiren, nach welcher er auch mag geschlossen werden — — — — (Uti en liten medföljande nota nedsätter drottningen sitt stall till 3 spann hästar, i st. f. 5, som voro föreslagna. Uti ett kort bref af d. 17 Juli 1680 förnyar hon till Ambassadören sin d. 14 Juli gifna föreskrift.)

Juel och Scheel till kungen af Danmark. Stockholm d. 21 Juli 1680. Kungen visar mer artighet mot Danska sändebuden, än mot några andra; men folket är dermed mindre nöjdt. — Drottningens önskan att medelst liten hofstat lätta Sverges nu svaga finanser, samt att hon för enhvar, som går bort, antager Svenska tjenare i stället, tillvinner henne allmän kärlek. Flere af de Danska betjenterna ville af henne pocka sig till högre lön, än deras vederlikar hade hos kungen; då gaf hon på én dag åt 16, som det begärt, resepengar och afsked och antog Svenskar i stället. — Sverges skulder äro stora, förråden inga, regementerna knappt halftaliga.

D:o d:o 24 Juli 1680. Rikskanslern gr. M. De la Gardie har fått befallning att resa som general-guvernör till Liffland, och tillika löfte på drotsämbetet, då gr. Brahe dör; kanslern vinner härigenom att kunna så mycket längre aflägsna sig från de borgenärer, som i stor mängd förfölja honom. — Skattmästarn har gifvit tillkänna, att han häldre stannade vid kammarn och penningarna, än vid kansliet och pennan. Göromålen i det sednare uppdrogos derföre åt gr. B. Oxenstjerna, men han är som äldsta kanslirådet ännu utan titel. Han hade varit mycket brukad i utländska saker, derigenom vunnit stort anseende, ehuru han öfvat sig lika mycket i "ceremonier" som i "realiteter;" hvilket ock gjort hans väsende för enkedrottningen behagligt; så

att hon understödde hans antagande; detta gjorde också alla de sekreterare, som hade kungens öra, ty de hoppades i Oxenstjerna finna en god och kommod man, som nöjde sig med namnet och lemnade dem magten. — Ehrensteen har sökt och blifvit president i Wissmar, en nu mot förr ringa plats, då den ej mera är förenad med att vara Legatus per Germaniam och 6000 R:drs lön; Ehrensteen sökte den dock, häldre än att skickas hit och dit. — Örnstedt blifver hofkansler. — Ett skepp blef kalladt Stenbock efter riksamiralen; densamme som för 2 år sedan dömdes till hög plikt och incapable att tjena; tiderna förändras. — Inom 30 år hafva alla hofkanslerer blifvit riksråd utom Ehrensteen.

D:o d:o 4 Aug. 1680. Sverge har alldeles ingen kredit; man hade nu på 10 år bortarrenderat Rewels tull mot 25,000 R:dr; ämnade göra likaledes med de andra tullarna i Est- och Liffland. — Olivecrantz vill ej antaga ståthållaresysslan i Rewel utan häldre lefva som enskild. — Ehrensteen är ej mycket nöjd med sin presidentplats, men Örnstedt har redan satt sig i besittning af hofkanslerssysslan. — Ascheberg vill ej blifva general-guvernör i Skåne, men konungen har ånyo befallt honom dertill. — Kungen ämnar vara alla Lördagar, Söndagar och Måndagar hos drottningen på Jakobsdal; de andra dagarna i staden.

D:o d:o 11 Aug. 1680. Det är beklagligt, att Danska undersåtare så illa uppgjort sina förhandlingar med de Svenska, att härvarande "rätter kunna rätteligen göra orätt." — Ryssarna hafva härstädes ett stort nederlag för såpa, groflärft, pelsverk, talg, lin och hampa, (hvilka varor de sälja). Detta nederlag brann helt och hållet upp natten mellan Lördagen och Söndagen.

D:o d:o 18 Aug. 1680. "Kungen och drottningen hafva försökt komma hit sjövägen på en kongl. jagt, kallad Carolus; men den har stött på en klippa och fått så stort

läck, att deras majestäter knappt hunno upp ur kajutan, förrän jagten fylldes med vatten; ett par af hofjungfruarna hafva illa slagit sig och nästan allt, som de hade i skepps-rummet, blef förderfvadt; man fortsatte sedan resan till lands, och kom i går aftons till Jakobsdal. Detta ställe, som enkedrottningen för 100,000(?) R:dr köpt af rikskansleren, har hon mycket tillbyggt och rätt skönt möblerat med tapeter, målningar, sängar och tillbehör, och nu åt unga drottningen förärat. Man må förundra sig öfver, huru väl enkedrottningen förvaltar sina medel. Jakobsdal har säkert kostat henne 150,000 R:dr; ett annat lusthus, som hon håller på att uppföra en mil härifrån, kalladt Drottningholm, blifver ej färdigt för mindre än 200,000 R:dr. Byggandet på ett 3:dje, kalladt Strömsholm, har väl kostat henne 40,000 R:dr; och under sista kriget värfvade hon och förärade åt konungen ett regemente af 800 ryttare." — Riks-skattmästarn är så pass återställd, att han kan sitta uppe. Han är emot Fransyska negotiation. Sverge misstycker 1:o att Frankrike disputerar de sekulariserade andliga godsen uti Tyskland, och icke aktar, om de varit sekulariserade a:o 1624 eller ej. 2:o Då Sverge under föregående krig var i största penningebehofvet, föreslog Feuquiere, att kungen skulle till Frankrike för en betydlig summa sälja sin eventual succession på Zweybrücken. Svenska konungen svarade, att han detta icke ville, ej heller kunde, emedan det var ett feudum; hvarpå Frankrike lät genom genomtåg, pålagor m. m. förstöra landet, och ur hertigliga kansliet borttaga alla vigtiga papper för att tvinga Sverge till ofvannämnde afhandling. 3:o Frankrike har i Metz frändömt hertigen en del af hans land, jemnte fructus perceptos et percipiendos, så att de öfriga knappt räcka dertill. Svenska sändebudets föreställningar deremot i Paris blefvo först höfligt mottagna, sedan ej ens hörda. — Kommission att

dömma öfver Svenska och Danska undersåtares tvister var nedsatt; Nils Brahe ordförande.

Dto d:o 21 Aug. 1680. Drottning Ulrika Eleonora hade först afsagt sig den henne erbjudna förvaltningen af hennes penningar; men tycktes nu komma på andra tankar. — Hon ville sjelf gerna vika för enkedrottningen, men tyckte mindre om, att hennes folk skulle vika för enkedrottningens, och ville hafva bestämdt härom. Åtminstone tyckte hon, att hennes hofmästarinna borde gå näst efter enkedrottningens; men nu måste hon, såsom ej grefvedotter gå under enkedrottningens kammarjungfru, fröken Stenbock, född grefvinna; hvaröfver drottningen visade något missnöje. — Hertigen af Pfalz-Zweybrücken, som konungen af Sverge skall ärfva, är 74 år; man säger, att Frankrike åt pfalzgrefven af Birkenfeld erbjudit Zweybrücken som län. — Man tvistar ock om underhållspengarna, hvilka Frankrike betalt till den dag, då freden slöts; men Sverge fordrar till den dag stadfästelsen skedde och utrymningen verkställdes. — Nils Bjelke förutsäger, att Frankrike vill bryta löst mot Strasburg. — Örnstedts underrättelse, att enkedrottningen skänkt Jakobsdal åt unga drottningen, var ogrundad. — Det vore önskligt, att dessa fruar kunde i längden förlikas tillsammans. — Unga drottningen visar mycket "jugement och raison!" — Öfverste Welling, en "udvortis raisonabel" karl skall som sändebud till Köpenhamn tills baron Bonde eller Fleming blifva färdiga.

Dto d:o 28 Aug. 1680. Kungen hade utfärdat ranglista för hoffruntimret. Bland båda drottningarnas hoffruntimmer skall den rang iakttagas, som af enkedrottningen blifver bestämd; och alla, som hädanefter antagas, skola gå efter sin ålder i tjensten, antingen de höra till konungens, enkedrottningens eller drottningens hof. Det vore väl, om hoffruntimret kunde i längden låta spänna sig tillsamman.

(Härvid märkes, att i det kungliga brefvet kallas Hedvig Eleonora alltid *Hennes Maj:t Enkedrottningen, vår fru moder;* men Ulrika Eleonora *Hennes kärlighet vår tillkommande gemål;* ehuru hon redan för flere månader sedan vigdes vid konungen på Skottorp. Kanske, medan hon ännu ej var krönt, blef hon ej kallad gemål och majestät).

D:o d:o 1. Sept. 1680. Sverge vill af Danmark hafva försäkran om Wismars återlemnande, då kontribution är betald; Danmark svarar, att en sådan försäkran är *onödig*, emedan den redan i fredsslutet är gifven. — I Köpenhamn berättades, att flere bland Svenska ständerna, i synnerhet prester och bönder, ämna vid nästa riksdag bjuda kungen souverainiteten. — Hvad bönderna angår, tro sändebuden det icke vara något bestämdt, ty dels äro de för spridda, dels ej en gång valda, så att med eller mellan dem ingenting kunnat öfverenskommas. Sådant skulle också till ingenting tjena, emedan de, såsom gemene man öfver allt, till hälften ex raptu föras, mera än med långsamma consiliis och välbetänkta ord. — Hvad presterna angår, så torde väl en och annan biskop vara för konungen mycket porterad, och Joh. Gyllenstjerna byggde mycket på en del af dem, men enhvar behåller sin mening inom sig till riksdagen. — Det hade varit fråga om, att kungen och drottningen skulle göra en hastig resa till Skåne, och der möta drottningens syster; men kungen får ej tid för riksdagen. Kungens största nöje är hastiga reser. — Aschenberg har mottagit general-guvernörskapet öfver Halland, Skåne och Blekingen, men med villkor att derjemte behålla Göteborg och Bohus. — "Kungen har sjelf lemnat drottningen i hand ett halfår af hennes handpenningar i dukater; men, som hon det sjelf med honom *démeleret*(?), så hafva de ock beräknat hennes del till sådant värde, att hon deraf icke skall befinna sig väl."

väl." — Pfaltzgrefven af Zweybrücken har skickat hit och erbjudit kungen, att ännu under pfalzgrefvens lifstid taga eventual besittning af landet; en öfverste var för sådant ändamål härifrån nedskickad.

D:o d:o 8 Sept. 1680. St. Bjelke och Örnstedt lågo båda af fotgikt sjuka, hvarför intet afgjordes. — Nils Bjelke begärde och troddes få tillstånd att återvända från Paris; Liljeroth, som nu vunnit erfarenhet, skulle efterträda honom. — Öfv. Welling uppskjuter sin resa, tills drottningen af Danmark kommer upp efter sin barnsäng, för att ej få vänta på företräde. — Moskoviterna hade under sista kriget afbrutit sammanträdet på gränsen, under hvilket de framställt den orimliga fordran att få Ingermanland och Karelen tillbaka. Nu skulle nytt sammanträde öppnas; Ryssland skickade ingen Bajor, Sverge derföre intet riksråd; utan landtrådet Tiesenhusen från Liffland och hofrådet Klingstedt, hvilka begge några gånger varit der. — Rålamb, Sperling och Falkenberg hafva nu rest till Pommern.

D:o d:o 11 Sept. 1680. Det går långsamt med underhandlingen om renunciationsakten, och om Sverges skyldighet att underhålla fyrar. — Det säges, att Brandenburg oroar Oderfarten till Stettin, för att leda handeln till sina städer. — Kungen skall med drottningen under riksdagen hålla högtidligt intåg i staden, hvartill några troppar äro kallade; tiden skall visa om också något annat dermed åsyftas.

D:o d:o 15 Sept. 1680. Drotsen är död; hans efterträdare i syssla blifver troligen kanslern, i arf deremot grefve Nils Brahe, som derigenom blifver den rikaste man i riket. Det stora arfvet med åtföljande sysselsättning skall förmodligen hindra honom från att presidera i Danska sakerna. — Kungen är missnöjd med den "Camerier," som han ut-

skickat att betala lösen för Wismar och sold åt garnisonen, och säger sig aldrig hafva honom sådant (begära Danska kungens försäkran att sedan öfverlemna Wismar?) föreskrifvit, utan beständigt litat på, hvad i traktaten sagdt var.

D:o d:o 22 Sept. 1680. Kungens och drottningens högtidliga intåg är uppskjutet tills vid riksdagens slut. — Drottning Kristinas anspråk äro stora, emedan kungen både från Halmstad och i flere bref lofvat att godtgöra (frieholde) henne, hvad hon i detta krig förlorade. *Det steg nu till några tunnor guld.* — Fitinghoff och Öfv. Löjtn. Brethoff(?) hade åter påmint Juel om, att drottningen borde utdela skänker vid hofvet; samt omtalat, hvad drottning Hedvig Eleonora gaf både vid sin ankomst och vid sin kröning.

D:o d:o 25 Sept. 1680. Vid Danska kommission voro 84 saker gjorda anhängiga; utom för 4, saknades handlingar och fullmägtiga, och de röra alla rådsherrarna och de förnämsta sekreterarna och deras bröder, svågrar o. s. v. Men kungen har lofvat att allvarligt bringa allt till riktighet, och talte sedan derom med gr. Nils.

D:o d:o 29 Sept. 1680. Gamla grefve Oxenstjerna (Axel) hade efterlemnat den maxime, att man vid främmande hof bör hafva pålitligt folk. Nuvarande direktörn af kansliet gr. Oxenstjerna (Bengt) gör sig en heder af att hafva varit i gamla Oxenstjernas skola, och att följa hans grundsatser, som orakel. Men ännu höres ej af något afgånget sändebud mer än Öfv. Welling, som rest i dag. Han är en ärlig kavaljer, af kungen väl liden. — Riksdagssaker är nu hofvets största sysselsättning. "Derved kommer en stor sag, fordi nogle aff Stænderne ere opvichlet (som ved Rixdagen i Halmstad er begyndt; og ved denne Rixdag fuldkommelig formenes at giennem drifves), som fordrer aff Kongens formynder fulkommen regenskab derfore og adskillige foræringer og donationer, de giort hafuer, hvorved berettes,

att de sig sjelf meget imellem gifuet og foræret hafue, og derofver skulde en Commission oprettis, som kaldis dend stoere Commission. For denne sag er förmand Baron Claus Flemming, hand som er destineret at succedere i Danmarch Obr. Welling. Hans fader, Hr Herman Flemming war med Coyet begyndere til reductionen aff dend 4 part aff det gods, Dronning Christina bortforæret, som hand saameget till gode nöedt, at naar sidst afledne Konning Carl hannem ved testamente till Rixschattmester forordnet, bleff hand aff Ständerne forschutt. Henseen er vell mest paa RixCanceller og affgangne Schattmesteren Gustaff Bonde. Wieder at dömme, hvad pli samme Rixdag will tage, er meget presomptios, thi det er vist, at hofuet sine demandes schall rette ligesom de seer Stendernes inclination, udaff huilchen de sig alt got formoeder. Rixdagen blifuer i offuermorgen udblæst, og forsamlingen meenes tillkommende tisdag, som vore i gaar 8 dage, at skulle tage sin begyndelse.

D:o d:o 2 Okt. 1680. I går utblåstes riksdagen. Till landtmarskalk är nämnd Klas Fleming, densamme, som är ordförande i stora kommissionen, och i förslag att komma efter Welling till Danmark. — Gref De la Gardie är nämnd till riksdrots.

D:o d:o 6 Okt. 1680. Dronningens doent angaende er apparence det tillkommende üge schall till ende komme. Dronningen hafuer stundom en facilitet, som giöer hende schade. Det er nu den anden gang, hun hafuer tilstaet, naer de med hende allene taalen, at wilde, at hendes Etat aff Kongens betaelis motte, og deraff dependere; saa mand lidet kand sige, hvordant det for saadan forandring schyld endelig blifuer. Inventarium angaende, hafuer de sagt, de det vilde ved en Jubilerer laade giennem see.

Princesse Wilhelminæ Ernestinæ renuntiations-act blif-

uer nu paa dansche öfuersatt, og faaer wi de at see, om de derofuer glossere vill, hvormed de sig ej laeder merche. Eders Maiist. schall sig Allernad. vell erindre, at huer aff Eders Maiist. Systers er different, og Wi ingen deraff hafuer choisere kunnde, inden wi viste eijgentlig, huilchen Eders Maijst. behagede.

Udi de andre Sager lofvede de fauorable expedition, undskyldendes sig med Longsomhed for Rixdagens schyld, og glemte der hos at sige, at det vaer deris naturel end og i de Sager, de allermest begierer og ynscher.

D:o d:o 9 Okt. 1680. På riksdagen var utskottet valt, och dertill de af kungen föreslagna från riddarhuset följande, landtmarskalk baron Fleming, öfv. gr. Lewenhaupt, förra landshöfd. gr. Lillje. — Friherrar öfv. Kruse, gen. *löjtn.* Gyllenstjerna, rikstygmästare P. Sparre, gen. löjtn. Mörner, gen. amir. Wachtmeister, öfv. Hastfer, landshöfd. Mauritz Posse. — 2:o Klassen Soop, landshöfd. Stålarm, i Falkenbergs ställe gen. maj. Axel Wachtmeister, landshöfd. Liljecrona, Reutercrantz, krigsråd Gyllenhoff, förra sekreterarn Lindensköld, Rheenfelt, öfv. Örnklou, kammarråd Linderhjelm. Utskottet fick ständernas fullmagt att med ständernas rätt besluta i utrikes ärender; utskottet begärde också för inrikes samma magt, men det vägrades. — *Ständerna* från Skåne, Halland och Blekingen voro denna gång icke kallade. — Ständerna synas ännu långt ifrån att bifalla kungens önskningar.

D:o d:o 13 Okt. 1680. Det är säkert, att Sverge numera alldeles icke vill göra sig afhängigt af Frankrike. — "Till riksdagen hörer mand endnu gandsche lidet, der ere 3 ting, og materier for, som endnu ere bekiendt, i Contributionen, Reductionen aff det donerede gods, (hvorofuer mand lidet vist kand sige, huad form det vill faae) og den

stoere Commission, ved huilchen pretenderes Regjerings-herrerne skall giöre Regenskab for deris Administration.

Admiral Wachtmeister hafuer vildet Noblessen ofuergifue en fortegnelse, huad till Floeden behöfvedes, men de hafuer dend refuseret at modtage, sigendes sligt ej aff anden end Kongen offvergifues.

Om Contributionerne fornemmis end intet at være resolveret.

Dronningens doent er kommen i nogen stilstande, i det de hende hafuer surpreneret, og hun sig udleett vell att kunde nöijes, at hendis folches lönninger aff samme betalldes som Kongens; og naer hun nu seer, att det er imod det for hende aftaalt, at nemlig hun skulle hafue hendes egen Fundo, vilde hun det gierne hafue redresseret, saa at det nu nogle dage stille staer, inden mand seer, huor de med ud vill. For en dag siden hafuer her varet ild löes i byen, er dog kun et hues opbrennt.

En Cabinet Secreterer Reenskiöld kaldet, som hos kongen i stoer faveur veret og hannem altid i disse tider fölgt, er i gaar döed.

D:o d:o 16 Okt. 1680. Med Gr. Bent Oxenstiern er i disse dage holt en heel nadig afregning, og hannem got gjort, og ved udleg med gods for 84,000 R:dr i Westergylland betalt hans gage for legatus per Germaniam aarlig 6000 R:dr og Præsident i Wismaer; og hafuer hertill icke veret en ringe Aarsag, at, eftersom hand dirigerer Cancelliet, og det hafuer en stoer opsigt paa justitien, saa burde hand io saa vere accommoderet, at hand justitiens rigeur uden anseen aff egen necessité kunnde fordre.

2:o saa hafuer mand hafft i Consideration, at de Compagnier Ryttersgaerde, som lae saa nær Nordsche gräntzen, det endnu engang som tillforn ved Ildebrand kunde ruineres, og derfore vare best, de Rytter forlagdes paa sicher

steder, og unde da Kongen de gaarde till Officerere gaerde og andet bruge; som og scheed er; og aff de gaerde hafuer Gr. Bent en goed deel bekommit; saaledis er alting mueligt, naer en Cabale sig sammen setter, og dend ene druifuer dend andens interesse. De, som nu vill raisonere derom till hofue, siger i ald tilfæld hafde det været bedre, at laede det véret Rýttere gaerde, saa hafde de veret nermere ved haanden, og en huer fegtet for sin gaard og eijendom.

Rixdagens Sager avancerer endnu langsom; der hafuer veret for at sette fast en visse staendes Contribution, uden at behofue saa idelig at sammenkalde Riksdag, men endnu hafuer dend ej faet fremgang, og er derfore liden apparence.

Hoffued questionen bestaer nu i de aff Dronning Christina doneret godses reduction, hvor i dog end till ingen slutt kommen. Bönder, borger, prester, tredje classis aff noblesse siger ia dertill; det er at sige, alle, de self intet hafuer; men prima Classis holder endnu opposition, som det neppe noch schall kunde soutenere. Dend 3ie Classis hafuer pro principio, at denne Konge böer io lige saa vel hafue noget at bortgifue og sine tienere at beneficere med, som forrige hafft hafuer, og der till være foruden at tilbage kalde, efftersom alt bortgifuet; og da er deris mening, kongen kunde tage det fra dennem, der nu hafuer, og gifue noget till en deel off dennem, der intet deraff hafuer. Andre raisonerer: schull det rapelleres, böre aldrig nogen donation meer sche, og derom low giöres.

D:o d:o 20 Okt. 1680. Med Rixdags-sagerne er det endnu i samme tillstand, og intet videre passeret, siunis ogsaa, at alting roelig motte afflöbe.

Dronningen schref mig Baron Juell till i forgaard, huoraff her Copia föl er. Det er nu dend 3ie gang, hun haf-

ner resolveret sig till hendis penge for sig og sin hoffstadt aff Kongens Hoffstads Cassa dependere schulle. Hun hafde derofuer hafft Rix Marschall hos sig, det ogsaa kongen sagt forleden Söndag, saa det nu der med well vill hafue sin forblifuende.

Vi være der ude hos hende, siden jeg brefuet bekommit, og som hun self siuntis at hafue det saeledes fast satt, og det, som forbemelt, med Kongen og Rixschattmesteren afftalt, saa hafde vi lidet meer der till at sige.

Hendes entrée og Croning vill aff Rixdags Sluttet dependere. Kongen mener samme att kunde ende till d. 10 November; men andre mener, at mesten hele maneden November derved vill hendgaa, eftersom lidet end udrettet.

Kongen er i sinde en reise till Skaene at giöre, men er ej endnu witterligt, enten hand effter holdne Rixdag en hastig ritt did ned giöre vill, og her om en 14 dage vere tilbage effter hans ordinaire reise og maneer; eller og, som Dronningen forhaaber, at hand det till in Febr. opskyde vill, da hun vilde needreise med; er og sindet da att giöre en eschapade till Kiobenhafn, hvilket dog schall vere en stor hemmelighed.

Ulrika Eleonora till Jens Juel (utan dato). Ich habe dem Ambassadeur hiedurch berichten wollen, wie dass ich dem Reichs Marschall gebeten soin vor meine affaires zu haben, nebenst der oben auffsicht. Ich glaube, dass der Ambassadeur es auch necessaire gefunden, und dass dieses ihm in dem anderen die sache facilitiren wird. Its glaube ich, dass man wohl thäte, wen man den Reichs Marschall alles communicirte; weil man nichts will, alss wass raisonnable, wird er ja nicht contrair sein können, ohne sich selbst tort zu thüen, wor zu ich ihm nicht geneigt finde, sondern vielmehr, dass er helfen wird, dass alles auff einen guten Fües komme, und er auch darbey mainteniren, welches

le principal. Ich hoffe auch, dass Vittinghoff hiedurch mehr satisfaction haben wird, wo erst alles nuhr en train ist, wor zu der Ambassadeur gewöhnlichen Fleiss nicht wird ermanglen lassen.

Jens Juel och M. Scheel till kungen af Danmark. D:o 27 Okt. 1680. Riksdags Sagerne siiniis nu i denne Uge med större alvor at drifues. Der er ald apparence till, at reductionen schall for sig gae, dog med nogen modification, hvilcken dog apparentlig saa alvorsom blifuer, at mange Considerable folch forregifuen sig vilde Sverrig qvittere.

Dend store Commission, saasom de det kaldes, er og saa vitt med avanceret, at de deputerede, som siden Upsala Rixdag hafuer till dets revision veret deputeret, hafuer en liste forferdiget paa denne, som de meener kunde hafues pretention paa, og till Stenderne lefueret, hvilche har deputerede benefnt dend nermere at examinere, saa det siiniis, at samme og will hafue sin fremgang.

Ved samme Commission falder foruden penges administration og i consideration huem, der hafuer engageret dennem i denne krig. Kongen comporterer sig, huad midlerne angaer, med modestie, foregifuer, att det er ej hannem, der det regerer, men hand er gierne tilfreds, enhuer beholder, det hand besidder; allenest andre middel paa findes, ved hvilche Staten mae subsistere, og saa arriperer Stenderne det i förmodning, de siden mindre schall contribuere; men der er apparence, at de baade det ene og andet kommer till at giöre.

De, som ere ilde tillfreds, diverterer sig med adskillige pasquinader, brefue fra helfuede, fra Hr Johan Gyldenstierne till Secreteren Reenskjöld, med meer saadane inventioner.

Med floden er det nu resolveret, att dend i Carlskrone

blifue schall og ere de skibe, som her for rest(?) endnu oppe, did nedsendt.

Admiralitetet blifuer till Krigs Collegium brugt. Den Lüneburgische Envoijé hauer en difference om dend rette inter-pretation, off huad det hues Lüneburg af Brehmen er cederet, og disputerer de fornemmelig om en liden Öe, som ej er af store importance.

Forleden Uge hafver kongen veret med Rixdags Sagerne meget occuperet, at ingen af de fremmede Ministre er kommen ham i taele, eller hannem i forgemachet seet; hvorofver sig er hentet, at jeg Baron Juel d. 3 forste dage hafvde veret till hofue, og inge seet, er siden de andre dage ved hofuen blefuen borte. Kongen lod mig derofver sige ved Hoffcancelern, at hand hafde faet vist, jeg hafde veret der oppe; men hafde iust veret med Rixdags affaires geschäftig, saa at hand ej voer af sin Cabinet udkommen, bad mig, at naar jeg vilde taele med ham, jeg det kun vilde ansige, saa ville hand, hvad hand og ved haanden hafde, qvittere, og gifue mig leylighed med sig at taele, og at jeg vore velkom följende dag ud till Jacobsdaell, da hand fich leylighed der med mig at taele.

Vi droge da derud forleden Söndag mod dend vaene, som her er, hvilchen dag fremmede Ministri neppe did udreiser, men lader kongen i roe.

Jeg kom da med ham i taele om det, som Eders Maij:tts allernad. ordre indhold, at sondere om dend uformodentlig ordre, som Ambassadeur Bielke till Ambass:r Hoegh berettet at hafve bekommit till att gifue contra project. Kongen suarede, at han aldrig hannem det hafde befaelet; han troede ej, at Bielche vare blefven gall; hand hafde befaelet, han i alt at gaa de concert med Ambass. Hoegh; der var fra Bielche bref med siste post, som end ej deciffereret; saa snardt det skeede, schulle de os communiceres.

Wi kom saa i tale om Hollandsche ratificationens act; sagde kongen, ligesom vi Commissarierne berettet hafde, at vi hafde ingen tid seet tractatet, saa kunde vi ej heller dömme derom baade, om det var compatibel med dend til Lund sluttede traktat; herföruden viste vi ej, om det vell kom öfver ens med det oijemercke, som begge Eders Maij:t dend gang fattet at vilde effter mulighed Öster Sööens Commercier paa deris egne Undersatter derivere, at vi ej altid schulde vere andres tienere.

Hand spurte med forundring, om vi end ej tractaten bekommit hafde, og at vi det följende dag vist skulle hafue. Wi sagde ham, at hand og let kunde tenche, wi öfver dend Materie, som Eders Maij:st en udvented sag, eij kunde vere instrueret, slog saa for, om hannem icke siuntis best, at det stod oppe med ratificationen, indtill de gaff fornoyelse om Vielgelt. Hand bad vi Eders Maij:t forsikre vilde, hand i ringeste maade intet der i vilde foretage, som modstrebede, huis med Eders Maij:st vare afhandlet, og videre remitteret oss till Commissarierne, som följende dag med oss skulle sammentræde.

Kongen elargerer sig icke gierne sielf viitlöfftig i affaires, efftersom hand sig i alle Sager ej sjelff fuldkommen troer.

D:o d:o 3o Okt. 168o. Vi hafue Eders Maij:t allerund. berettet, at sidst i denne Uge og först i dend anden vilde de fornemste Rixdags affaires debatteret blifve; det er og saa vidt skeet, at i gaar hafue de 3 Stender Geistlig, Borger og bönder, till donations godsens reduction stemmet og kongen communiceret. Det er paa Ridderhueset bragt, das hand methoden angick, hafver heele noblessen sig derofuer scandalizeret, efftersom alle resolutioner först Standerne emellem debatteres bör og vanligt er, saa at de saalenge sig emullem gifue og tage, intill de blefue en. Derpaa er

nogle aff Noblessen udneffnt, som schall opsette en schrift, ved hvilchen paa de andre Noblessens vegne af de andre Stender satisfaction begieres, at de dennem uhöerte i en sag, Noblessen allene angaende, opinerer.

Men hvad Materien angick, det hafver causeret langt större dispute, thi den 3 Classis hafver voteret, att ald Cronens gods, som nogen particulier sig hafde tilbragt, enten ved mogeskiffte, kjöb eller pant, det skulle de upaataalet beholde, niüde og besidde, men huad som var aff bloot Kongl. Naade foræret, ofvergick 600 R:dr indkomst, det skulle till kongen tilbage tages. 3:tia Classis hafue her till gørd fundament, thi ingen af dennem hafuer donationer, som denne Sum ofuergaer, og saa kunde de deris dervid salvere, og de andres, som större är, reducere. 1 & 2 Classis hafue her ofuer paa hoijeste protesteret, og endelig ej vildet votere, men er opstaen med stoer confusion, omkastendes stoele og bencke, endelig alle gaaen ud aff Ridderhuset, og op till kongen, som de da fant i Raedet, men ner kongen dennem da fornam, lod hand fornemme, om LandMarschalchen var hos dennem, og da de det negtete, er de eij vorden höert, men blefue till suar gifuit, at de effter gammel brug ej skulle komme en corps, men ved Marscalchen og deputerede lade taele, derofuer de sig till Ridderhuset begifuet, huorpaa nu stor dispute emellem dem beginnt. 3 Classis persisterede i deris meening og de andre i deres opposition, endlich er sagen saledes afftaelt, at effter gammel vaner skulle Commissarier aff Rigens Raad sammentræde med Noblessens deputerede. Der er mange forslag; somme vill de det ad dies vitæ niude skulle; andre platt reductionen; nogle till en modereret Summa; andre, at först deres gield schall betaeles, og exciperes de meest meriterede; melioration erstattes. Det gaa, som det vill, saa blifuer der en general disguste vell ofuer for 100 aff

de principalste Familier. Hertill kommer dend stoere revision, aff huis i kongens minorennitet og ej allenist af pengemiddel, men end og Raadslag, huor særdeles frandske alliancer, og særdelis sidste krigs aarsag blifuer ventileret, og særdeles kommer i consideration, det adschillige Rigens Raad till 13 i tall, for hvilcke paa dend tid særdeles Rix Schattmestern og H. Johan Gyldenstiern hafuer varit Cheff, hafue wircklig condradiceret og schrifftlig samme deres opinion ved Rigens Raad og Stendernes protocoll hendlagt. Det siunis, att dette gaar saa vit, at mand ej kand dömme, om kongen i dette medio kand bestaae, at hand ej for sickerhed schyld faer at holde noget tilbage, eller söge at komme videre i sin auctoritet.

I samme Commission er fornemmelig Chef Gener. Lieut. Mörner og Admiral Wachtmeister; og torde dend enda noget effter Rixdagen vaere og blifue det alvaersömste.

Man kand lett denche, hvad huer af de gemeene vill sige, naer mand dem forebringer, at hafde de og de eij veret, voer dennem dend miserere ej paa kommen. . . . . I dag hafver noblessen i Classes veret hos kongen, remitterendes till hans egen godfindende reductionsmaaden, af huilche de formeldede sig justice og grace at formoede; men kongen hafuer suaeret, sig ej nogen arbitrage der i at vilde tilleigne, remitterendes dennem sig emellem expedienter at udfinde.

Ridicule er iblant andet funden en Gr. Banniers Stoere generositet, huis gods alt for nogre aar siden er worden reduceret, som nu ved en memorial aff vidtlöfftig circumstance cederet, det hand for lang tid seden alt hafde mist.

D:o d:o 3 Nov. 1680. I gaer er blifuen oplest i Ridderhueset dend remonstrance, som Noblessen vilde giöre mod de 3 Stender, som hafde opineret de donerede godsens

reduction; men efftersom dend da ej waer effter alles sind, blef der udnefnt af huer classe 12 till dend at revidere.

Der kom da samme tid paa taele emellem dennem om godsens reduction. Prima & 2:da Classis pretenderer, at somme af frycht, og andre af uviidenhed raaber iae, og materien neppe rett pondererer, og at vel dend störste deel af 3:tia Classe er den imod, forslagendes derfore, at denne Sag ved schrifftlig votis böer debatteres.

Derpaa stoed en snees aff samme Classe op og sagde, de vaer alle Enige; de andre taugde stille. Paa det de nu kunde komme till nogen form aff raisonement, da er resolveret, at Rigens Raad schulle med dennem i dag paa Ridderhueset samles.

De, som med raisons sig mest opponerer og höert blifuer, er in prima classe, Rixtöijmester H. Peter Sparre og Gr. Gabriel Oxenstiern, som för hafuer veret schichet till Danmarch. RixRaed hafuer Kongen fraraedet eij at vilde dette poussere till ende, erindrendis ham dend Eed, hand veed Sin Croning giort, at handhafue enhuer veed low og sin vell entpfangene Eijendom; men hand hafuer dem suaeret, at det vaer vist, og det vare hand og porteret till; men Stenderne hafde giort lowen og alle Fundamentall constitutioner; de kunde og dennem forandre, og deres slutt fich Kongen og alle at lade sig behage.

Faerlige consequentier for kongen sielf, omentschiönt dette styche kand finnes noget apparent till hans fornöijelse.

De hafvue ham og remonstreret, at hand herforuden Staten vell före kunde og Rigens Sicherhed försiune, efftersom Gr. Niels Brahe og RixMarschall, som hafue satt sig deroffuer midlerne at efterregne, befinde Kongens indkomst at vere 5 millioner R:dr foruden Bröedkorn till hans guarnizoners underholdning; og er at wide, at bröedet giöer en stoer deell, thi i Liffland og Pommern er nu en Mus-

queterers underholding maanatlig 1 R:dr og en half T. Rug, og till hans klenning aarlig 5 R:dr(?); hvorforuden beviiser de kongen, at godsen, efter a:o 55 Rixdagsbeslutt er bliffuene reduceret, og dend tid vare i god tillstand, og kongen deraf nöed tolde, aceise, contribution og mandschab, det nu ligger öde og under foed, og i Ingermanland i serdelished saa wit dermed kommen, at kongen hafuer motte veret glad, at nogen det hafuer vildet igientage, thi landet nu laae öde, og folchet till Muschow bortlöbet.

I lige föres han til gemyt, det hans H. Fader en Revers udgaff a:o 55, naer sidste reduction bevilgedes, eij allenist ingen reduction meere at begiere; men end og ingen contribution i freedstider. Item huad effter samme reductions slutt fra en og anden er tagen, det igien er till andre personer gifuet, som det effter deris mening eij saa well hafde meriteret, og derpaa gaer det well ud, at de, som intet hafue, wilde hafue noget af det, de formoede, de andre schulle komme till at miste.

Men kongen blifuer ved det mündheld, at da de nöedwendige middell till hans gields afbetalning sambt fornöden subsistance till hans og andre publique omkostninger udfinde kunde.

Noblessen giörer nu forslag Geistligheden adskillige indkombster at betage, sambt Borgerskabet meere at gravare.

Till dend stoere Commission er nu af alle Stender visse personer till benefnt og dend seer hart ad alworligere ud end det andet, effltersom imod mange saa stoere prætentioner giöres, at det har vitlöfftig udseende; og om entschiönt det kand hafue nogen apparence, at det till sagtmodighed kunde laede sig lempe, saa er der dog ingen, som derom judiceere kand, hvad wey det ud will; men det er well vist, at ingen saa alvorlig Rixdag hafuer der veret siden Caroli 9 tid.

Pasquiller löeber meesten hver dag om, saasom en representation aff Rigens Drost med Lazaro i Abrahams schiöed, og Hr Johan Gyldenstiern hos dend Rige mand med deris raisonnement. Spöersmaal hvorfore Mörner blef slaget ved Wennerabourg? Suaer, for hand tog dobbelt waere. Hvorfoer Carl Sparre i Jemptèrland? for hand soff; og deslige mere.

Rigens Raed 12 i tall ere i dag kommen paa Ridderhueset, iblant hvilche RixSchattmesteren hafuer veret formand. Gr. Bent Oxenstiern, som var emellem dennem, blef der kun ett oijeblich, gick saa op till kongen igien.

Der passerede lidet andet, end de buldrede noget mindre, og det Suar blef arresteret paa de 3 Stenders forslag, og nogle benefnt det at frembære, dog waere de dermed eij heller alle ens, men de fleste af Grefuerne protesteret.

I dag ved hofftimen var eij eet menneache, men alle paa Ridderhueset og enhuer saa geschäftig, at mand ingen faer i taele.

P. S. Forlueden Löffuerdag bleff de aff noblessen, som ere siden sidste Rixdag annobleret heller naturaliseret, paa Ridderhueset indtagen og waere 40 i taell; bland dennem waer Carlström, Dronningens Secreterer.

Den d:o 6 Nov. 1680. I forgaer vaer jeg Baron Juell oppe paa Slottet, huor jeg fant det saa tombt, at jeg eij fant uden dend Cammerherre alene, som haffde Vagt. Naer kongen aff hannem blef advaeret, kom hand straz ud, huor jeg hannem da erindrede, at de ordres till Ambassad:r Bjelche depecheres maedte. Hans Suar waer, at hand allerede hafde befaelet Skattmesteren mig derom sit sentiment at laede vide.

Saa meget kunde man dend gang af kongens discours vell tage, at hand meente, det vaer bart ad bedre at holde det noget saa gaendes, end alt for meget avancere, helst

effterśom der waer stoer apparence, at krigen med Franchrig skulle tillkommende Sommer angaa.

Jeg sagde, at dersom mine nouveller vaere rett, saa hafde lige well Bjelche ofuergifuet noget schrifftlig till Franchrig. Kongens suar, at hand hafde aff hannem ingen ordre, og hand hafde hannem tillschrefuet med förrige posten, at huis hand noget sligt giorde, vilde hand hafue det disavoueret og igienkaldet.

Som wi stode og taelte, indkom Frand. Hr Ambassadeuren og forhindrede os, og, efftersom kongen ej er Sproget megtig, fortolchede jeg dem imellem, indtill kongen af Raedet loed hente RixSchattmesteren og RixMarschalchen; med Frands. Hr Ambassadeuren passeret ickum indifferente discourser . . . .
Rixdagssagerne ere endnu i samme terminis, og taeles alt om reductionsmaaden, og er vell apparence, at dend for sig gaer. I lige taeles om, at komme städerne till at giöre regenskab for deres indkomst, Særdelis Stockholms Stad, som hoijt schall importere.

I lige will de og presterskabet till Lifs for end deel deris inkomster, saa at der lidet om udgangen kand end dömmes. Kongen hafuer en deel milice særdeles Rytteri till 21 Nov. beschrefuet, som till Dronningens entrée siges at schölle bruges.

D:o d:o 10 Nov. 1680. Hvad ende det affaires her tage vilde, er lidet om at dömme; men dend störste apparence er till en stoer forandring, og er hart ad for kongen ej mueligt at blifue i dend millieux.

Reductionen af det donerede gods er till en deel resolveret, men maaden og dets circumstantier er endnu eij fuldkommen afgiordt, og debatteres endnu. Presterschabbet og Borgerne, som meget de stoere herrer hafuer crediteret,

vilde

vilde nu gierne hafue det till endeel forandret, men kand lidet siges, om der i noget udrettes, og er ringe apparence noch dertill; mand holder og derfore, være alting giennomseet, at schaden for de particuliers schall blifue stoer, men profiten for kongen ringe og imaginaire.

Nu er paa tapis, at efftersom ved reformationstiden bleff fast satt, hvori Geistlighedens revenue schulle bestaa, saa er dend i mange maader föröget, og foreslages alle saadane dennem siden tillagde indkomster at betage.

I lige er for, at, efftersom Stæderne hafve stoere indkomster og særdeles Stockholms Stad, saa eragtes for billigt at efftersees, hvorledes Magistraten samme indkomster hafue administreret.

I lige er en Commission opnenft, som schall efftersee Rigens gjeld, hvad deraf med rette eller ej kand pretenderes, og hvorledes dend boer og kand betaeles, contribution foreslages, ligesom till Ellsborrig lösen gifuet er worden, monterendes till en million R:dr, deri er end intet bevilliget.

Det alvorsampste aff alt er (eftersom en deel af foroptagne materier staer i debat), at i gaer er de Deputerede benefnt og fullmagt gifuit, som schall hafue fullkommen fullmagt at dömme og kiende paa, huorledes Regieringen er föert, og midlerne administreret i Kongens minderaarighed, og er disse 9 af huer Stand, aff Adlen, Conrad Gyldenstiern, som hafuer vaeret Landshöfding, Gen. Lieut. Mörner, de 2 Wachtmeistere, Jacob Flemming, som hafver vaeret Landshöfding, Obr. Erich Soop, en Kagge, Obr. Örnklau, Croonschilt, som vaer i Danmarch med Hr Johan Gyldestjern; till FiscalAdvocat nefnt en Adelsmand, Fagerhjelm kaldet.

Aff Geistligheden Bischopen af Carlstad, Gottenburg,

nogle prester aff Stockholm, Borgmester Tegner aff Stockholm med fleere, og 9 Bönder.

Der er stor apparence, at denne Commission schall megen stoer uroe foraarsage, og kandsche, som det seer ligest ud till, heele Regierings forandringen. — — — — — — — — —, Wi schall emellertid giöre ald tienlig erindring, men det maa Eders Maijst wide först, er de saa indtagen af deres RixdagsSager, at de ej tencher paa andet, og det saa lidet, at det ej er nyt, deres postbrefue ligge en par dage ulest, og de hafuer og till det stoer Aarsag, effter dend tillstand det er udi geraedet; dends ende er eij endnu rett bekiendt.

Först hafvue Dronningens Croning og Rixdagslutt været formodet d. 11 siden d. 23 Nov.; nu mener mand, dett atter forlenges; og naer de ceremonier saa vit endes, og Stenderne separeret, saa siunes först, at det for alvor vill for sig gaa.

För det andet er der ingenting, de er saa ömme weed, som dend frandsche negotiation; thi de i dennis interieur heller see Franchrig abbaiseret, end ophoijet; erindrer de sig dend ulyche, de for Franchrigs schyld er kommen udi, og meene sligt endnu en gang well kand hendes, og wilde de dog gierne hafue deris Zweijbrüggische Succession af Franchrig uperturberet, og deres pretenderede subsidier betalte.

D:o d:o 17 Nov. 1680. Hand(?) berettede mig da tillige, at Frandsche Ambassadeur hafde Kongen laedet andrage, og sig hos hannem forspörge, om det vaer kongens villie, at hand ved Cronningen nogen opvactning giöre schulde, da hand paa hans Herres wegne vaer erbödig at giöre ald dend heder og ære, som i hans pouvoir bestoed; huorpaa Kongen ham for hans tilbud hafde Compliment giöre laedet, og derhoes sige, at, saasom det vaer en act, som alle-

nest waere emellem Dronningen og Stenderne og dennem angick saasom et kiendetegn, ved hvilchet Stenderne Dronningen erkiendte og for deres Dronning antog, saa erachtede hand icke, at nogen fremmende Minister ved dend act behöfuedes. . . . .

Rixdagssagerne staer nu paa slutt, som endnu formenes i morgen eller ofuermorgen schulle fölge. Huer Skatte eller Cronebunde gifuer till Croning 2½ R:dr, som till 100,000 R:dr udregnes.

Geistligheden hafuer, som os forsichret for wist, 2 gange vaeret i forslag med Souverainiteten, og, om det ej nu faer sin perfection, saa er dog lidet bedre frem ald apparence, thi uvillie og jalousie Stenderne emellem kommen er paa det höijeste.

Der er bevilliget bryllups omkostning, som er ordinarie 2 R:dr aff huer gaard, Skiebbygningshielp, udschriefning i 2 aar af huer 10 Crone og huer 18 Adelens knegt.

D:o d:o 24 Nov. 1680. Rixdagen er forleden maandag till slutt geraadet, effter at de, en og huer Stand for sig, forleden Söndag efftermiddag forsamlades, og deris bevilgede puncter underschreff. Dents resolution blifuer nu tryckt, men ellers bestaer dets fornemste endhold deri.

Alle de fra Cronen for intet bortdonerede gods igientages tillkommende Aar, dog faer enhuer, som noget deraff hafuer, at beholde saa meget som 600 R:dr indkomst; og er der en stoer Suma till nogen bortgifuet, og det imellem börn og börneböm schifftet, saa faer huer 600 R:dr indkomst at beholde deraff, huilchet de, som noget fra sig legge schall, self mae udvelge, huilchet dennem lijster; er og noget aff det, de fra sig legge schall, dennem anständig, maa de Cronen lige indkomst paa andre städer igien gifue.

Presterne og Borgerschabet gifue lige Contributioner for 3 aar som i Halmstad. Bynderne gifue 2½ R:dr Silfuer

M. till Cronningen af gaarden, Skiebsbjugningshielp, bryllupsskatt, udschrifning skeer 3 aar af huer 10 Cronebünde og aff huer 18 Adelens; i de tu Aar effter mandtallet, og i det 3:ie effter gaardetaell.

Dend stoere Commission er faststillet og 9 aff huer stand udnefnt med fuldkommen fulmagt at dömme og kiende uden appel paa ald Administration i Kongens umyndige Aar, og schall sig og for malversationer i hans regieringstid hendstreche. Denne saakaldet store Commission will en notable forandring med sig före, og eij der hend eigentlig sichte, som forregifues, og allarmerer dend folch mere end ald resten.

Som alle Comoedier ved en farce endis, saa gierde og her Rixdagen. Imillem Noblessen hafuer Kongen sig fornemmeligen betient in prima Classe aff Gen. Admir. Wachtmeister, in 2:da aff hans Broder Gen. Major Wachtmeister, som der lod sig gifue de Falchenbergers fullmagt, in 3:ia aff en Landshöffding ReuterCrants, som og meget hastig döde, og eij uden soubçon aff forgifft, en Obr. Örnklau, som hafde for nogen tid mist sit regimente, og gierne vilde hafue et igien, og Gen. Toldforwalter Cronschilt, som war i Danmarch. Denne Örnklau proponerede sidste dag en rang mellem fruntimret, men blef af alle udleed og ingen besuaret.

Dagen som Rixdagen schulle sluttis, fick bynderne i sinde at vilde eij gaa op att slutte Rixdagen, efftersom efftet deris formelding deres prester vaere schielmer, hafde bedragit dennem, og i proposition af huis hesuerg, de andre vaere ofuergaaet, self intet, eller lidet contribueret, saa at Rixdagsslutt da stod paa hasard. Endelig effter mand en paer timers tid ved RixMarchall og andre med dennem negotieret, blefue de dog tillfreds.

Stockholmsche Borgemester, som skulle taele for Bor-

geraschabet, studsede strax i sin tale, og effter at hand lenge hafde staet stille, giorde han en reverence gick. Forbesagte Örnklou, naer hand vilde med de andre gaa bort, fattede et Spiek fast bag i hans kioffle, og naar hand lenge hafde der ved hengt og ingen vilde hjelpe hannem, refs endelig half kioffleu i sönder, og bleff kiofflen hengendes, men karlen slilp med nögen og baer rügg . . . . Hand(?) berettede mig, at frandsche Ambassadeuren haffde hafft bud hos kongen samme dag, og lædet hannem anmelde, at saasom hand fornam andre vaere budden till Croningen, saa formodade hand og, at dendære ham i hans Herres regard skeede, og at han eij saae, huorledes denne act kunde kaldes domestique, thi schulle bryluppen og Croninger eij vere publiques, saa viste hand eij, hvad der skulle derfore achtis. Tillmed saa blef dend Suenske Ambassadeur Bielche till saadanne acter indboddet. Kongen lod hannem suare, hand viste eij, nogon vaer buddet dertill uden Rix-Raad og Stenderne, og, som det dennem vedkom, fick de der at vaere. Franschrig og huer land for sig kunde hafue sin maneer, og et huert rette sig effter sit behag; hand vaer eij sindet at byde nogen eij heller laede nogen plats anvise; huo der ville sidde pesle mesle mellem fruentimret, det kunde dennem frie stae. Det samme hafuer mig og Örnsted i dag berettet, saa at jeg eij seer, at nogen Competence er at besorge.

Bemelte Örnsted vaer her, og belofuet ald facilitet at bibringe till renunciations acten og inventario, i lige at de expedienter schulle bibringes, som Eders Maijtt i Hollandsche ratifications sagen kunde contentere; saa Eders Maij:sts noch schall fornemme, at sagen sig eij saa let giennum drifuer, som Gr. Bent Oxenstiern sig indbildet, og till Holland derofuer schreffuet og forsiechret hafuer. Siden saa vitt schrefuet, hafuer Drottningen giort sin entrée.

P. S. Entréen aff Dronningen er i dag skeed heel magnifiq.

D:o d:o 27 Nov. 1680. Om entschiönt vi allerund. med sidste berettet, at Rixdagen udblest, og dets slutt paa Rix-Salen oplest og dermed effter förrige vaene alting till ende giort, saa hafuer dog kongen Stenderne laedet ansige, de motte blifue tillsammen, hand hafde endnu noget meer med demnem at handle, huilchet somme fortroer 8, andre 14 dage vaere schulle.

Derved formenes rangen og andre deslige materier reasumeret vorder, og at sligt siden i et bie afskeed ind föres . . . . Huad nu det af dend Suensche Ambassadeur prætenderet ofuergiffue project anbelanger, Saa hafue de aff en mund i det stycke taelet baade till Frandsche Ambassadeuren og os, at nemlig hand schulle hafue ofuergifuet project; men visseligen vi troer, at en deel af uachtsamhed, endeel maaschee hafuer vildet giöre Bielche, som fraverendes, piece, (piege?) besörgendes, at hand schulle finde kongen i saa naadig intention for sig, naer hand kom tilbage, som dend tid, hand slap hannem, da hand var i stoer grace.

D:o d:o 1 Dec. 1680. Eders Kongl. Maij:st beretter vi hermed all. und. at med Rixdags sagerne og dend deraff dependerede suitte er siden saa viit passeret.

Dend stoere Commission hafuer allerede for sig indkaldet Rixdrosten; men hand hafuer suaret dennem, at, som sligt hannem eij allene vedkom, saa behofuede hand den tid med de andre at communicere.

Aff Noblessen er udnefnt till rangens formering. I lige Landmarschallen Flemming med fleere till reductionens execution.

Fra Ambassadeur Bjelche er med sidste post brefue kommet, huoroff de nu skiönner, at hand intet Contrapro-

ject ingifuet; men at det hafuer veret aff dennem en mistagen, at de enten intet hafue kundet eller vildet forstaa hans brefue.

Hoff Canceler Örnsted hafue vi os mod udlaedet, at, om entschiönt vi dend os tillsendte Hollandsche ratifications project Eders Maij:st till allerund. forspörgelse tillsendt, saa saae vi dog ingen apparence, at Eders Maij:st dermed schulle kunde noijes.

Stockholms Staed miste ved denne Rixdag en deel, som de aff toldene nöet, toelage kaldet, bedragende sig till 40,000 (46?) R:dr.

Nu schichede kongen HoffCancellern till os at anbringe, kongen hafde frae Königsmarch brefue bekommet, udi huilche meldedes, at, nu dend suendsche guarnison ankom till Wismaer, vilde Commendanten dennem eij indlaede, forregifuendes, at hannem endnu tillkom for November maaneds Verpflegung, og dennem eij, foer det betalt, kunde indlaede. Nu viste kongen aff Suerrig, det icke Eders Maij:st schuldig at vere, formodede sligt eij heller at vere meldet i liquidationen till Kiöbenhaffn; men om saa vaer, saa vare hand erbödig dett Eders Maij:st at betaele, allemest at folchet eij der effter motte opholdes, huilchet vi ad referendum optaege.

I dag blef Feltherr Wrangel med stoer pracht begrafuet; Kongen fulte self med saa vell som begge Dronningerne. Kongen kioerte i en Carosse med 6 heste effter alt mandfolchet, som sörgede, og Dronningerne effter alt Fruentimret.

D:o d:o 4 Dec. 1680. Hendes Maij:st Dronningen hafuer de vildet udbytte mod hendes Liffgeding, og giffue i stedet noget off dette reducerede gods, som vist noch vare for hende en indkomstes forbedring og commoditet, men hun haffuer hafft anden consideration og allenest denne,

at hun eij hafuer vildet profitere, aff huad fra andre effter hendes mening med föje raison vaer taget.

D:o d:o 11 Dec. 1680. I gaer hafuer foerst Land-Marckallchen Marschalchsstaffen afflagt, stenderne ved deres deputerede taget affskeed, og er nu ved sidstningen adschillige heel vichtige materier forefalden.

Dend stoere Commission eller revision aff huis i minorenniteten er passeret, er for 2 maaneders tid opschyt, og siden en huer tid gifuen paa 6 uger at suare.

Kongen hafuer gifuet Enchedronningen en quittence, at hand aff hende intet prætenderer.

Gr. Magnus de la Gardie, og RixAdmiralen Steenboch prætenderer Kongen intet at väre schyldig, sigendis: will Kongen giöre noget de facto, staer der hend.

Rigens Raed formeene eij vere schyldig en corps at suaere; hafuer mand dennem noget in particular at tiltaele, ere de erbödig at staa till suaer huer for sig.

Saasom stenderne hafuer formeent meget i denne tid at hafue contribueret, og det ilde administreret, saa er derofuer en särdelis Commission af 10 personer ordineret ofuer alt, huis till floeden og arméen gaen er fra a:o 72, i huilchen RixMarschall Steenbock præsiderer. Rangen er i gaer udgaen, som af bielageret sees, men dend er eij fulkommen, efftersom de Charger, huoraf ingen nogen rang begieret, eij end deri comprehenderet.

Kongen hafuer gjordt till Stenderne efterfölgende questioner. Om hand till de Regieringsformer war obligeret, som Gustavus Adolphus og hans Hr Fader mod deris tillstundende döed som en reglement giorde, huorefter Riget schulle regieres i Kongens frawerelse og döedsfäll? Stenderne hafue suaret: det var en ting Kongen eij hafde giort eed paa og vaer temporaneum, huilchet samme. aet widere udviscte og derfore med dend tid ophoerte, ellers wilde

nöedig vere, at Kongen i sin fraverelse visse personer efterloed, som Riget forestae kunde.

20. Hafuer hand laedet sig hos Stenderne forspörge, om det vaer nödigt, at Rigens Raed schulle vere emellem hannem og Stenderne som Mediatores, og huordan de ord aff det 9 Capitlet Laubogens förste bog schulle forstaes: *Kongen schall regiere med Rigens Raeds raedende.*

Disse spoersmaell hafver Landsmarschalchen aff Noblessen giort Erchebispen og deputerede off Geistligheden, hvorpaa Erchebispen hafver svaeret: de vaere till saadan spöersmaal ubereed, og nu vaer Rixdagen till ende. Men Noblessen hafver contradiceret, og sagt: at, efftersom de endnu vaere samlet, hafde det samme vigeur, og temoigneret Noblessen mere penchant end de andre ständer, udloed sig og, at de vell toerde resolvere Kongen regimentet aldeeles at ofverantworde, og end og self i ald tillfalld off Arfving en Successor till Cronen att motte nefne.

Herpaa schall Raedet en corps gaen till Kongen, remonstreret hannem, slig foretagner icke vere med hans Eed ofverens kommende.

Endelig hafver resultatet veret, at Stenderne icke saae, at Rigens Raed vaere nöedwendig mediatores, efftersom det vaer et odieux nafn og Stenderne alle Kongens troe undersatter og affectionerede tienere; men at Rigens Raed vaer till dend ende, at Kongen i wichtige sager kunde med dennem sig beraadslaa; og obtineret Presterne, at ved dend forklaring, hannem Stenderne gaff, bleff annecteret, dog Kongen at styre sit Rige effter Suerigs law, constitutioner og hvers privilegier.

Efftersom nu alting till ende, saa er Kongen i natt reist till Kongs Öer. Os er i dag belofuet udreigningen, huad Suerig formener for militier till Lands og Vands

schulle prætenderes, og er nu her hos *); men dend for de 10 Skiebe fölger icke, thi der de os dend vilde ofuergifue, fantes nogen misregning deri, huorfor de dend tilbage tog at emendere, og, om entschiönt de oc dend till med posten i dag belofuet, kunde dend eij dog forend tillkommende följe.

Os er i dag belofuet renuntiations-acten og Inventarium; dersom vi det bekomme, som for haebes, meener jeg Baron Juell ofuermorgen min reise at fortsette.

Kongen hafuer af Noblessen begiert, at de i steden for rusttiennist vilde gifua gaarde till Ryttere, men de hafuer sig undschyldt.

---

*) Denna förteckning saknades.

Bref från Danska ministern M. Scheel i Stockholm till kungen af Danmark.

M. Scheel till kungen af Dannemärk. Stockholm den 15 December 1680. Saasom specificationen paa Siöestattens underholdning dend tid oss eij vaer tillstillet, ofuersendes dend sampt Rixdagens beslutt, huor i blant intet sig befinder af det, som effter Croningen och Stendernes formeel afscheed paa Rixsallen passeret er. I huor vell, at de considerableste puncter siden den tid ere blefune forretagne.

Mand kand intet vell end judicere, om suitten aff denne Rixdag en saa stoor forandring i Regieringen schulle tillwegebringe, som sig mange dett indbilder; for om entschiönt at otschilligt er resolviret, huorudi icke alle de gamle sädwaner ere i acht tagene, saa maa det dog intet andet hede, end at stenderne det hafuer beuilget, og hafner ogsaa Adelen i en af disse dage sig kongens begiering saa vell imod satt, at dend gandske er blefuen afslagen.

Hans Maij:st begierte, at Adelen, i stedet for dend sädwanlig Rosstienniste, wisse gaarde og iord schulle fra sig gifue, huaraff Rosstiennisten uden deris viidere besvär, kunde underholdis; men de suarede, at uden det, at de intet af deris egendom vilde miste, mente de, at, naer nöden paa kom, kunde dennem vell paa nye anmodes at holde Rosstjennisten.

Huad ellers Presternis og Byndernis contributioner anbelanger, da er det, de hafuer bevilliget, saa lidet, att sig neppe Byndernis summa ofuer heele Suerrig mere end 30.000 R:dr in Specie aarligen schall kunde bidrage.

I tillkommendis Uge reiser deris Mayst:r Dronningerne till Jacobsdaell igien, i Juel derofver att forblifue, huor ogsaa kongen fra Kongsöre hendkommer.

Naer Helligdagene ere forbi, ved man intet, om alt Hoffuet, effter de fleestes mening, sig igien till Kongsöer retirerer, efftersom Hendes Maij:st Dronningens tillstand (hvilchen mand formoder er fruchtsammelig) well haffde behoff for slig reise at vere forschaffet.

D:o d:o 18 Dec. 1680. Aff alt det, som hidindtill der udj passeret, kand alligevell nochsom fornemmis, att kongen self, og de, som de dansche affaires ere betroede, intet gierne schall vilde giöre noget, som de med Eders Maij:st:s sluttede tractater kand være imod.

Men de ere embarasseret for at komme till en endelig slutt med Holland, med huilche de iche endnu kand sige att hafue giort fred; og vill det derfore blifue besuerligt det lenge at opholde.

Det, mand sig i dend beste fald der udj kand forwente, er, att de tractaterne saaledis forandrer, at de intet de till Lund og Kiöbenhafn sidst oprettede imod strider.

. . . . Udi min seeniste allerund. relation erindrer jeg mig at hafue meldet om dend contribution, som bynderne her i Suerig hafuer bevilget, at dend sig intet ofver 30,000 R:dr in Specie ofuer heele Suerrig belöber. Da er det saa, at det de for 1682 haer udlofuet, sig intet höijere bedrager, men for 1681 er det dobbelt saa meget; at dend summa er saa liden, foraarsages af de mange Bynderguarde, som daglig giöress till Adelsgaarde, huorfore mand ogsaa er betencht der till maade att sette, for udi denne contribution er intet regnet uden de rede penge, som er paalagt paa huer heel Bondgaard.

D:o d:o 22 Dec. 1680. Dend stoore Commission occuperer saaledis Rigens Raed med at præparere sig till at suare, naer de derfore schall comparere, at de baade for og efftermiddag udi Senaten ere forsamlede, och derforuden en particulier udi husene till huer andre kommer, hvilchet

mig leiligheden hafuer betaget, siden min sidste allerund. relations bortgang, at faae Rigens Skattmesteren i taele.

Hoff-Canceleren hafuer jeg i lige maade huer dag forgefuis sögt, indtill at hand endelig i formiddag er self till mig kommen, for at undschylde, at hand i desse dage med saa mange affaires hafde veret belaeden udi Cantzeliet, at hand intet hafde kundet bie mig inde.

D:o d:o 25 Dec. 1680. Sändebudens mesta göromål hela tiden var att motarbeta traktaten mellan Sverge och Holland, hvilken icke kunde bestå tillsammans med förbundet mellan Sverge och Danmark. — Man tror, att kungen skall förlora på reduktionen, i thy att kungens fogdar förvaltade kronogodsen ofta så, att de blefvo alldeles öde, hvarpå man anförde exempel från Ingermanland.

D:o d:o 8 Jan. 1681. .... Hand, (Grefve Bengt), suarede atter, at Suerrigs nytte bestoed i at holde en liighed i negotien for intet at bortskrecke de fremmede; at Hr Johan Gyldenstierns forslag vaere chimerique; och at hand viste endnu et exempel, som sig hafde tildraget dend tiid, at hand vaer Gen. Gouverneur i Liffland, at hans Maij:st af Suerrig, for at beneficere sine egne undersatter, forhöijede tolden for de fremmede, og at der ofuer udi et aar tolden formindschedes ved Riga 80,000 R:dr, hvilchet indtill denne dag hafde fravent de fremmede till att komme i saa stoer mengde, som de giorde föer. Herudaff, allernaadigste Herre og Konge, kunde jeg lett slutte, hvad hjelp jeg mig af hannem i dette werch hafde att promettere, derfore holt jeg tillbage med de raisons, som jeg hafde at sette mod dend Hollandsche tractats fremgang, frögtendis, at hand dennem med sine hos kongen schulle forekomme.

Jeg formoder mig dennem hos Hoff-Cancelern bedre till Eders Maij:sts nytte at betiene.

D:o d:o 12 Jan. 1681. Kongen af Suerrig kommer then

12 eller 14 dage igien fra Kongsöer, og hafuer hand bedit hendis Maij:st Enkedronningen hos hendis Maj:st Dronningen saa lenge at forblifue, og da er kongen resolveret dennem begge med sig till Kongsöer att tage. Desseinen i förstningen vaer gandsche anderledis; for hendis Maij:st Dronningen schulle for hendis tillstands schyld, i hvilcken hun sig befinder, hafue blefuen i Stockholm; men jeg ved ej af hvad aarsag sig huerchen kongen gierne der befinder, og eij heller will, at Dronningen der schall vaere. Det er vist, att om hendis Maij:st fich leglighed at lade see ald dend godhed og de dyder, hun hafuer, att alle folch hende schulle gaa till haande, huortill fast alles gemytter allerede ere disponerede. Kandschee ogsaa, at kongen will evitere baade for sig og for Dronningen nerverelsen udi Stockholm, udi nestkommende Februarij maaned, for da schall dend stoere Commision forretages, huilchen, om dend med ald dend rigeur pousseres, som omtaeles, will blifue de fornemste familiers undergang. Somme meener, att kongen schall lade sig nöije med at fortificere de andre Stender og menige Adell udi den had, som de alt har fattet til dem, som en tiid lang alle stoere Charger i deris familier har conserveret, og at eloignere de af Raedet, som hannem mishager.

D:o d:o 19 Jan. 1681. Dend stoere Commission siges for vist, at Kongen hafver befaelet, at ingen dom uti schall afsiges. Somme interpreterer det, at kongen vill angaa det med mere douceur; somme, at kongen intet will, at slig en Commission af Ständerne schall vere som en särdeles Souverainitet i landet. Det er vell sandt, at det er skeed med kongens villie, og at Commissarierne ere alle af kongens dependenter; men i gierningen kunde det i en anden occasion vere heel farligt, og Ständerne faa i sinde at oprette sliige Commissioner; näer det intet falt kongen beley-

ligt.' Ihvor om alting er, saa er der apparence, at effter, di kongen sig dommen self paatager, at hand intet med dend rigeur schulle fortfahre, for intet at belaede sig med had; Og tillemed er de (till huiss ruin den stoere Commission har velet anstillet) allerede of reductionen saa forarmet, at dennem lidet er tilbage.

Jeg ofversender Eders Kongl. Mayst. herhos en forteignelse paa Contributioner af Städerne udi Suerrig; de andre Ständers bevillning hafver jeg eij endnu kundet saa richtig bekomme, men jeg schall giöre min fliid der till. Kongen er endnu paa Kongsöer, og forblifver der kandschie nogle dage. Hand arbeider uden afladelse paa Lands og Siö Stattens, og paa hans financers indrettelse. Med denne sidste schall mand nu vaere occuperet, og saa snaert, som reductionen af godset er gaen for sig, faer mand at se, huorledes hand det till Milicien vill uddeele, for dertill er det meste deraf destineret.

D:o d:o 26 Jan. 1681. Heller staar det temmelig udi Crisy her ved Hoffed. Kongen siges der echaperer sommetiider att tale i moed en deel af H. Hr Johan Guldenstiernes Anslag, og med ald hans beständighet, saa torde hand kanske med tiiden, og u-formerkt blifve fravent fra en deel af hans maximer. Det er mig ogsaa sagt af nogle hofbetiente, at kongen mellomstunder taler med animositet imoed frankriege, og siger, at mand inted altid faar at vere dedz arbitrage underkaste. Mens som dette kun er discurser, som endnu intet paa kand bygges, saa will jeg det E. K. M. ikkun berette af denne Aarsage, at til slige smaa appareneer ere förlöbere af större forandringer.

Udi dag begyndes for alfvore Sessionen af Commissarierne, som i de Danskes tretter heroppe skall dömme, till hvilke kongen en alfvorlig befalning hafver gifvet inted at efterlade, förend at alting er till ende bragt; till hvilken

ende, Commissarierne fra deris Chargers function saalenge ere dispenserede. Det, som efter Rixdagens rette slut i et og andet er resolueereret, er i disse dage i tryck udkommed, hvilket mestendeel E. K. M. tillforne allerunderdanigst er beretted; mens som det herudi vitlöfliger er opsatt, sender jag det herhoss ofver.

D:o d:o 2 Febr. 1681. Efter min forige aller underdanigste beretning af den 29 Jan. drog jeg anden dagen derefter till Jacobsdael, underskrifningen af renunciationen hoes hendess Maytt. Dronningen at befordre: mens hun fant for got det indtill kongens ankombst, (hvilken till i morgen er opsatt) at differere. Hoff Canceller Örnsted er kommed syg igien fra landet, hoss hvilken jeg icke dess mindre hafver veret, og hannem atter beretted, hvorledes, i mens hand har veret borte, det Hollandske Alliance wesen waer auanceret, dog at jeg intet viste, hvad mand sig hafde at forlade till, om de Ministrer, som er omkring kongen, vilde saeledis tage Partij emod Hr Johan Gyldenstjerns maximer, hvilket de gifver at forstaa, ikke at were af dennem approberede. Hand wiste wel selff, at de ingen större tegn kunde gifve af derris inclination, end dend empressement, med hvilcken de befordrer dend Hollandske tractates ratification, hvilcken er directé imoed det, som Eders Kongl. Maj:t er tilsagt. Som hand lett kunde begribe, hvem jeg meente dermed, sae sagde hand reent ud, at Gr. bent Oxenstierne maaté holde af Hr Johan Gyldenstiernes maximer, hvad hand vilde, sae vare de dog raisonable, og hafde hand intet det hierte at taele sae frit hos kongen. Jeg svarede, at det war lige got, enten hand talte fritt derom, eller om hand adroitement ikke alleenist imoedsatte sig Hr Johans forslag, mens end ocksaa renuerserede dennem. Hr Örnsted fant for got af sig self, at jeg burde med goed

maner

naner at tale med kongen derom; och troer jeg vel, at hand er af langt anden sentiment end Gr. Bent, uden at hand par politique conniuerer till en ting, som kandskee intid meere staer till at endre. Jeg berettedd hannem derhoss, huorledess at dend her subsisterende Hollandske resident hafde forsickret hans Principaler om, at udwexlingen af tractaterne med förste skulde skee, og at handl sig derhoss særdeliss Herr Hoff-Cantzelers Naffn hafde betient, hvilken hannem heel præcise tilsagn derpaa skal hafve giort og om Hans Maijsts af Sverriges genegenhet for Gen. Staterne protesteret; at jeg for min deel det inted troede, efftersom at jeg mig af dend disposition, som jeg altid hafde hos hannem fornummet for den Lundiske tractaters manutention og af de tit igientagne tilsagn et langt andet promitterede. Derpaa swarede hand, at Residenten Romf for nogen tid hafde veret hos hannem, og urgeret paa Ratificationen med trudsel, at hans Principaler blefve nöd till at tage andre Mesures, eftersom at de sae, at kongen of Swerrig inted wilde were i Vendskab med dennem; huarpaa hand berettede at hafve repliceret, at kongen af Sverrig gierne vilde vere i goed förtroelighed med Gen. Staterne; mens at dend tractat, hvis ratification hand nu pastaer, war giort i en anden Conjunctur endnu er, og derfor waer der influeret meget, som hans Maijst af Sverrig missbagede, og at hand well wilde forsickre ham, at ratificationen gick for sig, naar först det blef udelat eller forandret, som kunde stride mod det, som med E. K. M. er sluttet, hvis wendskap kongen af Sverrig, for ingen andens skyld, wilde negligere.

D:o d:o 5 Febr. 1681. Kungen berömde B. Oxenstjerna att han med finhet hindrat Scheel resa ut till

Kungsör. — Drottning Kristina har i st. f. Öland fått gods i Brehmen till 20,000 R:dr inkomst.

D:o d:o 9 Febr. 1681. Endelig är kongen udaf Swerrige udi förgaars aften till Jacobsdal ankommed, hvorhen jeg mig udi gaar strax forfoijed Eders Kongl. Mijst. tieniste at tage udi agt, og som jeg særdeliss udi de mig tilskikede allernaadigste befalninger af dend 18:de og 29 Jan. fornemmer Eders Kongl. Mijtt. willie, at jeg kongen af Sverrig self med goed maner particulariteterne af Gref Bent Oxenstiernes discourser anlangenne det, hand mig i en Conferentz sagde om dend Hollandske tractates nytte for Sverrig, at dend war indretted efter deris gamle maximer, at Hr Johan Gyldenstiernes forslag vore chimerique, og hvad hand wiidere derom talte, skulde tillkiende gifve; Og at jeg derhoss skulde, om ratificationen af dend Hollanske tractat intet stoed till ändre eller att forhindre, tage imoed dend declaration, hvoraf projectet Eders Kongl. Maijtt er tilsent, om ingen beder er at erholde; dog derudi saa warligen at forfare, at mand inted merker, at jeg hafver bekommed Eders Kongl. Maijtt. specialbefallning derimod at tage, ej eller at Eders Kongl. Maijtt udi dend Hollandske tractates ratification hafver williget — Det förste, angaaende det jeg kongen om Gref Bent Oxenstierne skulde sige, da hafver jeg maated bruge ald dend forsigtighed, som muligt er, for att inted imod lefve Eders Kongl. Matt allernadigste willie, og for at inted brouillere mig med Gref Bent Oxenstierne, hvilken uden tvifvel sig min plainte imod kongen min malice skulde hafve tilskrefved, tilmed uden at affaires fornemste direction er udi Hans Händer, saa er hans Svoger Axel Wagtmester aldelis kongens fauorit, og kunde jeg well saelidis hafve kast mig ofverende baade med dend ene og dend anden, at jeg kunde hafve mig aldelis dend Naade, kongen af Sverrig mig hid indtill hafver temoigneret, ved tabet af Vactmesters wenskap, som jeg hidintill temmelig har menageret, hvor-

wed jeg hade giort mig incapable till at befordre Eders Kongl. Mijtt nytte og tieneste. Jeg hafver dog alligevel saaledis mig herudi comporteret, at Eders Kongl. Mijtt formodentlig en allernaadigst behag derudi skall hafve.

Jeg talte witlöftigen med hans Mijt om det Hollanske wesen, sagde hannem, hvorledis dend tractat imoed stridde det, som till Lund med Eders Kongl. Mijt sluttedes; og for at forsöge, om hans miner eller hans swar mig nogon oplysning om hans egentlige sentimens kunde gifve, saa sagde jeg, att Her Johan Gyldenstierne var en mand, hvis desseins nu efter hans döed af mange blefve imoed stridet, og om de end intet torde offentlig gifve deris onde vilie tillkiende derudi, eftersom at Hans Mijtt sig intet wilde lade wende efter deris begiering, saa sögte de dog adroittement at forhindre deris fortgang. Till exempel wilde jeg tage dend Hollanske tractat, hvilken saaledis blef improberet af Herr Johan Gyldenstierne, at hand kom i uwenskab derofver med Gref Bengt Oxenstierna og Olivekranz, og saalenge hand lefde, blef dens ratification inted heller saa meget preparet som nu. Dend forbindelse, som begge Eders Kongl. Mijtt war imellom, og dend Naade, hand mig bewiste, at gifve mig saa fri en accez hoss hans person, gaf mig dend dristighed at ingentid vilde skiule hannem, at jeg frögter, at der er de, som udwortis og med munden profiterer sig at approbere alt det, som udj Hr Johans Guldenstiernes tiider giort, og som under dette skin söger uformerk at kaste det ofuerende; og hvad mere er, saa tör de well sige, at en deel af hans maximer inted war conform med de, som Swerrig har haft udi gamle dage, og at de wore saa at sige Chimerique. I mens att jeg sagde alt dette, Allernaadigste Herre og Konge, saa hafde kongen sine öijne nederslagne, og kunde jeg intet andet döme deraf, end at hand war udi Confusion derofver; tilmed swarede hand saa lidet

derpaa, at der war lidet eller inted at judicere derom. Det bestoed inted udi andet, end i et spörssmaal, hand giorde mig, om Eders Kongl. Mijt mig ingen nærmere ordre hafvde gifwet om Hollanske Tractaten paa ded swar, som Gref Bent Oxenstierne mig paa dend med hannem hafte conference hafde bragt, eftersom at Obriste Welling inted endnu hafde swaret paa de ordres, som hand hannem derom hafde tilsent, og derhoss sagde hand, at hollenderne wilde afskaffe vijlgeltet. Intet kand jeg merke andet, end at kongen io er, saa at sige, haan wed at saa sig reprochere, at den Lundiske tractat af dend hollanske saaledes troubleres; mens at hand paa dend Anden side er kanske saa wit engageret med sin parole, at hand weed inted, hvorledis hand sig best skall udrede: for det er wist, at mens Gref Bent har weret till Kongsöre sidste gang, er der gaaed ny befallning till Gyldenstolpe, General Staterne om ratificationen at forsikre. Jeg kand eij heller andet slutte af alle apparencer, end at kongens intention nok er at forblifve udi wenskabet med Eders Kongl. Mijtt og det at cultiuere; mens dend Iffver, med hvilken Gref Oxenstierne har entrepreneret hollanske tractatens manutention som hans eget arbeijde, har kanske betient sig den fauorable leglighed, at Cansler Örensted har weret syg, og at kongen har weret retireret paa Kongsöre, for at avancere sagen saa meget, at dend inted well staar till at andre. Denne kongens idelige bortreisen er ikke en liden embarras for de her fremmede subsisterede Ministrer, og en deel en Artifice af de folk, som mener best at kunde maintenere deris autoritet paa dend maade . . . .

. . . . Hendes Maijtt. Dronningen er inted rett frisk, og hafver paa treij dages tiid holdet sig vid sengen. Det har dog well inted nagen fare.

Tiiden af dend store Commission er nu för dörren, og

skall Rigens Raadet allerede hafva bekommit de prætentioner, som giöres paa dennem. Som Ordet gaar, belöber de sig paa 15 millioner daler Sölfvermynt. Det, som jeg Ederس Kongl. Mijtt. tillforne aller underdanigst hafde beretted, at kongen inted wilde lade Commissarierne dömme Rigens Raad, har weret troed af Rigens Raadet self, mens jeg har fornummed utaf en wiss hand, at der er intet om, og at det skall gaa fort efter dend fuldmagt, som de hafver udaf Ständerne.

Her er endnu en Commission ofver Skattkammerets forhold, siden kongen er kommed till Regeringen, hvorudi Hr Jörgen Gyldenstierne blifver temmelig angreben, som dend der hafver haft directionen udi Kammeret, i mens at Rigens Skattmester har veret i Cantzelliet.

Först fordris af hannem fem og half fierdesindstyve tusinde Daler Sölfvermynt, som till åtskillige betalninger har veret destineret, og inted er blefven dertill brugt; siden foruden mange andre af Cronens Middeler, er der optagen tolf tönder Guld (at regne efter daler Sölfvermönt) udaf banken, hworfore slett Regenskab er giort.

Det förste kongen drager igien till kongsöre, hvilket skier om otte dage, will hand arbeijde paa dend forfattning og maade af gouvernement, som skall holdis i fald, at hand en umyndig printz efterloed. Det holdes heel gehemmit, mens som jeg af en Landhöfding Vrede, hvilken er i stor Credit hoss Kongen, har udi discours forstaad, will kongen inted nefne till formynder af den umyndige konge deputerede af Ständerne, som mange hafde meent; mens det skall blifve vid Rigens Raad, dog skall deres Myndighet blifve swekked, en deel wed det, at deris tall skall förmindskes, og blifve till tolf, efter Swerrigs gamle Low.

En deel wed dend Autoritet, som dend regerendis Dron-

ning skall gifves, ofwer det Dronningerne tillforne udi minoriteterne hafve haft.

D:o d:o 16 Febr. 1681. Saasnart, som at HofKantzeleren Örensted med kongen af Sverrige hafver talt, er der blefven merkelig forandring udi dend Hollanske ratifications wessen, for, efter at hand (som hand mig det self hafver beretted) hans Mijtt. oplysning hafde gifved, hworledis at dend Hollanske tractat saa ilde med de Lundiske ofverenstemmede, og det oprettede wenskap mellem de Nordiske Kronor wed hins ratification syntes at swekkes, saa hafver kongen af Swerrig resolweret ingenlunde oft-bemelte Hollanske tractat at ratificere med mindre, at först Eders Kongl. Mijtt. aldeles war fornoyed. At till den ende hannem og Gref Bengt udi Conferentz at træde med dend her subsisterende Hollanske Resident af kongen war anbefahlet; og i lige maade Gyldentstolpe udi Holland skulde beordres sammestedz alle de Eders Kongl. Mijtt misshagede expressioner og Articuler at forandre eller udelade. Lilienroth er heller inted lenger blefven oppeholdet, mens drog strax udi Söndags bort. Forleden Mandag kom kongen herind, hwor jag hannem oppvartette og takede, at hand dend Hollanske ratification igien har wildet instille ind till, at alt det, som war de med Eders Kongl. Mijtt og hannem oprettede pacta imoed, derudi kunde endres. Mens jeg maa bekiende, at jeg fant en större froid hos kongen, end jeg mig hafde formoedet, for Hofkanzeleren sagde mig, at kongen hade lengtes efter mig förleden Lofverdag dend tiid, hand war hoss hannem, for at hafve dend fornoijelsse at sige mig self dend resolution, som hand till Eders Kongl. Mijtt. wellbehag hafde taged; og nu jeg talte med hans Mijtt, swarede hand inted andet, end at hand endnu forwentede bref fra Obrist Velling, om hwad resolution Eders Kongl. Maijtt. hafvde gifvet hannem paa hans remonstrationer om Hollan-

ske ratificationen. For at oplyse mig mere udi denne kongens froideur, saa forbleef jeg i forgemachet med Gref Bent dend tiid, at baade hans Mijtt. og alle andre sig hafde retireret, hvilken mig, efter at jeg hafde fört det paa bane, sagde, at hans Mijt ingen resolution egentlig derudi kunde tage eij eller lade Conferentzen med dend Hollanske Resident gaa for sig, för end at mand Eders Kongl. Mijtt mening af Mr Wellings Swar hafde erfahret.

Herudaf, Allernaadigste Konge, kand jeg inted andet slutte, end at Gref Bent, siden at Örensted hafde talt med kongen, maa hafve sögt endnu denne delaij for at holde det op i dend forhaabning, at kanske Eders Kongl. Mijtt. endelig skulde wiisse mere facilitet till at bewilge ratificationen. I gaar, siden at Posten war ankommen, gick jeg till Gref Bengt, for at fornemme, hvad beskeden fra Envoyé Velling war anlanget; hand gaf att forstaa, at Eders Kongl. Mijt. well intet hafde temoigneret stor behag derudi, mens at hand endeligen dog nogenlunde derudj hafde williget, og at jeg med samme post Eders Kongl. Mijtt nermere Allernaadigste befallning derpaa skulde bekomme, hvilken jeg dog endnu inted till hafver fornummed. Hellers beklaged hand sig meget, at kongen hannem inted wilde dispensere at menge sig i dette Hollanske Wessen, eftersom hand war blefven suspect, som en, der wor interesseret udi dens manutention, og at der foruden Residenten Rampf udi hans relationer till hans Principaler hannem ofte nefnede og efter hans Mund it og andet berettede, som gaf hannem en temmelig embarras; at Gud viste, at hand inted af nogon point d'honneur sögte att appuijere dend Hollanske tractat, fordi at hand dend hafde giort; mens at hand ingen anden but hafde, end at söge sin konges og sit fædernelanz beste paa dend maade, som hand det forstoed. Jeg swarede hannem, at der war well ingen, som der om twiflede;

mens der kunde well were tu Ministri paa en gång af lige god intention og af different sentiment; og att jeg for min deel holt hannem for en god Swensk patriot, omskiönt at jeg well saa, at hand war inclineret for den Hollanske tractat som en ting, hand holt nyttig for Swerrigs interesse.

. . . .

Tillkommendes fredag will kongen igien drage till Kongsöre; mens hendis Mijtt. Dronningen siges kommer först ind i byen, og skall der forblifwe, indtill at kongen kommer igien for at afhente hende. Medici opponerer sig meget dend reise till Kongsöre, og formoeder mand, at mand hendes tilstand bedre skall considerere, end exponere hender till at reise i saa slem en saison og u-jefne wege, som nu er.

D:o d:o 19 Febr. 1681. Eftersom at denne sidste Post endnu ingen anden allernaadigste befallning for mig hafver medbragt, paa hvilken Envoyé Welling sig hafde beraabet, saa formener jeg, at Eders Kongl. M:ytt. wille er, att jeg mig efter de forige allernaadigste ordres skall rette. Derpaa drog jeg udi gaar till Jacobsdall, kongen af Swerrig for hans bortreise till Kongsöre at opwarte, og för at söge leijlighed noget wed dend Hollanske tractates ratification at udrette, i mens at Gref Bent Oxenstierne paa nogle dages tiid till Ubsala er forrest, i dend forhaabning, at der da mindre Obstacler skall findes. Det förste, kongen spurte mig ad, war, om jeg hafve bekommet Eders Kongl. Mijtt. allernaadigste Befallning om ded Hollanske ratifications wesen efter dend rapport, som for 8:te Dage siden fra Obrist Velling derom war indkommed. Jeg swarede ja, at Eders Kongl. Mijtt. blef wed sine forrige protestationer, at hand ingenlunde hans M:ytt. af Swerrig nogen Low wilde foreskrifve; mens at hand haabtes, at hand inted skulde ilde optage dend som, Eders Kongl. Mijtt. hafde for at culti-

vere it wenskab, som war hannem saa precieux, som hans Mijtt. af Swerrigs er, og for at detournere alle de ting, som derudi skulde kunde giöre nogen alteration. Kongen replicerede herpaa, at jeg skulde faa widere beskeden af alting, om jeg wilde træde udi Conference med hans Ministrer, hvilket inden faa dage kunnde skie, nar at Gr. Bent igien fra Ubsala tilbage kom. Som min intention war at profitere af Gref Bents frawerelse, saa bad jeg hans M:tt., at det inted saa lenge maate opsettes, og at Hofkanzeler Örensted det well kunde förrette; derpaa sagde hans Mijtt, at hand da M:r Örensted og Canzeli Raad Hochhusen wilde anbefahle med mig derofver at conferere, hvilke jeg i eftermiddag klocken trij til mig forwenter. Jeg twifler, at jeg for Postens bortgang om denne Conferenzes succez skall kunde allerunderdanl. berette, eftersom at dend holdes saa silde. Hellers beklagede jeg mig hos kongen af Swerrig ofver Balzar Gertens Godzes Confiscation, eftersom at General Toldforwalteren er ald formeget paa toldbetienernes partij af Helsingborg, og har hans M:gtt. wist mig till Hofkanzeler Örensted, hvilken jeg udi dette saa well som andre forefaldene occasioner skulde underwiisse, paa det at Eders Kongl. Mijtt. undersatter rett maate wederfahres.

Renunciations Acten og dends ratification er allerede undertegnede, og skall i dag Seylet derfore settes.

Hellers kand Eders Kongl. Mijtt. jeg aller underdanigst berette, at, siden at kongen af Swerrig er igien nogenlunde kommen af de tanker, at dend Hollanske Ratification inted hafver saa stor hast, er hand langt friere moed mig, end hand war tilforene, for hand war embarassered, hver gang mand talte med hannem derom; og kand jeg sige, at hand giör saa stor forskiel paa hans wenlighed moed mig og alle andre fremmende

Ministri, at hand inted lader nogen Aarsag til at tvifle, at io hans nærverende intention er goed.

D:o d:o 23 Febr. 1681. Kurfursten af Brandenburg ämnade i Östersjön uppsätta en flotta af 20 skepp; Sverge uppmanar Danmark, att de tvenne ej böra tåla en tredje magt i Östersjön; utan göra nu som, då kejsaren 1627 ville der upprätta Wallensteinska flottan. — Kurfursten hade mest räknat på Colbergs tillväxt. "Mand lefver *udi forhaabning*, att hendis M:ijtt Dronningen aff de onde *weïse* skall förhindres sin reisse till Kongsöre at fortsette, hvilked hender dog er i moed, for hun gierne beqvemmede sig efter Kongen, som ingenlunde will were udi Stockholm.

Denne auertion er inted alleniste foraarsaget af det, at hans M:ytt ingen leylighed hafver till jagt omkring Stockholm, mens mest for det ofverlöb hand hafver udi disse tiider af de, som enten reductionen eller dend Store Commission er undergifven. De fleste formener, att denne inted skall blifve saa farlig, som det lader sig ansee till; mens det kand inted wist derom dömes, förend at Rigens Raad og deris börn har swaret paa puncterne, som dennem er forelagt.

Kongen wentes hid om ti eller tolf dage, om at Dronningen inted inden dend tiid kand drage ud till hannem.

D:o d:o 2 Mars 1681. Örnstedt försäkrade Scheel uttryckligt, att så snart han kunde komma till kungen, skulle andra mesurer vidtagas. — Kungen i Danmark hade befallt Scheel att låta bero vid de gjorda remonstrationerna mot Holländska traktatens stadfästelse, och ej mera arbeta deremot, utan mottaga underrättelsen derom utan vidare erinring. — Tsaren har förklarat, att han ej vill hålla mötet på gränsen, om han ej förut får Ingermanland igen. Vid hofvet aktar man häruppå alldeles intet, ty erfarenhe-

ten har lärt, att Moscoviten hotar högst, när han förmår minst. Turken torde också vara honom sysselsättning nog.

D:o d:o 16 Mars 1681. Kungen gaf tillkänna, att Engelska sändebudet hade begärt förnyelse af den traktat, som mellan England och Sverge afslöts 1661 af då varande Svenska sändebudet i London gr. Nils Brahe, och sedan genom Engelska sändebudet Coventry i Stockholm 1664 förnyades.

D:o d:o 19 Mars 1681. Om Gen. Major Grothausens negotiation skall jeg inted underlade mig at erkyndige; hellers har jeg inted fornemmed, at dend her subsisterende Gottorfiske ministre noget synderligt skulde forette, inted heller har jeg formerked, at mand nogen Cas giör af hans person; mens som at mand her er ofver ald maade secret og affaires inted som för igiennem ald Senatens, mens faa personers händer passerer, saa tör jeg inted fordriste mig noget uist Eders Kongl. M:gtt paa de yderlige apparenser at berette. Vist er ded, att de will her hafve ord fore, at de i alle maade tractaterne efterlefve, og at de en sær inclination hafver for Eders Kongl. M:gtt wenskab; og nar it og andet passerer, som inted mod dend tilsagde ponctualitet af Tractaternes fyldistgiörelse öffverensstemmer, daa söger de wed explicationer og monge undskyldninger det at forsvare. Om at nu en oprigtig intention, eller deris affaires nærwerende tilstand, i særdelisshed flodens swaghed, dennem till denne soupplesse beweger, tör ingentid understaa mig at decidere.

Om dend Engelske ministers conference har jeg wildet mig informere og for at fornemme, om mand mig endnu wilde skiule dend conference, som med hannem er blefven holded, saa spurte jeg Gref Bent Oxenstierna ad udi gaars, om Engelländerne sig inted wiidere hafde udeladet, hvor-

till hand swarede ney, og at de inted wiste andet, end at de wilde blifve en tractat om Commercy wessenet.

Det synes well inted, at mand nu noget andet med Engelland skall kunde forehafve, og at denne tractat af tu aarsager igien paa behnen föres; dend ene, eftersom dend forige alt er expireret; og dend andre, fordi Engelland merker, at Holländerne söger deris auantages her, hvilke de dennem inted allene will ofverlade.

Kongen reiser udi dend hellige Uge igien till Kongsöre for at hafve lysten af füglejagten, mens mest for at undwige en og andens ofverlöb. Hendis M:gtt Dronningen har i nogle dage inted wered ude of sit kammer, formedelst en liden u-passelighed.

Dend rette store Commissions aabning er till dend 6 Aprill opsatt, mens ikke dessmindre er der allerede mange tönder guldz regenskab Rigens Raadet eller deris arfvinger tilsendte, hvilket af dennem fordris; for dend store Commissions egentlige werk er inted for at krefve regenskab af de penge, som en hwer har haft i händer, eller for hans particulier hussholding i Gouuernementerne, som hand har haft; mens det angaar Regieringen og i Rigens Raad in genere. For exempel, om udi Raadet er blefven delibereret, at enten en eller anden omkostning skulde giöres i bygning eller andet paa Kongens wegne, eller nogen gield betales, saa examineres, om dend omkostning eller gieldz afbetaling war fornöden; finder de dend ded ikke at hafve weret, blifwer dend fört dennem till regenskab, som deris votum dertill hafve gifwed med tolf procento og rente paa rente, hwor af smaa summer till store capitaler opstiger, og alle Rigens Raad sidder og wed ikke, om de beholder en skilling af deres formåfve.

D:o d:o 26 Mars 1681. Man börjar (i Danska kommissionen) fälla domar, hvarmed det går temligen riktigt

till. — Kungen ursäktade för Scheel de fel, som blifvit begångna vid alunverkets sequestration, och visade sig angelägen om Danmarks vänskap. — Specie-R:dr skall sättas på 24 d:r koppar; ingen annan koppar än myntad föras ur landet, och det blott koppar plåtar på 24 d:r kopparmynt, hvilka för sådant ändamål skola slås. Denna mynträttighet lemnas åt alla. — Det är fråga om, att drottn. Kristina skall byta sig till några Brehmiska gods mot Gottland; båda delarna önska det.

D:o d:o 23 Mars 1681. Det går ganska långsamt med Danska kommissionen; ser ut, som man ej ville gifva Danska undersåtare rättvisa. — Welling begär för sjuklighet skull få komma hem; som efterträdare omtalas Gyllenstolpe. — Kungen far öfver helgedagarna till Kungsör; han vill, att hädanefter skola vid midsommar regementerna, hvar uti sitt landskap, församlas till öfning. — Vid Kungsör skola flere samlas till större läger. — Drottningen är nu frisk och går dagligen ute.

D:o d:o 30 Mars 1681. (Från Scheel, ovisst till hvem). On fait de nouueau quelque changement dans la chambre des comtes. Il n'y a pas longtems, que le grand Thresorier fut chargé de tout le soin et de toute l'autorité auecq le Commissaire de l'Etat dans le maniement des finances, mais soit, que M:r le Gr. Thresorier l'ait souhaitté, a cause des gouttes perpetuelles et son humeur, qui aime ses aises, ou que l'on ait voulu fauoriser M:r Flemming, qui fut Marechal de la Noblesse a la derniere diette; celui cy a eté fait vice president de la Chambre auec beaucoup d'autorité, et pour sa commodité on a obligé M:r Liliencron de luy ceder le Gouuernement d'Uplande pour celuij d'Örebroe.

D:o d:o 2 April 1681. Denne Uge har alle veret occuperet med deris devotioner, saaledis at der inted har veret at giöre hverken udi publique eller priuat sager.

Om Gen. Major Grothusens ankomst begynder mand her at mumle, dog fornemmer jeg ikke det ringeste af dennem, som affaires ere ombetroede, og de andres raisonnement kand mand inted reflectere paa, for de, som er stöt fra Communicationen af Kongens hemmelige Raad, taler som folk, der er mal contente, og blamerer alle de sager, hvortill de inted admitteres. I særdelished lasterer de dend conduite, som Swerrig nu holder, at det sig Hertugen af Holsten og Hamborg inted mere lader were angelegen; for her er it raab, som at de Skiebe, Eders Kongl. holder ferdig, og de Regimenter, som marcherer till Holsten, ere destinerede till et anslag pa Hamborg. Efter ald apparence skall dend modestie, med hvilken de eviterer at gifve noget missnoje till kjende eller jalousi ofver dend goede forfatning, som Eders Kongl. M:gtt staar udi, well endnu ware it tag, anten man det deris goede inclination for Danmarkes wenskab, eller deris affaires desordre hafver att tilskrifve . . . .

. . . Kongen af Sverrig wentes igien fierde Paaskedag, og mener mand, at hand siden will giöre en reisse ned till Skaane; og nar det blifver giort, en tour till Lifland, hvorwed alle affaires saaledis will blifve opholdede, som mand det lett kand slutte af det, de lider ofver de idelige reisser till Kongsöre; for det blifver ingen fremmed Minister tilsted at fölgie med, og om det blef dem permittered, blef det inted mueligt, at de kunde giöre det paa dend maade, som kongen sig skynder og lidet nogenstedz oppeholder.

D:o d:o 13 April 1681. Hellers hafver hans M:gtt af Swerrig en reise for till Skaane, hvor hand hafde formenet, at were allene, som tilforne; mens dend Franske Ambassadeur har gifvit at forstaa, at hand hafde faaed expressé ordre kongen af Swerrig at opwarte paa hans reiser, saa at hand denne gang faar at lide det. Ambassadeu-

ren, eftersom det er u-muligt at fölge med i suitten, har resolueret först at drage till Jenkoping, som er som udi centro af dend tour, hans M:gtt will giöre omkring wed Gottenborg, Skaane och Calmar; og siden wiidere tage si-ne mesures efter kongens reise. De andre ministri blifver her. Dend fra Dronning Christina, for hand inted hafver sönderligt at giöre andet end at udwexle Gotland moed godz udi Bremen, og adskillige fordringer for hans Dronning, hvilked hand bedre herudi Stockholm end paa reisen kunde negotiere; og dend Engelske, fordi hans fornemste fonction bestaae udi at tage de Engelske kiöbmends interesse udi agt. Jeg for min deel, jeg bereder mig til at reise, og were altid kongen det nermeste muligt er, uden at Eders Kongl. M:gtt anderledis derudi allernaadigst disponerede.

D:o d:o 20 April. Allunwerkets seqvestration samt andre particulier fordringer er det, som nu ded största occupation her udi Swerrige gifver, og hafver endelig Eders Kongl. M:gtt skrifvelse till Hans M:gtt udaf Sverrige, som mig tillige med hans allernaadigste befallning af d. 9 April forleden Mandags tüdig blef tilstilled, i det ringeste wekked dennem noget op af söffne, og lader de, som at det var nu blefven dennem en alfware at skaffe en hver en prompt expedition.

Kongen af Sverrig har derpaa strax ladet twende personer igiennemsee Alunwerkets documenter, hvilke hossfölgende rapport derofver hafver giort; mens dend er saa contraire imoed de danske interessentere, at jeg blef obligeret udi forgaar at wiese hans M:gtt, hvorledis at disse personer sig aldfor partialiske hafde ladet see, og hafde jeg saa at sige en temmelig lang dispute derofver med kongen udi gref Bentes nerwærelse, hvilken sig endelig derhen determinerede, at sequestration strax ud. nogen viidere op-

hold skulde ophefves, og hvad det andet om Liqvidations-puncterne angaar, maate de Danske gifve deris swar derpaa. Jeg har allerede lefvereret forbemelte de Swenskes rapport till Söfren Pedersen, directeur ofver Alunwerket, hvilken sine medinteresserede dend will communicere, paa det at med goede skiel de Swenske maa refuteres.

Udi forgaar eftermiddag gick jeg till Gref Bent hannem om hans M:gtts af Swerrigs tillsagn offver Alunwerkets seqvestration at erindre och dets promte expedition at befordre, hvilked hand lofvede med posten i dag at skulde skee; mens jeg erfahr (efter at jeg hannem om pantegodzes beleggelse med ryttere og andre processers langsamhed hafde entretenered), at dend franske ambassadeur forleden Mandag med postens ankomst dennem en stor allarm gifvet har, og kunde jeg self nok merke baade paa Kongens og Gref Bents mine, at hand talte med dennem om ting, som dennem etonnerede, for jeg war paa samme tiid udi hans M:gtt Gemack.

Han kom till Gref Bent Oxenstierne og sagde: Je suis au desespoir de ce, que les affaires de la Suede ne vont point, comme je l'eusse souhaitté. On commence en france a soupçonner votre lenteur, et nous sommes sur le point d'entrer en traitté particulier auec le Danemarc, qui se montre fort disposé a cela. Disse var de samme ord, som Gref Bent sig betiente for at explicere Ambassadeurens discours. Jeg svarede hannem herpaa, att hans M:gtt udaf Suerrig hafde seet saa essentielle pröfver af Eders Kongl. M:gtt oprigtighed, at jeg vilde formode, at mand inted skulde soupçonnere hannem om at giöre det, som kunde vere de oprettede forbund og Conuentioner i moed, at jeg af Hr Ambassadeuren Högs sidste bref till mig kunnde beviise, at alting trainerede till Liliennoths Ankomst, og at

mand

mand deraf kunde slutte, om hand separat vilde med Frankrige tractere, at hand inted behöfvede Lilienroth at ervarte. Jeg bad honom derhoss, at, om slige flere tiide nder kunde ankomme enten i denne eller anden materie, som kunde optenkes, at mand dervid dend gode förtroligheds vilde imellom Cronerne forstyrre, at de mig da sincere maate Communiceres, paa det jeg dennem derudi kunde oplyssning gifue. . . . .
Udi gaar formiddag kom hans M:gtt af Sverrig till mig og förte mig ved handen hen i vindue, hvor hand igientog det, som Gref Bent mig dagen tilforene om dend Franske Ambassadeurs discours hafde sagt; hvorpaa jeg samme suar reitererede, og gaf hans M:jtt tillkiende, at hand holt det for en artifice uudaf Frankrige, eftersom hand inted kunde troe, at Eders Kongl. M:jtt uden hannem vilde slutte en tractat, som de hafde resolveret at indgaa tilsammens; særdeles mente hand, att dend Communication af Forslaget af dend Engelske tractat hafde saaledes gifved tillkiende hans villie, inted Considerable uden Eders Kongl. M:gtt medviidenhed at lade negotiere.

Hans M:tt reiste i nat bort igien till Kongsöre, efterladendis CantzliRaad Hochhusen, hvilken mig resolutionen paa mine indgifne Memorialer skall tilstille, hvorved mand om de andre particulier fordringer og interessen kand blifve oplyst. Dend 8 Maij kommer kongen af Sverrig hid igien, og da vill hand forst reise ned till Skaane. . . .
. . . . De Estlandiske deputerede, hvilke af Adelen sammesteds er hidskickede, taler med stor dristighed, forestiller Kongen, hvorledis de sig godvilligen till Sverrig hafuer gifved med de vilkaar, at dennem deris priuilegier skulde conserveres; og eftersom de hafve deris eget Ridderhuss, at de inted er forpligted till at

villige i dend reduction, som paa det Svenske er blefven got befunden. Mand mener dog, at det omsider inted vill gaa dennem meget bedre end de Svenske.

Dend store Commission er ferdig paa Dommene nær. En hver har faet Kongens prætention paa hannem, og har indgifvet sit svar derpaa. Der giöres iblant saa underlige reigninger, at mand inted ved, enten de mere latter eller medlidenhed iblant folk foraarsager. For it exempel vill jeg andrage S. Rigens Raad Gref Königsmarcks *Arfvinger*, af hvilke paa deris faders vegne (som inted var mer end fire Aar Rigens Raad i kongens minoritet) fordris femb ganger hundrede tusende daler Sölvermynt. Hannem beregnes iblant andet, at hand for ellefve hundrede daler solfmynt har ladet hugge brende till sin hussholding, mens hand var General Gouverneur i Bremen; og at hand en gang hafde sent en Courier till Sverrig, som hafuede en dreng med sig; her forslager de hannem mangel i halfdelen i omkostning.

Jeg fornem, at General Major Grothausen folger efter till Kongsöre, og der tvifles inted paa, at hand io anlangende Londens (Lunds) befestning har Commission hos kongen af Sverrig at negotiere. Jeg troer neppe, at sig kongen derudi skall vilde meslere, uden at hand till Kongsöre *dertill* kunde blifve ofvertalt, for derhen fölger hverken Gref Bent eller Örensted; förbemelte General Major söger meget Vagtmesters og andres assistenz, som er omkring kongen, og hviss pouvoir altid er större paa Kongsöre end i Stockholm.

D:o d:o 23 April. 1681. P. S. Det bytte, som Dronning Christine vilde giöre med Gotland moed Godtz udi Bremen, gaar intet for sig, eftersom at det udi samme Hertugdom reducerede Godtz inted kan tilstrecke; det reducerede godtz sammestedz belöber sig 65,000 R:dr, hvaraf Dronning Christina allerede har bekommed 20,000 R:dr, og de

andre reuenuer er till de Bremiske og Vismarske garnisoner destinerede.

D:o dto 27 April. 1681. Om jeg min ringe mening om Sverriges nerverende politik torde berette, da kand jeg inted anderledis derom dömme, end at de skall en tiid lang euitere det meste, dennem muligt er, sig udi noget vitlöftigt at engagere; en del for at retablere deris finances, som aldelis ere epuiserede, en deel for att sette alting udi Laffwe udi Gouvernemented, for om entskiönt at kongen ganske inted vill haffve ord for at haffve forandret det, saa skeer det dog udi Gierningen, ved den nedtrykkelse af Rigens Raad, hvilke vare som pillerne for Ständerniss frihed, og vilde mand inted gierne tenke pae andet, end at sette alting i en sicker postur for kongen, hvilken efter dend begyndelse, derpaa allerede giöres, at dömme, paa disse maader skall söge dend at etablere. 1 Med at vinde sig milicens venskab, til hvilken ende Alle Officererne med visse anvissninger till deris Lön er forseet, hvilked de tillforne inted hafde. 2 at sette i Gouvernementerne folk, som hand er forsikret at vere tillfredz med det, som nu passerer. 3 at samle det meste penge muligt er; hvortill at gelange en saa extra ordinaire menage observeres, at det neppe er at troe, og Cronens Gield har de her i sinde at betale med afregning eller anderer middeler, hvorved Creditorerne lidet skall fortiene. Gref Torstensohn har i disse dage afsagt sig med General Gouvernemented af Estland; Gref Königsmarck siger, at hand inted vill mere till Pommern, og mange andre af mindre Caracterer imiterer dem, hvortill de tvinges af de slette conditioner, som de deris Gouvernementer skall besiddes med. Med it ord, Allernaadigste Herre og konge, her tenkes for alvore mest at ruinere heller at betage myndigheden dennem, som hiddintill har vered vandt til at besidde dend, og saa lenge applicerer de

de sig efter ald apparence inted till mange udlandiske Sager, uden hvad Commerciwesenet og en synlig profit kand angaa. Dend Estlandiske Adelss deputerede er endnu inted kommed till nogen slutt; Mand mener, at reductionen inted skall gaa for hoss dennem, men at de sig derimot till en aarlig afgift af deris Lehn- eller Cronegodz, som de besidder, skall beqvemme.

D:o d:o 30 April 1681. Hellers klagede *Gref Bent*, hvorledis de Svenske vahrer, som sig udi fremmede *Skibe* finder indladede, obligeres till at gifue en procento udi Sundet, hvilket var dend Kiöbenhafnske tractates 3:die Article imod, begierendes, at det maate remedieres; hvorpaa jeg svarede, at som mig inted var bekient, huorledis var tillgaaed, skulde jeg inted underlade idag Eders Kongl. M:gtt det allerunderdanigst at berette og hans naadigste befelning derpaa begiere. — Hand talte ogsaa om Lilieroths Ankomst till Paris uden at gifve det ringeste missnoije tillkiende, og sagde, at hand formoedede, at de sig nu udi fuld tracteren skulde befinde.

Her er mand inted lidet embarrassered öfver Hertugens af Zweybrycks döed for dend conduite, Frankrige derudi lader see, og torde dette well foraarsage dend herwerende Franske Ambassadeur lengere at forblifwe, end hand önskede. Som det er saa nylig kommen kundskap om hoybemelte Pfaltzgrefves döed, saa er det endnu inted kommed saavit, at mand nogot derom med Marquis de Feuquieres hafver talt.

For Floden er her giort it reglement. Fem gange hundrade tusinde daler Sölfmynt er Aarlig till dendz igienopreisning destineret, hviss absolute disposition Gen. Admiral Leutenant Vagtmestere er ofverdraget med det privilegium, ingen regenskab derfore at giöre. Hand er nu

draget till CarlsCrone og har tilsagt kongen i Aar 8 Skibe att opbygge.

Dronning Christinæ Minister er nesten depecheret med de vilkor, hand har vildet stipulere for hans Droning, og bier hand kun efter executionen. Bytte blifver der inted mere giort; mens for dend skade, Dronningen udi kriigstiiden hafde lidt, gifver kongen af Sverrig hende it hundrede tusinde Rixd. at betales udi de treij nestfolgende Aar, og hendis indkomst tolf tusinde Rixd. forbedret.

D:o d:o 7 Maj 1681. Kongen, mener mand, kommer hid i nestkommende Uge for at munstre garden till fodt, som paa ny skall klædes; mens hands forblifving her udi Stockholm vill inted vare lenge, for hand har saadanen aversion for dets sejour, at hver time, hand er der, er hannem en plage; tvifles inted paa, at jo hendis M:ijtt dend regerende Dronnings uformodelige reise till Kongsöre er en ting, som Kongen och Enkedroningen alt lenge har concerteret sammen, hvilked mand saameget diss mere har aarsage til at soupçonnere, som denne kongens resolution og bref til Droninge derom, er blefven depescheret fra Grimsholm, hvor hand paa dend tiid var hos Enkedronninge. Omendskiöndt hendis M:ijtt gaf tillkiende, att hun helst vilde giöre barsel udi Stockholm, og laed nogen forhaabning, at hun till Pintzedagene sig her igien vilde indstille, saa synes det dog, at kongen det inted gierne skall lade skee.

Dend store Commision, omendskiönt at dend endnu ingen domme hafver afsagt, saa gifves dog assignationer paa at betale af det, som Rigens Raad derpaa kand skyldig blifve. Der er giort en begyndelse paa Gref Niels, hvilken er assigneret 70,000 D:r Sölfmynt med trusel af militaire execution i hans huus, ifald hand det vegret. Hand i særdelis persecuteres; særdelis vill de hannem till lifs, for hans

de sig efter ald apparence inte[illegible] de beskylder hannem ofentger, uden hvad Commerciwe[illegible]ns instruction, och [illegible]angaa. Dend Estlandiske [illegible]eret bestuken. Hand, som for kommed till nogen slut[illegible]r dend rigeste herre i Sverig, för ted skall gaa for hoss [illegible]en af de fattigste, baade af foranen aarlig afgift af [illegible]el som ved tabet af adskillige store besidder, skall br[illegible]

D:o d:o 3 [illegible]en, som jeg vilde slutte denne allerunhvorledis de [illegible]tion, kommer der tijdender, at hendis Mjstt finder ind[illegible] bleffven noget upasselig 6 miile herfra, og det, hvi[illegible] kongen af Sverrig det til Kongsöre har adimod, [illegible]rpaa resolutionen er lagt, at hun sig igien hid svar[illegible]holm skull begifve, hvor hun i morgen afften forga[illegible] Mand haabes dog, at der er ingen fahre dervid, d[illegible] det er kun en mattighed, som af reisen er foraarsaget.

D:o d:o 11 Maj 1681. Dend Sweijbrykiske handel skall [illegible]giffve en temmelig missnöije imoed frankerige, for frankerige synes inted at vilde quittere sin prætention derpaa, og Sverrig hverken kand eller vill annamme det anderledis end som it Læhn af det Romerske Rige, og selge det kand heller inted bære ad till de andre Herrers præjudiz af det Pfaltziske Huss.

For nogen tid siiden hafde jeg beretted allerunderdanigst, med hvad fliid paa floden blef arbeidet, og at till dentz befordring Gen. Admiral Leutenent Wagtmester var rist ned till Carlscrone. Nu er hand kommed igien uden att hafve fortsat sin reise neder til Blegind for at indhendte en och anden ordre hoss kongen. Og som deris nederlag i förrige krig tilskrifves deris matrosers uforfarenhed, saa mener de at endre denne feijl med at exercerer dennem i seijlatzen. Till denne ende vill kongen lade fem af hans skibe gaa udi aars till Spanien, som skall fragte

for at hente salt eller andet, som paa

...mellem klocken 9 och 10, da det var kongen ner kommen i stor uleij-...om indridendiss i byen og hafde moed en ...er med sig till hest, og dend tiid hand kom ...örnehusset, som er yderst paa Norremalmen, sprang ...r meed 12 eller 14 drukkene mennisker ud af it krog, som var aftakede underofficerer, soldáter af garden och hof-tienere. En af disse, som er en franzos, og for faa dage siden var iagt fra Gref Duglas, hvor hand tjente for cammertjenere, gick mit udpaa gaaden i weijen for kongen och satte begge sin händer i siden. Dend tiid kongen saa det galne menniske, saa red hand af veijen for ham for inted at stöde ham ofver ende, mens dend bundehest, som Kongen sad paa, vilde inted lade sig saa kort afvende, at jo pistolhylsteren rörde ved hannem; hvorpaa hand tog Kongens hest vid bitzelet og stötte dend saa sterk tilbage, at hand blef sky og veg for ham. En Capitain af Guardien, ved naffn Sparre, red derpaa til og slog dette galne menniske ofver hofvedet, saa hand maate slippe tömmen af Kongens hest; derpaa drog hand sin kaare ud og stak blint iblant dem, der var med Kongen, og som de saad alle paa smaa Bönderheste, som vare ganske afmattede, kunde hverchen forsvare sig eller evitere ham saa snart, at hand jo fem personer heel ilde blesserede, ind till General Major Wagtmester sprang af hesten for att gripe hannem, hvilked hannem ilde hafde bekommed, om ikke karlens kaare hafde veret afbrut, for hand stak hannem tu eller trey gange dermed i ryggen. De andre fulde knegte, som en tiidlang det hafde anseet, kom ogsaa endelig ud med deris kaarer for at secundere deris camerat; mens derpaa kom vagten, som viidere ulöke forhindrede, og tog 7 af den-

nem fangen, og soges der endnu efter de andere. Ibland de blesserede er ingen uden tjenere af kongens herremend, som var i suitten.

D:o d:o 18 Maj 1681. Jeg kand nogenlunde slutte, at dend Zweij-Brykiske sag kommer de franske till att troe, at kongen af Sverrig med keijseren og det Rommerske rige noget skall negotiere, for det er viss, at Gref Gabriel Oxenstierne har ordre med yderste flijd ved det keijserlige hoff kongens af Sverrigs rett i denne fald at forestille; og blifver ydermere Obriste Arnt, som till frankfort gaar, deroffver instrueret, hvilken tilföijes M:r Snoilskij (saalenge denne Zweijbrykeske sag varer), som hellers var destineret at ga til Regensborg. . . . .
. . . .
De Svenske och Muscoviterne kand endnu inted forenes om stedet, hvor der skall tracteres paa. De Estlandiske deputerede ere bortreiste, og skall till deris Landag delibereris offver reductionen i deris provintz. Det Estlandiske Gouvernement, som Greff Torstenson for kort tiid siiden quitterede, er gifved General Leutenens Sperling, og det af Narva till General af Jnfanteriet Schulz, dog kun med simpel titul af Gouverneur. Her Christer Horn, som var Kongens Gouverneur, menes skall snart avoceres fra hans General-Gouvernement af Riga.

Ofvermorgen drager Kongen till Kongsöre for at see de heste, som Eders Kongl. Maij:tt hannem har foræret. Det er en meget angenehm præsent, for kongen af Sverrig har stor lyst till heste, og har dog kun heel faa, som duer, formedelst at stodene inted vell reusserer her oppe i landet.

D:o d:o 25 Maj 1681. De gifve hellers her at forstaa i moed dend franske ambassadeur, som at det inted var dem meget angelegen at faa store subsidier; uden tvifel

skall deris intention derunder vere, sig ikke heller formeget at forbinde till det, som frankrige kunde derimod exigere af dem, for deris politique er nu inted sig udi noget sönderligt at engagere, forend at floden, milicien og finencerne ere vell retablerede. Militien angaaende, da bliffuer dend ikke alleniste forsterked, mens end ogsaa ved officerernes gage, som de af de reducerede gods skall tage, forbedret. Floden arbeides med största fliid paa, og vill kongen (som der berettis) imoed St. Hans dags tiider self vere ved Carlscrone, for at befordre ded. Finencerne ere i en meget slett tilstand, og er det neppe at troe, hvad peine de hafve somme tiider at bringe smaa summer till veije. Mens kongen formener ved sin store menage inden faa aar derudi at remediere. Hans Maij:tt reiste forleden Löfverdag samt hendis Maij:tt Enkedronningen till Svartsoe, som er kun 2 mile herfra. Kongen er draget viidere till Kongsöre, mens Enkedroningen ventis hid igien i dag. Hendis M:ijtt dend regerende dronnig begynder at vere temmelig svaag, saa mand formoeder, at hun snart skall faa en goed forlösning.

D:o d:o 4 Juni 1681. Eders Kongl. M:ijt maa jeg allerunderdanigst inted uberetted lade, hvorledes nogle studenter i Revel i Estland har forlysted sig for nogen tiid siiden at læge en comedie, hvorudi de har glemt dend respect, de cronede hofveder skyldig er, formedelst it og andet, som de der till Eders Kongl. Maij:ts despect skall hafve representeret. Bispen og Stattholdern hafver strax forbudet dermed at fortfare, mens en deel udaf Magistraten, hvis börn der var iblant, har mainteneret det, og som General Gouverneuren inted var tilstede, saa kunde Bispen og Stattholderen inted andet giöre, end at lade comedien före til protocol af fiskalen, hvilken allerede dermed er hidkommed. Jeg har talt till Gref Torstenson der-

om, hvilken inted var af med General-Gouvernemented dend tiid, dette passerede, og med Hoff kanzeler Örensted, og finder jeg paa alle siider disposition till at straffe deris uforskammelighed, som det sig bör.

D:o d:o 8 Juni 1681. Eftersom at Hans Maij:tt udaf Sverrig forleden mandag er hid ankommed, saa hafver Jeg haft leijlighed hannem efter Eders Kongl. Maij:tt allernaadigst befalning af d. 24 Maij at sondere, om hannem behagede att annamme halffdeelen af Hendes Maij:tt Dronningens i Sverrig Brudskatt till dend forfaldene termin, og eftersom at Eders Kongl. Maij:tt en og anden besverlig omkostning siden dend tiid var paakommed, om ikke resten afbetalning nogle faa maanaders tiid kunde opsettes. Kongen af Sverrig gaf paa en meget Obligeant maner tillkiende, hvorledis at hand af Envoije Wellings breffve alt hafde erfahret, at her Geheime-Raaed von Stöke hannem derom hafver tiltalt, og at hans Maij:tt hafde befahlet att tage imoed det, som Eders Kongl. Maij:tt i denne fald self behagede at giöre, efftersom hand ingenlunde vilde, att Eders Kongl. Maij:tt skulde importuneres.

D:o d:o 25 Juni 1681. Herhoss ofversendis Eders Kongl. Maij:tt it bref fra hendis Maijtt Dronningen, hvilked hun mig eegen hand haffver lefveret og derhoss anbefahlet Eders Kongel. Maijtt paa hendis vegne at bede, at hand vilde lade tale ved herr Rigens Admiral her Henrich Bielke, og med Sl. Canzeler Marskalkens Enke, at de vilde persvadere Jomfru Sophie Amalia Marskalk till at drage hid op igien till Hendes Kongl. Maijtt. Saasom tiiden falder hendes Maijtt lit meget langsom, og hun en sær fornöijelse finder udi förbemelte Jomfrues Nerværelse, saa formoeder hun, at som Eders Kongl. Maij:tt altider en sær tendresse for hender hafde ladet see, at hand hender herudi og skall vere forhielpelig. Her gaar adskille tiidender om nogle Moe-

covitiske trouppers Anmarsch imoed de Estländiske Gräntzer, og er allarmen ibland folk blifven saameget diss större, som Kongen har befahlet nogle finske regimenter sig derhen att begifve. Mange mener, at Kongen vell veed, at hand inted for Moscau hafver at frögte, efftersom hand endnu inted med Tyrken er forligt, og om hand det end var, saa staer han inted ald for siker for Polen, förend der kand giöres it venligt forligelsemaal ofver det, som udi de sidste tractater er blefven uafgiort. Og sluttes derutaf, at mand sig frögten af Moscoviterne kun betjener for at lade defilere de finske troupper ad Estland, till at favorisere dend der forehafvende Reduction. Adelen sammesteds opponerer sig heftig derimod, sigendes, at de goedvilligen og utvungen sig til Sverrig hafver gifvet, og at de self under de Danske kongers protection har indtaget fra de Uchristene de Gods, som de besidder. Det er vist, at de er generalement saa ilde tilfreds, at de önskede gierne at erledige sig fra det Herskab, under hvilked de nu'er; mens der er inted i dend tillstand ofentlig sig dermed at lade merke, og Polen, hviss Herskab de mest önsker, synes inted at kunde profitere af denne leylighed, for hvad Moscoviterne angaer, som er deris Nabòer paa en siide, hafver de slet ingen inclination for.

D:o d:o 29 Juni 1681. Udi Sondagsafton imellem ni og tj er hendis Maij:tt Dronningen blefven förlöst og hafver faaet en Prinzess, hvilken om anden dagen er döbt, og kaldet Hedevig Sophia. Hendis Maij:tt var inted syg förend fra samme dag kloken it eftermiddag, og befinder sig nu udi en goed tilstand efter dend leijlighet. Kongen hafver ladet see en sær tendresse for hendis Maij:tt, i det hand dend heele dag hender inted hafver forladt, och taget sig self umag med at bestille og befahle, nar sig leijlighed dertill præsenterede.

Fra de Moscovitiske Grenzer er inted rett angenehme tiidender ankomne, i det Muscoviterne dend Svenske *tolk*, som med en svitte af fem eller sex personer till plescov af legationen var forskicked, heel rude hafver traktered, saa de hannem neppe mad nok har vildet gifve. Og mens hand var der, hafver de ladet fyre stykerne paa festningen till glædes tegn ofver freden med Tyrken. Foruden alt dette har Moscoviterne ladet de Svenske Gesanter sige, at om de vilde resolvere sig till strax at ofverlade dennem *Estland* og Ingermanland, at de strax skulde begynde at tractere; hvis ikke, at det var ufornödent at spilde tiiden dermed.

Churförsten af Heidelberg skall hafve skrefvet hans Maij:tt af Sverrig till og begiert, at hand vilde assistere hannem imod frankerig, som sig loed forlyde at betage hannem de beste styker af hans lande; og kand Jeg vell see af ald deris contenance, at de er her hell ilde tilfreds med frankerige, og om de kunde med goed maner hefne sig for Zveijbryk, som dennem en fratuged, da skulde de det inted forsömme.

D:o d:o 6 Juli 1681. De hafde allerede forud kundskab om alt dette, for hr Niels Bjelke hafde ofversent en relation ofver en entretien, hand har haft med Colbert Croissy, lige lydende med hr Höegs uden alleniste, at Crossy inted hafde specificeret de hundrede tusinde Rixt., som hans konge aarlig udi fredstiid til it affections tegn vilde udgifve. Dend restitution af Sverrig, som sig frankerige hoijlig afberömmer, tager de her an som en affront, og kand rett emportere sig derofver, som jeg merkede, dend tiid de af Hr Heugs relation fornam, at Colbert Croissy det hafde anfört. De siger, at der var aldrig en insolenter allierede end frandzossen, efftersom dend foreskref Love og tracterede dem, som sig med hannem forbant, som en Skolmester smaa börn, og nar alting kom omkring, da hafde

frankerige haft större nytte af Sverrig, end Sverrig af frankerige. For Sverrig var for frankerigs skyld kommed till dend skade, som det inted snart kand forvinde, og frankerige derimod hafde veret midlertiid frij for halfdelen aff sine finder, som Sverrig allene holte hannem fra halsen. — — — — De hafver her en stor Jalousie, ja had for Churförste af Brandenborg, og forsömmer ingen leijlighed att gifve andre unde impressioner om hannem. Under handen ville de, at Eders Kongl. Mijt og saa skulde blifve af deris sentiment, og fatte Jalusie ofver det, att hand af frankerige alle andre blifver foredraget. Udi gaar sagde mig ogsaa Örensted, at Gref Wittenberg hafde i Pant it Lähn udi BagPommern, hvilked Churförste af Brandenborg hafde til sig taget. Som nu dend Svenske Ambassadeur udi frankerige hafde begiert en forskrift till Churforsten, at hand S. L. Gref Wittenbergs arfvinger igien udi possession af deris gods vilde lade komme, saa hafver Colbert Croissy undskyldet og sagt, at det var langt fra hans Herre skulde udgifve nogen Skrifvelse, som kunde misshage Churförsten af Brandenborg paa nogen maade, som var dend vaillenteste og genereusiste fyrste, som var til, og kongen af frankerigs beste Ven.

D:o d:o 9 Juli 1681. Vid döpelseakten stod Scheel fadder i stället för kungen af Danmark och bemöttes med utmärkt artighet. — Efter ceremonien drack man ganska tappert intill kl. 9. Kungen sjelf höll sig aldralustigast och sparade sig ingalunda.

D:o d:o 16 Juli 1681. Jeg anförte slutteligen det samme, jeg Hr. Orensted om min Reisse hafde berettet; Greff Bent svarede, at hans Maijtt sig det vell skulde lade befalde, mens at hand dend franske Ambassadeur (som hannem ogsaa vilde haft nedfult) hafde ladet sig, at som hand sig inted paa nogen sted oppeholte, saa vilde det blifve

hannem self till fatigue og Uleilighed, saa at Ambassadeuren hafde resolveret til att blifve her i Stockholm. Jeg sagde, at uden det, at min intention inted var hans Maij:tt i nogen maade at importunere, saa hafde jeg derforuden faaet allernaadigst forloff aff Eders Kongl. Maij:tt paa en kort tidt en Reise till Kiöbenhafn at giöre, og som det var paa min veij, saa kunde jeg inted mindre giöre, end hvor jeg fant Hans Maj:tt, hannem der underdanigst at opvarte, og om endskiönt Jeg hafde tenkt at forevende, at jeg ikhun reiser till Kongsöre, saa vilde jeg heller sige, att jeg drog lige ned til Kiöbenhafn for at betage de andre fremmede Ministrer ald aarsag at besverge sig, at de inted er medkommed. Hand gaf mest penchant tilkiende for dette siste expedient saaledis, at jeg denne Reise, som mine egne forretninger allene angaende, angifver. Som Jeg fornemmer, at Hans Maij:tt aff Sverige i morgon Nat fra Kongsöre drager, saa vill Jeg i morgen afften, naar posten er ankommen, begifve mig lige till Calmar, ogsaa, det beste jeg kand, indstille mig siden ved Carlscrone, Malmöe, heller andre steder, hvor hans Maij:tt sig vill oppeholde, og hvad sig mine egne forretninger i Selland anbelanger, saa skall jeg ingenlunde af Eders Kongl. Maij:tt allernaadigste bevilhning abusere, mens mig med allerförste igen hidtilbage begifve. Gref Bent reiste i dag tilig till Kongsöre og har sagt, at hand siden Viidere til Surbrönden vill drage; mens mange mener, at hand aldelis folger med Kongen. Her er en stor frögt udi Byen iblandt de fornemste, og stor forundring iblandt en hver, for Bent Skytte, som var Rigens Raad og derfra er blefven afsatt, og hvilcken hellers holdes for it uroeligt og farligt Menniske, tillige med sin datters Mand Gref Banner, skall vere draget till Kongen. De, som udi dend store Commission ere indvicklede, som de fleste ere Rigens Raad heller Rigens Raaedts börn og nær

slegt, man getter de, at det kun skeer, at bruge dette hefngierigs Menniskes Raad till att forderfva dem. Gref Banner, hvilcken for sine extravagancer af alle er skyet, gifver intet mindre frögt, end hans frues fader; og omendskiönt hand saa at sige i sin conduite er, som halfgall, saa skall hand dog vere begafvet met sær talens till at optencke undt. Siden jeg er i Sverrig, har aldrig hverken den ene heller den anden ladet sig see till hofve, og omendskiont at det holdes for vist, at de ere reist til Kongen, hvilket jeg af förstinden, Kongens faster, hafver erfahret, saa kand dog ingen rett begribe, hvorledis at Kongen af Sverrig, som er meget Gudts-frögtig, skall kunde faa behag till Bent Skytte, som for sin Offentlige profession af Ateist og Gudtslæstrende er eviteret af alle, og forvist af atskillige stader i Tyskland, hvor hand har vildet holde sig oppe, for hand begynte at holde forsamlinger og forföre andre till sine Ugudelige sentimens.

D:o (utan stället namn) d. 25 Juli 1681. B. Oxenstjerna hade med dubbla ilbud skickat på två vägar bref efter Scheel, att kungen ej mötte sitt kansli förrän i Malmö; att derföre Scheel icke skulle bemöda sig med att resa till Karlskrona. Denne kunde således icke göra omvägen för att bese detta ställe, ehuru gerna han önskat det.

D:o d:o Köpenhamn 22 Aug. Kongen af Svorrig, som siden dend sidste krig sig ikke allenlste paa floede, krigsfolk og andre middeler finder aftaged, mens som endogsaa en og anden forandring indvortis forehafver, soger inted höijere, end udi Rolighed igien alting effter sin Willie att oprette og uden hinder sine forslag at udföre. Saasom till dette maal at komme hand nodvendig fra alle entrepriser faar att hvile; en deel, fordi hand först sin milicie, hans flode og hans finencer vill igien paa fode bringe; en deel,

at hand eij dennem, som kunde vere ilde tilfreds med hannem, Lejlighed till nogen hefn maate gifve, saa er der lidet tegen till, at Sverrig endnu i nogle aar sig virklig i nogen krig skall vilde indvikle. Midlertiid skall de söge sig Ved deris Ministrer udi fremmede Lande igien i Credit at före med at söge Venskabe og med at giöre alliencer; meere (som nu er sagt) paa det, at de eij slet maate glemmes og sig altid en Aaben veij udi fremtiiden till viidere engagemens at bane, end for at begynde snart i gierningen nogen uroe. Det synes, at de udi henseende till denne deris maxime, inted dumdristig med Danmark skall vilde bryde, for hviss floede de særdelis stor respect hafver, eij alleniste for de Seijer, som dend udi dend sidste krig hafver erholdet, mens mest fordi de seer, at Danmark formedelst sin situation og de danskes sær inclination till Söfarten inted synes at kunde fattes hverken matroser heller Officerer, og at Eders Kongl. Maij:ts af sine egne Undersatter i Rigerne og förstendommene altid forfahrne Söifolk kand bekomme. De seer vell, hvad fahre de deris Tyske provincer saavell som de Svenske kyster self setter, om de nogonting sig underwinder, og omendskiönt de med tiiden Eders Maijtt i Tallet af Skibene kunde blifve voxne, saa er dog opinionen om de Dansk Söfolks forfarenhed og reputationen af de forige victorier dennem altid paa hiertet. Till disse Aarsage (hvoraf mand kunde slutte, at Sverrig freden med Danmark en tiidlang gierne skall maintenere) kand hosföijes, at i gierningen kongen af Söerig er ilde til freds med frankerig og med de Tydske förster, og at hand holder dend danske Allience (om hand dend toerde troe) for sin Sikerhed den allerbeste. Mens omendskiönt kongen i Sverrig, og jeg tör sige hele Sverrig, önsker de Danskes Venskap, saa er det dog inted muligt at forsikre den-

dennem derom. Alle voris demarcher ere dem susspecte; der udsendis ikke en Dansk Minister, at de jo frögter, at hand moed dennem noget negotierer og de frögter altid, at vii kun bier effter en god Leijlighed; saa de i alle Maade har dend tvifvel om voris Wenskab, som vii kand hafve om deris. Jeg har seet dennem litt allarmeret ofver voris Conduite, og særdelis har de veret bange, at vii aparte med frankerige skulde tractere og dennem derfra udèluke, og ikke mindre frögter de, at vi med Churförsten af Brandenborg noget[1] (till deris forfang) skulde foretage. Om de förft Andragene Aarsager oss haabet gifver till it langvarigt Wenskab med Sverrig, saa kand denne deris defience tvertimod komme oss till at tvifle derom og Vente, at de skall ville forekomme paa deris Siide, det som de frögter fra Voris.

Eftersom at Eders Kongl. Mijts mig allernadigst hafver Ladet anbefahle, at Jeg min mening om alt detta skulde opsette, saa tökes mig, at for at nermere randsage i kongens af Sverrigs intention, mand med klare ord hannem kunde forestille, hvorudi hidintil tractaten er paa deris siide imoed Lefvet, og hvorledis at Eders Kongl. Maijt, som alting med dennem Communicerer, af dennem till sin störste skade oppeholdes i det, at mand aldrig noget Positive heller reel Svar af dennem hafver erholdet, og derhöss Eders Kongl. Mijtt Redebonhed, hvormed hand strax tractaterne hafver fyldistgiort, dennem foreholde med formaning, at ved forandringen af deris forhold ald tvifvel om deris integritet maate betages.

D:o d:o Stockholm 14 Sept. 1681. Udi Mandags hafde dend Moscovitiske Courrier audients og ofvergaf sit bref. Hand ved inted self, hvad der staar udi, og det holdes heel secret; mens alle folck dommer, at det er en begiering

af et Categorisk svar og trussell af Hostilitet, om ikke Sverrig gifver dend pretenderede satisfaction. De hafver hidintil inted synderlig agted Moscoviternes store ord imoed deris Commissarier, som tracterer paa Grenserne, for Storfyrstens foiblesse og store incapacitet till at regere; mens nu komme de i erfahring, hvorledes hand skall være regeret af nogle faa, som endelig vill hafve ham i krig med Sverrig. De ved ogsaa particulierement Aarsagerne, hvilcke de sig betjener for at ofvertale ham dertill, som fornemmelig bestaar her udi. Först, att de hafver en stor magt paa benene, hvilken de hellers unyttig skulde lade gae af huer andre, efftersom de nu hafver fred met Tyrcken; og for det andet holder de Svenske ganske afmatted i dend sidste krig, hvilche mand ingen tiid maa gifve at recolligere sig, mens at de bör at vinde fra dem for at ersette dend Skade, som de moed Tyrcken hafver lidet; derforuden mener de at profitere af de Svenskers, Estländers og Lifländers mecontentement, som hos dennem större udbredes, end at dend udi gjerningen er. Vist er det, at hvad disse tvende provincier angaar, at de ere generalement ilde tilfreds baade Adelen og Stederne, hvilket ikke alleniste synes af dend absolute refus, som de hafver giort paa kongens propositioner, mend end ogsaa af en supplication, som de skall hafve indgifvet, hvorudi de Estlænder siger kongen, att det icke alleniste er deris privilegier gemes, att de beholder deris eget, mens end ogsaa, at kongen inted tör at hafve Jordegotz i deris provintz; og Liflænderne alleguerer, at de ere komne till Sverrig med vilkor, at de skulde beholde dend samme fridhed, som de hafde under Polen. Her i Sverrig var först ingen ilde til fredts, uden de Elste og fornemste familier; mens siden at de andre af den tredje Classe formercker, at de insensiblement ogsaa der ved undertröches, og at kjöbmanden finder hans

trafiq gaa tilbaage ved Adelens fattigdom, saa blifver mecontentemented almindeligere. Presterne beklager sig ogsaa ofver en og anden indkomst, de hafde, som dem nu till bundens soulagement er betaget. Almuen paa landet er meget vell tilfredtz, og dend omgaaes saa vell ogsaa lempeligt med, at her inted er at frögte for nogen indvortes uroe: thi uden deris hjelp kand inted entreprenenes. De flatteres af kongens betjente, og i gierningen findes de ogsae lindring paa deris Udgiffter. Særdeles de, som holder Ryttere, de ha faaet hielp at holde dem af andre, som ved reduction er kommen til Cronen, og er dog inted obligeret till at gifve mere till Ryttern end tilforne, hvilcket er meget lideligt og ungefehr 5 R:dr in Specie heller 10 daler Sölfmynt Aarlig. Munderingen vill dog koste dem mere, og den, som nu skall forskaffes, skall komme paa 200 D:r Sölfmynt. Mand far at see, om de her effter vill blifve saa vell medhandlet som i forstningen, og om deris fornoijelse vill blifve saa langvarig, som den er stor.

D:o M. Scheel till kungen af Danmark 21 Sept. 1681. Det, som kunde gifue nogen suspicion, at kongen af Sverrige en Ambassadeur i Frankrige skall holde, om endskiönt sig fra Eders Kongl. Mai:tt ingen sammenstedts befinder, er dend idelige lastern, samme folk giör ofver S. l. Johan Gyldenstiernes projecter, iblant hvilke de ogsaa desapproberer, at hand uden nogen fornödenhed er gaad till og har partageret med Danmark den franske Allience, som Sverrig var allene i possession af og saaledes bunden hænderne paa kongen af Sverrig, at hand inted for sig self kand komme till att slutte. De, som er af denne opinion, kunde haabe at igien preferere Sverrig i denne punct for Danmarck, nar dend Svenske Ambassadeur allene tillbage blef, hvilket baade vilde være mod kongen af franckrige it

tegn aff deris bestandige Wenskab, saavell som gifre anseende hos andre, at Eders Kongl. Maij:tt var mere rebert-teret end Sverrig. Jeg kand intet forsickre, at det er egentlig kongens af Sverrigs intention saaledes at handle; mens det er noget suspect, at de helst vill, at dend Danske ambassadeur skall först drage bort; og det, som slap ud for Örensted, at kongen af Sverrig en anden i Bielckes sted skulde vilde didsende, efftersom hand lenges derfra at komme. — Dend store Commission nermer sig mere og mere till enden. Om endskiönt at Rigens Raadet vell veed, hvorudi dend bestaaer, saa hafver de dog hid indtill inted villdet tage imod det bref, som dennem udaf forbemelte Commission derom er tilskrefvet, og hvor udi alle de klagemaall, paa hvilcke de skall svare, er indsluttede. Tre gange har de viist det plat tilbage, mend for fire heller fem dage siden har kongen lagt sin autoritet dertill, saa de har været nöedt till at tage der imod. Dog er det inted end opbrudt, hvilcked de siger inted at kunde giöre, foren at ald Rigens Raadet er forsamlet, saa de nu med förste hidforventes, dennem er kun satt tiiden af d. 3 Octobris till at svare og, nar det svar er giort, skall uden viidere repliceren Dommen afsiges. Kongen er udi disse dage usigelig reveur, som jeg Aldrig har seet ham förre: denne sag er eller icke af liden consequence, for folch begynder inted at være vell tilfredtz med denne procedure og kongen kand inted bliffve staaend mit derudi; thi hands Sickerhed udkrefver, at det effter hans forslag med det förste fuldendes. Nar Mand considererer Hoffets intention ogsaa Commissariernes qualiteter, som aldrig hvar veret holt for folck af samvittighet, og som expresse saaledis er udvalde dertill (paa nogle faa nær, hvilcke dog faar at viige dend store haab) da kand mand inted andet end dömme, at det

vill gaa meget ilde for Rigens Raad og at i det ringeste deris straff vill blifue saa stor, som deris forseelse.

D:o d:o 28 Sept. 1681. Hertug Adolf, hvilcken tillige med kongen af Sverrig hafde en appanage udi Zweijbrykske Hertugdom i dend sist afdöde Hertugs lifstid, har begiered her hos kongen en recommendation till kongen af franckrige, att hand deri inted maatte aldelis af contributionerne udsues og forderfves. Enten det nu har veret en Uagtsomhed af dem i det Svenske Cantzelie heller en adresse af Hertug Adolff, saa er samme recommendation blefven opsat i saa general expressioner, at Hertug Adolf kongen udafvidendis har sneget sig udaf landet og produceret denne recommendation till heele Lehnets undfangelse, hvilcked hand ogsaa nu hafver derpaa annammed.

Den Muscovitiske courrier fik i forgaars sin afskeed og hafver det svar, som hand skal tilbage före, bestaaed derudi, at kongen af Sverrig hverken vilde miste Ingermanland heller Neyhuus, som Muscoviterne prætenderer, og at de maate giöre i det öfrige, hvad dennem syntes Raadeligst for sig self.

Dagen tilforen var en Tartarisk Gesant till Audientz, som har til forretning en haab complimenter, i at spörge, hvorledis kongen lider, og hvem der er hans venner heller fiender, hvilcket de sig efter kunde rette fer at tage hans partij, imod hvem det kunde vere. Iblandt Rigens Raed er atskillige disputer, nu det begynder at gaa i kniben. De, som intet har veret af Regerings Herrerne, siges, at de inted haffver behoff at svare til noget formynderskab, og disse replicerer, at de inted har giort uden deris Raad. Rigens Skatmester og Rigens Marschalck har slet skilt sig fra de andere og Erbyder sig at suare en particulier for det, som de har giort. Gref Bent Oxenstierne undslager sig aldelis derfra, sigendes, at, som hand altid har veret

emploijeret uden Rigit i Regeringstiden, saa kand hand intet svare, till hvad de har giort i Sverrig. Gustaff Banner, Nils Brahe, Knut Kurck, Rolam og andere har forbundet sig sammen at blifve sig troe og stadelig (i hvad der end paa kommer) inted at agnoscere commissarenne for deris Dommere.

D:o d:o 1 Okt. 1681. Ibland andet, som Eders Kongl. Maij:tt allernaadigst hafver behaget mig at befahle, og som jeg hidintill inted har tilfyldes kundet udrette, er, at jeg mig skulde erkyndige om kongen af Sverrig hafde end begiert Lehnet af Zweijbryck ved det Keijserlige Hoff. Da kand Eders Kongl. Maij:tt jeg nu allerunderdanigst berette, at i gaar hans Maij:tt af Sverrig talte fortroeligen med mig om it og andet, som hand self angick, hand mig ogsaa sagde der iblandt, at keijsern hafde lofvet at gifve hannem Lehnet, og at hans Ministre till Regensborg allerede hafde taget sin Plats derfore, gifvendes derhos till kiende, at hand inted kunde tage Lehnet af kongen i franckrige, forend at keijsern og Riget hannem det hafde cederet.

D:o d:o 8 Okt. 1681. Kongen af Sverrig self har jeg ingen leijlighed haft derom at entretenere, for i disse dage er hans Maij:tt saavell som uti andre med dend store Commission saaledis occuperede, at omskiont mand har leijlighed at tale med dennem, saa ere deris tanker altider distraherede. Der ere hverdag ny incidentier i denne commission. J mandags skulde de Rigens Raad, som har vered i Raadet i Kongens umyndige aar, hafve taget imoed deris sidste beskylding angaaende de vota, som er af dennem paa de tiider udgifved; mens eftersom en stor deel af dennem sente deris fuldmegtige hen for at protestere imoed Commissionen uden at vilde tage moed beskyldingerne, som dennem skulde insinueres, saa er inted kommed till nogen slutt. Gref Niels har nu ogsaa skilt sig fra deris haab,

som intet vilde erkiende commissionen og erbödet sig med de andre at svare i sær for sig. Hand, som er dend rigeste adelsmand i Sverig, har saa meget dissmere frögt, som hand har mest at miste, og de hafver for i commissionen at kreffve nogle millioner till Stadens ersetning, som formedelst det onde förmynderskab Riget er tilföijet; og for at blifve betalt det beste, muligt er, will de det skall afteiles som gield efter en fader, en for alle og alle for en, saaledis at dend rige skall betalle for dend fattige, saalenge hans pung kand tilstreke. Midlertiid kand det ikke beskrifves, hvor ilde folk begynder at blifve till fredts; og de andre Adel af dend tredje classe, heller de andere Stender, som i de fornemste herrers velmagt missundte dennem, begynder nu at ynke dennem i deris ulykke og förföljning, dertill kand ligges, at de, som er till hoffe best anseet, ere Lifländer og par consequent de indfödde Swenskes död-uvenner, hvilked altsammen gifver en saa almindelig murmureren iblant indbyggerne, at en stor del deraf önsker en ny krig og venter af dend en ny forandring. Med alt dette er der ingen apparence til nogen opröer udi landet. De Svenske i almindelighed hafver en stor troskab og respect for deris konge; og de udgyder deris vrede paa lyken og unde raadgifvere, og de som bedre penetrerer i sagen, tör inted aabenbarligen lade sig merke dermed.

D:o d:o 12 Okt. 1681. Dend store commission, som dend er det considerableste, som nu er for i Sverrig, saa faar jeg Eders Kongl. Maij:tt om dens fremgang allerunderdanigst at underrette. Efter at en dag efter en anden er hengaaed, uden att Rigens Raadet (som har veret i minoriteten) heller de afdödes arfvinger har vildet tage moed deris sidste beskylding, saa har de endelig self saa vell som de interesserede arfvinger vered forsamlede i gaar i

Senaten, hvor dennem er blefven præsenteret deris beskylninger angaaende dend skade, som Riget har lidet i regeringstiden; hvilchen sig till det hele corpus adresserede. Mens efftersom de har protesteret, at enten dend uskyldige heller dend lidet skyldige inted kunde svare for de, som sig meget hafver forseet och derfore begiert, at en hver i sær maate faa sin accusation og svare for sig self, saa er sligt funden for billigt; og skall i en af disse dage en hver faa sin deel at wiide. Midlertid er tvende af Rigens Raadet, her Knud Kurk og her Gustaf Sparre forvist hoffed for de har refusered at undertegne dend resolution, som blef fatted dend sidste Rixdag, at Rigens Raad inted skulde vere som dend femte Stand i Riget og it middel imellem Kongen og de andre Stender. Sagen henger saaledis sammen. Dend tiid at Rixdagen blef slutted, underskrefs forbemelte resolution af de nerværende Rigens Raad; nu de andre, som har veret her og der, ere tillsammens kommed hid, har kongen ved Gref Bent ladet dennem præsentere dette skrifft till at undertegne. En deel skref det under, uden nogen ophold. Rolamb sagde, at hand fik först at gaa hjem og ofverveije det, efter som det var en sag af consideration, som udkrefvede bedre at igiennemsees. Slig svar gaffs ogsaa af Knud Kurk og Gustaff Sparre. Nogle dage derefter sente Kongen Cantzelij Raadene Hohussen og Lindskiold till dennem i husene med förbemelte skrift, at de det skulde underskrifve. Rolam var strax parat dermed; mens de andre toe sagde ikke allene, at de vilde betenke sig, mens de skall ogsaa hafve vered noget ubetenksam i deris svar. Herpaa er de bleffven forbudet kongens nerverelse og skall tiltales af fiskalen, som folk der setter sig imoed det, som Rigens Raad og Stenderne har funden for gott, og som de der vill giöre noget i Regeringen paa deris egen hand. De har vell siden tillbudit sig till alting

formeedelst en heel ydmyg supplication till kongen; mens kongen gaf det samme svar, som de gaf hans udskickede Cantzlij-Raad, at hand vilde betenke sig.

D:o d:o 15 Okt. 1681. Dend store commission sagde i gaar fire domme af. Dend'ene ofver feldmarskallk Banner, dend anden ofver Rigens Marskalk Stenbock, dend 3 ofver Rigs-Raad Rosenhanes arfvinger, dend 4:de ofver Rigens Raad Ribbing Arfving. Ribbing blef inted skyldig; Rosenhane 500 D:r sölfmynt; Riggens Marskalk syf heller otte Daller for tre trommer; mens feldmarschalck Banner to gange hundrede tusinde daler solfmynt. Saaledis skall dommene efter handen afsiges. Herudi er at agte, at dend store Commissions forrettning er af tvende slags: dend ene skall see, hvad penge der gifves till forāring, heller som er taget i en heller anden maade ubilligen, regne dennem ud mod 12 procento og saaledis dömme en hver till restitution. Af dend natur ere de domme, som i gaar blefve afsagte. Det andet, som dend store commision har att bestille, er i almindelighed at dömme, om Senaten i Kongens umyndige aar har omgaadts erligen med riget, hvilked var dend beskylding, som dennem forleden Mandag blef presenteret, mens som ingen deraf tog derimod; sigendis, at det var ubilligt, at nogen svarede for meere end sig self, saa skall en hver i sær hafve sin beskylding og giöre regenskab for sig, hvilked endnu tör vare 6 maaneder, förend det kommer til ende. Mange mener, at der blifver mindre at vinde, end mand hafde troed, og at, paa nogle faa af Raadet nær, de andre sig vell skall kunde udrede.

De tvende Rigens Raad, Kurk og Sparre, er igien remitterede og har forlof att gaa till hofve. I dag reiser M:r Breaner hr Örenstedts dotter-mand till Gottorf paa hans M:ijtt af Sverrigs vegne sammestedt sig en tiidlang att op-

peholde. Efterhanden begynder de nu herp… at igien indrette Regimenter udi Tyskland till deris provinciers sickerhed, och hafver Obrist Muller, som i förige krig laae i Anclam, commission at verbe it Regement dragoner, hvilke dog ingen heste bekommer, mens saalenge de har fred, som foedfolk skall tjene.

Reichardingen till Muhlenstamp. Stockholm 14 Sept. 1681. Obschon ich noch niemahl auf meinen offteren Schreiben einigen antwort erhalten, höre ich dennoch nicht auf damit zu continuiren. Mein letztes war vom 27 July, worauf ich mich referire. Der Moschovitische Envoijé (Welcher doch nur ein Secretarius soll sein) hat vorgester als d. 12. hujus audienz gehabt, ist aber nur mit einer schlechten Carosse mit 2 Pferde aufgeholet. Dessen anbringen ist, dass Seine Zaarische Maij. keinen Schwedischen Residenten oder ander Schwedischen Ministern daselbst mehr leiden wollen. Mein wirth, so mir disses gesagt, ist Ihr Kongl. Maij. Russischer dolmetscher alhier, unt muss alle Russische bripfe in Schwedisch übersetzen. Er sagt mir weiter, dass allem ansehen nach Moschowien unt Schweden mit einander würden gewiss in die haare kommen. Wie burgereij alhir in Stockholm ist auch sehr übell zufrieden, unt wen man in etvass verttraulich und hwar gut Schwedisch gesinnet mit ihnen redet, so ist dennoch ihr concept so, dass sie sagen: Wir mussen baldt wieder krieg haben, sonsten wirt Stockholm gantz unter liegen; unt wen wiederump krieg wird, sagen sie, so wirt der König erstlich sehen, er gethan, dass er die Stadt ihre alte freijheite unt einkommen genommen, unt ihnen noch dazu über ihre vermögen mit unerträglichen Schätzungen unt Contributionen geplaget. Es sint hier vielle so wohl landt als See officerer, die mir in vertrauen gesagt, Sie wolten Ihr Maij. von Dennemark vor halb gelt lieber diénen, alss den Schweden vor gedop-

pelt. Unter ander ist einer Capitain oder Schiffer de Röse, Welcher in wehrenden letzten krieg sehr viele dienst an disse Cron gethan, unt wirt ihm nichts davor bezahlt. Er ist ein trefflicher Seeman, unt weiss alle beschaffenheit hiessiges ortes. Captein Picter Pietersen Besemaker in Copenhagen ist sein Cousin; er verlanget sehr unt in Ihr Maij:st von Dennemarcken diensten zu sein. Wen ich ordre unt (geld?) hette, ich wolte beij 60 a 70 so wohl land als See Officirer an mir bringen, die alle alhir disgustirt sint, unt nur suchen sich dermahleins an Schweden zu rächen. Ich sage noch, ich wolte 60 a 70 der besten officirer allgemach an mir bringen, dass doch einer von dem anden nichts solte wissen, weder von mir oder meinen nahmen; dan dass ist meine absolute dessein Ihr Maij. getreun dienst zu thun, unt solte es auch mein leib unt Leben kosten. Ich habe auch in mein letates erwehnet wegen dess Graffen Bengt Oxenstjerns unt Her Örenstedts Secretarien, worauf ich auch keine resolution bekommen. Darumb bitte ich noch mahln, dass ich möge ordre unt gelt bekommen, so kan ich varhafftig hier vielmehr dienste thun, als wen ich noch bey dem Her feldtmarschalck d'Aschebergh wäre. Es ist wohl wahr, der herr Envoijé Scheel ist wohl zuhoffe alhir bekant; er gehet doch nicht umb mit den burgermeister unt Raaths her auch kaufleiten unt bürger, wie ich thue, dan von solchen leute man recht erfahren kan, wie sie gegender könig gesinnet, unt richtet sich fast das gantze landt nach der stadt Stockholm. Man vermeinet hier gewiss, dass Dennemark wirt baldt mit Schweden wieder anfangen, unt die Jenige, so gute Politici zu sein vermeinen, sagen: dass dennemark übell thut, so es Schweden lang ruhe läst, unt wieder läst in Postur kommen, unt Je lenger dass Schweden ruhe hat, Je stärker wirts; unt muss alsso hernacher mit grosserer macht besvungen werde. Kunfftig woche

wirt der könig nach Upsal reissen, unt daselbst 2 a 3 Monath verbleiben. Hiemit bitte nochmahln umb antwort unt gelt, Adieu.

MARTIN REICHARDINGEN *).

M. Scheel till kungen af Danmark. Stockholm den 2 November 1681. Eftersom at kongen er upasslig paa Kongsöhr og Gref Bent Oxenstierne derude hos hannem er, saa passerer der ingenting her udi Stokholm, som er værd Eders Kongl. Mag:t at herettes; andet än at ved Hofkantzeleren Örensted mig svar paa mine indgifne memorialer er tilsagte; at udi store commissionen forleden löfverdag tretten domme er blefven afsagt og lige saamange i mandags i den danske commission. Udi dend store commission er iblant andet remarcable feldherrens Wrangels og Gref Slippenbachs arfvingers dom. Dend förste regnes moed hundrede tusinde Rixd. at blifve skyldig formedelst en pension af 6000 R:dr aarligen, som Kong Carl Gustaf hannem gaf for frederichs Oddes erobring, hvilked hand alt sammens igien med tolf procento skall restituere; saaledis, at denne saavel fortiente belönning blifver hans arfvinger till skade och ruin. Gref Slippenbach, dend tiid hand skulde forsendis Gesantviis till Polen, blef hannem af Kongen it sölftaffel medgifven, hvilked tillige med hannem self og skibet undergik; det fordres nu ogsaa igien af hans arfving. Det beste for dennem er, at commissionen viser dennem till liqvidations-Collegio, hvor dennem tilstedis endnu at regne og liquidere. Gref Konigsmark af de 500,000 daler solfmynt, som fordredis af hannem, betaler ingenting. Fra Kongsöhr har vii hellers tiidender, at paa benbrudet nær skall kongen vere heel vell till pass. Hans Maij:tt

*) Ur brefvexlingen kunde ej upplysning erhållas, hvilka dessa Reichardingen och Muhlenstamp varit.

vill det allersnariste, mueligt er, lade sig bære herhid; efftersom mange indenlands vigtige forretninger hannem herhid kalder.

D:o d:o 5 Nov. 1681. "Kongen af Sverrig har for ti dage siden wæret obligeret lade bryde sit ben paa ny, saa wii i lang tiid inted kand hidforwente hans Mij:tt."

D:o d:o 12 Nov. 1681. Kongen udaf Sverrig hafver ladet forbyde, at ingen skulde komme ud till Kongsöre, heller importunere hannem med affaires, hvilked har gifvet aarsager at troe, at hans Maij:tt skulde vere ilde till pass. Brefve, som ere endnu yngere, forsikrer dog, at hand er uden fahre. Dette er aarsage, allernaadigste Herre og Konge, at intet her kand udrettes, og en anden leijlighed, som jeg hafde forvented mig at penetrere, i hvad her forefalder, er mig frataged ved dends upasslighed, som mig derudi skulde behjelpelig vere. Mig er er hellers blefven beretted, at Nielss Bielke igien fra Paris skall vere tillbage kaldet, og at de Swenske i dend Hollandske tractat særdelis skall forehafve, at stipulere atskillige ting till befordring af deris flodes indrettelse og tilforsikring, at de inted derudi skall forhindres af andre; for iblant andre mefiencer har de ogsaa denne, at Eders Kongl. Maij:t inted skall gifve dennem tiid at bringe floden op igien. Her er de ogsa meget flittig med udskrifningen, og som formedelss de mange reducerede gotz densamme mangenstedts fordoppeles, i det at det godts, som tilforne inted gaf uden hver 18 mand under adelen, gifver nu hver tiende under cronen, saa mener man, at ald udskrifningen af dette aar skall belöbe sig moed 7000 knegte. Mand vill ogsaa lade komme gevehr fra Tyskland till rytteriet, hvilked iligemaade meget forsterkes.

D:o d:o 19 Nov. 1681. Mand hafde i forgaars heel slette tiidender fra Kongsöre i det, at mand hafde paa ny

fundet benet af lafve, og som senerne hafde begynt at streke sig tilsammens, har badskerene veret obligeret till med skruffver og med magt, at sette det i ordre, hvorved hans Maij:tt af Sverrig skall hafve haft en ulidelig pine og vere falden i besvimmelse. I dag er der dog ankommed bref, som forsickrer om nogen forbedring, saa at kongen af Sverrig skall nu hafve temmelig sofvet tu nätter af rad. Det er dog inted aldelis uden fahre, og Rigens Marskalk, som reiste did i gaar nat, tog endnu tvende af de beste badskerere her af Byen med sig.. Det skall hans Maij:tt meget besvere sig ofver og gifve hannem stor utaalmodighed, at hand considererer, hvorledis hand i mange krigsfahrer er blefven uskad, og at hand nu med legen skall vere falden i denne ulyke. Denne kongens upasselighed opholder alting, og kand jeg ingen befahling bekomme till Gen. gouverneuren udi Skaane at exequere en deel domme, som de danske her oppe har wundne. Mand vill hellers forsikre, at hendis Maij:tt Dronningen igien med lifsfrugt skall vere velsignet, og at hun alt temmelig skall vere avanceret.

Dto d:o 23 Nov. 1681. Mand hafver nu saa goede tidender fra Kongsöre om kongens af Sverrigs helbrede, at mand holder hannem aldelis uden fahre. Nogle dage var her en en stor allarm om hans Maijtts svaghed, og tuifflede mange om hans lif. Da var det remarcable at see folkes atskillige inclinationer. Commissarierne af dend store commission beffvede af frögt sae vell som andre Raadgifvere, som foraarsagen dend almindelige missnöije. Mens det fornemste var, at förnemme offentlige tegn af dend kierlighed, som alle Stenderne har till den unge dronning. Der talles inted andet end om dend Lyksalighed, i hvilken de vilde komme, om hun kom till Regeringen; og omendskiönt att mand inted aldelis er forsikret, om hvad for en

unstalt kongen hafde giort i sitt Testamente om Regeringen, saa er det dog vist, att Dronningen hafde faaet dend i händern:. Thi ikke alleniste önskedes det af en hver, mens endog saa adskillige af de fornemste hafde resolveret at tage hendes party, hvilked mig af dennem er blefven fortroed. Denne Dronning redresserer dend onde Opinion, de Svenske altiid har haft om Danske Printzesser, hvilke de i alle deris historier saaledis udraaber, at de aldrig har veret i Sverigs uden till landets Ulykke, Og at de formedelst dend kierlighed, som de har conserveret for deris Danske, altid har opfylt landet med intriguer og oprör. Mand kand heller aldrig nocksom beskrifve og berömme dend fornuftige conduite, med hvilken hun har afvent adskillige fortræd, hvoraf hun blef truet i begyndelsen af hendes Ankomst, ogsaa dend rundhed, med hvilken hun uddeler pensioner og Almisser, uden ostentation. Med it ord, aldrig har nogen Dronning i Sverrig hafdt störe kierlighed af sine Undersatter og större berömmelse baade af godhed og forstand, en hendes Maijtt hafver.

D:o d:o 3 Sept. 1661. Dend rude maner, paa hvilken dend frandske Ambassadeur hafde talt her ofver dend med Holland Sluttede alliance, fick jag först viide i forgaars, spurte derfore Her Orensted, om det sig saaledis forholt; Hand affirmerede det ikke alleniste, mens endogsaa sagde, at det allerede var Obriste Welling tilskrefved for at berette Eders Kongl. Mgtt det. Dend maade, paa hvilken jeg det hafver fornummat, er saledis. M:r de Fequieres har först taxeret kongen af Sverig for Utaknemmelighed, at hand til betalning af dend support, som hand hafde haft af frankerige i dend sidste krig, tager nu mesures imoed dets interesse; dertill lagde hand trusell, at, i fald Sverrig ikke uden opehold ville slutte med kongen af frankerige, skulde hand tage det op som it findskab, og sende han-

nem saa sterke Uvenner paa halssen, at hand skulde fortryde det, som hand hafde giort, gifvendes ikke utydelig at forstaa, at hand meente dermed Eders Kongl. Maijtt og Churförsten udaf Brandenborg. Orensted sagde ogsaa hertill, at omendskiönt at Churförsten udaf Brandenborg kunde surprenere nogen festning udi Pommern, eftersom de endnu inted alle var saa vell forseet, som de burde, at det dog inted kunde mainteneres af hannem, helst eftersom at kongen af Sverrig holt sig forsikret aff Eders Kongl. Maijts Venskab.

D:o d:o 7 Dec. 1681. I dag er der blefven fire ny Rigens Raad; Nemlig GeneralFeltmarskalk Aschenberg, General-Leutenent Christoffer Gyldenstjerne, Admiral Wagtmestere, og Clauss Flemming, som var LandMarskalk till dend sidste Rixdag. De treij sidste, som ere nerverendis, indstillede sig i dag tilig udi Raadet. Det er vell otte dage siden, at mand begynte at tale derom, Mens ingen trode det, og mand hafde heller intet inbildet sig, at der skulde saa snart giöres ny Rigens Raad, förend mand sae, om mand kunde faa Sag med nogle af de Gamle og skillje sig ved dennem. Heraf rassureres de fleste, som hafde indbildet sig, at kongen vilde hafve giort nogen forandring i Regeringen, eftersom denne formering af Senaten er skeed imoed alles formoding; mens som en hver tager dend frihed att raisonnere paa sin maner, saa hafver ogsaa Wallet, som er giort af disse fire, inted en general approbation.

D:o till kongen 14 Dec. 1681. Den störste deel af dommene ere afsagte i dend store Commission, hvoraf moed alles forhaabning Rigens Drosten Gref Magnus er meget vell slupped, i det ikke alleniste hand inted er blefven skyldig, mens endogsaa hafver hoss kongen at prætendere. Rigens Admiralen er inted slupped saa vell; hand er domt till at

betale

betale mere, end som hand eijer, og det inted for andet, end for Botzmänd, som hand har brugt till sit eget arbeijde, og skall hand igien erlegge med 12 procento de Penge, som de har kosted kongen i dend tiid, hand har brugt dennem. Hand har suppliceret till kongen og forstillet de store Tjenister; hand har giort sitt fæderneland, og at hand hafde aldrig i sinde at giöre noget imoed det, hand skyldig var at giöre; mens om kongen hafde fornöjelse i at tage hans lif og at giöre hans mange Börn till Betlere, da fik hand at vere till freds dermed. Hendis Maijtt Enkedronningen drager Ofvermorgen igien till Kongsöre, hvorfra Wii hafver tiidender, at kongen af Sverrig bedres hver dag; dog er hand inted Wiidere kommed, end at hand maa lidet sidde op udi Sengen.

D:o d:o 24 Dec. 1681. Dend for nogen tiid siiden udgangne befalning, at inted uden myntet kaaber maate gaa af landet, er nu igien casseret, eftersom de interesserede har beviisst, att ald omkostningen, som giordes paa mynten, kom dennem og ikke kiöberen till skade. Hans Maijtt i Sverrig formener mand endnu at kunde komme hid in Januario, eftersom at hans styrke i Benet tager daglig till.

D:o d:o 31 Dec. 1681. Udaf hosfölgende Extract af Kongens af Sverrigs bref till Greff Bent kand Eders Kongl. Maijtt fornemme en deell af resolutionen, som jeg mig hafver at forvente paa de klagemaall, som jeg hafver indgifvit. Her udi er at agte den undskyldning, som kongen giör for liquidations commissionens langsomhed med att giöre afregning med de Danske, som her oppe hafver at fordre: og saa dend invending, at de Svenske udi Danmark heller inted depecheres; Og derforuden den prætext, at Borgerne i Carlshafn, hvis Gots udi krigstiiden af General Arensdorff er borttaget, begerer det igen at bekomme. Herpaa kand

Eders Kongl. Maijti jeg allerunderdanigst berette, at hvad Liquidations Cammerts mange forretningen angaar, da er det vist, at det sig i gierningen saaledes befinder. Mens det var inted god, at de Danske skulde oppeholdes, indtill at dette Cammer inted andet hafde at giöre, for alting er saaledes embrouilleret her, at tij Liquidations kammere aldrig kand komme till ende dermet, om de hellers vill gifve sig den tiid at giöre deris fonction med Retferdighed og billighed. Hvad klagemåll de Svenske, som har at fodre udi Danmark, forevender, ogsaa dend confiscation i krigen af den Carlshafniske Borgere, er mig inted bekiendt; mens jeg kand dog nock see deraf, de derudi skall oplede ny materi till Ophold i disse tvende poster. Executionen paa de her afsagte dommer, hvor ofver jeg mig hafver besverget, finder jeg adskillige difficulteter udi, og veed særdelis dennem, som har forhindret dend her udi Stockholm, som er deris faatigdom og Oberstadtholderns medlidenhed og skall jeg inted underlade viidere derpaa at urgere. Mens effltersom at de fornemste poster Angaar folck, som har middeler i i Skaane, saa var det godt, at de, som har vundet deris sager, sogte executionen sammestedts hoss General Gouverneuren. Og forend at dend dennem er blefvet vegret, har de inted at klage med billighed. Mig töckes, at en deel ere persvaderede, at baade processen og executionen dependerer her udi Stockholm, og at de deraf forsommer sig paa tilborlige Steder, thi Executionen her udi Sverrig skall söges i dend provints, hvor den svarende person hafver sine middeler og sin Bopæl. Som det mig hellers andestedts er blefven fra beretted, at kongen i frankerige skulde hafve ladet giöre kongen udi Sverrig stor tilbud, om hand vilde desistere fra den Hollanske Allience; saa vilde jeg inted underlade Eders Kongl. Maijtt allerunderdanigt at gifve tilkiende, hvad jeg derom kand slutte till Efftterretning.

ifald slig tiidender i lige maade Eders Kongl. Maijtt var kommet for örne. Dend franske Ambassadeurs Courrier (som for nogle dage siden er tilbage kommed) har inted med sig bragt og har Ambassadeuren self bekient, at hans svar er kommed met posten 10 dage förend courrierens tilbagekomst; mens i hvad propositioner, som frankerige giörer dennem her, saa kand jeg inted anderledes dömme af Hoffets nærverende disposition,' end at Jo det Contrarie party er dennem det angenemste, og de considererer frankriges Wenskab langt mindre nyttig for sig end det Rommerske Riges, Hollandsz og Engelandtz. Og som det inted er troeligt, at franckrige giörer dennem meget fordeelhaftig tilbud, uden at Obligere dennem till at forlade deris nu tagne mesures, heller at engagere sig actuellement i dets quereller, saa seer jeg ingen apparence, at de derimod skall tage. Frankriges liberalitet skulde vell være dennem angenehm, om at de maatte nyde dend uden fahre og Umage. Mens de har befunden, at dend inted kand forslaa till att stoppe alle Omkostninger, som den forbinder dennem till, og finder derforuden det andet parties Venskab bedre for deris Nytte og Sickerked. Her hos ofversendes dend Maade, paa hvilcken kongen af Sverrig tracterer dend regerende Prints i Portugal, hvilcken mig i gaar af Gref Bent blef tilsent.

(Fortsättning i 2:dra Delen).

Priset: 2 R:dr 24 sk. B:o för subskribenter.
3 R:dr 6 sk. „ för köpare.

Bernard Moses

HANDLINGAR

RÖRANDE

SVERGES HISTORIA,

UR

UTRIKES ARKIVER SAMLADE OCH UTGIFNA

AF

AND. FRYXELL.

ANDRA DELEN.

HANDLINGAR

RÖRANDE

SVERGES HISTORIA,

UR

UTRIKES ARKIVER SAMLADE OCH UTGIFNA

AF

AND. FRYXELL.

ANDRA DELEN.

STOCKHOLM, HOS L. J. HJERTA, 1836.

INNEHALL.

Handlingar rörande konung Erik XIV:s Frierier.

Första Afdelningen.

Om Frieriet till Prinsessan Sofia af Pålen *)

Drottning Isabella af Ungern till Albrecht, markgrefve af Brandenburg och hertig af Preussen **). Warschau d. 25 Maj 1554. För öfrigt har ed. durchlaucht. vänligen och förtroligt blifvit genom hans kongl. majestät och genom vår kongl. moder gunsteligen tillsagd och ombedd att åt deras högheter våra systrar utfinna och förskaffa passande furstar till äktenskap. Ehuruväl vi icke tvifle, att en så hederlig, from, helig och högst nödvändig sak skall ligga ed. durchlaucht om hjertat, isynnerhet då han efter sitt stora förstånd ser deras faderlösa tillstånd, samt att hans broderliga hjelp, förvandtskap och anseende skall blifva dem af stor nytta; likväl efter den benägenhet vi hysa för deras högheter våra systrar, och uppmärksamhet för eders durchlaucht, bedja äfven vi på det enträgnaste, att eders

*) Urskrifterna till alla brefven angående detta frieri förvaras uti kongl. geheime-arkivet i Königsberg. Afskrifterna äro jemnförda af geheime-arkivarien prof. Voigt. De på Svenska tryckta brefven äro af utgifvaren från Latinet öfversatta.

**) Slägtförhållandet upplyses af slägt-taflan, pag. 3.

durchlaucht efter sin ynnest och förvandtskap icke må tröttas vid, att i detta af hans maj:t konungen och drottningen så lifligt anbefallda ärende lemna sitt önskade faderliga biträde, och icke hvila utan på allt sätt söka leda saken till en god utgång. Eders Durchlaucht.

Syster *Isabella*
Regina.

Enkedrottning Bona af Pålen till d:o. Warschau d. 25 Maj 1554. Ed. Durchlaucht har nyligen genom sitt sändebud Branth anmält hos oss och efterfrågat, huruvida vi ville bifalla, att Ed. Durchlaucht skulle försöka att hos konungen af Sverge medla ett äktenskap för en af våra döttrar, neml. den äldsta Zophia, och vi svarade Ed. D. genom samma sändebud, att vi vore nöjda dermed, endast Hans Maj:t vår sons bifall dertill söktes och erhölles. Sedan detta vårt tillkännagifvande har Ed. D. icke underrättat oss, antingen han försökt, det han ämnade, eller ej, eller hvad han företagit, hvilket vi nu bedja Ed. Durchl. genom denna vår kammarherre göra. För öfrigt sade vi åt samma Brandt, att han skulle i vårt namn bedja E. Durchl., att, såsom han begynt, underhandla uti Tyskland för de andra våra döttrar. Detsamma bedja vi äfven nu E. D. att neml. till slut föra detta ärende, och detta med hans Kongl. Maj:ts vetskap och vilja.

D:o till d:o. Warschau d. 13 Jul. 1554. Vi hafva mottagit E. Durchl:s bref af d. 3 Jun. med berättelse om den omsorg, E. Durchl. haft och vill hädanefter hafva för våra döttrars bortgiftande; hvilken E. Durchl:s gynnsamma benägenhet mot oss och mot våra döttrar är oss ganska angenäm, så att vi derföre tacka E. Durchl. på det högsta. Angenämt är det också för oss, att E. Durchl. skickat sin hofman (aulicum) till konungen af Sverge att utforska dennes tänkesätt. Derföre begära vi, att, så snart han har åter-

Sigismund I af Jagelloniska ätten, konung i Pålen. f. 1467. d. 1548.
g. 1 m. Barbara af Zips. 2 m. Bona af Mailand.

1. Hedvig g. m. Joachim II. kurf. af Brandenburg.	2. Sigismund II August. k. i Pålen. f. 1520. d. 1572. g. 1. Elisabet af Österrike. 2. Barbara v. Radzivill. 3. Katrina af Österrike.	2. Isabella. g. m. Johannes Zapolya. k. i Ungern.	2. Sofia. g. m. Henrik, hert. af Braunschweig.	2. Katrina. g. m. Johan III. k. i Sverge.	2. Anna. g. m. Stefan Bathory k. i Pålen.
		Sigismund.			Anna.

Magnus I. hertig af Saxen Lauenburg. d. 1543. g. m. Katrina af Braunschweig. d. 1563.

Frans I. hert. af S. Lauenburg. d. 1581. g. m. Sibylla af Kursaxen, syster till kurfurstarna Mauritz och August.

Magnus II. hert. af S. Lauenburg. d. 1603. g. m. Sofia, dotter af Gustaf I. i Sverge.

Katrina. d. 1535. g. m. kon. Gustaf I. af Sverge.

Erik XIV. kon. i Sverge. d. 1577.

Dorotea d. 1571. g. m. kon. Kristian III af Danmark.

Anna d. 1585. g. m. August, kurfurste af Saxen. d. 1586.

Moritz, kurfurste af Saxen, äldre broder till August, d. 1553. g. m. Agnes af Hessen.

Anna d. 1577. g. m. Wilhelm af Oranien.

kommit från nämnde konung, Ed. Durchl. måtte med det första underrätta oss, hvad svar han medfört, och hvad vi kunna hafva att hoppas.

D:o till d:o. Warschau d. 29 Aug. 1554. Vi hafva mottagit Ed. Durchl:s bref af d. 29 i denna månad (?) tillika med Svenska konungens redan erhållna svar, hvars innehåll vi nogsamt hafva förstått, och funnit detsamma ingen visshet i sig innefatta. Vi tacka icke desto mindre på det högsta för den omsorg och möda, E. Durchl. härutinnan icke undandragit sig. E. Durchl. har gjort detta af sin vanliga benägenhet mot oss, och sin faderliga välvilja mot den konungsliga ätten. För dessa i detta hänseende så ofta upprepade välvilliga bemödanden skola vi vid hvarje tillfälle visa oss tacksamma. Men i detta ärende må E. Durchl. icke mer skrifva eller skicka någon till Svenska konungen. Skulle han ytterligare och sjelfmant skrifva något härom, så bedja vi E. Durchl. med det första underrätta oss om det alltsammans. Men om emedlertid händelsevis något annat tillfälle erbjudes oss, vilja vi det alldeles icke förlora, emedan konungen sjelf visar, att han alldeles ingenting bestämdt vill göra.

Konung Sigismund II August af Pålen till d:o. Wilna d. 2 Jan. 1555. Det nit och bemödande, som E. Durchl. använder att bortgifta våra systrar åt gemåler, värdiga deras kungliga blod, kan ej annat än vara oss ganska angenämt. – – – Vi se icke, hvem vi med skäl kunde föredraga framför Svenska konungens äldsta son, om hvilken Ed. Durchl. talat; ty vi höra, att han skall blifva sin faders efterträdare i riket, och många, som känna honom, berömma hans alldeles konungsliga sinnelag. Vi begära derföre, att E. Durchl. ville fortfara att befordra den genom honom begynta äktenskaps-handeln mellan nämnde prins och vår syster, och med Guds hjelp bringa densamma till

önskadt mål. Om oss må E. Durchl. vara öfvertygad, att den flit och möda, som han använder till att förskaffa oss denna förbindelse med konungen af Sverge, är oss ganska angenäm, och att vi för densamma skola städse visa vår tacksamhet. Så snart det af oss begäres, skall ingenting hindra oss att förlofva vår syster med konungens af Sverge son; ty ingen, utom vi, kan bestämma om henne och om de andra våra systrar. Derföre, hvad E. Durchlaucht afhandlar om detta äktenskap, det skola vi hålla fast och gilltigt.

D:o till d:o. Jagtslottet Rudnitz d. 10 Jan. 1555. Vi hade beslutat att till E. Durchl. sända välbördige herr Gabriel Tharlo, Kastellan öfver Radom, och vår älskeliga gemåls hofmarskalk Starosten (capitaneum) öfver Chelm. Men då några omständigheter inträffat, för hvilkas skull vi behöfva honom, hafva vi blifvit tvungna behålla honom hos oss. Men då vi emedlertid hafva erhållit bref från hennes Majestät vår moder, angående vår systers äktenskap med konungens af Sverge son, så hafve vi funnit för godt härmed sända dessa bref, på det E. Durchl. måtte deraf förstå vår moders vilja, och med än större flit befordra det påbegynta äktenskaps-ärendet, säkert vetande, att på vår och vår moders sida finnes ingenting, som kan hindra nämnde giftermål.

Konung Gustaf I af Sverge till d:o. Datum auff vnserm Schloss Wathstein den 21 Aprilis anno 55:ten. Den Hochgebornen fürsten, vnserm freundtlichen lieben Schwagernn vnd Nachbarn, Herrn Albrechten dem Eltern, Marggraffen tzu Brandenburg, inn Preussen tzu Stetin, Pommern, der Cassüben vnd Wenden Hertzogen, Burggrafen tzue Nürnberg vnnd fursten tzu Rügen.

Wir Gustaff von Gottes gnaden zu Schweden der Gotten vnd Wenden &c. Konigk entbieten dem Hochgebornen

fürsten, vnserm freundtlichen lieben Schwagernn vnnd Nachparn, Herrn Albrechten dem Eltern, Marggraffen zu Brandenburg, inn Preussen, zu Stetin, Pommern, der Cassuben vnnd Wenden Hertzogen Burggraffen zu Nürnberg vnnd fürsten zu Ruegen vnsere liebfreundtschafft, vnnd was wir mher liebs vnnd guets vermögen, darbeyneben freunhtlich zu wissen, Das wir E. L. Credentz, so dieselbige inn etzlichen heimlichen sachen ahn vns gesandt, von dem Edlen vnserm lieben besondern dero Camerer Friedrich Burggraffen vnnd Herrn zu Donaw vnlangst vor dato alhier auff vnserm Schloss vberkhommen, vnnd darauff das anbringen von gemeltem E. L. Gesandten (welchs mit allen treuen, fleis vnnd geschickligkeit furbracht) angehöret. Nachdem wir aber Jhnen hernachmals darauff mit antwort E. L. herwiderumb zuruk zubringen allenthalbenn vorsehen, vnnd vnser volkhommenen gewalt dasselbtige alles derselbtigen zu entdeckhen vnnd zuvormehlden zuegeaignet vnnd vbergeben, Als ist hiermit gleichsfhals an E. L. vnser freundtlichs bietten, Dieselbtige wolte nichts weniger gleichergestalt von vns beschehen, Jhme inn denselbtigen allen volkhomenen glauben vnnd gehör zuestellen, vnnd was also Jhren freundtlichen willen leisten vnnd erzeigen, Das seindt wir vmb dieselbige freundt vnnd schwegerlich zubeschulden geneigt.

GOSTAVUS.

Enkedrottning Bona af Pålen till d:o. Warschau d. 23 Maj 1555. Då till oss kommit ett rykte, att konungens af Sverge sändebud blifvit skickadt till E. Durchl. angående äktenskaps-handeln med en af våra döttrar, så hafva vi icke kunnat afhålla oss från att till E. Durchl. sända denna vår kammarherre, för att få underrättelse om denna sak, och om den så förhåller sig. Derföre bedja vi att få

veta, om, såsom vi hafva hört, till E. Durchl. har kommit något sändebud från sjelfva konungen om dessa ärender och med hvad uppdrag; och om E. Durchl. härutinnan redan något vidgjort eller uträttat; och slutligen, hvad hopp vi derifrån kunna hafva. Om detta allt bedje vi E. Durchl. på det enträgnaste att skrifva oss utförligt till, ty det är oss ganska nödvändigt att veta.

Konung Gustaf I af Sverge bref om nämnde äktenskap utan dato och utanskrift. Ankhomen durch denn vonn Dane *) den 29 Junii anno 1555.

Des konigs zu Schweden antwort in der heijrathandlung.

Edler lieber besonder, wir haben abermhalss des Hochbornen fürsten, vnsers freundtlichen lieben Schwagers vnnd Nachparss, Herrn Albrechts des Eltern, Marggraffen zu Brandenburgk, inn Preussen, zu Stetin, Pommern, der Cassuben vnnd Wenden Hertzogen, Burggraffen zu Nurnberg, vnnd fursten zu Ruegen, freundt nachpar vnnd schwegerlieche Zuentpietung, wollmeijnendes vnnd trewhertziges gemueth, so J. L. zu vnsz, vnsern Erbherschaften vnnd Reichen tragen, inn entdeckung der aufgelegten gewerb, tzum freundtlichsten vnnd mit danckbarem gemueth vernhommen, vnnd erbieten vnss hinwienderumb freundtlich, do wir derselbtingen ahngenhemen schwegerlichen willen ertzeigen khöndten, das ahn unserm gutten willen unnd geneigter wollmeijnung kein mangell solt befhundenn werdenn.

Vnnd was ferner thut betreffen, dass inn diesem gemheldten ahnbringen, nach der lenge vnsere vorige Andtwort auf J. L. erste des nohisten verflossenen jharres beschehene werbungen, wirdt repetiret vnnd verholet, das nemblich J. L. auss derselbtingen vernhemmen vnnd gefhasset. Nach dem vor allen dingen solcher handell der angetragenen Ehestifftung von Gott seinen ahnfangk nhemen, vnnd

*) v. Dohna (?).

mith zeittigem radt vorbetrachtet werden musse, vnnd vnss zu dem die gelegenheit der königreich Polen nicht fhast khundigk, Auch nicht wiessen khöndten, wass dem Grossmechtigen fursten, Herrn Sigismundo Augusto konige zu Polen &c. vnsern freundtlichen lieben Bruder vnnd Nachparen, hierinne thuenlick sein möchte, das wir vnss gegen J. L. datzumhall gentzlich nicht zuerkleren oder zueroffenen gehabt, sonder wheren vnsern gesandten ahn dieselbtigen örter vnss der gelegenheit mher zuerkhundigen abzufertigen willenss vnnd bedacht, vnnd whan solches beschehen, das zufhorderst der wille Gottes vnnd wir der hochgedachten kön. W. zu Polen gemueth, sampt aller gelegenheit verstendiget, vnnd berichtet sein möchten, J. L. auf vnser ferner ahnsuchen vnns inn deme mith guttern trewen radt nicht verlassen wurde, wir vnss gentzlich vnnd vngezweijfelt vorsehen vnnd getroesten wolten &c. Aff welches dan auch J. L. wir wurden berurte beschickung ahn dieselbtigen örter vorlengst vorthgestellet haben verhoffet, vnnd der erbetenen erklerung freundt vnnd dienstlich gewhartet, khöndte aber nicht vermergken das solches beschehen. Dieweill nhü gleichwoll allerleij vorlieffe, hette sie auss trewliebendem gemueth nicht vndterlassen khönnen, vor sich selbst der kön. W. zu Polen desfalss meijnung zu erkhundigen, welche auch J. L. entlich dorinne vernhommen vnnd erlernt, vnnd derohalben nicht vndterlassen wollen wiedervmb diesse potschaft ahn vnss abzufertigen, dienst vnnd freundtlich biettendt, wir wolten vnss inn geheim, wass vnser meijnung vnnd willen, gegen euch erkleren; whan solches beschehen unnd vermergket, das wir zu solchem handell nicht vngeneigt, wolten sich J. L., weil derselbtigen auch der kön. W. zu Polen gemueth nhumher inn deme wiessentlich, jnn fhorderungh des hanndelss dermhassen erzeigen, das wir jhre trew, liebe vnnd freundt-

schaft jnn der that wircklich spuren vnnd befhinden solten; where auch sonsten vnss viell freundtlichs willens vnnd diensts zuertzeigen geneigt &c. Wiewoll nhu nicht ohn, dass wir vnns solcher damhals gegebner Antwort allenthalben, wie verholet, genugsam zuerinnern, das wir, vnsern vormhelden vnnd beantwortung nach unsern gesandten jnn vielgedachte örter de koenigreich zu Polen aller vmbstende vnnd gelegenheit, wie dan inn solchen fellen zu wiessen von nödten, zufhorderst vnss zuerfragen vnnd zu erkhundigen, vorlengst abzufertigen bedacht vnnd entschlossen gewessenn, so haben wir doch gleichwoll mith solcher abfertigung wieder vnsern eigenen willen, seumigk werden, vnnd bisshieher solches jnn gedult beruehen lassen muessen. Dhan wir J. L. freundt vnnd schwegerlich nicht verhalten wollen, das wir nichts lieberss vnnd mith mhererm fleiss vonn Gott dem Allmechtigen (jedoch ahne rhum zusagen) die zeith vnserer königlichen regierung gewvntzschet vnnd begheret, Auch soviell jmmer muglich gewessen, dohin getrachtet, wie wir mith allen vmbliegenden königen fürsten vnnd Herrn, nicht alleijne gutte freundtliche communication vnnd nachparschaft erhaltten helffen, sonder auch vnser gemueth dahin gerichtet, wie wir gutte freundtliche vereijnigung tzuversicht, vorstandt, verwhandtnuss mith denselbtigen vmbliegenden aufrichten, stifften vnnd eigehen möchten, vnnd nhu solche trewherzige mittell, die zu solchen wegen woll gereichen möchten von dero L. freundtlich vnnd mit dangkbarem gemueth verstanden vnnd eingenhommen. Dorauff auch solches dem Hochgeboren fürsten, vnserm freundtlichen lieben Söne, Herrn Erichen zu Schweden, der Gotten vnnd Wenden &c. erweltem könige (dieweill S. L. jnn dem den besten radt, nechst Gott, beij sich selbst hatt, vnnd nhiemandt mher dan dieselbtige betreffendt) zu jhrem eigenen freijen willen, wie dan vornhemblich solche felle requiriren, anheim gegeben vnnd ge-

lassen. Dadurch dan hochgemheltter vnser lieber son mith jhren herren vnnd freunden, wie sich nicht anderss gebueren wolte, vnnd dero ahnkhunft J. L. woll bewust, durch ihren gesandten, so sie jnn Teutschlandt abgefertigt sich zu berathen vnnd derselbtigen gutte meijnung zu suechen, bewogen unnd vervrsacht worden; vnnd obwoll sich J. L. vorsehen solcher splitte vorlengst wiedervmb zur stedte khommen sein, so ist ehr doch auss etzlichen wichtigen vrsachen, wie wir berichtet, bisshero ahn seinem zuruckzuge vorhindert worden; Derohalben dan auch wir mith vnsern gesandten jnn dass landt zu Polen abzufertigen wieder vnsern willen, wie vormheldet, vortziehen muessen. Nichst destoweniger aber, so baldt solcher abgefertigter, welcher teglich gewhartet, wiederumb anheim gelangen wirdt, vnnd viell auch hochgedachter vnser lieber son jhrer Herrn vnnd freunde (vnter welche sie auch J. L. fhur den treulichsten vnnd hochsten eijnen, jnn mhassen sie sich gegen vnss der selbtigen, vnnd allen andern vnsern verwhandten jtzo vnnd jederer zeith bewiessen vnnd verhalten, gentzlich vnnd mith hochstem vertrawen acht vnnd heldt, derohalben auch wir neben dero L., sowoll jnn diessem alss andern allem zu vnserm nutz vnnd besten erspriesslich, jhren trewen vnnd wolmeijnenden radt nichstweniger weiter thuen suechen vnnd begheren) wollmeijnung vnnd radt vernhommen. Auch wir, sampt vnserm lieben Sone, ferner allenthalben des Handels gelegenheit nach, wie dan itzo jnn eill umb abgelegenheit willen, nicht geschehen khan, grundtliche beredung gehabt. So wollen wir vnss alssdan gegen J. L. als vnsern freundtlichen lieben Schwagern vnnd Nachparn vnser beijder gemuets meijnung auf das aller erste durch eijnen eigenen geschickten schweger vnnd nachparlichen vorstendigen, freundlich biettendt J. L. eines kleinen verzugss keine beschwer haben vnnd solches

nicht anderss dan jnn allem gutten vermergken, auch vns der gelegenheit nach (wie dan J. L. als der verstendige fürst beij sich zufhinden, das wir vnss so plutzlich ohne den ahngezegenen vrsachen, endtlich nicht declariren khönnen) freundtlich entschuldigt nhemen wolle.

Es ist auch gleichssfhalss vnsere freundtliche biette, dieweill J. L. jm ahntrage vormhelden lassenn, das derselbtigen (jnn dem fhall) der kön. W. zu Polen gemueth gentzlich erofnet vnnd khundigk, vnss auch nicht zweifelt, sie werde allerleij anderer vmbstende vnnd gelegenheit gutte wiessenschaft haben, J. L. wollte vnss hierinne auch ihr schwegerlich trewhertzig gemueth entdecken vnnd freuntlich jnn geheim verstendigen, auf wasserleij condition, mittel vnnd wege, domith diesse beijde konigreich desto mher trosts, hulf vnnd fhorderungk von eijnander zugewharten, solchs alles möchte gemeijnet, vnnd vorgeschlagen werden, so wollen wir vnss alss dan auch jnn dem ferner gegen dieselbtige freundt vnnd schwegerlich erkleren.

Nach dem wir vnss auch zu erinnern, das sich J. L. jnn dem ersten ahntragen gleichsfhalss vernhemen lassen, das die wege zufhinden, darmith vnsere geliebte Tochter vnnd frewlein auch woll möchte berathen vnnd aussgestadtet werden, vnnd aber jnn diessem itzigen ahntragen solchs vorbeigangen vnnd nicht gemheldt, so wollen wir vnss, dieweill wir befhinden khönnen, dass J. L. vnsere geliebte junge Herschaften vnnd frewlein mith allen treuen meijnen gentzlich vorsehen, J. L. werde vnss mith freundtlichem trewen radt, dieselbtigen betreffendt, nicht verlassen. Vnnd erbietten vnss herwiederumb, wass wir derselbigen guttes ahngenhemes willens trawhertzigkeit vnnd freundschaft je ertzeigen khöndten, das ahn vnsern freundt vnnd schwegerlichen willen nichts erwhinden solte.

Was das ander ahntragen, so jhr auf vnsere vorige gegebne Andtwort von wegen des Hochermheldten fursten vnserss freundtlichen lieben schwagerss vnnd Nachparss, Hertzogen inn Preussen &c. ahn vnss geworben vnnd gelanget, Dasnhemblich J. L. freundt vnnd schwegerlich sich erboten, do wirss fhur guth anscheten vnnd vnss geliebte, das sie mith der Aldten konigin zu Polen desshalben vnderredte vnnd dieselbige handelung zum ahnfangk stellete, sie woltte sich jhrem vielfhaltigen trewhertzigen erbieten nach also vnnd nicht anderss als der getrewe Schwager vnnd Nachpar jnn demselbigen, wie jm anderm allem erzaigen vnnd verhaltten &c. betreffen thut, Wolten wir nichts lieberss, dan das wir vnss vor dissmhall gegen dero L. gentzlich zu erkleren wusten. Dieweill aber, wie jnn vnser erster beantwortung zuvernehmen, andere occasiones vnnd gelegenheiten, dardurch wir noch zur zeith zu demselbtigen nicht schreiten muegen, jm wege, so khönnen wir auch vnserm eigenen willen desfaltz jtzo nicht gnug thuen, seindt aber gleicher gestaldt der ersten vnser jngen erbietung, das sich J. L. vnser vnnd vnser verwhandten halben, so trewlich vnnd fleissigk ahnnimpt, freundtlich dangkbar, vnnd biettendt, sie woltte diesser verzugs keinen missgefhallen tragen, oder inn eijnigern argen auf nehmen, dan sobaldt das hiebenher bemheldte volntzogen vnnd erlangt, wollen wir vnss derogestaldt, wie doselbst von vnss zugesagt, Auch wir vnss nochmhals auf dasselbtige alles referiren thuen, jm wergk verhaltten.

Konung Sigismund II August af Pålen till Albrekt, markgrefve af Brandenburg och hertig af Preussen. Grodno d. 7 Juli 1555. Af E. Durchl. broderliga kärlek mot oss hafva vi i alla tider erfarit mångfalldiga bevis, men i synnerhet och serdeles på denna tiden, då E. Durchl. visar sig icke mindre angelägen än vi sjelfva om våra systrars

hederliga bortgiftande. Derföre tacka vi E. Durchl. och äro beredda med lika välvilja och nit drifva E. Durchl:s sak, om något tillfälle yppar sig att visa vår tacksamhet. Angående förbundet med konungen af Sverge hafva vi nu på resan icke läglighet framställa vår mening, men skola göra det, så snart vi anländt till Vilna och hunnit grundeligen öfverlägga derom.

Enkedrottning Bona af Pålen till densamme. Warschau d. 7 Juli 1555. Wi äro E. Durchl. mycken tack skyldige, att han så oförtöfvadt underrättat oss, hvad hans från Sverge återkomna sändebud har medfört, angående de ärender, för hvilka han var ditskickad. Härutinnan har E. Durchl. gjort oss en ganska angenäm tjenst. Men E. Durchl. hade gjort den ändå angenämare, om vi genom hans hjelp hade härutinnan vunnit vårt önskade mål; ty i sanning, ingenting ligger oss mer om hjertat, än att vi kunna med det första bortgifta våra döttrar; uti hvilken sak vi äro öfvertygade, att Ed. Durchls. biträde och anseende skall mycket gagna, icke blott hos Sverges konung utan ock annorstädes, ty man måste hafva omsorg icke blott för en, utan för alla tre. Hvad i dessa ämnen blifvit af sjelfva Svenska konungen E. Durchl. tillkännagifvet, såsom han skrifver detta vara lofvadt, bedja vi eder Durchl. flitigt att med första underrätta oss om.

Konung Gustaf I af Sverge till d:o. Dem Hochgepornen fursten vnserm freundlichen lieben schwagern vnd Nachparn Herrn Albrechten dem Eltern Marggraffen zu Brandenburg jnn Preussen, zu Stettin Pommern, der Cassuben vnd Wenden Hertzogen, Burgraffen zu Nurnberg vnnd fürsten zu Rugen &c.

Vnnser freundtschaft vnd was wir sonsten vielmehr liebs vnd guts vermuegen zuvorn, Hochgeborner fürst freuntlicher lieber schwager vnd Nachpar. Wir haben beide E

L. schreibent, haltendt konigsperg denn X Novembris diss jahrs den XVII dis Monats empfangen, woraus wir dann E. L. freundtlich getrewlich vnd schwagerlich wolmeinung, gemuet vnd zubeneigung, zu vns vnd den vnsern gantz freundtlichen vnd wol erspuert vnd vernhomen, vnnd das e. l. der sachen wegen, so dieselbige zu unser, unsers freuntlichen lieben sohns des Erwelten konigs vnd Reichen Ere Nutz vnd best bei sich ganz getreulichen bedacht, vnnd derwegen jren radt vnd camerer den Edlen Herrn Freidrichen Burggraffen zu Dona &c. zweimal beij vns gehabt, uff vnser gedachtem e. l. gesandten gebnen Antwurt vnd erpietent anregung vnd erinnerung thuen, das wir vns jegen e. l. vff derselben furschläge eroffnen wolten, freundtlichen begerende Nebenst freundtlicher schwegerlicher derselben zu aller wilfarigheit erpietung, so thuen e. l. wir disfals gantz freundtlichen bedanksagen, dass sie unsern freundtlichen lieben sohn vnd reichen dermassen vnd zum besten jngedenk sein, vnd sollen e. l. darfur halten, do wir her wiederumb derselben viel freundtschaft schwaegerlichen Nachparlichen willen vnnd alles gueten erzeigen kondten vnd mochten, Das ahn vns kein mangel erspuert werden solte, vnnd wolten vns auch gentzlichen getroesten vnd verlassen, do wir, was uff solchem fall vnser und mehrgedachts vnsers sohns gemuet, e. l. verstendigt, das wir aber vff e. l. gesandten Antragent vnd bisahnhero ansehentlicher vrsachen wegen, (wie e. L auss der Antwort, so wir jrem gesandten mundtlich vnd schriftlich geben zuvernehmende gehapt) nit thuen mugen. Das e. l. alse der freundtlich verwandter, schwager vnd Nachpar sich vnser vnsers freundtlichen lieben sohns des Erwelten konigs vnd reichen best wolphart vnnd gedei zubeschaffen vnd zubefurderrende wurden lassen bevolhen sein, vnd jrem errpietent wurklichst vnd mit getreuem vnd allem nutzlichen

vhleiss volge geleist oder noch wurden, wie wir dann nit anderst auss e. l. gesandten Anwerbungen des Hern von Dona spueren muegen. Dann das e. l. den handel beij sich allenthalben zum getrewlichsten vnd vhleissigsten vnd nach Noturft bedacht, vnd vns jnn dem wie der getrewe schwager geradten haben werden. Das wir vns aber gegen e. l. jrem freundlichen furderem vnd ahnregent noch vnd vnserer disfals gegebner Antwurt vnd erpietent nochmals nit ercleren vnd eroffnen mugen, jst aus dem, wie e. l. zuvorn freundtlichen vernohmen, Dieweil solche sich zuforderst vielgedachten vnsern freundtlichen lieben sohn betreffen, der den besten radt jnn dem fall negst Gott bei sich hatt, derwegen wir den Handel jme zu seinem selbst eignen freihen willen vnd ahnheim gestellt. Wie sich dann nhun nit gepueren wolte, das ehr ohne vnd ausserhalben für vnd mitwissens vnd fürgehent freundtlich radtlich bedenkent vnd entschluss seiner stadtlichen verwandten freundtschaft draussen vff solchem fall, etwas furnehmer oder entschliessen solte. Besonder will ich, das ehr sich zuvorn mit denselben frenndlich beradtschlagen vnd befragen thete, wie e. l. alse der hochverstendig fürst freundtlichen zuermessen; Derwegen ehr dann einen Diener ahn hochgedacht sein freundtschaft abgefertigt, jr meinung zuvernehmen; wir kondten aber ob der Ausgesandte widervmb zuruck vnd ahn vnsern sohn gelangt oder was besheidt ehr bekohmen, noch zur zeit nit wissen; Dann wir e. l. heimit freundtlichen nit muegen verhalten, Das wir kurtz darnach vnd e. l. gesandter von vns verabscheidet vnd auss vnserm reiche Schweden versiglet, selbst auch auss vnsern reichen zu Schweden verraist, vnd vnss hier nach vnserm fürstentumb finnlandt begeben, vnsern sohn aber zuruck vnd in Schweden gelassen, do ehr dann noch wesentlichen vnd beij vns

nit

nit ist, noch seit der zeit gewesen, Do nhun solches, wie gemelt, im wege nit gewesen, wolten wir nit vnderlassen haben, e. l. vermug des abscheides vnd vnsers erpietens vnser gemuet zueroffnen, vnd ist vns nit lieb, das wir nhunmols solchs nit thuen muegen. Es wolten sich aber e. l. darzu freundtlichen verlassen, das wir mit dem fürderlichsten ahn vielgedachten vnsern sohn disfals wegen, vnd das e. l. beij vns abermals freundtlichen schriftlichen ahnregung gethoen, gelangen lassen vnd vorstendigen wollen. Do nhun vns sein Antwurt vnd seiner verwandten freundtschaft draussen meinung zukombt, so wollen wir vns, jnn massen wir e. l. jnn der Antwurt derselben gesandten zugestellt vertrost vnd zugesagt, jegen e. l. frundtlichen ercleren vnd eroffnen, Das wir e. l. vff dero anregent vnd erinnerungs schreibent frundtlichen jnn Antwurt nit mochten verhalten, Dieselbe hiemit freundtlichen pittende solchens verzugs halben kein verdruss noch beschwer zu haben, vnnd uns also der gelegenheit vnd nit anderst inn diesem fall dann freundtlichen schwegerlichen vnd zum bestem vermercken.

Soviel ferner freundtlicher lieber schwager e. l. ander schreibent belangent, szo thuen e. l. wir wegen dero uns jegen vnsere widerwertigen gluckwunschung, vnd das e. l. vnser freundtlich vnd zum besten ingedenk vnd dermassen getrewlich schwegerlichen nach vnser vnd der vnsern wolfart und zustandt nachforschung haben, freundtlichen Bedancken, vnd wollen widerumb e. l. gluck, heil vnd alles gueten von Gott gewunscht haben, vnnd wie dann e. l. bericht ergangener Handlung zwuschen vns vnd vnserm auch gemeiner christenheit feinde dem Muscowiter begerendt, szo ist dem also, wie e. l. erfaren. Es haben die vnsern, deren doch ein geringe anzal gewesen, ahnn der grentzen

mit gedachts vnsers feindes volk, deren viel gewesen, ein treffen gethoen, jnn welchem sich die vnsern vast mannlich vnd wol erzeigt vnd gehalten, vnd der feinde viel erlegt. Szo haben wir auch verschienes herbsts vnser kriegs volck, so wir die zeit nahe der grentzen gehapt, zu Ross vnd fuess vnserm feinde ipns Landt ruchen lassen, Dasselbtig aber, dieweil das vnstedte nasse Herbstwetter eingefallen vnd der winter nahe gewesen, vnd derwegen sich das kriegsvolck zu felde mit schwerheit erhalten vnd behelffen kahn, wie e. l. alse einn Alter kriegsmahn wol wissen, widervmb abgefordert vnd ohne schaden zu vns bekhomen, vnd darmit vnsere grentzen verwaren vnd verwachten lassen, sonsten weren wir gueter Hoffnung gewesen, das wir unsern fortiel vnd willen wolten beschaffet haben, getrosten vns aber zu gott, dieweill wir und vnsern jme dem Moscowitter zu vnfriden kein vrsach gegeben, besonder je und alwegen darnach getracht, wie wir mit jme vnserm benachtparten vnd sonst meniglichen jnn gueter Nochparlicher freundtlicher zuversicht fride und Rhue leben vnd pleiben mochten, das wir aber beij jme dem durch sein viel vnd langgevepten mutwillen vnd frewel jegen die vnsern, den wir lenger zu sehen vnd gestadten nit mugen, zum krieg gedrungen, Das ehr vns mit hulff vnd trost beistendig sein werde, vnd dermassen jegen den Muscowitter zu erzeigen, das ehr ahnn kriegen wenig fortheils haben solle, Das wir e. l. also vff jr begerent vf dismal frendtlich mit mochten verhalten vnd e. l. dero wir viel freundtschaft schwegerlichen willen vnnd alles guetes zuerzeigen erputig) gott zu aller gedeilicher wolfart getrewlich vnd schwegerlich entphelhende, Datum vf vnsern schloss Aboo den 20 tag Decembris anno &c. 55:ten.

Gustaff von gots gnaden zu schweden der gotten vnd Wenden &c. Konig.

GUSTAVUS.

Erhardt v. Kunheim till d:o. Dem Durchleuchtigstenn Hochgebornen fürsten vnd herrn, Hernn Albrechten dem Eltern, Marggrafen zue Brandenburgk jnn Preussenn & Herzogk & Meijnem gnedigstenn Herrn.

Durchleuchtigster Hochgeborner furst gnedigster Herr, Nach erbijttung meijner stet willigen vnd vndterthenigen dinst, kann e. f. g. ich inn aller vndterthenickeit nicht bergen, das die schwedischen gesandten auf jr Antragen, so sie alhier fur kön. Maiestet gethan, wegen des Moscowijtters, wie e. f. d. ich vorhin geschrieben, noch nicht jren abschiedt empfangen, was bisher vnd auch noch hindere, kann ich eigentlich nicht wissen; wie aber michs ansichet, solt woll das ein vrsach gewesen sein, nach dem man lengst ein Botschaft zum Muskowijtter alhie aus Littawen geschycket vmb ein frid zuhandeln, Das man erstlichen erfure, was dieselbe gutts geschaffet vnd ausgericht. Nun kumme ich von ferns in erfarung, als solten sie ein friede auf sechs jhar gemacht habenn, jst aber so gar noch nicht leutbar. So dem so were, hab ich sorge, wurden die Schweden vorgebens alhie gewesen sein.

Dem orden in Liflandt, wie ich vormerck, war es nicht eine geringe freude, wenn das Bundnus zwischen vorgemelten beiden Potentaten nit solt ein vorttgangk gewijnnen; Denn sie, die ordenschen gegen beide teil nicht fast woll gesijnnet sein sollen, fürchtenn sich doch viel mer fur der heijratt zwischen dem iungen Hern aus Schweden vnnd dem freulein von Polen, davon mann nun lange zeit gesagt hatt; vnd zu besorgen, thutt der könig von Schweden nicht mit grosserm ernst dorzue, als bisher durch seine wankelmuttigheit beschehen, das nicht ein anderer zuvor kumme; vnd wenn er darnach gern woltt vorwilligen, es alsdenn nicht zulang geharrett. Disse gesandten, so itzt hier zur stellen, haben nicht den geringsten bevhelich von sol-

cher heyratt zu handeln. Denn e. f. d. als meinem gnedigsten hern vnd Landsfursten ich in allem vndterhenigen gehorsam vnangezeigt nicht lassen kann, das ich mit jrer eijnem, sonderlich auch von dissem Handel, oft vortrawlicher meijnung sprach gehalttenn, Da er mir vndter anderm vermeldet, Das nit allein der iunge Herr gern darein willigte, sondern die gantze Landtschaft auch sehe oder wunschte nichts liebers, als das es ein vorttgangk gewijnnen muchte, seij aber alles ann dem alten konige gelegen, welcher wie er in allen andern ein Arigk weniger (argwönischer)? herr jst, auch in dissem fall vormeijnet, vieleicht etwas anders als seines sones oder seiner lande bestes vnd wolfartt gesucht werden sollte. Der wegen, so bald gemelte gesandten alhie zur wille ankummen vnd erfaren, wie es nicht allein vmb die frewlein sonder auch vmb disse Land ein *gelegenheit*, denn sie von Anfang vnnd nach des verhoffens, Das solche vorheijratung auch jhren Landen nicht wenigk nutz frummen vnd vorteils wegen des gemeijnen beider Reich feindes, des Muscowitters, geberen solte, haben sie balde den dritten tagk nach jrer ankunft, auch ehr kön. Maiestet von Warsaw wider alhier ankummen, ein eilende post nach Schweden abgefertigt, vnd irem Hern, wie es umb alle sachen gelegen, auch was fur nachteil vnd abbruch dem königreich schweden daraus erfolgen wurde, wenn solche heijratt nachbleiben soltte, weitleuftig bericht gethahn, Das mir auch der gesagt, Es nit woll feijlen kunde, es must der konigk von Schweden auf solch sein schreijben vnd auf die Argumenten, so ihm daselbst furgelegt worden, willigen, vnd sich entlichen erkleren, es wer denn, er kein Ader in leib hett, so darzue gewogenn, des er sich doch nicht verhoffet. Wenn aber, oder wie bald die Post wider zuruck kummen werde, können sie nicht wissenn, sonderlich weil man aus etzlichen vmbstenden abnemen kann, das gemelter königk von

Schweden. widen aus finlandt nach seim königreich vorruckett. Die Post aber wardt vonn hinne abgefertigt vmb Conversionis Pauli aus, hoffen nit anders, als das sie itzt die Stund bereit beij Jrem Hern ankummen. So viel, gnedigster furst vnd Herr, hab ich von dissem Handell von Jnen wiwoll, wie gemelt, gantz vertrawlich meijnung vermerken können, welchs e. f. D. ich der schuldigen Vndterthenigkeit nach, damijt e. f. D. ich vorhaftet, keinswegs hab vorhalten wollenn sonderlich, auch, weil es e. f. G. oft schriftlichenn von mir gnedigklichen begerett, nicht zweijvelnde e. f. G. werdens im besten vnd mit allen gnaden von mir aufnemén.

Vber das, gnedigster furst vnd Her, hab ich so viel vón Jnen vorstanden, Das sie Jren Weyk von hinne af Liflandt nemen werden, Doch (darnach Jr abschiedt alhier lauten wijrtt) erstlich e. f. D. heimsuchenn. Jn Liflandt haben sie mit dem Her Meyster zu thuen, wegen der Zufhure aus der Ordens Lande nach finlandt, haben Jm heereinziehen bereit solchs angetragen, es hatt Jnen aber der Meijster zue Wenden geantwortt, er wolle sich erstlich mit seijnen gebitigern, wes in dem fall einzugehenn, beratschlagen, vnnd Jnen im Zuruck ziehen wider ein entlich Antwortt gebenn, Besorgen sich, der Meijster werde sich darin suchenn lassenn, Denn er formals zwien zum Konige aus Schweden geschicket vmb ein Bundtnus wider ein itzlichen feindt aufzurichten, darin der Königk nicht hatt willigen wollen, sonder gesagt, was den Reussen betreff, wolt er sich wol mit dem Vrden verbinden, Jn genere aber künd er sich in kein Bundtnus einlassen, sonderlich weil niemandt ausdrucklich gemelt wurde. Welchs Antwort dem Meister zweijmal gegeben, wiewoll zum andern mal nicht mit geringem ernst, vnd heftigkeit, gleich als wolt der Meister etwas anders, als sein, des Königs freundtschaft

gesucht oder gemeint haben, Welchs dann dem Meister vnd gantzen Orden; wie abzunemen, ser wehe gethann.

Vonn dem tage, so zukunftig Sontagk Reminiscere zue Wolmar Jn Liflandt soll gehalttenn werden, haben e. f. D. zweivels ohn lengst gutte kundtschaft. Kön. Maiestet haben vorgangen Montagk ein Post mit briefen an den Hern Ertzbischoff vonn Rijga, meinem gnedigsten Hern auf anhalten vnnd bijttenn etzlicher Deutschen chur vnnd furstenn, das Jre Kön. Maiestet, als desselben Ertzstifts Conservator vnd Patron, den beschwerlichen Punct Jm 1546. Jhar (wie e. f. D. bewust,) aufgericht, mitt abschaffen vnd cassiren helffen woltenn, von hinne abgefertigt; was dieselb wider einbringen wirtt, haben wir alhier zu erwarttenn, vnnd soll e. f. D. zu seiner zeit so bald als muglich vnvorhalten bleiben.

Jch vberschick auch hie eingeschlossenn e. f. D. etzlich stücke der newen Müntze, so dis Newe Jhar alhie zur Wilde geschlagen, ob vieleicht e. f. D. dieselbe vorhin nit gesehenn. Vnnd will hiemit e. f. D. Gott dem Almechtigenn Jnn seijnen gnedigen Schutz vnnd schijrm Jn aller Vndterthenigkeit zum treulichstenn bevholenn haben, Gantz vndterthenigklichenn bijtende, es wolle sich e. f. D. dis mein gantz vndtertheniges schreiben Jn allen gnaden gefallen lassenn, vnnd mein gnedigster Herr stets sein vnd bleijbenn. Datum zur Wilde den 26:e Februarij 1556.

E. F. D.

vndtertheniger vnd gehorsamer Diener.

Erhardt von Kunheijm.

Konung Sigismund II August af Pålen till d:o. Wilna d. 5 Jul. 1556. Af E. Durchl:s bref hafva vi förstått, hvad han ämnat göra för våra systrars bortgiftande, hvil-

ket nit i sanning är oss högst behagligt. Men i anledning af den tillgifvenhet, E. Durchl. hyser för hela vårt hus, tvifla vi icke, att E. Durchl. i synnerhet syftar derhän och med all flit lagar så, att detta deras bortgiftande blifver förenadt med vår och deras värdighet och fördel.

D:o till d:o. Wilna d. 12 Mars 1558. Af E. Durchl:s bref hafva vi förstått, hvad E. D. skrifvit oss till om konungen af Danmark och dess son; och att E. D. åtagit sig denna möda och omsorg, deruti igenkänna vi E. D:s välvilja mot oss.

Konung Gustaf I af Sverge till d:o. Datum Vpsal den 16 Mai Anno &c. 58:ten. Dem Hochgebornen fursten, vnserm freuntlichen lieben Schwagern vnnd Nachparn, Hern Albrechten, Marggraffen zu Brandenburgk, in Preussen, zu Stettin, Pommern, der Cassuben vnnd Wenden Hertzogen, Burggraff zu Nürnberg, vnnd furst zu Rügenn.

Vnsere freundtliche Dienst, vnnd wass wijr jeder Zeit mehr liebes vnnd guttes vermugen zuvorn, Hochgeborner furst, freuntlicher lieber Schwager vnnd Nachpar, Wijr haben E. L. schreijben beij Jhrem diener vberschicket entpfangen, vnnd daraus die trewliche vorwarnungk etzlicher wieder unss vnnd vnsere Reych Practicken vnnd stifftungen neben Jhrem freuntlichen Dorinnen erbiettunggen, Rhat vnnd wolmeinunge freuntlichen vernommen, vnnd nachdem vnss solches zu wissen hoch vonnöthen, vnnd darinnen E. L. zugethanes getrewes gemuth Jhe lenger Jhe mehr vormerkenn, Demnach thun wijr, vnss gegen E. L. freuntlich vnd schwegerlich bedanken mith erbittungk, do wijr derselben hinwiederumb Jm gleichen vand mehrem angenehmen willen vnnd gutthertzigkeit beweysen konnen, Dass wijr darinnen freuntlich, Schwager vnnd Nachparlich wollen befunden werden, Vnnd nachdem sich E. L. ferner Jn Jhrem schreiben freuntlich erkleenen, Wass sie zu ab-

wehrung vund abschaffungk gemelter handlunge vnss zum besten vornemen konnen, Dass E. L. darinnen nichtes wollen an Jhrem fleiss vnnd gutem willen erwinden lassen, alss wollen wijr vnss zu E. L. desselbigen dergestalt freuntlichen vorsehen vnnd vorlassen, zuvoraus weiln dieselbigen sachen weith aussehen, vnnd wie E. L. selbest setzen, vieleicht die gantze Ostseh dodurch vervnruhet mocht werden, E. L. werden vnss auf vnser ferner ansuchen mith guttem Rhat vnnd trost nicht vorlassen, Auch ieder Zeith beij der Kön. M. zu Polen, vnserm freuntlichen gelipten hern vnnd Brudern, dass im gleichen Jhre Kön. W. unserm vertrawen nach vnser, unserer Reijch vnnd jungen herschaft besten sich freunt vnnd trewlich befholen sein lassen, wolt zum freuntlichsten befhordernn.

Belangende aber Die hiebevhorn von E. L. vorgeschlagene vnnd geregete sachen, mögen wir E. L. nicht vorhalten, Dass wijr vor unser Person, Gott weiss, nichtes lieber wolten, von Jhm mehr wunschen, auch vnss vnnd vnsern Reijchen nutzlicher vnnd dienlicher zu sein erachten, dan dass wijr mith hochgedachter Kön. W. vnnd dem Königlichen hauss zu Pohlen verwantnus vnnd freuntschaft stiften vnnd erhalten möchten, haben auch, wass vnss belanget, vnsere meijnung darein gegeben, haben aber gleichwol vnserm freuntlichen lieben Sohn seinen freijen willen, wie solche felle necessario Requiriren vnnd erfordern, auch menniglich beij sich abnehmen kan, vnnd wijr zum mehren mall E. L. solchs schriftlichen zur antworth gegeben, vnbetzwungen gelassenn, dan wijr darinnen wieder S. L. freunde willen nicht gerne thun, vielweniger auf vnss laden woltenn. Was phu von Gott aussersehen, wirth ehr ohne Zweiffel Jhm selbest zu glori vnnd ehre vortsetzenn, vnnd seinen gnedigen willen dartzu vorleihenn, Do ess aber Jhe von Jhm nicht aussersehen, Dieweiln ess alleine

sein wergk ist vnnd sich sonderlich inn solchen fellen wunderlich ertzeiget, So seinth wijr gleichwoll, dem Almechtigen lob vnnd Dank, mith mehren Sonen von Jhme vorsorgt, Möcht derhalben auf dieselbigen vnnd andere wege solche freuntschaft vnnd verwantnus fruchtbarlich gerichtet werdenn, Jnn welchen dan auch E. L. wie wijr vnss zu derselbigen freuntlichen vorsehen, Jhren gutten willen vnnd beförderung auf unser ferner ansuchen nicht sparen wurden, vnnd bitten freuntlich E. L. vnss nicht anderss dan im besten vormerken vnnd vorstehen, Dan wie albereith gesaget, seinth wijr nichtes liebers, dan ein ewige freuntschaft mit der loblichen Crohne zu Pohlen aufzurichten vnnd zu machen, so viel ann vnss, gewilliget vnnd begierigk, Whormith wijr E. L. dem Almechtigen zu langer leijbes gesuntheit, vnnd aller zeitlicher vnnd ewiger wolfarth trewlich entpfhelen.

Gustaff von Gottes gnaden zu Schweden, der Gotten vnnd Wenden &c. Königk.

GOSTAUUS.

Andra Afdelningen.

Konung Erik XIV:s frieri till furstinnan Anna af Saxen *).

Konung Gustaf I af Sverge till erkehertiginnan Katrina af Saxen Lauenburg **). Dat. auff vnnsern Schloss Castelholm denn V. Aprilis A:o LVj. (1556). Vnnser ganntz freuntlich grus, vnnd was wir der Verwanntnus nach viel Ehren, liebs vnnd guts vermogenn zuuorn, hochgebornne furstin freuntliche liebe frau Mutter, Wir haben auf E. L. freunntlich schreiben, so dieselben vnns aus Newenhaus Sonntag nach Nicolaj verschinnenes Jares gethan, vnnd wir kurz verlegener tagen empfangen, Gegenwertligen den Erenuesten vnnsern vertrauten Diener Lazarus Muller abgeferttigt an E. L. zuuerreysen, vnnd derselben freuntlich meynung zuuernehmen, Derwegen gelanngt ann E. L. hiemit vnnser freuntlich bitt, E. L. Ime desfals volnkommen glauben zustellen wolten, vnnd was E. L. vermoge derselbigenn schreiben Inn sachen vnnsere junge herrschaft betreffende dennselben zum besten bey sich bedacht, Ime genntzlich vertrauen, vnnd Ir gemut eröffnen, wie zu E. L. der verwanntnus nach vnnser freuntlich Zuuersicht stehet. Solchs seinndt wir vmb E. L. die wir hirmit dem Almechtigen zu lanngwiriger leibsgesundtheit vnnd aller wolfartt thun emphelen, mit erbittung liebs vnnd alles gueten freuntlich zubeschuldenn erbüttig vnnd genaigt.

---

*) Urskrifterna till brefven i denna afdelning förvaras på Kongl. Saxiska arkivet i Dresden. Afskrifterna äro jemnförda af dervarande arkivarien D:r Vehse.

**) Förhållandet mellan här nämnde personer upplyses af den å pag. 4 stående slägt-tafla.

Gustaff vonn Gottes gnaden zu Schweden, der Göthen vnnd Wennden &c. Konig.

GOSTAUUS.

Ann frau Katharina gebornne zu Braunscdweig vnnd Lunenburg hertzogin zu Sachssen, Engern vnd Westphalen Wittwe.

Empfanngen zum Neuenhaus Am abennnt Viti Anno LVj.

Enkehertiginnan af Saxen Lauenburg till kurfurstinnan Anna af Saxen. Dat. Newenhauss am Achten Dage Vilij Anno &c. LVj. Wass Wir aus Muetterlichen trewen Jederzeit viel mehir Ehren Liebs vnd guets vermugen zuuorn, Hochgeborne Furstin Freuntliche hertzvielgeliebte Tochter, Vnnserm Jungst mit E. L. genohmen Abschiedt, Vnd auch E. L. fruntlichem schreiben nach haben Wir nicht vnderlassen, an die Kon. M. zu Schweden vnnsern fruntlichen lieben Herrn vnnd Sohne, bewusten sachen halber, zuschreiben das Ire Kon. wirden, einen oder mehir Irer vertrauten diener, zum ferderlichsten an Vns abferttigen lassen woltten, Deme oder denen wir alssdan in denselben sachen vnser wollmeinliches vnd Muetterliches gemueth ferner an Ire Kon. Wirden zutragen, in geheim entdecken, wollen Darauf Ire Kon. W. den Ernvhesten vnnsern lieben besondern Latzarus Moller mit bey verwartter Credenz, an Vnns abgeferttigt haben; Demnach haben wir Ime aller sachen gelegenheit, vnd vnsern getrewen Muetterlichen Radt, berichtet vnd angetzeigt; welchs sich dann gemelter gesandter ser woll gefallen lassen, vnnd derhalben mit vnns verabscheidet, Das ehr sich selbst der orthe verfuegen, vnd die gelegenheit ferner erkunden, vnd alsdann auf sei-

ner Widerreyse das Contrafactur mit sich in Schweden nehmen vnnd die sachen mit allem getrewen Vleiss befordern wolte, Welches vnns dann von Ime zu sonndern g. gereichen thuet, vnd verhoffen, der Allmechtige werde seine Göttliche gnade vnd segen vorleyhen Damit solche sachen zu seinen Gottlichen Ehren vnd beiderseits personen gedey vnd wollfarth leibs vnd der Seelen, gereichen werde Solches muchten Wir E. l. fruntlich nicht verhalten, vnd seindt Derselben, mit allen Muetterlichen trewen geneigt. Hiemit auch E. L. sambt Irem fruntlichen lieben Herren gemaheln vnd Jungen herrschafften in den gottlichen vnd gnaden Reychen schutz vnd schurm gans fruntlich entphelhende.

Vonn gots gnaden Khathrina geborne zu Braunschweig vnd Luneburg, Hertzogin zu Sachsen, Engern, vnd Westphalen, v. Widwee.

K.*) myt egenen hant.

P. S.

Auch fruntliche vielgeliebte Tochter. Dieweil wir dann in dieser sachen, aller Vnnsern Mύglichsten vnd Mutterlichen vleisse fürgewandt. Wie wir vnns dann hinsüro Muetterlichs vnd fruntlichs Vleises, nicht erwinden lassen wollen, also Bitten Wir fruntlich E. L. Die wollen vnnser widerumben gedenken, vnd nebben Iren fruntlichen lieben Herrnn Gmaheln mit frundlichem vleise befuirdern helffen. Damit vnnsers fruntlichen lieben Brueders Hertzog Heinrichs zu Braunsweig Dochter Frewlein Margrethe, Dem Hertzogen zu Sachsen zu Weinberg, Vnd auch vnnsers fruntlichen lieben Oheimen vnd Sohns Graff Anthony zu Oldenburg Tochter, Frewlein Chathrina dem Grauen zu

*) Katrina.

Schwarzburg, welcher die Regierunge hatt, Vorheirätt werden muchten, Wie E. L. woll fruntlich zuthun wissen vnd weil wir dann solche hendel vorgangen fastnacht Zu Wulfenbuttel, Hanns vonn Wulfen Haubtman auf Quedlenburg, An E. L. in geheim Mundlich zutragen, auferlegt haben; Wissen wir nicht ob ehr solches aussgericht oder nicht, wann nun dann worth gefallen weren, Als bitten Wir auch gar fruntlich, Das E. L. vnns solches schrifftlich in geheim verstendigen, vnd sich in diesem allen Als die getrewe Dochter, kegenn vnns fruntlich ertzeigen wollen, Das seindt wir hinwider vmb E. L. In allen Muetterlichen trewen zubeschulden.

Vnd der ander Mann Als Cristoffer Eichelberg dauon wir E. L. hiebeuor geschrieben, Ist noch nicht an Vnns khommen, Wissen auch nicht wo ehr ist, wir wollen ehs aber bei diesem Lasarus Moller, welcher die sachen woll mit allem getrewen vleiss ausrichten wirdet berhawen lassen; Dieweil ehr derhalben von Kon. W. zu Schweden an Vnns abgefertigt worden ist, wollen wir E. L. auch fruntlich vnuerhalten. Dat. vt in lirs.

K.*) myt egener Hant.

Kurfurstinnan Anna af Saxen till enkehertiginnan Katrina af Saxen Lauenburg. Dat. Dresden den 15 Julij Anno 1556. Ann Meiner gnedigsten Frawen Grossmutter Fraw. Was wir auss angeborner verwanthnus in ehren unnd trewen liebs vnd gutts vermogenn tzuuorn, Hochgeborne furstin besonder liebe fraw mutter vnd gevatter. E. Liebden schreiben der bewusten sach halben ist vnss bej der koniglichen Wurden auss Schweden vertrauten Diener Lasarussen müllern in gutter gehaimb zukommen, Darauss wir vernohmen, mit wass mütterlichen trewen vleiss E. L.

*) Katrina.

die vertraute sach meinen vnnd gerne gefurdert sehenn woltenn Dess wir vnss dan gegen E. L. gantz tochterlich vnd auffs allerfreundtlichste thun bedancken, Haben auch dem Schwedischen gesanthen vnuermerkt diese gelegenheit geben lassen Dass er dass frewlein gesehenn, vnd sich aller Vmbstende notturfftig erkundigenn mogen vnnd dieweil er seinen weg wiederumb in Schweden zu E. L. vnd bei derselben die Contrafactur mit sich nehmen wirdet, So schicken wir E. L. die konigkliche Credenzschrift hierbei verwart freundtlich wiederumb zu vnd bitten nachmals tochterlich vnnd mit besonderem vleisse E. L. wolle den gesanthen mitt auffuhrung allerlei vrsachen vnd bedenken, wie E. L. vernunfftigklich zuthun wissen müntlich bewegen vnd einnehmen auch darneben d. Kon. W. zu Schweden wiederumb dermassen schreiben damit diese sach, sofern von dem Almechtigen also versehen vnd beiden teilen zu ehren wolfart vnd seligkeit gereichen möchte Ins werk gefürdert vnd gesetzt werden, Im massen dann vnser vnd vnser freuntlichen hertzliebsten herren vnd gemahels sonderlich vnzweifelich gut vertrauen zu derselbigen stehet das sie furder wie sie der sachen einen hoffllichen anfang gemacht, auch noch thun werden, Das gereicht Sr. L. vnd vns zu sonderlichem wolgefallen.

Alss vns aber E. L. darneben Inn einem ingelegten Zeddel mutterlich ansinnen vnd begeren das neben vnserm freuntlichen hertzliecsten Herren vnd gemahel wir dargegen mit freuntlichem vleisse auch befurdern helften wolte, Das Ires f. l. bruders hertzogen heinrichen zu Braunschweig tochter frälein Margaretha, dem hertzogen tzu Saxen zu Weimar &c. Vnd dem Grauen Anthony von Oldenburgs tochter frälein Catharina dem regierenden Grauen tzu Schwarzburg verheirattet werden mochten, Darauff wollen wir E. L. tochterlich mainung nit bergen, das fur dieser

Zeit durch den Amptmann zu Quedlinburg hansen von Wolfen wie E. L. melden sie Ime in vergangener Fastnacht zu Wolffenbuttel befohlen haben sollen, dieser sachen halben gar nichts an vns gelangt ist, konnen auch nit eigentlich wisen ob E. L. den eldisten hertzogen Johann Friedrichen, welcher Churf. Moritzen withwe seliger gedechtnus gehabt oder S. L. bruder hertzog Johann Wilhelmen meinen. Wir haben aber solchs vnserem f. hertzliebsten h. vnd gemahl vertraulich entdecket vnnd habenn S. L. zu solcher heirath nit übel getrostet auch freuntlich auf sich genohmmen dieser sach, do einige bequemigkait hirzu furfellen wirdet In denck zu sein vnd dis andern teils naigung wo muglich von fernen zu erfaren, Vnnd alsdann nach gelegenheit desselben an seiner lieb freuntlichen befurderung keinen mangell sein lassenn, Wie wir Vnss dann fur unsrer person vnd so viell an Vns hierzu auch tochterlich vnd guthwillig wollen erbothen haben, Wass aber den anderen Vorschlag mitt Schwartzenburg betrifft, darzu wollen seine lieb auss allerlei bedenken nit rathenn, achten auch, das wohl andere anschlege alss etwo mit der Jungen fursten von Anhalt einem oder andern furstmässigen personen konten gemacht vnnd furgenohmmen werden. Welchs wir E. L. auff dero vertraulich schreiben hinwieder gutherziger meinung zur antwort nit habenn verhalten wollen, Vnd thun E. L. Dero wir tochterlichen gefelligen willen zuerzeigen jederzeit schuldig vnd genaigt sein In Gothes gnad vnd schutz hertzlich befehlen.

Anna &c.

Kronprinsen Erik af Sverge till enkehertiginnan Katrina af Saxen Lauenburg. Dat. Refsness den 6 Septembris Anno LVII. Vnsernn freundtlichen gruss vnd wass wir mehr Ehren Liebs vnd guets vormuegen zuuor, Freundtliche liebe Frau Grossmutter, Wyr haben E. L. schreiben,

Datum Newenhausen dinstags nach Reminiscere dis Jars freundlich entpfangen, vnd daraus mit frölichem gemuet vnnd sondern begirdenn vornohmen, Dass E. L. In frischer gesundtheitt vnnd gueter Leibs: wolmuegenheit noch zur Zeitt von dem Almechtigen gnediglich vnnd woll erhalten sein, wollen E. L. hinwiderumb freundtlich vnuormeltet nicht lassen, Dass wir neben der Kön. May. vnserm freundtlichen lieben Herrn Vatern, Fraw Muttern, Bruedern vnd Schwestern, Inngesampt, mit leibsgesundtheit vnd gluchlichem Zustandt Inngleichen von dem Almechtigen gnediglich gefristet, welcher vns durch seinen Gottlichen Segenn allerseits also Inn zukunfftigen Zeiten lange zuerhalten gnediglich geruhenn wolle. Ferner dass E. L. freundtlich vormelden, wie freund vnd Mutterlich sie vns, sampt der Kön. May. vnsern freundtlichen lieben Herrn Vaternn vnd dem gantzen Königklichen hause zugethan vnd gewogenn; thuen wir vns auss freundtlichst bedanken, wollenn vns auch zu Jeder Zeit hinwiderumb jegen E. L. als vnssre vielgeliebte Grossmutter mit allem freundtlichenn willen schuldiger trew vndt dankbarkeit zuerzeigen vnd zuuerhalten wissen.

Was aber belangenn thuet E. L. vorgeschlagenen Radt vnnd wolmeynunge, So sie Inn der freundtlichenn Ehestifftungh, mit dem Loblichenn hause zu Sachssen durch Latzarum Müllern ahnn vnns gelanngenn lassen, habenn wir durch In freundtlich vernohmmen, die gebrachte Contrafactur auch entpfangen, vnd können nichts anderss darauss spuren vnd vornehmen, denn dass E. L. die sachen gerne guet sehenn muechten, vnd ahn Irem mueglichen fleis nichts erwinden lassen, des wir vns Inn gleicher gestaldt auch freundtlich gegenn dieselbe bedannken.

So hetten wir E. L. vorlengest gerne vnser gemuedt

vnd

vnd meinungh derhalben ercleret, wie wir auch noch dessfals vnsern eigenntlichenn willen freundtlichen zuuorstendigenn woll gesynnet wehren, wenn es vns Immer muglich sein möcht, Aber dieweill wir nichts anders, dann das schlechte ebenbildt, vnd todte gemelde gesehenn vnd vnnss die andernn vmbstende, so auch zuerspueren vnd zuerfahren von nöthen vnbewust, Bytten wir freundtlich E. L. wolle vns diesenn kleinen verzugk vnnd vnbeandtwortungh nicht zum ergsten messen, Dan uns furwahr so eilend dahin zu beschlissen, nicht wol thuenlich Innsonderheit, Dieweil nicht die schlechte gelegenheitt einer kurzen Zeit, als dreier oder viehr Ihar, sondern worbey mhan die Zeitt dess gantzenn Lebendts stedig vnd vhest bleibenn will, Inn diesenn sachenn bedact vnnd erwogen sein will.

Vnd ob es woll eine Stadliche freundtschaft vnnd guethe vorwandtung ohn Zweiffell wehr, Daraus diesenn Reichen viel guetes entstehen möcht, wie wir vnss gentzlich vorstehenn, die vns auch, do es von dem Almechtigenn aussersehenn sehr angenehm were, Iedoch so wollten wir gerne nicht alleine nach der freundschaft vnd dem stadtlichenn herkommen ringenn, (wic wol das auch nicht zuuorachten,) sondern viel mehr wie wir Inn Gottes forchtt mit gutenn vnnd vnuorletzten gewissen allezeit leben vnd wandlen mochten, trachten, wie E. L. das alles selbst besser erwegen vnd bedencken konnen, Do wir aber Inn eynigenn Heyradt wieder vnser gemuedt bewilligenn soltenn, So haben E. L. bei sich zufindenn, dass wir Nymehr mit gutem gewissen bestehen, wandlenn vnd leben würden. Nuhnn wollen wir es dohin nicht berurt haben, dass dis so gahr vnss widerwertig sey, oder dass wir Inn diesem fall gahr nichts wollten bewilligenn, Jedoch das wir Iehts gewisses darinnen schliessem oder forsetzen sollten, Ist vnss

zu dieser Zeit nicht woll gelegen oder thuenlich, Freundtlich bittendt E. L. woltenn ess dissmall also vor gut aufnehmen, vnd keiner anderna vrsachen bej oder zu messen, Dann wir verhoffen dass es E. L. zu keinem Vngeliempff gereichen khann, Dieweil vns woll bewust, Dass E. L. ohn vnser vorwissen oder bewilligung keine Zusage ahn einigen Ordt gethan oder zu thuen gewilligt, Zudem ist dass Frewlein noch Iungh (wie wir vornehmnien). Dass diese Sachen noch so kürtzlich sein endtschaft nicht gewynnenn konnen. Dieweill wir aber aus diesenn vnd vielen andern vornehmen vnd augenscheinlich vorstanden, das E. L. wie zuuorn angezogen ein sehr trewe, hertzigs freundtliches vnd Mutterliches gemhuet zw Vns tragen, vnd vnsere sachen zum fleisigstenn gefordert alzeit begerendt seindt, Vnd auch die Kon. May. Vnser freundtlicher lieber Herr Vater, vnd wir oftermals von E. L. ersucht worden, dass E. L. Inn dem von Ir. May:t möchtemn gewilferigedt werden, Dass E. L. einmalss nach hereyner Ins Reich ziehen mochten sich aller ding mit der hochgedachten Kön. Mayt. vnd Vns zu bereden, Als haben wir freundtlich ahn E. L. zw synnen nicht lassen muegen, Nachdem E. L. Inn gantzer Deutzscher Nation wolbekandt vnd ein stadtlichs ansehendt habenn, E. L. woltenn es so Immer mueglich bearbeiten, Dass ein oder mehre von denn Deutzschen Frewlein sich herein mit E. L. Ins Reich zu Schweden gute gesellschaft zw leistenn vorfuegen vnbeschwertt sein wolten, Auf das wir dann die lebendige Contrafactur sehen möchten, So woltten wir vns alsdann vngezweifelt mit freundlicher Andtwort eigentlich zuerkleren wissen. Es sollte Iren Liebden auch alle ehr freundtschaft vnd angenehmer wille (so Immer muglich) alsdann geschehen vnd erwiesen werdenn, verhoffenn auch, dass es Iren Liebden In keinem wege vorweisslich sein kondte, oder möchte, Insonderheit einer

aufrichtigen Loblichenn alten Furstinnen alss E. L. gesellschaft zu leisten, vnd zu ehren mit zuziehen, Dan ess obtermals inn Deutscher Nation wie wir berichtet gebreuchlich, Dass Fursten vnd Herren Kynder vmb gesellschaft vnd kurzweill halben von Irer Heymatt ahn frembde Ordter vorwiesen, sich zuergetzen vnd frölich zu machen, Ist auch von der Deutzschen seitenn ahnn Calmar eine kurtze Reyse, vnd wen es den E. L. gefellig, wehren wir nicht vngeneigt, Dass E. L. das hochgedachte Frewlein zw Sachssen mit sich herciner nehmen thedten &c. Vnd wan wir dann vernehmen, Dass der Hochgeborne Furst Herr Phylipp Landtgraff zw Hessen & zwe Gottfurchtige frohmme wol ertzogene Frewlein haben soll, die da vnbegebenn, Sehenn wir derhalben gleichsfalls gerne, vnd seindt von E. L. auf freundtlichst bittende vnnd begerendt, Nachdem sie dem Hochgedachten Frewlein von Sachsen verwandt, Obs muglich wehre, Dass E. L. sich befleissigen konnte, dass gedachte Frewlein folgen vnd gesellschafft E. L. geben wolten, Daran geschehe vns ein sondress freundliches wolgefallen, vnd wir spurten dardurch mehr dann vberflussigk, E. L. Mütterlichs freundtliches vnd trewhertzigs gemuedt vnd meynung, Doran wir warlich niemalss gezweifelten wolten es auch nhw Inn zukünfftigen Zeiten Jegen E. L. vnd allen den Iren freundtlich zuuorschulten nyhmer Inn vorgessen stellen, Das haben wir E. L. auf Ir schreiben freundtlich vnuormeldet nicht lassen wollen, Freundtlich bittend, E. L. wolten vor gudt aufnehmen, aus nichts anders dan zum besten vormerken, Dass wir derselben vnser notturft also darthun und vorstendigen, Dan wo wir E. L. hinwiderumb freundtschaft vnnd angenehmen gefallen erzeigen konnen vnd muegen seindt wir Iederzeit erpuetig vnd mehr dan willig, vnd wollen E. L. In den schuts des

Allmechtigen zu zeitlicher vnd ewiger Wolfhart trewlich entpholen haben.

Erich von Gotts gnaden zu Schweden der Gotten vnnd Wenden &c. erwälter Königk.

E. L. frewntlicher Shwn *Ericus.*

Der Hochgebornen Furstin vnser freundtlichen geliebten Fraw GrossMutter Frawen Catharinen gebornen tzu Braunschweigk vnd Lunennburgk, Hertzogin tzu Sachsen, Engernn vnd Westphalen &c. Wythwe.

Empfangen zum Newenhauss Am dag Elisabet Anno &c. Lvij.

Enkehertiginnan Katrina af Saxen Laueuburg til' kurfursten August af Saxen. Dat. Newenhaus Am Newen Iarstage Anno &c. Lviij. Wass wir der Verwandtnuss viel mehir Ehren liebs vnd guts vormugen, Alletzeits zuuorn, Hochgeborner Furst, fruntlicher lieber Herr Oheim Sohenn vnd gefatter.

Welchergestalt der Durchleuchtig Hochgeborne Furst, Herr Erich zu Schweden der Gothen vnd Wenden, erwelter Khoning, vnnser fruntlicher lieber Herr vnd Sohnn, Auf vnnsere fruntliche vnd vleyssige befurderunge, so wir beide schrifftlich vndt Mundtlich an s. l. gelangen lassen, Jetzo bey wenig Dagen, Sich in bewuster sachen, kegenn vnns schrifftlich erklärt, Das werden E. L. Aus allen seiner L. schreiben, Hierinnligendt fruntlich zuuernehmen haben.

Dieweil wir dann auch solch schreyben vnther Anderna, dahin vermerkhen, Das S. L. weder zue noch abschreiben, vnd die sachen dahin gemeint werden, als das wir bey seiner L. fruntlichen lieben herren Vattern zubefurdern, damit wir einst selbst eigner Person vnns hinein, in Schweden Reyche, begeben, vnnd alssdann das lebendige Contrafactur, neben andern mehir Teutschen Frew-

lein, mit vns bringen muechten, wie solches E. L. selbst bey sich besser vermerkhen vnd erwegen werden, Wass hierinnen zuthun oder zu lassen sein will, Vnd ob wir vns nun solchs fruntlich gefallen liessen, Das wir vnns alleine in Schweden begeben, vnd solches vorerst bei dem Alten Khoning gesucht, So stellen Wir doch zu E. L. fruntlichem Rhadt vnd bedenkens, ob wir Allein das Sachsisch Churfurstlische Frewlein Mit vnns genohmen hetten, vnd wass sonsten E. L. gefellig.

Dass wir aber die beiden Hessischen Frewlein auch mit vnns hiein nehmen solten, wie dan hochgedachter vnser Sohn in Schweden, zum hochsten begern ist, wissen wir bei vnns nicht zubedenken, Muchten auch mit frembden vnd vnbekandten, nicht gerner zuthun haben.

Vnnd als wir dann nicht vnderlassen khonnen hochgemelten, vnnsern freuntlieben lieben Sohenn zu Schweden, Darauf zum fruntlichsten hinwidrumben zubeantwurtten, Also ist an E. L. Als vnsern auch fruntlichen vielgeliebten Sohen zu deme wir ein sonder fruntlichs vertrawen haben, vnnser gantz fruntlich vnd hochvleissig bitt, Sie wollten vnns in diesem Vhal, Wass wir S. L. vnd Auch S. L. herr Vattern widerumben fruntlichs vnd vnuerweisslichs, zuschreiben haben muchten, Iren fruntlichen vnd getrewen Rhadt, bey kegenwerttigen, hinwiderumben schrifftlich vnd fruntlich vermelden, vnd Mittheilen, So soll ehs nach wie vor an Allem vnnsern müglichen Vleise, wass E. L. vnd dem gantzen hauss zu Sachssen, Immer zu Ehren, gedey vnd aller wollfarth, gereychen mag, gar nicht erwinden Dann auch E. L. vnd alle den Iren, alle fruntlichen vnd Muetterlichen willen, vnd gefallen zuertzeigen, Seindt wir Jederzeit frunt willig geneigt vnd erbuttig, Vnd thun hiemit E. L. Derselben fruntlichen lieben gemaheln vnd Jungen herrschaften, in den Gottlichen vnd gnaden Reychen

schutz vnd schurm, zu ewiger vnd zeittiger Wollfarth, gantz fruntlich entphelhen.

Von gots gnaden Kathrina geborne zu Braunsweig vnd Luneburg, Hertzogin zu Sachsen, Engern vnd Westphalen &c. Wittwee.

K. myt egener Hant.

Dem Hochgebornen Fursten Herrn Augusten, Des heyligen Rhomischen Reichs Erzmarschalckch und Churfursten, Hertzogen zu Sachsen Landtgrauen in Doringen, Markgrafen zu Meysen vnd Burggrauen zu Magdeburgk vnnserm fruntlichen lieben Herrn Oheimen Sohenn vnd gefattern.

Kurfursten August af Saxen till enkehertiginnan Katrina af Saxen Lauenburg. Dat. Dresden, denn 1 Februarry Anno & 58. Was wyr ehren liebs vnd guts vormögen tzuuorn. Hochtgeborne Furstinn freundliche liebe Muhme vnd gevatter. Wyr haben Ewer liebden schreiben, sampt inuerschlossener des Prinzen zu Schweden schrifft tzu vnsern handen entpfangen vnd verlesen, vnd aus beiden vernohmen, wass sich Seine Lieb dess vorschlags halben davon etwo vnsre freuntlich liebe Gemahell gutter meinung mitt E. L. gerehdet, auch seit der tzeit etzliche vertrauliche schrifften gewechselt, gegen derselben erst neulich wiederumb erkleret vnd nachdem wir aus allen vmbstenden befinden das von Seiner Lieb die ding etwas weitleufftig gemacht, auch solche wege tzu befurderung dieser sachen vorgeschlagen worden, die Inn Deutschlanden, wie S. Lieb selbst weis, nit gebreuchlich. So wollen wir der sachen ferner nachdenken vnd werden E. L., do sie es von nöthen achten, Seine Liebd mitt guttem glimpff vnd erinnerung des gebrauchs mit den deutschen frewlein wohl wiederumb mutterlich vnnd freundlich tzuhe anttworten wis-

sen. Wyr vermerken aber das E. L. diesen handell recht trewlich vnd wohl gemaint, denselben auch mit bestem vleiss befurdert, Dess wir vns dann gegen E. L. gantz freuntlich thun bedanken Mitt freuntlichem gegenerbiethen wo wyr E. L. In sachen die Ir zu ehren vnd wolfart gereichen mögen, wiederumb furderlich sein können, das sie vns Iderzeit willig vnnd genaigt finden sollen. Wir wuntschen auch E. L. widerumb ein glugseliges Newes Iar vnd alle andere wohlfarth, vnd thun sie In des Allmegtigen gnedigen schutz vnd beschirmung freuntlich befehlen.

Vonn Gottes gnaden, Augustus Hertzog tzu Saxen des Hail. Ro. Reichs Ertz marschalg vnd Churfurst Landtgraff in Duringen Marggraff zu meissen vnd Burggraw tzu Magdenburgk.

Der hochgebornen Fürstin vnser freundlichen lieben muhmen vnnd Gevattern frauen, Katharinen geborner zu Braunschweig vnd Lunenburg, Hertzogin von Sachssen, Engern vnd westphalenn, witwen.

Kurfurstinnan Anna af Saxen till d:o. Dat. Dressden den 1 February Anno &c. 58. Was wyr aus angeborner verwanthnus ehren vnd trewen auch mehr liebs vnnd gutts vermögen alltzeitt zuuorn. Hochgeborne Furstin, Besonder liebe Fraw Mutter vnnd gevatter. Wir habenn Ewer Liebden mutterlich schreiben am Newen Iarstage dieses acht vndt funftzigsten Iare zum Newenhause datirt, tzu aigen handen entpfangen, vnd darauss vernommen, was der bewusten vorschlages halbenn erst newlich wiederumb an E. L. gelanget sey. Haben aus das schreiben, so E. L. vnserem freuntlichen hertzliebsten herren vnd gemahel Innerschlossen tzugeschickt verlesen. Vnd vermerken aus dem gantzen handell, Das es E. L. freuntlich vnd guth gemeint, und an Irem vleiss gar nichts erwinden lassen

damit diese sach tzu werk hette mögen gefurdert werden. Darfür wir dann E. L. freuntlich vnd töchterlich dankbar sein. Wir befinden aber dargegen, das dieser vorschlag von dem andern teill sehr weitleufftig gemacht wirdet, Das auch gar vngewenliche mittel tzu befurderung der sachen vorgeschlagen werden, welchs vns gleichwohl etwas befrömbdet. Dieweill man sich dan so weittleufftig dargegen vernehmen lässt, So will vnser freuntlicher hertzliebster Herr vnd gemahl der sachen auch ferner nachdenken, derwegen werden E. L. ewere beantwortung mit erinnerung des gebrauchs mit den Frälein in Deutschland wohl glimpflich darnach zu richten wissen, Inmassen E. L. aus S. L. anthworth selbst freuntlich vernehmen werden.

Von Gottes gnaden Anna geborne aus Königlichem Stamme tzu Dennemark &c. Hertzogin tzu Saxen vnd Churfurstin Landtgreuin in Düringen, Marggrevin zu Meissen vnd Burggreuin tzu Magdenburgk.

Der hochgebornen Furstin vnser besonder liebenn Frawmutter vnd gevatter Frawen Katharinen geborner zw Braunschweig vnd Lünenburgk hertzogin zu Sachssen, Engern vnd Westphalen, Wittwen.

Registratur öfver bref i denna giftermålshandel.

1556. Frau Katharina geborne zu Braunschweig Herzogin zu Saxen witwe, giebet Churfurst Augusten Gemahl zuerkennen, das Ihre f. g. an Konig Gostauen *in* Schweden wegen der heyrath zwischen Ihrer May. Sohn, herrn Erichen erwelten zum Konige, vnd Churfurst Moritzen hinterlassenen Tochter freulein Annen geschrieben vnnd begert, das Ihre May. einen oder mehr vertraute diener zum forderlichsten an Ihre f. g. abfertigen lassen, de-

nen wollten sie Ihr wolmeinliches vnd Mutterliches gemuth ingeheim entdecken, darauff Ihre May. Latzaren Mollern zu Ihrer f. g. geschicket, welchen sie alle gelegenheit berichtet, die er Ihme dan gar wol gefallen hatte lassen, vnd mit Ihrer f. g. vorabschiedet, das er sich selbsten zu Ihrer f. g. verfügen, die gelegenheit ferner erkunden, vnd alsdann auff seiner wiederreise das Contrafact mit sich in Schweden nehmen, vnd diese sache mit allem getreuem Vleiss befordern wollte. fol. 1.

Im zeddel bitten Ihre f. g. es dahin zu befordern, das der hertzog zu Weymar mit hertzog heinrichs zu Braunschweig freulein, vnd Graff Anthonio zu Oldenburg Tochter dem Graffen zu Schwarzburg, welcher die Regierung habe, verheyrath werden mochten. fol. 1.

Abschrifft des Konigs Schweden Credentz vff Latzaren Mollern. fol. 3.

Churfurst Augusten gemahl nimbt solches zu Dank an, vnd berichtet das sie dem Schwedischen gesandten diese gelegenheit vnuormerckt habe geben lassen. Dass er das Fräulein selbsten gesehen, vnd sich aller Vmbstende notturfftig erkundigen konnen, mit bitt Ihre f. g. wollten Ihre die sachen ferner in allem besten beuohlen sein lassen, was die andern angedeuten heyrathen anlanget, wollten Ihre f. g. den sachen nachdenken vnd keinen Vleiss sparen. fol. 4.

1558. Die herzogin vberschicket Churfurst Augusten vnd S. Churf. g. Gemahl, was sich der erwehltte Konig Erich hier auff schrifftlich erileret, vnd weil daraus zuuormerken, dass Ihre Kon. May. dasselbe weder zu noch abschrieben, Sondern begertten, das Ihre f. g. selbst eigner Person in Schweden kehmen, vnd die lebendige Contrafactur, neben andern mehr deutztchen, insonderheit aber den Furstlichen Hessischen freulein mit Ihr brächten, So

stellen es Ihre f. g. zu Ihren Churf. gg. gefallen, was hierinnen zu thun sein mechte. fol. 6. 8.

Schwedische erilerung. fol. 10.

S. Churf. g. Antwortten, weil aus allen Vmbstenden zubefinden das von Schweden die dienge etwas weitleufftig gemacht, auch solche wege zu beforderung dieser sachen furschlagen, die in Deuzschland nicht breuchlich, So wollten S. Churf. g. der sachen ferner nachdenken, Ihre f. g. aber wurden Schweden, do sie es vonnothen erachten, wol mit glimpff vnd erinnerung des gebrauchs zu beantwortten wissen: fol. 15.

Dergleichen antworth wirdt auch von S. Churf. g. gemahl gegeben. fol. 16.

Tredje Afdelningen.

Bref angående frieriet till hertiginnan Anna af Mechlenburg.

Albrekt markgrefve af Brandenburg och hertig af Preussen till Hans Albrekt hertig af Mecklenburg. Ann Herzog Hans Albrecht zu Mekelburg Angerburg den 22 Augusti Anno 1561.

Postscripta.

Hochgeborner fürste freuntlicher lieber ohaim soen vnd gefather, wir fugen e. l. himit freund vnd vaterlicher wolmeijnung zu vornemen, Das wir in bewustem geheimen handel vnserer vortrauthen diner eijnenn ann den konig zu schweden geschigt, welcher diser tage widerumb beij vns ankhomen, vnd den bescheid einbracht, das der handel nicht vnangenem gewesen, auch di contrafectur behalden, Aber vber vleissig vilfeldig sollicitirem keine andere antwort volgen wollen, dan das di kön. W. personliche besichtigung begeret, auch mit vnserm diner allerleij ob darzu mittel vnd wege zufinden geredet, vnd entlichen dis fur einen wege furgeschlagen, das so wirs fur gerathen ansehen, werden jre kön. W. ein Triumphalisch Panket gegen Calmar legen, dahin di herzoge zu Pommern e. l. mit jrer fraumutter vnd irem frauenzimmer vns, in gleichnus seinen nahen freundt herzog Heinrichen zu Braunschweig, herzog franzen von Sachsen vnd andere laden vnd biten, auch dorzu vrsachen suchen sovil sij immer mochten vnd sich gegen di geladenen fursten koniglich erzeigen, und das wir dan vnderpauen solden e. l. mit irer frau mutter, gemahel vnd schwester auch dahin kheme, so konden eine personliche besichtigung geschehen was dan nach solchem der libe got aussersehen wold man sich desselben willen

vndergeben, vnd ist gleichwol inn vnser bedenken gestellet wordenn, ob andere vnd beguemere mittel bei vns oder ob diss also gefellig, wir alsdan jrer kön. W. solches eijlend zuschreiben soldenn, vnd haben wir den dingen hin vnd wider nachgedacht, konnen aber beij vns keinen fuglichen wege bedenken, dan wir vormerken das enlich sein gemut dahin gerichtet, sich mit keiner einzulassen er habe sij dan personlich gesehen, vnd diveil an vns vf solch sein bedenken entliche forderliche Resolution begeret wirdt, so haben wir wij inligend zu sehen geantwortet vnd stellen in e. l. bedenken, was wol weijtter doruf zu thun sein mochte, Dan was wir in disem handel befordern konnen, sollen e. l. vns williger dan den willigsten treuen freund vnd vettren finden und spuren, freuntlich bithend e. l. wolle vns das wir in itzo mit eigner hand in disem handel nicht schreiben entschuldigt haben dan wir ezlicher massen durch vorhegnus des allerhoehsten mit vnserer alden seichen an schenkeln beschweret, sonsten aber danken wir seiner allemacht fur gesunden leib vnd wolen e. l. di wir dem schuz des allemechtigen in aller wolfart zuerhalden bevelhen dis freuntlich nich vorhalden. Datum Angerburg den 22 Augusti anno 1561.

H. v. Kreuts till Albrekt af Brandenburg. Durchlauchtigster, hochgeborener gnedigster furst vnd her, gestern spate ist E. f. g. schreiben, sampt inverschlossenen schreijben des koniges zu Schweden mir vberreichet, Aus welchem ich vorstanden, wohin von dem konige dij bewuste heyradt handlung geschoben, vnd was vor mittel vorgeschlagen, Nhu wil ich hoffen, dorumb ich herzlich bitte, der libe got, wolle gnad geben, domit alle dinge wol vnd nach willen zu der erhen gottes volzogen. Das mir e. f. g. antwort wol gefallen habe kleine mij wol vnnotige zufall gehat, vnd dij hinzugethan mit wenig worten, sunderlich wust ich nicht worumb

Pommern mit zugedenken, mir wolde dij richtigkeit, Domit nit argewon, wie leider itzund gewonlich, einfalle, zum hochsten gefallen, Doch so stehet es zu E. f. g. gefallen,

Das e. f. g. dass original schikte ist guth, also kan der konig, vor ankonfft der Mekelburgische anwort, nicht beantwortet werden,

Morgen ziehe ich nach Neidenburg, wie alle dinge alhie geloffen, wird der voigt von fiszhausen e. f. g. brichten. Der libe goth wolle gnad geben, das zu Neydenburg alle dinge schlewinger von stadten gehen und zu guthem ende geteihen mogen. Doran neben dem ander herrn ich meinen fleis thun wil, jch E. f. g. vnd ir f. haus vor argem zu bewaren got trewlich befhelen vnnd mher derselben, Datum Bartenstein 10 Novembris im jor 1561.

E. f. g.

vnderthenigster Diner.

H. v. Kreutz.

Datum Koenigsperk den 13 Novembris anno 1561.

An Hertzog Hans Albrecht

zu Meckelburg.

Albrekt markgrefven till Brandenburg m. m. till hertig H. Albrekt af Meklenburg.

An Herzog Hans Albrecht zu Meckelborg den 13 Novembris Anno 1561.

Hochgeborner furste freuntlicher liber ohaim Schwager soen vnd gefatter, welcher massen wir vns in der hairadshandlunge di izige kön. W. zu Schweden vnd bewuste person betreffende aus sonderer freuntlichen zuneigunge bearbeithet, haben e. l. aus zuvorn gewechselthen muntlichen vnd schriftlichen handlungen, freundtlichen vernomen achten derhalbe einen vberflus zu sein, e. l. mit widerholung des bescheenen zu beschweren, so es dan jungsten an deme vorplieben, das wir, wie e. l. wissen den 22 Augusti

nechst vorschinen, umb fernere ercleruug an di kön. W. zu Schweden geschrieben, als wollen wir e. l. freuntliches nicht bergen, Das am vergangenen sonnabend fast spad vfm abendt, vnser diner aus Schweden ankhamen, vnd vns in eim verschlossenen brive anttwort einbracht, wie e. l. aus hiebei vorvorther glaubhaften abschrift, zuersehen, so dan vnsers erachtens di handlung also geschaffen, Das sich vormittels gotlicher gnaden meher eines fruchtbaren vorttgangs dan des abschlags zu vorhoffen, vnd es entlich nach an deme ruhet, das man ane die personliche besichtigung nichts thun wil vnd derzu gleich wol nicht vnpillige wege fürgeschlagen werden. Haben wir solchen vorschlegen in vnserm einfald nachgedacht vnd lassen vns doraus sovil bedunken, das es S. kön. W. ernst sein mus, weil auch s. kön. W. in dem ersten vorschlage, di stelle zur besichtigung zu e. l. wolgefallen setzen, vnd derwegen s. kön. W. jrer schwester hochzeit gegen Colmar, oder an ein ander orth zu legen willigen.

Jm andern vorschlage haben wir dis bedunken, das wir nicht wissen, wie die beeden herzogin dem freulein gewogen sein moegen, vnd ob durch sij nicht so palde hinderung als forderunge vorfallen kunde.

Der dritte vorslag wil vnsers erachtens schir der aller vnannemlichste sein, dan frauenzimmer an di orthe, sonderlich in izigen krigsgeschefften zu furen ist gar bedenklich vnd auch wol schimpflich dan van gered werden, Dorumb wir beij vns schlissen, vnd vns den ersten furschlag fur den andern beeden gefallen lassen, bevorab auch weil, als wir bericht e. l. aus jrem furstenthumb nicht weith vber wasser in Schweden sonderlich gegen Calmar haben solle, vnd e. l. vf solche forderunge, sich leicht dahin zu begeben haben.

Vber das ermelthe haben wir des lezern vorschlags halben noch mehre vnd sonderlich die bedenken, Das villeicht auch das dorinne stecken vnd der kön. W. zu Schweden meinunge sein kunde, weil S. kön. W. ane zweiffel wol erachten, das in izigen krigslaufen gar vnzimlich sein wolle frauenzimmer der orthe zu furen an vns zu verhoren ob di besichtigung alhie beij vns gescheen moechte, sonderlich weil s. kön. W. begeren vnd bithen wo beij vns andere bedenken weren, solche jrer kön. W. mitzuteilen, ob nun wir wol den vnkosten nicht schewen vnd wol gedenken das die besichtigung alhie ane vordacht sein moechte, so sollen doch auch allerleij bedenken disfals furfallen, sonderlich der königlichen maijestet zu Polan halben weil, es mit den landen Liffland also wie e. l. bewust, stehet, darumb wissen wir nicht ob s. k. w. sich auch alhier vertrauen werde, oder wie solch bedenken bei jrer kön. w. angenomen, Demnach stellen wir e. l. zu betrachten, ob nutz vnd guth sein mochte, dem handel zu guthe, solch erweg vnd was des meher zufallen mag, vf ein orth zu stellen, vnd s. k. w. disen vorschlag zuthun, seintemahl s. k. w. sich nach Liffland zu begeben entschlossen, ob dis nicht ein mittel, das s. k. w. jren weg vber wasser bis in Pomern oder alhier in Preussen vnd also fort durch vnser furstentumb zu land oder wasser nach Liffland neme. So konnten wir vnvermergt e. l. gemahel vnsere tochter neben dem freulein alhere bescheiden vnd die besichtigung am fuglichsten gesheen, Biten aber dorinne e. l. vnd den irigen zu gut ir selbst wolmeynend bedenken.

Daneben feld vns beij, weil wir warlich schir nicht anders vrteilen konnen dan das es jrer kön. W. ernst sein mus, wo e. l. sich dem ersten vorschlage, den wir warlich den richtigsten achten, bequemen wurde, sie demnachst also gefast sein muste wan man zur stelle handlen

wolde das sij sich des brautschatz halben zu ercleren vnd doruf di beleibgedingung zu verhandeln. Also auch was villeicht alspalde das beilager begert wird, was alsdan zu thun, dem werden e. l. allenthalben nach zudenken wissen.

Weil es aber an deme vnd numehr s. k. w. e. l. gemut vf di vorgeschlagene mittel mus eroffnet werden, Bithen wir abermals e. l. wolle sich zum forderlichsten dizfals entschlissen vnd ins aller erste vns jren schlus, damit wir s. k. w. zu beantworten, eroffnen, dan eher e. l. antwort einkompt, sehen wir nicht wie s. kön. w. zu beantworten ist.

So es dan auch e. l. gefellig, wollen wir zu forderung der sachen gerne das vnsere wie bishero ferner dabei thun, dan wo wir e. l. vnd di irigen, sonderlich in solchen vnd mehrer zum ehren vnd aller wolfard befordern konnen, sollen sij vns iderzeit den treuen vattern erspuren, vnd wollen e. l. solchs freuntlich wolmeijnung darnach sij zurichten nicht vorhalden.

Jn schlissung feld mir zu, diweil die beden konige, Polan vnd Schweden vbell stehen vnd er ane geleijth alher sich schwerlich vortrawen wird, ob es auch guth gegen Schweden zv schreiben, Es wolde den zu Littawen dij bewuste haijradt einen guthen vortgang haben, dan ane das must es gleichwol Mekelburg auch vortrawet sein, beij dem mittel.

Doch so weijs ich nit, was das beste, bin bei mir sehr irre, hilte denoch den ersten koniglichen vorschlag vor den besten vnd das E. f. g. den punkt mit preussen dahin stelleten ob wol E. f. den vncosten nit scheweten, vnd wol gedacht hetten, das die alhie sein mochte ane vordacht ane im schreiben, so wehrt doch dij sach zu bedenken, wij bede konige stunden, ob er sich vortrauen worde, vnd ob es

auch

auch wol angenommen werden mochte vnd stelle es E. f. g., wie mirs zugefallen zu bedenken anheim.

Densamma till Konung Erik XIV af Sverge. Datum Konigsberg den 4 Januarii Anno 1562. Ahn kön. W. zu Schweden. E. K. W. schreijben zu Otholm am 4 Octobris jungst verschienen datirt, dar inne e. k. w. widerantwurt vff vnsern bewusten wolmeijnend gethanen vorschlag erteiltt, haben wir vnlangst bekhomen vnd daraus e. k. w. gemuts meinung in demselben handel nottwendig, sonderlichen aber, das e. k. w. one die personliche besichtigung nicht schlissen konnen, vnd daneben welchermassen e. k. w. zu solcher besichtigung ezliche mittel vnd wege furschlagen, sambt fernem inhald verstanden. Nun thun gegen E. K. W. wir vns zum freuntlichsten bedanken, das sij, wie wir vermerken, vnser wolmeynend bedenken freuntlich vnd wol ufgenomen und zeugen noch mit dem allerhochsten, was diesfals von vns gescheen, das es keiner andern gestald dan treuer wolmeijnung hergeflossen; Bithen auch denselben, so solche handlung ime zu lob ehren, erbeiterung seines wertts vnd e. k. w. vnd irer Reiche auch gemeiner Cristenheit zu nuz gereichen mag, das er dieselbe sache vollend durch seinen seegen, zu glughaftigen ende fordern wolte, so wir dan als ermeldet e. k. w. ercleruung zu solchen wegen gericht vermergt, haben wir notig geachtet di sache im namen gottes an den cum titulo vnsern seen den herzog zu Mekelburgk gelangen zu lassen, vnd doruf von e. l. kurz vorschiener tage dissen bescheid bekhomen, daraus wir sovil befinden, ob wol andere mittel auch furhanden sein mochten, das zu E. K. w. fur allen sondere lieb lust vnd neigung getragen wird. Nachdem es aber e. k. w. entlich vf di personliche besichtigung sezen, haben wir den furgeslagenen mitteln hin und wider nach-

gedacht, vnd lassen vns bedenken, ob wol mit frauenzimmer vber wasser zureisen ettwas ferlich, das danacht jheweilen eine kleine vnbequemigkeit nicht angesehen sein wil, vnd darumb hochermelthem vnserm geliebten soene gerathen, das s. l. sich E. k. w. ersten furschlage vereinigen vnd demselben nach sich gegen Calmar oder ein andere orth, das ime gelegenn, vf E. k. w. freuntlich erfordern neben jrer gemahel vnd schwester begeben wolle, deme dan s. l., wo kein ander füglicher weg zu befinden, volge zu leisten, freuntliche vorwilligung gethan. Demnach so E. k. w. nachmals auf voriger meijnung beruhen vnd ane di personliche besichtigung nichts thun wolde, oder aber bedenken hette, sich ausser irem reich in anderer orthe zu begeben, halden wirs darfür, das nunmehr notig, e. k. w. vff mittel vnd wege bedacht sein, massen welcher gestald sij s. l. an sich fordern wolle, ob es zu e. k. w. gelibten schwester beijlager oder anderer vrsachen halben gescheen solle, wo aber E. k. w. nicht bedenken het sich aus irem konigreich zu begeben vnd weil sij doch, als wir aus irem jungsten schreiben vermerken, eine reise vff Liffland furzunemen bedacht vnd derselben nicht beschwerlich were, seintemal sij ane zweifel solche reise zu wasser furnemen werden in vnserm furstenthum an land vnd in di hefung zu lauffen, wolden wir zu der zeit, wann wir solchs vorstendigt, den herzogen, vnd das freulein alhere bescheiden, vnd kunde vnsers erachtens di besichtigung auch vnvermergt also gescheen, vnd E. k. w. widervmb von hinne nach Liffland oder iren reichen, wohin es ir gefellig, seegeln; wir stellen aber solchs alles zu e. k. w. fernem bedenken vnd bithen E. k. w. wollen disen vnsern vorschlag anders nicht dan im besten, vnd das wir gern alle mugliche forderung e. k. w. zu guthe in disem handel also auch in andern nicht wollen erwinden lassen, verstehen,

sich auch bey christlichen treuen keiner geferlichkeit bei vns vnd in vnserm furstenthumb (wie wir sij auch zu aller notturft versehen wollen, beforen oder besorgen, Dan wo e. k. w. wir zu ehren vnd nuz dinen konnen, sollen sij vns den treuen freundt iderzeit erspuren auch befinden, vnd thun himit e. k. w., dero wir nicht allein ein sondern vil nach einander volgender gluchlicher neue jare wunschen, dem schuz des allerhochsten bevelen.

Ann Kön. W. zu Schweden.

D:o till hertig H. Albrekt af Meklenburg.

Ann Herzog Johans Alb. zu Mekelburg, den 4 Januar anno 1562.

Hochgeborner fürst freuntlicher lieber Oheim schwager soen vnd gefatter.

Wir haben von e. l. jtzo kurz nach einander dreij aigene handschreiben, das erste den 12 Novembris, das andris den 4 Decembris zu Schwerin vnd das dritte den 11 Jtzgemelths Decembris zum Wredenhagen dat. bekhomen. Das wir nun e. l. mit aigener hand nicht wider beantworthen, bithen wir zum freuntlichsten e. l. vns entschuldigt haben wolle Aus vrsachen, das itzo vns abermals got der allmechtige durch seinen vaterlichen willen an vnserm alden leibe mit schwacheit angegriffen, deme wir stille halden mussen, wie wir dan auch willig vnd gerne alles in seinen gefallen stellen, vnd dabei ewiglich befinden, das er mit seiner gnaden stetigs bei vns ist, auch vnsere schwacheit mit gnaden zur besserung schigt.

Vnd vermerken ferner aus allen obgemelthen e. l. aigenen handschreiben derselben wolmeinend treuherzig wunschen vnd wolgonnen, wunschen hinwider von Herzen, das der allmechtige e. l. sampt alle den irige in disem Neuen jore vnd volgends zu iderzeit mit gnaden segen vnd allen das

geben wolte, das jr zu zeitlicher vnd ewiger wolfart nutz sein mag.

E. L. begeren, nach welchen wir derselben, wie es mit Revel eine gelegenheit gerne ferner anfung thun, so haben wir doch seind vorgem unsern schreiben nichts anders erlanget.

Ferner haben wir aus e. l. vns nach lenge wolmeinend gethanen berichte, ganz vngerne gehoret, vnd verstanden, das sich der cum tittulo konig zu Dennemark mit solcher vnbescheidenheit, wie e. l. melden, gegen derselben erzeigt, hetten vns warlichen zu S. Kön. w. vil eins andren versehen, weil es aber also verlauffen, kennen wir in vnser geringen einfald nicht nuzlichers oder ratsamers befinden, dan das es e. l. got dem allmechtigen bevelhe, vnd ob wir wol auch mit freuden vnd gerne gehoeret, Das solcher vnwille alspald gestillett, e. l. got lob den glimpf erhalden, auch durch di gnad hulf vnd beystand des allerhochsten vil ander vngluck vnd spaltung, so vorgewesen, gedruckt vnd gedempfett, jst vns doch vber dasselbe zum hochsten schmerzlich, das wir bei e. l. noch allerlei grollendes vermerken, bithen derhalbe in vaterliche treuen E. L. wolle di sachen got bevelhen, sich di dinge so hoch nicht zu gemutte zihen oder den zorn zu einiger rachgirigkeit zwingen, sondern weil es freuntlich vertragen alles tod vnd abe sein lassen, gar nicht zweiffelnd, got der almechtige werde die seinen nicht verlassen, sonderlich di so mehr vf seine macht vnd sterke, als vf menschen vnd grosse freund vnd schwegerschaft bauen.

Vnd ist warlichen zu beclagen, das in izigen lezten vnd geferlichen zeithen der menschen kinder so wol bej hohen als niedern stenden also vbel erzogen, got bithend er durch seine getliche macht, wolle solchs ime selbst zu preise vnd lobe endern, vf das nicht allein der konige vnd fürsten kinder sondern alle menschen zu ime gewenden, dardurch sein

name gepreiset vnd an allen orthen durch die konige fürsten vnd hernn freide vnd einigkeit erhalden.

Das e. l. zu vnser beederseits zusammenkunft so begirig vnd geneigt neben jhrer gelibten gemahel vnd schwester vns zu besuchen, dafur sein wir in veterlichen treuen dankbar, vnd ist vns warlichen auch nicht erfreulichers, dan das wir vns mit e. l. allen als vnseren geliebten soene vnd toechteren sehen freuntlichen bereden vnd besprechen mugen, welches wir auch in vnseren herzen vfft wunschen vnd begeren, weil es aber der libe got also gerichtet, das wir etwas weid von einander gesezt, mus es got dem allmechtigen bevolhen sein vnd erwachten nunmehr e. l. aller mit freuden, der libe got wolle vns bald zusammen helffen, vf das wir vns miteinander freuntlichen ergezen mugen, dahin wir auch alles, was der federn nicht zu vertrauen, mundlich zu bereden stellen.

Das e. l. neben ihrem bruder dem cum tittulo herzog Vlrich vnd der landschaft in arbeith stehen, Herzog Cristoffen forderlichen nach Lijffland abzufertigen, des heren wir gerne, achtens auch di hochste notturft sein, wie e. l. aus den andern vnsern schreiben zu vernemen; vns ist aber nicht lieb, das sich s. l. Herzog Cristoff mit Herzog Ulrichen in verbitterte schreyben eingelassen, nicht zweiflende e. l. werden alles, was vnbruderlicher willen erungen moechte vorkhamen, helffen, sonderlich aber dorfur sein, das der vnruige mensch fridrich Spete von S. l. abgewand vnd andere Erbare leuthe derselben zu rethen zugeordent werden.

Das e. l. bruder herzog Vlrich sambt s. l. gemahel dem Reingraffen vnd dem von Barbij beij e. l. vnd mit denselben guther dinge gewesen, volgends e. l. beede vffm landtag gezogen vnd alle sachen wol verrichtett, hören wir gerne, got bithende, er wolle solche bruderliche eijnigkeit vermehren vnd zu seinem lobe erhalden, der mitteylung desen, was der Reingraff e. l. eroffnet, wollen wir gewer-

then vnd wunschen zu der freundtschaft, dij wir zwuszen den konigen Frankreich vnd Dennemarken vermerken, gottes gnedigsten seegen, vnd solche auch aller andern Cristlichen konige, fursten vnd herren freundschaft dem liben got zu ehren vnd erpreiterung seines worts gereiche.

E. L. furgenante danksagung wegen des zugesanthen zeltders were nicht nötig, dan wir e. l. nicht allein in einem solchen sonder vilmehrem freund vnd vaterlichen willen zu erzaigen geneigt, vnd wullen denselben zelder bis zu e. l. ankunft bei vns behalden.

Aus e. l. schreiben den 4 Decembris dat so wol auch avs den andernn vermerken wir e. l. gar vberflussigen dank fur vnsern wolmeinend angewanthen vleis in der handlung den konig zu Schweden vnd e. l. schwester betreffend. Dasselbe dorften e. l. warlichen eben so wenig als in andern, dan weyl got der almechtig vns mit e. l. dermassen verwand gemacht, so erkennen wir vns schuldig e. l. vnd den jrigen alle mugliche freundschaft zu erzeigen vnd zubeweisen, Dagegen wir dan an deme, was vns von e. l. vnd den jrigen beschicht, gar wol fridlich vnd ersetigt, Darumb e. l. der gegenleistung keine beisorge zutragen; was aber den Haubthandel an sich selbst vnd die bewuste besichtigung anlangt, haben wir demselben in vnserem einfald hin vnd wider nachgedacht, vnd ob wir vns (des vns e. l. gewiszlichen glauben mugen) wol keines vncostens, der darauf lauffen möchte, gar nichts beschweren, vns auch nichts liebers, dan das solche besichtigung albie beij vns gescheen vnd wir e. l. begeren nach dem hause zu Mekelburg zu nuz vil fruchtbar darinne vnderhandeln mochten, so fallen vns doch ihe mehr wir den handel bei vns hin vnd wider legen, ihe schwerere bedenken für, vnd sonderlich weil itziger zeit allerlei selzame Practick vnd gewerbe vf der bane sein, auch dis ansehen haben sollen, als möchten vil-

leicht Schweden vnd Dennemårken in ein ander wechseln; solde das sein, so were nichts gewissers, dan das sich der konig zu Schweden keineswegs aus seinem reich begeben wurde, sonderlichen zu wasser, wo s. k. w. nicht einen Pass zu lande heraus haben solde, jn betrachtung das die winde vnbestendig vnd s. k. w. zuvorn; wie wir bericht vfm wasser erforen das allerlei hinderungen leichtlich furfallen konnen.

Das auch zwischen Polan vnd Schweden e. l. Schreihen nach allerleij zuhandlen, dorzu haben wir wenige hoffnunge, dan wie vns di handel ansehen, so trauet der Schwede Polan nicht. Darumb vns warlichen allerlei bedenken vnd neben andrn auch dis furfellt, soldten wir an di kön. w. zur Schweden schreiben vnd strags derauf beruhen, die besichtigung alhie beij vns zethun, köndte vnd möchte wol das ervolgen, das s. k. w. als ein grosser vnd argweniger herre, doraus das bedenken nemen, vnd es mehr fur einen höflichen abschlag, als das man zum Handel genaigt verstehen möchte. Derhalb kennen wir beij vns nicht ratsamers finden, dan, so e. l. schwester dizfalls nuzlich soll gerathen vnd gedienet werden, das e. l. sich der muhe nicht beschweren, vnd begebe sich den nechsten, als es sein kann, vber wasser nach Schweden, vnd seye vorigem vnserm bedenken nach, vf alle furfallende sachen zur handlunge wol gefast, solchs kann vnsers verhoffens e. l. zu gar keiner vorweislichkeit gereichen in betrachtung, das solcher handel zvvorn wol mehr vorgelauffen, wenn es dan got der allmechtige zum vortgange schigte, So het es seine masz, wo nicht vnd gleich der handel offenbar wurde, wurde menniglich nicht anders sagen khennen, dan das e. l. mit jrer schwester wol vnd treulich meijnett.

Weil nun e. l. vnd vnser bedenken in dem fahl fast stritig, wissen wir nicht, wass wir wol zu disem mahl,

vnd ehe wir vf dis vnser bedencken resolviret sein, gegen Schweden schreiben sollen. Damitt aber e. l. zubefinden, wir an allem dem, was wir beij diesem handel thun sollen, koennen vnd moegen nichts erwinden lassen, haben wir vf boede wege an die kön. w. zu Schweden geschrieben, wie e. l. aus beiliegender copie zuvornemen; wo nun e. l. solch vnser schreiben an die kon. w. zu Schweden gefellig, so haben wir dem rath bevelh geben, das er von e. l. vorth nach Schweden reithen solle; wo nicht, so mugen e. l. ine neben derselben bedenken widerumb zuruk an vnsfertigen.

Dassich e. l. schwester so hoch vnsers freuntlichen willens in dieser sachen bedankt, ist nue mit dern E. vnd jre l. selbens dorfurhalden, kunden wir jnen vnd dem hause Meckelburg nicht zu ehren dinen, das wir darzu genigter dan geneigt, vnd zweiffeln an jrer l. weniger dan nichts, Das sij, wo der liebe got jrer l. wotzu verhilft, vnser vnd der vnsrigen iderzeit im besten vnd mitt freundschaft eingedenk sein wird.

Zu des cum tittulo Churfursten Brandenburgs gelibten tochtern verehlichunge wunschen wir gottes gnedigen seegen vnd alle glugliche wolfart, vnd haben aus allen e. l. handschreiben auch lezlichen aus dem original des Churfursten schreibens vormergt, welcher massen e. l. zu ermelthem solchen beijlager zusamt jrer gemahel vnd tochter vnd schwester zu demselben beylager erfordert. Nun mag wol damit ettwas e. l. schwester betreffend dardurch gemeinet sein, zweifeln auch nicht e. l. solchs mucht wol erforen haben vnd darnach sovil mehr alle gelegenheit richten werden, konnen aber bei vns nicht finden, dieser dinge ettwas gegen Schweden zu gedenken gerothen seij, dan vns immer das im wege ligt, das wir besorgen, es mochte Schweden ettwan argwenig gemacht werden, welches wir sovil moglich gern vorkhomen wolden.

Lerlichen thun wir vns e. l. erbithens inn vnsern sachen, di beschwerliche Acht vnd frenkische lehen betreffend, zum hochsten bedanken, vnd wollen desen, was der libe gotts vermittels e. l. treuen beforderung schaffen wird, gewarthen, welchs alles wir e. l. of Jre aigene handschreiben nicht pergen wollen vnd thun hiemit e. l. &c.

D:o till konung Erik XIV af Sverge.

Vnsere freuntliche dinste, vnd was wir sonsten liebes vnd guttes vormoegen zuvorn, Durchleuchtiger fursten, Grosmechtiger konig freuntlicher lieber herr Ohaim, schwager vnd nachbar, E. K. W. schreijben zu Arholm am 4:ten Octobris Jungst vorschinen 61 Jares, darinne e. K. W. wider antwort af vnsern bewusten wolmeijnend gethanen vorschlag vorleibt, haben Wir Vnlangst bekhomen, vnd daraus e. K. W. gemuts meijnunge in demselben handel notwendig, zonderlichen aber, das e. K. W. ane di persenliche besichtigung nicht schlissen konnen, Vnd daneben welcher massen E. Kon. W. zu solcher besichtigunge etzliche mittel und wege furschlagen, sambt fernerm Jnhald vorstanden. Nun thun gegen e. K. W. wir vns zum freuntlichsten bedanken, das sij, wie wir vormerken, vnser wolmeijnend bedenken, freuntlich vnd wol vfgenomen, vnd zeugen nach mit dem allerhogsten, was dizfals von vns gescheen, das es keiner andern gestald dan trewer wolmeijnunge hergeflossen, Bithen auch denselben, so solche handlunge ihme zu lobe, ehren, erbreitunge seines worts, vnd e. K. W. vnd Jrer Reiche, auch gemeiner Christenheit zu nuz gereichen mag, das er dieselbe sache vollend durch seinen seegen zu glughaftigem ende fordern wolle, so wir dan, als ermeldet e. K. W. erclerunge zu solchen wegen gerichtet vermergkt, haben wir nötig geachtet di sache im namen gottes an den hochgebornen fursten vnsern freuntli-

chen lieben ohaim, Schwager, Soen vnd gefattern, hern hans Albrechten, Herzogen zu Mekelburg gelangen zu lassen, vnd darauf von S. L. kurzvorschiner tage disen bescheid bekhomen, daraus wir sovil befinden, Ob wol andere mittel auch furhanden sein moechten, Das zu e. K. W. fur allen sondere lieb, lust vnd neijgunge getragen wird. Nachdem es aber e. K. W. entlich uff dij personliche besichtigung setzen, haben wir den furgeschlagenen mitteln hin vnd wider nachgedacht, vnd lassen vns bedunken, weyl mit frauenzimer, wie e. K. W. freuntlich erachten khonnen, vber wasser weyte wege zu reyssen gantz bedenklich, geferlich und beschwerlich aus Vrsachen, das die freuntlichen hertzen oder gemutter vnd krefte nicht in allen dermassen, dasssie das wasser leiden oder vertragen khonnen, auch sonsten andere beschwer mehr vorstoszen mochten, Das e. K. W. erster vorschlag gen Calmar sich zu begeben gantz vnbeguem vnd schwerlich geschehen werde khonnen, Wir haben aber auff zwene wege, dadurch die besichtigung fuglich vnd vnvermerckt geschehen konte, gedacht, vnd e. K. W. hiemit dieselben freuntlich entdecken wollen, Nemlich das entweder die besichtigung alhi beij vns in vnserm furstenthumb oder im lande zu Meckelburg geschehe, vnd haben wir zu beden wegen diss mittel, weyl doch e. K. W., wie wir auss Jrem jungsten Schreijben vermercken eine reijse auff Liffland furzunehmen bedacht, so konten E. K. W. whan es Jr nicht beschwerlich where, seinthemal sie solche reijse ohne zweiffel zu wasser furnhemen werden, inn vnserm furstenthumb ahn landt vnd inn die hafunge zulauffen, So khonnen wir E. K. W. freuntlich nicht pergen, dass vns vnser Shon der Herzog zu Mekelburg geschrieben, das s. l. vff dise itzige fasten personlich sampt derselben gemhal, schwester vnd frauenzijmer alhie in vnsern landen vns besuchen wollen, Nun

wolten wir, whan wir von E. K. W. Jres gemuts vnd wijllenns disfals vorstendiget, vnd wir wissen mochten, das E. K. W. zu vnns khomen wollen, Jre l. so lange auffheben, vnd konte also die besichtigung vnsers erachtenns vnvermerkt geschehen vnd E. K. W. widervmb von hinne nach Lifflandt oder Iren Reichen, wohin es Jhr gefellig, segeln. Den andern weg, dass die besichtigung in Meckelburg geschehen konte, haben wir daher bedacht, Weil wir vermercken, E. K. W. in willenns sich in Deutschlandt zu etlichen hern vnd freunden zu begeben, so konnte E. K. W. in irhem zuge sich zu dem herzogen, als zu einem freunde vnd Nachparn, Der E. K. W. auch gerne hette, sich begeben vnd beij s. l. sie zu besuchen einsprechen.

Welcher weg aden weis disfals E. K. W. gefellig vnd gelegen, Bitten wir beij zeigern Jhre konigliche forderliche anthwort, Dan wir den herzogen sampt irer gelipten gegemahel, schwester vnd frauenziimmer also lange beij vns auffhalten wollen, bijs wir die wideranthwort von E. K. W. vnd iren enthlichen wijllen bekhomen, so auch E. K. W. gesinnet werden sein sich aff vnsern ersten vorschlag alher zu begeben, wollen wir den herzogen gerne so lange beij vnns auffhalten, bis E. K. W. zur stellen alhero gelangen khonen, vnd bitten allein, E. K. W. wollen vnns yff den fhal die vngeverliche zeit, whan sie wol anzukhomen vermeineten, vff dass wir vnns soviel mehr darnach zurichten, eroffnen vnd zuschreijben,

Wo aber wir auss E. K. W. wideranthwort soviel vernhemen wurden, dass E. K. W. di besichtigung in Meckelburg in Jrenn durchreijssen zethun gesinnet, so wollen wir vnsern Shon den Herzogen soviel desto eher vnd schleuniger wider in sein landt abfertigen, vff dass whan es E. K. W. gelegenheit Jre reiss, in Deutschlandt anzustellen, Sie alszdan im lande E. K. W. freunt vnd nach-

parlich annehmen, mit derselben sich bereden, die besichtigung thun, vnd also weis der wille des Allerhochsten geschehen möge. Wir stellen aber solchs alles im E. K. W. ferner bedenken vnd bitten als obgemelt Ire forderliche anthwort, vnd sonderlich bitten wir ferner E. K. W. wollen disen vnsern vorschlag, anders nicht dan im besten, vnd das wir gerne alle mugliche forderunge e. K. W. zu gutte in disem handell, also auch in andernn nicht wollen erwinden lassen, vorstehen, Sich auch beij Christlichem trawen, keiner geferligkeit beij vns vnd in vnserm furstenthumb (wie wir sij auch zu aller notturft vorsichern, vnd so balde es E. K. W. begeren, ein Christlich vngeverlich geleit vnder augen schicken wollen) befaren oder besorgen. Dan wo E. K. W. wir zu ehren vnd nuz dinen konnen, sollen sij vns den trewen freundt iderzeit erspuren auch befinden, vnd thun hiemit E. K. W. (dere wir nicht allein ein sonder vil nacheinander volgender gluckliches Jare wunschen) dem schuz des allerhochsten bevelhen.

Datum Konigsperg den 14:den Februarij Anno 1562.

Von gottes gnaden Albrecht der Elder, Marggrave zu Brandenburgk in Preussen & herzog.

manu propria

Dem durchleuchtigen Groszmechtigenn fursten vnnd herrn, herrn Erichenn dem vierzehenden, der Schwedenn vnnd Gottenn konige, unserm freuntlichenn lieben Oheimen, schwager vnnd nachbarn.

Zu S. Kön. W. selbst aijgen handen.

D.o till d.o. Datum Königsbergk denn 22 Martij Anno im 62:ten. Vnnser freuntliche dinste vnnd was wir sonnsten mehr liebs vnd guts vermögen zuvornn, Durchleuchtiger furst, Grosmechtiger konig, freuntlicher lieber

her Ohaim, Schwager vnnd Nachpar, E. Kön. W. gebenn wir hiemit freuntlich zuvornhemen, Das wir verschijener zeit denn 14. Februarij vnsern bothen mit eijnem schreibenn ahnn E. K. W. abgefertiget, Der hoffnung solch vnser schreiben seij numher E. Kön. W. zun handen khomen, So dan mitler weijle die wasser auffgangen, habenn wir solch schreijbenn noch einsten, vonn wort zu wort gleichlautende fertigenn lassenn, vnnd damit es desto zeitlicher ahnn E. Kön. W. gelangete, disen vnsern diener anderweith mit ermeltem schreijben, vnnd also duppelt ahn E. K. W. schickenn wollenn, vff das es so viel gewisser ahnn E. K. W. khomen mochten, Do nun vnnser erster both bey E. K. W. ankhomen, wollen wir derselbenn resolution darauff gewertig sein. Jm fhal er nicht ankhomen where, Bitten wir freuntlich E. K. W. wolle vnns vff solche vnnsere, ohne rhum, treue wolmeijnunge derselben erklerung beij brieffs zeigernn mitteijlen. Damit aber E. K. W. im handel soviel richtiger zuschlissen, So wollen wir derselbenn nicht bergen, das der hochgeborne furst, vnnser freuntlicher lieber Ohaim, Shonn vnnd gefatter, herzog hanns Albrecht zu Mekelburgk sampt derselbenn geliptenn gemhal vnnd schwester algereit beij vnns inn vnserm Furstenthumb ankhomen, vnnd wir seint bedacht, ire e. l. eine weil zeit beij vnns auffzuhalten, ob wir in dess vonn E. Kön. W. erklerung erlangen mochten, vnnd bittenn nochmals gantz freuntlich E. K. W. wollen ihr dise sachenn vonn vnns anderst nicht dann treulich gemeinet, auffnhemen vnnd vermerken, Das seint wir vmb E. Kön. W. zum freuntlichsten zuvordienen geneigt.

Vonn gottes gnadenn Albrecht der Elder Marggraff zu Brandenburgk in Preussen zu Stetin Pommern & Herzogk Burggraff zu Nurmbergk vnnd furst zu Rügenn.

Dem Durchleuchtigenn, Grosmechtigenn Furstenn vnd Hernn, Hernn Erichen dem vierzehendenn, der Schwedenn vnd Gotten Konige, vnserm freuntlichenn liebenn Oheijmenn, Schwagernn vnd Nachparnn,

zu S. Kön. W. selbst aijgenn hanndenn.

Erik XIV till Markgrefve Albrecht af Brandenburg m. m. Datum Stockholm denn 9 Aprilis Anno 62. Wir Erich der viertzehendt vonn Gottes gnadenn zu Schweden der Gothenn vnnd Wendenn etc. Konnigk, Entpietenn dem Hochgebornenn furstenn vnserm freuntlichen liebenn Oheim Schwagern vnnd Nachtbarn Hernn Albrechten dem Eldternn Marggraven zu Brandenburgk Jnn Preussen & Hertzogk vnsere freuntschafft, vnnd was wir mehr liebs vnnd guts vermoegen zuvor. Hochgeborner furst freuntlicher lieber Oheim, Schwager vnnd Nachbar. Vesz E. L. auf vnser Jungst gegebene Andtwort Jnn sachenn, so E. L. hiebevor zu zweienmhalenn ahn vnsz gelangen laszen, abermahals vormeldenn sich erclerenn fhurschlagenn vnnd erbietenn.

Solches habenn wir nach notturfft lesende vornhomen.

Dass nun die besichtigunge der personenn ohn vnser vorreisenn aus vnsernn Reichenn an frembde auszlendische oertter nicht geschehen kan Aus vrsachenn, dasz die frewlichenn Hertzen oder gemueter vnd kreffte dasz wasser nicht leiden oder vertragenn koennen.

Darauff mugenn wir E. L. nicht verhaltenn, dasz unser Konnigliche Regierungk vnnd gelegenheit obliegender Hochwichtiger Reichssachenn, welche vnsere Jegenwertigkeit erheischenn solch auszziehenn nicht wollen gestattenn.

Wusten sonst woll andere ortter, darhan vns vil gelegenn vnd sehr zutreglich were, wann wir die besuechenn

mochtenn, vnnd solte vns keine gefherligkeit oder mehrfart darvon abhaltenn, Derohalben wir die sachen darbei dissmhal beruhenn lassenn, Vnnd thun E. L. für gehabte muhe vnnd vleis freuntlich bedanken.

Mit Wundtschung der Allmechtige wolte E. L. mit Langwerender Leibegesundtheit fristen, Jhre Augen, Hertz vnnd gemuet erleuchten, Dasz sie die Salig machende warheit recht sehen vnnd erkennenn mugten, Vnd für allem vnseligem ketzerischenn Jrtthumb behueten vnnd bewarenn.

Ericus.

Dem Hochgebornen fursten vnserm fruntlichen liebenn Oheimen Schwagern vnnd Nachtbarnn Hern Albrechtenn dem Eldtern Marggrauenn tzu Brandenburgk in Preussen & Hertzogk.

Fjerde Afdelningen.

Om frieriet till furstinnan Kristina af Hessen).*

Registratur öfver bref, växlade mellan landgrefven af Hessen och kurfursten af Saxen.

Andere Heyrathsache mit Landgraff Philips zu Hessen Tochter, freulein Christinen.

1563. Copey Landgraff Philipps zu hessen antwort, die S. f. g. den Schwedischen abgesandten gegeben haben, darinnen S. f. g. nach der lange antzichen, wass sie für bedencken in der gesteltten heyrathsnothel hetten, vnd zum beschluss begeren, Do die Kon. Maj. in Schweden Ihrer f. g. Tochter freulein Christinen zu einem ehelichen Gemahl entlichen gewisslich vnd vnwiderrufflichen zu haben vnd zu behalten beschlossen vnd bedacht, das sie solches zwischen hier und Bartholomei gewisslichen zuschreiben, vnd vff solchen fahl alsdann Ihre Stadtliche Rethe gegen Wissmar oder Hamburg mit volmacht abfertichen, die sich mit S. f. g. abgeordneten der heyrathsvorschreibung, vnd welchergestalt sich S. f. g. mit Ihrer May. in ein Defensiv-Eynung begeben mochte, entlichen vorglichen. fol. 18.

Konig Friedrich der ander in Dennemark schicket S. Churf. g, ein schreiben, so Konig Erich in Schweden an die Konigin in Englandt durch aus ohne allein die ein vnd vberschrifft mit eigen handen geschrieben, welch schreiben S. Kon. May. beuehlhaber auf Gottlandt von einem Schwedischen Abgeferttigten diener inn der Sehe bekommen; mit

*) Urskriften till dessa handlingar finnes uti kongl. geheime-arkivet uti Dresden. Afskriften är öfversedd af geh. arkivarien dersammastädes, D:r Vehse.

mit vormeldung, das sie denn Landtgraffen auch Abschrifft dauon zugeschicket hetten, damit S. f. g. erspuren mogen, wie redlich dieselbe von Schweden gemeint, vnnd daneben anzeigen lassen, Do S. f. g. das Original sehen wollten, das sie einen vertrauten diner zu S. Churfurst. g. abfertigen sollten &c. fol. 28.

Version des Schwedischen brieffs an die Konigin zu Engelland, darinnen er nochmals vmb bewilligung der zuuorgesuchten Heyrath bey Ihrer May. zum vleissigsten Sollicitirt, vnnd fürgiebt, das es Ihme mit des Landtgraffen Tochter niemals ein ernst gewesen sey. fol. 34.

S. Churf. g. Antwort, so sie vom Konige in Dennemarck dieser vnd anderer sachen halben gethan. fol. 36.

S. Churf. g. haben von diesem brieff Landgraff Wilhelmen bericht gethan, Darauff bitten S. f. g. in einem Handschreiben, den brieff S. f. g. derhalben zu S. Churf. g. abgefertigten Secretarien in Originali sehen auch Ihme bericht thun lassen, an weme derselbe geschrieben, auch wes orths vnd Zeit Dennemark denselben zu Ihren handen bracht, S. f. g. auch wo, nicht das Original, doch glaubhaffte Abschrifft dauon zukommen lassen, fol. 41.

S. f. g. berichten anderweit, das Ko. May. in Dennemark Caspar Paselick zu Cassel ankommen were, vnd eine Copey des Schwedischen schreibens mitbracht, weil aber an recognition desselben brieffs so hoch vnd viel gelegen, So bitten sie S. Churf. g. wollten S. f. g. das Original des brieffs entweder bey ihren Secretarien oder sonsten bei einer vertrauten Person zuschicken. fol. 42.

Daneben schreibet auch Caspar Paselich vnd bittet den brieff zu überschicken. fol. 43.

S. f. g. schreiben noch einsten das die Schwedischen Gesandten zu Cassel ankommen weren, damit man mit ih-

nen das schreiben rechtschaffen vnder die nasen reiben moge, so bitten S. f. g. noch, vnd nun zum drittenmahl, den brieff in originali mit einem vertrauten diener zu vberschicken. fol. 45.,

Doneben schreibet auch Caspar Paselich noch einsten, vnd bittet gleichergestaltt umb den brieff. fol. 46.

Valerius Crackau Kammer-Secretarius ist mit solchem brieff dahin geschicket worden; derselbe thut Relation, was sich vber Recognoscirung dieses brieffs, abfertigung der Schwedischen gesandten, vnd sonsten allenthalben zugetragen hatt. fol. 48.

Landgraff Philip thuet sich gegen S. Churf. g. wegen zuferttigung dieses brieffs zum hochsten bedanken, mit vermeldung, das sich S. f. g. aus dieser vnd andern mehr hohen vnnd wichtigen vrsachen des heyraths gegen Schweden gentzlichen entschlagenn, Immassen aus S. f. g. den Schwedischen gesandten gegebener antwort zuuornehmen, vnd weil S. f. g. an dem original sonderlichen viel gelegen, So hetten sie Dennemark freundlichen ersuchen lassen, das Ihre May. zufrieden, das solch Original in S. Churf. g. vorwahrung vnd treuen handen bleiben vnnd hinterleget werden soltte, damit Ihre May. vnd f. g. dieselben bey S. Churf. g. iederzeit zu finden hetten. fol. 50.

Copey der Schwedischen Gesandten Abfertigung. fol. 52.

Dergleichen danckaagung geschicht auch von Landgraffen Wilhelm. fol. 75.

S. Churfurst. g. geben der Kon. May. in Dennemarck nach der lange zuuornehmen, was sich mit diesem brieffe zugetragen, vnnd stellen doneben in S. Kon. May. gefallen, ob sie zufrieden, das S. Churfurst. g. solchen brieff behalten mochten. fol. 72.

Ihre May. haben sich in einem schreiben, so sie an S. Churf. g. in andern sachen gethan, vnd im Siebenden De-

nischen buch zu befinden ercleret, das sie zufrieden, das solcher brieff bey S. Churf. g. bleiben mochte, derhalben derselbe auch nochmals bey diesem buch sonderlichen in einer schachtel vorwart zubefinden ist.

Dipprant Gelborns Schwedischen Rittmeisters Supplication an die Kay. May., darinnen der Konig zu dennenmark zum hochsten verunglimpffet wirdet. fol. 74.

Landgrefven Filip af Hessens svar till Svenska sändebuden i Kassel.

Des Landgrauen zu Hessen & antwortt, so den Schwedischen Gesandten geben. Actum Marpurg den XVIII Tag Februarii Anno 1564.

Anlangende die beuorgestandene Heuratt mit s. f. g. Tochter Freüelein Christinen vnd dem konige zw Schweden &a.

Das Original solcher antwortt, wie es meinem gnedig Hernn dem Churfursten & durch den Landtgrauen vberschickt, hat S. Churf. g. zu selbst Handen zu verwarnis zu halten genehmen. Actum Dresden den XXVIII Februarii 1564.

Was der Durchlauchtigst Grossmächtige Fürst vnd Herr, Herr Erich der 14:de der Schweden, Gotten vnd Wenden & König, vnser gnedigster Herr, an den Durchlauchtigen, Hochgebornen Fürsten vnd Herrn, Herren Philipsen, Landtgrauen zu Hessen, Graf zu Katzenelnbogen, Dietz, Zigenhain vnd Nidda & vnsern gnedigsten Fürsten vnd Herrn, durch Ire Kön. W. abgesandte Rethe vnd bottschafften, die Wolgeborne, Edle, Gestrenge, Ernehrste vnd Erbare, Hern Niclaus Güldenstern Rittern vnd Canzlern, Herrn Georgen Geraw Freiherrn, Lazarum Mollern Haubtmann vnd Hermann Brausern, Secretarien. be-

neben vbergebung irer Volmacht vnd einer Heurats Nottel Itzo anbringen vnd werben lassen, das alles haben s. f. g. gutermassen vnd nach notturfft verstanden. Darauf wollen s. f. g. zu ercleruug Ires gemuts vnd entlichen widerantwortt den Gesandten nicht vorhalten.

Seine f. g. stellen in keinen Zweifel, es werden die Gesandten vnd sonderlich der Herr Geraw (als der beim anfange dieser Handlung selbst vber vnd angewesen,) sich genugsam zuerinnern wissen, welchergestalt die Kön. Wür. zu Schweden, Im vergangenen 62:en Ihare ein schickung durch ermelten Hern Geraw, Claudium Collarten vnd Christoff Schieffern, als ierer Kön. W. Rethe, Cammerdiener, vnd Secretarien an s. f. g. gethan, vnd vmb s. f. g. freundliche gelinbte Tochter freülein Christinen Irer Kon. Wür. zu einem ehlichen Gemahl werben lassen. Was auch s. f. g. den damals abgesandten vor eine freundliche widerantwortt gegeben, vnd sonsten darbeneben vor heurats, Widdumbs vnd andere zu einer solcher heuratth nottwendige vorschreibungen, (doch vf Irer Kön. W. Ratification, dieweil die Gesandten dauon keinen beuelich gehabt,) begriffen vnd entlichen vorabschiedet wordenn.

Wiewol nun der damals gemachte Abschied vermöcht, das Ire Kön. W. sich vor Weinachten desselben 63:en Ihares vf solchen Abschiedt vnd die darzu geherige Nottel gegen s. f. g. ercleren sollte, So ist doch solche ercleruug zu bestimbter Zeitt nicht erfolgt, daher s. f. g. verursacht, das sie an Ire Kön. W. vndertt Dato Marpurg den 8:n Februarij des 63:n Ihares bei einem Iren eignen Diener geschrieben, vnd der ercleruug halber freundliche ermahnung gethan. Balt darnach worden s. f. g. berichtet, das Ire Kön. W. Gesandten, so sie mit der ercleruug zu s. f. g. abgefertigt hatten, In Dennemark zu Coppenhagen seint afgehalten vnd an irer reise verhindert wurden. Derwegen

s. f. g. abermals Iren Kön. W. geschrieben, Ire Kön. W. diser gelegenheit, das Ire Gesandten zu Coppenhagen vfgehalten worden, freundlichen berichtet vnd gebetten, wofern diselben Gesandten solten lenger vfgehalten werden, es wolten Ire Kön. W. sonsten durch etwa eine andere schickung die ercleruug an s. f. g. gelangen lassen.

Hirauf hatt ire Kön. W. an s. f. g. vndern Dato Westerars den 9. Martij ermelts 63:n Ihares vf dise meijnung geantworttet, Weil iere kon. w. Gesandten zu Dennemark vber versehen vfgehalten wordenn, so hette ire kön. w. alle Handlung, so dieselben gesandten bei sich gehabt, abcopyren vnd iren Secretarien Christoff Schieffern zuschicken lassen mit dem beuelich, wofern die gesandten vnder des nicht erledigt, das nichts desto weniger gedachter Schieffer allein zu s. f. g. zihen vnd die sachen vermög der abcopyrten Handlung zu verrichten beuehlich haben solte, Vnd bitten darauf entlich ire kön. w. ganz vleissig, Das die Heimfart vfs aller fürderlichste fürgenohmen werden, vnd das freulein noch vor pfingsten desselben 63:n Ihares bei irer kön. w. zu Schweden ankommen möchte. Dan da solchs nicht geschehe, konten ire kon. w. alsdan der Heimfartt vor Michaels anderer hohen obliegen vnd gescheffte halber nicht gewartten.

Darneben schreiben auch ire kön. w. an Landtgrauen Wilhelmen vnd bitten s. f. g. gleichsfals gar vleissig, s. f. g. wolten die Heimfartt mit vleiss befördern.

Diese schreiben seint zu Marpurg ankomen den 4 Aprilis bei einem s. f. g. eigenem diener, den s. f. g. inn Schweden gehabt. Vnd wiewoll derselbige s. f. g. Diener im herauszihen aus Schweden obermelten Christoff Schieffern zu Lübeck angesprochen vnd Ime der kön. w. schreiben sambt der abcopyrten Handlunge daruon hiroben gemelt, geliffert, So ist gleichwoll Schieffer mit demselben

gezogen, sondern
neben vbergebung irer Volm… eben bei ermelten
tel Itzo anbringen vnd we… s, das er abschrifft
f. g. gutermassen vnd na… der kön. w. empfan-
wollen s. f. g. zu ercle… e andern Gesandten zu
derantwortt den Gesar… bei s. f. g. zuuorrichten
Seine f. g. stell… zuorstendigen, ob s. f. g. Ime
Gesandten vnd so… ch leiden möchte, das er sich zu
anfange dieser H…
genugsam zuer…
zu Schweden… dem Schiffer alsbald vndern Dato Mar-
durch erin… Aprilis wider geschriben, s. f. g. befrembte
stoff Sch… usenbleibens, weil er solchen beuelich von der
vnd Se… ntpfangen hette, nicht wenig, Mit begern, er sich
liche …nd an mit der Handlung zu s. f. g. verfügen wolte.
zu… Dieweil aber die kön. w., wie zuuor gesagt, der Heim-
f. …t noch vor pfingsten so hefftig begertt, darinnen das s.
f. g. ire kön. w. gerne wilfaren wollen, Vnd gleichwol die zeitt so gar kurz gewest, Das s. f. g. des Schieffers ankunfft nicht erwartten mögen, so hat s. f. g. irer kön. w. vnderm Dato Marpurgk den 5:n Aprilis geschriben, das s. f. g. ire freundliche libe Tochter das fraülein deromassen abfertigen wolte, das sie neben Iren Bruder, Schwester, Herzogk Ludwigen, Pfalzgrauen, Chur vnd Fürstlichen Bottschafften, auch andern Grauen, Herrn vnd vom Adell vf den 3:n Maij zu Cassel auszihen, den 20:n May mit Göttlicher Hülf gewislich zu Rostock ankommen, vnd bei irer kön. w. wo immer müglichen vor pfingsten in derselben Reiche erscheinen solte, mit bitt ire könig. w. wolten die Verordnung thuen, das derselben Schief vf die Zeit zu Rostock weren &c.

Dis s. f. g. erbiten ist vf sonderlich gutt vertrauen vnd Zuversicht, so s. f. g. zu der kön. w. getragen, beschehen. Dann s. f. g. aus der ersten zu Marpurgk Anno & 62. an-

vnd den damals daselbst mit den Schwe-
flognen Handlung vnd gemachten Ab-
nicht vorstanden, dan das diser
nd beschlossen were, Vnd hat
bigs Suchen, das die heim-
schehen möchte, s. f g. souiell
ı irer meynung vnd verstande ge-
, das ire kön. w. der Heimfartt so vleis-
att s. f. g. nicht glauben noch vermuthen
das ire kön. w. etwas weiteres difficultiren vnd
hafftigs einfüeren werde, dardurch die entliche vnd gewise volnzihung der so embsig gesuchten heimfartt suspendirt oder in Zweifel gestelt werden möchte.

Vnd demnach zu volge dieses s. f. g. erbietens vnd zuschreibens seint alle dinge zur heimfartt gentzlich gefertigt; Auch Herzog Ludwig Pfalzgraff, sambt s. f. g. Gemahl die Chur vnd Fürstliche Bottschafftenn, Grauen, Hern vnd von Adell, so mit dem freüelein zihen solten, geschriben, vnd wahr schon beschlossen, das den ersten Maij das freüelein sambt Iren Bruder Landtgraff Wilhelmen, vnd andern Zugeordneten aus Marburg zihen vnd vnder wegen Hertzog Ludwig Pfalzgraff sambt seinem Gemahl (die auch albereit Im antzug vnd vf wenig tagreise nahe bei Cassel gewesen) neben den Chur vnd fürstlichen Bottschafften zum freülein stossen, vnd also dem zuschreiben nach aller vf den XX:n May zu Rostock mit einander ankommen soltenn;

Vnder des aber vnd etwa acht tage vor solchen auszug, Nemlichen den XXIII. Aprilis, kam Christoffer Schieffer zu Marburg an, bracht mit sich die abcopyrte Instruction, Memorial, vnd geenderte Heyrats Nottel, vnd legte darneben der kön. w. schreiben an Inen den Schieffer haldende in Originali vor. In demselben schreiben beuahl ire

s. f. g. Diener nicht alsbald nach s. f. g. gezogen, sondern zurück blibenn, vnd allererst ein schreiben bei ermelten Diener s. f. g. vberschickt des Inhalts, das er abschrifft aller Handlunge auch beuehlich von der kön. w. empfangen hette, die sachen allein, weil die andern Gesandten zu Dennemark vfgehalten würden, bei s. f. g. zuuorrichten Vnd bittet demnach sich zuuorstendigen, ob s. f. g. Ime glauben geben wolte, auch leiden möchte, das er sich zu s. f. g. verfügte &.

Darauf s. f. g. dem Schiffer alsbald vndern Dato Marpurgk den 6in Aprilis wider geschriben, s. f. g. befrembte sich seines ausenbleibens, weil er solchen beuelich von der kön. w. entpfangen hette, nicht wenig, Mit begern, er sich von stund an mit der Handlung zu s. f. g. verfügen wolte.

Dieweil aber die kön. w., wie zuuor gesagt, der Heimfartt noch vor pfingsten so hefftig begertt, darinnen das s. f. g. ire kön. w. gerne wilfaren wollen, Vnd gleichwol die Zeitt so gar kurz gewest, Das s. f. g. des Schieffers ankunfft nicht erwartten mögen, so hat s. f. g. irer kön. w. vnderm Dato Marpurgk den 5:n Aprilis geschriben, das s. f. g. ire freundliche libe Tochter das fraülein deromassen abfertigen wolte, das sie neben Iren Bruder, Schwester, Herzogk Ludwigen, Pfalzgrauen, Chur vnd Fürstlichen Bottschafften, auch andern Grauen, Herrn vnd vom Adell vf den 3:n Maij zu Cassel ausziben, den 20:n May mit Göttlicher Hülf gewislich zu Rostock ankommen, vnd bei irer kön. w. wo immer müglichen vor pfingsten in derselben Reiche erscheinen solte, mit bitt ire könig. w. wolten die Verordnung thuen, das derselben Schief vf die Zeit zu Rostock weren &c.

Dis s. f. g. erbiten ist vf sonderlich gutt vertrauen vnd Zuversicht, so s. f. g. zu der kön. w. getragen, beschehen. Dann s. f. g. aus der ersten zu Marpurgk Annb & 62. an-

brachten werbunge vnd der damals daselbst mit den Schwedischen Gesandten gepflognen. Handlung vnd gemachten Abschied die sachen anders nicht vorstanden, dan das diser Heurath allerdings richtig vnd beschlossen were, Vnd hat irer k. w. so vleissigs vnd embsigs Suchen, das die heimfartt vor pfingsten gewiss geschehen möchte, s. f g. souiell desto mehr in derselben irer meynung vnd verstande gesterckt, dan daher, das ire kön. w. der Heimfartt so vleissig begertt, hatt s. f. g. nicht glauben noch vermuthen können, Das ire kön. w. etwas weiteres difficultiren vnd Zweiffelhafftigs einfüeren werde, dardurch die entliche vnd gewisse volnzihung der so embsig gesuchten heimfartt suspendirt oder in Zweifel gestelt werden möchte.

Vnd demnach zu volge dieses s. f. g. erbietens vnd zuschreibens seint alle dinge zur heimfartt gentzlich gefertigt; Auch Herzog Ludwig Pfalzgraff, sambt s. f. g. Gemahl die Chur vnd Fürstliche Bottschafftenn, Grauen, Hern vnd von Adell, so mit dem freüelein zihen solten, geschriben, vnd wahr schon beschlossen, das den ersten Maij das freüelein sambt Iren Bruder Landtgraff Wilhelmen, vnd andern Zugeordneten aus Marburg zihen vnd vnder wegen Hertzog Ludwig Pfalzgraff sambt seinem Gemahl (die auch albereit Im antzug vnd vf wenig tagreise nahe bei Cassel gewesen) neben den Chur vnd fürstlichen Bottschafften zum freülein stossen, vnd also dem zuschreiben nach aller vf den XX:n May zu Rostock mit einander ankommen soltenn.

Vnder des aber vnd etwa acht tage vor solchen auszug, Nemlichen den XXIII. Aprilis, kam Christoffer Schieffer zu Marburg an, bracht mit sich die abcopyrte Instruction, Memorial, vnd geenderte Heyrats Nottel, vnd legte darneben der kön. w. schreiben an Inen den Schieffer haldende In Originali vor. In demselben schreiben beuahl ire

kön. w., das Schieffer sich abwesens der andern in Dennemark vfgehaltenen Gesandten zu s. f. g. allein verfügen, Vnd vormöge der Instruction, Memorials vnd heurats Notteln die sachen anbringen vnd verrichten, vnd sich sonst in nichts weiters, dan die Instruction, Memorial vnd Contract inhilte, inlassen solte.

Als nuen s. f. g. solch geenderte heurats Nottel, zusambt der Instruction vnd Memorial gegen der vorigen zu Marpurg gepflogenen Handlung gehalten, vnd mit vleis conferirt, haben s. f. g. darinnen merkliche Difficultates vnd Conditiones befunden, welche allerdings dahin gerichtet, das ire kön. w. den heurath nit vor aller dings beschlossen vnd richtig, Sondern vor conditionirt geachtet vnd gehalten, Nemblich wan die confederation vnd alle andere Handlungen in Schweden vorglichen, geschlossen, vnd confirmirt weren, das dan aller erst der Kirchgang gehalten vnd der Heurath voltzogen werden sollte.

Dan also habe ire kön. w. die Heuratts-Nottel geendert, Das sie das freülein *vf folgende Vorgleichunge* zu einem Ehelichen Gemahl behalten wolte.

Item, wan alle sachen, so nottig vfgerichtet vnd Confirmirt, solte der kirchgang gehalten werden.

Item, im beschluss der geenderten heurats-Nottel folget weiter, Das Confederation zwischen Schweden vnd Hessen vfgerichtet vnd nach solchen allem, wan man sich diser aller puncten voreinigt, geschlossen vnd confirmirt, solte die Heuratt kirchgang vnd Crönung gehalten vnd volnzogen werden.

Item, da in d ersten zu Marburg gestellter Nottel das fraülein ein Vortraute des königs genent worden, Daselbige wortt *Vortrawet* wirt in der geenderten Nottel allenthalben ausgelassen.

Item, Im Memorial wirt eine newe des Freuleins Con-

trafactur begert, die durch ire kön. w. geschwornen Maler gemacht, vnd irer kön. w. vor des Fréuleins ankunfft zugeschickt werden sollte.

Item, stehet darin dieser Punct, das sich di Schwedischen Gesandten, vleissig trachten, vnd nit so hoch verpflichten, sondernn alles dem Konige zum besten handeln selten &c.

Dieweil nun hochiermelter vnser G. fürst vnd her hieraus befunden, dass ire kon. w. ires theils den heurath nicht vor aller dings beschlossen gehalten, Noch den rundt vff den Marpurgischen Abschiedt zugeschrieben, sondern die Volnziehung desselben heurats vf Conditiones, Als Confederation, Voreignigung, vorgleichung, endlich schliessen vnd confirmiren, gerichtet, Dergestalt, das der heurath, kirchgang vnnd Crönung, dan allererst gehalten werden sollte, wan man sich der Confederation vnnd anderer angetzogenen Ding gentzlichen vorglichen hette, Vnd aber vngewis wahr, was noch in solcher handlung, Wan man das Frewlein in Schweden bracht hette, Vorlauffen, vnd was man sich doselbst der gesuchten Confederation vnd anderer ding halben Verglichen od. nicht vergleichen mogen; Vnd ob endlichen, ire kon. w. das frewlein zu einem ehlichen Gemahl vnweigerlichen behalten wolten, So haben s. f. g. weder im Rath irer herren vnnd Freunde, irer Rethe vnndt Landschafft, noch auch bei sich selbst nicht befinden mogen Vf ein solche Vngewisheit das Frewlein nach Schweden zufertigen, Vnd sein f. g. daher vnuormeidlichen verursacht, die heimfart, die sonst des nechsten Tages sollte fortgangen sein, wider einzustellen, vnd den darzu erbettenen vnd beschribenen freunde vnnd andern zuwiederbieten.

Den solten s. f. g. ire Tochter das frewlein vf ein solche Vngewissheit vnd vor endtlicher abhandlung der

heurats vnnd aller anderen zu einem solchen heurath notwendiger Verschreibungen vnd Versicherungen wider loblich herkommen vnd brauch aller deutschen Chur vnd fürst. in Schweden geferttigt haben, und daselbst erst von confederation vnd andern dingen tractirt Vnd gehandelt, mitler Zeit aber mit Volntziehung des heurats als kirkgangs, beilagers, vnnd Cronung still gestanden auch of solche handlung vnd sonderlich derselben confirmation, welche erst von s. f. g. hette erfolgen müssen, von den erbettenen fürsten, fürstinnen, Chur vnd fürstlichen Bodschafften mit langem Vordruss gewarttet worden seinn, vnd gleichwol auch noch vngewis vnd zweifelhafftig gewesen, Was man sich in solchen Vorgehenden handlungen hette vorgleichenn mogen oder nicht, vnd do man sich der Artikell nicht nach irer Kon. W. gefallen vorgleichen mögenn, was dann irer kön. w. gemüth in Volnziehung des heuraths gewesen were, ob sie gleich sehr das freulein zu Iren Ehegemahl hette haben vnd behaltten wolten, oder nicht, Das hette warlich s. f. g. zu sondernn schimpf vnd vorcleinerung gereicht, wurde auch von andern Leuthen seltzam dauon geredt worden sein.

Also habenn s. f. g. obermeltte vnd andre Ire beschwerungen vnd anliegen in eine schrifft vorfassen vnd dieselbige schrifft vielgedachtem Christoph Schiefern den XXV Aprilis zu Marpurg zustellen lassen, Mit begern, er wolte sie Ire kon. w. vfs schleunigste zufertigenn.

Vnd damit ja dieselbige S. f. g. beschwerungsschrifft der kön. w. desto gewisser zukeme, so haben s. f. g. Abschrifft derselben bej einem Irer eigenen Diener aus Marburg den XXVIII Maij Irer kon. w. zugefertigt.

Dieweil auch vielgemelte Instruction, Memorial vnnd geänderte Heurats Nottel s. f. g. allerhand nachdenkens gemacht, Also, das s. f. g. schier gezweifelt, ob auch die-

selbige abcopyrte schrifften den rechten originaln, so bei den vffgehaltenen gesandten in dennemargk geblieben, gemes oder aber obsonst von etwo andern, der kon. w. zu nachteyl vnd in rücken darinn list vnnd betrug gebraucht sein möchte, So haben s. f. g. dieselbige Instruction, Memorial vnd geänderte heuratsnottel, wie die von Schiefern an s. f. g. gelanget, abcopiren lassen, vnd solche Copeien beneben abermals Abschrifft s. f. g. darauf dem Schiefer gegebener Antwortt irer kon. w. bei derselben Rath, Hern Nils Birezson, den VII Juli aus Marpurgk zugeschickt.

Nachdem nun s. f. g. abermeltte Ire beschwerungsschrifft beschlieslichenn dahin gerichtet, wofern Ire kon. w. das frewlein vor Ir ehlich gemahl endtlich gewisslich vnd vnwiderufllich ohne alle angehengte condition zu haben vnd zu behaltten gemeint, das Ire kon. w. solchs alssdann s. f. g. zwischen dato vnnd Bartholomej nechstuorgangen gewisslich zuschreiben, vnd vf den fall des zuschreibens ihre stadtliche Rethe gen Rostoch, Wissmar oder Hamburgk mit genugsamen beuehlich zu endtlicher abhandlung der Vnuorglichenen Artickell schicken wollte, wie s. f. g. die Irenn dahin zu ordnen vrpottig wehren, mit dem Anhang, Da eine solche Ercleruhg in benandter zeit nit erfolgte, Das s. f. g. darnach zu dieser heuratssache in weitters nichts vorpflichtet sein woltte, so ist hierauf der kön. w. Resolution vnd antworttschrifft s. f. g. bei Iren eigenen Dienern am IX Augusti, nechstuorschienenn Praesentirt.

Inn derselben vnd allen andern schrifften, so mitler zeit vonn irer kon. w. seindt ankommen, ist gleichwol vf die vonn s. f. g. angetzogene beschwerungs-puncten gar keine antwortt in specie gefallen.

Es ist auch die Erklörung vf dise hauptfrage, Nemblichen, ob ire kon. w. das frewlein endtlich vnnd vnwiderrüflich vor ihr ehegemahl ohne alle condition habens vnnd behalten woltte, etc. so rundt vnnd clar nicht, wie sie s. f. g. gesucht vndt gebetten, vndt zu diesses theils ein notturfft gewesen.

Item, Das s. f. g. begertte, woferu es irer kon. w ernst were, alsdann die Rethe zu endlicher abhandlung aller ding gegen Rostock, Hamburgk oder Wissmar zuordnen, darauf ist auch keine Antwort gefallen, sondern Ire kon. w. habenn nachmals die abhandlung in das Reich Schweden vorschoben, vnd begeren abermals der heimfart noch vorm winter Mit dem anhang, Da es den sommer oder Herbst des vorgangenen LXIII. Jares nicht geschege, so würde Ire vnnd Irer Reich gelegenheit, vnnd die billigkeit erfordern, das Ire kon. w. zu solchem heurath nicht pflichtig sein kendten.

Nachdem dann die vorigen s. f. g. Dubia vnd beschwerungen durch dis Irer kon. w. schreiben, im wenigsten nicht resoluirt, vnd seine f. g. nicht befinnden konnen, das sich der kon. w. in demselben Irem schreiben in etwas weitters vorpflichten thetten, als sie zuuorn in Irer Instruction, Memorial, vnnd geänderten, heuraths Nottell, Darauf sich fast alle Irer kon. w. schreiben referiren, verpflichtet währen, vnd aber s. f. g. gantz beschwerlich, vnnd vngelegen, in einer solchen vngewissheit zu stehen, so hat demnach s. f. g. abermals an Ire kon. w bej einem s. f. g. eigenen diener vnderm Dato, Cassel den XX Augusti jungst vorschienen, geschriebenn, vnd in demselben schreiben die vorige beschwerungs puncte wiederholet, Auch aus was ehehafften die heimfart denselben herbst nicht bescheen kondte, entschuldiget, vnnd darbeneben irer kon. w. genugsam zu uorstehen geben, das s. f. g. Ire Tochter, das

frewlein vf eine solche vngewisheit vnd vor endtlicher ebhandlung aller vnuorglichenen puncte in Schweden nicht abfertigenn konnten, vnnd sich entlich dohin erbottenn, Wofern ire kon. w. nochmals zum heurath geneiget vnnd leiden mechtte, das die heimfart im frueling dises gegenwertigen vier vnnd sechtzigsten Jares vorschoben, auch das frewlein vor Ihr ehegemal vnwiederruflich behalten woltte, vnd desselbig s. f. g. bei demselbenn Irem diener vorstendiglich vnnd clerlich zu schreibenn, darzu Ire gesandten zu endlicher abhandlung gegen Rostock mit vollem gewalt abfertigen wurde, Wann dan doselbst alle ding vorglichenn, vnnd s. f. g. die heurats vorschreibung Im Originali zugeschickt, das alsdan s. f. g. das frewlein inn diesem fürstehendenn fruelingt vff zeit, so Ire kon. w. selbst benennen möchte, zur heimfart abfertigen wollte. Doch das es s. f. g. drej monat zuuorn zu wissen gethan würde, wie solchs s. f. g. schreibenn weitter ausweiset.

Weiwol nun ire kon. w. aus obantgetzogener dem Schiefer gegebener antwortt, vnd dan auss diesem letzten s. f. g. schreibenn genugsam vnd vberflussig vormerckenn konnen, das s. f. g. die vorerzeltte beschwerungs-puncte zum hochsten angelegen Das auch s. f. g. Irer Kon. W. darauf eruolgte erclerungen, vnnd widerschreiben nicht vorgenugsam gehalten, noch das s. f. g. darauf das frawlein würde nach Schweden fertigen konnen, vnnd das derwegenn die gantze sach allein vf irer kon. w. runder vnd vndisputirlicher ercleruug beruhenn thette, wo fern es dann Irer kon. w. nachmals, wie vieleicht im anfang zu diesem heurath ernst gewesen; so hat s. f. g. sich gentzlich vorsehenn, es würden Ire kon. w. sich zum wenigsten vf das letzt s. f. g. suchenn vnd schreiben rundt vnd vnuerholen erclert, vnnd nicht mehr solche vmbschweif vnd geschraub-

te wort, die man vf mehr als einen sin ziehen kan, gegen s. f. g. gebraucht haben.

Es ist aber in Irer kon. w. letzter Antwortschrifft, am Dato halttende Jenne Köping den XXIX Septembris jungst vorschiennen, ein solche allwege begertte runde vnd vnuorholene Erclerung viel weniger als in vorigen Irer kon. w. schrifften zubefinden.

Dan was erstlichen die wiederholtte beschwerungspuncten belanget, darauf gefelt abermals keine antwort. Sondern es referiren sich ire kon. w. deshalben zu Iren vorigen schreiben, darinnen wollen sie Ihr eigentlich vnd zuuorlessig gemüth vnd meinung declarirt vnd zuerkennen geben haben. & Welchs aber dermassen nicht bescheen, wie mans gesucht vnd begert hat.

Zum andern was die gebettene runde Erclerung von volntziehung des heuraths belangend, Ist diselbige, so Ire kon. w. in diesem Irem letzten schreiben thun, dermassen vorstendtlich vnnd clar nicht, wie mans gesucht vnd die notturfft dises handels erfordert hat. Dan also lautten Irer kon. w. wort," das wir, wie auch vnser meinung, gemüth vnd erbietenn zuuor vnd ie gewesen, die gesuchte vnd beschlossene heurath mit E. L. Tochter zuuolntziehen bewogen sein, Da E. L. gleichsfals an ihro keinen mangell sein lassen werden."

Ob nun wol Ire kon. w. alhie den heurath beschlossen nennen, so braucht doch ire kon. w. das wort *Bewogen*, welches den gantzen Sententz schleust, vnd darann am allermeisten gelegen, Dasselbige wort aber hat nach art deutzscher sprach den vorstandt nicht, das es ire kon. w. praecise vnd vnwiederruflich zu disem heurath obligiren vnd vorbinden konnen.

Weiter vnnd vors ander, ist ermeltte irer kon. w. Erclerung mit diesen hietzu gezetzten wortten qualificirt,

Nemlichen: "ire kon. w. seien der meinung gemüts vnd erbiettens, wie sie zuuorn vndt je gewesen &c."

Nun weisen aber irer kon. w. hieroben gemeltte instruction, memorial, vnd geändertte heurats nottel clerlichenn aus, das irer kon. w. meinung in volnziehung des heurats vf conditionen vnd zukünfftigen, vngewissen dingen gestanden, Nemblich, wan die confederation vnd alle andere sachen in Schweden geschlossen vnd confirmirt &, das dan erst der heurath solt volntzogen werden, welcher conditionen sich ire kon. w. bis noch mit dem wenigsten weder expresse noch tacite begeben hat.

Zum dritten setzen ire kon. w. dise wort hinzu: "Da Euer Liebte gleichfals, an ihr keinen mangell sein lassen werden." Nun hat aber s. f. g. sich ieder Zeit mit gutten runden, deutzschen vnd gantz vndisputirlichen wortten dahin erclert, Das an s. f. g. der volntziehung halben kein mangell vberall gewesen noch sein soll, sondern s. f. g. gedachten das irige, so sie einmal zugesagtt, fürstlich vnd vfrichtig zu halten, Allein das ire kon. w. sich auch herwider rundt erclerten, das sie das Fräwlein ohne condition vnwiderruflichen vor Ihr Ehegemahl haben vnd behaltten, vnd alle vnuorglichene puncte vor der heimfart heraussen in Deutzschlandt abhandeln vnd vorgleichen lassen wolten.

Do nun in Schweden irer kön. w. begern nach die handlung der vnuorglichenen puncten bet fürgenommen werden sollen, vnd daselbst nit alle ding nach irer kon. w. gefallen vnd gelegenheit bewilliget worden wehren, So hette man den mangell vf dis theill schieben, vnd also ihre kon. w. ires theils des heurats halben freistehen mogen.

Letzlichen, das dis der rechte vorstandt obermelter irer kon. w. erclerung sei, Nemtlichen, das ire kon. w. sich zu dem heurath endtlichen vnd vnwiderruflichen nie-

mals obliegieren, sondern frei stehen wollen denselben zuuolntziehen, oder nit zuuolnziehen.

Solchs ist aus irer kön. w. worten demselben ihrem letzten schreiben inuorleibt genugsam zuuernehmen, also lauttendt: "vf das kein weitter Zweifell oder auch dilation vnd vfhalt dadurch andere mittel, so vnder des so wol vns als E. L. vorstehen beseits gesetzt, vorfallen mecht."

Diese wort gebenn clerlichen zuuorstehen, das ire kön. w. sich in demselben irem schreiben zu nichts anders vorpflichtet auch noch zur zeit denn heurath weder ab, noch zugeschreiben haben wollen, sondern das irer kon. w. endtlich gemüt in dieser sachenn dohin gerichtet sej, den heurats handell an der handt, vielleicht zu irer kon. w. vortheill vnd gelegenheit gern zubehalten, Damit ire kon. w denselben hiernechst nach irenn gefallenn vnnd gelegenheit entweder zuuolnziehen hette oder nicht.

Also ist aus obermelter warhafftiger erzelung offentlich zuuornehmen, Ob wol vielgedachter vnser genediger fürst vnnd her diesen heurath im anfang vor aller dings richtig vnnd beschlossenn gehaltten, Als s. f. g. hertz, sin, vnnd gemüth in dieser handlung, wie s. f. g. mit Gott vnd irenn gewissen bezeugen konnen, vfrichtig gewesen, das s. f. g. ire freundtliche geliebte Tochter das frewlein der kon. w. vor derselben ehegemahl von herzen gegont hettenn, jedoch dieweil die kon. w. selbst in irer bej dem Christof Schiefer vberschickten resolution die volnziehung dieses heurats uff conditiones vnd zukünfftige zweifelhafftige vngewisse handlung, so in Schweden fürgenommen werden solte, gerichttet, auch in hernachgefolgten schriefften von solchen conditionen niemals abgeestanden, noch sich zu dem heurath praecise vnd ohn alle angehengte conditiones vorpflichtten wollen, vnd aber vnser genediger furst

vnd

vnd Her ein solch muten vnd begeren aus hieroben angetzeigten vrsachen keineswegs annehmen konnen, wie s. f. g. sich dessen genugsam, vnd sonderlich dahin ercleret, wofern ire kon. w. sich inn bestimbter friest nicht würde mit runden vndisputirlichen wortten gegen s. f. g. resoluiren, das sie das frewlein vnwiderruflich vnnd ohne alle angehengte conditiones vor ihr ehlich gemahl haben vnd behaltten; auch die vnerledigten puncte zuuor in Deutschlandt abhandeln lassen wollen & das s. f. g. ferner zu diesem heurath nicht vorpflichtet sein kondten, welche ercierung inn bestimbter friest nicht komen.

So hat demnach alle erbar vnd billigkeit erfordert, das s. f. g. sampt derselben gelibten Tochter hinwieder ires Teyls sowol als die kon. w. frei vnd vnuorpflichtig gestanden vnd noch stehe.

So viel nun die itzige der Schwedischen Gesandten anbrachte werbung belangt, vormerchen s. f. g. dieselbig abermals dahin conditionirt sein. Nemtlich es wollen die kon. w. das frewlein behaltten, sofernne die heimfart nicht vorzügert, vndt wird daneben fürgeschlagen, das die heimfart alsbaldt vor dem früelinge, vnd ehe die kriegshendell wieder angehen, bescheen, vnnd die reise durch Preussen vnd Lieflandt vf Reuell zu vnnd da dannen furders zu wasser nach Schweden genommen, auch der hertzog zu Preussen zuforderst vmb gleit ersucht werden soltte &c.

Diese conditiones begeren vnd vorschlege seind also geschaffen, das sie gantz vnd gar ein vnmeglichkeitt in sich begreiffen, dann der früeling albereit vor der thüre so ist der hertzog zu Preussenn bej hundert vnd dreissig deutzschen meylen weges von hinnen entsessen, dohin einer vonn hieraus bei vier wochen zu reitten haben muss.

Weil nun der hertzog zu Preussen des konigs zu Polen Vasallus ist, derwegen er vor sich vnd ohne vorwissen des konigs zu Polen kein gleidt wirdt geben konnen, auch man ohne das, das konigreich Polen, im durchreisenn nach Reuell, eher man in Preussen kombt vnd darnach, wirdt notwendig berüren mussen, so wolte sich gebüren den konig zu Polen gleichfals auch vmb gleit zuersuchen.

Ehe dan einer vom herzog zu Preussen an den konig zu Polen gelangete vnd des orts seine abfertigung bequeme, darauf wurde abermals Zeit eins Monats lauffen. Vnd volgendts zuwiderrüch reitten, von Polen an Preussen vnd von Preussen hieher würde auch bei sechs wochen gehoren, vnd also bej Vierdehalben Monat vngeferlich vorlauffen, vnd sich bis an den Junium vorweilen, ehe man die widerantwort des gleits halben von Polen vnd Preussen erlangte.

Wan nun gleich ein richtig gleit beides von Polen vnd Preussen eruolgte (wie doch in betrachtung der gelegenheit vnd feindschafft, so zwüschen Schweden, Polen vnd Preussen ist, gewisslichen nicht gescheen wirdt,) ehe man sich dan zur reyse gefasst machte, vnd anderer chur vnd fursten Bothschafften, vnd wer sonst mitziehen soltte, beschriebe vnd zusammen brechte, so lieffen abermals bei fünf oder sechs wochen hin, vnd würde man also, im fall gleich alle ding das gleits halben vnd sonst richtig weren, (wie doch nicht ist, auch nicht sein kan) vor Jacobi schwerlich von hieraus zu antzuge kommen.

Vnd weil von hinnen bis gen Reuell, wan man den Wegk zu Lande vf Preussen vndt Lieflandt nimbt, eine sehr weite reise, vnnd nicht viel vnder dreihundert deutzscher meilen sein. Wan dan sonst gleich keine Impedimenta vnd verhinderungen vorhanden weren, oder sich

vnderwegens zutrügen, So würde man zum wenigsten, mit einem solchen frawenzimmer drej gantze Monat zu volnbringung der reise von hieraus bis gen Reuell haben müssen, vnd kondte demnach, wan gleich die reise allenthalben glucklich vnd wol fortginge, vor dem Monat Nouembrj zu Reuell schwerlichen ankommen.

Solt man dan erst in winters zeit mit einem frawenzimmer zu schif gehen vnd von Reuell ab nach Schweden siegelln, kan ein ieder leichtlich ermessen, das solchs ohne beschwerung hochste gefahr vnd wagnus nicht würde zugehen.

Daruber aber seind noch so viel vnrichtigkeiten, difficulteten vnd verhinderungen vorhanden, das ein jeder sagen vnd bekennen mus, es sej nach menschlicher vernunfft ein unmüglich ding in solcher gelegenheit, vnd wie die sachen itzo stehen, die heimfart, auch in diesem ganzen jhare zugeschweigen in diesem itzo fürsteheden fruelinge vf vorgeslagene wege ins werck zurichtten.

Dan zur Sehewart kan man dissmals der offenbahren vhed vnd kriegshandlung halben ohne hochste vnd eusserste gefahr in Schweden nicht kommen, wie ire kon. w. selbst bekennen, vnd darumb zu vorhüttung solcher gefahr den wegk zu lande vf Reuell zu vorschlagen.

Souiel aber denselben vorgeschlagenen wegk nach Reuell belanget, ist es an deme, das die sachen zwüschen Schweden vnd Polen noch vnuorglichen sein. Vnd ob sie schon in handlung stehen mochten, so ist doch die vergleichunge, das man wisse, bishere noch nicht erfolget, datzu ungewiss vnd zweifelhafftig, ob eben die vergleichung eruolgen werde oder nicht.

Aldieweil nun die sachen zwüschen Schweden vnd Polen also stehenn, So hat man sich weder von Polen noch von Preussen keins gleits zuuormuthen.

Solt man, nun ohne gleith mit der gewalt durch zuziehen sich vnderstehen, wie dan ire kon. w. vorschlagen, das sie etzliche geschwader Deutscher Reutter zu vergleittung des frewleins bestellen wolten, so hat ein jeder vernünfftiglichen abzunehmen, das Polen einen solchen gewaltigen durchzug, der ohne schimpf vnd schaden nicht abgehen kondte, souiel mehr zuuorhindern vnd zuwehren sich beuleissen, auch dasselbig der grossen Wasser Ström vnd Pässe, darüber man ziehen muste, und sonst anderer mehr gelegenheitten halben wol würde thun konnen. Dan da Polen solche geschwattenn Reutter in Lieflandt kommen liess, hette er leichtlicher zugedenken, das dieselben nicht allein zum Tantz, sondern auch sonst zu andern dingenn wol zugebrauchen sein würden, darumb Polen einem solchen Durchzug, alldieweil die sachen vnvortragenn sein mit willen gar nicht gestadten, Sondern viel mehr nach vermugen zuhindern vnderstehen wirdt.

Wie es nun nicht rathsam noch thunlich die heimfarth solcher gestald mit gewalt furzunemen, auch ein frawenzimmer zu dergleichen dingen vnd hendeln, die sich darüber zutragen kondten, gar nicht fug, also ist es auch vnsers gnedigen fürsten vnd Herren gelegenheit nicht dem könige zu Polen, hertzogen zu Preussen vnd andern mehr fürsten vnd herren, so man mit dem Durchtzug notwendig beruren müste, durch ire Lande wieder iren willen zu ziehen, vnd sie vf sich zuladen.

Zudem das auch s. f. g. nicht würden erhalten, das sonst iemandes von furstlichen personen oder auch s. f. g. hern vnd freunden, der chur vnd fürsten Botschafften sich itziger zeit vnnd diesen geferlichkeiten, die beides zu wasser vnnd Lande der ortten sein, zu solcher reise wurde gebrauchen lassen.

Dan ohne das es zwuschen Polen, Schweden und Dennemargk die gelegenheit hat, wie menniglichen bewust, so weis mann auch wol, wie es in Liefflandt von wegen des Muscowitters vnd anderer vielen hern, itziger zeit, so seltzam, misslich vnd geferlich stehet.

Aus welchem beschliesslich offentlich zu befinden, wan gleich alle zu einem heurath notwendige sachen disfals gentzliehen abgehandelt, beschlossen, vorbriefft vnd vorsiegelt wehren; Das doch gleichwol in dieser gelegenheit ein vnmuglich ding wehr, das frewlein in diesem jhar in Schweden zubringen vnd ist also ein offentliche impossibilitas, die vonn irer kon. w. itzo fürgeschlagene conditiones vnd gethanne begern, Nemlichen das die heimfart nicht vorzuigert vnd disen früeling, ehe die kriegshenndell angehen, bestehen, auch derweg vff Preussen vnd Lieflandt nach Reuell genommen werden soll, & zu impliren vnnd zuerfülen.

Dan die heimfarth, welche ire kon. w. nicht will vorzügert haben, vnd vf welchen fall des nicht vorzugerns sich ire kon. w. allein zum heurath vorbinden, wirdt eben durch solche, von irer kon. w. itzo vorgeschlagene wege nothwendig vorzügert vnd vorlengert werden müssen. Inn betrachtung, das aus erzelten vrsachen vnd ehehafften nicht müglich ist einen solchen weitten vnd gantz geferlichen weg in diesen kriegsleufften zu ziehen, vnd felt daher abermals diser heurath vnd dessen volnziehung von sich selbst.

Was dan weitter die obergebene heurath Nottel betrifft, inn derselben finden s. f. g. auch noch allerhandt mangell dan darinnen vormeldet wird, Das s. f. g. ire tochter, das frewlein, in Schweden fertigen solten, welchs nicht allein dem Marpurgischen abschiede das s. f. g. weiter nicht, als gen Rostock oder Wismar bewilligt, zuentgegen, sonder

auch one das aus vor angetzeigten vrsach zuleisten vnmüglich.

So würde auch diselbige Notel vff Schwedische breuche vnd gewohnheit restringirt. Do aber s. f. g. solche breuche vnd gewohnheiten gantz vnbekant, vnd derweg s. f. g. nicht wenig bedenklich sich vnd ire tochter das frewlein zu solchen s. f. g. vnbekannten breuchen vnd gewohnheiten zuuerbinden.

Desgleichen bringst die Nottel mit sich, wan das frewlein ire kon. w. vberleben vnd sich vsserhalb des reichs Schweden wider vorheuraten wurde, das ir alsdann allein ir zugebracht heuratt gutt gefolgt werden solte, welchs abermals beschwerlich auch gemeinen rechten vnd brauch der bej allen chur vnnd fürsten deutscher Nation ist gar zuwider. Dan in solchen fall das frewlein anstadt der widerlage nichts, dessen sie sich zuerfreuen, vnd die zeit ires Lebens zugebrauchen haben würde.

Also auch wirt diser fall tacite vberschritten, nemlich wan das frewlein ire kon. w. vberleben, vnd nicht in Schweden bleiben, sondern sich anders wohin nach irer gelegenheit heislich begeben, vnd gleich sehr im withwenstandt vorharen würde, Das sie alsdan nichts destoweniger iren vorordente Widdumb zu Schweden vnd desselben jerliche nutzungen behalten solte, & welchs doch insonderheit vnd vor allen dingen des frewleins notturft erfordern würde, wie solchs s. f. g. in vilgemelter irer dem Schieffer gegebenen anwortt genugsamb vnd noch lengst erinnert habenn.

Vnd nachdem der gesandten itzo vorgelegte volmacht sich vf ire instruction ausdrückliche referirt vnd sie also weiter nichts dan allein, was inen in derselbigenn instruction vorgeschrieben ist, zuhandlen vnd zubewilligenn haben, Derwegen s. f. g. notturfft vnd die wichtigkeit der

sachen aus dieser vnd andern mehr beweglichen vrsachen erfordertt solche instruction in originali zu besichtigenn, so hatt aber s. f. g. solche begertte besichtigung der original instruction nicht erhalten mögen, welchs s. f. g. souil desto mehr vordachts vnd nachdenkens macht, das es etwo umb diese instruction eben wie umb die vorige vnnd den memorial, so schieffer mit sich bracht, auch gethan sein möge; darumb sein f. g. als dem gewitzigten vnd in ansehunge der vorigen vnrichtigkeiten, so s. f. g. in dieser sachen begegnet, vngelegen sich hinfuro in solch blinde handlungen weiter einzulassen.

Letzlichen vnd zum beschluss konnten auch s. f.g. den gesandten nicht bergen, Das der konig zu Dennemarck durch eine sonderliche schickung s. f. g. vnd anderen antzeigen lassen, Das vor weniger zeitt ein Schwedischer Diener vf der Sehe nider geworffen were, bei deme man allerhand brieue vnd darunter auch einen Lateinischen brieff, den die kon. w. zu Schweden an die konigin zu Engelland geschreiben hette, von welchem brief hochstermelte kon. w. zu Dennemarck s. f. g. gleichlaudtende abschrifft zustellen lassen, mit angehengtenn erbiettenn, Da s. f. g. das original beits an handschrifften vnd sigeln recognosciren und besichtigen lassen wolten, das solch irer kon. w. nicht zuentgegen. *)

---

*) Härvid fanns uti arkivet i Dresden bifogad sjelfva urskriften till ofvannämnde ryktbara bref, försedd med Erik XIV:s egenhändiga underskrift och Svenska Kongl. sigillet. Utgifvaren har ej härstädes aftryckt detta bref, då det redan flere gånger förut skett, serdeles uti Lönboms Histor. Märkvärdigheter. T. I. p. 77 nya upplagan, med hvilken redaction denna urskrift öfverensstämmer, undantagande att Dato här står bestämdt: *Gisleueden in Smålandia 15 Octobris 63.*, och underhandlaren kallas Benedictus *Teit* i. st. f. *Zeir* hos Lönbom; åtskilliga hos Lönbom förekommande språkoriktigheter finnas icke i urskriften. Se för öfrigt om detta bref Lönbom. l. c. och Warmholz N:o 3077.

Weil aber der itzigen gesandten vbergeben Credentz vnnd volmacht den 10:de Octobris vnd dieser Lateinische briff den 15:n Octobris darnach datirt, vnd also fünff tage jünger ist, derwegen er bei s. f. g. ein sonil seltzamer ansehens, wie nicht vnbillich, gehabt, so haben s. f. g. sich bemühet solchen originalbrieff zu iren selbst handen zu bringenn, auch denselben entlichen erlangt, vnd das rechte original selbst nach vleissiger Besichtigung allenthalben an schrifft vnd siegel one allen feil vnd mangel vnd sonderlich des königs eigentliche Handtzeichen vnd eben dasselbe sigel, domit der gesandten itzo vbergebenen volmacht vnnd Credentz vorsecretirtt ist, daran befunden, vnd domit es nicht dafür anzusehen, als were dis lehre wortt, so haben s. f. g. solch original noch beihanden vnnd konnens incontinenti vorlegen, wollen auch den gesandten dauon gleichlautende abschrifft hirmit zustellen.

Daraus sie selbst zuuornemen, wie ire kon. w. in dieser heuratshandlung gesinnet sein, vnd das sie zu s. f. g. Tochter dem frewlein schlechte neigung trugen, weil dan irer kön. w. gemüt also gestanden, wie auch dabeuor von hohen vnd geringen standespersonen s. f. g. zu mehrmalen allerhandts berichts bescheen, Das ire kon. w. sich vernehmen lassen, sie wüsten noch nicht, wan s. f. g. tochter das frewlein in Schweden ankeme, ob sie würdenn hochzeit machen, Dan da irer k. w. das frewlein gefiele, so hette es seinen wegk, wo nicht, so würden ire kon. w. sonst rath finden, & so were gutt gewest, das ire kon. w. s. f. g. so lange nicht vfgehalten, sondern in deme ir gemüt s. f. g. zeittlich entdecht hette, darumb dan s. f. g. hiebeuor sonderlich gebetten.

Wiewol nun gott dem almechtigen, als dem einigen vnd waren hertzkündiger bewust, mit deme es auch s. f. g. hertz betéuren konnen das s. f. g. hertz, sin vnd gemuet, in dieser gantzen heurats handlung vfrichtig gestanden, vnd was s. f. g. sich

jeder zeit gegen irer k. w. erbotten, ir lauter ernst gewesen, auch s. f. g. hierinnen anderst nichts, als vornemblich gottes ehr vnd darnegst lieb vnd freundschaft gesucht, Dartzu bei s. f. g. niemals gestanden, das die entliche volnziehung des heurats nigt erfolgt ist, jedoch dieweil jre kon. w. sich nuemehr in ermeltem iren schreiben an die konigin von Engelland genugsamb ercleren, wofür sie diesen mit s. f. g. tochter dem freulein gesuchten heurath halten, auch s. f. g. dabeuor in dieser handlung so vil feltige vnrichtigkeiten vnd beschwerliche ding begegnet, darauf s. f, g. vber vilfaltigs schreibens, erinnern, bitten vnd anhaltten niemals richtige vnd vndisputirliche antwortt erlangen mögen, sondern irer k. w. erfolgte schrifften vnd erclerung allewege mit so zweiuelhaften, disputirlichen vnd geschraubten worten gesetzt, vnd in summa irer kon. w gemuet dahin gerichtet gewesen, das sie sich zu diesem heurath so hoch nicht verpflichten wollen, wie sie auch dasselbige in hiroben gemeltem memorial iren damals abgesandten ausdrucklichen beuolen, vnd dan diesem letzten anbringen abermals ein condition (wofern die heimfarth nicht vorzügert &) angehengt wird, welche ein offentliche vnmöglichkeit in sich begreifft; Sintemal eben dadurch, das der wegk zu lande vff Reuell genomen vnd zuuorderst Preussen vmb gleidt geschrieben werden soll, die heimfart nottwendigk vorzügert werden muss; zudem man auch one das einen solchen wegk in diesen itzigen vilfeltigen kriegshendeln, geferlichaiten vnd vnsicherhaiten gar nicht zihen kan, so wissen demnach s. f. g. weder vor gott dem almechtigen noch vor iren hern vnd freunden zuuor antwortten, Das sie ire tochter das freulein nunmehr in solcher gelegenheit, ungevisheit vnnd höchster gefehrlichait hinschicken sollte, vnd erforderte derwegen die pillichait, das s. f. g. samt derselben

geliebten tochter freisteen müsten, wie auch s. f. g. zu diesem heurath weiter nicht pflichtig sein wolltenn.

Nichts desto weniger aber gonnten Irer Kon. W. s. f. g. die Koniginn zu Engellandt, oder wer sonsten irer Kon. W. bescheret were, woll.

Es wollten auch sonderlich s. f. g. von Gott dem Almechtigen wündschen, das der Krieg zwischen Irer Kon. W. vnd dem Könige zu Dennemarck zu gutter pillicher vorgleichung allerhandt weiterung vnd vnheils, so daraus mit der Zeitt wol erfolgen könnte, zuuorhuetten gebracht werden möchte, Dan beide Ire Kon. W., so gutte Nachtbauerne nicht vmb sich haben. Vnd konte etwo einem dritten durch solchen Krieg vrsach gegeben werden vf underdrückung Irer K. W. vnd derselben Reichen souil mehr vordacht zu sein, Welchs S. f. g. (daes zu einer solchen weiterung geratten solte) treulich leidt were, vnd beiden Iren Kon. W. Ie nicht gönnen wolten.

Darumb bitten s. f. g. gantz freundlich, es wolten Ire Kon. W. mehr den friden dan den Krieg lieben, vnd Ire vornehmen zu fridlicher voreinigung vnnd güttlicher Hinlegung neigen, das gereicht nicht allein zu gemeinen wolfartt sondern irer kon. w. selbst mit zum besten.

Welchs alles s. f. g. den Schwedischen Gesandten zu entlicher erclerurg Ires gemuets nicht vorhalten wollen Mit begeren, solchs Iren herren der kon. w. hinwider anzubringen, Vnd darbeneben irer kon. w. s. f. g. freundliche gebürliche dinste zuuormeldenn.

Signatum Cassell den XVIII:den Februarii Anno & 64. vnder hochermelts vnsers g. f. vnd herrn zu hessen hirauffgedruckten Secreett Insigell.

Filip landgrefve af Hessen till August kurfurste af Saxen.

Vnser freundlich dinst, vnnd was wir liebs vnnd gutts vormogen zuuorn, Hochgeborner furst, freundlicher lieber vetter, Schwager, bruder vnd geuatter, Wir habenn denn Lateinischen brieff, denn der König zu Schwedenn an die Königinn zu Engellandt geschriebenn, in Originali bei E. L. Secretarien Walerio Eraro wol verwart entpfangen, vnd thun vns dessenn, das E. L. vns solchs Originall vortraulichenn zukommen lassenn, gantz freundtlich bedankenn, mit erbietten solchs hinwieder freundlich zuuordienenn.

Dieweill wir dann dasselbige Originall allenthalben an siegill vnd schriefftenn ohne fehl vnnd mangell befundenn, So habenn wir vns aus dieser vnud anderer mehr hohenn vnd wichtigenn vrsachen des heiraths gegenn Schwedenn gentzlichen entschlagenn, wie E. L. ab copienn vnserer antwortt, so wir den Schwedischen itzo alhier gewesenn gesanthen gestern gegebenn weither vornehmen werdenn, Welchs wir E. L. darumb freundlich mitteilen, damit E. L. zusehenn, das wir vns des Schwedischen heyrats nicht aus leichtfertigkeitt entschlagenn, Sondernn hierzu stadliche wichtige vnnd gegrundete vrsachen gehapt habenn.

Vnd nachdem vns an obermetem Originalbrieff, das der wolvorwarth enthaltenn werde, sonderlich viel gelegen, so habenn wir die kon. w. zu Dennemark freundlich gebethen, es woltenn ihre kon. w. vns zu freundlichenn gefallen bewilligen vnd zufreiden sein, das solche originallbrieff beides Ihrer kon. w. vnd vns zu guttenn in E. L. vorwarunge bleibenn vnd zu treuenn handenn hinderhaltenn werdenn mechte, Damit ihre kon. w. sowoll als wir denselbigenn brieff iederzeitt, wann es die notturfft erforderta bei E. L. zu findenn vnd vns dessen zugebrauchenn hettenn.

Weill wir dann der Zuuorsicht sein, es werdenn ihre k. w. vns ein solchs nichts verweigernn, So bitten wir freundlich E. L. wollen bis uff irer k. erclerunge ermeltten Originalbrieff bei sich in guter vorwarunge enthalten vnd vonn handenn nicht kommen lassen, Wolten wir E. L. freundlich nit bergenn vnd seintt E. L. freundlich zu dienenn jedzeitt geneigtt. Dat. Cassell am 19. Februarii Anno &c 64.

Phillips vonn gotts gnaden, Landtgraue zu hessen, Graue zu Catzenelnbogen.

Philips L. z. Hessen.

Ann Churfursten zu Sachssen.

Utdrag och afskrifter af bref från Danska ministern i Stockholm till konungen af Danmark. Fortsättning från första Delen.

Raisonnements und Remarques über den jüngsten Schwedischen Reichs-tags beschlus und vornemlich dessen 7 Articul, und was man sich bey jetzigen conjuncturen der Zeit von dem Reiche Schweden zu versehen, was dessen gegen wärtiger Kriegs estat und andere secrete inclinationen *).

Bedachten Schwedischen Reichstags Absehen auch principalste ursachen, und was darinnen abgehandelt worden, ist vornehmlich dieses:

1:o. Den abgang der Landtmilice und Seeflotte, welcher das Reich im leztern Kriege genommen, zu ersetzen, und woher die mittel dazu bey dieser Geldt-mangelhafften Zeiten in Schweden zu nehmen; ex qua occasione.

2:o. Die Priester, bürger und bauer, aus anstifftung etlicher unter sich malcontentes nicht gar zu reichen Familien und die jenigen, welche de la petite Noblesse genennet werden, uf die Reduction kommen; Krafft welcher die Graffschafften, Freyherrschafften, Adeliche, Soldaten Guter, und mit einem Worte, alle donationen und beneficia, mit was nahmen, und unter was prætext, auct zu welcher königen Zeiten, seculis und undencklichen Jahren sie gegeben, vnd wo sie im Reiche Schweden auch den conquetirten

---

*) Bland missiverna för 1681 fanns denna skrift, dock utan anvisning när, af eller till hvem den är skrifven. Den är troligen densamma, som Warmholtz anför under N:o 6817, men utgifves nu, emedan *Keysler's Reisen*, der den förut varit tryckt, är uti Sverge sällsynt.

und ausländischen Provincers gelegen, wie der an die Croon und den könig zu ewiger zeiter als inalienabel *Eigenthumb* verfallen seyn sollen. Wie imgleichen, dass alle guter, welche von dem reiche jemahls vorsetzet und geld darauf genommen worden, von die Croon und der könig sollen wieder ein-gelöset, mit die Pfandhaber aber vorhero liquidirt vnd untersuchung gethan werden, ob sie der Cron contant geld, oder wahren, victualien &c. (es sey zur armée oder Flotte) verschossen, welche victualien nach dem ordinari marchgang zu rechnen, vnd wie viel pro cents man davor genossen, auch endtlich kein graff oder ander donatarius jährlich mehr als 600 dal. silber müntz, (das incirca 200 R:dr) geniessen und haben solle.

Diese 2 puncta waren der gantze Reichstag; auf was manier aber diese reduction der güter (davor man die gantze specifikation aus der kammer hatte) bei sich zu wercke hatt können gebracht werden, als über welche lange jahre in Schweden gekünstelt worden dienet zu wissen, die weil es eine intrigue, welche selbst wenigen in Schweden, vor frembden aber neimand bewust seyn kan. Dan, wie niemand unter den gemeinen leuten in Schweden ist, der nicht davor hält, das die königinn Christine dem reiche grosses nachtheil gethan, da sie so liberal alles an Graffen und Edeleuter gab; so hatt ein solches auch dieses jetzigen königs H. Vater gnug gespüret, und ob man es gleich ihr auch gebeten, doch niemals von wieder nehmung dieser Croon-güter, wollen hören, davor haltende, dass es ohne grosse confusion nicht angehen könte, auch ihm eine ohnmögliche sache geschienen, und das in so viel mehr weil selbst die königin Christine ihn gewarnet die hümmele nicht zu reihren, angesehen sie am reichstag 1650 darein auch nicht consentiren wollen, ob sie gleich vor den baurer des wegen veil bemühet geworden, ja nicht einmahl das hertze dorffen ha-

ben etwas wieder zu begehren, das sie selber bey ihrer regierung weg-gegeben. Ein fransöscher historicus und minister schreibt mit diesen worten davon: "Les Estats de Suede continuant toujours, les difficultés y croissent de jour à autre pour L'instance, que les paijsans foisoit à la reine de retirer son domaine de tous ceux, a qui on en aivot fait liberalité pendant son minorité, et depuis qu' Elle estoit dens le gouvernement; mais la reine n'y vouloit pas consentir"; und weiter. "In'etoit pas à croire, que les Donataires, qui etoit Les premiers de L'Estat, consentissent aisement, qu'on leur ôtat les recompences de leurs services." An diesem letzten reichstage ist es zwar nun angegangen, allein noch nicht vergessen, und dörffte davon noch viel gehört werden. Der vornehmste Anstiffter dazu ist gewesen der Reichs-rath N. N., ein man vor grosser capacitét und Studien, arbeitsam aber vindicatif und ein feind der Brahissen, de la Gardischen und Oxenstirnischen Familien, welches herkam wegen einer refüs, so er in ansehung einer mariage bekam, und wie man es post facto und andern seinen actionen abmercken solte, kein guter königs-man gewesen, sondern von der kranckheit mit angestecket, welches schon gute zeit in Schweden grassiret, zu versuchen nemlich: Ob das reich nicht besser stehen und sich befinden wurde, wen es der könig einmahl los und an derer stelle auf eine republiquen manier administriret werde. Die bis weilen mit vornehmen leuten aus der nation umbgehen, wird diesses nichts neues zu hören seyn, obgleich andere daran zweiffeln und es nicht glauben möchten. Der alte R. C. Oxenstirn inclinirt so sehr dazu, das er es auch nicht einmahl in öffentlichen discoursen verbergen könte. Mons. Chanut saget von ihm, dass er zwar blamirt hette "L'excez de la barbarie en la personne du defunt Roy d'Angleterre, mais qu'il admiroit et Loüoit quasi toute la trame de ce grand dessein du

parlement (scheinet, als wan diese worte mit denen obersten sich contradicirten) et que L'estat dune republique n'etoit pas eloigné de son goût." Ja selbst die königinne Christine wusste das auch, und darumb wolte sie auch noch vor irer abdanckung einen andern könig an ihrer stelle haben, und als die stände sich so gar ungeneigt dazu erzeigten, sagte sie ihnen rund heraus; sie wurden darumb keinen könig wollen wieder haben, weil sie von langer zeit her gute republicisten wären. Gedachter fransösischer ambassadeur Chanut, der damahls gegenwärtig gewesen und es mit angehöret, schreibt in seinen memoires diese worte davon. "Plusieurs d'entre la noblesse demeurèrent piquez de ce, que la reine entre autres raisons disoit, qu' Elle desiroit par ce moyen prevenir les desseins de quelques uns, qui de long tems projettoit une forme de republique, si la Ligne Royale venoit à manquer; und anderswo. La haute noblesse pouvoit consentir à cet affermissement de Royauté par un droit hereditaire, que la reine desiroit." Vornemblich und ins gemein halten hohe und niedrige in Schweden davor, dass sie einsmahls unter Teutschen königen und ihr reich woll gefahren, und nennen zu dem Ende Christophorum aus Beyern, Ericum aus Pommern &c. Obengedachter Schwedischer reichs-rath N. N., nun nicht klug findende seine inclination, und wohin er gedachte, mercken zu lassen, oder gegen den kopf ouvertement und directe anzugehen, welches vielleicht der de Witten in Holland tragedien ursach mag gewesen seyn, fand viel sicherer sich der damaligen occasion mit der reduction zu bedienen; den diese möchte vor sich gehen oder nicht, so wurde sie doch die königl. persohn bey dem vornehmsten adel gehässig machen und die stände unter sich uneinig, woraus eine grössere confusion entstehen und angehen könne. Es wurden

den auch zu dieser zeit pasquillen (derer Nahme auch vordem in Schweden unbekannt gewesen) von dem gemeinen manne gelesen, die alles böses riethen, mit stachlichten worten die Regimentsherren durchhechelten, vnd den alarm anzustecken und aufzublasen dienen solten. Desgleichen fand sich eine alte schrifft aus etwan einer bibliothecq ein, die vordem unbekanten als des Typoti relation gewesen, und welche den jetztlebenden erzehlte, was geschehen, als 1600 d. 10 Martii vier regierungs herren, als 2 Banern, einem Spar und Bilken die köpfe abgeschlagen worden. Der könig hingegen meinte ihm wohlgerathen zu seyn, den aus der reduction viele Goldtberge versprochen worden und auf den papieren gemalt stunden; damit es aber nicht das ansehen gewünne, als wan von dem könige so was hartes begehret and gefordert wurde, ward es dureh den reichsrath N. N. angeben, das die priester, bürger und bauren es auf dem reichstage solten proponiren, und als eine höchstnothwendige sache hart darauf bestehen, wie auch gescheen in dem, da einige dawieder sprechen wolten, man ihnen mit verlust des lebens gedreuet; der könig aber solte gebethen werden allein die execution dessen zu thun, was zu des reichs besten als ein höchst nothwendiges ding die algemeine Reichs-stände gut gefunden und beschlossen. Diese beschaffenheit hatte es mit dem jungsten Reichs-tage und der darinnen halb aufgedrungenen und halb approbirten reduction der güter gehabt, welche zur würcklichen execution zu bringen, als eine sache, die nicht unangenehm zu hoffen war, der könig als bald dazu commissarien verordnet, welche alles nötige bey dieser reduction untersuchen sollen, wobey es aber nicht geblieben, sondern es ist noch eine andere, welche die *grosse commission* und die *administration des reichs* währender minorennitet des königs examiniren sollen, angesetzt und von dem

könige befohlen worden. Von diesen beyden commissionen, weil der 7 Articul des Reichs-Schlusses meldung that, [al. wird mit wenigen davon in diesem discurs gemeldet. Undt zwar, was die Reduction der Güter belanget, welche dem Vorgeben nach viel præstiren sollen, und wovon sowohl innem-als auserhalb Schweden man grosse Dinge gesagt hatt, ist vielleicht noch das Rechte Mittell nicht, davon Schweden wird Reich werden, vielmehr aber zu fürchten, dass es eine invention, die sehr viel böses hinter sich nachziehet und vollendts einen gantzen schlechten Zustand verursachen möchte. Man saget hie nicht, als leichtlich zu glauben, wie die Hertzen der jenigen beschaffen seyn müssen, welchen dadurch alles bis ufs Hembde genommen worden, und ihnen nicht einen dal. übrig gelassen von allem, was sie über mehr als 100 Jahren von Ihren Eltern und Gross Eltern dienste haben, auch Theils selbst erworben. Opulent und magneficq alleseit gewohnet seyn und in armuth verfallen, ist eine harte metamorphose. Der gewesene R. C. und Graff M. G. D. L. G. klaget darüber sehr beweglich in einer von Ihm wohl-gesezten und uber 20 Bogen langen Schrifft an den König, dass Er von seiner Vor Eltern dienste, und was sie mit ihrem blute in 130 Jahren zusammen verdienet und in Schweden erworben, nicht des geringsten sich zu erfreuern hätte oder Ihm und seiner familie ubergelassen worden. Es wird auch nicht raisonniret, ob ein Staat, und der noch pure militaria, wie der Schwedische, sine poenis et premiis könne bey gehalten werden; sondern, weil diese vexation oder Reduction gleich durchgehende ist, und viel meritirte officiren und soldaten mit betrifft, welche doch jetzund die Königl. autorität unterstutzen müssen, und auf welche man sich verlässt, So hat es schon manchen Ursache gegeben abzudancken und wegzugehen; die aber aus Noth bleiben mus-

sen, dienen kaltsinnig und bezeugen wenig lust, in dem sie wissen, ob sie gleich noch so wohl dienen, vor sich und die Ihrigen nach des Reichs-tages beschluss und Inhalt nimmermehr etwas überschiessiges zu gewarten haben. Der König aber ist ein Herr, der, was er hatt, gerne behalten und von der Croon und dem Reiche nichts wiedergeben will. Aber es ist noch nicht das schlimste, was die Reduction mitt sich hatt; die Reichesten, wohlhabensten, vornehmste familien gehen darüber zu grunde, und welche in Zeit der Noth mit Geld und Credit helffen können, und an derer stelle bleiben arme Stümper nach. Man hat nachgerechnet, was in allen sich doch jährlich im Königreich Schweden diese Reduction belauffen und austragen könne, da sich dan befunden, dass es bey weitem noch nicht 200,000 Rdr thue; das scheint vor ein Königreich an Belehnungen wenig zu seyn. So lange nun diese donationen der König gegeben, hatt Er allezeit im noth-fall dörffen umb Geld und assistence anhalten; Die Leute sind es auch herzugeben, woher sie es auch öffters genommen und bekommen, so schuldig als willig gewesen; und wen von Ihnen auch dubbelt so viel begehret worden, wie dessen exempel vorhanden. Auch was den jetzigen credit des Königreichs Schweden betrifft, nun die Güter von particulieren eingezogen und vom Könige selber administrirt werden, kan man auf den Börsen zu Amsterdam und Hamburg erfahren. Nun aber darf man wohl hören sagen und reden: Es haben der König keine Lehnsleute mehr. Wo keine belohnungen, da sey auch kein Lehns-man und niemand gezwungen noch dienst zu thun oder Geld zu geben, weil Ihnen das genommen, wovon Sie leben und geben könten. Es kan mehr auch diese Reduction dazu helffen, dass das cultirirte Schweden wieder zu der vorigen barbarei und Wustenus werde an Ländern so wohl als an Men-

schen, wie es vor dem gewesen, und zwar daher: Die Mittel, welche aus den reducirten Gütern der Croon jährlich wieder zugefallen, sollen dazu angewendet werden, dass die milice davon unterhalten werde. Es kam daher also in deliberation, wie diese revenues am sichersten und getreuesten möchten administrirt werden. Es fanden sich aber nur 2 wege; der Eine, die Güter entweder zu verpachten, oder der Konigl. Cammer zu administriren übergeben. Zu dem ersten wolte sich niemand angeben; den, wer hatte gerne mitt Cammer-Rechnungen, wo man immerdar was abkürtzet, zu thun? Es war eine grosse Post, welche rigorose würde eingetrieben werden, und an der, wan das quartal und Jahr umb kein dal. fehlen musste. Solte aber der Cammer die Verwaltung gelassen werden, wurden sehr viel Bediente und grosse belohnungen dazu gehören, und doch noch wohl die Helffte vermistrawet werden. Kam also das dritte expedient im Vorschlage, welches man auch nun behalten, nemblich: die Reducirte Güter und Höffe den Soldaten anzuschlagen und jeden Obersten und Regiment darauf zu assigniren ihre tractamente und unterhalt jährlich davon zu nehmen. Wie nun hiebevor die besitzer solcher Güter so wohl ihren Splendeur und magnificence sehen zu lassen auch wegen profit diese güter mit vielen 1000den melioriret, daher ja in Schweden auf dem Lande solche palatia und Herren-Höffe mit avenuës, Seen, Garten, conservirten Waldung und andern anmuthigkeiten zu sehen, desgleichen in gantz Septentrion auch noch wohl sonsten anders mehr wenig zu finden, zu geschweigen, etliche aus bauer dörffern gantze Städte gebauet und sie mit fortification und Wällen umbgeben, und mit stücken besetzet (als der jetzige ReichsDross an seiner Graf-schafft Leko, in Wester-Gottland gethan, und Er allein mehr als 16 Kirchen in dem vor diesem wüsten Schweden aus seinen Mitteln

aufgebauet und mit bedienten versehen). Also und nun die Soldaten solche Güter inne haben und besitzen, wird wohl niemand glauben, dass ein einziger officier an solchen Gebauden oder Höfen etwas melioriren werde, dan Er weis, dass er sie nicht behält, sondern er sterbe oder komme sonst davon, so bekömbt es ein ander. Ein jeglicher aber wird nur darauf achtung haben, wie Er daraus seinen Unterhalt könne haben, und etwas vor die Seinigen ersparen, und also an keinen Nagel oder Dachstein einzusetzen gedencken. Kömbt auch ein Misgewachs, und die Croon Ihnen nicht gut thun will, dass Er sich unterhalten kan, so vergeht entweder der Soldat, wo der sich aber des Schadens auf dem Guthe und bey dem bauer soll erhohlen, so macht er sich bezahlt, so gut als er kan, und fodert die Restantien bey dem bauer so ein, dass er ihn vielleicht über das Jahr nicht wieder findet, und auf den Schlag gehen land und leute und Höffe zu grunde und zu boden. Ich könnte noch sagen, und welches man in Stockholm auch schon anhebet zu spüren, dass durch benehmung dieser Güter der Edelleuten, die Croon ein merckliches an dem Zolle eines der gewissen und besten Mitteln des Reichs abgehe. Vorgangenen Sommer hatt der grosse Zoll 80,000 R:dr weniger eingebracht. Er darf künfftigen Sommer wohl noch einmahl weniger bringen. Warumb? Ubi Luxus, ibi divitiæ. Es ist bekant, wie vor dem man allezeit in Stockholm gelebet. Alles, was man von denen Gütern zusammen bringen können und zu Gelde machen, ist in Wein, Essen und Kleidern aufgegangen. Dass hat gemeine Leute zum fleis und Nahrung animirt, handell und wandell zu wege gebracht, und dieses wieder Zoll. Nun ist es so nicht in Stockholm. Es ist wenig unter den Kaufleuten und Bürgern zu thun. Dan die Nahrung nimbt ab. Es retiriren sich die reich gewesene Edelleute auf das Landt,

so viel sie immer können, und leben da so knap, als es möglig ist. Die Officirer aber bringen das Geld von den Reducirten Gütern auch nicht nach Stockholm, sondern samlen und sparen vor sich, was sie mögen, nicht wissende, wie lange sie leben, etwas haben oder behalten. Noch kömmt von der Reduction auch dieses übell; die Familien verarmen so, dass viele so viel nicht haben werden, dass sie die Kinder was lernen werden können lassen, zum studieren oder reisen halten. Es fängt an, an Leuten in Schweden zu fehlen, und sind von den alten noch wenige übrig, welche die Welt weiter als bis Hamburg kennen, auch hatt der öffters genannte ReichsRath N. N. dem Könige eine Lehre hinterlassen, niemand von frembden zu gebrauchen, und den Schweden will man auch nicht wohl forthelffen, sondern die Liefländer werden diesen vorgezogen, welches wieder ein Stücke, welches viele böse humoren machet; und wie man so viel gelehrte leute nicht mehr zu Hoffe siehet, also gibt es mehr Soldaten, und mehrentheils solche junge leute, von denen des Taciti worte recht wohl können gesaget werden; "quo qui servitio promptiores, eo magis honoribus augentur." Wer in Schweden bekant, und so wohl genium loci als ingenium hominum kennet, wird leichtlich noch viel andere und schädliche consequentien absehen können, welche aus dieser Reduction folgen werden, die erst noch neu und nur dieses Jahr den Anfang genommen. Man lasse sie aber ein paar sommer älter werden, so wird man wohl mehr davon hören und vornehmen, wie bald der eine, bald ein ander total ruinirt worden, und nichts auch von Erblieben und andern aquirirten gütern überbehalten, und ein solches wegen die grossen Schulden, welche etliche nach proportion ihrer Güter und intraden (viel aber sind auch, welche darüber gangen) gemacht, und davon die nun reducirte Güter versetzet; nun aber solche gemachte Schulden

einen weg wie den andern bezahlet werden mussen, wo soll das herkommen? Ein exempel nur loco omnium dienet alhie ad marginem gesetzt zu werden: Der jetzige Reichs-Schatz-meister Steno Bielke ist von sich selbst ein Reicher Man und hatt keine donirte Güter. Da aber Graff Tot in Paris starb, hatt er ihn geerbet und auch seine Schulden, welche weit über 100,000 R:dr capital gewesen, bezahlet; davor hatt Er ein Capital schön gut geerbet, das Eckelsundt heist. Es ist dieses aber ein Königs-Gut vor dem gewesen, und nun hatt es die Reduction auch wieder genommen und Sten Bielke mag sehen, wie er mit den Schulden zu rechte kömbt. Dieses wird einen ewigen Streit, hass, uneinigkeit und processe unter den familien und Bluts-freunden geben, wie nicht weniger, dass alle Erbschafften, testaments und Geschwister-theilungen mussen geendert werden, dan, dem in der Reduction was genommen worden, sucht seinen Schaden und Regress bey den andern, und das kan schwerlich sonder Zanck und wiederwertigkeit ablauffen; dass also der jenige in Schweden gar ubell angesetzt, welcher der Reduction erster Angeber gewesen, und dadurch Ober und Niedrige und gantze familien unter sich in Verwirrung und Ruin bracht. Man lässt denen in Schweden, die es besser wissen, die meinung, welche der oftgenannten R. R. N. N. zum Autheur machen so wohl dieser reduction als andern actionen, welche darthun, dass er es nicht recht wohl alzeit gemeinet. Der letzte frieden zwischen Denmarck und Schweden hätte wohl vielleicht können vortheilhafftiger seyn. Der Rath zu der unnötigen Rasirung der Festung Helsingborgh und des Castels, quod unicum monumentum jurisdictionis, si aliquam Sueci adhuc habent, freti Danici, ist vernunfftigen Suspect; wie auch andere consilia, welche man dem jungern Könige gegeben, und sich ohnmöglich practisiren lassen, wozu man rechnet, dass der

Kern der Liefländischen leute mit Eisesporen mussen nach Preussen ziehen und solches è vestigio und im Begriffe wegnehmen; die Teutschen Provinces plus offerenti einmahl zu verhandeln und nur Stralsund und andere Passe in Pommern zu demolieren. Der Man ist nun todt und starb zu rechter Zeit vor dem Reichstage, doch saget man, dass die contenta desselben er mit andern papiren vorhero dem Könige gegeben. Die seinigen sind der beständigen Meinung und wollen circumstantien sagen, dass er vergeben worden.

Endtlich ist bey dieser materie der Schwedische Reduction in des Reichstages beschlus merksahm, dass, ob man gleich alles herbey gesucht und genau gerechnet, was man im Reiche bekommen und es aufgecapert; jedoch die Stände gesehen, dass alles dieses nicht helfen könne und möge den Schaden des Reichs zu ersetzen, und man also auf mehr mittel und Geld bedacht seyn musse, woraus der grosse mangell des Reichs zu sehen und dessen Kräffte; und gar gewis, wan die Subsidiole aus Franckreich den Schweden auch unter die Reduction solten kommen (wozu vielleicht nun wohl Ermell anzusezzen) es da selbsten einen schlechtern ausgang kriegen werde, als vor diesem niemals. Es fehlet bey dieser Regierung überall. Die Magazinen sind ledig. Die fortificationen ubell versehen. Die Admiralität von Schiffen entblöst; Die Zeug-häuser von munition, die Cammer von Geld und Credit; Die Commerces geschwächt; die Collegia, Compagnien und Societäten gehen ab, weil der Sund nicht so frey, wie vor dem, und es sind 4 Königl. Persohnen, welche vom Reiche müssen unterhalten werden; und ob auch gleich die Priester, Burger und baurer vertröstet werden, sie wurden so viel nicht, wie vor diesem contribuiren dörffen, wan sie allein die Reduction der Güter würden können behaubten, so ist es ihnen doch nicht gehalten worden; dan, nach dem man von Ihnen ge-

habt, was man gerne gewolt, ist es über Sie hernach eben sowohl als über die andern gegangen, also, dass sie vor diesem niemahls so viel als nun contribuiren mussen; dahero der König es ihnen nach ihrem bedunckcn auch nicht recht machet, und sie mit Ihm so wenig zu frieden als die andern, und nun wohl mercken, dass ihnen ihre Vorsorge wegen der Reduction nichts helfen werde, sondern sich Ihnen die Edelleute nur zu feinden gemacht, welche bey gelegener Zeit es ihnen wohl wieder zu hause bringen werden.

Übrigens wird in dem Reichs-tags beschluss auch gedacht, dass dieser Reduction auch unterworffen seyn sollen die Schonsche, Hallandtsche und Bleckingsche Güter. It. Die Güter in Pommeren, Landt-Rügen und Mechelnborg, welche Taffel-güter; In Brehmen und Vehrden alle Ertz- und Bischoffliche tafel-güter, der Prelaten, Closter auch ober- und nieder-stiftern und Capittell-Güter; In Lifland alle Güter, welche von der Herr-Meister Zeiten ab von der Croon kommen, und Erzt- oder andere bischoffl. Güter ordens und herrens Leute gewesen, ausgenommen die jenigen, welche vor der Herr-meister Zeit den Edelleuten gehöret. In Schonen werden sie wohl daran mussen, ob gleich man diese Provintz nit einmahl zum Reichstage beruffen noch darumb gefraget worden oder etwas gewilliget; auch in den Tractaten, als es von Dennemarck abkam, enthalten, alle Einwohner bey ihren privilegien, die sie unter den Dänischen Königen gehabt, unturbirt zu lassen, und nichts zu innoviren; allein der König in Dennemarck solte derenthalben erinnerung thun, welches wohl schwerlich geschehen dörffe. In Pommern, Rügen und Mechelnburg haben meist Schwedische untherthanen von die Taffelgüter; die werden wohl angestrenget werden, solche wieder zu extradiren. In Brehmen und Verdischen wissen die Reducti sich

an niemand zu halten, der des-wegen etwas vor Sie thäte; Wrangel, Königsmark und die Frau Landt-Gräfin haben darinnen das meiste. Vón dem ersten fodert man noch ohne das soviel, dass vor seine Kinder wenig überbleiben dörffte alls grosse folianten von Schulden. Königsmarck saget man, Ihm 24,000 R:thln jährlicher Renten genommen, und soll doch noch des Vaters bona verantworten. Wüste Er anderss wohin, und wo Er es noch besser fünde, er bliebe vielleicht nicht; allein die Teutsche und Franzosische Welt hatte über all Leute. Was man der Frau Landt-Gräfin wird lassen, mag sie nun hören, dan sie selbst in Schweden seyn soll; die Königin Christine ist sonst so starck in die reducirte Güter im Brehmischen verbrieffet, und hatt bereits possession darinnen genommen; dass sie nun gar nicht daraus viel gesetzt seyn. Wunderliche Verenderung der Weltlichen Sachen! Was hiebevor diese Königin an donationen dem Königsmarck gegeben, das nimbt sie jetzund demselben wieder, davon selbsten zu leben und sich zu unterhalten. Sic vos non vobis &c.

Aus Liefland ist das aller wenigste zu gewarten. Daselbst wollen die Leute kurtz umb von keiner Reduction wissen noch etwas wieder zuruck geben, und sagen, sie haben mit dem Schwedischen Reichstage und dessen artikeln nichts zu thun, sondern sie währen ausländische provinces, und welche ihre priviligirte Landtage, Räthe und Satzungen hätten; sie hätten zu jeder Zeit gegen das Reich Schweden sich alzo verhalten und umb das ihrige gefochten, dass sie hoffen gnädiger tractirt zu werden, und wie ihre eigene Worte in einer Remonstration schrift lauten, man considerinen wolte; Sie legen an der Spitze von des Reichs-Schweden feinden, und also des ihrige wohl nöthig hätten, ohne dasselbe, was Sie besässen wieder zugeben und bey vorfallender Noth nichts zu haben &c. &c.

Die so genannte Grosse Commission hatt zwar einen andern Nahmen als die Reduction, kömbt aber in effectu mit Ihr überein, und ist ein examen und Rechenschafft-gebung der gehabten administration in der minorennität des Königs über des Reichs affaires und Einkünffe zu kriegs- und friedens-Zeiten, wovon die occulta qualitas ist allen und jeden Reichs-Räthen, den Reichen und wohlmögenden familien bekant, aber absonderlich an den beutell zu kommen, und denen von der Reduction noch etwas überblieben seyn mag, es hoc capite denselben zu fegen und geringer zu machen. Man solle zwar meinen, dass diese Verandtwortung allein nur die 5 Vormünder und Reichs-Ämbter, als Reichs-Drotzet, Feldtherrn, Admiral, Cantzler und Schatsmeister anginge; die Reichs-Räthe haben damit auch nichts wollen zu thun haben und dagegen excipiret. Es hatt ihnen aber nicht wollen angehen, sondern sind von den 5 Regiments-Vormündern dazu gezogen worden, welches unter diesem Collegio bis noch diese Stunde eine verbitterung giebet und Erneuung veruhrsachet hatt; die Stände aber und Grosse Commission der meinung gewesen, weil jeder Reichs-Rath in allen dingen mussen gefraget und sein votum begehret werden, ein jeder auch ein solches verantworten und darüber angesprochen werden solte. Es bleibt hier weg-gesetzt, nicht zu sagen, ob es sonsten wo geschehen oder geschehen möge, dass ein totum corpus regiminis, und das nach des Reichs Regierungsform die absolute Majestät representiret hatt und nicht angesprochen werden mochte, von bäuren, bürgern und Priestern könne angeklaget, zur Rede gestellet und geurtheilet werden in sachen, des Reichs höchste Secreta angehende, als da sind: Alliances, instructiones, geführte Kriege, abgehandelte frieden und tractaten! So anders keine raisen gegen diese procedur könte eingewendet werden, solte man davor hal-

[illegible] und zu sagen: Ein jeder dieser Leute [illegible] ehrlich man und patriot seinen Vormundt- und [illegible] Eydt abgeleget nach bestem Verstande und [illegible] dem Reich und Könige zu dienen und zu ra- [illegible] nun alles nicht so erfolget, wie man gerne ge- [illegible] hatte das in keines willen noch Vermögen gestan- [illegible] auch Sweden der einzige Ohrt nicht seyn werde, da [illegible] geschehen könne, was man wolte; allein es hatt alles [illegible] und noch mer das mahl in Schweden nicht wollen helffen: vexavit corvos censura et columbas; den auch diese grosse commission so weit gehet, dass sie will, das auch der abgestorbenen Reichs-Rathe vota von nachgebliebenen frawen, Kindern, brüder und Schwestern sollen verantwortet und satisfaction davor gegeben werden. Man hatt gelesen, dass dem FeldtH:rn und Reichs-Admiral angesetzt worden, wen von Ihnen im Hause bis weilen ein matros oder Knecht gebraucht worden, dan da durch dem Könige an seiner Arbeit und tageswercke (wie es in Schweden genent wird) abgegangen. So weit ist es hie bevor auch in den schlimsten Zeiten in Schweden niemals gekommen, hätte sich auch vielleicht nicht thun lassen; aber nun heist es: alteri tempi, alter ecure. Das lernet zur Regierung jungen antretenden und hiezigen herren, armées in die hände und consilia zu unrechtfertigen kriegen geben. Es scheinet eine sonderliche Straffe auch mit darunter zu seyn, und, dass alles so angehen müssen, welches, ehe es geschehen sollen, man wohl vor dem gesaget, man lieber gut und blut dabey wolle ufsetzen. Es waren aber, die gemüther derer, welcher autorität sonsten was zu sagen hatte und es auch anging, auf dem Reichs-tage so intimidiret, dass es schien, als wan sie wenig reden kunten und keinen Rath zu finden wusste, dadoch gleich wohl gar viel und leichtlich wohl alles hätte können geendert werden;

und war auch ein grossen abus, wie sie wohl hätten vermocht, dass sie den Reichs-tag nicht abbrechen, taliter qvaliter etwas bewilligten, und ihn liessen zu Ende kommen. "C'est pas avantageux, que le Corps des Etats demeure si long temps assemblé. Car les ordres, aprés avoir contesté entre eux S'unissent, et si on Leur en laisse le loisir, ils passent tous ensemble à censurer l'administration publique et proposer de reformations." Man findet im Reichs-protocoll, als man wegen den letzten Krieg deliberiret, etliche der Senatoren gerathen, man solte nicht der erste seyn zum ausfordern, sondern warten bis man attacquiret wurde. Der alte Reichs-D..... P......... B..... gesaget; Man solle lieber erst anfangen; Es sey die erste Ohrfeige alzeit die beste. Woraf der König geantwortet: das ist wohl gesaget, und ich halte es mit dem Reichs D.... Wie gar sehr aber hatt diese meinung fehl geschlagen. Der alte Graff P. ist nun todt; doch hätten aber viele gewunschet, dass er den effect seiner politischen maxim erfahren mögen und mit andern, die nun das ihrige darüber verliehren, mortificiret werden. Zwar, die seines Nahmens sind und ihn geerbet, fühlen das votum gar zu wohl und werden Ihm deswegen nicht gar viel Danck wissen.

Diese so getitelte Grosse Commission, weil sie die Secreta und affairen des Reichs, dessen kräffte, sowohl als foiblesse examiniret, und die Conduite der Regierung und Reichs-Räthe durch hecheln soll, hatt zum fundament und wornach sie gehet, das Reichs-protocoll, und ist deswegen geheim gehalten, und die observationen, welche über die Regiments führung in währender minorité des Königs aufgesetzet werden, hatt auch niemand von den Reichs-Räthen sondern der könig allein zu sehen bekommen. Nun aber hatt man sie dem jetzigen Reichs-Dross, und vor dem gewesenen Reichs Cantzler zugesichert, welcher dagegen ei-

ne oben schon gedachte und wohl lesens-würdige Schrifft an den König übergeben, welche, weil sie lang und in Schwedischer Sprache, wie im gleichen auch die observationen, als wollen aus denselben allein die vornehmste puncten und imputationen aus setzen, als aus welchen zu finden, was das obsehen solcher Commision sey, und was von den consequentzen und ihrer suite zu auguriren.

Der erste punct ist die Anklage der ansehnlichen *Croon-Mittel Verschwändung*, welche geschehen in den Vergebungen aller hand beneficien und donationen *auf* verbotnen und unverbotnen Gütern im Reiche, und von den examinatoribus der Commission auf viele tonnen Goldes gerechnet werden.

2:o. Dass wegen solcher Mittell administration und Verminderung jedem Reichs-Rathe ins Gemein zukomme Rede und satisfaction zu geben.

3:o. Dass man in den Cammerbüchern die balances nach gegeben und nach gelassen dergleichen confiscationen und Caducen.

4:o. Betrift weg-gegebene Freyheiten auf die grossen und kleinen See-Zollen.

5:o. Erinnert, was die Croon und der König durch donationen und Verehrungen an den Kopper Zoll zu kurtz kommen.

6:o. Warumb man die a:o 1655 bewilligte Reduction nicht damahls zur execution bracht und stecken lassen.

7:o Fodert der Post Cassen Rechnung, welche etliche particuliers genossen.

8:o. Improbiret, das man die Freyheiten adelicher Höffe extendiret, und dadurch der Croonen intraden verringert, auch so viel Edelleute (derer mit alten und neuen laut dem Matrikell bey 1000 familier) gemacht.

Diese acht puncten sind der grossen Commission erster theil

und gehen an des Reichs intraden und mittell, wie die angewendet worden.

Der ander theil aber der Commission und observationen gehet an die Regiments-führung und der Croon-Mittell unverandtwortliche ausgaben, dadurch, wie die worte lauten, das reich graviret und von seinen kräfften kommen, und wird die Schuld dessen gegeben.

A) Auf die Verhöhung der Staats, da doch billiger hette sollen retranchiret werden, so wohl an Hoffbedienten, Hoffgerichte, der milice, admiralität, Cantzley-Camer-Berg- und Commerce Collegium, in gleichen auch den Landt-Staatt.

B) Auf (*a*) Dienst- und Lehns- Verhöhungen, (*b*) pensionen und gratialen, (*c*) donationen in geld und Geldeswerth, (*d*) Ranzionen, (*e*) begräbnis- (*f*) Hoch-Zeit-Hülffe, (*g*) unkosten auf nicht nöthige commissionen, (*h*) Ambassaden, (*i*) Ver Ehrungen von Frembde, (*k*) Abschieds-Gelder (*l*) und was über eines und des andern deputat gegeben worden, welches etliche millionen ausgetragen haben soll, dem Reiche zu last gekommen und vor dessen Zustand unerträglich.

C) Dass die Regierung und Rath grössere posten bewilliget und bezahlet, als sie die Cammer liquidiret hatt.

D) Dass Geld-posten auf negotiiret sind, welche zu millionen (sagte die Commission) steigen, womit der ordinarie Staatt bezahlet worden, die ordinarie mittel nicht zugereicht, die man anders wohin anverwendet.

E) Auf den Bremischen Krieg, welcher in des Königs minorité nicht hatte sollen resolviret werden, und der auf 19 Tonnen Goldes Rdr in den observationen angemercket ist.

F) Das fallissement der alten Bancq, welché als ein

ærarium publicum et regni zu conserviren man alle mögligste industrie hette sollen müssen beytragen.

Der dritte und letzte theil der Commission erfordert und vill, dass ein jedes Collegium seine geführte administration mit seinen membris verantworte, welches eine lange Arbeit geben wird.

Der gewesene Reichs Cantzler Graf M. G. D. L. G. saget in seiner mehrgemelten schrifft, was ihm wegen des præsidii zukomme, er eine zu längliche Zeit haben muste das Reichs-prothocoll, welches er halten *lassen*, durchzusehen, und dass in den 13 Jahren der minorennitet allein in 30 folianten bestünde.

Dieses zusammen begrifft die so genannte Grosse und Geheime Commission, aus deren Ursache oder prætext man alles, was noch mittel hatt, suchet Arm zu machen, und wie dadurch die jenigen zu ihrem intent kommen, welche auf ein und andere familien und persohnen jalousie gehabt und Ihnen ihre mittel gemisgönnet, so ist doch in ihr selbst diese commission von keiner guten consequentz, die weil sie die Regirungs-form und andere fundamenta salutis et securitatis publicæ baufällig macht; die Kräffte des Reichs aber und der Glieder uneinigkeit allen nationen sonnen klar vor augen stellet, und ist wohl weniger nichts zu vermuthen, als dass davon die Croon werde gros Reichthumb bekommen, oder die Commission vor der welt das Lob einer sonderlichen politischen subtilität sich zu bereichen darüber bekommen. Löblicher sind inventionen vor einen Staatt mittel zu finden, welchen einen ewigen fonds haben. Geldstraffen kan man nur einmahl begehren und dan nicht mehr. Der R. A. S. und Graf N. N. haben jeder schon etwan 100,000 dal. incirca wegen ein und andere beschuldigungen bezahlet; last noch 10 und mehr-mahl

soviel

soviel die andere angeklagte und beschuldigte auch bezahlen; es kan particuliere ruiniren, aber ein Königreich nicht reich machen, noch bey Reichthümb behalten, und auf die letzt söll man auch wohl hören, wer den grössten schaden davon habe. Es ist viel in Schweden vorgegangen, dass weder frembde noch Einheimische loben können, allein, wo gehet es viel besser zu, wo dergleichen Regierungen sind, und wer will sagen, dass es in Franckreich und letztens in Spanien besser gewesen? Darinnen aber ist die Schwedische administration unglückseeliger, dass sie sich von bauren und ignoranten mus censuriren lassen, darüber strafe leiden und sich bey der Welt prostituiren, da das Versehen nirgens so gros darnach ist, und allein von übell affectionirten Menschen davon aus geschriehen wird. Anderswo, wan man unrecht beschuldiget ist, hatt man die Reconvention; in der sache hatt man sie nicht wollen admittiren, ob die Reichs-Vormünder sich gleich darauf beruffen. Wer unpassioniret und sonsten Regierungen kennet, und was dazu gehöret, findet gar wohl, dass viele absurditäten in dieser commission mit unterlauffen, und etliche fragen, aufsätze und gebrauchte prætexte gar plump und irraisonabel. Donationen, Stipendien, pensionen, gratialen, beneficien geben undt austheilen mus seyn, nur dass man siehet, es an meritirten Leuten geschehe, und nicht ohne maas. Nun sind keine kinder, sondern beeydigte Leute bey solchen Regierungen, und nicht zu præsumiren, dass Sie alle noch Verstand, noch gewissen haben sollen. Die observationen sind ganz general und positive gesetzt wie auch din Anklagungen, aber warumb stehet nicht. Wo? an Wem? Wie? Wen und warumb? dis oder das geschehen, und ob par raison d'Etat, par reputation, par la bienseance ein wenigers oder mehrers geschehen

können oder mögen? Vor diesem utili und decoro aber kan kein baur und Priester judiciren und gehöret nach hoffe. Die Zeiten sind nimmer eine wie die andre, und darumb wird auch zu einer mehr als zu der andern erfodert, wornach die jenigen ihre mesures nehmen müssen, welche bey einem Regiment sitzen, und von denen zu halten, dass sie gegen raison und ohne consilio nicht alles in den tag hinein werden. Wie wollen aber bauren, burger, Priester, oder nicht wohl erzogene und gereisete Edelleute von Staatt, von Ambassaden, Commissionen, geheimen *Correspondences* (quæ in corpore politico publicorum consiliorum *anima* sunt) Alliances, Kriegs- und Friedens-Tractaten, zu *urtheilen* wissen; Woher können sie haben, was zum Schiffbau, fortification, ammunition und ander Notturfft gehøret? oder thun sie wohl einem Rath und ehrlichen Manne zur gravation zu bringen, wan Soldaten ranzioniret, oder wen sie nicht bleiben wollen, mit abscheidts gelde in guten weggelassen werden? Was die Schweden vor interesse oder damahlige Verständnis im Röml. Reich gehabt die Brehmische expedition zu thun, ist man vergessen; allein, das sie sehr schlechte haushalter müssen seyn, oder diesse grosse Commission sehr absurde dinge melde, erhellet daraus, dass sie setzet, dass zu dem selbi Kriege 19 Tonnen Goldes aufgegangen, nicht erwegende, dass eine armée von 10,000 man, als diese seyn sollen und nicht war, mit General Stab, Artillerie und allem zubehör das gantze Jahr (nach unser deutschen Capitulation geredet) bis etwan 5 tonnen Goldes könne ausmachen, da doch damahls diese leute keine bezahlung, sondern nur subsistance hatten, und der Krieg auch sehr bald ein Loch bekam. Dergleichen unfundirter Rechnungen, eingebildeten profiten und Tonnen Goldes grossen revenues solten mehr aus den observationen der grossen Commission können angemercket werden, den das

gar zu gewis, wen alle die millionen zusammen gerechnet sind, welche die Commission der Reichsadministration zulegt, und von derselben in währender minorité des Königs soll verantrauet worden seyn, daraus eine solche Summa komme, welche grösser ist, als alle des Reichs mittell und inkömste in 20 und mehr Jahren gewesen. Schweden ist aber kein land, wo Reichthumb seyn kan, und ist ein unpracticabel Ding auch von den allergluckseeligsten und Königs Gustavi I Zeiten her alzeit gehalten worden schätze einzusamlen, nun aber viel weniger zu hoffen, nachdem die Croon in Schulden sitzt, und das Regiment, wie man nun thut, geführet wird. So lange es frieden in Schweden bleibet, mag sich dieses werck noch so dabey hin halten, wo aber die Croon in einen Krieg geräth, wird sich viel zeigen, wovon harpocratiolus jetz und noch mit den fingern den mundt zuhält, glaubende, dass dieses wohl eine der Secreten ursachen mit seyn mag, warumb der Ohrten mit grossen præcaution getractet wird den Krieg zu verhuten, welcher doch etliche nicht ongerne sehen möchten, und die Taciti worte beystimmen: "Sæpe remedium unius tumultus, alius tumultus." Der König auch selbst dazu incliniret und junge Leute, welche umb ihn seyn, meinende, man der nation erlittene injurien zu revangiren und Dero gloire wieder zu restabiliren man einen neuen und bessern krieg anfangen musse, vornemlich (wie das nicht zu läugnen) eine solche feine und wohl mundirte milice auch nun in Schweden auff dem beinen, von welcher man saget vor deme niemals im Reiche mit augen gesehen worden.

Nach Teutschland aber wäre wohl meist das absehen, theils sich daselbst wieder considerabel zu machen, als wieder in das arbitrium rerum germanicarum, woraus das Reich ziemlich gesetzet worden (und nun scheint in Engelland zu seyn) zu kommen; vielleicht auch noch wegen der

dritten ursachen, die nun auch uberall in der Welt bekant ist, und davon man schreibet: "Les autres nations entreprennoit les guerres, quand elles se trouvoient assez riches pour en supportir les depences, mais les Suedois la faisoit, quand ils se trouvoient pauvres, pour devenir riches;" und der alte Salvius sagte auch das von seinem Vaterlande, wen es keine armée noch Krieg hätte: "il ne luy restoit d'autres persuations que les Topiques d'Aristote." In general aber ist wahr, qu'un grand Prince doit étre toujours en guerre contre quelqu'un de ces voisins, pour agguerrir ses sujets, les tenir toujours en exercise et se tenir en état de n'etre point surpris.

Es ist gesagt von der Schweden guten armée zu lande, und das verhalt sich also, in massen die beygelegte Lista Specificiret, wie starck sie sey, und ist achtung darauff gegeben worden nicht zu viel noch die Regimenter zu starck zu rechnen; den es sind lauter-national und Provintz Regimenter, welche von denselben angeschaft und unterhalten werden, so hoch auf dem Kriegs-Staatt stehen, und nach der Regierungsform nicht geringert, auch nicht verhöhet werden können. So ist es auch eine gar schöne armée. Alles, was der König beybringen kan, wendet er darauf. Er will, dass die Knechte nicht anders als in Englisch tuch gekleidet seyn sollen. Die Reuter nicht anders als frembde Gewehr grosse und teure Pferde mit brodirten chabraques und die Officirer nach advenant köstlich ihre mundirung haben. Viel können mit ihrer gage nicht zu kommen, und gehen darumb auch wohl davon.

So schön und starck auch nun die jetzige armée in Schweden ist, so hat sich doch befunden, wen nun nothwendig die garnisonen des Reichs damit besetzet werden, die Schweden davon gar wenig ins feld stellen können; wie es au der repartition zu sehen und aus der austhei-

lung der armée, welche noch neulich im Krieges-Rath zu Stockholm gemacht worden und mit allen Festungen und passen des Reichs, und wie viel jede nothwendig bedarf, specificiret der Liste des König-Reichs Schweden milice, zugesetzet worden. Es wird daher wohl ein abusus seyn, und den niemand glauben wird, dass die Schweden an jemand Volck gedencken zu vernegotiiren. Sie haben dessen nicht zu viel, den es mussen auch bauren überbleiben die andern zu ernehren, und auch nicht Geld zu auswertigen Werbungen. Im bremischen fangen sie damit an; es will aber nicht wohl fort, den da nicht einmahl zu reichen will, was zum ordinair Staatt gehöret, und von dem bremischen so wohl als den Pommerschen intraden (welche in den allerschlimsten Zeiten und wan sie auf das schärffeste von feinden sin geschätzet worden, jene zwar 250,000 und diese 180,000 R:thln getragen) noch täglich ein ansehnliches quantum abgehet und sich vermindert. Diese Uhrsachen, als Uneinigkeit, Unvermögenheit und andere inwendige Wunden und domestica mala des Königreichs Schweden, vornehmlich auch der Kriegs-flotte schlechter zustand machen glauben, dass diese Croon schwerlich in einen Krieg sich mit engagiren werde, es möchte den seyn, dass man Ihr mit Geld zu Werbungen und Ausrustung der flotten zu hülf käme, dessen aber muste eine grosse partey seyn. Diesen nutzen allein vermeinen sie doch von Ihrer armée in Schweden zu haben, dass sie damit Denmarck obligiren auch perpetuum militem zu halten, welches dieses Königreich nicht wenig enerviret, hingegen Schweden nicht, wo kein Soldate geworben, sondern gebohren wird und kein Geldt kostet, welches an andern Örtern nicht angehen und sich practisiren lassen will. Von andern den jezzigen Zustand des Reichs-Schweden angehenden sachen ist bekant, dass daselbst noch kein Recht fundament der Regierung,

sondern noch sehr viel in disordre sey, und nicht *viel* bessers zu hoffen, so lange die Stände unter ein ander *sich* so gar übell verstehen. Etliche meinen, so lange dieser *Kö*nig und Herr lebet, auch nichts anders zu hoffen, der sonst ein Herr, der grosse qualitäten hatt, und proben davon im Kriege gegeben. Die es verstehen, meinen, Er des S. l. Vaters maniere darinnen habe, dass Er die infanterie nicht wisse zu schonen, und solche, wie die Reutere travalliere. Er ist nicht wohl französich gesinnet, sondern mer teutsch, wozu Ihn auch animiret H. Graff B. O., *der in ausländi*schen Sachen wohl gebrauchet wird, aber den *titul* als Reichs-Cantzler nicht bekommen kan, gleich wie auch von der charge eines FeldtH:rn nichts mehr zu hören, und so wohl der Standt als die Rang geendert ist, welches etliche zum höchsten mortificiret, wie ein solches noch mit *letzter* Post nebenst bey-gelegter heutiger Rang am Hoffe berichtet wird. Er ist sehr arbeitsahm und liebet nicht sehr Ruhe, Weiber oder spielen. In Essen und kleidern ist 'Ehr gar sparsahm und hasset grosse depences, wünschet auch offt, dass er noch vollkommener, als Er sey, können erzogen werden. Die alten Reichs-Räthe und Familien werden wenig gebräucht und sind noch junge Leute, derer er sich in den consiliis bedienet, und von denen bekant, dass sie die nöthige Kennis in den affairen der Welt nicht gelernet haben. Er ist wenig in Stockholm sondern viel auf reisen und dem lande, welches die Reichs-Noth-Wendigkeiten gar sehr hindert. Käme diesem Herren heute oder morgen was zu, es sollte grosse Verenderungen geben, mehr doch zum bessern alz zum ärgern, nun nemblich wieder Erben des Reichs gebohren sind. Jetzund und so lange der Königl. und Reichs-Rath mit solchen persohnen nicht besetzt ist, als es die Regimentsform mit sich bringt, und wo die misverständnise der Stände so bleiben, als sie gegenwärtig sind,

und keine Ergetzung die jenigen wieder geniessen, welchen die Reduction und Grosse Commission alles genommen, und in den Gemüthern nicht wenig alteration verursachet hatt, ist von dennen nichts bessers zu hoffen; Car le genie de la nation, comme tous les gens de Septentrion, est fort lente à se resoudre sur toutes sortes d'affaires, mais fort difficile et tardive à pardonner.

Lista und Specification des König-Reichs Schweden National-, Kriegs-, Estats und jetziger Zeit im Reiche stehender armée zu lande, 1681 *).

Infanterie &c. &c.

*) Denna lista saknades.

Utdrag och afskrifter af bref från danska ministern i Stockholm M. Scheel till kungen i Danmark, åren 1680 och följande.

(Fortsättning från 1:sta Delen).

Scheel till kungen af Danmark. Stockholm d. 7 Jan. 1682. Her hafver for nogen tiid siiden veret udspred it synderligt rygte, mens, eftersom jeg inted förend udi gaar dets rette sammenheng kunde faa at viide, hafver Eders Kongl. Maij:tt jeg det inted for allerunderdanigst kundet berette. J de tiider, at kongen af Sverrig var saa meget svag, var hand hoss de meste i tvende dage i Rad troed i lifvets fahre og hoss folk, som inted rettelig var informeret, holdet for slett döed. Derpaa blef utspred tiidender, hvorledis at dend franske Ambassadeur, Rigens Drosten, Rigens Admiral, Greff Konigsmark og jeg hafver giort it complot, at i fald kongen var död, skulde man strax arrestere Enkedronningen og gribe heller myrde Wagtmesterne, og gifve Regeringen aldelis dend unge dronning i hände. Admiral Wagtmeister, som var her udi byen, laed kalde en haab skibsofficerer og goede venner till sig, gaf dem alle gevehr, tog self it harnisk paa under klæderne, laed hoelde bön, lugte sitt huss tett till og in summa stillede sig an, som tiimen af conspirationen paa hans lif var ankommed. Moed aftenen laed hand sadle sine heste, og sneg sig ud af Byen, till Kongsöre, hvor kongen allerede af it bref (Jeg veed inted fra hvem) om denne lögn var indtaget. Hans My:tt var strax saa lettroendis, att hand udslettede Königsm. nafn, som var öfverst Antegned for at vere Rigens Raad, som ældere Feldmarskalk en Aschenberg, sigendis der hos heel

forbittred, att hand aldrig skulde herefter beklæde noget Ære-sæde, og var det allerede saa vitt, at Königsm. Obristleut. og Majoren af Garden skulde hafve vered taget fast, hvilke begge af Königmark dae skulde vere bestukne till dette Werkes execution, og Königsmark igien af kongen af frankerige med 40,000 R:dr. Om mig sagdes denne particularitet, at jeg gik meden Peyk (?) kiole ofver min andre klæder om afftenen i Rigens Admiralens huus, hvor denne forsamling holtes. Dette er saa uriimelig sammenspunden, at it barn kunde see, at det var inted sandedt; for hvad mig angaar, da kommer jeg selden i Rigens Admiralens huss, og jeg weed inted, hvad interesse Kongen af frankerige kunde hafve derudi. Vagtmesterne giör sig en stor merite deraf, og persuaderer kongen, at deris troskab for hannem er Aarsage till dend had alle mennisker hafver til dennem. I hvilked de dog sandelig missbruger Kongens naade, og de folk, som hader dennem, anseer dem inted som troe tjenere, mens som unde raadgifvere og inted som folk, der mener det vell, mens som giör ald deris flit att giöre undersatterne elendige og deris herre forhatet. Det er ikke dend ringeste af deris adresser, at de holder hans M:ijtt altiid langt fraa Stockholm paa it enlig sted, hvor ikke af mangel af commodite alleniste ingen kand vere, mens endog saa formedelst expres forbud ingen maa komme til kongen. Mand skulde fast slutte af denne terreur, at kongens testament skulde vere indretted saaledis, at Enkedronningen igien skulde hafve Regeret, ifald kongen döde, og dend frögt af Enkedronningens arrest hafde vell inted fundet nogen troe hoss dennem, om ikke deris samvittighed haffde paamindet dennem, at de haffde i sinde at giöre dend unge dronning uret. Nu er det alt bilagt, og Konigsmark har begiert (som billigt) straf ofver angifvern af denne lögn, mens hand kand inted erholde det.

D:o d:o 14 Jan. 1682. Kungen är bättre, och som de lösa benen äro nu ändteligen uttagna, så läkes också såret; dock tror man, att han ej på 6 veckor kan komma till staden. — Drottningen väntas med första slädföre till Jakobsdal, för att der afvakta sin förlossning. På Kungsör bor man för sådant ändamål allt för trångt.

D:o d:o 25 Jan. 1682. I förrgår växlades stadfästelsebrefven om Svensk-Holländska förbundet. Kungens sår har åter brutit upp och benskärfvor afsöndrats. Man tror, att han deri aldrig får sin rätta styrka, ty benen *sitta* icke rätt ofvanpå hvarandra, emedan kungen icke stod *ut med* att låta sträcka senorna så mycket, som behöfdes.

D:o d:o 28 Jan. 1681. Den franske Ambassadeur haffver for nogle dage siden sagt till Gref Bent Oxenstjerne, at ikke alleniste kongen af frankerige hafde misbag udi den tractat med Holland, mens endog saa, at hand hafde sat sig före at tage sit interesse i agt det beste, hannem muligt var, uden at hafve nogen egard till de Svenske; og at de inted maate finde sig offenderede, om alting intet gick efter deris önske, eftersom at de forud var blefven advaret. Herpaa hafver Gref Bent med stor assurence repliceret, at hans M:ijtt i Sverig hafde forud seet alle de casus, som kunde hende, og sig derpaa bereed; dog alligevel har hand med adskillige argumenter derhoss sögt att bevise, att denne tractat var alleniste giort till de Westfaliske og Nimmejeske pacters sickerhed, hverudi hans Maij:tt af frankerige var lige saa interesseret, som kongen udi Sverrige. Med it argument formente M:r de Feuquiers at kuldkaste alt dette, i det hand sagde, at kongen af Sverrig holt for en infraction af forbemelt Tractater, at Sweijbryck saaledis af frankerige blef intaget, og som denne ligue med general Staterne var indrettet till manutentionen deraf, saa maate der ufeilbarlig concluderes af, at

dette forbund var giort mod frankerige. Nogle dage derefter udi en anden conference hafver Gref Bent gifvet forbemelte Ambassadeur at forstaa, at hans M:ijtt af Sverrig inted sagde, att dend Zweijbrykiske sag var imoed dend Westfaliske Tractat, mens ât dend var endnu udi dispute, og at mand fik at afbie decissionen, for att dömme derom med sikerhed. Som nu denne Gref Bentes raisonnement sig contradicerer, i det at hand tillförne har holt Zweijbryckes indtagelse for ubillig, og siden stiller i tvifel, som dend er det heller eij, saa har dend heller inted persuaderet dend franske Ambassadeur, som holder sig nu hel stille og tales inted mere om nogenting; hellers har Gref Bent sagt mig, at de Svenske ministrer udi frankerige hafde hid beretted, at de inted kunde finde sig udi dend froideur, med hvilken de begegnedes af Eders Kongl. Maij:tts der subsisterende Ambassadeur og Envoije Ext:r, i det at dennem ingenting hverken af dend ene heller dend anden communiceredes. Nar de talte med M:r Hoeg, sagde hand, at Meyercrone hafde alting under händer, og nar de kom till M:r Meyercrone, fik de till svar, at hand sig, forend Ambassadeuren var bortreist, med ingenting befattede. Og som hans M:ijtt af Sverige var heel fortroelig med Eders Kongl. Maij:tt, saa viste hand inted, hvorföre Eders Maij:tts Ministrer i frankerige vare saa reserverede og i ett og andet (særdelis med Churförste af Brandenburg) Eders Kongl. Maij:tt uden nogen part deraf at gifve, laed negotiere, og for fremdelis att gifve hans M:ijtt af Sverriges troehjertighed till kiende, skulde hand notificere mig, at Ambassadeuren Bjelke hafde faaet ordre sig paa hjemreisen at begifve, saa snart hans Maij:tt af Sverrig hafver erfahret, at M:r Hoeg var tillbagekaldet efter dend giorte aftale begge Ambassadeurerne paa en tiid at avocere. Jeg takede paa Eders Kongl. Maij:ts vegne for denne notification, mens paa

det, at hand inted skulde troe, at jeg tog hans compliment an för rede penge, saa sagde jeg hannem, at jeg for meère end treij maaneder siden viste Hr Bjelkes tillbagekaldelse, og at i gierningen Eders Kongl. Maij:tt var hans Maij:tt i Sverrig obligeret for communicationen af dend sist med Holland sluttede tractat, omskiönt at det först var skeed efter, at dend allerede var slutted og fra adskillige fremmede steder beretning derom indkommed.

(Uti slutet af Januari reste Scheel till Kopparberget, under hvilken tid Börre Kragh förde *brefväxlingen*. Den 11 Febr. var Scheel redan åter i Stockholm.)

D:o d:o 11 Febr. 1682. Dend store commissions desseins, som ere saa witudseende, og saa at sige gruelige at betenke, for deris qualitet, mengde og förtjenister, som det angaar, lader nu ingen mere i tvifel, at de jo till dend yderste rigeur skall pousseres. Der er giort en begyndelse derpaa i disse dage, i det at hans Maij:tt i Sverrig har assigneret Banken de liqviderede regenskaber, som Rigens Raadet er blefven skyldig at betale efter dend store commissions dom; og om endskiönt det er ikkun en liden deel af det, som staar tilhage, saa kand mand dog af denne modo procedendi nogenlunde slutte, hvorledis med det öfvrige skall forfares. Udi dend post, som nu skall strax betales, er ikkun 32 Rigens Raad interesseret og belöber dend sig 20,800 Daler Sölfmynt. Det er for deris samtykke, som de har gifvit till donationer. For exempel; Aschenberg blef lofvit af s. l. kong Carl Gustaf it stykke godts till foræring, hvorpaa hand ogsaa hafde kongens hand. Regeringen har efterkommet det, og alle de Rigens Raad, som har consenteret derudi, er obligeret till at betale Godses interesse fraa dend tiid, det er blefven alieneret fra kronen, med 6 procento, rente paa rente; Dette belober sig till forsagte 20,800 D:r S. mynt; de andre penge, som fordris,

blifver lagt paa dem, som har verit i Collegierne; og for it exempel kand jeg anföre, at der prætenderes tyfve tönder guld af Krigs-Collegio allene; mens denne post er inted end liquideret. Siden skall Raadet citeres till at svare for sig, om de engros har administreret Riget i minoriteten som troe formyndere og ærlige patrioter burde at giöre.

Gref Königsmark har nu faaet ordre sig strax till Pommern at begifve, mens hand begierer först at faa middeler udi handen, hvorvid hand kand sette provinsen i defension og ville ogsaa gierne vere fornöijet for halftredje tönde Guld, hvormed hand kronen hafver forstrakt.

Hans Maij:tt af Sverrigs been er endnu inted aldelis tillæget, hvilked forhindres af de löse ben, som endnu udkommer; Dog formener mand, at hand vell kunde i disse góde veije lade sig hidföre, om ikke de personer, som er hoss hans Maij:tt, ofvertalte hannem derfra for diss bedre at kunde komme til deris maal, og er det vist, at de, som drager till Kongsöre for deris affairer, har umage at faa hans Maij:tt att see, undtagendes de folk, hvilke (om jeg saa tör sige) ere nu paa moden.

D.o d.o 15 Febr. 1682. Alting er her helt stille og de her Værende Ministri ere inted synderlig occuperede. Dend Engelske Envoijes negotiation er heller inted kommed viidere for den project af Commercy tractat, som hand har indlefveret, her hidindtill veret examineret udi commercy-collegio, hvor jeg erfahrer, at allerede resolution og Svaret skall vere forferdiget, skicket hannem ogsaa, saa snart hand fra Koberbierget tillbage kommer, skall insinueres. Mens, som de Engleskis begerringer streker sig meget Viidere, end de Svenske vill indvilge, saa blifver der vell ingen slutt derudi saa snart. De hafver her inted hasted meget med deris beskeden, for de har fundet de Engliskes con-

duite heel irregulier, i dét, at i steden for at *gifve et project* af it Venskabsforbnnd, som bör at vere fundamentet, de har kun præsenteret deris prætentioner i Commercy-Vesenet, hvilket er saameget diss seldsommer, som Sverrig har nu ingen allience med Engelland, efter at dend sidste for mere end tu Aar siden er expireret. Kongens af Sverrig been er vell inted aldeliss tillæget, dog alligevel er hans May:tt saa frisk, at hand med hielp af en kiep kand gaa, og har hand alt veret ved Strömsholm, som er 3 mile fra Kungsöre. Slederne var alt udskikked *till* hidreissen med hestene, mens de ere igien *tilbage kommed*, saa mand nu inted veed, nar mand Hoffvet har att *vente*. Til med har hans Maijtt foretaget at adjustere derude dette aars Staat, hvilket i det ringèste en fiorten dages tiid behöfves.

D:o d:o 18 Febr. 1682. Eders Kong. Maij:tt er vell allerede bekient, at dend Pommerske Cantzeler Wolfrad er till Berlin forskiked. Hans forretning bestaar udi at tractere ofver dend dispute, som er ofver en salthandel, som Churförsten udaf Brandenborg vill oprette; og lade det gaa forbi Stetin paa en Branche af Oderen uden at betale nogen Told; og som det har intet veret practiceret för, og de Svenske siger Stettin af Arrilds tiid at hafve veret en stapelstad, saa holder de her derfore, at dennem skeer förnær. Hand skall derforudan hafve i befalning at adjustere Grents disputerne imellem det kongl. Pommern og det Churforstl. og for alting at erfare Churförstens sentiments wed disse conjuncturer, hvilke mand her formener at vere aldelis for frankerige. Uden de store præsenter, som ere bekient at vere giorte till det Churforstl. huss og till alle betjente, skall (som hr. Orensted mig har sagt) Hofraad Fuchs dend tiid, hand paa bagreissen fra Danmark kom till Hamborg, hafde bekommet af du Pré, fran-

ske kiöbmand sammesteds, 6000 till foræring. Dend franske Ambassadeur her Marquis de Feuquieres bereder sig paa at drage bort till Paaske, till hvilken ende hand allerede sit huss till dend tid hafver opsagt.

D:o d:o 22 Febr. 1682. Af dend difficultet, som findes at faa de 20,800 R. Solfmynt — som er det förste, som fordris af Rigens Raadet, kand mand slutte, hvor umueligt det vill blifve, at presse det andet af dennem. Der har ingen indfunden sig med betalningen uden Gref Niels og Gref Johan Stenbock. Midlertid er i dag dend sidste dag, som de har dilation udi och mand faar at see, om de vill træde till Efter kongens befalning strax at auctionere Jordegotsene og hussene her i Stockholm. Dend fornemste dessein, som dend har veret att blifve de gamle Rigens Raad löss, saa begynder dend nu ogsaa at eclattere. Mens som kongen af Sverrig er af samvittighed, saa skall hand giöre reflexion paa en Æd, som hand har giort till sin kröning, hvarvid Rigens Raad har store privilegier, og inted saa let kand ilde medfahres; saa bruges der under handen folk, som siger till en deel af Raadet, at om de godvillig vill tage deris afskeed, saa begier kongen inted viidere af dennem. Der er ingen, som Jo gierne vill forlade dend titul, som nu er ikkun Chemerique og forhadet for at conservere sine Middeler Og derfore skall dette vell gaa an; mens der er de, som troer, at ner de först har sagt sig af med deris bestilling, saa blifver de exponerede till at blifve endnu verre tracterede. En af Rigens Raadet sagde mig i gaar, at det kongen bad dem i Venlighed og raadede dennem at qvittere deris digniteter for at conservere deris Godts, og at hand mente siden inted at giöre imoed sin Æd og forsynde sig imod Gud, nar hand gjorde alt det, som hans fattede Had till dennem hannem kunde indskyde, kom hannem for, lige som at en satte en Pistol paa

struben af en, som inted hafde, hverken Gevehr heller styrke till at försvare sig, og kom hannem saaledes till att gifve sin Pung og sine klæder, Undskyldendis sig siden for dommeren, att hand inted hafde taget, mens at det var hannem altsammen gifvet. Rigens Admiralen har alt begiert sin Afskeed og her Gustaf Kurk og Claus Rolamb presseres mere end nogen anden dertil. Hvad desperation det foraarsager, er lætt at slutte, og jeg frögter, at om Sverrig kom snart i nogen vitlöftiglied, skulde mand see mange her i landet, som inted skulde græde derofver.

D:o d:o 4 Mårs 1682. Eders Kongl. Maijtt allernaadigste befaling af d. 21 Febr. fick jeg uti forgaars og var, uden at forsömme viidere tiid, udi gaar hos Gref Bengt Oxenstjerne for at berette hannem, at dend hoss Eders Kongl. Maijtt subsisterende Envoije Extraordin sig her og der skall hafve ladet forlyde, som at Eders Kongl. Maijtt tillige med hans Churför. Durchl. af Brandenborg en ser dessein imoed Sverig skulde forehafve, og at till denne ende store præparatorier baade till Wand og Land blefve giörte; Mens som at Eders Kongl. Maij:tt paa ingen maade hid intill med sine gierninger hans Maij:tt af Sverrig nogen suspicition om sligt hafver gifvet, saa haabedes hand, at sligt inted skulde findes mindere uden troe end uden sandhed. Derforuden hafve Eders Kongl. Maij:tt enda ladet notificere Arrsagen, hvarfore hand denne equipage at giöre var beveget, saa at Eders Kongl. Maij:tt hafde goed foije sig ofver bemelte den Svenske Envoije ugrundede foregifning at besverge, formodendis dog, at hans Maij:tt af Sverrig denne hans conduite icke alleniste inted skall approbere, mens endog saa, at hand skall beordres fremdelis ingen tidender at utbrede, som kunde vere till præJudits af det venskab, som imellem begge Eders Maijtt er giort,

og

og som Eders Kongl. Maij:tt paa sin side uryggeligen at holde og med ald fliid at cultivere sig hafver foresatt. Herpaa replicerede Greff Oxenstjerne, at Welling i alle sine relationer sig inted anderledis loed forlyde en med stor discretion om alt det, som andre kunde söge at vilde indskyde hannem om Eders Kongl. Maij:ts Armement; Og att hand enda for kort tiid siden skulde hafve hid beretted, at particulier folck hannem ved brefve hafde notificeret, at hand hafde at see sig for og inted giöre Kongen af Sverrig for store forsickringer om Eders Maij:st Wenskab, eftersom at der var store desseins for i Danmark imoed Sverrig. Mens at hand (Welling) for sin deel inted troede det, eftersom dend goede acceuil, som Eders Kongl. Maij:tt giorte hannem, og de protestationer af det bestandige Wenskab paa Eders Maij:tt siide hannem langt anderledis forsickrede. Midlertid sagte Gref Bent, at Welling skulde anbefahles sig sligt discourser at undholde, hvilcke dog uden tvifvel var skeed af hannem som af en Ministre, som tidt er obligeret till at sontenere en anden mening end dend, som hand i gierningen hafver, for at faa sandheden at viide. Wiidere continuerede Gref Bent, at, som hans Maij:tt af Sverrig ingen misstanke hafde ofver Eders Kongl. Maij:tt flodes udrystning, at Eders Kongl. Maij:tt heller ingen skulde hafve ofver det, at hans Maij:tt af Sverrig till dette foraar en esquadre af sine skibe till sine hafnes sickerhed equiperede. Jeg erindrede ogsaa om min indgifne memorial, paa hvilken hand lofvede, att jeg inden kort tiid beskeden skulde bekomme.

Kongen af Sverrig ventes inted hid udi et langt tiid, og mange troer, at Dronningen skall ligge i Barselseng paa Strömsholm. Dend confusion, som nu er i Stockholm, holder kongen herfra, indtill at alting blifver hafvet efter

hans villie; mens allermest deris interesse, som gierne seer kongen paa it sted, hvor de er allene med hannem. Denne kongens absentz er icke alleniste Aarsage, at alle affaires gaar langsam, for de skall först communiceres fra kongsöre herhid, og siden herfra igien till kongöre, mens end ogsaa er det særdelis incommoditet for de fremmede Ministri, for vii lefver her som i et udörcken, hvad voris function angaar, mens kongens fraverelse og alle folckes mecontentemens her paa en gang ophefvet ald societet, hvorved mand har stor moije at penetrere i allehande, som conversationerne kand aabenbare. Saa vit veed jeg dog vell, at der arbeydes med störste fliid paa dette Aars Staat, hvor en hver, som behöfver nogot til sit Gouvernement heller till det, hannem er fortroed, indgifver memorialer derpaa. Udi flodens verk skall der ogsaa allerede vere gaaerd resolution udi og dertill assigneret udi Aar 600,000 daler Solfvermynt; Admiral Wagtmester lofver miracler, og at hand till denne sommer vill equipere 30 Capital Orlogsskiebe og skafve 10,000 Matroser. Der arbeyder ogsaa med ald fliid att forskaffe musqueterérne egene gaarde saa vell, som Rytteriet hafver, og at matroserne skall faa det samme; paa det at altid kand vere it viss tall paa alting. Jeg sender herhoss en lista paa national Regimenterne, saaledis som jeg den for denne gang kand skicke; for hvad Infanteriet angaar, kand jeg inted end viide, hvor stercke it hver er. Somme er blefven meget og somme mindre ruinerede i förige krig, og som Obriste Hassferd kom först igen i forgaer, som en stor deel deraf effter denne siste udskrifning har mynstret, saa har jeg inted egentlig erfarit alle circonstantierne deraf.

Forleden torsdag var Senaten forsamled, og er der gaaed noget vigtigt for, dennem self angaaendes; hvad det egentlig er, kand jeg inted forsickre; mens dend chagrin

hvor udi jeg saa nogle deraf samme dag, gaf vell tilkiende, at det inted var en god dag for dennem. Somme mener, at kongen loed dennem sige, at effsersom at de vare convincerede med saa offentlige forseelser, at hand inted lengere kunde anbetroe dennem dend bestilling, som de hafde, og at derpaa en stor deel af dennem, som har veret i minoriteten, skulde uden viidere process retirere sig; dog med slig vilkor, at kongen for deris æris skyld vilde tilstæde dennem at tage self afskeden; andre siger, at dennem er proponeret at quittere titul af Rigens Raad, og at tage dend af kongens Raad; og at alting, som de udi den store Commission ere tildomde, skall effterlades dennem, om de giör det med goed grace. Faa dage vill aabenbare det.

D:o d:o 8 Mars 1682. Hellers, Allerr.aadigste Herre og konge, er her en stor Allarm i byen om ny krig, hvorom jeg inted tilförne har villdet tale, eftersom at det var kun it raab iblant folk, som håfvde ingen viidenskap om affaires, mens i gaar var jeg i en Rigens (heller kongens Raads, som det nu heder) hans huss, hvor jeg fremfor andre steder pleyer at vere familier og vel moed taged. Der sagde fruen mig, at hendis mand hafde sagt hende, at hun mig med goed maner skulde gifve tilkiende, at jeg intet mere vilde komme deris husset, efftersom hand var soupçonneret at hafve nogen sær intrigue med fremmede Ministrer; og som det i denne tid var nödig at see sig vell for i alting, saa var hand tvungen till att tage denne præcaution for sin sikerhed, helst eftersom der taltes om ny krig mellem Danmark og Sverig. Dend fransösiske Ambassadeur vilde hun giöre dend samme compliment, som var der tillige med mig, mens gick noget för derfra; mens som hun inted var saa vell bekient med hannem som med mig, kunde hun inted resolvere sig dertill. Det blef inted

derved; Örensted, som jeg var hoss strax derefter, gaf at forstaa, at de publique affaires gik inted efter önske, Og at Welling i Kiöbenhafn var notificeret, at Eders Kongl. Maij:tt stoed paa slutt med frankerige, og at hans troupper marcherede ad Tyskland, saaledes at nar de ofverlagde alting med de menacer, som franckerig dennem hafde giort med Eders Maij:tt og Churförstens af Brandenborgs fiendskab, kunde de inted gott deraf Augurere. Jeg replicerede, at Eders Kongl. Maij:tt dennem allerede hafde ladet notificere Aarsagen, för hvilken hand laed *equipere* sin flode, og hvad dend franske allience angik, da *viste* jeg ingenting deraf. Mens at jeg vell erindrede mig, at *for it* longt tag siden M:r Welling hafde temoigneret nogen missnöje ofver en negotiation, som hand mente hafde veret for med Eders Maij:tt og kongen i frankerig, og at hannem var gifvet att forstaa, paa det at hand ingen Aarsag hafde at klage, eftersom de Svenske ministri i frankerige hafde gifvet tilkiende, att Hans Maij:tt af Sverrig self persisterede i dend resolution at tractere med frankerige. Herpaa igentog Hr Örenstedt, at det vell var sandt; mens at det burde at communiceres og giöres communicato consilio; paa hvilked jeg igien svarede, at, som jeg var forsikret, at Eders Kongl. Maij:tt inted forehafde imoed hans Maij:tt af Sverigs interesse, saa tviflede jeg inted heller, at, om der var en tractat for med frankerige (for jeg viste inted deraf), at dend jo blef meddelet, saa snart som dend blef slutted. Som Hr Örensted formente, at jeg med denne expression vilde gifve en straeg ofver dend Maade, som de her omgaade Kongl. Maij:tt i Hollanske tractaten slutt, saa gaf hand at forstaa, at, eftersom det hafde veret saa innocens it verk, at mand inted hafde troed, at det behöfvedes att hasta sig med dets communication, som af en sag af ingen consequence. In summa, her troer og

frygter de krigen, og dend gemene mand löber saa gale dermed, at jeg frögter, om den noget mere deri confirmeres, at jeg maatte finde effecten af deris insolentz. Det, som jeg Eders Kongl. Maijst i min seniste allerunderdanigste relation berettede, om Rigens Raadets forsamling, og at jeg den tid inted viste, om det var for at quittere Rigens Raadetz titul, heller for att casseres aldelis, Derom kand jeg i dag tale med visshed. Begge disse propositioner heller befallninger er dennem forestillet. Hvis Aarsag og maade Eders Kongl. Maijtt uden tvifel skall vere angenehm at fornemme. Dend tid denne sidste associationstractat med Holland blef slutted, blef det Rigens Raadet inted communioeret, forend alting var till ende og klar giort. Derofver skall en haab af Senaten hafve besverget sig her og der, som at det handledes imoed Sverrigs lov og moed deris particulier autoritet og prærogativer. Kongen, som veed alt, hvad der giöres og tales, og, som gemenligen tilgaar, langt mere end sandheden, er blefven meget fortræden derofver, og har forleden Torsdag formedelst it bref til Raadet, som Gref Bent dennem forelæste, gifvet tilkiende, att, som hand hafde i sinde at lade ald verden viide, at de inted partagerede hans autoritet, mens at de var hans Raad, som hand tilspurde og communicerede, hvad hand vilde, og inted viidere, saa loed hand dennem notificere, att de skulde beholde deris rang og præminents, mens at de herefter skulde nöijes med titul af kongelige Raad og retranchere Rigets. Det andet angaendes, saa har hr Claees Flemming gifvit dend storste deel af dennem at forstaa, att, eftersom det nu stoed derpaa, at stenderniss commission skulde træde till att dömme deris holdene conduite udi minoriteten, og de letteligen kunde slutte, at de intet got hafde at forvente sig; saa vilde hans Maijtt (for att lade see, att hand intet hafde saa stor lyst

till at forfölge dennem, som de udbredde) vere *fornöijed*, om de vilde bede om forladelse for deris forseelser, og retirere sig. Jeg ved endnu ingen, som har giort det, uden Rigens Admiralen; dog ved jeg inted, om hand har bedet om forladelse. Det er det beste Partij, de kand tage, og som jeg daglig mere og mere penetrerer i alle sagerne, saa har en del deraf fortjent mere straff, end jeg nog tiid tilforne hafde troed. Mens nar mand vill examinere alting med rigueur, hvem er da uskyldig? Der er well ingen, som kand rose sig att hafve saaledis tjent sin Herre, at hand jo enten af försommelse, heller ofverilelse, af uforstand, heller ald for stor ifver, har begaaed nogen faute; og er dend vane, de skall hafve i Engeland, inted urimmelig, at ingen bestilninger nar de, som dennem har beklædet, tager afsked, begierer de ogsaa en General pardon for alle deris *forseelser*, i hvor vel at de end hafver tjent. Om endskiönt at det inted er maner i Danmark, saa finder jeg mig dog skyldig at bede Eders Kongl. Maij:t om forladelse, om og inted alle parterne af min skyldighed har efter kommed. Mens, som jeg aldrig har feijlet, enten af goed villje heller troeskab, saa haabes jeg, at Eders Kongl. Maij:tt intet heller skall fattes paa godhed for mig og stetze blifve mig en Naadig Herre, som jeg skall forblifve Eders Kongl. Maij:tt Allerunderdanigste og troe tjenere.

D:o d:o 15 Mars 1682. Jeg maa bekiende, at de Svenske lider meget, en deel af de resolutioner, som en deel af redsel, en del ved intriguer er tagne paa nogle Rixdage, ogsaa af meget, som skeer langt anderledis, end det har verit resolveret af Stenderna i. Mens skaaningerne, som er ulykelige nok, i det at de ere komne fra deris naturlige öfrighed under folk, som aldrig blifver dem goede; de hafve en aldfor elendig Skæbne, om de inted maate beholde de friheder, som dennem ved cessionen er tilsagte. Paa de

andre poster, har jeg faat atskillige resolutioner, som ere goede og adskillige, som inted determiner nogot, som Eders Kongl. Maijtt allernaadigst af min seniste rapport og hossfölgende Kongl. Svenske Ordres har kundet fornemme.

I dag har der endelig skuldet blefvet giort begyndelse at exequere i de Rigens Raads husse, som inted har indfunden sig med afbetalningen af de 600 D. Sölfvermynts augment paa deris gage. Med at take af og bede om forladelse for deris forseelser skall ogsaa nogle allerede hafve præsenteret sig; med bekiendelse, at de hafde paetaget sig, det de inted hafde resolveret sig till, om de ikke hafde funden sig noget skyldig; for en goed Samvittighed gifver it got moed — Og om de hafde dend, burde tusinde döed at vere dennem mindre förtrædelig end slig en bekiendelse.

Hans Maijtt af Sverig har paa ny haft ett fortrædelig tilfald i sit been. For nogle dage siden, der hand skulde forbindes, befoel Badskerern en af hans Svenne (som var nærverendis), att hand skulde dyppe det plaster, som skulde legges paa kongens Been i it Wand, som dertill var beredet; Mens Svennen tager feijl, og dypper det i it andet Wand, som var sterkt og bidendis. Plasteret blef saaledis paalagt, og stoed kongen treij dage ad rad stor smerte ud; og som man troede, at det var foraarsaget af de lösse ben, blef dette Plaster inted aftaget. Endelig treij dage derefter blef det baand oplöst, og fant mand, at kiöddet var ædet op omkring Saaret, hvilked var blefven dobbelt saa stort som tilförne.

D:o d:o 22 Mars 1682. I de particulier forretninger gaar det ikke it korn beder; for en del maa mand lenge sollicitere, förend mand kand faa resolution derpaa, og en deel bliffver resolutionerne satt saaledis paa skruffver, at de synes mere at vere gifne till at hindre end till at slutte. Og nar mand end faar dem paa dend maade, som de kand be-

gieris, saa difficulterer heller forhindrer executores selff deris fuldbyrdelse. It considerable exemple deraf har sig for faa dage siden hendet, i det at Baron Winterfeld, som strax efter krigen er blefven mitteret i noget Gots, hvor hand hafver stor rett till, er igien blefven deposséderet af Staalarmen, som er Lantshoffding i Östergylland, hvilked tvende kongelige Ordres till hannem icke har kundet remediere; Og endelig, har jeg nu nylig udvirked dend tredje, hvilken var saa absolut, som jeg dend kunde begiere, og dend tiid her Winterfelds fuldmegtige dend till Lantshofdingen ved en Notario laed presentere, swarede hand atter, at det var Kongen ilde forebragt, og at hand först wilde giöre en anden rapport derom, förend hand det vilde exequere. Om hand giör det af hans egen dristighed, heller om hand underhanden weed, at hand inted har fornöden at lyde slig ordres, det lader jeg staa derhen.

Hvad sig siiden Her GeheimeRaad Gotske von Buchwaltz allerunderdanigste rapport anbelanger, da læste jeg dend for Gref Bent ord fra ord; Og sagde hand, at hans Mijtt af Sverrig giorde ingen facit paa alle de bruits, som fra alle steder hannem tillkom, og at hand forlaed sig paa Eders Kongl. M. Wennskab; hand sagde dertill, som en espece af confidence, at dennem har ogsaa blef buden adskillige conditioner till for at giöre it og andet; mens som hans M. af Sverrig wilde sancte holde sin parolle, saa vilde hand ikke en gang Lyde derefter. Hvad Churförsten af Brandenborg angick, saa saae hand inted, Hvad nytte hand for sin deel sig af nogen ruptur kunde forvente wed disse tiiders conjuncturer; Og endelig, att hans Mijtt af Sverrig skulde af ald efne evitere att offendere nogen; Mens om hand blef angreben, haabedes hand at vere i Positur at forsvare sig. Hvorvell at Gref Bent sagde det med god façon, saa kunde jeg dog grandgifveligen merke hans inder-

lige alteration; og sandelig, hand har taget sig it stort forsvar paa; for hand gaar ikke alleniste fra de gamle Maximer, som Sverrig tilforne har haft og som har veret approberede og Redlige holdene, særdelis i Regeringstiiden, mens endog saa fra de nyere maximer, som blefve etablerede af Johan Gyldenstierne; saaledis, at ald dend skade, som deraf kand voxe, vill blifve satt paa hans Regning. Mange, som formedelst deris particulier ulycke lidet passer paa deris fædernelants algemene Velstand, skulde gierne see, at det maatte gaa ilde till, en dell for att blifve fornöijet af hefft, som de self inted har kraft til at lade see, og en deel for at kunde louere deris gouvernements kloghed ved oppositionen af de nyeste maximers falskhed og skadelighed. Det er vist, at Hoffvet inted er bangere for noget end for krig; for omendskiönt at her er en stor landmilice og mende af Matroser, saa er det dog kun folk, som subsisterer i landet hos bönderne, og er saa at sige bönder self; mens nar det skall marcheres, hör der andet till, og kongen er aldelis uden penge; de Tyske provincier ilde forseet, lidet sikkerhed om undersatternis affection, og mig er sagt af en troeverdig person, at Wagtmester inted er capable at sette ofver fiorten Orlogsskibe i Söen med dend tilbehör, som er fornöden. Deris hele kort frygter de, skulde vere dennem forkast, om de nu kom i urolighed for deris intention var denne: först, at drage paa deris siide dend störste deel af de puissences, som har accableret dennem i denne sidste krig, paa det de ikke maate falde igien i dend inconvenmient at erklæres for rigets finder, og angribes af alle de, som er Jaloux ofver frankerigs nærverende Magt. Derved meente de igien at indflike sig igien i dend gamle affection, som de har haft i det Romerske Rige, hvoraf der er kanske her og der endnu nogle gnister tilbage; og frankeriges assistent holdes af dennem for saa

eloigneret og for saa douteux, at de inted vill mere forlade sig derpaa. Dertill kommer en particulier auersion, som kongen har for franske vesenet; og har her considerable folk af hoffet sagt mig, att ihvorvell det syntes, att frankeriges allience hafde appuyeret dennem udi dend sidste krig, saa maate mand dog bekiende, at frankerigs Wenskab haffde bragt dennem först i fahren, og at de inted hafde i deris dage hafft en insolenter Allierede; (med disse samme ord) og at de mere hafde verit dets tjenere end deris Bundsforvant, for dennem blef dagligen love foreskrifvet. Denne med frankerige for dend siste krig sluttede allience blifver ogsaa en af de considerableste Poster, som Rigets Raadet skall tiltales for af dend store commission, hvortill de mener her med saa meget dissbedre maner at kunde gelange, som at tj andre Rigens Raad sig Hautement derimoed har opponeret og med en skriftlig protestation derimoed med deris händer undertegned, ikke alleniste gifvet tilkiende dend missnöije, som de hafde deraf, mens endog profetizeret en haab inconvientzier, som Sverige deraf skulde tilvoxe, af hvilke en stor deel skall hafve indtreffet. For det andet har deris forslag værit, at sidde formedelst appuyen af disse alliencer en tiidlang udi Rolighed for at adjustere Regeringen, som kongen dend vill hafve indretted, og for att samle penge ved en stor menage, og endelig for att sette alle frontierne, de tyske provincier og floden i goed postur. Nar alt dette var giort, er der well ingen tvifvel, at jo Kongen af Sverige skulde tage dend förste goede leijlighed for at agere; hvilked er læt at see af dend store inclination, som hans Maijtt hafver till Krigsvesenet, hvortill hand ogsaa alldelis applicerer sig, og, om hand end arbeijder i andet, saa er det ikkun, fordi hand holder det for nödvendig till att befordre dend rette inclination, som hand hafver. Jeg haabes, at Eders Kongl·

Maijtt inted skall unaadig optage, at jeg saa vitlöftig opsetter alle disse ting, for det kand offte tjene till mere oplysning, at mand ved regenternes humeur og maximer, end marcher af troupperne, helst efter som det ene let erfahres, som en ting, der er aabenbare og en hver kand berette, mens det andet kand inted viides uden af dennem, som af tiiden og nöije observation derom er informerede.

Wii tör nu inted mere vente at see Hoffet her, förend hendis Maj:tt dronningen er forlösset, för omendskiönt at wognene og hestene ere didsendte, saa fornemmer jeg dog, at der er hented provision udpaa en lang tiid, og at adskillige bekiente ere didkallede.

D:o d:o 29 Mars 1682. Midlertid, Allernaadigste Herre och Konge, er det inted saa sicker i deris tanker, som udi deris ord, og anten det er en effect af deris onde samvittighed, heller af deris naturlige misstroe till alt det, der kommer fra Danmark, saa holder de sig forsikrede af ny krig. Her er kommed derforuden it bref, som Obriste heller General-Major Wanghelin har skrefvet fra Wismar till feltmarskalk Konigsmark, hvorudi hand notificerer hannem, at udi det samme oijeblick, som hand vilde slutte samme skrifvelse, kom der tiidender, at Eders Kongl. Maij:tt hafde forbudet ald tilförsel till Wismar fra Danmark og Holsten. Mens jeg har sagt dennem her, at mand fik at vere gal for at troe det; for om det var saa, at Eders Kongl. Maijtt hafde noget i sinds moed Wismar, da skulde det vere en underlig blocade, som ikkun skulde bestaa i hinder af commercien med Danmark og Holsten, imens de hafde hele resten af Werden Aaben for sig. Hellers löber her nogle tiidender, hvilke jeg inted kand underlade allerunderdanigst at berette, omendskiönt at jeg inted har dennem fra sae goed en hand, at jeg derom skall kunde forsikre; det er, om nogle Orlogsskibe, som de her fra Holland skall

forvente, og som med det förste sig i Carlscrone skall instille; det andet om en remise af toe hundrede tusinde Rixdaler i ligemaade fraa Holland. Dette siste er mig sagt af 76 *), hvilken, som hand hafver ingen particulier communication af affaires, kand mand inted aldelis slaa sin liid dertill, mens hand har dog vell saa megen kundskab om det meste, som passerer, at det af hannem kand vides; det andet, er inted fra saa sikkert it sted. Mens nar jeg giör reflexion paa discourser, som uforwerendis i raisonnemens ere faldene, siden denne Hollanske allience her foreweret, og hvorledis jeg her og der har remarqueret, at deris Sikkerhed till Söes har inviteret dennem till dette Wenskab med GeneralStaterne; hvilke uden tvifvel inted troes at haffve faat det Svenske Wenskab af en bar genereux liberalitet, mens at de dend vell har maated kiöbe; saa kommer jeg nesten i dend Tanke, at der er slutted noget mellem Swerig og GeneralStaterne, som inted er Eders Kongl. Maijtt communiceret. Jeg tvifler inted, at Jo fra Holland beder underrettning derom kand vere gifvet; Inted dessminder har jeg vildet allerydmygeligst referere, det jeg deraf ved, paa det at it korn af sandhed fra Sverrig og it andet fra it andet sted kand tjene till diss beder oplysning; og Eders Kongl. My:tt med sit höijoplyste Jugement af alle de fra adskillige steder indkommende relationer extrahere sikkerheden deraf. Det Eders Kongl. Maijtt mig herfra tillbage og till en anden emploij udi hans tjeniste at kalde mig allernaadigst tillkiende gifver, kand jeg inted andet til svar, end at jeg skall holde mig lykkelig at tjene Eders Kongl. Maijtt, hvorudi hand mig holder for dygtig, og at jeg med min iffver og Vindskibelighed skall söge at reparere det, som fattis paa min capacitet.

*) En chiffre, hvars betydelse utgifvaren ej förmådde utleta; men som kanske är Olivecrantz.

D:o d:o 1 April 1682. Dend Allarm om krig tager daglig till og alle de Argumenter, som mand derimoed kand anföbre, gifver mere Aarsag till Mistro. Well er det sanden, at Gref Bengt inted lader sig merke dermed, mens mange sikere Conjecturer persuaderer mig, at hand er paa dend samme Weij, som de andre. En ting, som Jeg har fornummed, kand Jeg inted forbigaa att lade Eders Kongl. Maij:tt allerunderdanigst Wiide om en discours, som er holdet iblant nogle folk af Hoffet, og som efter alle omständigheder inted synes att vere uden grund. Det er en raisonnement, som er holdet ofver disse Tiiders conjuncturer, hvar de har satt for fundament en allience mellens Eders Kongl. Maij:tt, hans Maij:tt af frankerige og Churförsten af Brandenborg till Sverrigs skade. Derudi præsupponerede de, at Sverrig inted skulde angribes uden i de Tyske provintzier. En deel for det saaledes bedre quadrerede med dend franske Allience; en deel fordi, att mand troede, at Eders Kongl. Maij:tt inted skulde vilde exponere sig udi Skaane, hvar Sverrigs heele magt altid kunde vere tilstede; mens heller attaquere de Tydske provintzier, som ere ilde forseet med ald tilbehör, helst eftersom dend Svenske flodes Svaghed dennem ald succurs beröffver. For att separere denne skade (blef i samme raisonnement anbragt) skulde hans Maj:tt med ald Sverrigs magt angribe Norrige, og der giöre sig betalt for dend skade, som hand lider anderstedts. De giör her, hvad de kand ofverkomme, till deris militzes indretning, og lader, som at de hafde en viss krig paa halssen. Med Hans Maij:tt af Sverrig skall det endnu inted vere synderlig. Skaden udi benet vill ikke allenīste inted læges, mens dend begynder pae ny att gifve Pine og at viide sig ud, hvaraf mand slutter, at der er lösse been tilbage. Hendis May:tt Dronningens Opbrud fra Kungsöre menes icke dissminдre at skulde gaa for sig

tillkommendis Mandag, og hafde det landske alt veret skeed, om ikke hendis Maij:tt hafde imoed satt sig Medicorum deris raad og altid self önsked at förblifve hoss kongen af Sverrig.

D:o d:o 12 April 1682. Mand formoeder, at Hans Maij:tt, af Sverrig i faa dage effter Paaske hid til Byen ankommer, hvilked hand baade deris Maijtt:r Dronningerne hafver tilsagt; om icke den viderverdighed, hand har for at vere her, forend Store Commissionen alting effter begiering har fuldendet, hannem derfra tilbage holder. Udi Lang tiid har Eders Kongl. Maij:tt jeg om dens fremgang inted tilskrefvet, for der dommes daglig mange Sager, som inted stoer magt paaligger, som dog blifver *Considerable*, nar de kommer i et. I gaar blef Rigens Raadet dömt till at betale 700,000 daler Sölfmynt for en og anden prætention, som mand hafver paa dennem, Og der blef ofvergiffvet 8000 (?) Casus, paa hvilke de endnu skall svare, hvaraf tj strax blef foretaget, till at dömme med störste leilighed.

Scheel till Danska kansleren. Stockholm d. 19 April 1682. Il semble, que depuis, que S. M. m'a rappellé, les affaires aijent entierement cessé. L'absence du Roy et celle de M:r le comte d'Oxensterne nous fait vivre comme a la campagne, a l'egard des affaires. M:r d'orensted dit, que toutes les relations des ministres etrangers, allant droit a Congsore, ne viennent point a sa connoissence, outre cela S. M. ne m'ayant rien commendé depuis quelque tems, Je ne trouve rien, qui me donne la permision de luy envoyer une relation. Je puis pourtant dire, et cela n'est pas une chose nouvelle, que les ordres, que le Roy de Suede m'a donnez pour les gouverneurs des provinces et pour la chambre des liquidations, ne s'excute point. M:r d'Aschemberg ne fait point difficulté dù (?) obbeir. Enfin Monsieur,

je pers mon latin a cette maniere d'agir. Au sujet de l'alun, on n'a pas seulement, a ce que J'apprens, et je ne vois point, comment nous devons faire pour mettre ces messieurs dans le bon chemin, car de leur alleguer une bonne raison, c'est donner de la tète contre la muraille. Mon successeur ne faira pas la plainte d'Alexandre, qui pleuroit de ce, que son pere ne luy laissoit rien a faire. Il n'a quà commencer par le meme tout, que J'ay fait.

Scheel till kungen af Danmark. D:o d:o 22 April 1682. Dend Person, om hvilken jeg tilförne en gang allerunderdanigst hafver meldet, er nu fra Carlcrone tilbagekommen, og eftersom at hand for brefvenes nöije examen derneder inted har kundet berette dend Svenske floodes tilstand lige till Kiöbenhafn, saa vill Jeg efter dend relation, som hand mig hafver giört, her derom melde. Udi Calmar ligger tvende gamle Capital Skibe, Ölandia og Wismar, tu fregatter vid nafn Nord-stjernen, 3 ny skibe (dog middelmadige) staar endnu paa stapeln, og derforuden er der aflöbet 2 temmelig store, af hvilke det beste heder Ulrica Eleonore, som er nesten ferdigt og kand föhre 60 a 64 stykker. I det öfrige skall der vere en forraad af 250,000, 6 dalers plader, hvilked er ligesaa mange Rixdaler. Admiral Wagtmester, som gaar till Riga sammestedts og saa nogle Skibes bygning at befordre, tager 2500 deraf med sig. Wed Carlscrone ligger i alt 23 skibe, smaa og store, hvariblant er 13 Capital skibe, nemlig Carolus, Hedevig, Victoria, Saturnus, Wrangel, Sol, Jupiter, Venus, Hercules, Gotenborg, Phenix, Spes, och Stenbok. Diese skall vere brugelige; dend gamle Carolus og Friderica Amalia skall vere aldelis bröstfeldige; resten är skibe af 18 till 30 stykker. Paa alle skibene store og smaa er hverken taw heller segel, som duer. Stykkerne ligger lösse i skibene og lavetterne paa landet for att tieres og repareres. Der

er hverken munition heller proviant eij heller nogen magazin i nærverelsen. Tilstanden af Carlscrone self er meget slett, i det alle soldaterne og officerene self maa ligge under aaben himmel. Der er inted fersk Wand at bekomme, og for dend onde grunds skyld kand der ingen kieldere graffves. Der skall vere 1500 maad landmilice og imoed 2000 matroser heel slet folk, som dog inted er derfor andet, end at arbeijde. Det er dend beretning af det, hand har seet; de raisonnemens, som hand derofver giör, er inted Værd at hossföijes, allene at hand sagde, at de hafde et öije paa Bornholm, hvilked de mente hastig at ofver Rumple, ifald af krig. Her udi Stockholm ligger heller en forraad af ny Seijl og taw, som skall till floden transporteris. Og udi finland arbedes paa en haah fyrskibe, som skall bruges som smaa fartoij og proviant skibe till floden.

D:o d:o 26 April 1682. Dend person, som har været til Carlscrone og som Jeg meldede om i min seniste aller underdanigste Relation, har veret hos mig og erboedet sig at sette ild paa dend Schvenske flode, og holt hand det som sichert. Jeg veed intet, om at Eders Kongl. Maij:tt passer derpaa, mens efter som at hand erbyder sig dertill, har Jeg inted kundet underlade at berette det; om eders Kongl. Maij:tt vilde sende it par hundrede Rixdaler hid til hannem, saa kunde hand vel fortjene dennem; til med har hand nu giort denne reise till Carlscrone paa sin egen bekostning og det er en fattig karl, som er noedtörftig.

D:o d:o 29 April 1682. Dend tractat med Sverrig og General staterne anlangende subsidier og succurs udaf Skibe, hvarom jeg for nogen tiid siiden (dog med Uvisshed) Eders Kongl. Maij:tt allerunderdanigst hafver beretted, begyndes her numere og meere at tales om; Med de particulariteter, et en heel esquadre Skibe udi Holland equiperes

for

for at gaa ad Öster Söen, og at der er ald fornöeden tilbehör till floden sammesteds for de af subsidierne avancerede Penge indkiöbte, hvilked snart derfra till Carlscrone forventes. Eftersom at dette udi Holland negotieres, saa tvifler jeg inted, at Eders Kongl. Maij:tt Jo med mere Wisshed og Omstendigheder derom allerede er informeret. Hans Maij:tt af Sverig Wentes hid paa Tiissdag, mest som berettes, for at gifve dend franske Ambassadeur, dend Polniske Envoijé og mig voris afskeeds Audientz, eftersom mand inted gierne seer, at de fremmede Ministri drager till Kongsöre og venner sig till sammestets hans Maij:tt ensomhed at forstyrre.

D:o d:o 3 Maj 1682. De ere her meget omhyggelige for at samle matroser, som har segled tilforne, og tager de folk med magt og slutter dem inde paa en ö, indtill at de kand sendes neder til floden. Fra Holland forventer de inted mindre en 26 Orlogsskibe, som, nar det behoffves, sig till deris tjeniste i OsterSöen skall begifve uden ald anden tillbehor till deris flodes equipage, som dennem derfra skall komme.

Dend discours, som nu udi nogle Maneder har gaad i svang, om en haab af Raadets afsked, er endelig forleden lofverdag blefven till Alvar; Og det paa efterfolgende Maade. Under handen har hr Claus flemming gifvet dennem, som har veret udi Regeringstiiden, at forstaa, at om de vilde af sig self begiere deris Afskeed, saa skulde kanske hans Maij:tt af Sverrig inted mere lade dennem förfölge af dend store Commission. Efter langt betenkning har de alle begiert deris forlof, dog hver ved it særdeles bref, og med hossföijning af særdelis conditioner, uden alleniste feldmarskalk Banner og Gorgen Gyldenstjerne. Derpaa har ikke alleniste de, som har begiert dimisionen, mens endog

saa disse tvende, *faaet it* bref, hver i sær, *af lige indhold*, at hans Mij:tt efter deris begiering *dispenserede dennem* fra deris Raads bestilninger, dog med *de* vilkor, att *de* inted dessminder skulde svare till det, *som* udi *minoriteten* er foregaaed, og blifve saa nær ved handen, at, i *fald* at kongen af Rijget dennem behöfvede, de sig da kunde indstille. Disse tvende conditioner er hosfoijede, dend förste, paa det at de ikke dessmindre kand ruineres; dend anden, paa det at de ikke skulde drage uden Riget, og giöre allarm, som vell tillforne er skeed. Og *kand Eders* Kongl. Maij:tt jeg vill forsikre, at der er de iblant *dennem, som* inted skulde vere ugenegen till at tage dette party, *om de* först med profit kunde see at entrepenere det, og siden vere forsikret om en bestandig protection af det party, hvilked de vilde gifve sig till. De aftakede ere disse: Rigens Admiralen, feldtmarskalk Banner, Begge feldtmarskalkerne Horn, dog beholder de deris Gouvernemens, Gref Pontus de la Gardie, Begge Kurkerne, Gustaf Sparre, Johan Gyldenstjerne, Tor Bunde, Jörgen Gyldenstjerne, Claus Rolamb, Gref Nils Brahe. Mens Rigens Droster, Rigs Skatmestern, Gref Bent, Gref Johan Stenbuk og Laurits flemming har faaet svar, at de skall blifve. De Öfrige, her Ernst Kreutz, Gref Gustaf de la Gardie, Gref Axel *de la* Gardie, Gref Torstensohn, Aschenberg, Christoffer Gyldenstierne, Hans Wagtmester og Claus flemming, som de er kommed i Raadet, siden at Kongen er myndig, saa har de inted hafft at bestille med alt dette. Der tales ogsaa derom, at de, som blifver virklig i tieniste, skall beholde Raagen for de aftakede for at eloignere dennem paa dend maade aldelis fra hoffvet og kongens ögen. Hans Maijtts hidkomst er paa ny opsatt, og ventes hand inted hid udi denne uge.

D:o d:o 6 Maj 1682. Eders Kongl. Maij:tt ofversender jeg copien af det bref, som hans Maij:tt af Sverrig har skrefvet till Rigsdrosten till svar paa hans supplication, og foijer derhoss dend forskæl, som er paa dette bref og det, som de andre Rigens Raad har faaet. Bil. *A. B.* och *C.* Alle deris brefve till kongen var inted af it indhold, mens inted dissmindre er svared ligedan, saavell till dennem, som har submitteret sig till at bede om forladelse, som till dennem, som det inted hafver giort, og saavell till de, som har begiert deris dimision, som till de, der ikke en gang har tenkt derpaa. Om de andre af Raadets brefve ere lige lydende, veed jeg inted; for efftersom at de inted er her, ved jeg inted deris indhold. Her Jörgen Gyldenstiernes er mig heller inted bekient; dog er hand af med sin Raads og Oberstatholder, charger (hvoraf dend sidste er igien beklædet af Christoffer Gyldenstjerne) Og skall hand igien vere præsident i Jenköpings Hofrett.

Hellers, Allernadigste herre og konge, er her paa ny nogle considerable forandringer og intriguer for; og synes det, som at Gref Bent Oxenstjernes og Wagtmesternas partij skulde miste af deris autoritet. Det er inted lett at slutte noget visst derom, forend bedre frem; mens skulde det skee, vilde det gifve en memorable forandring; for hvad udländiske sager angaar, ser jeg ingen Anden disponeret till at fölge Gref Bentes maximer uden nogle, som hverken har forstand heller myndighed till at soutenère det. Mens denne forandring er enda inted saa underlig, som dend faveur, udi hvilken det synes, at Gref Magnus de la Gardie begynder at intræde. Det er vist, at hand har veret i disse dage hos kongen af Sverrig, og at hans Maij:tt med særdelis naade har tagit imoed hannem, og veret ofte allene og lenge med hannem indelukt. Alle de, som ere attacheret till till hans party, lader alt see en offentlig glæ-

de, og de andre taber allerede en deel af deris courage. Mens, som jeg for hār sagt, mand kand med ingen sikerhed derom dömme fōrend beder frem, og kanske at nogle udvortes apparences ere Aarsage till ald denne conjecture.

Bil. *A*. Carl. medh Guds nādh &c. Wår synnerlige ynnest och nådige benägenhet medh Gudh Altzmechtig. Mig hafver, Troo mann vårt Rådh och Drotzet, i Nådher sedt och intagit af Edher underdånige supplique, huru såsom i åstunden och begären at blifva frijkalladhe för ständerness Commissions tillmählen och den der af flytande gravation för Edhert Embetes administration i våhr omyndige åhr, erkiennandess the thervedh förelupne fehl och forseelser och the samme underdånigst afbiediandess; och Ehuruvähl vij i Nådher äre benägne at förlåtha och efftergifva, hvadh J emooth oss nu kunne hafva fehlat; j ty at j vår rätt högheet och interesse inthet hafve i alle måhl och måtter så noga och vähl i acht tagit, som Dommarne formener Edher hafva bordt göra, så kunna vij lijkvehl intet rijkets rätt och then Allmene vählfährden, som os ålliger, effter vårt kongliche Embete altiidh at främma och beskydda, så vårdtslöss sleppa, at icke then afsaaknan och schadhen, som fädernesslandet tagit hafver igennom egenvillig disposition af dess medhel och indkompster emooth Staten och Besluuther och emoth General Resolutioner, hvilhe hafve stricte bort follias, effterlefvass, åtter ersättiass och Refunderas måtte. Och för then schuldt, emädan j vehl veete, huru såsom Een dehl af Rådhs Persohnnerne gåfve sjelfve anledhning till den förste Ständerness begäran i Obsala åhr 1675: att ett noga undersöckiandhe schee schulle, huru Regementet har varit fördt och Rijckzenss Räntor och indkomster handterade i vår minorenitet, och huru såsom Ständerne åter å nyo orckade på thet samma i Halmstadt, och änteligen nu på sidst håldne Rijckzdagh,

då de och underdånigst begärte vårt nådige tillståndh at uthnembna visse persohnner, som schulle sittia Dom i saken; Thy kune j lätteligen efftertänckia, huru helt bådhe otjenligt och ogiörligt thet är, nu at lembna et så högt nödigt och hälsosahmt verck halfftgiort, och Ständherness af os authoriserade Commission uthan orsaack at uphäfva, och således giöra theras så vähl som the forrige Deputerades arbete fruchtlöss och fåfengt, sanningen till undertryck och rättvijsan till hinder, hvilcke begge uthvijsa måste, genom hvars förvållande och igennom hvadh feehl och forseelser Rijcket i olegenheet af trångmåhl råckat är, j ty at mädlen till andre och serskijlte usus äre tagne ifrån Publico, Räntorne minschadhe genom gåfvor, fästningarne förfallene eller ofullkomblige lemnade, ammunitionen borta, magazinerne oförseedde, militzier och guarnisonerne illa försorgde, betjenterne orichtigt lönte och giälden åhr ifrån åhr-ökt, for hvilchet alt ju höijst billigt är och för rijksens rätt och nytta så väl som samptlige Ständerness nöije oundvickeligt, at the, som till slijk Fädernesslandet olägenhet varit vållande, böra stå till svars, och effter föregånget förhör och Domb athminstonne obligeras at böra Een thel af lasten, som the således thet gemäna bästa tillskyndet hafve, hvicken vij intet ser, huru thet Elleist vähl och prompt schall kunna afbörda sigh, och i det vählstånd, ifrån hvilchet det är för förfallet, åtter igien forsatt blifva, effter som Ständerne ofehlbart lära undanbedja all vijdare extraordinarie Contribution och Bevilling till giäldenss afbethalning och Rijksens store tarf, så länge the see och sucka ther ofver, at ingen alfvarsamheet brukass vidh dess uthfordrande, som Publico med rätta tilkommer, och effter afsagde Domar bethalass. I betrachtande af alt sådant kune vij omöijeligen annat än detta faststella och slutha, at Commissionen, som är med vår nådige permis-

sion af stenderne nembd och af oss gilladh, *bör bringa* heela vercket till slut och ändschap, så at hvar och *Een* må kunna ther af see, i hvad tillstånd vij hafve emottagit Regementet, och hurudan dess styrelse i våre omyndige åhr har varit, effter som vij intet annat fune för oss än manghel, misscredit och oredhe i alt och öfver alt; ty bör billigt thet först och förnembligast, som finnes vara moth stadgar och Rijcksdagsbesluter emooth General Résolutioner och åhrlige Staterne schildt och schingrat ifrån publico, effter the Dohmar, som *fälte äre*, altheles refunderes, aldenstundt laghen och normen, *som ved* Regementes förelsen till Rijcksens gang och godha *ofehlbart* föllias schulle, är uthur acht stält vorden af then, som borth hålla handh och vård ther ofver. Och kan eller bör alt derföre eij annarss vara än, at hvar och een af Rådhet gifver tillbakarss, hvadh ther uthan är vordet donerat. Huru olijdeligt och schadeligt thet och har varit for thet gehmene bästa, som for all ting hadhe bortt forsees och gafvorne medh större sparsamheet uththeelass, thet ville vij lickvähl altsammens af serdheless nådhe Effterglifva, och ingen i någon måtto till gravation komma låtha. De poster, som effter Statsvereket effter afsagde Dommar böra bethalass, ville vij vår Liquidations Commision *anbefalla* att låtha korthas på hvarss och Eens hoos os cronnen hafvande fordringar, så vähl som och thet, som een eller annan af Rådett i dess Embetess serskijlte forrättningar i Collegierne eller på hvariehande annat sätt kom blij schyldig och ännu intet är afdömbt; hvar uppå, om ända sedan något mehra ofverschiuter, thet ville vij utheställa till nästa rijcksdagh och då uppå vederbörandess Böön och uppå Ständernes underdånige betänkiande ther öfver oss i nåder vijdare förklara, när vij spörie, hvad väg och villigheet the finnandes och vijsandess varda till at afhörda

rijcket dess giäld, och att foresee dess många och stora tarfvar. Hvar medh vij Befalle Edher Gudh Altzmechtig synnerligen nådeligen, af Kongsöer d. 26 April 1682.

CAROLUS.

E. Lindesckiöld.

Bil. *B.* Hvaddt thet andra Ehrt underdånige Ansökiandhe om itt nådigt afschiedh anbelanger, så hafve vij fuller theraf Edher därtill andragne skiähl i nådige consideration tagit; men lijckvähl funnet till vårt och rijckssenss gang och godha ehr tjenst ännu så nödigh och nyttigh vidh thet Edher anfortrodde Embete, at vij intet kunnan för tijdhen där till samtyckia, uthan befaller Edher här medh nådeligen därviidh att forblifva och vårt sampt rijckssens bästa altiidh effter Ehr troohetss och hörsamhetss plicht at söckja och befordra; hvarmedh vij befaller Edher Gudh Altzmechtig synnerl. nådeligen af Kongsöre den 26 April 1682.

Till Hr Skatmästaren, Gr *Bengt Oxenstierna.*
Öfverste Marschalcken, och Hr *Lars Flemming.*

Bil. *C.* Hvadh thet andre Edhert underdanige ansökiandhe anbelanger, så hafve vij för the schähls schuldh, som i ther till andragen, låtit os i Nådher behaga at Licentiera Edher ifrån Edhert rådhess Embete och dess sysslor, doch såledess, at, ther vij pröfve vårt och Rijckssenss gang och tarf så fordrar och Edher kraffter thet thåla, i då på vår nådige kallelse kunnen Edher till vijdare vår tjenst och Bijstandh inställa, hvar medh etc.

Till feltmarschalcken Baneer.
Till Gr Niels Brahe.
Till Hr Rålamb.

Till Hr Gustaf Kurck.

Till Gr. Pontus de la Gardie.

Till Hr Gustaf Sparre.

M. Scheel till konungen af Danmark d. 13 Maij 1682. Endelig udi Afftes er hàns Maij:tt af Sverrig ankommed, og haffver jeg udi dag haft dend Naade hannem at opvarte, hvor hand effter hans förige maneer strax kom till mig og sig med mig entretenerede og talte icke heller till nogen af de andre fremmede minister, som alle vare deroppe paa dend fransöske Ambassadeur nær, hvilcken af nogen Upasslighed er obligeret till at blifve hiemme. Hvad hans Maij:tt tilstand angaar, da er hand endnu temmelig svag paa benet, som er lidet stackere end som det andet, noget tykt og skæfft, derforuden begynder hand at finde nogen ny smerte, som at der vilde atter bryde nogle spinder ud. Jeg formoeder vid denne hans Maij:tts nerverelse at faa nogon videre underretning, hvad der er om dend forändring herved hoffvet, hvorom Jeg tilforne allerunderdanigst haffver meldet, og at faa ordre, at de tilbage staaende sager udi de Danskes Commission maate afdömmes, hvorom jeg denne gang intet vill melde og till neste post og nærmere information det hafve opsat. Hellers kand jeg inted underlade Eders K. Maij:tt allerydmygst att berette, *hvorledes* at i gaar Hr Oliverkrantz, Gouvernenr ofver Dronning Christinæ Middeler i Sverrig, er till mig kommed og har gifvit mig til kiende, hvorledis att hans Dronning hafde befahlet hannem att anholde hoss Hans Maij:tt af Sverrig, at hende maatte tilstedes at begiere neutraliteten ofver hendis Godts ifald af nogen ufred, og at kongen af Sverrig sit svar derpaa till sin ankomst hafde opsatt. Midlertid for inted at spilde nogon tiid vilde hand bede mig, at jeg vilde fornemme om, at E. K. M. var tilgenegen sig neu-

tralitet paa sin Siide at accordere og derforuden att gifve hannem for hans person it pass, med hvilcked hand sikker kunde reise till hans anfortroede Ôer og provincier. Herpae viste jeg inted bedre at replicere end, at jeg formoedede, at hand som en saa eclaireret mand inted vilde lade sig entrainere af de tiidender, som nu af een haab uforstandige folck blefve udbredde uden nogen apparents og grund, og at hendis Maij:tt Dronning Christinæ Godtz inted behöfvede nogen neutralitet i en tiid, udi hvilcken alting saa ud till fred og roelighed, derhoss föijendes, at jeg gierne skulde effterlefve hans begiering herudi, om jeg ikke frögtede for at blifve udlædet i Danmark, om jeg, som burde saa vell att vere informerét om E. K. Maij:tts intention, hvad det Svenske vesen angaar, slige propositioner at giöre mig paatog. Det andet anbelangende da, efftersom neutraliteten var unödig, saa var passet ligesaa, at hand inted hafde mere at frögte for de Danske skibe, end jeg for de Svenske, og at jeg sendte alle mine mobilier till skibs og reiseer selff med det förste till landts uden att begiere nogen pass af H. Maij:tt af Sverrig; viidere insisterede hand inted derpaa, mens bad mig, at jeg inted vilde troe, at hand haffde giort det af nogen intention at sondere mig, mens bare effter hans naadigste Dronnings Ordres.

D:o d:o 17 Maij 1682. Jeg er glad ved, at jeg efter alle de apparencer og beretninger af troeverdige folk inted har forsikret Eders Kongl. Maij:tt udi mine förige allerunderdanigste relationer om Gref Bentes disgrace og Gref Magni opkomst. Dend bruit er, siden hoffet er her, aldeliss forsvunden og er alting i dend fald, som det tilforne var.

Saasom her Etats Raad Meijer forleden mandag er ankommed, og mig eders Kongl. Maij:tt allernaedigste Ordres

medbragt, at jeg hannem om disse affaires tilstand skall instruere, hannem original brefvene tillbage lade; *og derpaa* strax min afsked tage, saa har jeg derudi endnu *inted* kundet forrette, efftersom en liden indisposition mig it par dages tiid udi Cammeret har holdet, mens som jeg i morgen formener at gaa ud, skall jeg strax min afskeds audientz begiere.

Utdrag och afskrifter af bref från Kongl. Danska ministern i Stockholm, Etatsraadet H. Mejer, till konungen af Danmark *).

Hermann Meyer till kongen af Danmark. Stockholm den 17 Maj 1682. Meyer hade den 15 Maj kommit till staden bodde på Norr-malm. — Man beder i kyrkorna först för konungen, sedan för enkedrottningen och först derefter för drottningen &c.

D:o d:o 24 Maj 1682. Scheel hade i går afskeds-företräde, fick kungens portrait med diamanter för 1400, en ring åt sin fästmö för 600 R:dr och en vexel på 200 R:dr; hans skänker vid afskedet utgjorde efter vanan här 10 procento, af hvad han fått. — I kyrkorna upplästes ett förbud mot att öfverlöpa kungen med klagomål, innan saken varit för landshöfdingen eller häradshöfdingen och lagmannen. — "Sonsten continuirt die grosse commission ihr gericht alle tage; und weil die reduction aller Grafschaften, Freyherrschaften, auch aller Güter, so Lehne gewesen oder zur Crone jemalss gehöret, auf allen Reichstagen seit anno 1655 an biss zum letz 1680 gehaltenen Stockholmische reichstag beliebet worden, so gehet man mit der execution fort. Auf die Rechnung der Tutel haben auch theils Reichsrathe, so nun licentieret seyn, selbst gedrungen, und die andern stände darzu animiret; und weilen nun die Vormunds Herrn selber ihre fehler bekennet und depreciret mussen sie refundiren so viel, sie haben oder

*) Urskriften till dessa och följande Danska ministerbref finnes på Kongl. geheimearkivet i Köpenhamn. Utdrag och öfversättningar äro gjorda och afskrifterna öfversedda af utgifvaren.

können; und diesses alles geschichet den reichstage-schlussen gemäss: Aber die veränderung der Räthe-predicat und supprimirung der Reichs Titel, item licentirung der 6 senatoren, solches ist im vergangenen monat von ihre königl. maj:st selber erst alhier introduciret, und wird man auf künftigen reichstagen sehen, wass die stände darzu sagen, wofern jemalss ein reichstag wird mehr gehalten werden. Der baur, die bürger, die Geistliche, die Officirer, und die dritte oder die niedrigste classis des adelss approbiren alless; aber die 2 erste classes des adelss leiden, und theilss darvon dissimuliren, theils lassen ihre ungedult gnug mercken und ziehen ufs land.

D:o d:o 30 Maj 1682. Des königs von Schweden intention wegen seiner Regierung ist auff den beygelegten gedruckten patent gnug zu ersehen. Er hat gegen die reichsräthe titel und autoritet zwo ursachen angeführt. Die erste ist, dass kein Erbkönig sey an einer gewissen form der regierung gebunden; ein jeder möge regiert nach seinem sinn zum gemeinen besten; in seiner vormünder hatten selbst Gustavi Adolphi regierungsform verendert. Die andere ist, er habe sich an nichtes verbunden, als an die Schwedische Landsgesetze, darinen aber wurde von keinen riechs-räthen gedacht, sondern nur mit rath zu regieren; es möchte nun diesmal verstanden werden mit bedacht oder mit consiliarüs, so könte er zu Räthe nehmen, welche er wolle und dieselbe autorisiren, wie ihm geliebete, und bliebe ihnen der character von dieneren, nicht aber von einen absonderlichen stande enige participation jurium majestatis. Wie er dan allein cammer zu recht machen lest, darin er selbst conseil wil halten, und nicht mehr in senat kommen. Biss dato gebrauchet seine Maiestet sich im geheimen Conseil des H. Cantzler gref Oxensterns, H. Commer-Präsidenten Claus Flemmings, Cantzley-Rath Hoghau-

sens; ziehen auch bissweilen Cantzly-Rath Örnsted, Estats-Secretarien Lilleschiöld, und Krieges-rath Gyldenhoff hierin. Ein theil der vorigen Reichs-räthe hat er zwar auf ihr anhalten bewilliget für würchliche dienste frey zu seyn und für sich zu leben, nicht einenm aber seinen ganzen abschied gegeben, sondern vermeinet sie wären zu solchen hohen employ all gebrauchet und betrauet gewessen, das sie ihm wider ohn ihrem tode nicht könten oder geburden loss zu seyn, und weren schuldig, wen er sie ruffet oder befehliget, seine dienste würchlich wider zuverrichten, biss darhin sie ihm ire eigene sache vornehmen.

Die grosse commission, welche, wass durch dass reduction collegium mit ein-ziehung der zur Cron vormal gehörigen, item der gräfliche und Freiherrliche Güter n bereit geschehen war, nur confirmiret vnd in effect gesetzet, auch darbey eigentlich die administration der tutel examiniret, und wass von dem 5 regierenden Herrn dem publico entwand worden, mit interesse zu restituiren judicirt hat, ist nun auch zum ende, und seint anitzo particulier commissions verordnet zu dem von dero sachen abgesprochen sentencen execution. Hette solche noch wass lenger gewehret, durffte die inquisition keinen verschonet haben, weil die bauren die erste stimme darin hatten, und ordinari, wie berichtet wird, über reum oder beclagten solche kurtze vota auf Schwedisch gegeben haben: "Fanin tage ham, hand skall betale." Und sagten nach pronunciation der urtheile die fiscales oder constituirte Anklägere solchen von den schwedischen reichsständen deputirten und von ihre königl. maj:st authorisirten kriegten öffentlich danck, dass sie dass gemeine beste so viel beobachtet hätten, und dass sie vom könige dafür solten mit gnaden angesehen werden.

D:o d:o 31 Maj 1682. I går hade Hr M. Scheel rest från Stockholm.

D:o d:o 3 Juni 1682. Ew. Königl. Majst berichte allergehorsamst, dass der könig von Schweden zeit seine gegenwart hier keinen tag vom Schlosse gekommen, sondern immer occupirt die affaires abzuthün, umb, wan die königin verlösset ist, wieder nach königsöhr zu reijsen und da sich zu divertiren. In sonderheit sitzen ihre königl. majst drey mahl die woche im revision gericht, umb die darhin heufig eingekommene appellation sachen zu ende zu bringen; die andere consilia halten sie wegen der inlendischen veränderungen, wegen execution der Urtheile, so über die jenige gefället, welche die mittel in dero minorennitet nicht woll administriret haben, wegen dero militair states, und wass sonsten vorfelt. . . . . Die Lieflender wollen sich gantz zu reduction der güter nicht verstehen, sagen: die Schweden können ihnen uf ihren Reichstagen nichtes præscribiren, weil sie keine eigentliche alte Schwedische province wæren, sondern mit gewissen conditionen sich darunter gegeben hatten, und machet man hier consideration des wegen, und hält gegen sie mit der execution ein. Man höret nicht dass geringste, dass einige völcker nach Teuschland solden transportiret werden. Feldmarschalck Königsmarch begehret auch annoch nicht darhin, saget alles wass in Pommern ist, kan ein Obrister woll commandiren. Er muss hier nu woll bleiben wegen der hohen Feldmarschalk charge, so anderswo nicht so leicht wieder zu bekommen, item wegen seiner grossen fordrung bey Hoffe, so über 2 tonnen goldes sich belauft, und das all sein ander vermögen hier nun im reiche stehet, sonsten möchte er vielleicht andere resolutiones nehmen, weil ihm bissweilen durch den Fisca-

len eine und andere quæstiones werden proponiret, darauf er muss antworten.

D:o d:o 10 Juni 1682. Ew. Königl. Maj:st berichte allergehorsamst, dass; wass von bahren mittelen in diessem reiche gesamlet und zu der Hofstatt unterhaltung nicht assigneret wird, solches wendet man an die flotte, wie dan noch neulich 2 tonnen goldes darhin wieder ubermachet.

Die jenige, so committiret seyn manschaften zur Bossleute Zahl aussschreiben und enrolliren zu lassen, warzu dan alle städte nebenst ein theil gantzer Provinceen, und alle an dem Mehr und Strömen situirte kirchspel und Dörffer im gantzen reiche geleget seyn, haben berichtet, dass sie all 13000 man enrolliret hetten, und der Gen. Admiral Lieutnant Wachtmeister vermeinet noch 2000 mehr enrolliren zu lassen, also dass die Zahl ihrer beständigen Bossleute im reiche Schweden und allen darunten anitzo liegenden Provincen auf 15000 Man reglirt werden soll, zu deren exercice viele Navigation-schulen angerichtet werden, auch will der könig seinen unterhanen, so noch schiffe haben oder bauen wollen, solche Bauren oder nun titulirte Bossleute für geringe heur leihen, damit sie der Semanschafft erfehren werden; wie er solches an dreyen nach Spanien gewessenen schiffen neulich gethan hat; wass an der Land infanterie hierdurch abgehet, ersetzet der könig mit den reducirten gütern, welche er zu sich nehmen, und da solche zuvor nur einen soldaten von einer rotte oder leg gegeben werden, anitzo, nun es Cronen gut ist, zwo darfür wieder enrolliret.

Ob zwar die neue noblesse auf den Reichstag bewilliget, dass biss an 600 R:thr Silbermüntz einkünfte alle cronen güter möchte wieder zur crone genommen werden, so finden sie sich selbst doch auch anitzo verkürtzet, nachdem der könig resolviret alle Reuter-Hemmen auch zur Reuterey wieder zu gebrauchen, weil nun unter den 600 R:thrs

einkünften, so sie zu behalten vermeinet gehabt, viele Höffe seyn, so zur Reuterhöffe vor diessen ausgeleget gewessen, alss missen sie dieselbige und behalten theilss des wegen gar wenig, daher ein grosse armuth unter denselben (derer Geschlechte wapen doch über 500 seyn) eben so woll kommen wird, alss es den grossen bereits getroffen hat. Wie ich Graf Nielss Brahe besuchte, berichtete er mir, dass die commission wegen Ew. Königl. Maj:st untherthanen particulier fordrungen oder processen, darin er præsidiret hat, nun all geendigt wäre, und dass die dehnische parteyen meist alle ihre sachen gewonnen hätten; wenige sachen darvon weren dem könige zu dessen eigener resolution ein gegeben, weil sie den könige angingen, und die commission also darin nichtes verhengen konnte; man erwartete aber teglich bescheid darauf.

D:o d:o 14 Juni 1682. Ew. Königl. Maj:st berichte allergehorsamst, dass dieses ohrtes nichtes sonderliches vorgefallen. Monsieur Terlon ist hier angekommen, und wie er alte kenntniss hat, so haben demselben die disgoustirte ministri desto freyer ihre noth geclaget, auch bekennet, dass Schweden mit Holland mal à propos sich engagiret hette, und dass bey ruptur in Teutschland sie also eingewicklet wären; die andere aber, itzo bey den affairen seind ministri, wollen von solchen particulieren engagement nichtes wissen.

Die itzund hier wolangesehene Courtisans machen grossen staat auf eine nombreuse armeé, mit welcher sie vermeinen man überal kan durchdringen, in sonderheit durch Littauen in Pommern, weil Sapiha gut Schwedisch, und die Polen ohn dehm dem Churfursten von Brandenburg wege der 3 in Litthauen besetzten örtern etwass gehessig.

Gen.

Gen. Admiral Lieutenant Wachtmeister hat den kleinen Englischen meister Paul zu Carlscron in arrest genommen und hergeschrieben, ob er ihn hengen, oder anhero schichen soll, weil er dero Flotte hat wieder dessen verboht besehen wollen.

D:o d:o 17 Juni 1682. Ew. Königl. Maj:st berichte hiermit allgehorsamst, dass die königin heute morgens ¾ uf sieben glücklich verlösset und einen princen geboren, worzu ich nebenst den andern frembden ministris dem könige glück gewunschet, der des wegen auch sehr erfreuet ist, und alle untherthanen seint hierüber die massen fro, so dass in dieser stad nach Londes ahrt wenig nüchtern werden schlaffen gehen. . . . . Es ist hier ein Burgmeister Tegel *) mit nahmen, der zu hiesige veränderungen viele anschläge gibet. Der erste, so diesse mutation errinnert gehabt, ist einer nahmen Falchenberg, welcher anitzo still lebet, aber an Sehl. Johan Guldenstern sich addressieret gehabt, der dan dass werck in seinen Leben incaminiret hat. Nach dessen tode hat bemelter Bürgemeister unter schiedliche memorial deswegen an ihre königl. maj:st eingegeben. Es hat auch der könig den 3 procuratoribus oder Fiscalen in der grossen commision, so alle des Bürgemeisters verwandte seyen, 30000 R:tlr. zur recompense ihrer advocatur anitzo gebem lassen.

D:o d:o 21 Juni 1682. Ew. Königl. Maj:st berichte allergehorsamst, dass anitzto hier nichtes sonderliches vorgefallen. Ihre maj:st die königin befindet sich neben dem iungen princen noch woll. Ihr maj:st der könig ist nun fast teglich in der justitz revision umb solche sachen ab-

*) Menas förmodligen Thegner.

zu thun, worbey Hr Cojet alss Referendarius und Secretarius stetes mit zur stelle, und desswegen sich auch hier noch aufhelt, wie auch dass er erst die Zeitung von Ew. Konigl. Maij:tt ankunft zu Copenhagen hier abwarten will.

Der Gottorfische hat sich gegen die andere Ministros verlauten lassen, als van Zell und Hannover seinen Herren mit in protection genommen, und stellet sich hier an, alss wan er ein Schwedischer Minister mit were, wie dan der König demselben auch in den Zöllen jährlich 4000 R:thr sol geben lassen. Monsieur Feuquires so woll alss Monsieur Terlon bemühen sich die jenige, deren Raht und dienste der Konig sich anidzo meist gebrauchet, auf die fransösche partey zu bringen, aber noch wird solches schwerlich gelingen, ob zwar H. Graf Bent zu H. Terlon gesaget, wan der König in Franckreich ein pas zur continuation der alten freundschaft thun wurde, wurde der Konig in Schweden zwo pas dazu avanciren. Unter dessen wird Monsieur Basin übel dran seyn, wann er kompt, sintemahl Hr Feuquier wegen langen connoissance die licentirte Ministros noch hantiren, und alsso wass erfahren kan. Selbige Ministri aber, weil sie nicht mehr gebraucht werden, nehmen von den ankommenden fremmenden Ministris nicht gerne visiten an, und wollen sich auch nirgends mehr mit mesliren.

Die H. Wachtmeisters reden immer vom Zuwachs der Schwedischen Flotte, und dass solche von 26 Schwedischen Schiffen formirt werden solle, warzu, en cas de guerre, entweder durch die Staten des vereinigten Niederlandes, oder auch durch particuliers Holländische Kaufleute sie vermeinen mit 10 auxiliair Schiffen secundiret zu werden; ja sie vermeinen, wan nun die Summe der reducirten güter calculiret und die liqvidation der restituendorum gemachet ist, des Königes Financen werden so gross werden,

dass er keine subsidien begehren, sondern noch woll an andere aussgeben könne; warzu aber noch schlechte aparence, weil weder die kriegsschulden bezahlet werden können, noch sonsten dass benöthigte beygeschaffet, und die beeden Königinnen als Christina und Hedvig Eleonora des jahres über 250 tausend R:thr aliment-gelden wegnehmen. Sonsten caressiret man den Pollnischen Minister Monsieur Bernig, so den Schweden im kriege auch für Obrister zuvor gedienet hat, und suchet i Pohlen freunde, darmit sie, wann es einmahl zum kriege kommen sollte, durch Churland und Littauen mit einer Armée zu Laude in Preussen und Pommern einmarchiren können.

D:o d:o 24 Juni 1682. Monsieur Terlon trachtet darnach, dass er von Hofe bewilligung bekommen möchte hier noch etwass zu bleiben; aber weil so wohl er alss Monsieur Feuquier, apprehension nehmen wegen der grossen Schwedischen Landmacht, wäre gut, dass Monsieur Terlon nicht lang hier bliebe, darmit durch dessen Bekandtschaft und unvermerchte Wege so leicht nicht alhier sondiret oder ein mittel zur renouvellement der freundschaft zwischen Franckreich und Schweden incaminiret werden möge; dan Monsieur Basin wird gantz fremb seyn, und die hantise nicht bekommen, weil die meisten vom Rath, so Hr Feuquier kennet, sich bey diessen conjuncturen von ihm absentiren und nicht mit ihm sprechen oder ihn besuchen durffen.

D:o d:o 1 Juli 1682. Wegen der Commission in der Dähnischen Untherthanen forderungen sagte er (Graf Bent) dass der König solche nun ufgehoben und dissolviret hette, weil die in den Tractaten darzu destinirte Zeit lang exspiriret, und wan einige Dehnische unterthanen hinfürs weiter wass zu suchen hetten, stünde ihnen alzeit via ordinaria iudiciorum offen. Alss ich aber wegen der von solcher Commission afgenommenen und ungedecidirten sa-

chen erinnerte, lobete er ihr Königl. Mag:tt *decision* z solche sachen zu verschaffen. . . . .

. . . . Der General Admiral *Wachtmeister* soll anhero geschrieben haben, dass er mit 3 schiffe in die Ost See selbst zu kreussen aussgelaufen were, und dass er alle schiffe, so von Copenhagen in die Ost See sich begeben wollten, von Carlscron sehen und beobachten könnte. Mit dehnen Schiffen, so in Liefland, Finland und Småland noch auf den stapel stehen oder angeleget seyn, hoffet er 24 krieges-schiffe dem Könige *in 18 jahren* zu verschaffen.

Weil nu alle Cour oder ufwartung bey bede *Königinnen* cessiret, in dem la Reine Mere alzeit bey der Regierenden Königin, der König aber allein im Cabinet für sich speiset; so kommen keine frembde Ministri zu Hoffe, und kan man nicht so woll, wass passiret, erfahren.

Wiewohl alhier sich sonderliches nichts zutraget, alss dass alles Militair ist, und man nur immer uf die grösse oder stercke der Land Armée trotzet oder sich dessen ruhmet, auch bey den franschen, Engländischen und Pollnischen Ministris deswegen grosse impression gemachet. Die manschaft ist zwar da, und der sie hier in Schweden angreifen wollte, wurde resistence finden, aber ich kan nicht anders sehen, alss dass der König darmit uber laden, weil er auss seinen Cammergütern viel deswegen entbehren, und also mit grossere contribution die Untherthanen beschweren muss, und kein vivres oder gelt hat solche so starck in seinem lande oder darausen agiren zu machen; auch wo er ausser halb Reiches agiren will, alzeit af Dennemarck, Moscau und Polen reflectiren und die grentzen woll in acht nehmen, und also seine force sehr theilen muss.

Dic Rente-Cammer alhier hat nun auch allen Vögten

und dehnen, so im Reiche des Königes revenue einheben, befohlen alle monathen ihre rechnung zu schliessen. Hat der Bauer seine monatliche contribution nicht bezahlet, wird strax ihm ein pferd oder kuhe durch execution abgenommen und auctioniret; ist er aber gantz arm, schliessen die Vögte doch ihre rechnung und führen es pro Saldo ein, wass nicht kan gehoben werden, woruber der gemeiner Man woll wass schwienig werden durfte.

D:o d:o 8 Juli 1682. Ihre Königliche Mag:ts der hier regierenden Königin Secretarius Carlström ist hastig für einige tagen gestorben, und in seine stelle der jungste Puffendorf, so Historicus und Archivarius Regis ist, gekommen, und ist Monsieur Raschen diess styck brod wegen seiner conduite oder melancolischer humeur auch diessmahl vorbey gegangen.

D:o d:o 12 Juli 1682. Sonsten muss ich Monsieur Feuquieres höflichkeit rühmen, der in der kurtzen conversation, wie verborgen und verschmitz er sonst auch ist, mit mier fleissige communication gehalten, auch mier selber bekennet, dass er im anfang exprés hieher gesant worden umb Schweden im kriege zu füren, welchen sie doch zwo jahr zu spæt seiner meinung nach erst angefangen, und im wehrenden krieg habe er viel Verdruss von den Schweden aussgestanden ohn die incommoditeten der campagnen, und weil sein freundt Hr Pompone in disgrace gekommen, und der krieg so lange continuiret, hette er seine abforderung mit manier nicht ehe fordren oder bekommen können. Er sagte mier auch, wie dass er fur zehen iahre bey seiner durchreysse durch Copenhagen ein Schreiben an Ew. Konigl. Mag:tt von seinem Könige mitgebracht, und wunschte Ew. Königl. Maij:tt möchte ihm die gnade thun, und eine antwort darauf oder ein schreiben ihm mit zuruck an seinem König geben, und bath mich dessentwegen bey Ew.

Königl. May:tt allerunterthänigst zu gedencken. *Er* helt nun hier umb solemelle abschieds audience an; alss *man* aber in der ceremonie different von der bey seiner *ersten* audience gehabten manier gebrauchen will, so ist solche noch nicht genommen. Zuvor ist die Burgerschafft in gewehr gewesen, und die aufholung mit 2 Senatoren verrichtet; nun saget man, dass al längst, wegen verhinderung der nehrung, bey einem Reichstag es fast gestellet, die Burger nicht mer in solchen fællen in armis kommen zu lassen, und dass, wie H. Courtin weggereiset, man damalen demselben die veränderte ceremonie bereits zu erkennen gegeben, welcher] aber lieber en particulier abschied nehmen alss die publique ceremonien begehren wollen. Nach der Zeit sey Hr Baron Jens Juell als Ambassadeur hier gekommen; selbiger habe sich mit der neuen ceremonie, nemlich ohn presenticring der burgerschaft im gewehr und mit aufholung von einem Senator vergnüget, und sey also diesses nunmehr, wie man hier saget, præscribiret oder introduciret, wormit aber H. Feuquieres nicht friedlich seyn will.

D:o d:o 15 Juli 1682. Der König will nun, dass seine Landregimenter nach bequehmlichkeit der Provincen alle jahr des Sommers auf etliche gewisse tage campiren und sich solcher gestalt in huttirung und feldlogierung neben den andren exercitien uben sollen, wie denn die Guarde zu fussen hier im Grossen Thiergarten an ihr campement arbeidet; darbey einige Mineurs ihre proben mit fugaden, und sonsten ablegen sollen. Zu Königsöhr seint auch ein par Regimenten zu gleicher exercise gegen des Königs ankunft, so nach 14 tage erst geschehen mochte, beordret, wordurch er dan selber ihre force, armatur und exercice am besten revidiren kan.

D:o d:o 26 Juli 1682. Mit reduction der guter gehet

man uf dem Lande immer fort, und als Herr Pontus de la Gardie Gemahlin gestern Zeitung bekam, dass ihrem Herrn auch die güter, darvon er subsistiret, entzogen, bekam sie ein schlag daruber.

Der König, so zu vor fast gantz kein Patrimonial oder Cammergüter hier im Reiche gehabt, bekompt nun deren ein gross theil zu profit seiner Erben und appanage seiner Descendenten; und weilen uber 300 geschlechte von der Königin Christina seit Anno 34 nobilitiret, welchen zur subsistance lauter Cronen guter doniret worden, seint anitzo so viel Adeliche Familien, dehnen man solche geschenkte güter genommen hat, in armuth gesetzet und behalten keine Lebensmittel; desgleichen gehen alle die Grafschaffen und Freyherrschaften ihren possessoribus ab, und werden der Cron incorporiret oder zu des Königes einkunften reuniiret, dahero unter den Particuliren uf dem Lande viele doleancen gehöret werden.

D:o d:o 29 Julii 1682. Weil Ihre Königl. Maij:tt die Regierende königin morgen ihren Kirchgang mit ceremoni in der grossen Kirche helt, sagt man, das der könig auf etzliche Tage nach königsöhr sich begeben will. Hernach will sie nach Upsal gehen umb von den Assiduen und fatiguanten visiten de la Reine Mere ein wenig freijer zu seyn. Man redet auch anitzo von einer Reichstags aussschreibung gegen den 2 künftigen October, und sagt mir der Ceremonien meister, dass die Briefe aus der Cantzley all expediret seyn; vielliecht umb durch denselben alle die von der grossen commission abgesprochene Sentencen confirmiren, und also alle reductiones der güter und derselben reunion zur Cron sampt restitution der bey der Tutel ubel administrirten Financen und dafür eingezogenen oder den Vormundern abgenomenen particulier Vermögen desto mehr validiren zu lassen; oder auch den Ständen gegenwertige Conjuncturen

zu eröfnen und ihr sentiment vom fried oder Krieg zu vernehmen, da dann alles zum friede woll rathen oder stimmen wird; dadurch kan man desto besser sich dan gegen die Associirte entschuldigen, und diess Jahr, wo nicht mehr, daruber hin gehen lassen. Aber weil Hr Graf Bent gegen den Holländischen Residenten, so ihn umb den Reichstag gefraget, solches noch nicht gestehen, oder denselben wass weiss machen wollen, wird die Zeit es bald an den tag geben; dan wo ein Reichstag gehalten wird, læst der König doch wie letzte mahl auch geschehen, alle die in der nahe umbligende Regimenter unterm Schein der musterüng oder exercice versamlen und so lange bey einander bleiben. Es bekommen auch einige, deren præsence oder sentiment bey dem Reichstag man nicht nutzlich erachtet, heimliche Ordren, sich darvon zu absteniren, wie Graf Magnus, Clas Rolam und Königsmarch zuvor wiederfahren.

Unter dehnen, die ihre güter gemisset haben, seint etzliche, welche die königin Christina, so ihnen die güter gegeben hat, wollen bitten, weil solche donirte güter von der Wasen familie herruren, und also ihre vom Gustavo 1:mo angeerbte propre güter seyn, sie möge dem Könige remonstriren, dass er solche zu reduciren nicht befugt, weil Gustav Erici viele eigene güter gehabt, und ein grosser von seinem Patrimonial einkommen an Schulen und Kirchen verehret, dergleicher wie in den Cron Register oder unter der Cammer erdbuch gerechnet vorden.

D:o d.o 2 Augusti 1682. Ew. Königl. Maijtt berichte hiemit aller unterthänigst, dass der Hl. Graf von Altheim den 31 Julij nachmittags beym Könige publique audience gehabt. Er ward doch nur abgeholet alss die Envoyér Extraordinaires, nemlich mit 1:o Kutsch von 6 Pferden, uud 1 Kutsch von 2 pferden, und durch den Ceremonimester Grönberg, der rücklings in der carosse sass: der

Envoyé selbst liess seine kutsche nicht folgen, sondern der eine Secretarius, so hier alss Resident bleiben soll, ging nebenst dem pfaffen hinter der carossen mit uf, weil kein platz mehr ubrig war in der ersten carosse. Er hat woll erst durch den Titul Plenipotentiarius Ablegatus etwass præ mehr gesuchet, aber man hat die ceremonie, welche mit Starenberg und Basserode zuwor hier gehalten, nicht enderen wollen. Bey der audience lieferte er nach dreyen Osterreischen reverencen dem König selber sein Creditif allererst, trat hernach ein wenig zurük und redete nach bey geleyten einhalt, welchen ich selber anhörete, und so viel, alss ich mich erinnern kan, ufgeschrieben. Wie er so gegen Franchreich declamirte, sahe Mons. Welling und andere mich alzeit an, und bezeigten alle eine grosse freude darob.

Ihr Königl. Maijtt der König selbst hat gantz kein panchant gegen Franckreich, und der Hoff ist nun so sehr gegen sie alteriret, dass sie verlangen zu sehen, wie ihre Schwedische (und, wie man hier redet, unüberwindliche) Regimenter mit dem Françossen treffen mögen. Den 1 Augusti hatte bemelter Envoyé bey beede Königinnen particuliere audience und redete teutsch. Die brieffe, so die Regierende Königin haben solte, gab er der Verwitbten, et vice versa, aber alles wird ihm woll ausgedeutet, und wird nun bald ein Tractat hier ferlig seyn, wass Schweden fur Hülfe gegen Franckreich geben will. 15,000 Man, sagen sie, können sie leicht misten; Spanien muss subsidien, der Kaiser commis oder quartier geben, und da sie hierüber mit Unss im Krieg kommen solten, will, ohne des Kaisers oder Teutschlands hülffe, Holland ihnen mit 1 Esqvadre schiffe assistiren.

P. S. Utdrag ur Österrikiska Ministerns inträdestal. Och då redan många finnas i Europa, hvilka bemöda sig

om att störa den Westfaliska och derpå grundade Nimwegiska freden; och då det är tydligt, att hvarken fördrag, förbund eller ens sjelfva sakramentet förmår hejda Frankrikes herrsklystnad, och att ingenting uträttas på sammanträdet i Frankfurt; och emedan på frankrikes sida denna frid alldeles icke iakttages, - - . (Dåsändebudet hittills talat utantill och de sista orden högt och med passion, tvärstannade han och kunde äfven efter en stunds uppehåll icke samla sitt minne, utan måste söka i fickan, och sedan han upptagit skriften, läste han derur talet till ända), så tviflar hans kejserliga majestät ingalunda, att ju eders kgl. majestet vill till upprätthållande af denna frid med lika nit och förenade rådslag bidraga, samt förena sina vapen med hans keis. majestäts mot dessa fridstörare, och sålunda fullända det hälsosamma verk, som uti Gravenhag redan blifvit påbegyndt.

D:o d:o 5 Augusti 1682. En. Königl. Maijtt berichte hiemit allergehorsamst, dass der König heute umb 2 Uhr in der Nacht die exercice mit seiner Guarde thun lassen, welche wehrete biss 5 uhr morgens; es waren Laufgraben, contrescarpe, eine schantze und 2 Redouten gemachet, welche die contrescarpe bestrichen oder defendireten. In ieden diesser redouten war 4 Styche. Die Guarde von 12 compagnien hat nun lange Zeit in 3 batailloncn campiret in Zelten, iede reige Mousquetierer hat auch ein klein Zelt für ihre gasse, darin sie mousqueten trucken setzen können, und haben sich allein wehrenden ihres campement geubet nach der scheiben zu schiessen . . . . .
. . . . Hr Graf Best hat Mons. Bazin besuchet, und als der Ambassadeur denselben gesaget, dass er hier gekommen wäre ein Compliment dem König zu machen, und dass die Zeit ihm lang falden würde, wan er nicht die ehre haben könte den König bald zu

sprechen, hat Graf Bent zu ihm gesaget, es were hier alles in confusion, in wehrender minorennitet weren viele disordren glissiret, welche der König nun heben wolte; man hatte nun nachgesehen und wolte man den Ambassadeuren bey ihrer reception einen Conseiller Royal geben auch zulassen dass derselbe rühlangs in der carosse sich setzete; so hielte man es in Dannemarck, und diess war dass gantze neue Reglement. Mons Bazin prætendiret alle honneurs und traitements, dues à un Ambassadeur Extraordinaire, kehrete sich nicht darnach, wass seine Antecessores gelassen oder nicht begehret, hat auch auss Monsieur Chanuts Memoiren bewiesen, dass in Schweden alzeit 2 Senateuren die Ambassadeurs Extraordinaires empfangen, und erwartet nun seines Herren willen darüber. Unter dessen hat er ehegestern nachmittag den König incognito gesprochen, und ein compliment gemacht, worinnen er mit gemeldet, dass ob zwar die Alliance Tractat zwischen beede Königen auss were, so hörte deswegen die freundschaft nicht auf.

D:o d:o 12 Augusti 1682. Axel Wachtmeister hat sich verlobet mit einer Jungfrau, so bey der Regierenden Königin ist, und Sopin heist. Ihr Vatter ist Reichs Rath gewessen, und hat sie 2 bruder bey höchstbem. Königin fur Cammeriuncker, wird 30,000 Rther reich geschetzet.

D:o d:o 19 Augusti 1682. Sonsten fahret man mit execution der von der grossen Commission abgesprochenen sentencen immer fort, hat neulich beym Reichs Admiral Stenbock alhier alles inventiren, auch den Sammeten Rock mit goldnen knöpfen, so er angehabt, mit zur confiscation aufschreiben lassen, darbey er geweinet und seine Frau, Graf Magni de la Garden Schwester, gebethen, sie möchte ihn nun die wenige Lebens Zeit, so

er noch hette, ernehren; biss dato hette er sie ernehret, nun were ihm nichts mehr ubrig.

An Graf Niels Brahe hat man ein assignation über 2 tonnen goldes bahr zu bezahlen gegeben, und dass alles mit execution.

Der König vill nun nicht nach Konigsöhr reyssen, sondern hier noch ein Zeitlang bleiben umb alles gegen den Reichstag besser zu incaminiren, darmit solcher nach willen gehe. Man saget, dass der könig zum Landmarschallen der Noblesse auf künftigen Reichstag den Gen. Major Liehton, so Gouverneur in Revel ist, denominiret habe. Die Lieflender haben noch mehr deputirte anhero geschicket umb von den Reduction-sentencen frey zu seyn, aber erhalten nichtes, und dürfen auch ohne antwort nicht wegreissen, gehen also hier malcontent spatziren.

D:o d:o 23 Aug. 1683. Mons. Mons Welling ist wieder von hier nach Teutschland verreiset, und weil er selber zu mir sagte, dass die saison der Heil-vässer sich zu gebrauchen nunmehr vorbey, muhtmasse ich, dass Er nach einige Teutsche Fürsten gesant umb dieselbe in dass Schwedisch intresse zu bringen. Doch wird er Copenhagen passiren; er hat itsts hier, wass zur diffidance zu Ew. Kongl. Maij:tt und diessen König einiger massen gereichen kan, mehr vermehret alss gehindert, und dependiret von der partey, so hier nun gut Keysserisch oder wieder die fransösische ist, welche durch diesse conduite vermeinen Teuschland zu zeigen und glauben zu machen, dass Schwed. keine provincen mehr begehren von Teuschlandt hinführe nehmen wollen zu conqveriren, und dass Schweden ein interesse mit Teutschland. . . . .

La Reine Mere alhier ist auf etzliche tage nach Dronningholm $1\frac{1}{2}$ meil von hier gereiset, welches ein schon nach der neuen Architectur verfertigtes Schloss ist, lieget an der

Meler in einem schlechten und unfruchtbaren ohrt, hat albereit ohn die Mobilien über 100,000 Rthlr bekostet, und ist noch nur $\frac{1}{3}$ darvon fertig. La Reine regente ist mit einer defluxion am Halse bey den glandulen incommodiret.

D:o d:o 26 Augusti 1682. Der König hat die Zinsse von den 100,000 Rthlr brautschatz geldern der Königin vereheret, welche also dass capital hier in der banquo geleget, und 6 pro cento Zinss geniesset, auch alle halb jahr ihre Zinsse erhalten, und solche auf Zinsse daselbst wieder aussthun kan. Er hat ihr auch Ekesund verehret, ein lustig gut 5 meil von hier gelegen, welches H. Steno Bilcken durch reduction genommen ist.

D:o d:o 30 Augusti 1682. Der König sitzet nebenst 3 á 4 conseillers fast teglich des morgens von 8 biss 1 im Justitz Rath oder Revision; des nachmittags læst er seine andere bediente nach belieben bey sich im Cabinet rufen, und depeschiret alda die Regierungs sachen.

D:o d:o 2 Sept. 1682. Man discouriret, als, wan H. Graf Bent uf convocation des Reichstags mit gerathen habe, darmit auf ihn bey amplectirung der Kaiserlichen partey die Verantwortung nicht fallen möge, welche auf Graf Magnus Anno 1674 gefallen, da derselbe ohn rathfragen mit den Stenden Franchreich zu gefallen zum Kriege gerathen.

D:o d:o 9 Sept. 1682. Die Königin besiehet zu Upsal dass Schloss, (so der König ihr einreumen lassen) und die sitution der gegend. Ich habe, weil es in der nahe ist, ihre Maiestet da ufgewartet, und den ohrt mit besehen. Dass Schloss ist sehr verfallen, und kan unter 30,000 Rthlr nicht repariret werden. Alles wass uf dem Schloss oder auf der Academie sonderlich zu sehen, dass ist geraubet gut, Mobilien, und bücher, so aus Teutschland, Denmarck und Polen in den Kriegen von ihnen entführet, und anhe-

ro gebracht seijn. Die Stad ist nicht besser als *Roschild*. Zu dem Schloss ist vor diessem so viel eigen Feld nicht gewessen, dass man einen Meyerhof oder Lagaarden darbey einrichten könte, aber nun durch Zulegung der reducirten güter wird ess zu ein gut ambt gemachet, und durfte die Königin, wan der könig ins künftige sonst im Reiche herumbreiset, darhin ihr divertissement so lange nehmen. Und wie durch diess gantze Reich die Königin über allemassen estimiret und geliebet wird, haben die Professoren an unterthänigsten bezeigungen nach Academischen Stil mit orationen, versen, musiquen, &c. nichtes fehlen lassen, auch hat der Ertzbischoff mit der gantzen clerisey ufgewartet.

D.o d.o 13 Sept. 1682. Hiessiger König kam um montag abend von Kongsöhr wiederumb anhero, war in 7 Stunden 10 grosse Schwedische meile weges geritten. Ich sahe, dass Mons. du Croix dem Könige gestern ein schreiben vom Hertzog übergab, und ist diese gantze Statt bereit voll vom gerüchte, dass man dem Hertzog seine taffelgüter benommen hette. . . . . Man erwartet nun Mons. Bilcken (Bjelke) auss Franckreich hier, und saget, dass der König Christer Horn in Liefland absetzen, und Bilcken wieder zum Gouverneuren solcher Province bestellen will, in welcher die Untherthanen, weil man sie nun unter der Reduction mitgezogen, sehr schwierig seyn sollen. Mons Bazin hat ordre von der alten manier, nemlich der Reception mit 2 Conseillers, nicht abzuweichen, und wird man also noch heute oder morgen hiesigen Königes resolution darüber erfahren. Ist solche nicht nach Mons. Bazins gesuch, wird er strax wieder von hier reyssen. Hiesiger Hoff hat kein ander fundament alss dass præjudicat mit Monsieur Baron Juel, wornach aber Franckreich seit nicht behren,

sondern ohn consens von beyden seiten die alte ceremonien nicht verendert wissen will.

Wass hiesiger König wegen abschaffung der duellen nun verordnen lassen, sende ich allerunterthänigst hier bey. Die Königin wird auch heute zurück von Upsal hier erwartet.

D:o d:o 16 Zept. 1682. Alss am 14 hujus gegen abend Hr Gref Bent zu Mons. Bazin gekommen, hat er demselben in nahmen seines Königs den bescheid gebracht, dass der König von seinem neuén Reglement nicht weichen, sondern mit einem königl. Raht ihn einholen lassen wollte, worauf Mons. Bazin geantwortet: so muss ich dan meines königs ordre folgen und von hier ziehen, weilen ich befehliget in den ceremonien nach den mit meinen Antecessoren gehaltenén gebrauch mich in allem zu richten, und weilen alles gnug zuvor von mier remonstriret, und die Resolution nun genommen ist, bleibet es darbey. H. Graf Bent wolte daruf anziehen, dass in Franckreich nur ein Duc und Pair die Ambassadeurs empfetigt, und diesse Räthe in gleicher dignitet weren; alss aber Mons. Bazin modestement hieruf replicirte, dass wan H. Graf Bent nicht ein Senateur were, oder er H. Bazin am anderen ohrt were, so könte woll wass gefunden werden auf solches egalitet zu sagen, weil eine de fils en fils in der dignitet succediren und solche nicht verlieren können mit einigen anderen differenser mehr, alterirte H. Graf Bent sich darüber, stund plötzlich uf, und wie Mons. Bazin ihn biss an der Carosse begleitet, setzete er sich strax tief in der Carossen, lehnete sich zurück, drückete den hut auf den Kopf und zog also ohne complimenten, passionné und ungedultig weg; wormit also diesse Ambassade geendiget, welches ohn allen Zweifel den König in Franckreich erzürnen, und darhin bringen wird, dass wan schon einmahl die freundschaft

solte renoviret werden, er doch schwerlich einen Ambassadeur, sondern nur einen Envoyé anhero senden werde.

D:o d:o 20 Sept. 1682. Der Graf von Altheim hat bey 3 wochen wegen einer colique und flüsse dass bette halten müssen, und geht annoch nicht auss. So viel alss ich vernehme, wan man eine esquadre Orlog Schiffe von Holland bekommen könte und grosse subsidien von Spanien, so incliniret der König selbst mit fünff und zwantzig tausend man in Teutschland zu kommen und zu agiren, und sonsten nicht. Nun stehet diess letzte dem Keysser nicht an und begehret nicht so viel manschafft, viel weniger dess Königs person selbst; deswegen, da die beeden erste Schwedische desideria noch nicht, so viel man weiss, gewilliget oder darüber wass fastes geschlossen, wird die negotiation dess hern Altheim schwerer fallen, alss er gedencket und vielleicht unfruchtbahr.

D:o d:o 23 Sept. 1682. In zwischen mercke ich wohl, da hiesiger König der königl. Frau Mutter gross deferiret und diesse ihrem bruder gerne geholfen siehet, dass nach den discoursen, so die Schweden darvon unter sich führen, dieselbe solche contribution Sache nicht für eine affaire domestique sondern für ein interesse d'Estat halten und nicht gerne sehen, dass ein Reichsfürsst und ein naher anverwanter unterliegen solte; weil Sie aber keine armée darauss haben, können sie da zu reeller assistence nicht kommen, sondern sagen, wan dass hauss Lunenb. daraussen Dennemarck angeliht, können sie Norwegen anfallen, und eine diversion machen. Man erwartet hier Mos. Kleijn von Lüneburg, und saget, dass Hauss Lüneburg eifericher sey alss Schweden umb Gottorff zu eine festung in Holstein zu helfen . . . . Man hat hier sich nicht eingebildet, dass Mons. Bazin so geschwinde weg-

reysen

reysen solte. Er hat seinen Secretarium hier gelassen und demselben frey gestellet nach Pohlen oder Moscou reyssen, aber der begehret auch nach Franckreich wieder. Weil Mons. Bazin bey seiner anwessenheit declariret gehabt, dass er ordre von seinem Könige hette die Königl. Räthe zum ersten zu besuchen, de leur donner la main, et le titre de son Excellence, felt dass spargement von sich selbst, als wan er dieselbe solte mesprisiret haben.

Beede Königinnen divertiren sich zu Dronningsholm.

Nun kommen taglich die Deputirte von den Ständen hier an. Der Landes Höfding von Nercke, Mons. Lillencron, ist auch gekommen. Man meinet, der König werde ihn zum Land-Marschallen de la Noblesze bey diesser Diæt benennen. Der in Franckreich gewesener Niels Bilcke ist hier auch heute angekommen.

D:o d:o 30 Sept. 1682. Es ist Jhnen zwar hier nicht viel zu trauen, und saget man, dass sie auff die Wenner viel Fahrzeug bauen oder fertig machen lassen. Die eingebohrne Schwedisch haben auch mehr inclination über Norwegen wass zu conquestiren alss über danische oder Teutsche provincien; aber ich kan biss dato nichts gewisses davon mercken oder penetriren.

D:o d:o 4 Oct. 1682. Der Graf von Altheim helt sich noch immer ein. Er hat zwar die freude, dass Mons. Bazin weg, und mit ihm dass Verstendniiss mit Franckreich hier aufgehöret; aber er kan dass Transport noch nicht erhalten; begehret auch nicht zu viel Volck, sondern nur etwass, dass Teutschland völlig glauben könte, Schweden halte seine partey. Aber so lange kein gelt oder qvartiere den Schweden kan gegeben werden, werden sie schwerlich rücken. Mechlenburg und Saxen Lauenburg ist ihnen zu klein, und ohne Ihre pferde an frembder krippe zu binden,

sagen sie selbst, dass sie kein krieg führen können; deshalben wollen sie gerne so starck sein, dass sie mit gewalt unterhalt gnisen können.

Was Ew. Königl. Maij:tt wegen einziehung der nachrichtung von hiesiger Regierender königinnen angelegenheiten mier allergnadigst befehlen lassen, deswegen gehet mein allergehorsamster bericht hier bey sub Lit. C.

Itzo kömpt Mons. Vittinghof und berichtet mier, dass er nur an seiner Frauer allein dess wegen wass geschrieben, und nichtes an die König. Frau Mutter, dero wegen mag seine Frau es nicht recht verstanden oder referiret haben. Die Königin alhier ist vollig content, und verlanget wegen ihr Leibgedings nichtes, alss wass dem Könige gefelt.

Bilaga Lit. C.

Allergnädigster König und Herr! — Nach E. Königl. My:tt allergnädigsten sub dato den 26 Septembr auss Copenhagen an mich abgelassenem und den 2 hujus mier zugekommenem befehlig, habe ich den Her. Baron von Vittinghof, ohn mich obgemelter Ordere vermercken zu lassen, sondiret, ob die Königin in Schweden Verlangen trage, dass zu diessem Reichstage jemand von Ew. König. May:tt Ministris nach Schweden abgefertigit werde, umb ihre angelegenheiten darbey zu beobachten, und worinnen solche ihre angelegenheiten eigentlich bestünden? Worauf er mir zu verstehen gegeben, dass er an seine Frau beschrieben, er wolte wunschen, dass, wass der Königin in den Ehe pacten versprochen, zur richtigkeit und confirmation auf diessem Reichstag mit gelangen möchte, und dergleichen formalien möchte er auch wol in seinen Relationen an la Reine Mere sich gebrauchet haben; aber gantz und gar nicht der intention, das der König von Schweden des falss entweder durch einen von Ew. König. Maij:tt Ministro oder

auch durch einen von hiesiger Königin bedienten möchte erinneret werden, weil er wol weiss, dass solches nicht allein der Königin sehr misshagen wurden, als welche nichtes in dergleichen Sachen will, alss wass dem König selbst beliebet, der auch nun seit etzliche wochen her sonderliche tendresse der Königin mit geschenken und anderen begegnungen erzeiget; sondern es möchte auch solche schickung oder ansuchen diffidence zwischen den König, der leicht wass ungleich ufnehmen kan, und die Königin verursachen; alss wan diese nicht vergnüget were, und sich anders wo clagend aussgelassen, oder auch gar der Königin bediente in subçon beym Könige bringen, alss wan solches von ihnen angegeben oder aussgewircket were, und wurde also solche schickung mehr undienst alss gutes verrichten, und dem Könige auch sonderlich der Königin unangenehm fallen. So viel, alss ich der Königin humeur und wessen hier habe kennen lernen, finde ich Mons. Wittinghofs sentiment der wahrheit gemäss, und will sie nicht haben, dass ihre bediente dass geringste des wegen mit dem Könige oder dessen Bedienten reden oder wass erinneren sollen, sondern hat sich gantz und gar des Königs wollgefallen sich hierinnen ergeben; der auch wegen dess Leibgedings für sie zu sorgen, und mit auf diesem Reichs-tag der Stende consens darüber zu verschossen, sich von sich selbsten heraussgelassen.

Sonsten nach den Ehepacten seijnt ihr Königl. Maijst der Königin zu witwenthumss intraden jæhrlich 74,666 Rthlr verschrieben, alss 34,000 vom Leibgeding, 2000 von der morgengabe, 6000 Rthlr vom Brautschatz, 6000 Rthlr wiederlagsgelder dafür, und 26,666 Rthlr zur verbesserung. Auf alles dieses hat sie des Königes hand; dass Leibgeding bestehet in 5 ampter: Westeraas, Kongsöhr, Lincöping, Skenes, Aland, und Upsala Residentzschloss. Der König

hat zwar der Königin angebothen solche aempter mit andren durch die reduction zur Krone gekommenen und von besser qualitet sich befindenden gütern zu vertauschen; die Königin aber will den Hass von der Reduction nicht auf sich laden, und begehret dass Verschriebene zu behalten.

Der Eventual Huldigungs eidt ist zwar verschrieben, dass bem. Leibgedings Einwohner ihre ablegen solten, aber man sagt ante existentem casum sey es hier im Reiche nicht manierlich. Der intraden Register befindet sich richtig nach der Cammer wardirung ausgerechnet. Für der Morgengabe hat die Königin Pfandgüter in Osterbothen, so die rente validiren. Under dessen Zahlet der Ober Marschalck solche derselben anitzo auss des Hofstad fundo, auss welchem er auch ihren Hofstat sampt kleider und handgelt bezahlet, weil die Königin solches selbst eingewilliget, und geniesset Sie ihr zugelegtes richtig; die brautschatz gelder hat der König ihr neulich verehret, und hat Sie dass Capital in hiesiger Banco gesetzet, so dass Sie die Zinsse richtig habet, und alss ein Königliches geschenck alsobald geniesset, auch zu ihren eigen gefallen behelt oder anwendet. Für die wiederlags gelder hat Sie zwar die Verschreibung, und mangelt die hypothec daran. Dass Augment ist in den Kupferrenten verschrieben, und wird da auch die pfand einfürung nöthig seijn.

Also sehen Ew. Königl. Maij:tt, dass keine grosse unrichtigkeit in den verschriebenen Leibgedings intraden sich befinden. Darmit aber die Königin uf allen unvermuthenden fall solcher Verschreibungen oder hypotheeen desto sicheren seyn kan, glaube ich der König werde uf diessem Reichstage den Stenden notice darvon geben, und ihr in darzu begehren, und also in vim legis introduciren oder signiren lassen. Und dass ist, so lange die alte form von Regierung noch dauret, gut, weil dass Reich bereit mit s

Königinnen unterhalt graviret, und wan die aempter oder tafelgüter so ausgeleget werden, falt die herbeyschaffung des Etats oder übrigen Hofsstats mittel auf die Unterthanen oder Contribution, zu welcher die bauren in consideration ihrer wenigen acker und mittel auch schwerer Leibesarbeit alzeit difficil seijn, und viel ufrur in diessem Reiche vor diessem erwecket haben. Da nun die Königin selbst solche Verschickung gantz nicht verlanget, der König im dessein und Werck ist alle der Königin nach den Ehepacten verschriebene posten uf dem Reichstag mit einführen zu lassen, der König auch den Brautschatz, einen schönen Meyerhof bey Upsal, eine schöne Tour perlen, und andre kostbahre Meublen der Königin neulich verehret, und seine vorige Lebensart darin veränderet, wird Ew. Königl. Maij:tt Hochgeerte Frau Mutter die Königin ihres auss Mons. Vittinghofs brief zum guten zwar Zielende, aber vielleicht nicht recht eingenommene meinung selbsten fallen lassen.

D:o d:o 7 Oct. 1682. Ew. Königl. Maij:tt berichte hier mit allergehorsamst, dass nachdem die 4 Stende am mitwochen ihre Vollmachten in der Cantzley praesentiret und abgeleget, haben sie am vergangen Donnerstag in ihren gewöhnlichen platzen sich versamlet, als die Edelleute uf dem Ritterhausse, die Priester in der Kirche, die Bürger auf dem Rath-hausse, und die Bauren im also genannten Gildenhause; und unter sich einen ausschuss gemachet, welcher nach Höffe gegangen und dem König auch beede Königinnen gratuliret haben. Am freytag wird auf vorige manier aussgeblassen, dass die Stenden solten heute ufs Schloss kommen, umb wass ihr Königl. Maij:tt befehlen würden, anzuhören, darauf heute frühe umb 8 uhr erstlich die Clerisey aufkam starck 62 Köpfe, und gieng in der Schlosskirche. Nach derselben kahmen die bürger,

starck 71 köpfe: ferner kam die Noblesse 300 köpfe starck; endlich die bauren 141 köpfe starck. Die Priester und Bürger gingen gerade in der Schlosskirche; Die Edelleute gingen zum Könige und vor ihm her in und auss der kirche; die bauren gingen gerade nach dem Reichssahl, und setzten sich uf ihre bencke. Dass gantze Schloss war mit lauter schildwachten uber all besetzet, und eine haije formiret, durch welche der König aus der kirchen nach dem Reichsahl gieng. Der Ertzbischof predigte in der Schlosskirche, und hette zum Text die letzte *worte des 17* versicul im ersten capitel Josuæ: "wer deinen mund ungehorsam ist, und nicht gehorchet deinen worten in allem, dass du unss gebeutest, der soll sterben. Sey nur getrost und unversagt." Im Reichssahl sass der könig auf einen mit silbern bleck beschlagenen stul 3 trit hoch; hinter ihm stund Obrister Hastver, Axel Wachtmeister und ein CammerHerr; ein wenig vom könige stunden 16 stule in ein halb circel, darauf sassen die anwesende 10 Conseillers Royals; die übrige stunden ledig. Zur königs rechten hinten derRæthe stülen sassen die Grafen und Freijherren, und dan auf bencken die Noblesse. Zur lincken königs seiten hinter der Ræthe stüle die Cleresii; dan auf bencken die bürgerey, und letzlich die bauerschaft. Unten im sahl war abgescheuret für beede Königinnen, frembde Ministris, und vornehm Frauenzimmer. Wie nun die Stende mit 2 Herolden mit scheptern introduciret waren und sich gesetzet, stund der könig auf, und Graf Bent Oxenstern hielt eine oration von ein viertel stunde, Gab hernach die Proposition dem Cantzley-Raht Hoghusen öffentlich abzulesen, so wol eine halbe stunde daurete. Darauf der LandMarschalck von der Noblesse Wrede uftrat und ein Oration gegen dem König hielte; nach ihn der Ertzbischof Swibelius; nach denselben Bürgemeister Tegner von Stockholm; und letzlich ein baur;

welche 4 nach ihrem gehalten Orationen auch zu traten, und dem König die hende küsseten. Wormit also die Ceremonie geendiget, und jeder Stand ordentlich so wieder n corps abging . . . .

. . . . . Auss Schonen und Bleckingen ist niemand anhero berufen, aber wol auss Halland.

D:o d:o 11 Oct. 1682. Wie nun diesse general proposition pro forma oder gleichsam eine captation benevolentiæ, so hat man nun einen aussschuss beruffen von der Noblesse und Clergé, auch endlich der bürgerschaft; aber die bauren seint darzu nicht gefordret. Diessem aussschuss proponiret man nun die secrete und dass Reich inwendig angehende sachen in hiessiger Cantzleij, und zwar iedem Stande à part, und hat man solche leute darzu eligiret, derer man meist versicheret. Von der Noblesse seint 22, alss Feldmarschalck Königsmarck, Gen. Lieut. Bielcke, Gen. Lieut. Sperling, Gen. Lieut. Mörner, Gen. Major Axel Wachtmeister, Gen. Major Lichton, Cronschiöld, Guldenborg etc. erwehlet. So viel man noch hat erfaren können, ist ein punct mit, dass dess Königs infanterie möge uf eisseren oder bestendigen fuss gesetzet werden, auf exempel der Dalkarlen, deren Regiment alzeit 1500 Man sein muss, und sie selbst schüldig alzeit complet es zu schaffen, dass keine auss schreibungs bewilligung oder Reichstag des wegen mehr nöthig; die andre puncte seint noch secret, werden aber vermuthet von Confirmation der sententien und Execution derselben in der grossen Commission, von der Succession, von der Tutel, von der Douariere etc.

D:o d:o 18 Okt. 1682. Nachdem der Graf von Altheim den 11 hujus die letzte Conference gehabt, ist der Tractat vollenzogen und nun signiret; bemelter Graf hat einen seiner Leute nach Wien darmit vergangene Sonnabend abend fortgesant umb die Ratification zurück zu bringen. Wan

solche gekommen, wird es selbst wieder wegreyssen und einen Secretarium nahmens Lancier (so er mitgebracht, und der mit des Grafen von Lamberts Söhnen sol peregriniret haben) hier alss Kaiserlichen Residenten lassen. In solchem Tractat ist ohne zweiffel mit begriffen, wie Ew. Königl Maij:tt waffen der König von Schweden, und des Churfursten waffen der Kaijsser möge opponiret werden; und hat man hier sowoll als am Kaiserl. Hoffe hofnung, Churbrandenb. werde changiren, sonderlich wan Schweden eine armée transportiret und der Keysser eine armée von Zehen tausend man in Schlessien gesetzet habe. Ich *will* zwar nicht hoffen, dass der Churfurst die genommene *partey* qvittiren wird, aber wan ich mit Herr Cantzeler Brandten en particulier discouriren, stehen Ihm die Conjunctur meist an, und tröstet sich dess Churfürstens homeur, und quod hominis voluntas ambulatoria usque ad mortem, wie er redet, zu bestendigkeit. Seiner Churfürstl. Durchl. solte viel helfen, wan Franckreich dersselben wass geld zur werbung itzund vorschoss, darmit sie zu einer armée im felde gelangen könte, sintemahl von dero, wan die Vestungen besetzet werden, nicht gross noch bleibet.

Der König in Schweden hat Monsieur Branten 400 Ducaten seines gepræges, und an Mons. Waccerbart 300 Ducaten von gleicher sorte verehret, und will man nun hier geld oder Kupfer den frembden Ministren hinführo geben, und keine Iouelen mehr, weil man vernommen, dass diesse meist ihren wehrt nicht gehabt. Der mit dem H. Graf von Altheim geschlossene tractat ist dem deputirten der noblesse en secret communicirt . . . .
. . . . Die Stände, welche sich umb dass ausswertige wessen und die alliance nicht so bekumren also umb dass inwendige, wollen nicht gerne an den fixum numerum der infanterie, weil erst dardurch

veruhrsacht wurde, dass der König keine comitia den mehr convociren dürffe; und zum andern, weil die Edelleute auff die weise bey unglücklichen kriegen umb alle Ihre bauren kommen würden. Es eclatiret sonsten noch nichtes von Ihren conferences undt wurde noch alles heimblich gehalten. Von Ew. Königl. Maij:tt armeé, welche sie hier auff zehen Tausend mand schätzen, Vermeinen sie, dass viele auff ergehende keysserliche avocatoria weg gehen werden. Und vermercket man an ihren discoursen und wessen gang, woferne der Churfurst nicht abfallen würde, könne es doch durch eine keysserliche armeé, so in Schlesien zu dem ende logiren, Solchen en bride gehalten werden; und gedencket Schweden alssdan in Mecklenburg, sachsen Lauenburg, ja in holstein quartier zu suchen und solcher gestalt die Teutsche partey zu succouriren und erstlich dem hertzog zu Gottorff in allen seinen pretensionen zu restituiren seit bemuhen.

D:o d:o 25 Oct. 1682. Man saget, dass unter den secreten propositionen seyn sol, die titre der grafen und Baronen auff zu heben, bezahlung der Schulden Caroli Gustavi und der Königin Christinæ anstehen zu lassen en forme von einem spanischen banquerot etc.; aber noch esclatiret darvon nichtes. Vom General Admiral Hans Wachtmeister forderet man auch rechnung von 2 Millionen, so ihm zur Flotte gegeben worden. Feldmarschalck Aschenberg hat man auch 10,000 Rthlr einkunfte reduçiret; nun saget man, dass der könig ihnen es ad dies vitæ gelassen, welches nicht lang dauren wird, weil er 62 jahr alt ist. Mons. Bazin hat ordre hergesandt alle seine bagage wieder abzuführen, wormit dessen leute itzo geschäftig. Bey Gothenburg und Marstrand sagen einige von dehm ohrt zum Reichstage anhero gekommene, dass man etliche Galeren und Scherbö-

then baue, deren man sich in kriegszeiten *bedienen* könne, die Norsche Custen zu incommodiren.

D:o d:o 1 Nov. 1682. Der Stende ausschuss kompt fleissig zusammen, da aber ein Majorennis Rex und *im* Reiche zugegen, müssen die Stende doch alles endlich nach des Königes willen eingehen. Sie haben den fixum numerum der Infanterie beliebet, und darf der König, wan er will, ohn convocation des Reichstages die Soldatesque ausschreiben und aufforderen. Es ist dadurch der Infanterie anzahl wol uf 4 à 5000. Man verstercket *und nun* auf solchen fuss gestellet, dass die Zahl nicht *abgehen sol;* aber wan grosses sterben im Lande oder grosse niederlage ausser dem Reich dass Volk betreffen würde, so wird die erde nicht können kultiviret werden, sondern wüste mussen liegen bleiben auss mangel Volckes, dan nicht alle Provincen gleich populeus hier seijn. Die Contribution ist auch bewilliget, weiss aber nicht, ob uf anderen fuss alss Anno 1680, da 7 SD:r silbermuntz von einem gantzen Hof gegeben. Weil die Noblesse seit vernehmen lassen, der König könte bey unvermuthlich Ihrer Zustossenden krieg geld auss der banque leihen, haben die drey andere Stände darwieder geredet, weil die Noblesse dass wenigste darin hat, und die klugesten hiesieger Kauffleute ziehen Ihr geld unter dem hand auss der banque und werden es *lieber* in Ihren haussern vernachmahls selbst verwahren, darmit sie in dessen besitz desto sicherer sein.

Bevor der Reichstag geendiget und des Graf von Altheim Courierer zurück gekommen ist, wird ess wol mit dem Transport anstehen, und hernach verbietet es die saison. — Unterdessen schaffet man armatur und gewehr für die vergrösserte Zahl der Infanterie herbey, und läst es den Obristen geben. Gen. Major Grothausen ist nun völlig in Schwedische dienste wieder getreten, und wird Com-

mendant in Wismar werden, alss Feltmarschall Aschenberg gedacht hat, der sein patron ist.

D:o d:o 4 Nov. 1682. Nun hat der König alle der FeltMarschalcks Banners guter durch die Reduction zu sich genommen, und wann seine Schweiger mutter ihn nicht speisete, musste er armuht halben vergehen; also ist bey diessem Debitoren nichtes zu erhalten, und auf dergleichen maniere kommen viel auss- und Inländische anitzo bey den grossen alhier zu kürtz. . . . . Von den Reichstags Resolutionen ist ohn dem ienige, wass ich wegen der Infanterie letz geschrieben, noch nichts anders esclatiret. Die 15 alte NationalRegimenter zu fuss in Sweden und Gothen sollen heinfürs eiserne und alzeit zusammen 18000 Man starck seyn, welche der König ohn Reichstag convociren, completiren und gebrauchen mag. 4 Freissebauern oder 2. Schat oder Cronenbauern seint schuldig einen Soldaten zu schaffen; ihm eine baracque zu bauen, 2 Kühe auch des sommers weide und des winters fütter darzu zu geben. Der König gibt dem Soldaten iæhrlich 10 Rthlr und ein rock. Seine übrige unterhaltung in friedens Zeit uf dem Lande muss er durch seine arbeit ihm selbst schaffen und verdienen. Weil nun die Provincien ungleicher grösse, seint etzliche solcher Regimenter vom 800 Man, etzliche von 1000, etzliche von 13 à 1400. Alle 15 NationalRegimenter Infanterie aber in diessem Reiche Schweden sollen 18000 Gemeine aussmachen, und dass ist der fixus numerus, darüber die bauren allein mit dem Könige tractiret und es gewilliget, sich von der Noblesse, so hierbey interessiret war, separiserede. Die Reuterey hat ihre beständige höffe, und seint jedem NationalRegiment davon so viel zugeleget, dass 1000 Reuter auf ein Regiment kommen. Man hat nun vor vom ausschluss zu den secreten sachen des Reichstages annoch einen engeren ausschluss zu

benennen, dem man vielleicht ein und anders *die Regierung* betreffende communiciren, und alsdan umb ein vierzehen tage den Reichstag endigen dürfte. Man hat ingleichen resolviret, dass alle donationes von liegenden grunden à tempore immemoriali anzurechnen nicht anders also feudal gut sollen gerechnet, und nicht vor Allodial gehalten werden. Wass die Reductions und liquidations Cammer item die grosse Commission ratione der administration der Minorennitet decreterit, solches bleibet alles von den Stenden confirmiret, und zur execution ratificiret, alsso dass *solches* zu ruin vieler Familien in der gantzen Noblesse armuht gereichet, und grosse Verbitterung gegen die clerisey veruhrsachet, dehm man solches imputiret. Vom Transport wird nichtes geredet.

D:o d:o 8 Nov. 1682. So viel, alss ich vernehmen können, kehret man sich nichtes hier an der gottorpischen contributions-execution, und der gottorpische Ministers den Muth fallen, weil Ihm Graf Oxenstiern geantwortet, der König nehme sich zwar gerne dess Hertzogs interesse an, aber weil der Niedersaechsische Creyss nichtes thäte, konnte der König desswegen anitzo auch nichtes anfangen, so dass von hier auss Eu. Königl. Maytt darin annoch keine hinderung haben werden . . . .
Der Adel wollte im Ritterhausse dass conclusum, was unter den 600 S:dlr silbermüntz, so man von den reducirten gütern ihnen zur iehrlichen einkünft zu lassen bewilliget hatte, militair höffe weren, solten sie dieselbe gleichwohl von sich zu geben gehalten seyn, nicht unterschreiben, sondern von ein ander gehen; aber ihnen ward so viel gesaget, dass Sie ess thun müssten und damit verlieren sie meist alles, so dass nicht zwanzig familien von Tausend so viel noch behalten, dass Sie von Ihren eigenen landgütern benestement leben können, und ist der has der Noblesse ge-

n die geistlichkeit unbeschreiblich. Unterdessen giebt es glich conferencen unter den Stenden, man kan aber vom ncluso noch nichtes gewisses melden.

D:o d:o 11 Nov. 1682. Von den Reichstag schlüssen ist ıch nicht mehr noch kund geworden. Man sagt, dass ons:r Lillehöck von Ritterhausse verwiessen, weil es vielicht wass scharf geredet. Es gehen teglich Assignationen f die grossen, und hat der GeneralLieutenant Nielss Bielce noch neulich auch ordre bekommen 25000 Rthlr zu beahlen. Die Priester, umb in Gunst zu bleiben, haben sich rbothen en cas de guerre ein Regiment dragoner dem Köig zu stellen und zu halten.

D:o d:o 15 Nov. 1682. Und weil in diessem Reich lurch abweseinhet der Könige und durch die lange tutelair administration die jura majestatis regia in hoc seculo nicht so just observiret, sondern etwas davon an die grossen etwas an der noblesse, etwass an die Reichstage communiciret worden, trachtet der König nun erst solches zu restauriren, und wass nach der oligarchie oder republique einiger massen zielet, an der seite zu schaffen, und die Königliche autoritet und regierung zu establiren; zu dem ende nach Cassirung des Senats, die privilegia der Stände sehr limitiren und die chargen nach belieben des Königes mit Ihren gefelligen Subjectis versehn werden. Wass den Reichstag anlanget, so hat der König zweyerley vornehmlich damit intentioniret, erstlich dass er einen fixum numerum der Land Infanterie und auch dessen grössere anzahl haben möchte; zum andern, wie er geldmittel zu bezahlung der schulde, subsistence dess Königlichen anwachsenden Hausses, und unterhaltung der Estats- Kriegs- und Seebedienten bekommen möge. Dass erste anbelangent, der König hat der bauren Vorschlag approbiret, und die 15 alte Schwedische Regimenter zu fuss, als dass Uplandische,

die drey westgotische, dass Surmanlandische, die drey Smolandische, dass Dahle Carlische, dass Ostgothische, dass Westmanlandische, dass Wermelandische, dass Westerbothische, dass Osterbotische, dass Helsingsche auf 18000 gemeine erhalten, were 1200 Man ieder Regiment, aber die eintheilung gehet nicht nach den Provincien, sondern nach den bauren, also dass 2 Cronen oder 4 Frelssebauren schaffen 1 Soldaten, wie ich zuvor gemeldet. Hat der König also 3000 Man in allem bey diessem 15 Regimentern gewonnen und fixe Soldaten bey bekommen, welche stets müssen die recrüten schaffen. Die Noblesse hat dem König lieber die ausschreibung ohn Reichstag nach gefallen auftragen wollen, weil sie die bauren mit der aussschreibung am besten in furcht und gehorsahm haben halten können, aber der König ist bey der bauren vorschlag geblieben. Die Cavallerie ohn den Rossdienst hält der König auss den Crongutern, und hat auss den reducirten gütern solche so viel verstercket, dass die 4 Schwedische, alss dass Uplandische, Westergothische, Smalandische, Ostgothische, und die beiden neue Schoningschen werden 1200 Reuter jeder starck seyn. In Finland ist alles beym alten gelassen. Im bremischen hat man vor gehabt 4000 NationalSoldaten auf Schwedischer manier zu richten, aber nun ist es contramandiret, weil man damit nicht fortkommen können, und die untherthanen dazu sich nicht bequehmen wollen. Wass nun die Geldmittel betrift, excusiren sich alle Stende wegen armuht; die Priesterschaft, bürgerschaft und Bauren haben etzliche Vorschläge gethan, welche alle zu ruin der Noblesse reichen und darauf aussgehen, dass die meisten Edelleute dass Ihrige missten sollen. Wass iemahls Cronen gut oder geistlich gut gewessen, begehret man zurück mit allen Renten. Die donationen sollen nicht weiter als an die Mänlige erben verstanden werden, und

ess wegen, deficientibus illis, zurück gehen. Alle Frelsse auren, so Skatte bauren gewessen, sollen wiederumb also erechnet werden etc. Hierzu kompt die Restitution der on der Regirung übel administrirten financen, und gibt nan täglich assignationes, oder nimpt güter darfür weg; nfin der ruin, die armuth und dass klage der Noblesse st nicht zu beschreiben. Welchen die ungedult treibet zu eden, kommen in gefahr, und kam Landts Hofding lilienhök aus seiner arrest loss. Es hat die Noblesse für ihn intercediret, auch den König eine supplique übergeben und gebethen, dass der König möchte befehlen, wass er wolte, nur dass sie von den dreij andern stenden nicht mochten geplaget werden. — Die Noblesse hat auch vorgeschlagen, dass der König zu geldmittel gelangen könte, wan die Priester die Höffe zu rück geben, welche ihnen vormahls gegeben worden für bewirtung der Reisenden, bevor die Gastgeber Hausser erigiret; wan die bürger in den Stadten besser aussthailung der anlage machen, und so viel nicht darin verschonen, und dass man den bauren die accisen verdobbelen könte; ist also ein Stand gegen den andern, und man gebrauchet sich zweijer à dreyer stönde umb den vierten zu gleichen consens zu bringen. Unter dessen hat der König seinen willen, leget alles, wass unangenehm vorgehet, auff die stünde, und lest Ihnen die Missgunst tragen. Es würde aber nicht gut sein für diesser reise, wan es bey diessem Stande solte von euserlichen krieg angegriffen werden, dan die vielen miscontenten würden zum wenigster schlechten beytrag oder affection gegen Ihrem Vaterlande beiweisen. Bits dato vernimpt man auch nicht, dass auss allen vorschlegen, so man bereit zur geld bekommung practisiret, der König viel reicher wird oder zu bezahlung seiner eigenen schulde gelangen kan, den die Landgüter tragen hier nicht viel, und viele geben nicht 1

procento; die Cultur der Landgüter wird hinfürs negligirt. der grosse Zoll und der Holländische CommerceTractat, vermindert die einkünfte und machet alle bürgerey arm. welche nun selbst ihre wahren nicht aussführen, oder ihre notturft holen können, die bergwercke und andere factorien werden so hart beleget, dass sie solche nicht nach gebür betreiben können, und ess ist meist all Holländisch oder Englisch verlag, darfür hier im Reiche noch wass gearbeitet wird. So dass hier grosser mangel an geld, dass wenig verhande silbergeld auch in so hohem preiss und also diesses wohl die principaliste Ursache, dass Schweden noch gerne stil sitzet; sonderlich da es von der partey mit welcher sie in alliance stehen, keine subsidien zu hoffen. Der König für seine persohn ist noch an seinem beine sehr incommodiret; weil er es nicht schonet, sondern viel gehet, und es nicht warm gnug helt. Die Medici meinen, der Knocher sey anrodiret, wan dem also, so würde eine grosse incision geschehen und den knochen gereiniget werden müssen, welches grosse schmertzen verursachen wurde. Wie mier referiret wird, so last man sich hier zwar zu Hofe mercken den Verdruss, welchen man über der Gottorfischen Execution empfindet, aber bey den worten bleibet es und können sie den Hertzogen diesses mahl nicht protegiren . . . . Ich glaube, dass Monsieur Lillehög sich wohl retiriren solte, aber weil er in dantzig damalen wieder den Churfurst wass pecciret, wird er oder andere nicht trauen, bevor Sie promes oder Versicherung eines salvi conductus bey mir zu suchen bekommen.

Dito d:o 18 Nov. 1682. Ew. Königl. Maij:tt berichte hiermit, dass die Stende nun ihre Resolutiones auf die 2 Propositionen des Reichstages unterschrieben, und wie sie der Infanterie-zahl fixe gesetzet, und dem König bewilliget

ohn

ohn ausschreibung solche alzeit also zugebrauchen und zu recrutiren, so haben sie auf den ersten punct der Proposition dem Könige auch bewilliget Contribution zu defension des Reichs auf zu bieten, und zwar ohn Convocation des Reichstages. Über dehm, da der König ihnen remonstriren lassen, dass, da er für dass gemeine beste stets sorge truge würde, Ihn auch zu kommen neue gesetze und verordnunge nach exigence der Zeit und seines gefallens zu machen, solches haben die Stände Ihme auch zugestanden und alsso Ihren consens unterschrieben; welche unterschreibung ein brüit in der gantzen Statt verursachet hat, der König wehre nun an keine gesetze mehr gebunden, sondern souverain geworden, weil er der untherthanen consens in den wichtigsten sachen nicht mehr nötig hat. Nun wird man annoch den Ständen proponieren, dass jede province ein orlog Schiff dem Könige bauen soll. Graff Oxenstern hat dess gottorfischen Ministri du Croix brieffe intercipiret, darin er an seinen Herrn geschrieben, man promettirete hier viel und hielte wenig, worüber er erzürnet geworden, und nicht allein gemachet, dass er revocirte, besonders Ihm auch hier hart tractiret und für ein fripon gescholten. Es ist im Conseil des Königes ein desmelé gewessen zwischen Oxenstiern und dem Ober Marschalch Graff Stenbock in presence des Königes, da der letzte gesaget: Ich bin zehen Jahr des Königes Rath gewesen, und habe ohne Interesse agiret. Der erste geanthwortet: Ich bin dreyssig Jahr darin gewessen; darauff der ander replicirte: dafur seyt Ihr so habil Schweden von seinen wahren freunden und interesse zu separiren. Einem jeden wird sein gewissen anklagen oder entschuldigen.

D:o d:o 22 Nov., 1682. Wass in den Reichstags sachen passiret, sonderlich von der Stende letzter unter-

schreibung oder bewilligung, sende hierbey copeij, darauss Ew. Königl. Maij:tt sehen, dass der König nun alle *jura* majestatis zu sich wieder gezogen, undt ist seine *administration* absolute genug, aber so lang die Reichstage nicht gantz annulliret werden, durffte beij gewissen fellen in abwessenheit dess Königes, minorenitet etc. ein versamleter Reichstag alles enderen und die Stände Ihre vetera jura wieder zu mainteriren suchen.

Die uneinigkeit zwischen der Noblesse und den dreij anderen Stenden ist gross, und hat die *Noblesse* bemelte unterschreibung meist veruhrsachet, weil sie *lieber* vom Könige selbst alles leiden wil, alss dass die dreij andere Stände Ihnen prejudicirliche Vorschlage thun sollen. Monsieur Lillehög hat im Ritterhauss depreciret und bekennen mussen, dass er dass leben verbrochten hatte, und dem Könige für den pardon dancken.

D:o d:o 29 Nov. 1682. Ew. Königl. Maij:tt berichte, dass biss dato ich vom H. Graf Benten noch nichtes auf meinen letzten Vortrag von wegen des Königs zum bescheide bekommen. Der Gottorfische Geheime Raht Görts, so durch die letzt ererhaltene Zeitung, dass die Contribution von 4 jahren her gefordert werde, gantz allarmiret worden, addressiret sich à la Reine Mere, weil man aber nun allein alhier mit schliessung des Reichstags occupiret, und den secreten aussschuss fast täglich in der Cantzleij versamlet, alss geschiehet in publicis externis nichtes. Umb den Stenden zu remonstriren, wass gefahr verhanden, so breitet man aus bald, dass Munster will Verden attacquiren, dass Wangelin einen Expressen gesandt habe, Ew. Königl. Maij:tt habe ein dessein auf Wismar, etc.

Man proponiret den Stenden den 100 pfenning, verdobbelung der Accisen und andere Vorschlage zur geld bekommung.

Weil die 11 hier verhandene Königl. Räthe alles erst unterschreiben, mussen die andere folgen. H. Steno Bilcke kompt nicht mehr im Raht, man hat ihm Eckesund al entzogen, desswegen nachfolgende elfe, als H. Graf Bent, Obermarschalck Steenbock, Lars Flemming, Gustaf Torstenson, Axel de la Garde, Gustaf de la Garde, Claus Flemming, Ioran Guldenstern, Oberstadthalter Guldenstern, Aschenberg, Hans Wachtmeister alleine seijn, so den consiliis Status interni, und den unterschreibungen beywohnen. Der König will all der Edelleute biss her gewessene Allodial güter hinfüro auch nicht anders alss für feudal passiren lassen, und soll kein Edelmann ohn seinen willen auss dem Reich reyssen. Der König hat auch von wegen dess Leibgedings de la Reine Regente nun den Stenden communication gegeben. Monsieur Rantzow, CammerHer bey gemelter Königin, hat seinen abscheid von Ihr genommen; die Hofmeisterin Baronesse d'Hun wird mit ihm von hier; und Monsieur Vittinghof sitzet auf den sprung, und wird nicht lang bleiben; in Monsieur Rantzaus stelle ist Capitein Otto Mörner, Sohn dess Gen. Lieutenant Mörners gekommen, und wird also ihr Hoff bald mit gebohrne Schweden allein besetzet bleiben.

D.o d.o 2 Dec. 1682. Diese instehende woche wird der Reichstag wol geendiget, weil der König nunmehr, wass er wegen seiner Absolut Regierung verlanget, all erhalten und wegen der mittel, so viel hier im Reiche zu erfinden seyn, es auch bewilliget; nach dem Reichstag wird der König nach Kongsöhr und la Reine Regente ein tour nach der kupferberg wercken thun.

D.o d.o 6 Dec. 1682. Ew. Königl. Maij:tt habe ich zuvor allerunterthänigst al berichtet gehabt, dass der König von Schweden seine national milice auf einen fixen fuss durch diessen Reichstag, und zwar umb etwass vermehret

erhalten, welche alle auch in diessem Jahr wohl gekleidet und vom neuen armiret und alsso in lestem stat gesetzet seyn; so dass der König in seinem Lande 40,000 *Soldaten* zu Ross und Fuss helt, welche sich selbsten stets completiren müssen; und deren unterhalt, so lang sie uf dem Lande seyn, dess königes Cammer nicht graviret. Wegen der mittel hat der könig unter dem Vorwand, dass, wan es zur Action in Teutschland kommen solte, er nicht wohl alss mit einer Armée von 16,000 Man zu fuss, und 8000 zu Ross daselbst agiren könte, 12 tonnen *goldes*, und dass gegen primo künftigen Martii auss zu zahlen von *den Stenden* begehret, welches sie auch nun bewilliget; und wird die Noblesse über den dritten theil darvon zahlen; die Priester tragen darzu auch ein grosses herbey; dass alse der König mit dem, wass er iährlich besparet, weil er treflich mesnagiret, zu einem grossen fond gegen künftigen Ostern kompt, wordurch aber dass Land auch auf ein mahl espuisiret wird, und sich lang nicht wird erhohlen können. Ob aber der König solches geld zur Armée in Teutschland anwenden wird, daran zweifle ich, sondern glaube vielmehr, er werde es en espargne behalten und zur Reserve verwahren; sonderlich da mier einer von des Graf von Altheims Tractat referiret hat, dass der König von Schweden sich nur auf 3000 Man zur Asistence verbunden, und der Kayser dagegen mit 8000 Man dem Könige zu assistiren verobligeret. Man spricht auch nun, dass man die Asistentz Völckern, so dem Kaiser versprochen, will in Teutschland werben lassen, und permittiret der Kaiser, dass die Schweden in Schlessien werben mögen. *Solcher* gestalt machen sie kein esclat mit einig transport. Man wirbt hier nun 1000 Bossleute, und rüret die trommel täglich. Im anfang geben sich etzliche an; zuletzt nimpt man Herrenloss und handwercks gesindlein über haufen mit ge-

walt weg. Dass Schif Wachtmeister ligt hier auf den strom; ich fuhr mit ein both darumb, und befand, dass es nicht mehr alss 42 Canon füren kan.

Monsieur Klein sol in wenig tagen hier von nach Hannover und Cell gehen, weil solches Hauss mit dem Kaiser sich allieret, alss suchet Schweden darin mit begriffen zu seyn.

Über die fixe milice und die quantitet zu gelde hat der könig von den Stenden uf dissem Reichstag erhalten seine Absolute Regierung, cassirung der autoritet des Senats, und der Stende privilegien, so wieder die Jura Majestatis Regiæ gelaufen; ferner die Succession in ejus Masculos Descendentes, et his extinctis, in Foemininum sexum; die Köninigin ist auch im fall der Minorennitet für Regentin declariret. Ihr Leibgedings sachen seint auch alle von den Stenden approbiret, item die Reductio, die grosse Commission, und restitutio der Vormunder. Und hat also der König seinen willen in allen erhalten, wird nun auf solche ahrt den Reichstag, wie er angefangen, schliesen, und den 19 hujus nach Kongsöhr sich begeben. Ich habe Ew. Königl. Maij:tt allergnädigster befehl vom 25 November auch den 3 dieses alhier woll erhalten. Wie der Noblesse die harte propositiones wieder Ihre privilegia proponiret wurden, wurd Ich durch die andere handt wegen der protection sondiret, aber wie den Schweden wenig zu trauen ist, so gab ich so generaliter antworth darauff, und wan einer in mir selbst kommen oder sich à part kund geben solte, will ich nach Eu. Königl. Maij:tt postscriptum mich aller unterthänigst verhalten, und Eu. Königl. Maij:t in zeiten von qualitet der persohnen und Ihrem Vorwenden, warumb sie protection suchen, allergehorsamsten bericht abstatten. Sie hoffen all auff ein changement in dess Königs persohn, entweder dass der beinbrüch oder auch

ein neuer krieg Ihn nicht alt werden lassen, und so hoffen Sie in veterem statum sich zu setzen; sonsten seyn sie sonderlich die noblesse sehr misgnüget und behalten wenig lebensmittel noch.

Wass die bey Eu. Königl. Maij:tt mentionirten befehlig beygelegte relationes von extra ordinarien kriegspreparatorien, so hier vorgehen sollen, betrift, so ist nichts anders, alss wass ich berichtet, vorgangen; die Milice wird gekleidet, armiret und complettiret, aber nichtes ist commandiret; auch geschehen gantz keine mouvementen, viel weniger werbung einiger Land milice, oder passiret dass geringste, darauss man muthmassen könte, alss wan Schweden diessen winter gen Norwegen agiren wolte. Weil Gen. Major Lübecker die inspection über Gothenburg und Bohuus gehabt und gestorben, ist Gen. Major Schönleben befehliget auf solche plätze unter Feldmarschalck Aschenbergen inspection zu haben. Dess gewessen Gen. Auditeur Bertrams zeitungen seint gantz falsch; er ist hier an leib, ehr und gut condemniret wegen dessen, dass er eine Frau felschlich beschuldiget, sie hatte dass kind nicht gebohren, sondern nur substituiret wegen der erbschaft willen; alle seine producirte Zeugen waren falsch und für geld bestochen, wesswegen sie schwerlich gestraffet, und nach dem Bertram etzliche monaten in schweren gefengniss hier gesessen, ist er endlich am leben pardonniret und ewig verwiessen, so dass an diessen menschen nichtes gutes ist und wegen seiner bössen natur wol dienlich seyn mochte, dass er in Norwegen nicht bliebe; er ist ein Lieflender, und hat einen Procuratorem agiret und viel bösses alzeit gestiftet.

In der Gottorfischen sachen höre ich auch nichtes dass passiret, ohn dass la Reine Mere ihren bruder gerne ge-

nolfen sehe, aber dass tempo ist noch nicht da, und bleibet es so wol biss zu weiter zeit stehen.

D:o d:o 9 Dec. 1682. Nach meinen letzten hat der König von dem deputirten Aussschuss zu den secreten sachen zwey von jedem stande in sein gemach beruffen, und ihnen angesaget, wie dass benachbahrte Königreich Dennemarck doch kleiner alss Schweden ein grosses contribuirte, begehrte er alsso die Stände wolten über die bewilligte zwölff tonnen goldes annoch drey tonnen goldes zum flotte Ihm geben, worauff die bauren geantwortet, dass landt were arm an gelde, sie hielten es für unmuglich, doch weil er ihr König wære, so möchte er es uffbieten und versuchen. Die andere Stände habe al die imposibilitet vorgeschützet; die Noblesse hat gesaget, dass seit dem letzten Sechzig Jahren her, darin Schweden aussheimisch krieg geführet, solches nie ohne subsidien gewessen oder hülffsquartier, und könnte diess Reich auff sein eigen unkosten unmuglich lang frembde kriege führen, der König will aber die Stende nicht von ein ander lasssen, bevor Sie diesse drey tonnen golds auch accordiret haben. Der König hat auch die protocolla in minorennitate gehalten, Ihm zeigen lassen, und alss er darin der Vormünder resolution gefunden, dass er nicht solte majorennis declariret und gekrönet werden, bevor er al Ihre res gestas approbiret und Sie frey Ihrer tutelair administation gesprochen hette, hat er solches durchstreichen lassen und will einen procureur general bestellen, so desswegen wieder die Vormundere und Ihre Erben agiren soll. . . . . Ich sende Eu. Königl. Maijtt. hierin eine medaille, so man zu Hoffe inventiret, und die Stende bekostiget haben bey anfang dess Reichstags. Nun die 4 Seulen, so die 4 stende alss Edelleute und Burger, Priester und bauren bedeuten, welche unter einer Cron oder einen Kö-

nig zusammen gehalten werden, so wenig auf diesen Reichstag zu sagen gehabt, und eine Kette u ob solche 4 *seulen* sich befindet, scherzen sie hier desswegen selbst, und sagen: Les Estats sont enchaisnez. Dass conterfait dess Königes hat Mons. Carlsteen sehr gleich getroffen.

D:o d:o 13 Dec. 1682. Alhier ist der Hof nun beschäftig mit dem modo, welcher gestalt die zum Reichs schütz gefoderte und bewilligte Summen geldes können eingezogen werden. Und hat der König resolviret, dass die Noblesse von allen ihren einkunften den vierdten *pfenning*, und die Civil und Militair bediente von ihrem lohn den *zehenden* pfenning geben sollen; die bauren sollen von iedem *hof* 5 SRdr. silbermynt geben, die Priester und burger seint noch nicht taxiret, wird also einen ieden Stand sein Contribution à part uferleget. Itzo spricht man, der König will, dass die Stende selbst einen modum vorschlagen sollen. Durch diesse imposition vermeinet der König gegen 1, instehenden Martii 800,000 Rthlr in Specie, oder 1,600,000 Rdlr Silbermyntz in Cassa zu bekommen, und darauss die unkosten zum transport und der flotte erhalten (?), und den Rest umb Michaelis darnach.

Die ihre schatzung zu rechter Zeit nicht aussgeben, sollen dobbelt selbige erlegen.

D:o d:o 16 Dec. 1682. Nach dehm Ihre Königl. Maijtt von Schweden Dero Testament oder willen von der tutel den deputirten Aussschuss zu den secreten sachen etwass communiciret, haben Sie es vom Landmarschalchen der Noblesse Wreden, vom Ertz Bischoff und vom Stockholmischen burgemeister Tegner allein unterschreiben, versiegelen und ad acta legen lassen; doch ist solche Unterschreibung in presence und zusehen der bauren, so zu den secreten sachen deputirt sein, geschehen. Nach dehm haben Ihre Maijt solchen deputirten proponiret, wass Straff die

erdienet haben, welche seines sehligen Herrn vatern testa-
ient umbgestossen; und weilen der König auch von der
'oblesse Ihre protocolla forderen und darin nun etliche
ige suchen lassen, hat er gefunden, dass peter brahe, Jo-
an Guldenstern, Clauss Rolamb die principaliste gewessen,
a wieder geredet und pro libertate discourirct. Man hat
ıicht allein des Königes bruder verworfen, sondern auch
len vom verstorbenem König benenten Reichs schats meister
Flemming, dessen Sohn itzo hier Rath und Cammer præ
sident ist, nicht angenommen, wesswegen der sohn wieder
oben besagte familien animiret ist, und spricht man von
harter straffe wieder die republicanos und confiscation aller
Ihrer gütter. Claus Rolamb wird bald hier kommen müs-
sen; der meinet seine opinion wieder hertzog Adoipho we-
gen dessen wunderliche humeur zu defendiren.

Wegen des Modi der begehrten Extraordinairen Con-
tribution ist man noch nicht schliessige. Der König begeh-
ret auch die Continuation diesser beyhülffe auf vier iahr,
alle iahr 16 tonnen goldes, ohn die ordinair schatzungen.
Man hat hier den barbier gesellen all angesaget, dass kei-
ner wegreyssen soll, weil sie der König auf der flotte nö-
tig hat.

Mons. Gertzen saget, dass der König von Engelland
auch Monsieur Sehelton von Hamburg an Ew. Königl.
Maijtt, werde senden; und pro Duce intercediren lassen;
hier hat er noch kein schriftlich bescheid bekommen.

Der Reichstag wird nun für dem Fest dicht geendiget,
weil teglich neue propositiones geschehen. Monsienr Can-
terstein ist auss Holland zurück beruffen, und Guldenstolp
wird bleiben.

D:o d:o 20 Dec. 1682. Ew. Königl. Maijtt berichte,
dass hiesiger König den Reichstag noch mit aussgang dies-
ser woche zu schliessen resolviret. Von den Resolutionen

nig zusammen gel … en noch nur eingelegtes gedrucket,
tag zu sagen gel … pplication dess 4 Capitel vom Land
sich befindet, s …
Les Estats sor … ter seines väterlichen Testament will er mit
Mons. Carl … ffet haben, und seint die Citationes ergangen.
D:o d … Kaufleute ziehen ihr geld auss hisiger Banque,
tig mit d … gefahr laufen durfte. Dass Fest wird die Her-
gefode … Jacobsdahl zubringen; darnach gehet der König
werd … longsöhr . . . .
von … . . . Graf Magnus ist hier, kompt aber nicht zu
C … oss. La Reine Mere hat uns (an?) seine iüngste Tochter
… ihrem Gouverneur Carl Guldenstern gefreyet, aber dass
freulein hat die partey refüsiret.

D:o d:o 23 Dec. 1682. Von hier felt itzo nicht anders zu berichten, alss dass der König den Reichstag zu kunftigen freitag zu schliessen resolviret habe; den bauren, so wenig zu verzehren gehabt, hat er 3 à 4 Rthler geben lassen, dass sie dass Fest über leben können.

Itzo ist des Königes Approbation auch im truck ausgekommen auf die beede der Stende gedruckte und von mier zuvor uberschickte Resolutiones, welche ich hier mit allergehorsamst ubersende. Die übrige Reichstags sachen seint noch unter der druck, und nicht publiciret.

D:o d:o 27 Dec. 1682. Weil nun alles mit den Reichstags sachen klar und nach des Königes willen abgelaufen ist, bezeiget der König sich deshalben vergnüget. In ieder Stende Deliberationen und Versamlungen seint Königl. Secretarii gewessen, so protocolliret, fur dem Ritterhaussc hat man auch Corps de Guarden von der Leib-Guarde hingesetzet, also dass niemand gegen sprechen mussen. Itzo bauet man auf den Reichs Sahl eine kleine stelle zur rechten hand des Königes ein wenig zurück nach dem fenster;

…öniginnen stehen beym beschluss des Reichs-… zuvor beym anfang unten standen.

…nftigen freytag sol er mit eben solcher Ceremo-…lossen werden, alss er angefangen worden. Einige …nen auch, dass der Erbprintz sol zugleich gehuldiget …erden. Ich sende Ew. Königl. Maijtt auch eingelegte gedruchte Resolution wieder die Uerächter des Testamentes Caroli Gustavi. Die unterschreibung des Gothenburgische Reichstags gibt die nahmen der Delinquenten an, und diesse gedruckte Resolution gibt dass urtheil uber Sie, also dass viele noch coulpabel gemachet, und zur straffe werden gezogen werden. In den Protocollen sollen die Republiquanisten sehr verachtlich von dem verstorbenen Könige geredet haben, von seiner armuht und ankunft in Schweden etc. dass also der König ein exempel statuiren will umb sein Testament und Befehl hinfuro in besser observantz zu halten. Nach den Reichstag hat der König im sin sein bein zu pflegen, und zu Kongsöhr ein cur durch incision darmit zu versuchen.

Sonst passiret nichtes, als dass man sich wass erfreuet bezeiget uber die Nouvelle, dass Holland und Amsterdam mit wieder Franckreich zu agiren incliniren.

D:o d:o 30 Dec. 1682. Ess war zwar alles hier præpariret umb den Reichstag diesse woche zu schliessen, aber der König hat noch etwass gefunden den Stenden zu proponiren, und so viel ich erfahren können, soll ess seyn, dass er wissen will, wer ihm bey seiner crönung solchen einen scharfen Forsicherungs Eid for geschrieben, alss er ablegen mussen. Am kunftigen mitwochen aber soll der Reichstag gewiss geschlossen werden.

D:o d:o 3 Januari 1683. Weil der königes gvarde alle neue iahr hier gekleidet wird, und in solcher ihrer neuer mundirung sich dem königs zur salve aufm schloss præ-

sentiret, so ist es itzo auch geschehen. Gestern wurd der Reichstag auss geblassen und die stende heute zu compariren citirt. Heute ist der Reichstag üsdem ceremoniis, wie er angefangen, geendiget. — — — — — Darnach traten die 4 oratores der stende zu und küsseten dem könige die hand. Schliesslichen ward ein rot sammet küssen gebracht, darauf legten nach folgende 5 konigliche Räthe ihren eid ab füren könige, als: Axel de la Garde, Torstenson, Claes Fleming, Aschenberg und Hans Wachtmeister. H. Graf Bent lass ihnen den eid for, welcher war auf die Erb Succession und königliche autoritet eingerichtet; und darmit stund der könig unt war alles geendiget. *Vielleicht* ist diess der letzte Reichstag. Der könig ist sehr fro, weil er alles nach willen erhalten; es kan allein die Reduction seine cammer intraden jährlich auf 8 tonnen goldes im kunfte vermehren. Die stende aber, wie sie hier unter sich uneinig gewessen, also scheiden sie mit hass gegen sonderlich die noblesse, welche gantz depauvriret wird. Des königs leib medicus, so zu mier gehet, berichtet mich, dass der könig künftige woche ein cur mit sein bein wille vornehmen, und also derselben hier abwarten, in welcher er woll nicht in 14 tagen dürfte auss seinem bette kommen.

D:o d:o 6 Jan. 1683. Der könig wird nun morgen auf raht 3 Chirurgorun und seiner medicorum die cur mit sein bein anfangen. Sie wollen zwo grosse incisiones thun, und den knochen saubern oder schaben, welches nicht ohn schmertzen abgehen, und den könig über 14 tage im bette halten wird. Die winter saison ist woll nicht die bequehmste fur curirung der knochen, aber die noht ist verhanden gewesen.

D:o d:o 10 Jan. 1683. Weil von Caroli Gustavi Testament viel redens diessen Reichstag gewesen, habe ich solches hierbeij sub N:o 7 legen wollen. Es haben die sena-

tores H. Rolam damahlen darhin gefordert alss einen Rechtsgelahrten sein sentiment von dessen legalitet zuvernehmen, da hat er deduciret aus einer constitution Erici 2:di Regis, dass nimmer ein Vaterbruder oder manspersohn auss königl. geschlecht sol contutor seyn minorennis Regis, darmit er denselben nicht depossedire und alsso dass testament wieder die Schwedische rechte gehalten, worfür er offentlich bedancket und desswegen hernach avanciret ist. Itzo hat sein sohn, der cammerher bey la Reine mere ist, mit mussen die declaration wieder dergleichen Oppugnatores unterschreiben. Der Sehl. Johan Güldenstern ist einer mit von dehmen, welcher am härtesten dar wieder auch opiniret. Diesser könig sol nebenst der königin, so 2 vota hat, auch 5 Administratores Tutelæ eingesetzet, aber nicht die 5 alle höeste chargen, sondern andere vom rath darin genennet. Etzliche meinen, er habe den Ertzbischof und den bürgemeister in Stockholm mit begriffen. Den einhalt dessen aber weiss man nicht, sondern ess ist versiegelt in der Cantzley beij geleget.

D:o d:o 13 Januari 1683. Ew. königl. maij:t berichte allergehorsamst, dass beij hiesigen königes itzige cur nach erster in die dwer (?) geschehener incision der knoche noch rein befunden worden, weil aber gleichwoll noch schmertzen sich erregen, werden Chirurgi noch eine incision gerade herunter versuchen. — — — — — — — — — — Hiesige 3 kriegs Räthe und commissarii alss Güldenhof, Ildstern und Cronhielm, sollen nun ins reich eine musterung und einrichtung der infanterie nach den Reichstag schluss verrichten. Ess vergnüget hiesigen Hof nicht, dass monsieur Sidon in ihre Königl. Maij:st dienste getreten, weil er des krieges erfahren und im Bremischen und Pommerschen sehr bekant ist. Der könig hat gesaget: wie ich demselben seinen abscheid gegeben, meinte ich er

wolte in der Hamburger dienste bleiben. Die andere bediente imputiren Axel Wachtmeisters jalousie, dass sie diessen officirern gemisset.

D:o d:o 17 Jan. 1683. Ew. Königl. Maij:st berichte, dass mit hiesigen königes cur die Chirurgi gute hofnung haben, die noch vorhandene losse beine heraus zu bekommen, wie dennoch heute ein splitter herauss gegangen. Unter dessen unterlest der könig nicht die inwendige affaires zu beobachten und, wass zur executio des Reichstage schusses gelangen kan, zu ordonniren. H. Claus Rolam, saget man, dass pardon erhalten habe, und das die gedruckte ordinance wieder die jenige, so das Testament Caroli Gustavi oppugniret haben, mehr angesehn sey dess jetzigen königs disposition zu autorisiren, alss wegen jener ursach die kinder für der väter verbrechen zu straffen, weil die meiste, so zu Gothenburg praesent damalen gewessen, anitzo todt seyn. In auswendigen affaires passiret hier nichtes.

D:o d:o 20 Jan. 1683. Ob zwar anitzo nichtes sonderliches meldwürdiges hier vergehet, habe ich doch keinen posttag verseumen, besondern ein solches auch allergehorsamst zu berichten nicht unterlassen sollen. Dess königes cur continuiret noch, und befindet er dan und wan grosse schmertzen. Graf Magnus war vor 3 tage zu Hofe, und liess sich alss ein frembder bey dess königes marschalck Rosenhan erst anmelden; ehe er nach Hofe und zum könige fuhr. Der könig hat ihm die revision der alten Schwedischen landgesetze unter henden gegeben; daran hat er woll seine lebtage zu arbeiten. Er helt sich itzo zu Carlberg auf; seine Gemahlin aber lieget hier kranck. Der könig hat monsieur Wittinghofs stelle an einen seiner cammerherren, Bagge genant, weggegeben, und verlangen die Schweden nun, dass monsieur Wittinghof sich von hier auch begeben möchte. Der Regierenden königin cammer-

ıerren haben ordre empfangen in der konigin appartemen-
ten fleissiger auf zuvarten, die Lacqueien und Pagen in
besser ordre zu halten, weil selbige königin auch nun zwi-
schen 11 und 12 in ihren logementen sich will sehen und
sprechen lassen, und wird man also hinfüro daselbst auch
cour machen können, welches biss dato nur allein bey la
Reine mere geschehen; dan beijm könige kompt niemand
alss die, die ufwartung bey ihm haben und welche er ex-
presse rufen läst; derhalben seint seine antichambre alzeit
lehr.

D.o d.o 24 Jan. 1683. Ob nun zwar diess ein guter Reichstag gewessen für dem könige, so wird umb die newe maximen en usage zu erhalten hoch nötig seyn, das der könig lange lebe und im Reiche gegenwertig sey; dan ess ist kund, dass alles vi metuve eingewilliget. Die noblesse quitiret ungern die oligarchi, und alle officirer seint eingebohrne und der senatoren verwanten, und alsso in hofnung an solcher Regierung zu participiren; kehme also eine minorennitet, oder der könig were ausser Reichs, durfte eine enderung geschehen. So lang als auch die Reichstage nicht gantz abgeschaffet, kan die eine Diet dess vorigen schluss annulliren, — — — — — — Mit des königes cur gelingen die Chirurgi biss dato noch woll, und haben abermahl einen splitter ausgenommen; weil sie aber kein Corrosif gebrauchen dürfen, wird noch ein zeit lang darmit hingehen, bevor der könig wiederumb auss der cammer gehen kan.

D.o d.o 27 Jan. 1683. Man het hier ein gericht von Medicis und Chirurgis uber den abgedanckten leib barbirer formiret, welches judiciren sol, ob der leib barbirer woll gethan, dass er den ersten, nach geschehenen beinbruch, von Land barbirer gethanen verbind also bald aufgelöset und geenderet.

D:o d:o 7 Febr. 1683. Alss vor einigen tagen der Wice Præsident des Stockholmschen Hofgerichts *Arfwid* Ifwersson gestorben, hat der könig des anderen tages hiesigen bürgemeister Tegner annobliret, und solche charge wieder gegeben, weil er in letztem Reichstag und sonst alss ein guter Roijalist und treuer diener sich bezeiget hat. Die cammer machet H. Hans Wachtmeister viele observationes in seinen ordern zur aussgaben bey der flotte, und beginnt H. Axel Wachmeisters credit anitzo sehr abzunemen.

D:o d:o 10 Febr. 1683. Mit des königs cur hoffen die Chirurgi guten success; 2 losse beine sehen sie noch in der offenen wunde; doch kan der könig die verbindung nun besser vertragen, und schmerzet solche ihm nicht so viel wie zuvor; er gehet auch bissweilen des tages in seiner cammer uf, aber wie etzliche meinen, dürfte er noch wol in ein monats zeit nicht darausgehen dürffen. Man hat hier die ordinarie bet-tags nach eingelegtem Placat wieder aussgeschrieben. Der feldmarschalck Aschenberg hat für den Schoningen noch ein und andere grace in beybehaltung ihrer Privilegien mit den Ugedags bauren und sonsten erhalten.

D:o d:o 14 Febr. 1683. H. Graf Magnus ist nun hier gekommen, und will der König, dass er im Rathe von Revision der Justitice wieder mit sitzen soll. Die Barbirer fülen noch Zwo losse knochen in die wunde des königes, welche sich selbst von beine abgeschelfert haben; solche vermuthen sie nach aufgelegten corrosiven bald auch herauss zu bekommen; weil ein plötzlich dau-wetter eingefallen, hat solches etwass schmertzen in des königes wunden veruhrsachet; indennoch ist der könig auf in seiner cammer, aber mit der heilung will noch wohl wass zeit hingehen; dan gehet nun nicht alles, wass von lossen beinen ist, herauss, muss kunftig eine neue incesion geschehen.

hen. Monsieur Bazins Secretarius, Michon genant, welchen er nach seiner abreise stetes hier gelassen, hat nun eine pension vom könige in franchreich erhalten von 400 francen monatlich ohne character und nur alss homme du Roy hier zu bleiben. — — — — — Wass in hiesigen kirchen vergangen Sontag wegen erlegung der contribution abgekundiget, sende hierbey, und sagen die Schweden, dass nach der contribution, alss man Elsburg und Gothenburg einlössen mussen, keine so grosse Schatzung jemalen in Schweden gewessen alss diesse, und dass sie unmuglich vol einkommen werde.

D:o d.o 17 Febr. 1683. Ess ist H. Graf Bent uf dem lande verreisset; und wird erst morgen wieder vermuthet. Mit des Königes Cur gehet es noch woll; die wunde aber muss lang offen gehalten werden, darmit die losse darin verhandene beine sich desto besser heraussgeben können. Der leib barbierer, so die erste Cur gefuhret, ist von dem uber ihn formirten Judicio auss dem ampte gestossen, weil er nicht recht verfahren hat.

D:o d:o 24 Febr. 1683. Ob zwar H. Graf Bent in der conference, darnach ich meine letze allerunterthanigste relation an Ew. Königl. Maij:tt eingerichtet, mier gleichsam bescheid und Resolution, nomine Regis sui, ertheilete; So kan ich nun nicht wissen, ob der könig es darbey lassen wird, weilen H. Graf Magnus mit im geheimen Rath gestern war, darinnen diesse sache ohn zweifel examiniret worden, und die rede gehet, dass der König graf Oxenstierns consilia in dem ausländische sachen nicht mehr so, wie biss dato geschehen, allein hören oder folgen will.

D:o d:o 3 Mars 1683. Die Chirurgi wollen nun eine incision auf des Königes bein zugehen, und die andre offen lassen, biss sie keine losse knochen mehr mercken können.

Der könig hat mit ein theil grossen accordiret, und haben der Reichs Admiral Stenbock, wie auch Graf Niels Brahe von aller weiter vexation durch erlegung einer grossen summa bahren geldes und abtretung etzlicher landguter sich loss gekaufet. H. Graf Magnus gibt der könig monatlich 1000 Rthlr zu seiner subsistence, und kombt er dafür nun fleissig nach Hoffe.

D:o d:o 7 Mars 1683. H. Graf Magnus hat nicht allein dess Reichs-Admirals Graf Stenbocks accommodement wegen der reduction und liqvidation gemachet, besondern auch dass der könig nun dessen sich auch in *consilio Admiralitatis* bey sich gebrauchen, und Hans Wachtmeistern nur die Execution anbefehlen will. Der könig hat auch den Admiral Clerck, welcher Landshöfding in einem theil von Botnia war, wieder in see-dienst angenommen und ihm die stelle negst Wachtmeistern bey der flotte gegeben. — — — — Der könig will nicht was gewisses resolviren, biss er merket, ess mit seinem beine besser wird, mit welchem es sich langsahm anlest, weil der könig beij erstlich empfangenen schaden auf solches brisirtes bein getreten, da dan die oberste splittern in die unterste gegangen, und anitzo nicht im fleisch, sondern in dem knochen verdecket liegen und alsso langsahm sich hervor thun oder aussgehen wollen.

D:o d:o 10 Mars 1683. Ew. Königl. Maijst berichte hiermit aller unterthänigst, dass hiesiger König diese woche fast alle tage Geheim Conseil in seiner kammer gehalten, und dass wegen der flotte equipage, und weil H. Hans Wachtmeisters desseines nicht all von den andren Räthen approbiret werden, ist derselbe nicht darzu gezogen, sondern hat nun von hier nach Carlscron sich wieder begeben mussen. Gemelter Admiral General hat auch im sin, damit nur eine passage nach Carlscrone offen bleibe, 28 alte

finnische schuten zu kaufen und die selbst in den andren einLeufen nach Carlscron sincken, und solche darmit stopfen zu lassen, darmit er die eine embouchure, dessen sich die Schwedische flotte gebrauchen solt, desto besser defendiren möge. Feldmarschalck Konigsmark ist auch beordret nach seinem Gouvernement nach Pommern sich zu begeben; er desideriret aber zuvor bezahlung oder vorsicherund fur 2 ton goldes, welche er im vorigen krieg daselbst zur milice verschossen.

D:o d:o 14 Mars 1683. Man hat hier einen bauren auss Schonen gefangen eingebracht, der beschüldiget wird, dass er im sinn gehabt einige schiffe bey Carlscron anzu stecken. — — — — — Dem Postmeister alhier ist anitzo befohlen worden die briefe nicht zu extradiren bey ankommenden posten, alss nach 3 stunden, das der könig seine brieffe bereit empfangen hat.

D:o d:o 17 Mars 1683. Mit hiesigen königes cur ist es noch so in einem stande und ehegestern noch ein abgeschelfertes knochlein auss der wunde gekommen. Als vor und bey dem letzten Reichstag tertia classis Nobilitatis den könig gebethen gehabt einen auss ihren mitteln zum königlichen Rath mit zu nehmen, allegirende die exempel, welche von den vorigen königen in avancirung zu solcher charge mit Björnklau, Helmfeld, etz geschehen, haben ihre königl. maij:st itzo darin condescendiret und monsieur Ehrenstein, so zum Præsidenten in Wismar destinirct war, und zu vor Hof-Cantzler gewessen, dar zu gemachet, in dessen stelle auch Baron Lillehöeg zum Præsidenten im Wismarschen tribunal wieder benennet. — — — — H. Graf Magni conseill, welches der könig schriftlich begehret und bekommen hat, sol, ob es woll fur den freiden incliniret, jedoch weil geschehene sachen nicht zu änderen seyn, allein da hingehen, wie man dass jenige, wass beij der kaijs-

serlichen alliance zu Schwedens præjuditz tractiret, noch gerade etwa redressiren und remediren könne. Im übrigen ist nichtes passiret.

D:o d:o 28 Mars 1683. Die medici haben dem königе permission gegeben auss seiner cammer zu gehen, weil aber noch losse knochen im beine sich zeigen, und die Chirurgi die wunde dess wegen nicht zugehen lassen dürffen, also will der könig auch noch nicht aussgehen; der apparance nach wird der könig sein lebtage sich mit diessen schaden plagen und ihn fühlen mussen, oder auch resolviren dass bein abnehmen zu lassen, dan die brisirte knochen nimmer mehr fästigkeit setzen werden, auch hat der könig sich nicht darnach geschonet.

D:o d:o 31 Mars 1683. Ess ist hiesiger könig gesinnet gewessen strax nach ostern nach kongsöhr zu wasser sich zu begeben, und alda seine heilung weiter abzuwarten; aber nun saget man, dass er hier bleiben werde. Sonsten habe nachricht, wie bereits die ordres rein geschreben sein, dass dem achten instehenden Maij zwölff tausend man beij Scara in Westerjetlandt von den negsten umbgelegennen provincis und gegen bemelte zeit auch zehen tausende man beij Carlscron von Öster-Jetlandt unt Schmalandt sich samlen, und diesse letze auf einen nicht weit von Calmar gelegenen ebenen platz, Alum benennet, sich stellen sollen und will der könig, da er kan, selbst alda die reveue thun. — — — H. Graf Magnus hat auch gerathen, man solte diesses Jahr es ansehen und nicht transportiren. Graf Oxenstiern aber suchet dem könige die impression in marchen (?), dass Ew. Könige Maij:st engagement mit frankr. so weit seij, dass sie Schweden nicht unattaquiret lassen wird, sonderlich da frankr. sich aussgelassen, er wolte seine revange an die jenige suchen, so ihm anitzo am meisten gehindert, wor durch man hier Schwed. und Holland verstehet.

D:o d:o 7 April 1683. Eu. Königl. Maijtt berichte hiermit aller unterthänigst, dass weilen hiesiger König keine schmertzen sonderlich mehr im beine fühlet, haben dessen Chirurgi seine wunde Zugehen lassen, und dürfte er nun nach dem fest woll nach Kongsöhr und gegen Pfingsten nach Schonen sich begeben, alss man saget; — — — — Anitzo kompt ein bedienter von Monsieur Stockflet und meldet, dass er von abend gewiss hier seyn werde, nach welches ankunft und überlegung, wie es hier stehet und wass ferner zu thun sey, ich mich auf die rückreysse machen werde.

D:o d:o 11 April 1683. Hiesiger König gehet nun wieder, nachdem die Chirurgi die wunde zugehen lassen, in der Kirchen und bey der verwitbten Königin. Man will mier noch fur gewiss berichten, dass die Ordren zum Rendevous an FeldeMarschalck Aschenberg und Gen. Lieutenant Mörner gegeben, und dass solche Officirer die Regimenter weiter beorderen werden, und dass der König gegen den 8 Maij gedencket bey der Reveue præsent zu seyn; aber dass man solche Trouppen zum Transport distiniret, solches ist noch unsicher, dan der König sehr hierbey fluctuiret, und selbst diesses Jahr zu keinem Transport incliniret auss uhrsachen, weil er ein ansehnlich Corps d'Armée nicht gerne ohne seine gegenwart auss dem Reiche senden will; weil er keine subsidien oder unterhalt daraussen für solche hat; weil er befurchtet, dass sie unterwegens möchten Verhinderet oder in der See attiquiret werden; weil die Maximen der neulich angefangenen Souverainen Regierung nicht leiden wollen, dass der Köning auss dem Reiche so balde gehe und in ein hazardirlich krieg bey ungewissheit, ob die knochen im Zerkniechten beine sich nicht weiter lossgeben und ihn incommodiren mochten, sich einlasse.

D:o d:o 14 April 1683. Ob ich zwar zuvor berichtet, dass die Chirurgi des Königes wunde zugehen lassen, so vernehme ich doch noch, dass alss sie solches thun wollen, sey ehegestern noch ein splitter aussgangen, also dass sie dieselbe anoch in etwas offen halten mussen, jedoch gehet der König auss und trit auf den fuss ohn schmertzen.

Utdrag och afskrifter af bref från Danska ministern i Stockholm Kristian Stockfleth till konungen i Danmark, från April 1683 till Okt. 1691 *).

Kristian Stockfleth till konungen af Danmark. Stockholm d. 11 April 1683. Eders Kongelige Majestet vilde med naade optage, at jeg Allerunderdanigst giffver tilkiende, det jeg ankom her til Stockholm den affvigte ottende April; effterat jeg haffde passiret ved de igiennem Westergöthland, Dall, Westmanlannd, Neriche oc Varmeland oc en del aff Upland, met hvilcke provintzer den store Söe eller frische Wand, Venneren kaldit, sig saa besynderligens communicerer til landsenss oc de mange derudi liggende smaa landstæders beqvemhed oc fordæl.

D:o d:o 21 April 1683. Den Gottorpische Envoyé reijser her ifra i den anden uge met ingen Effective Resolution, som der sigis, uden alleniste met ord til fortröstning, naar tiden oc leijligheden vil bliffve dertil. Her höris icke til nogen mouvemente paa landit. Et aff de tre Regimenter udi Smaaland under Oberste Mörner er beordret til Carllscrone paa arbeijde der udi Sommer. Bönderne udi Smaaland oc Westergöthland schal haffve anstillet sig noget traatsige wed denne siste oc usædvanlige udschriffvelse. Almuen haffver paa deris Wegne afferdigit oc udschichet nogle til kongen; hvorlediss de oc deriss anbringende vil bliffve optagne, vidiss endnu iche, effterat mand haffve dernedre ladit fengsle nogle aff de mest skyldige.

D:o d:o 2 Maj 1683. Forleden Mandagsafften kom kongen tilbage fra Kongsöre til hæst paa en dag, som er El-

*) Urskriften i kongl. geheime-arkivet i Köpenhamn. Utdrag och afskrifter äro gjorda och öfversedda af utgifvaren.

leve Miile imod allis forventende, at hand förend sist udi denne uge schulde haffve kommit. Udi gaer den förste Maij, som her udi Sverrig er en Almindelige festdag, war kongen effter prædiken udi Enkedronningens gemach, hvor mand giorde sit cour. Kongen saa wel som Enkedronningen talede nogen tiid met mig hver for sig, alleniste om generales oc communes ting, som iche importerer at berettis. Udi dag hafver kongen den gantsche formiddag holdit GeheimeRaad.

D:o d:o 9 Maj 1683. Kongen haffver siden hver dag oc lenge holdit Raad oc det allene med Graf *Oxenstierne*, Örensted, Lindeschold oc Hooghuusen, hvilke ere de, som sigis, nu omstunder mest at haffve Raad hos kongen oc autoritet oc dæll udi affaires. Mand haffde meent, at Graf Magnus de la Garde skulde igien haffve bleffven kaldit til Raad oc affaires, mens endnu er det iche schæd. Hand sigis at vare aff langt anden sentiment oc Principe udi de publiques oc privés deliberationer end de forstbeneffte. Der sigis, att de meste oc beste aff krigsofficererne paa landit ere hid forschreffne, oc haffver mand udi dag seit en dæl ankomne, til at forklare om Regimenterne er udi den stand, som den siste Udskriffnings-besluttning formelder, effter hvilken der sigis, at kongen sielff vil besæ hvert Regimente, saasnart Dronningen er förlöst.

D:o d:o 12 Maj 1683. Siden mit Allerunderdanigste siste haffver her intit præsentiret sig, hvoraff mand kunde Judicere noget vist om deris intentioner, udi sændelished om deris resolution at transportere, warandes hidintil baade raisons oc conjecturer paa den ene oc den anden siide. Mens udi gaer bleff det mig aff tvende distinctes personer berettit, at de haffde hört, at en Otte tusinde Mand sammendragne aff de omliggende Regimenter schal være destinerede at föriss her ifra. Item nominerede de disse trende

aff Höije Officerer, som schulde fölge, nemlig Königsmark, Oberste Maklier, som er Commendant udi Stralsund oc her nu nogen tiid wærit, saa oc en Oberste Lieutenant Barón Esche; fler wiste de iche at specificere. Dissligeste oc at de officerer, som for nogle dage ere hid aff landit komne oc ware förschreffne, schulde oc gaa met, og at kongen, saa snart Dronningen er förlöst, agtede sig til Carelscrone at wære hoss imidlertid folkit indschibediss.

D:o d:o 23 Maj 1683. Forleden Sondag effter Prædiken udi Enkedronningens gemach, hvor ingen war nær kongen uden Bent Oxenstierne, tog jeg leijlighed at træde frem for kongen, oc beswærgede mig muntligen offver den procedure imod Eders Kongelige Majestæts tjener oc Cancellie-Raad Monrath met den til Eders kongelige Majestæts höije Respect Convenabelste expression, conform effter Eders Kongl. Majestæts Allernaadigste befalning. Kongen anhörte det til enden oc svarede fast icke mere end dette: Dett angick hans egen Undersaatte, hun var citerit oc iche Monrat, hun haffde godss udi hans land, oc hun haffde forsæit sig imod Constitutionerne; hand vilde ydermere lade mig svare, derpaa wendede sig til Graf Bent Oxenstierne.

D:o d:o 26 Maj 1683. I den forleden daug hafver man atter udtagit aff kôngenss bæn en splinter, oc wil man nu mene, at intet saadant mere er tilbage. Kongen haffver dog iche dissminder stedse warit oppe oc udi Raadit dagligen oc udi dag paa Ridehuset. Envoije Welling er udi förgaars afften stille oc udi hast afferdiget, förstt, som der sigis, till Zell oc derifra till Polen. Gen. Major Grothusen er bleffven Gen. Lieut. oc Gouverneur udi Wismar, hvorhen hand siges inden faa Dage at schal sig begiffve. — — — — — Den gemene Mand udi Byen har löbit paa en dags tid met en tidende, Eders Kongelige Majestæts flaade schulde warre gaaen for Wismar oc haffver der udi dag værit en 6 a 7

fremmede Handverks-buurser, som agtede sig *offver* med de herliggende Wismare farkoster hos mine folk at *Erkyndige* sig om det same. Denne tidende schal være udbragt aff en Jöde her, som det fra Hamburg schal være tilschreffven. Her er et mögit hærligt oc tjeneligt wærligt. Jorden staar saa wel offver alt, som den iche haffver giort udi lang tiid. Her er indkommen paa en tre ugers tijd mesten met Hollandsche Skibe henved Ethundrede oc tyffve tusinde tönder salt oc selgis tönden deraff aff. Borgerschabit for Halffaanden Richsdal.

D:o d:o 9 Juni 1683. Det wisseste er, at *de tracterer* deris affaires mögit hemmeligen, oc de haffver en *wane paa* artifice at lade löbe rygte, contraire aff det, de tenker, saa mand kand iche tage det alt udi Consideration, som aff dennem sigis, iche heller Judicere retteligen deris Intentioner uden aff de nerverendiss Evenementer, hvoraff aldelis intit siden mit Allerunderdanigste siste er kommen til min kundschab.

D:o d:o 13 Juni 1683. Grawendall, som mit allerunderdanigste sist formeldede at schulde gaa til det Brandenbourgiske Hoff, er alt Reijst. Grothausen, som er giort til Gen. Lieut. oc Gouverneur udi Wismar, er oc Reijst. Oberst Machlier, Commendant udi Straalsund, tillige *mit en* dæl andre Officerer aff Pommern ere her endnu, da man dog paa en tid lang haffver talit om deris Reijse hver dag. Königsmarks Reijse til Pommeren synis oc at forsvinde; der sigis nu, at hand giör alt, hvad hand kand, for at entslaae sig fra den Reijse. Man beretter, at hans manér at tale met udi denne puncto schal være denne; at med mindre der staar en suffisante armée, oc all anden fornödenhed med Magasin, Penge oc dislige til dends conservation er ved handen, saa kand en Wangelin eller den oc den (neffnendis den, som först kommer udi munden oc han lidet æstimerer)

ligesaavel tabe oc forlöbe landit, som hand. Om kongens reijse tier man oc nu fast stille.

D:o d:o 16 Juni 1683. Her er aldeliss intit, siden mit allerunderdanigste siste forefalden, som meriterer at refereris. Kongen haffver nu næsten udi tre ugers tijd iche værit aff Slottit. Dronningen stærkis oc bedris hver dag; kongens LiiffRegemente til fodss, som hellerss kaldiss Gvarden oc stædse staar her udi Byen aff Tolff Compagnier oc Totusinde Mand stærk, fich udi gaar Nye Musqveter, giorde udi Örebroe ved et verk, som paa nogen tijd hafver liggit forfalden, menss for kaart tid igien aff kongen paa nye optagen oc inrettit. Bemelte musqvettes ere ansænlige, beqvemme oc dygtige, oc komme styckit pa en halffanden Rixdaler at kaaste.

D:o d:o 20 Juni 1683. Det bleff mig oc i dag for visse berettit, at man udsöger aff det gevær, som er nyligen giort udi Örebroe (hvorom jeg udi mit allerunderdanigste siste Eders Kongelige Majestæt berettede) sexhundrede lette musquetter, som schal forschichiss til finland, effter en methode, som de for nogen tiid her haffver indbragt, at ved hvert Regemente til hæst udi finland schal være Tohundrede Draguner.

D:o d:o 27 Junii 1683. Der mænis, at Gen. Lieut Lichton, som er Gouverneur udi Revel, schall om kaart tijd reijse till Lifland, tage sin Weij her fra igiennem finland, oc der met det samme Mönstre de finsche Regimenter. Om det schulde komme dertill, at de finsche oc Liiflansche troupper schulde conjungeris, sigis det, at Gen Liet. Niels Bjelke er designerit at Commendere dennem. Wed Hoffvit er her gansche stille. Kongen hafver fast udi en maanets tijd iche wærit aff Slottit, endoc lidet aff sit gemach, untagen nogle gange hand haffver siddet i Revisions Rætten offver Justits sager. Den solennitet wed Printsens daab er endnu nogen tijd opsatt.

D:o d:o 7 Julii 1683. Gen Lieut. Mortaigne reiser effter ordre her ifra i dag til Schaane; hvorthen oc de Officerere, som icke ere wirkeligen udi tjeniste, ere befalede at forföije sich. Der sigis for wiist, at kongen *den* 16 Hujus wil holde mönstring udi Jenköping; Regimenterne ere beordrede strax at marchere; repartitionen, aff hvilke oc hvor mange Regimenter til hvert stæd, widis endnu icke. Det her udi byen staaende LiiffRegemente til fodss, garde kaldit, fick udi gaar ordre, at hver Soldat schulde forsyne sig met to schorter, to par skoe, oc to *Soldater* om en öxe at schaffe sig och holde sig udi alting *færdig til* onsdagen udi indkommende uge. Siden den siste postis ank*oms*t udi forgaars haffver Mand publicerit offver alt, at den Hollandske flaade alt war paa Weijen oc hver stund forventendiss, oc nu för en timess tijd höris et algemæn rygte udi byen, at den Hollansche flaade er til Marstrand ankommen, hvilcket icke mindre glæde foraarsager hoss den gemæne Mand, end den frantsche flaade alteration, da derom tidende kom. De speculatives til Hoffve troer det dog icke.

D:o d:o 11 Julii 1683. Regimenterne marcherer till Jenkoping, hvor Kongen den nestkommende 16 wil holde Mönstring; Liif Regimentet til fodss eller Garden *kaldit*, gaar her fra om twende dage; det Uplandiske Regemente under Oberste Tungel schal ligge her udi byen udi detss stæd. Om det forblifver ved den resolution, som man for nogen tijd hafver sagt oc Jeg allerunderdanigst tilforn haffver refererit, Nemlig at vilde formere et corpus udi Schaane aff femtentusinde Mand, udi wigen mod Norge aff Tijtusende, Udi Jempteland mod Tronhjem aff Sextusinde, foruden et Corps wed Stockholm aff Otte tusinde Mand, heller oc hvad disposition oc repartition, aff hvilke Regimenter, oc paa hvilket stæd, heller oc om nogit, ellers alt

orandris oc maasche gantsche tilbage staar, som let kand che, thi deris conduite er inegal oc dagligen foranderlig, et Wil nu snart tiden dag fra dag udwiise, helst naar en sammenkompst ved Jenköping er forbi; thi det var dog ilt for tvende Maaneder besluttit, at kongen vilde se alle ine tropper udi Sommer, hvorledis der met var bestillt ffter den siste Establissement oc Rigsdags beslutt. Det er Wijst, at den uformodentliche tidende om den fransche flaaliss Ankomst haffve giort dennem mere allarmerit, end de ved den udvaartiss mine oc maintien Wel lader sig Merke; Stædse oc Jeffvneligen gaar der Expresser til oc fra Schaane. Man haffver kiendeligen kun lit formerke, at Bent Oxenstjerne oc hans Partie, (som ere Auctheurs til disse nerværende Consilia, oc nu omstunde haffver direction udi de besynderligste affaires, oc hvilke den Almindelige Mand wel wil imputere det gode oc onde, som er oc kommer), ere icke lidet perplexes; Mens de souttenerer dires sager med forhabninger, diverses raisons, projecter, som de lader publicere imellem den gemæne Mand, oc all den artifice oc deguisement, som kand inventeris; . . . . En capitain aff Garden, som for nogen tiid var affærdiget til Carlscrone for at tage alting wed flaaden, oc hvor nær dermet Wære, udi öyensyn, kom udi gaar hijd tilbage; dereffter hörer man nu intit andit offver alt sige, end at deris flaade-28-schibe stærk, hvor iblant ere Sexten Capitales Skiber, er færdig oc Expedit udi alle ting at gaa udi Soen, naar den schall, oc at de haffver offver Nietusinde dygtige baadtfolk, da dog andre, som mener at vide det rætt væll, siger, at der fattis icke uden alting, oc at saa got, som intet er giort ved flaaden udi sommer, oc at der iche sex skibe in præsenti kunde bringis udi Söen, saaledis udi alting tilrystede, som det sig hör oc bör, oc at de udi stæden för baadsmend ere bönder oc bönder-

drenge dyppit udi Wand. Til Artiglerie, *lidet eller* stort, sæis ingen anstalt her paa stædit. Der sigis, at *kongen* reiser udi Natt till kongsöre oc derifra til Jenköping. Græv köningsmarch fölger met kongen oc sigis, at haud schal blifve her udi Sverrig. De Officerere fra de Tydske Provintzer, som lenge haffver liggit her, ere her endnu. Hændis Majestæt Dronningen wil udi kongenss fra Wærelse mesten forlyste sig met reijsen paa landit oc til kobberværket. Ceremonien ved den nyfödde Prinsens daab holtiss forgaars forladen Mandag klochen tre om eftermiddagen uden nogen Sönderlig Esclat. Man hörte ingen stycker, *Hærpauken* eller trompetter. To compagnier aff Garden, som *dagligen* treche op paa Wagt, præsenterede sig inde paa Slatsgaarden lidet mindre end en halfftimmess tiid. Imedlertid blæsede fem Schaleineijeblasere udaff en truppe; dermet marcherede de aff uden lösning aff gevær. Dereffter begyntis strax acten inde paa Salen uden for hendis Majestæts Dronningens gemach. Enkedronningen bar den unge Prints. Der sigis, at kongen aff Polen, Hertzogen aff Hannover, Christian Ludvichs aff Mechelnborg fyrstinde, Princessen aff Cassel oc förstinden aff Baden Ware budene til faddere. De, som fadderne representerede, ware fursten aff Durlach, som næsten ett aar her ved Hoffit haffver sig opholdet, Grav Magnus de la garde oc Grav Bent Oxenstierna. Hoffets oc de andre kongl. betjente, som vare af nogen remarque, wore oc tilstæde. Effter Ceremonien bleffve de met en Collation aff Confect tracterede intil klocken fem, da nesten den gantsche act var ude. Kongen gich sjelf fra oc til aff Dronningens gemach udi Salen; ingen fremmend Minister befant sig der, icke heller ware de budne. Nu mænis der, at kongen reijser i nat lige her fra til Carlscrone, effter at mand mæner, at posten silde i aff-

:en schulde komme. Det er hellers kongens manéer at reijse her ifra om Natten eller oc imod Daugningen.

D:o d:o 14 Julii 1683. Forladen Torsdags Morgen klochen imellem 3 oc 4 reijste kongen her ifra med en Jagt til kongsöre oc der ifra til Carlscrone. Eders Kongelige Majestæt refererede Jeg allerunderdanigst udi mit siste, at mand mænte, at Köningsmarck schu'det fölge med kongen; mens det bleff same efftermiddag, som kongen reijste om Morgonen dereffter, forandrit, oc resolviret, at hand schal commendere det Corps, som udi Wigen mod Norge schal formeris, ... Gen. Lieut. Niels Bjelke siste Ambassadeur udi frankeriig schall ware hoss kongen oc reijser her ifra tilkommendis Mandag. Den rette oc eijgentlige disposition udi alle ting saaden, som den blifver til bestandighed, Item repartitionen paa Regimenterne, hvilke oc paa hvilket stæd, oc Hvo höijest Commendo förer, oc de subalternes under dem, Widiss endnu iche til fulde. LiifRegementet eller Garden er her, imod förste resolution, endnu tilbage met ordre at holde sig Expedit oc færdig til förste Ordre. Udi Nat oc i dag er her ankommne hen ved 900 Skibsfolk, som met en hast ere samblede udi Upland ved Sösiden udi Gestric och Angermanland wed den Botniske Söe; de bleffve indbragtc paa Holmen oc, effter at de haffver faait klæder, schal de paa tiisdag udi den Andre Uge gaa til Wandss inden Shærts til Carlscrone. Jeg saae henved et par hundrede i dag dragc forbi Eders Kongelige Majestæts huus, hvor Jeg boer. Det var en del gantsche Unge oc en del til Alders gaaende bönder oc bönder drenge, syntis et mögit slet oc Uwandt folk oc haffde aldælis ingen anseende enten til at være eller bliffve haandsfolk; aff liige trempe sigis de at være, som de allerede haffve oc hereffter faar.

D:o d:o 18 Julii 1683. Man mener her, at kongen sin

reijse saeledis haffver anlagt, at hand udi Morgen torsdags Afften vil være udi Calmar. Königsmark, reijste *her ifra* udi gaar afften til Gottenborg oc der ifra till Wigen at commendere det Corpus, som der skal staa imod Norige, hvilket effter hans ægen Mund; (hvoreffter det mig igien bleff fortroit) schal bestaae udi Syff til halff ottende tusinde mand; som nogenledis kommer ofver ens met den Speciale Enumeration, som Jeg Eders Kongelige Majestæt giorde udi mit Allerunderdanigste siste. Gen. Lieut. Mörner oc Gen. Maj. Ranke, Nogle sige oc saa Gen Major *Schönleben*, Gouverneur udi Bohuus læn, schal sammesteds *Commendere* under Köningsmarck. Till Jæmptland gaar Gen. Maj. *Lichton*; det Corpus, som der schal formeris, sigis at schal bestaae af det Öster Botnische Reg. under Oberst Howenschold, dett Wester bothniske under Oberst Horn, alle til fodss oc hver Reg. aff 1200 Mand; Item aff et der ordinairement staaendis Compagnie til hæst under Rütmester Willemson oc fire Compagnier aff Adelssfanen under Oberst Ugla, tilsammens femhundrede hæste. Gen. Lieut. Nils Bjelke Reijser i Afften til kongen. Henwæd en trediffve Artiglerie betjente reijste i dag til Schaane. Dæris Artiglerie, som feltstaten tilhörer paa den kant, er udi Malmöe oc Jenköping. LiifRegimentit, garden kaldit, er her endan tilbagestaaendis, færdigt oc bered til förste Ordre oc er til den Ende hæster oc fordringschab under Weijen bestilte. Foruden de siste baadsfolk, hvorom mit Allerunderdanigste siste formeldede, samlis dagligen flære tilsammens met al magt fra alle Ender oc alle aff lige slætte Condition. Stockholms bye bleff udi dag endeligen oc absolute tilsagt deris Contingent aff baadsfolk nemlig 200 Mand at lade leffvere her paa Skibsholmen præcise oc Ufeijlbarligen udi tilkommendis Uge.

D.o

D:o. d:o 25 Juli 1683. Her blef sagt, at den Revelsche Adelschab haffver for nogen kort tid hafft en sammenkomst oc indbyrdis met hin anden forbundit sig icke at ville undergiffve sig nogen aff de slags reductioner, som her paa Rigsdagen udi Stockholm ere besluttede. Disligeste, at man her haffde delibererit at vilde lade de finsche Regimenter til Liifland transportere; mens som det iche Continuerer, eij heller bleff sagt oc berettetit met nogen god forschæll oc omstændighed, eragtis det uden grund oc troelighed, helst den siste punct. Den Jdelige rygte, som nu paa nogen tijd dagligens haffver varit imellem folkit om den Hollandsche flaadis ankomst forsvinder; mens det faste haab beholder de, at den Ufeijlbar med det förste kommer.

Man hörer fast iche tale herudi byen om noget, som passerer, hvor kongen er, eij heller paa de andre stæder, hvor deris trouppper samliss, thi de ere alle forbödne at correspondere derom til dette stæd.

D:o d:o 28 Juli 1983. Man mæner, at Kongen inden fjorten dage kommer hjem, tagendis Wejen til Gottenborg, Bohuus, Marstrand, och saa den Weij der fra her op. Regementerne her oppe udi landet, som Jeg allerunderdanigst tilforn haffver Specificeret, ere contramanderede att icke marchere, menss staa i qvartererne; disligeste det her staaendis liffRegemente, dog alle at holde sig færdige naar befalis. Henved en hundrede oc Tyffve mand aff lösgiengere, Bönhasere och Jerndragere haffver de udi disse tvende dage tagit met magt till baadsmænd, éffterat de daligen haffver rört trommen til at Wærffve baadsmænd, mens mæsten forgieffves. En Swensch secreterer Swanhielm, som for en sex ugerss tiid kom fra Holland oc metbragde forsikring om den Hollandsche flaadis ankomst, er nu igien

udi stiilhed afferdiget til Holland oc er gaaen for en Otte dage fra Gottenburg til Skibs.

D:o d:o 8 Aug. 1683. Henved Ethundrede baadsfolk, som Stockholm udræder, gaar i morgen her ifra til flaaden, klædde udi læritss böxer, blaa kioll, blaa strömper oc en en blaa Hollandsk skibslue; de ere fast alle ubewante til det brug. Magistraten udi Stockholm haffver oc faait i disse dage Ordre strax at forschaffe 24 Balberer geseller, om ej anderledis da at tage dennem met magt, hvor de findes. Der sigis, at kongen haffver iche *vildet drage* fra Carlscrone, forend hand met sine öijene saae, *at flaaden* var udseiglit til Calmar; saa aldelis lidet *dristede de sig* paa Carlscrone. Der schal paa den tid haffve værit gantsche liden förraad aff bagit bröd eller brygit öll, förend kongen haffver ladit derom giöre anstalt udi Calmar, saa hastigen muligt er at schee. Der schall oc haffve manglit förnödne Öltönder. Man vil her sige, at kongen schal icke ret vel være til fredss met Gen. Admir. Wachtmesters *forsyn* oc disposition udi alt dette. Man mæner vist, at flaaden dereffter kommer her till Stockholm at ligge. En ung Förste aff Sveijbryck er her for nogle dage ankommen. Den Muschowitische Ambassade aff tvende Ambassadeurer och en Svitte aff 147 Personer ventis om tvende dage. *Tre* tusinde Svensce Bibler ere pa Kongens bekostning under trycken, som skal brugiss udi Schaane oc de stæder udi stæden för de Dansche.

D:o d:o 15 Aug. 1683. For tre dager seiglede en Gallioth her i fra till flaaden met sextentusinde Plaater, som udi Waaris Mönt giör udi Solffpenger Tee oc tredilffve tusende slette daler. Item 30 forsynede Balberer kijster. Endeligen haffver de bragt till Weije de 24 Balberer geseller imod to maaneders besoldning forud, Nemlig 21 plaater hver person. Der sigis, at kongen vil lade bygge en

Schantze ved Calmar, en halff Canon schud fra det gamle Castell, som tillige met en anden liden gammel Schantze, uden tviffvel Grömsholm kaldit, giör saasom en Triangel, oc det for en Eventuel occasion. Hellers mæner man fuldkommeliget, at flaaden hereffter schal ligge ved Stockholm saasom af gammel tiid. De taler om trende Esqvadres aff skiber, som ere ferdige oc schall Commenderis aff Gen. Admir. Wachtmeister, Gen. Adm. Lieut. Clerke oc Admiral Söeblad. Bemelte Clerkes credit schal ved denne occasion haffve begynt mögit at tiltage, oc holdiss hand universelement aff alle for den beste oc dueligste i den profession. Dermod afftager den med Gen. Admi. Wachtmeister oc sige de her iblant hin anden, at kongen haffde Wærit effter hannem udi sin förste jffrighed met kaaren, mens hand forstach sig aff Weijen. En Admiral Lieut. Rosenfeld sigis at Ware fengslit, oc en commiss ved flaaden Hellers Staatsholder, som mand her det kalder, ved naffn Ærenschold arresterit. Man mæner, at kongen udi dag eller morgen vil være udi Gottenborg. Jeg offverkom at sæ et breff udi dag, schreffven fra Feltmarschall Königsmarcks Secreterer, at Königsmarck haffde fundit Gottenburg udi saa slæt defension, at hand haffver maattet lade tretusinde mand indkomme for at arbeijde derpaa. Item, at Königsmarch haffde Commenderit Zelow, Oberste offver et Westgötische Regimente til hæst, met en dæl aff samme Regimente for at oppasse ved Wennersborg; oc som hand der kom, fant hand dend store bro, som gaar offver Wenneren, opbrent oc antændit udi begge enderne; Uvitterligt endnu, aff hvem det maa være giort. Der sigis, at kongen haffver allerede giffven ordre til at lade den strax igien opbygge. Det var en mögit schön bro, effter beste schöön paa en Tolff Tusinde Rigsdaleres bekostning, oc forfærdigit, da Jeg sist fra Norge reijste her in. Königsmarch War nu paa ett par

dagiss tid reijst en Otte mile op imod Norge *fra Gottenborg*; hvar hand sig hellerss opholdes.

D:o d:o 18 Aug. 1683. De kongelige Raad, som ere her udi Stockholm, haffver tvende gange værit udi Raadit forsamlede, oc sigis, at de haffver hafft kongens befalning samptligens om nogle visse poster at deliberere; Jblant hvilke icke tvifflis, at denne Jo haffver Wærit en: Nemlig, om det iche er Raadeligere at lade flaaden hereffter ligge saasom tilforn sædvanligens for Stockholm? hvilket vel aff de flæste schal bifaldis, som alle tider haffver *værit i* den mæning, at Carlscrone War iche der *till* saa *beqvem en* stad, eller at meritere saa stor Omkostning, som de *regner* at vere allerede giort derpaa henved 9 Tönder guld. Mens bemelte Wachtmesters oc hands parties deris sentiment derimod haffver stædse hidintil prævaleret. Man kand kiendeligen formerke, at de udi deris consiliis oc resolutioner ere iche lidet perplexes oc forvirrede offver disse tider oc Jncidentzer; Oc Synis det, som de dag fra dag Considererer den Allience met Keijseren, hverken activé eller passivé at komme dennem til pass, oc at de Well nu schulde vilde være met de frantsche reconcilierede; Oc ere der de, som mæner, at denne siste Raadets sammenkompst for *to* dage fra klocken 9 til Otte om Afftenen schulde haffve værit til den Ende, effter kongelige Expresse befalning at deliberere och en hver sin betenkning at gifve, paa hvad maade, det met læmpe oc respect best schæ kunde. De taler nu saa iche mere om den frantsche allience met den animositét, som de vel tilförn met en temmelige Jndifference giorde; det hæder oc nu, at det de frantsche giör, er, for att drage oc tvinge dennem til den allience.

De udraaber oc iche nu, som for den Hollansche flaadis ankompst paa hver time oc dag, mens de siger, at den ligger parat oc ferdig at komme, naar de det begiærer oc

fornöden eragter. Det er sagt, at en Expresse for nogle dage er afferdiget fra Kongen til Finland och Liifland, som schal contramandere de finschis transport oc befale dem, som Offversatte ere, at gaa tilbage til deris qvarterer. Hvad Wisshed derudi er, eller hvarlediss det eijgentligen haffver sig med den transport, kand iche saa langt her ifra udi grunden vidiss. Det er Wisst, at deris Conduite udi Mange stycker er Uliig oc foranderlig. Mens det Wisseste er, at de ere fulde aff inventioner oc Artifices, oc publicerer det som offtest, som de långt anderledis mæner.

D:o d:o 22 Aug. 1683. Mand haffver icke kundit med Wisshed erfare, hvar kongen nu monne Wære, forend posten udi Nat kommer. Kongen schal haffve lengere opholdit sig udi Calmar, end man vel ved Reijsens första project haffde formodit. Her talis Jo mere oc mere om en oc anden forandring oc reduction, som der er giortt. Kongen schal haffve hafft baadsfolkene mand for mand for sig oc examiniret, hvad en hver haffver faait all den tiid baade udi penge oc proviant, som er langt ringere, end hvis som dennem haffver værit tillagt oc beschichit; Oc bliffver der ved en sær forordnede Commission giort information oc Process om al den administration. Kongen schal oc haffve besæit liifRegementet til hæst under Oberste Ramsvärd oc ladit mange Pistoler och Carabiner slaa i Sönder, disslígeste Salerer schære udi stycker, som iche befantedis att haffve værit saaledis, som de burte. Man begynder at arbeijde ved den gamle Schibsholm her ved Stockholm oc schiche et oc andet udi lavffe igien, som var destruerit oc ödelagt. Gen. Admir. Wachtmeister haffde ladit udtage och afföre de store JernRinge, som vare indfestede udi klipperne, hvar skiberne vare bebundne met. Kongen Wentis nu Wisst hiem i begyndelsen aff tilkommendis uge.

D:o d:o 25 Aug. 1683. Met siste Post var kongen endda udi Calmar, Uvist naar hand der ifra vilde reijse, tagendis sin Weij igiennem Schaane oc Halland til Gottenborg oc deri fra hiid, som der sigis. Her talis, at Kongen schal haffve slagit Adm. Gen. Wachtmester met sin kiæp, oc at hand hafver stuckit sig aff Weijen, at man iche Wæd, hvor hand er; mens udi begyndelsen bleff det iche berettit saaledis, som Jeg da allerunderdanigst refererede, at Kongen var effter hannem met kaaren och at hand kom udaff Weyen. De kongelige *Raad* haffver siden nogle gange Wærit forsamlede, menss fornemmis *iche*, om de nogit haffver foretagit eller besluttit aff aarsager, som der sigiss, at Grav Magnus hafver icke Compariret, oc Kongens befalning schal være expresse, at en hver for sig schulde giffve sin betenkning pa nogle Wisse Poster, som man iche endnu kand erfare, hvorudi de retteligen bestaaer; alleniste att der sigis oc Wist mænis aff nogle, at de schulde deliberere, paa hvad maade det best oc met respect kunde sche, at komme igien udi det frantsche partie. Oc som Grav Magnus haffver altid Wærit misstenkt for at formögit inclinere til de fransche oc derfor fast værit ikke paasæit; saa schal hand met fliid drage sig i fra al videre Conference derom, forschydendiss sig til sine förige vota oc en oc anden derom til Kongen sielff indgiffve schriftlige forfattelser. Særligen sigis det, at hand ved denne occasion hafver remonstrerit Raadit, at tiden er iche mere den samme, som den var tilforn; och at den största forsigtighed udi affaires aff Importance er at betjene sig aff Opportuniteten oc at confiderere, at udi en liden tiid paakommer saadane förandringer udi de mennischelige tings Instabilitet och Uvisshed oc uti mennischens Willie, som giör der umueligt, som tilforne var læt.

D:o d:o 1 Sept. 1683. Gen. Adm. Wactmester schal være kommen udi Naade igien, dog met den temperement aff hans Möndighed, som hand tilforne haffde allene udi all den disposition, som Söe Estaten Concernerede, at hand icke maa giöre nogit herefter uden met conjunctis Consiliis aff Adm. Clercq oc Söeblad. De her verende kongens Raad ere mesten dælen hver for sig paa nogle dage reijste paa deris gods, saa her aldælis intet foranderligt er forefalden til at kunde allerunderdanigst refereris.

D:o d:o 15 Sept. 1683. Siden att den Uleylighed, som aff begyndelsen for nogen tid war med Gen. Adm. Lieut. Wachtmeister, saa nogenledis haffver rectificerit sig, saa hörer man icke nu som tillforn saa positivé tale om, at flaaden schulda i winter komme til at ligge for Stockholm; dog ere de store Pæler och Jernringer at anbinde Skibene ved alt igien indsatte paa deris Ordinaires stæder, hvorifra hand dennem haffde ladit udtage.

D:o d:o 22 Sept. 1683. Seijlatsen haffver udi denne sommer værit her paa stædit gantsche slætt, saa at, uberegnit de Schiberromme, som deris egne provintcer ere tilhörige, saa haffver her iche værit paa den halfve dæl nær saa mange fremmede skibe, som der pleyer at komme. Hvor udoffver tolden aff in oc udgaaende for dette aar blifver slæt oc ringe. De paa siste Rigsdag bevilgede Contributioner ere iche nær enten aff byerne eller landit indkomme, vil oc neppe schæ uden met langsamhed oc besvær.

D:o d:o 26 Sept. 1683. Hatsfærd, Oberste offver Garden eller Liifregimentet til fods, er blefven General Lieut. Hand er en mand paa en 34 aar gammell, en Lifflænder, haffver iche nogen andenstæds tjent end her, oc fra Anno 74, da hand var page, dereffter Hoff-Junkere oc Lieutenant, gaaet siden igiennem alle charges under same Regimente. Hellers er hand udi stor affhold hos kongen, oc först sup-

porterit oc fremdragen aff Claus Flemming, som er kongens Raad och nu den principaliste minister aff kongens ægne œconomiques oc hellers den nye Reduction Concernerende affaires, Huis faderbroders, Jörgen Flemmings, förige Rigs Raads oc Ambassad. til Breda, efflterlatte Enke denne Hatsfærd bekom til ægte, imidlertiid hand endnu var Capitain, avancerede hender et barn, oc saaledis ved et naturel compendium giort sin lycke. Hertzog Adolphs yngste Son sigis at faa bemelte Regimente udigien.

Saa desavantageuses Impressioner, som de aff partierne her oppe haffver baade sjelf hafft og sögt at inspirere kongen om denne keijserlige allience, helst nu det stod udi den Extremitet med Wiens beleyring saaledis, att kongen sjelf (hvilket mig trouærdigen bleff berettit) lignede den ved et murkit eller forraadnet træ, som ingen ild kand fatte, ingen lue giffver fra sig, fortæris dog aff en möhr ild, menss asken duer intet; saa aldelis andre oc offvermodige præsupposter giör de nu sig aff avantage paa deris oc disavantage paa de andre partier; saa snart som de bekomme tideude om keijserens victoire.

D:o d:o 29 Sept. 1683. Gen. Admir. Wachtmester oc Admir. Clercq haffver dett forsikrett, att den Svenschc flaade schal kunde ligge sickerligen oc uden all fare udi alle tider udi Carlscrone, hvorfor der igien arbeydis paa dens fortification met all magt, oc schal der vere resolverit met gamle schiberromme, saa mange de kand offverkomme oc till veijebringe, at sænke oc stoppe de smaa oc underschædlige inlöben, som der til ere. Jeg haffver talit met en ret fornufftig mand, som aff lang tiid paa det stæd er bekant oc væd om alt saadant god beschæd, hviken forklarer, att det vel paa nogle Enkelte stæder kand schæ, menss at det offveralt oc fulde schulde kunde lade sig giöre, var umueligt, om de end haffde alle de Schiberromme,

som vare udi Sverrig. De udi Ronnebye ere nu atter oc det peremptorie anbefalede att flytte til Carlscrone inden sex ugers dage. Untagene nogle Compagnier til hæst, som stædse schal patroullere der omkring Carlscrone, saa ere de andre troupper saa vel der neder som udi vigen beordrede at gaa udi deris quarterer; mens hverken de gemmene eller officererne at være nogen nat lengere der i fra end at strax kand vere færdige, naar befalis. De giör sig nu her allehaande Concepter, om den Esqvaderon fransche skiber schulde bliffve vinteren Offver udi Danmarch eller icke, oc gaar en dæls raisonnement derud, att det vel udi disse conjuncturer kunde saa være, at dend icke dristede sig till at gaa tilbage formedelst den Hollandsche flaade, som schal gaa under de Scotsche kuster.

D:o d:o 16 Oct. 1683. Der sigis, at kongen schal haffve agtit sig at giöre en Reijse til Pommeren oc det proponiret sit Raad, som hannem aldelis der ifra udi disse tider schall hafve affraadit. Hellers mæner mand, at hand udi vinter reijser til finland oc der ifra til Liifland, krigsfolket oc festningene at besæ.

D:o d:o 24 Oct. 1683. Forleden Mandags afften kom der breff till kongen fra Gottenburg, at den Hollandsche flaade under Commando aff Admiral Grav von Stirum oc vice Admir. Williom Bastiansen, var der ankommen den 13 forleden, bestaaende aff En oc tyffve krigsskiber oc femten andre bygninger eller fartoy.

D:o d:o 31 Oct. 1683. I gaar formiddag confirmerede kongen fræden mit Ryserne, udi den store kirke, hvor kongen sad ved alteret under en Himmel, som holtedis aff 4 personer, Rigets Diademes stode paa et bord for hannem, hand haffde icke Cronen ellers kongelige klædebaan paa; begge Dronningene vare udi et ved den anden side aff alterit affdælte stæd; kongen förte Enkedroningen ved haan-

den, oc Grav Magnus Dronningen ud oc aff kirken; *Rigens* Raad paa begge siderne i Chorit.

D:o d:o 10 Nov. 1683. Hvad jeg udi mit allerunderdanigste siste effter den mig særdelis giorde berittning allerunderdanigst refererede om det Svenschte schiib Bleking at være sunkit, der er aff Admiral Clerk, som for at exculpere sig oc tillige sig offver Gen. Adm. Wachtmeister udi denne oc andre maader at besverge udi gaar her ankom, icke alleniste confirmerit, mens endoc forbedrit maledis, at et andit Capital skib Jupiter, end derforuden schal være strandit, sampt udi alt 350 mand *bleffne. Det* forblummis her endnu mögit; saa at man icke udi saa *kort* tijd hafver hundit faa dets rette beschaffenhed udi alle sine omstendigheder at viide, menss det er mig hellers for vist berettit, at de fast icke tviffler derpaa, at Jo end derforuden det tredje Skip, Carolus kaldit, schall vere stött, oc at de end ydermere ere bekymrede for 6 andre skiber, som ingen visshed haffdis om, hvor de vore, da Admir. Clerk er dragen der ifra. Item, at de frygtede at det sunkene skib Bleking schal haffve lagt sig pa et ubeqvemt stæd, at det schal kunde hindre oc schade indlobet til Carlscrone. Der maa være en confussion aff Importance udi alt dette, sampt det öffrige væsen der neder med flaaden. Kongen schall hafve værit ret kiendeligeds allarmerit herudoffver, oc strax resolverit at reijse udi morgen eller offvermorgen, hvillket hellers icke saa hastig haffde schædt, effttersom begge Dronningerne haffver mögit Raadet der ifra, imidlertiid förit oc veijerligit er saa saare slett paa denne aarsens tijd.

D:o d:o 14 Nov. 1683. Forleden Mandags morgen klocken 3 reijste kongen oc lad ride for sig met fakeln, effttersom det var gantsche mörkt, oc derforuden et tungt oc taagefuld vær. Der mænis, at han haffver forandrit sin

föresatte Reijse til Schaane, oc nu ickun vil mönstre Rytteriet ved Orebroe, kobberverkit oc der omkring oc være her udi igien om fjorten dage. Den siste mönstring, som kongen for nogle uger giorde aff fire compagnier til hæst ved upsal, var nogit alvorlig oc rigoureuz; det bleff aff ett Compagnie casserede 29 kapper, en dæl formedelst de haffde icke den rette lengde, en dæl formedelst de icke vare aff aldelis saa godt klæde, som det var befalit. Item bleffve sadler, pistoler oc andit af munderingen, som eij befantis dygtig, Casserit oc Officererne paalagt aff nye at forskaffe det igien.

D:o d:o 17 Nov. 1683. Det continuerer, att de tvende Svenske Orlogschibe ere bleffne, det same sigis oc om det tredje dog met ingen ret omstendighed eller fuldkommen visshed. Nogle kalder det Wrangel, nogle Carolus.

Der menis, at kongen met det same reyser til Carelscrone, oc at ingen end icke Dronningene schal maa vide deraff; General Lieutenant Bjelke oc Gen. Major Wachtmeister ere met hannem. Enkedronningen reijste i denne uge til en sin gaard nest byen, JacobsDall. Hendis Majest. Dronningen er ved god helsen.

D:o d:o 24 Nov. 1683. Effterat kongen paa de stæder, hand vorit, haffver mönstrit det deromking liggende krigsfolk, saa er hand met det same nu udi værk met at besæe en del aff det reducerede gods, saa vit beqvemmeligens deraff kand tilleggis oc Incorporeris Dronningens liiffgeding; oc ventis dereffter hiem udi tilkommendis uge.

Hvor slæt at velstanden oc Næringen er her, mere bliffver, kand foruden mange dets Evidentzer her oppe end oc schonnis heraff, at en dæl Borgerschabit i Stockholm haffde fire store til defension bygte Schiber at fare paa Spanien met, hvilke de kongen haffver til kiöbs tilbudit, effttersom de haffde icke magt til formedelst Handelens aff-

tagelse, at holde dennem sielff udi brug. Mens, *som* de maa schæ paa deris condition oc dygtighed til kongens *tienister* var nogit at desiderere, oc kongen iche behagede at kiöbe dennem, haffver de dennem mottit sælge oc *forhandle* til nogle udi Engeland, til hvilken ende tvende deraff, kaldede Gustav oc Maria, seylede i dag her ifra Haffnen.

D:o d:o 28 Nov. 1683. Kongen haffver Mandag oc tisdag værit udi Upsall oc met de fire der omliggendis Compagnier af liif Regimentet til hæst, som *han for* nogle uger monstrede, haft allehaande Exercices oc *lystfegtningær*, intil silde ud paa afftenen ved fackelns. *Nu er hand* udi Kongsöre och ventis hver dag hjem. Enkedro*nningen* er kommen tilbage; Gen. Admir. Lieut. Wachtmeister er fra Calmar hiidkommen, saa der vel intit videre denne *gang* bliffver aff med kongens reijse til Carelscronne, som man haffver talit om; Cancelliet saa vel som Cammeret haffver i disse dage faait befalning iche at antage supplicationer aff nogen, som gield fordrer udi Dronning Christinæ oc den salige kongens tiid, effterdi kongen lader sige, at *vil först* afflegge den gield, som udi hans eyen tijd er giort.

D:o d:o 5 Dec. 1683. Deris Majesteter Kongen oc Dronningen komme hid tilbage udi förrgaars afften silde. Her talis jo mere oc mere om en Rigsdag at schall *holdis udi* februarii met mange oc diverses mæninger om *hvad, som* der vil proponeris oc affhandlis. Udi allmindelighed sigis det at være for en stor dæl ansæit paa Liifland, som hidintil haffver sögt at excipere sig fra den algemæne reduction udi Sværrig. Det bleff mig sagt, at Gref Magnus met nogle andre schal arbeyde stercht derpaa, at den *Geistlige* oc Bondestanden kunde blifve udelugt af denne Rigsdag, oc at hand til den Ende for nogle dage var udreyst til kongen udi Kongsöre for at inducere kongen dertil, *som* dog tvifflis at schulde samtyche derudi, efftersom det *ere*

de stænder, som mest haffver fremmit kongens villie oc sousteneritt hans propositioner udi de tvende nestholde Rigsdager.

D:o d:o 8 Dec. 1683. Kongen haffver siden sin hjemkompst hver dag værit udi Raadit, dog ickun alleniste offver Justitz sager. Det kan merkis, at Gen. Admir. Lieut. Wachtmeister iche staaer saa aldælis vel hos kongen som tilforn, formedelst den skade de tvende Swensche schibe kom udi; dog haffver det icke lidet hjulpit til hans sags förbedring, att den Hollandsche flaade nesten paa liige tijd icke haffde beder lycke, Hvorudoffver man her icke ret sönderlig Compassion udwiiser. Hellers haffver man ved dette tilfælde hafft leylighed att underrette dennem, att det er hæll naturligt, at skiben paa saa silde aarsens tiid kand rencontrere en mislycke, om dett end icke er under Borringholm, om hvilken begiffvenhed, naar derom er falden discours, de som offteste pleijer at lade sig mærke mett, icke uden artifice oc offverlæg at være schædt.

Ramsford, Oberste offver LiifRegementit til hæst, som kongen nu sist var ude at mönstre, haffver met liden tack mottit tage tilbage offver Ethundrede RytterCapper, som kongen haffde bekostit, til att forschaffe dem aff ny igien, formedelst de icke aldelis haffde den rette anbefalede lengde.

De ordinaires Ryttergaarder af same Regimente, som icke alle ere jeffngode, haffver kongen till en concourante liighed met de beste forbedrit aff det reducerede gods, paa det Rytteren dissbeder kunde utstaa den svare Rustning, som er bekostligere end tillforn, oc haffver kongen denne gang værit nogit præcis udi at cassere baade hæst oc mundering, som nogen feyl var paa; Hvorudoffver bemelte Regimente schall være udi en Offvermaade god Esse. Mens Officererne iche mindre end den gemæne haffver mottit giort saa stor omkostning paa deris mundering, at lidet af dette

aars lönning ofverskyder til at leffve vel aff. — *Udi* denne uge er her ét Skiberom ankommen fra Örebroe met *en stor* quantitét aff Musqvetter, Pistoler, Carabiner oc Kaarer, *som* ere giorde ved dett ManufacturWærk dersamesteds ved. Hendis Majestæt Dronningen haffver i denne uge fra oc till eij værit ret aldelis vell disponerit, dog eij af anden aarsage end, som det till wisse sigis, at hun er frugtsommelig.

D.o d.o 12 Dec. 1683. Kongen haffver dagligen udi denne uge hafft fire Compagnier af Garden for sig paa Stalgaarden fra morgenen tilig til offver middag, oc saaledis udi disse tre dage mönstret oc exercerit *det gantske* Regimente, som bestaaer udi alt af Totusinde oc tohundrede Mand, et frisk oc Welexercered folk. — — — — — Nogle aff det fornempste Fruentimmeret haffde ofverlagt at wildet divertere kongen oc Dronningene met én Comedie, Sang oc Musiqve, som de personligen sjelff præsentere vilde, hvorpaa de en tre maaneders tijd flittigens haffde studerit, oc hellers giort allehaande bekostninger oc præparatorie met et yppeligt Theatre oc andre udstafferelse; firsens tyffe aff dennem, klædde en Amazones, haffde schuldit værit deris Majestæters Garde udi same action met allehaande sindriige devises paa deris schælt, som ware alle udsatte til regiærende Dronnings ære oc berömmelse. *Dette* war agtit at schulde haffve værit schæd udi forgangen uge, strax effter kongens hjemkompst, oc det udi Wrangels palais, mens, som man nu fornemmer, saa bliffver der intet udaf og synis wel, at om der er nogen slags lijst, som kongen haffver sind til, sa er det dog iche udi dislige recreationer. Den Mishendelse for nogen tiid met deris flaade degviseris paa saa mange slags manærer, at man iche kand komme udi en ret distincte erfaring derom anderledis, end det er wiss, at Blekin er sjunken; Wrangel oc Hedewich siges for wiss at haffve mist alle masterne, oc faaet store

Læcker, saa at de fast reddislöse komme ind i Hafn for Calmar; Saturnus, Hercules oc Venus schal haffve mistet deris Ankere oc wærit udi stor fare.

D:o d:o 15 Dec. 1683. Den fra Försten aff Holstein udschichede, nnder naffn aff hans Musicant, som for nogen tijd reijste her ifra, er atter igien kommen forlæden afften med breffve til Kongen oc Enkedronningen.

Endnu er det icke fuldkommeligen besluttit, hvad heller her schall holdis en algemæn Rigssdag, saasom den sædvanligens pleijer at være, eller oc om det ickun schall wære en Convocation aff nogle visse stænders deputerede, oc maa schæ aff kongen sjelf nominerede; for at comparere för landshöffdingen udi et hvert sit gebæt, oc der fornemme kongens videre villje oc proposition. Det siste mænis vel, dog kan man icke læt sige nogit forud aff deris dont, enten udi dette eller andit fald.

D:o d:o 19 Dec. 1683. Eders Kongelige Majestæt referede jeg allunderdanigst udi mit Allerunderdanigst siste, at her war uformerkit ankommen en udskickede fra försten aff Hollstein met breffve til Kongen oc Enckedronningen. Bemelte Person er her endnu. En gemachs-betjente her ved Hoffit, som ved Interpositum lader sig undertiden explorere, uaffvidendis af hvem; berettede at Kongen oc Enkedronningen talede allene oc witlofftigens tilsammen for nogle dage udi hendis gemach, hvilket samme person, gaaendis in oc ud, forstod vel at være om Försten af Holstein hörendis offte hans naffn neffne, mens met ingen ret underscheд, hvad det war, undtagen, att kongen mod enden aff discoursen talede disse ord, ligesom met en ardeür oc animositét: Iche heller kand man for hans schyld sætte alting udi fare oc uroe. — — — —. Kongen haffver berammit sin Reijse fra den 7 Januarii til den 4 februario udi Gestricke, Helsinge, Middelpad oc Angermanland for at be-

sæ de der liggendis troupper. Om endschönt der talis icke derom, saa er det icke at tviffle, han jo met det samme reijser til Dalecarlia oc Jempteland oc de andre Nordsche grentser paa den side, efftərdi de ligger paa straagit af same Reijse.

D:o d:o 22 Dec. 1683. Kongen haffver udi disse tre dage, flitteligens holdit Raad, fra klochen halffgaaen otte, til langt offver middag, oc haffver man kundit formerke, at det haffver værit offver wigtige oc geheime Sager. Alle Kongens Raad, som tillstæde ere, haffver wærit derudi; Magnus de la Gardie haffde vildet unddrage sig derifra, oc til den ende giorde sig udi den forlædne uge færdig at reijse til en hans gaarder, hvor hand siden (saasom det mig till visse bleff sagt) haffde vildet fingere en swaghed. Mens hand fick kongens Skrifftelige befalning att bliffve tillstæde oc komme med udi Raadet. Denne Graf Magnus, som altider haffver wærit imod disse nærverende Consilia, oc stædse inRaadet, at mand schulde söge at træde igien udi det fransche partie oc snoe oss derifra, schal atter haffve for nogen kort tid siden giffvit kongen en witlöfftig memorial derom oc siden tvende gange muntligen oc udi particulier remonstrerit det kongen, oc det med saadan impresse, at kongen in præsenti schulde haffve ladet sig dertil udi alle maader forstae, oc Grav Magnus oc hans adhærenter giorde sig derpae absolutes tanker, at det war en giort oc klar sag, Hvilket gaff occasion til en algemæne bruit paa nogle dags tiid, som oc igien i lige kort tid udi alle stycker forswant; Nemlig at der schulde en ansælig Ambassade herfra affærdiges til frankriige; oc at man forud haffde en at forwente hiid derifra; oc at Francriige war udi alle stycker ilde satisfaite met Danmarket.

D:o

D:o d:o 2 Jan. 1684. Kongen oc begge deris Majestæter Dronningene haffver icke wærit aff Slottit udi alle disse Hellige dage, som man hellers haffde mænt, at de wilde haffue passerit paa en Enkedronningens gaard Jacobsdall.

Den af fruentimmeret her for lang tiid anrettede Comedie oc Musique kommer endeligens nu til at presenteris denne Uge, förend kongen den 7 hujus begiffuer sig paa sin Reijse.

Gen. Adm. Lieut. Wachtmeister haffuer faaet ordre, strax at forfoge sig ned til flaaden, oc alting saaledis derwed beschiche, at den kan wære færdig til den förste Maij.

Til at opfylde den afgang, som er schæd udi Adelens Rosstjæniste eller Adelsfahnen formedelst godsets reduction, saa schall Adelen, i stæden for tilfore af fembhundrede marks ränta eller inkommer af deris gods, nu af Trehundrede Marks Rænter udryste en Rytter, huilchet er til visse besluttet, mens endnu icke publicerit eller befalit.

Det sigis, at deres Geistligis Rosstjenneste oc strax schall opbydis, hvilcket tilforn icke pleyer at schæ, förend udi wirkelige kriigstiid. De ere udi Wærk mæt at forfatte deroffuer en nye oc strængere Reglemente, end den sædwanlige.

D:o d:o 5 Jan. 1684. Den her lenge anrettede Comedie oc Musique, som de endeligen haffde formaaet Kongen at höre paa, förend hand i den anden Uge reyser, war berammit at schulde haffue wærit representerit udi aften, mens nu fornummit den igien at wære opsatt.

Kongen haffver afkortet sin reyse, oc kommer tilbage til den 26 Januarii, da hand först haffde agtet icke at hiemkomme förend til den 8 Februarii.

D:o d:o 9 Jan. 1684. Forleden Mandag, haffde Envoyen af Hanover sin afschæds-audience. Om aftenen bleff

Comedien representerit, som Kongen oc Enkedronningen ansaae; Dronningen, da oc endnu nogit upasselig, war der icke. Effter Comedien war endit, bleff Kongen af fruentimmeret sammesteds tracterit oc belystiget intill midnatt, da Kongen gick pa Slottit och strax klochen to same Natt uden at klæde sig af reijste; formænendis same dag til aftenen at wære udi Gewele, en liden Siöstæd udi Gestrichedland, atten miile herifra; som wil lade sig giöre helst af Kongen udi dette offuer maade gode slædeföre. Af GeneralsPersoner fulte Gen. Lieut. Bielke oc Gen. Maj. Wachtmester met Kongen; den 25 hujus kommer hand tilbage ud igien, oc til den tijd kommer Aschenberg och Mörner hid til Stockholm. Gen. Adm. Lieut. Wachtmester reyser i dag her ifra til flaaden. . . . .

Rigens Skatmester Sten Bielke tabte forleden mandag wed Domb et gods udi Westerbotten beliggende af firetusinde Rigsdalers aarlige indkomme, som hand wed arff oc gields betalning haffde faaet effter en Graw Tott; huilket gods hand formente af begyndelsen af at haffue wærit particulier oc icke publiqve gods, oc derfor icke at wære reducibel. Menss det befant sig, at det wed mageschiffte en gang haffuer wæret publicq oc udi fremfarne tijder af Kongerne donaterit, oc derfor bleff nu igien Kongen adjudiceret. Man mæner, at Kongen schulde wilde gratificere hannem med dets indkomst eller æquivalent udi penge udi hans liffuistid, som apparentligen icke kan ware længe; hvis icke, er hans Condition nogit slætt.

Hellers er dette gods destineret till SjöEstatens forbedring, efftersom det andet gods, som till SiöeEstatens underhold er perpetuerit, ligger dette beleijligt oc wed haanden.

D:o d:o 26 Januarii 1684. Mit aller underdanigste siste war den 9 forleden, oc haffde dette schuldit wærit un-

der Numero 81, dersom, effter Eders Kongelige Majestæts aller Naadigste tilladelse, jeg icke hafde warit udi fire postdage borte; kommendiss i gaar tilbage, som war den trettende dag fra den, jeg bortreyste, haffuer jeg forfahrit, at aldelis icke det ringeste foränderligt er her imedlertiid passerit. Kongen kom forledin löffuerdag den 19 til Stockholm, effter at hand udi tre dage haffde mönstret oc exercerit det Helsinge Regimente udi Giewele, derifra hand paa en dag reyste til Kobberbergit, hvor hand war fire dage, oc om natten, som jeg dagen dereffter ankom, reyste han derifra; effterat hand der haffde mönstrit oc exercerit Dalcarle Regimentet under Oberste Svinehufve, bestaaende af otte Compagnier hvert Comp. 150 Mand Complett; oc som jeg sielff saae deraf nogle hundrede mand dog icke samlede, kand jeg sige, at det war ofwer alle Maader et friskt oc wackert folck, ny ligens klædde udi blaat met gult underfoder, ligesom det Regimente af Garden; oc forsikrer de, som dennem saa exerceris, att dett udi alle maader war saa got udi Exercicen. Oc efftersom dette Dalcarle Regimente er næsten saasom en modell, hvoreffter de hafwe sögt wed siste giorde reglemente at inrette Milicen tiil fods ofver det gantsche Riige, saa motte det wære met Eders Kongelige Majestets allernaadigste behag, at jeg nogit af dets beskaffenhed aller underdanigst representerer.

Denne Province Dalecarlia hafver udi lang tiid fra den algemæne Undschriffvelse, hvorwed betjenterne gemænligen pleijer at föröffve allehande Extorsioner oc sielffraadigheder, warit privilegeret; oc udi besonderlighed hafwer Gustav Adolph dennem udi sin tiid derwed conserverit oc udi mange andre maader beneficerit, derimod hafwer den stedse holdit et stadigt oc Complet Regimente til fods, saaledis at fire fulde gaarder, (to halffue eller fire fierdings gaarder mod en hæll beregnet effter den taxt paa gaarder-

ne, som af gammel tiid der udi Provincen hafwer waril gjör en Rote oc udreder en Soldat, hvilcken de sielff stiller paa mönsterplatsen; dersom Officererne difficulter paa den fremstillede Soldat, er Landshöfdingen pligtig paa kongens wegne at hielpe bonden til rette, dog er bonden sielff den ene ofwer den anden omhyggelig at forskaffe den ansænligste oc dygtigste karl, som de kan finde. Naar denne Soldat er antagen oc udi rullen indschreffven, er hand pligtig, at tiene under det Regimente, saa lenge han leffver, oc hafwer förlighed oc Störke der til. Naar han döer eller borkommer eller for Wanmægtighed casseris, er Roten forpligt tre maaneder effter at förskaffwe en anden, eller oc den dygtigste bonde udi samme Rote tegnis i hans stæd, intil de samptlige fremstiller en anden. Denne Soldat faaer af roten den förste gang, hand leges, Tohundrede daler kobber, hver daler er udi Sölffemynt henwed atten schilling dansche, dog Sölffmönter er her ustadig; siden faar hand hver tiende aar, om hand hellers er dygtig til lengere at tiæne, atter af Roten tohundrede daler kobber, saasom til en fornyelse oc kiendelse. Saa faar hand af Roten aarlig lön fire oc fyrretywe daler Kobber, en welmals Kioll, bremmit med Rigimentets Couleur, et par Skinböxer, tre Skorter, tre par Skor. Hver tredie aar faar hand en klædis kioll, hatt oc anden mondering effter Regimentets anbefalede liberie, hvilcken siste klæmning roten sielff bevarer oc Soldaten iche maa bære uden naar Regimentet befalis at parera dermet. Will Soldaten arbeyde hos sin Rote, er den hannem kosten pligtig; mens som paa offven bemelte fire gaarder wil her undertiden sidde tolff till Sexten, ja mære huus holdingen, dertil met er bonden omhygelig for at conservere Soldaten sund, frisk oc munter, saa nyder han letteligen hoss saa monge, om hand heller er nogit schickelig, sin kaast uden arbeyde oc kan saa huus

om synis best, met sit arbeyde fortiene sig sielff nogit. Nu er det anordnit, paa det Soldaten kand hafve sit wisse hiemhold, giffte sig oc afle börn, at Roten bygger paa et beqwemt stæd eller huus for hannem, giffwer ham aarlig to lass Höe oc to lass Halm oc en half tönde korns fri utsæd, eller udi dets stæd tre tönder korn, dermet er Roten hannem ingen kost pligtig, uden naar Regimentet Esqwadrons wijs marcherede, da fiorten dagis kost. In Summa Soldaten (udi almindelighed holder de hannem par honneur Kriigsmanden) er well holden, altiid Expedit, oc willig at lade sig antage oc til at tiæne. Nu at kongen besaae Regimentet, war der ofwer at en halfsnæs mænd, som kunde eragtis nogit bröst eller alderfældig; hvilcke kongen lad tilbyde at demitteris, mens de sielff instændigen begierede at motte bliffue fremdelis derwed. Man söger at giöre af denne maade en uniformitet offwer all landett, mens det schall wel iche bliffve uden mit allerhaande wanscheligheder, helst udi begyndelsen, formedelst den Uliige beschaffenhed, som denne province hafwer fra de andre.

D:o d:o 30 Januarii 1684. Kongen war forlæden Mandag ude paa en Graf Magnus de la Gardie hans gaard, en half fierdingswey her ifra beliggende, for at besöge hannem udi hans swaghed, hvoraf man mæner, at hand wil denne gang komme til rette udi gien.

Samme dag kom her twende poster an, paa en gang. Tiisdag war kongen udi Raadet intill Klochen tre om efftermiddagen, hvor hand oc i dag haffver værit, formæntligen for at afschædige den her ifra til Moscou gaaende Ambassade, bestaande foruden de trende Ambassadeurs sielff, nemlig Gyldenstierne President udi reductions Collegio, Klingstæd Hoffraad oc Kongelig Secretaire, oc Stachelberg Landraad udi Liifland, udi en Svitte af 150 personer. Det war berammit, at de offuer morgen schulde begiffue

sig her ifra, mens nu er det opsatt paa en 10 dagers tijd, formedelst, som der sigis, at udi Moscou atter nogen opstand oc urolighed schall wære kommen. Presenterne, som de her i fra med sig förer, bestaaer udi giort oc forgylt Sölff af Confect fader, Kander oc Pocaler, saa oc et flasch foder med slebede flascher, bedragende sig, effter deris egin æstimation, som gemænligen pleyer at wære af det höijeste laug, til Tie tusinde Rixdaler. Alands Haffuit offuer til Finland er lagt, som twende derifra nyligens komne offciers beretter; hworwed de offuer et Hundrede miile af deris reyse sparer, som de hellers gjöre motte, om de Landweyen norden om schulde tage. Denne umanærlige stærke kuld continuerer her endnu, oc berettis der om atskillige personer her oc der udi landet af fraast döde, oc om nogle, som af Ulffuer ere dræbte.

Udi Nat klochen to reyser Kongen her ifra til Kongsöre oc der ifra til at mönstre oc besæ det Westmansche, det Östgothische oc Neriche oc Wermelandsche Regimente til fods, huormet hand da haffuer besait efter siste indælning alle Regimenterne udi gamle Sverige, untagen de twende Öster oc Wester Botnische, som paa Weyen, naar hand engang agter sig til Finland, beqwemmeligst kand schæ. Der mænis, at hand mod enden af Februarii maanet kommer tilbage igien. Det war wel för nogen tiid sagt om et Regimente Draguner at Wærffuis; item om nogle af Steendernes deputeridis sammenkompst, mens det er alt igien forswunden; icke heller fornemmer man til nogen særdelis anstalt eller foranderlighed udi noget til at kunde judicere om deris enten apparentes eller secretes Conseils, som iche lader sig paa kiende, at nogit deraf er kommen til fermentation, langt mindre til en wiss beslutt endnu. Envoyé Welling er her, talis oc icke widere om hans reyse igien til Luneborg. Hendis Majestit Dronningen befinder sig

bedre, dog kommer iche endnu af sit gemach formedelst den haarde kuld.

D:o d:o 13 Februarii 1684. Kongen haffver allerede mönstret twende Regimenter oc haffwe Officiers intil Capitains inclusive mottit först giöre deris Exercice udi alle handgreeb, oc dereffter en huer udi sær Exercere deris Compagni. Det Westmansche schall mönstriss den 18 tilkommendis udi Westeraas en dagss Reysse her ifra, oc mæniss det well, att Kongen imedlertiid hastigen kunde komme her hiid udi Natt eller morgen, oc imod den tid reyser igien her ifra, og saa dereffter paa nogle dage forbliffue udi Kongsöre, hvor Steenbuch, Flemming, Oxenstierne oc Skattmester Bielke da oc henkommer, for att slutte Staten, som den her kaldis, huorudi indföris betienterne oc deris lönning for dette aar; mens fornemmeligen beslut-tis der, hvilcke aff de liquiderede fordringer, oc hvor mögit derpaa udi aar schall betalis, oc af hvilke middeler, Casuelles eller rædebare, de oc de poster schall betalis.

D:o d:o 16 Febr. 1684. Kongen kom udi förgaars afften; Hatsferd Obrister offuer garden fulte allene mit, de andre effterbliffuendis udi Kongsöre. Udi gaar var Kongen mestendæls udi Dronningens gemack, efftersom Oxenstierna oc en dæll de andre Raad iche ære hiemme. Enkedronningen er oc endnu pa landet. Nu udi Nat forleeden klocken to reyste Kongen igien her ifra, det Westmansche Regimente at mönstre udi Westeraas, dereffter hand paa nogle dagle udi Kongsöre forbliffuer staten at slutte, oc mit Biörnelagt sig forlyste; wentis saa hiem om otte dage. Fire almindelige bededage ere anbefallde at holdis i Sommer offuer heele Riget, dend 11 April, 13 Junij, 11 Julij, 8 Augusti næstkommende. Trehundrede store tönder kruud inkom udi denne Uge fra landet, huor det er giort, oc bliffve förte paa Skibs Holmen. Alting er her hellers gant-

sche stille; oc fornemmis inted enten udi apparence heller Effect, som kand meritere nogen Consideration.

D:o d:o 20 Febr. 1684. Her falder udi Kongens oc de meste Ministres frawærelse intet, til at kunde allerunderdanigst referere. Grav Carel Oxenstierne, som wed reductionen haffde mist en stor partie gods af mere end 30 tusinde Rixdaler aarlig inkomme, er nu igien for sin liff-tiistiid benaadit met en dæl deraf, som arligen kan importere til Tie tusende Rixd. Der er oc nogle andre fan, som Kongen sigis at wille paa ligemaade benaade, for end det nye Reglemente sluttis. Det er hannem, *som er destinerit* at gaa for Envoijé til det Keyserlige Hoff, hvilchet *schaer*, naar Kongen nu kommer tilbage udigien. Udi gaar *bleff* her atter infört pa Skibs Holmen en tre hundrede tönder Krud, som giöris otte miile her i fra. Der siigis, at Lif Regimentit til hast er befalit at wære forseit alle met nye Stöffler til den förste April. Feltmarschalck Königsmark kom i gaar fra Schaane hid til byen; det mænis for wist, at hand will begiære sin afskæd. Udi gaar war hendis Majestét Dronningen for den förste oc eniste gong udi winter udfaren udi Slæde, och spisede om afftenen paa Jacobsdall en halff miil herfra. Den haarde Winter haffver for tre dage begynt at remittere sig nogit; Posten fra Helsingör, som sist Söndag burde at haffve her wærit, er endnu icke kommen.

D:o d:o 27 Febr. 1684. Kongen schall haffve fattit den Resolution, at alle finsche Regimenter schall besættis med indfödde finsche officiers; eller oc de, som finsch kan tale oc forstaa, efftersom de mæner aarsagen, huerfor de finsche udi siste Kriig icke giorde saa well, som de tilforn altiid pleijer, at haffve wærit denne, at de commenderedis af Swensche oc Lifflændsche, som de iche kunde forstaa eller forstaais af.

Der sigiss, at Gen. Lieut. til Hæst, Nils Bielke, wil begiære forloff at reyse til de warme bad, foregiffuendis sin Swaghed; mens nogle mener, at den rettiste aarsage er den, at hand er misnöyet udi et oc andit wed Hoffit, oc at han icke agter sa hastigen at komme tilbage igien, saa-wit som af hans disposition udi hans Sager oc middeler kan afmerkis.

D. d. 1. Mars 1684. Kongen hafde agtit sig her hiem til udi gaar, mens, som mand udi midlertiid haffde erfarit, hvor en Biörn laa udi leije, saa wil Kongen derpaa förstt lade giöre en lagt. Udi Eignen, hvor denne findis, haffuer Kongen for nogle faa aar oc schött en mögit stor oc gammel Biörn, som her er afmalit oc weijede Sijff hundrede Sex oc trediffue Skaalpund. Hendis Majestet Dronningen reyste her ifra udi gaar til Kongen, wentis samptligen hiem tilkommendis Mondag, oc wil Kongen tiisdag wære her. . . . .

. . . Den siste gang at Kongen war udi Raadit, förend han reyste, bleff der witlöfftigen handlit om disse tiders conjuncturer, oc af den materies anledning schal Oxenstierne höyt haffue exaggererit deris udi staaende alliencers store fordæll oc avantage, oc det uden nogens modsigelse, untagen Grav Magni Söns Gustav de la gardie, som begiærede naadigst forloff at motte tale uden at interromperis af Oxenstierne, da hand schall hafwe igien tagit alt, hvad Oxenstierne haffde sagt oc allegueret, oc imod ham raisonnerit mit en forte consequence, demonstrerendis deris nu allieredis Impossibilitet udi alt, oc helst udi huiss dennem kunde wære til gode, oc at de minste Incidentzer, som hiditil per intervalla var komne, haffüer alletider interromperit alle deris mensures etc. Endeligens er det gaaen derpaa ud, at, som det lod sig icke paa en gong omgiöre, som gjort er, sa burde man i det minste bruge

en temperamente udi sin conduite och iche choquere directement Frankrige, menss fast mere obliquere, *intil mand* kunde faa lempe, leylighed oc tilfælde mit ære at *komme* udigien i det fransche partie. Derpaa schall Kongen haffue befalet dennem en hver at opinere, da ingen uden Stenbock schall haffue conjungerit sig udi lige mening met Gustav de la gardie, oc det met saadan Expression, at hand icke kunde holde den for en tro tiener af Kongen eller fæderne landit, som wilde wære udimod, hviss de la Garde haffde frembragt. Dette bleff mig i dag berettit af en person, som haffde det aff en deris egin *Mund, som* war udi Raadit.

D:o d:o 5 Mars 1684. Udi forgaars afften nesten sildig kom Kongen allene hiem. Dronningen bleff hos Enkedronningen paa en hendis gaard Strömsholm, lidit mere end en mil fra Kongsöhre beliggende, tilbage intil mod enden af denne uge. Udi gaar war Kongen stedse inde udi sit inderste gemach oc spisede der allene. Raadit war *forsamlit* paa det ordinarie stæd, dog ickun offuer justitz Sager. Udi dag den gantsche formiddag sad Kongen retten udi den tvistighed i mellem Konigsmarkss efterlatte Hustru oc deris börn, huorudi endnu ingen decission endnu er gaaen. Klocken 3 udi efftermiddag haffde jeg hos *Kongen* particuliere audience, angaende huis Eders Kongelige Majestét af den 19 nest forledne aller Naadigst haffde befalit mig; hvilket da jeg haffde foredragit præsis oc Conform effter Eders Kongelige Majestéts ordre, Svarede Kongen, at hand aldrig haffde twifflit paa Eders Kongelige Majestäts sinceritét derudinden, oc at Eders Kongelige Majestét kunde holde sig wel forsikret om den same paa hans side til at bestandigen underholde den saa nær indbyrdis oprettede wenschab.

Gen. Lieut. Bielke haffuer erholdit forloff at reysse til Suur brynnen. Han met Hustru reyser met det snariste her ifra, apparentlig icke for at komme saa hastig tilbage igien, saawit man af hanss effterladende disposition kand affmerke.

D:o d:o 12 Mars 1684. En Oberste Lieut. Baron Erschein, som udi Pommeren en à parte Esquadron Dragoner commenderer, haffuer forloff at wære udi Sommer hos armée̋n udi Ungaren, oc reyser her ifra om otte dage. Gen. Lieut. Niels Bielke haffuer ocsaa samme Intention, effter at han haffuer wærit wed Suurbrynnen. Grev Guztav Lilie, som för nogle aar, da han her var Oberste af Garden, haffde udi sit Egteschabsstand en anstödelige Conjuncture met en Hoy Dome her wed Hoffet, och först fick sin pardon igien, da hendis Majestét Dronningen bleff kronet, dog uden access til Hoffue eller nogen Employe siden, reyser ocsaa ud at söge Condition hos Keyseren, efftersom hans leylighet er gantsche slætt, oc fast udi necessitét, uden nogit haab her. Der ere endnu nogle unge, dog icke af nogen remarque, som anholder om förloff at maa söge tieniste hoss Keyseren.

D:o d:o 15 Mars 1684. Det er mig atter til wisse sagt, at Feltmarschall Königsmark schall wil begiære at maa sidde stille üden tienste paa sit gods. Det er wist, at han udi alt sit wæsen udviser en kiendelige indifference udi alting, oc helst imod de personer, som nu omstunder haffver mest Raad oc bestyrelse udi affaires. Man haffver wel paa et par dagiss tiid hört sige, at kongen schulde wilde udi Majo haffve sammen et Corps af en sexten tusinde mand, nogle siger wed Kongsöre, nogle wed Halmstad; menss denne berettning er baade udi sig sielff oc sine omstendigheder aldelis endnu uden fundamente. I dag gich der udi Hoffretten en domb öfwer twende wirkelige officirs

den ene en Capitain, den anden Cornet udi Christina-Hampen, da kongen mönstrede det Wermelandsche *regimente*, war kommen udi twist saalediss, at Cornetten gaf Capitainen nogle impertinente ord, oc Capitainen slog derpaa löss. Dommen war saalediss de schulde först emellem sig for retten forligiss, oc en for dennem opsatte forligelsse underschriffve. Dereffter bleffve de dömbte, begge fra deris charges; oc sidde twende aar fast; oc for det tredje giffve huer To tusinde daler solffmynt, eller oc sidde det tredje aar ocsaa fast.

D:o d:o 19 Mars 1684. Gen. Adm*ir.* *Lieut.* Wachtmeister schal for faa dage met nogle sine confidenter *dis*coureret, hvorledis at kongen icke haffde nu meer saa *stor* lyst oc application for schibsflaaden, som for landmilicen, oc at alting fattedes, som der til schulde, særligens provission; hvilket met mere, han sagde at haffve offte remonstrerit, dog uden nogen synderlige Effect. At en dæl rede penge nogle gange haffde der til wærit udi dette aar assignerit; mens kongen haffde det igien contramanderit. Des ligest sagde hand, at kongen war nu paa en kort tid bleffuen intagen om tanker oc haab til fred offver alt.

D:o d:o 22 Mars 1684. Förleden Torsdags formiddag war kongen udi raadit offver justitz sager, hvoraf twende, som parterne haffde formaait kongen til at side udi, bleffve affdömbte. Udi gaar morgens klochen 3 reyste hand til kongsöre, haffuendis ingen mit sig, uden Gen. Maj. Wachtmester oc Hatsferd obersten offver garden, oc mænis hand, effter holdne devotion, at schulde komme tilbage igien i den anden uge för Paasche-Helligedagene.

D:o d:o 26 Mars 1684. Adelsfanens Mönstring, som den 14 Aprilis war berammit, er til den 15 Maij opsatt; foruden dens förige reglemente, saa er det siden resolverit, at hvor en adelsman er, som icke eijer saa mögit gods til

fulde, at hand kand holde den fierde dæll udi en hæst, saa schall tre saadane wære sammen at ryste en fold hæst af sit gods, i hvor lidet det end bedrager sig. De haffver störste möije oc waande met at bringe til wege saa store hæster, som rustnings-ordningen tillholder. Hvarfore mange maa lade dertill deris beste oc Capitales Hæster, oc naar de engang udi mönstringen ere antegnede, maa de icke siden forandris. Det lader sig icke troe, hvor stille her er, oc at saa aldelis intet fornemmis til noget, enten uden eller indentill, at reflectere paa. Gen. Lieut. Wachtmester er her endnu, oc reyser wel icke inden en maaneds tiid til flaaden. Paa flaaden arbeydes oc icke untagen, hvad Admir. Clerc lidet kan giöre paa de faa skibe, som i Calmar ligge.

D:o d:o 29 Mart 1684. Gen. Adm. Lieut. Wachtmester kom forleden dag fra Kongsöre. Kongen haffver forærit hannem et gammelt skib, Riga kaldit, oc bydis hem derfore af nogle particulieres Hollandsche kiöbmend ni tu sinde Rixdaler; mens hand will haffve Tolff tusinde derfore. Kongen haffver oc forundit hannem sin liffuis tiid det beneficium at holde fiiringen wed lige paa Ösell, som effter omkostnings affdragelse, menis at importere aarligen offver totusinde Rixdaler. Bemelte Wachtmeister schall atter for nogle sine venner haffve klaget sig offver, at mand ingen omsorg drager for flaatens udrystelse, udi særdelished at kongen iche will udi aar lade arbeyde paa Carlcrones fortification. Admir. Söeblad oc Rosenfeld er her i byen.

D:o d:o 5 April 1684. Förleden Torsdages afften kom kongen hiem ridendis paa en skyds hæst uden nogen fölge gantsche allene igiennem byen ind paa stalgaarden, oc war paa slottit nestin to timmar, forend wagten wiste det. Hæsten schall oc haffve styrtit omkuld under wegna met

kongen, dog uden nogen schade. Oxenstierne bleff strax opfordrit oc same afften raadit tilsagt at möde om morgonen paa raadkammerit, hvor kongen i gaar war fra klocken otte til nogit offver middag. Det syntis, som den udi blant andett motte wære hanlit om nogit skibsflaaden concernerende, thi Gen. Adm. Wachtmeister war först om morgenen lenge hos kongen fra klocken sex til otte; disligeste bleff det observiret, at imidlertid kongen mit raadet war sammens, att bemelte Wagtmester kom derifra ud, for ned til sitt huus, oc kom atter der op igien, ligesom hand haffde wærit neder at hente nogle Documenter. *Jeg talide met* nogle af raadet til Hoffve indifferemment, oc deriblaat *met* Oxenstierne; mig tyckedis at kunde forstaa, ligesom man war noget perplex offver nogit, i hvad det kunde haffve wærit. Dett bleff mig oc siden berettit, at Gustav de la Gardie schulde haffve sagt, der hand kom ned fra raadit: Oxenstierne est pour le præsent, en peine. Disse to ere hellers gemenligens hin anden contrarii udi deliberationerne.

Udi gaar efftermiddag war kongen mest hoss hendiss Majestét Dronningen, som icke war af sit gemach, mens spisede der allene i sit gemach, untagen Oxenstierne fra oc till haffver wærit derinde.

D:o d:o 26 April 1684. Kongen haffver udi disse trende dage medicinerit, dog ickun for præcaution, oc derföre stedse wærit udi sit gemach undtagen udi gaar afften, at et ringe træhuus brant aff wed Nördre malmen udi en mögit swar stor storm, da hand kom dertil ridendis, hvilket er det förste, at man haffver sæit hannem udi byen oc uden for slaattit paa nogle maaneders tid. Hendes Majestét Dronningen holder sig oc nu udi denne nerwerende tilstand mesten udi sit gemach, untagen hendis majestét undertiden mod afftenen kand gaa offver till Enkedronningen. Udi gaar kom de förste skiben ind for byen.

D:o d:o 30 April 1684. Förleden mandag war kongen formiddagen udi raadet offver Justitz-sager, dereffter var den Hollandske ambassadeur till hoffve oc talede met kongen, dog gantsche kaart. Hand foer op udi residentens wagn, thi hans hæster ere endnu icke fra Gothenborg ankomne; Tisdag udi gaar war raadit til sammens at decidere en gields process aff en ansælige importance imellen Magnus de la Garde oc Rigsmarschall Steenbuck, hvilken de la Garde tabte. Kongen wilde icke sidde sielff retten; udi midlertiid war Feltmarsch. Königsmark stedse hos kongen udi hans gemach. Om efftermiddagen bleff den comedie l'Iphigenie, som nogle af det fornempste fruentimmer uden for hoffet för en tiid siden representerede atter udi Wrangels huus repeterit, förmedelst hendis Majestéts Dronningens schyld, som formedelst den store kuld paa den tiid icke var disponiret den at ansee den förste gangen. Kongen oc Enkedronningen wore oc der nu. Den Hollandsche Ambassadeur met sin Dame fant sig oc der. Det var udi manieres nu ligesom tilforn, untagen at da tracterede Actrices kongen, effter at comedien war endit, mens nu bleffve de af Hendis Majestét Dronningen paa slottit udi hendis sall tracterede, oc dereffter met dants oc musique festiverede fra klocken tie til tre om morgenen. Den Hollandsche ambassadeur hand heller hun, ware der icke oppe. Udi dag haffver kongen icke wærit uden udi sit gemach.

D:o d:o 7 Maj 1684. Her er nu atter en ny dependentie eller uformodendis articel aff Reductionen paa færde, som med secretesse er bleffven concluderit oc af kongen underschreffven forleden Frædags afften, mens endnu icke giort publique, hvorfore man dess omstendighed och eygentlig beskaffvenhed icke kand particularisere; noget mer haffver det sig saalediss generalement nemlig; alt cronegods, under hvad nafn det er, som haffver warit bortgiffvet, er reduce-

rit, oc effective alt igientagen; menss udaf det gods, som siden kongens död oc fra anno 1660 udi denne konges minorennitét er bortkommit, deraf schall nu all den udi midlertiid oppebaarne inkompst der foruden restitueris oc mod tolff procento beregnis. Fundamentit her til tagis af en post udi den Sventsche laug, Konungs-Balkens 4 Capitel: At Upsala Ödhomb maa icke forraadis eller frawendis fra sit rette bruug. Dette Upsala Ödhom haffver warit en haab gods udi alle land af Sverrige, særligen udi Vestergötland oc Upland, hvilke Upsala konning, som en Offver konge offver de andre lands konnunger, haffver hafft af förste landenis indælning oc af en urminnis hæffd oc rætt, nemligen, at ingen minnes eller af sand sigende weet, hvorledis det er först tilkommit, liggit til kongernes underhold och Taffvel, hvorom laugen taler, at kongerne agher lifwa widher Upsala Ödhom. Siden er dette gods af efterkommende kongen tiid fra tiid wed under schædlige dagtingninger oc rigets beslutter worden forögel oc extraderit, saa at nu dett meste gods udi Vester- oc Öster-Botten oc Helsingelaand er ocsaa af den natur; och kaldes gemænligen gods liggiendis udi de förbudne orter, quasi scelestum et sacrilegum, illa attingere. Dette gods er udi denne konges minorennitét distraherit oc giffvet til Greffver oc Friherrerne, wærendis iche andit til offvers, effter at Drossing Christina tilforn haffde bortdonerit det andit gods, communiter kaldet crongods, oc som kongerne til en tiid kunde forlæne, oc effter laugen igientage, naar hand wilde, oc som mest bestad af fordums kongernis patrimonial gods, saa oc det mögit geistligt gods, som Gustavus primus tog tilbage.

Hvorfore denne inbemelte reduction kommer til at haffve mæsten deell grefverne oc friherrerne oc de, som udi re-

geiringen

geiringen oc raadit haffver waren. Der ere endnu twende andre reductions articler udi fermentation, som man end icke kand wide beschaffverheden af, oc kommer wel icke til maturitét, förend denne inbemelde er först well digererit.

Dett er mig til wisse berettit, det kand oc af et oc andet, som man hörer, nesten observeris, at kongen tragter effter, at faa met tiden til sig alt godset udi Schaane, oc betrygger det met ryttere, som da effter den project, de under sig haffver, schall kunde bedrage sig til mere end otte tusinde hæster at underholde.

D:o d:o 17 Maj 1684. Det compagnie af Adelsfanen, som Kongen sielff mönstrede, haffver giffvit hannem hæl god contentemente, saa icke meer end en mondering bleff casserit, hvor exacté at alting intill det minste er bleffvit efftersæit. Der vore mange, som haffde giffvet rytterne sine egne hæster aff langt större værdighed, end de effter den fortsatte taxt burde, for at præsentere sig der met paa mönstringen, ichun ad interim, att de andre kunde fremschaffve. Mens kongen lad dennem strax brænde oc merche oc i rullen antegne. Saasom denne udrustning er saa præcisé, som mest mueligt effter jordebogens belöb udregnit, saa er det befunden, at der udi förrige tiider, oc da de endda haffde det mögit gods udi possession, som nu er reducerit, icke maa wære saa rigtigen omgaaet met Rosstienesten, thi schall derpaa nu giores observation, oc fra lang tid her undersöger, huis restitution wil bedrage sig nogle tönder guld, om kongen wil strenge dermet, saasom det siges, oc af de fleste utaalmodeligens befrögtis. Dette var en post af de gravamina, som de andre stænder mod adeln lenge haffver urgerit oc paanket.

D:o d:o 21 Maj 1684. Hendis Majestét Dronningen haffver allene wærit hiemme udi desse hellige *dage* oc uklædit holdit sig udi sit gemack. Kongen met Enkedronningen er endnu paa en hendis gaard Swartsiöe, hvor Enkedronningen siges paa en maaneds tiid at forbliffve, mens Kongen wentis udi afften tilbage, desligeste raadet oc ministri, som oc alle haffve wærit ude paa sit gods. . . . . : . . . . . Man haffver oc nu paa nogle dager atter talet om, at de finsche troupper schulde marchere til Liefland, oc effter dee flæstis mæning *til* den ende, at holde de Lieflandsche udi deris *devoir*, *effter* som de temmeligen hart haffver ladit sig forstaa mod *reductionen*, om den der schullde komme, mens end er ingen ordre udgiffven dertill. Trende oberster sampt andre officiers derifra ere her i byen, widendis aldelis intet deraf. Hellers bryder reductionen der snart ud, oc arbeydis derpaa dagligen, hvilket er well det wisseste, som af allt inbemelte kommer til effect oc den solideste application, som mand her for tiden kand observere, bestaar næsten oc fast allene udi sager af den natur. Det compagnie af Adelsfanen, som kongen mönstrede, en Ethundrede halfftredsindstyffve oc sex mand stærk, da det dog udi förige tider, oc da godset, som nu er reducerit, war udi behold, ingen tiid haffver wærit offver hundrede oc fire mand. Hvor stærke de öffrige compagnier udi de andre provincer ere, schal man maa sche erfare, naar de andre mönster-commisairer komme derfra tilbage.

D:o d:o 24 Maj. 1684. Forleden Onsdag natt kom kongen allene hiem fra Enkedronningens gaard *Svartsiöe*; Torsdagen var han stedse udi sit gemach, Raadene oc Ministri komme först mod afftenen tilbage. Udi gaar vare de samptligen udi Raadet intil middagen, dereffter gick kongen igiennem en löngang lige in udi Dronningens inder-

ste gemach, hvor hand spisede. Der giordes ingen Hoff, ey heller lod kongen sig se ude, saasom det icke heller gierne schær uden udi Enkedronningens gemak, huor han oc da ordinairement spiser, naar Enkedronningen er hiemme. Bent Oxenstierna bleff allene kaldit till Taffell. . . . . Tilkommendis Mandag offuer otte dage reyser kongen til Östergötland at mönstre et Regimente til hæst och et til fods, huilket i forleden vinter bleff satt tilbage, efftersom det var iche i alting complet. Der siges vel, at hand der ifra kommer strax lige hiid igien, for at være tilstæde mod den tiid, Dronningen schulde komme udi Barsilseng, mens det er troligt, at hand met det samme giör Reyse til Calmar oc Carelscrone. Dronningenss tiid er oc icke saa nær paa en Tie Uger. Man haffuer endnu icke begynnt at giöre bön derfor udi Kirckerne.

D:o d:o 28 Maj. 1684. Forleden löffverdag, effter posten var affgangen, drog kongen til Enkedronningen paa Dronningsholm, oc kom Söndags aften silde tilbage igien; mandagss efftermiddag drog hendis Majestet Dronningen der ud, oc samme afften geleydede Enkedronningen her hiid tilbage. Mandag formiddag, effter posten var kommen, haffde kongen Bent Oxenstierna, kongelig Raad Ærensteen, Hoff Canceler Örenstæd oc Estats Secreterer Bergenhjelm, som nyligen haffuer succederit afdöde Hooghuusen, hos sig udi sit gemak. Disse inbeneffnede ere de, som dirigerer fremmede oc udenlandiske affaires. Udi gaar tiisdag var det gantsche Raad met kongen forsamled paa den ordinaire Raadsall, oc kunde man det affmercke, at det var offuer Estats sager; udi dag haffuer kongen stedse værit udi sit gemack oc der igien hafft Raadet hos sig. Det lader sig ansæ, ligesom nogit met denne siste post maa være kommen, som giffuer dennem nogen Specula-

tion oc efftertanke. Det er mig til visse sagt, at her schulde være schreffuet op, at Eders Kongelige Majestét schulde haffue holdit Krigs Raad udi Glyckstad, oc dereffter giffuit sine Generaler luchte ordres, som icke motte brydis, förend paa en viss foresatter tiid oc stæd; diste ligest at i stæden, for man haffde for nogen tiid sagt, at Eeders Kongelige Majestét haffde licentieret en haaben baadsfolk, saa vare der nu ankomne treitusinde, oc at 24 Eders Kongelige Majestéts beste Orlogskibe schulde tilrystis oc næsten vare ferdige at gaa udi Siöen. Jeg giorde all min fliid at undersöge, huorfra dette kunde være kommen; saa haffuer jeg icke nermere kundet faa at viide, end at den förste punct af inbemelte maa være vist kommen fra den Hollandsche Ambassadeur, oc hand derom hafft breff fra Hamburg. . . . .

. . . . Den Holstensche affaire synis, som det jo mere animere dennem, oc er det mig berettit, at nogle af Raadet schulde haffue remonstrerit Oxenstierna, at man burde icke för sin reputation oc egen sickerhed schyld negligere Hertugen, besynderligen burde det være en absolute maxime ingenledis at tillade Dannemarck at extendere sig udi nogen ting, ofuer huis som fredsstractaterne foreskriffuer. Oxenstierna schall haffue svarit, man motte icke haste med nogen resolution, förend man sær, huad den Keyserlige Envoyé hos Eders Kongelige Majestét udretter, som iblant trende distinctes poster at begiære Eders Kongelige Majestéts resolution paa fornemligen haffde denne udi Commissis. Imod mig haffuer Oxenstierna intet videre explicerit sig, endog jeg giffuet ham der til occasion, menss synis ligesom at evitere den at tale met mig derom. Hellers kand af ingen ting udi deris disposition oc forfattelse endnu fornemmis nogit foranderligt, huor-

af man kunde judicere deris rette Intention med videre certitude end tilforn.

D:o d:o 4 Juni 1684. Ridderschabets Rosstiæniste udi Liifland bliffuer dobbelt taxerit saaledis, at den, som tilforn stod for en hæst, kommer nu til at udröste to, huerom ordres enten allerede ere udgangene, eller mit förste gaar. . . . . De haffue ladit sig forlyde met, ligesom Kongen icke var vel tilfredss met, at Gen. Lieut. Nils Bielke var fra Hamburg reysst til Löxenburg til kongen af Frankrigs leyer at besæ, frögtendiss, at det schulde giffue deriss allierede tanker oc ombrage; menss det troïs neppe, at Bjelke schulde haffue tordit giöre det uden föregående kongens villie. Man haffuer oc vildit sagt, at bemelte Nils Bielke schulde kaldiss tilbage hiem igien, menss end er det iche schæd.

D:o d:o 11 Juni 1684. Den efftersögelse paa de, som tilforn icke haffue holdit saa rigtig udrustning af deris gods oc donationer, har saavit nu begynnt at manifestere sig, at en af de störste grævelige familier, Leyenhaupt kaldet, haffuer nu udi disse dage i kongens fraværelse faait observationer paa offuer 50 tusinde daler Solffmynt.

D:o d:o 18 Juni 1684. Hendis Majestét Dronningen haffuer paa nogen tid icke værit af sit gemach. Jeg var mondag udi hendiss Majestéts det store gemach eller Sall, som jeg ordinairement giör nogle gange om ugen, oc allertieste naar Enkedronningen icke er hiemme, da hendis Majestét ved sin Marschal lad mig spörge, om Eders Kongelige Magistéts gode hilsen oc tilstand, oc hvor Eders Kongelige Majestétt nu for tiden var; disligiste sige, at hendis Majestét nogle dage haffde værit indisponerit af hoste oc Catarre, huilcket haffde forhindret hendis Maj. at scriffue Eders Kongelige Majestét till met den Svenssche Envoye, som for nogle dagle tog affsked herfra. Jeg sva-

rede convenablement uden at lade mig merke nogit met af mit ärinde, thi den store oc judicieuse Circomspection, som hendis Majestét sielff bruger udi all sin conduite, obligerede mig til at troe, at hendis Majestét vill, at jeg, som Eders Kongelige Majestéts tiener, schulde discernere en beqvem Leylighed dertill helst udi dette fald, huor hendis Majestét vel kand haffue sine særlige considerationer; saasom dett mig nogenledis bekient, at Enkedronningen mere end en gang haffuer giffuit hendis Majestét der til Exercice udi denne materie; thi mener jeg vel om faa dage at faa occasion at representere hendis Majestét *sielff det*, Conform effter E. Kongelige Majestéts Allernaadigste befalning, naar gud vill, at denne accident mit huste och flaad gaar bort, oc hendis Majestét aliud agendo kommer ud paa Salen, hvilket jeg schal lade oppasse.

D:o d:o 27 Juni 1684. Reductions Commissionen er aabnet oc begynt udi Liifland den 12 nestforleden, oc ankommer her dagligen derfra Imploranter oc Suplicanter. En stor dæll af de Liflandsche virkelige officerere findis her nu ocsaa.

D:o d:o 5 Juli 1684. Grav Magnus er udi disse dage under Execution for 120 tusinde Rigssdaler, som hand for nogen tid siden udi Raadit, (dog Kongen absenterede sig) bleff tilkient at betale RigssMarschal Stenbuck. Hand motte derfore forleden afften met sin förstinde oc folk forlade oc afdrage sin Herregaard oc Egendomb her nest for byen beliggende, kaldet Carelsberg, oc begiffue sig udi sin gaar herudi byen, hvilken dog met sampt andet det öffrigt aff hans formue oc godss, som effter den allmendelige oc honnem specialiter treffuende Reduction kan wære til offuers, bliffuer udi denne maanet auctionerit formedelst andre Creditorers concurrence, til hvilke det er engagerit. Hanss förstinde war offuer alle maader otaalmodig, do Rettens

middel kom forleden dag til den ende derud. Hendis Hoff-mester talede derudi mod dennem nogit hart, thi bleff hund (hand?) tagen, oc sidder fengslit wed hænder oc föd-der. Det synis, ligesom alle adversitets haffde offuerlagt met concert oc paa en gang at anfalde hannem, thi forü-den inbemelte och flere er ocsaa denne. Dronning Christi-na haffde for rum tiid aff giffuit hannem fire tusende Rixsdaler aarligen at opbære af et Ampt paa Öland, oc som Hendis Maj. haffde udi sin Abdications Recess reserve-rit sig twende Ampter at kunde forpante, saa haffde hun forschreffuit sig till Grav Magnus oc hans arffwinger for 80 tusinde Rigssdaler, som effter hendis död imod bemelte Ampts affstaaelse hannem oc arffuinger af Cronen schulde erlegges oc betalis; Huilket Dronning Christina effter Kon-genss, som det sigis, instance nu haffuer revocerit saasom et gratiale, oc bemelte aarlig indkomme igien til sig tagit, oc udi Kongens liquidations Kammer schal nu denne for-schriffvelse declareris Invalide, oc icke at komme Staten til gravation effter hendis död. Det sigiss oc, at Dron. Christina haffuer ladit förklare icke at haffue bewiligit dette Grav. Magnus af nogen gratification eller obligation menss af nécessitét paa de tiider, efftersom hand udi Regierin-genss tiid giorde hende hellerss tilforn all widerlighed oc obstruction udi hendis Sager oc anliggende her.

Det war wel for mere end it aar sagt, at Kongen wil-dit kiöbe inbemelte Carelsberg for detss saa ner wed han-den Commoditet oc plaisir for hendis Majestet Dron-ningen; men som nu fornemmess, schall Dronningen al-delis ingen behag haffue dertil, efftersom Grav Magnus haffuer mottit quitterit det met saa stor affliction, huorudi hendis majestàt haffuer altid giffuit tilkiende en naadig compassion oc gemytelighed til at wilde sæ hannem suble-verit, dersom Ingredientzerne dertil paa andre stæder icke haffver wærit saa contrairs, huor Grav Magni conduitte,

saasom nogit for arrogante oc bizarre udi förige tider, oc Da hand Regiæringen forestod, nogit slet representerit, helst udi EnkeDronningens Esprit, saasom det sigis. Hellerss haffuer hendis Majestét Dronningen udi atschillige maader bewisst Huset stor gratification oc Naade, iblant hvilke dette Exempler, at Grav Magni förstinde för nogen tid ret af necessitét lod frembyde en tour perler til kiöbss for 4000 Rixdaler, hvilcke oc bleffue anwiste hendis Majestét, som strax lad nedbære til förstinden de 4000 Rdr oc, som det sigis, udi dansche Croner, oc siden forærede perlerne sielff til förstindenss ugiffte daatter.

Her tales nu om en ny slags reduction igien aff det forpantede och affkiöbte Cronens gods. Saadane slags dagglige Exercices aff reductioner oc processer occuperer fast alliss tanker oc tale udi sær oc almindelighed, saa man fast ingen anden discours hörer, effter at dog nesten all Conversation er ödelagt, hvoraf mand judicieusement under tiden kunde samle oc consiliere nogit af consiliis, Intentions oc Considerations offuer nærwerende affaires; saa fremblt hellerss de sielff mit nogen soliditét tenker derpaa.

D:o d:o 9 Juli 1684. Morgenen tilig mondag drog Kongen atter ud til Enke dronningen, hvor hand forblef til afftenen, da hand derifra reijste til Kongsöre for at holde der sin devotion tilkommende frædag, som er en af de paabudne bededage, wentis hid igien tilkommende löffuer eller Söndag; dereffter hand igien reyser der hen til den 22 nestkommendis, da LiiffRegimentet er beordrit der at möde. Nu haffde hand ingen af Ministris eller de hoije officérs met sig, untagen Gen. Maj. Wachtmester allene; de fleste af Raadene ere imidlertid dragne huer til sit gods.

Det er mig sagt, at Gen. Maj. Wachtmeister schall for nogle dage paa ét stæd, hafft denne discours, nemlig, at Holland och fornemmeligen de Luneborger driffuer derpaa.

at Swærrig schulde transportere folk offuer til de tydsche Provinceer, oc at Kongen met Raadit haffde derom delibererit, huoraf de fleste och haffuer werit af samme mæning, oc at det wirkeligen schulde giöre til de Svenschis reputation oc til en forandring udi affaires, udi söndcrlighed om Kongen sielff wilde ga met derud, thi hand da schulde faa saadan tilllöb, at arméen, udi en kort tiid schulde well dobbelt forstærkis. Menss Kongen, (sagde Vachmester) war iche disponerit til at wilde gaa sielff personligen met; oc udi det andit war wel iche nogen endelig resolution endnu tagen, förend nermere advis fra Holland, om det der kunde saalediss driffuiss oc lempis, at den fransche flaade iche schulde komme udi sundet; thi udi det fald war deris egen flaade svffisant noch. Udi midlertid schulde dog alting, saawel wed flaaden som Milicen sampt andit behörigt holdis udi god ordre oc beredschab etc. Om nu dette kand haffve fundamente udi alt eller nogit, wæd jeg icke, heller oc at det icun er en artifice, eller saa en lös tale af Wachtmester, saasom det ligeste, oc wil mest trolig synis; thi jeg lad strax en wiss person udsatte til at explorere Königsmark, som apparentligen motte wide nogit deraf, om det saa war, menss hannem war iche det ringeste deraf witterligt, menss well, at derom generaliter oflte war discourerit uden nogen suitte eller soliditét. Udwaartis oc udi gierningen sæis ej heller nogen disposition eller anstalt dertil. Iche dismindre haffuer jeg agtit for min aller underdanigste devoir at referere det saa simplement, som det hört.

Udi förgaarss gich en af Kongens Jachter herfra til Örebro met Granater, Kuuler, Kruud oc Ammunition, som derfra siden schal foris til Bohuus oc Marstrand, den haffde oc med en hoob Rytter stöffler.

Den ny slags reduction, som mit allerunderdanigste siste formeldede paa det affhendede Cronegods, er af denne beschaffenhed, at i stæden for at det tilforn war besluttit, at om nogen haffde med Kongens Consente solt det Cronegods, som hannem paa allodial frelse war doneret, da schulde hand scil: Selgeren, wære schyldig at hiemle kiöberen, oc Kiöberen upaaankit beholde sit kiöb, menss Selgeren at erstatte Cronen det med æquivalent udi penge eller gods? menss nu tager Cronen godsit, oc Kiöberen schall holde sig til Selgeren, huoraf gantsche faa nu solvendo ere; hvilket will foraarsage fast iche mindre *Confusion* os uleylighed, end den almindelige reduction udi sig sielff.

Hendis Majistét Dronningen er effter den leylighed wel, dog lader sig ingen tiid sæ uden for sit gemack; Enkedronningen er stedse ude paa landit.

D:o d:o 12 Juli 1684. Det haffuer wærit udi deliberation, at alt det Kobber, som udwirkis, schulde slagis til mynt, menss det twifflis fast paa, at det faar fremgang; thi der ere mange och divertes sentiments derudinden, met oc mod.

Det wil bliffue en kiendeligens stor forschæl paa, att Kobberbergit iche giffuer sa mögit nu udi aar, som tilforn. Derimod tager Sölffberget nogit till; dog kand det iche nær forslaa imod den afgang wed Kobberbergit. Negotien bliffver her sletter dag fra dag, oc bliffuer holden rumpt 4:de parten mindre udi aar end forleden aar, da den dog war flux mindre end tilforn.

Agre oc Engene staar fast offuer alt slett formedelst den continuerlige törke. Kornwarene stiger dagligen udi prisen, oc tilförselen fra Liifland forminschis; ingen publicque Magazin er end gjort, eij heller kand det observeris, at de tenker til den at giöre; . . . . Rigens Schattmester Sten Biel-

ke bleff for nogle dage betagen med et slag eller rörelse paa den Hoijre side, saa han icke kand tale.

Huad som for nogen tid effter Gen. Maj. Wachtmesters mund bleff sagt om deris resolution at wilde transportere folk til de tydsche Provintzer, synes ichun at wære oc bliffue en discours apparentligen af dem sielff med fliid publicerit; thi mand kand af icke nogen ting sæ oc fornemme her lignelse der til; oc jeg er nestin försikrit paa, at de, som burde fornödentligen wide det, om hellers nogen reelle resolution war tagen derudi, wæd end iche det ringeste deraf.

D:o d:o 23 Juli 1685. Dersom dette tilfelde oc Incident icke haffde paakommit, saa haffde EnkeDronningen berammit at giöre paa Jacobsdall om nogle dage Grav Magni yngste oc eniste ugiffte dotters bröllop met en Grav Carel Oxenstierna, en mögit raisonabel oc modeste Mand paa nogle oc trediffue aar; hvilcken tilforn haffuer hafft c:a 50 tusinde Rigsdalerss aarlige indkomme, som nu er reducerit till tolfftusinde, dog haffuer Kongen ex gratia forlænt hannem ad vitam af det reducerede gods til 10 tusinde Rixdalers aarlig indkomme, huorimod hand, paa egen omkostning schulde gaa for Envoijé til Keyseren; hvilket alt for rum tiid siden war berammit oc mænis nu at schæ, naar hand haffuer hafft bröllop.

D:o d:o 2 Augusti 1684. Förleden Onsdag dimitterede Kongen Dravanterne och dett Uplandische Regimente til hæst til sine qvarterer igien, som han haffde sammen wid Kongsöre, effterat hand först haffde mönstrit dennem oc siden dælit dennem udi twende partier, huoraf Kongen mit det ene, haffuendis paa sin side General Fertsen oc Gen. Major Vachtmester, mod Köningsmark, som haffde det andet, Camperede udi trende dagen oc nætter, brugendis imidlertiid alle de chicanes oc udi slige occasions brugelige

Inventioner til at surprennere oc betage hin anden fordælerne ordentlige wiis oc secundum artem, ligesom det haffde wærit en allworlig action. Huoribland oc begaff sig, at Königsmark reducerede Kongens læger oc felt nogit knapt oc met det same Impatronerede sig Kongsöre, huor hand componerede met Kongen om dets Rançon, som bleff, betinget paa tolff rætter mad, som dagligen bleff baaren Köningsmark til udi hans leger. Hellers er nu fem à Sex personer oc flære hester udi denne lystighed bliffuen allworlig wiis döde oc blesserede. Kongen schall haffue hafft stor satisfaction udi alt oc ladit Rytterne *schyde till* maals, oc giffuit en huer, som treffuede maalit, en ducat. *Disligeste* ladit to à to Ritmestere kaste terningen sammen, oc hvem som hoijest fich, gaff hand et hundrede Rigsdaler.

Forleden torsdag afften kom Kongen derfra til Jacobsdall, huor hand hos begge deris Majesteter Dronningerne endnu er, oc kommer icke til byen, förend paa Mandag . . . . uden allenist her wed observere den store partialitet oc diversitet af inclinations gemytterne her, nemlig faa oc de, som mæner at elsche Konungens Interesse, hvorledis de haffuer frygt oc horreur for Kriig udi disse tiders Constitution, oc derimod, huor de andre mécontents, som er mange, intit heller önscher, end at det motte udbryde til en kriig, haabendis wed tidernis oc affaires revolution, at alt det, som dem contraire er, kunde forsættis oc dissiperis; udi sönderlighed schall de Liiflænder önsche dett, saasom det æniste redemptions middell fra den forestaaende oc grasserende reduction.

D:o d:o 6 Augusti 1684. Aarsagen til General Fersens ankompst er fornemmelig denne, att FeltMarsch. Aschenberg schall haffue ideligen blammerit hannem; udi besönderlighed schall hand for nogen kort tiid siden haffue sagt, at Fersen udi det Lundische Slag war hände at plyn-

dre fiendens leger, imidlertiid att actionen paastod, oç bletf deroffuer blesserit, och siden paa en liderlige maade fangen; Hvilket da Fersen fick at höre, haffuer hand til nogle wid Hoffet, deribland til Obersten offuer Liifgarden Hatsferd, (som de saa bruger pro tuba rumorum), schichit et Schrifft, huor udi hand paa en aldelis haard manær trenger in paa det fiineste af Aschenbergs ære oc reputation; Huilcket Aschenbergs Sön, Lieut. her under garden, fick at sæ oc communicerede sin fader. Da Fersen for kort tiid kom fra Liifland, reyste han strax til Kongen paa Kongsöre, oc insisterede satisfaction af Aschenberg for bemelte diffamation. Kongen sielff schall icke wære ret well tilfreds dermet, at saaden twistighed imellen hans Höije Officiers helst af denne uatur schulde bliffue rygtbar. Det wil well oc sigis at Aschenberg iche schullde haffue sagt det, uden allene til Kongen sielff en confidence. Huorfore man taler icke publiquement om denne forbemelte handell; mens det schall dog saaledis haffue sig, som aller underdanigst bemelt er. Man mæner, at Aschenberg for same aarsage kommer her op; Nu for tiden er hand udi Bohuus-læn at indæle der Ryttere oc Dragoner, som lang tid haffuer staait der, mens uden ræt indælning oc gaardernis assignation, effter den nye reglemente.

D:o d:o 9 Augusti 1684. Den store oc ulidelige törke oc hæde holder endnu hersteds wæd, oc ere Creaturerne paa monge stæder udi landit bleffne rasen. Kornit oc sæden er ringe oc Höet fast intit, welstanden offuer alt er iche uden slæt oc klayelig, til nogen anstalt derimod, enten til deris Conservation, eller anden occasion oc begiffuenhed, fornemmis her icke.

D:o d:o 16 Augustii 1684. Forleden Torsdag war Grav Magnus met udi Raadit, som er den anden eller tredie gang nu paa mer end et aars tiid. Der blef da delibreret

offuer en dæl Liiflånders ingiffne Supplication offuer den der nyligen udi werk stillede reduction, mit icke andt swar, end at den först motte forbliffue wed den generale Resolution, oc naar den war forfattet oc til perfection bragt, wilde man sæ til, huor wiit den stod til at modifiere.

Udi gaar war kongen udi Raadit, som gemænligist offuer justitzsager; til den nesten daglig assiduitét derwed er denne aarsage; att udi Kongens minorennitét haffde de store familier imellem sig denne methode, att naar de wa- re wed de subalternes Rettergange tilbundne at betale eller præstere nogit, saa forwerffede de sig *beneficium* Revisio- nis, oc den lod henstaa udi sexten ja flere aar, *intil nu* at Kongen wil haffue derpaa en ende, saasom oc allerede en gantsche stor dæl deraf ere affgiorde; huoriblant for nogle dage war en process imillem twende bröder oc Rigss Raad Kurker kaldede, oc nogle andre; huilken process be- melte bröder tabte, oc derwed nesten det meste aff deris middeler oc formue.

D:o d:o 20 Augustii 1684. Otte Skibe ere udi Calmar, de andre ligger stille udi Carlscrone, huoraff nogle fra oc til derimellem haffuer gaaen oc krytsitt paa nogen tiid. Gen. Admir. Vachtmester er paa wegen her op, oc giör alt sit beste for, at flaaden schall bliffue udi winter udi Carls- crone; dog mænis den at schulde imod winteren komme herop udi Dalerne at ligge; endelige resolution er derudi end icke tagen. . . . . Den twistighed imellem FeltMarschal Aschenberg oc General Fersen ler supprimerit, i det at Kon- gen haffuer imponerit dennem begge Silentium, oc den siste, at igienkalde sine schriffter.

D:o d:o 23 Augusti 1684. Reductionen er hellers et Werk her, som kand sigiss at were regulier, bestandig oc Effective, oc folkenis, som det angaar, deris Klagemaall

generales oc methodique. Udi Æstland, som de nu haffuer for, ere halffierdsintss tyffue gods, nesten lige saa mange distinctes familier tilhörendis, antegnit til at reduceris.

Det sigiss, at Kongen wil wed reduction, saa langt den kan reche, oc kiöb drage sig till alt gods udi gantsche Ingermanland, oc indæle det til Ryttere oc Soldater til forswar mod de Ryssische grentser; dog judicerer de mæste, at det neppe schal kunde naa fremgang, oc at Indwaanerne, som dertil uwaante, schulde deroffuer forlöbe landit, oc gaa til Moscoviterne.

D:o d:o 27 Augusti 1684. Udi dag holdis Ceremonien wed den unge Printzes daab paa Jacobsdall, dog ickun gantsche stille oc slæt uden nogen wiitlöfftighed. Ingen fremmit er der buden; fadderne ere Churförsterne af Saxen oc Heydelberg, Printz Jörgens Princesse Anna, og den gamle Herzoginde af Hannover. Huo af Raadet presenterer sig udi deris stæd, disligeste om nogit andit wed denne actum kan forefalde, schall allerunderdanigst worde refererit med neste post, thi nu, imidlertiid at denne post afgaar, staar forbemelte actus.

D:o d:o 30 Augusti 1684. Wed den döbelses Ceremonie, som effter mit aller underdanigste siste forleden Onssdag holdis paa Jacobsdall, er intet widere bemerkeligt passerit. Grav Magnus oc Bent Oxenstierna, som udi Churförsternis af Saxen oc Heidelberg, oc Rigss Admiral Stenbuch, oc Rigss Schattmester Bielkis Fruer, som udi Princesse Anna udi Engeland oc den gamle Hertzogindens af Hannower, deris stæd præsenterede, drogo de ud hver for sig udi deris egne Wonge allene. Der er end ingen, som kan, maa schæ icke tör, berette mig, huorledis Rangen imellem disse Princesser haffuer wærit, oc som mig sagt, saa schal disse inbemelte fruer icke sielff wiide, huis person de in Specie haffuer representerit, de schall oc paa

saadan særdelis maade haffue staait, at man icke kunde judicere, huo af disse fruer haffuer hafft haanden; ingen uden Hoffbetienterne oc nogle aff Raadit wore der; Tractamentit war med Wiin oc Confitures, uden musique, oc uden schydende af Stöcker eller Salver. Kongen tog sielff et glass udi Haanden oc lydeligen intimerede, at Enkedronningen haffdc forærit den unge Prints Ulderich Jacocsdall, og at den hereffter schulde kaldis Ulderichsdall.

D:o d:o 6 September 1684. Det er mig udi Confidence sagt, at Grav Magnus schall udi disse dage udi Raadit haffue vitlofftigen] extenderit sig offuer den *liden effect* oc nötte, som de hafuer hafft af den Keyserlige allience udi denne *tiid*, lignendis den wed en Skuu-æssen (Skåderätt?); oc dermed huor importante det Fransche partie dennem udi disse conjoncturer kunde haffue wærit, concluderindes saa wel af den forbigangne tiids Experimente, som oc af Indicationerne af det nærwerende oc tilkommende höist for nöden at tage udi tiide andre mensures oc fornemmeligen paa alle honorables manærer söge at racommodere sig mot Francriig, som nu snarere end tilforn, schulde behöffue faa raisons at kunde discernere, huor ulige mære solidität oc Efficacie der war udi de Svenschis, end som udi de Danschis allience; wiidere omstendigheden af denne discours, som hellers schall haffue wærit mange oc af en lang deduction, wiiste hand iche retteligen, (nemligen denne person) at particularisere. En anden berettede det same, nesten udi lige substance, dog met dette additámento, at Grav Magnus schulde met det same haffue giort dem god smag oc impression om en alliance met Hollanderne fornemligen, naar den met *Frankriig*, oc paa deris maade, som de det wilde haffue, war Combinerit. Item at Kongen anhörde det med attention, oc at Bent Oxenstierna, imidlertid denne tale warede nogit

længe,

længe, schall haffue giort sig ærinde ud, oc med det same drog hiem ned af Raadit; item at Grav Magnus schulde tillige heel fortement haffue redarguerit mögit af Oxenstiernis direction oc foretning udi disse tider; oc at der ere diversa auguria, enhuer effter sin inclination, huad heller Oxenstierna hereffter oc paa den maade, som hiidintill schulde bliffue wid directionen af affaires, eller oc Grav Magni Sön Gustav de la Gardie, som er Kongenss Raad oc Præsident udi Stockholms Hoffrætt.

Om nu omstendigheterna oc dependencen af denna affaire er saa aldæliss, som berettit, er want at wiide, thi de ere her mögit hyperboliques, et augent rem verbis, effter deris passion; wanscheligere er det, at kunde ret giöre nogen wiss fundamente paa nogit af Sagen udi sig sielff, førend tiden oc Evenements udwiser noget nermere deraf; thi iche alleniste Grav Magnus, mens endog Puffendorff, som er i Pommeren oc flære af de sentimenter, haffue mange gange representiret det samme, saaledis, at det haffuer hafft apparence til aldælis Impression, dog er det bleffuen uden svitte oc Effect. Facile sumunt et facile deponunt. Ofens erobering oc et lidet rögte om Keyserens progresser udi Ungaren schall eragteligens hastigt dissipere disse Concepter.

D:o d:o 17 Sept. 1684. Grav Magnus er igien reysst paa sit gods paa landit. Den discours oc tanke om forandringen her in Ministerio forswinder, oc Oxenstierna fortificeris derudi mere oc mere, dog schall effter hans egen forslag oc begiæring alle Estats-Affaires först delibereres udi Raadit, oc en huers votum protocolleris. . . . .
Her ere deputerede fra Rigen komne for at anholde hos Kongen, at den förbud paa Korn af Liifland at udföre motte igien relaxeris, remonstrerendis hvor stor afgang Kongen wed det mögit Korns införsell af Curland oc Ryssisch Po-

len, oc saa siden wed dets udförsell, om forbydis, tage schulde, föruden at handlingen letteligen kunde derwed dragis fra stedit; erbydendis derimod at holde stedse udi forraad naar paafordris, Sexhundrede tusinde tönder Korn. Borgerschabet udi Liifland beklager sig höijligen wed den schade, de tage hoss adelen udi deris gield formedest deris godsis reduction, hvilken reduction, da den dog nær icke er fuldkommen, bedrager sig allerede udi Liifland udi dets aarlige indkomme til Ethundrede tre oc förre tyffue Tusinde oc Trehundrede Rdler; met den udi Estland er de och nu udi fuld arbeyde met.

D:o d:o 11 Okt. 1684. Kongen er om formiddagen udi Raadet mest offuer Justitz-sager intil offuer middag, at hand strax gaar til taffell hos Enkedronningen. Om efftermiddagen er hand mestens alltiid udi sit gemach met Obersten af Garden, uden at hand saa en gang eller nogit om ugen kand gaa ned udi stallen paa Riidebanen. Dronningen lader sig icke mögit see ude, er mesten altiid udi sit inderste gemach met de kongelige börn. Enkedronningen kan undertiden kiöre ned udi byen, hellerss mesten dæl om efftermiddagen læger koort met par fruer, som ordinairement stiller sig in, oc met nogle af Cavalliers til Hofwe, ligesom det kand falde sig.

D:o d:o 15 Okt. 1684. Effter en tre dages tilberedelse aff en pregtig oc wiitlöfftig tractamente wentede den Hollandsche Ambassadeur udi gaar afften intil klocken tolff, at Kongen met begge Dronningene schulde haffue kommit ned udi hans Huus til et afftens maaltiid, mens det schede icke. Om Enkedronningen kand haffue giort hannem herpaa et ungefærlig oc hastig forslag oc slagit det igien siiden aff tankerne, eller huorledis dermet kan were, widis end icke. [illegible] Her talis om en förordning at schall udgaae, at ingen maa reise aff landit udi andre Herris tie-

niste uden Kongens Speciale tilladelse, huilcken schall wære deraf föraarsagit, at mand haffuer befundit, at mær end trehundrade Adelsmænd, mesten alle ungt folk, er aff Liifland rejst ud til Ungaren udi denne Sommer; oc saa wiit aff deris efftterlatte disposition schall kunde eragtis, er det icke for at komme tillbage igien met deris gode willie.

D:o d:o 18 Okt. 1684. Endeligen haffuer den Hollandsche Ambassade negotierit det saaledis, at Kongen forleden torsdagss afften tog afftens maaltiid udi hans huus. Enkedronningen met Bent Oxenstiernas frue oc Königsmarcs Enke droge der ud udi Oxenstiernas wagn klocken fire, derefftter klocken Sex kom Kongen udi samme wagn met Bent Oxenstierna oc Gen. Maj. Wachtmester oc bleffue der til klocken to om natten; andre end disse beneffnete wore der iche; iche heller hendis Majestet Dronningen formedelst et par dagers upasselighed schyld aff colique. Hand tager derfor icke sin affschæds-audience forend udi den anden uge; han gaar met en liden följe til Ydstad, och derfra til wands öffuer til Lübec. . . . .

Hertzog Adolph haffuer udi disse dage giort en haard oc sönderlige protest imod en execution, som Landshöffdingen haffuer wildit giort paa nogit hans gods udi Östergötland; Huoraf jeg allerunderdanigst understaar mig at hosschicke Copie, om Eders Kongelige Majestet kunde maaschæ haffue nogen lyst aff at sæ, huorledis hand tyckis at wil forstaa sin ræt udi denne oc maaschæ met tiden herefftter dislige flere leyligheder. Kongen schall haffue wærit hæl förtörnit deroffuer. Huad widere derwed gióris, wil tiden wel snart udwise.

Bilaga.

Vi Adolph Johann medh Guds Nådhe PfaltzGrefue förre widh Rhein i Beyren til Jülich Cleve och Berg.

Giöre witterligit, att såsom i dagh på underskrefwne

dato är inkommit af Landshöffdingen Axel *Ståhlarm* een Execution på wår Egendomb, som in Juris och facti *supina* ignorantia beståår; emedhom Hr Grefue Johann *Stenbocks* käran är personal, han sigh bekiänner judicialiter Sigh till godzet Nya Bergquare ingen tilltahla hafua, Wij och så honom eller Kongl. Maijt icke nagott Gods i Stegeborgs Lähn förskrifuit; Greffwe Johan Stenbock och så ingen ting skyldig äro; mindre ReductionsCollegii suspecte Jurisdiction erkänna, som ad unius partis instantiam incompetenter och oss ohördan och ostämbdan wederpartten *hafwa* faworiserat, uthan in foro incompetenti, som wår *dignität* kräffier, och medh westphaliske och Nimwegiske fredhen *öfuereens*kommer, oss till allom Rätt binda; Ty excipera wij hermedh alldheles Axel *Ståhlarms* oss tillfogadhe wåldh och orätt, som sigh inblandar uthi sådan handell, som han icke har bewijst honom angåå, och protestando oss förbehålla effter förb:te fredssluth alla Juris *beneficia*, som bem:te fredh oss tillägnar, så till wår Person, som wår Egendomb. Och det till yttermehra wissso, hafue emoth dhen oss af Axel Ståhlarm comminerat fiendtligheet, dhet han uthom Lagh dom wår laga Egendomb turberar, dhetta egenhändig underskrifuit, och medh wårt fürstel. Insegel bekräffta låtit, på wårt Slott Stegeborgh in continenti, när *wij* Landshöffdingens breeff bekommit, Salvis v. *reservatis* et cuiq. cunq. juris beneficiis salvis, som skiedde d. 19 Sept. 1684.

ADOLPH JOHANN, PfältzGrefwe.

(L. S.)

D:o d:o 22 Okt. 1684. Kongen haffuer udi *disse* trende dage wærit stedss udi Raadet offuer justitz, *disligeste* oc offuer andre particulieres Sager, fornemeligen angaaende den udi Liifland forehaffuende reduction, huorudinden er falden denne Nye observation, at da Kong Gustav Adolph

occuperede det Rigische, droge de flæste familier bort aff landit oc forlade deris gods, thi udgick Edictum, at huo, som icke kom tilbage inden et aar, da schulde hans gods wære forfalden til Kongen. Om nu endskönt de fleste icke komme inden denne foresatte tiid, som kaltedis Annus gratuitus, saa erholdede de dog siden effter haanden, saasom de instillede sig, deris gods igien ex gratia; Huilket man nu mæner under den generale titel aff abalienation oc donation, at kunde igien kalde oc reducere. Dersom det kommer till Effect, saasom det endnu ickun er udi förslag oc deliberation, oc holdis imidlertiid saa hæmmelig; saa siges det, at icke offuer Tie gods bliffuer igien udi behold udi particulieres hænder.

De ere oc udi Raad oc Wærk met at forfatte en nye Executions forordning, huilken den protest, som Hertzog Adolph imod en paa hans gods anrettede Execution gjorde, schall haffwe foraarsagit.

D:o d:o 5 Nov. 1684. Jeg allerunderdanigste hellers eragter, at bör formelde omstendighederne oc maaden wed denne Eders majestéts missiver offwerlewerelse, om maa sche derudi kunde wære nogit, som eders majestét motte wilde kaste nogen reflexion paa nemlig; söndag effter afftensang lewerede posten breffvene ud, mandags morgen schicke jeg min Secretairer til kammer Jomfruen Marschall, (som man hellers mögit beswerligen kand faa sielden udi tale, maa sche oc wel af den aarsage, at hun saa iideligen er inde hos droningen sielff) begiærindis, at, om dronningen icke schulde klæde sig, eller lade sig sæ uden för sit inderste gemack, jomfrue Marschall wilde ickun da passere igiennem salen, paa det jeg wed hinder Eders kongelige majestéts haandmissive til dronningen kunde lade offver lewere, hvilket hun loffuede. Da jeg kom der op, sagde Dronningens hoffmarschall, som er en Svensch., mig, at

Dronningen haffde resolverit sig at klæde sig paa, efftersom wærliget lod sig wel ansæ, oc war gaaen offver til enkedroningen, oc at Dronningen haffde befalit hannem, at sige mig, naar jeg kom, at hendis majestæt der wilde tale met mig. Som jeg der inkom, stod hendis majestæt met twende Svensche hoffjomfruer, da som bemelt, jeg aller underdanigst forrettede mit ærinde, intil enkedronningen mod enden kom der til, saa oc lidet derefter kongen, som kom af raadit, oc gick samptligens til tafel udi Enkedronningens gemack.

D:o d:o 7 Nov. 1684. Kongen haffver udi dag icke wærit uden udi sit gemack, oc hos hannem ickun de ministri, som de fremmede affaires oc depêches haffver under hænder. Udi gaar oc förgaars var hand formiddagen udi radet offver justitz-sager oc om efftermiddag, som gemeenligen, udi sit gemack met betienterne af cammerit oc reductions wæsenit, hvorfra de meste productioner, som nu omstunder fornemmis, kommer. Man haffver giort paa Rigsskattmester Bielke, siden hans död, observationer udinden hans skattmester embede for mere end halffandit hundrede tusinde Rigsdaler; om det kommer til effect, schall hans particulieres creditorer komme merkeligen til kort, hvilket, disligenste oc om arffwingerne wil befatte sig met bait, nu snart schal wise sig; naar de alle kommer tilsammens.

Disligenste er oc resolverit, at brösterwelige donations godss, som finnis met forud erholdede kongelige consens forsolt eller forpanted, det schall de, som saaledis sig det tilhandlit haffver, oc deraf udi possession sidder, saa frembt selgeren icke er solvendo, at köbern kand haffve sin regress hos hannem till detss udlagte pengerss restitution, nyte oc beholde met de deraf gaaende rettigheder udi 17 aarss tid fra dette indewærende aar inclusive; wed hvilken tiids forlöb bemelte gods igien schall hiemfalde under

ronen oc kongens fri disposition were underkastede; dog met denne condition derhos, at udi fald, at den nu nerwerende egesmen oc hanss bröstarwinger schulde inden disse 10 aars forlöb döe oc afgaa, da det strax under cronen at igienkaldis oc heimfalde. Dersom oc af bemelte godss nogle gaarder oc leyligheder saaledis beliggne ere, at kongens oc Rigenss tieneste fördrede dennem under cronen at inlöse, da schall possessoren deraff were schyldig dem at affstaa, naar som de bekomme saa monge aars renter, som til de 10 aars fyldistgiörelse kand efterstaa. . . . . .

Udi stæden for denne inbemelte methode, saa haffde man tilforn den mening effter rigss besluttets oc dets reductions forordning anno 1682 anledning, att kiöberen schulde uturberit bliffve wed sit kiöb, men selgeren sware kongen. . . . . Bent Oxenstierna haffde effterladit udi Holland en stor dæl sit gods oc meubler til forsikring for en anseenlig gield, hand der war bortschyldig, imidlertid hand war udi siste krig ambassadeur, hvilket gods hand nu fick hiem for nogle dage, och ere der de, som wil sige, at den Hollandsche ambassadeur her haffver procurerit hannem det friit och af staterne skenkit. En dæll, som icke will saa lösligen judicere, eller oc, som icke wel kan troe de Hollendere til saadan uvaanlige liberalitet undere sig dog, hvorledis Oxenstierna maa haffve magit det, efftersom hand siden den tiid icke har hafft mere leylighed end de andre, at forbedre sine wilkor, som dog uden dett icke haffver werit uden slette paa nogen tiid. . . . .

Do. dio 19 Nov. 1684. Her haffver paa nogen tiid liggit en Franzos naffnlig Mischot, som war förige ambassadeurs Bassins Secreterer, som hand sig her effterlod, hand logerede udi et wiinhuus, haffver ingen kiöbmandschab eller dislige forretning, menss det er wist, at hand er en

correspondent met Francrig; hand kommer aldrig til howe, hanterer ingen minister aabenbarligen. Jeg haffver met fliid ladit observere hans gang och demarches; saa er det befunden, at hand icke uden om afftenen silde, eller om morgenen tilig gaar ud oc det gemenligen paa nogle wisse stæder ude paa malmerne, hvor hand ligesom par rencontre taler met nogle slagss personer, som dependerer af de ministris oc raad, som her presumeris at wære af den fransche attachemente oc inclination, udi blant hvilke fornemmeligen schall wære Rigstygmester Peder Sparre; som for nogen tiid war ambassadeur udi Francrig oc der giort til Greve. Denne Secreter kam for nogle dage til en wiss person, som jeg per tertium manierer, oc anwiste hannem en designation paa en quantitét af allehaande sortementer kiöbmandsgods, begiærendis, at hand wilde underrette hannem, hvad profit derpaa wel kunde giöres. Denne person berettede dette inbemelte igien til min mand paa saadan maade, at hand kunde forstaa aff denne secreterer, at hand wilde lade det designerede gods komme her in mod foraarit under beneficio af en Fransch minister, som schulde hidkomme at faa det in uden told oc visitation.

Det er mig berettit, at denne secreterèr her nu paa nogen tiid begynt udformerkit at frequentere en person, som aldelis dependerer aff B. Oxenstierna; om det er met concert oc Oxenstiernas widenschab, kand twifflis; menss wel trois, at det enten er til hans prævention, eller oc for at explorere, hvad i Oxenstiernis huus foregaar. Hellerss er det mig sagt, at Oxenstierna schall for nogle dage udi discours met Grav Gustav de la Gardie haffve extenuerit det keyserlige parti; item at udi raadit och conference, naar der er worden talit om det fransche parti; da schal Oxenstierna icke hafve udladit sig met den sædwanlige cha-

leur oc contrarietét derudi mod, mens udi det meste svarit ambiguement, eller taugt stille.

D:o d:o 22 Nov. 1684. Ower den Horn, som met en Sparre haffde den action oc klammerie for nogen tiid, oc derfore refugierede ind udi den keyserlige envoyés huus, derfra hand siden hemmeligen undkom, gick udi dag udi hoffretten saadan domb, at hand haffde giort edsöre-brutt (saasom det kaldis udi den Svenske laug under bemelte titel, det er, de turbatione aut violatione pacis à Rege juratæ), oc at hand bör miste sin hand, liiff, ære oc gods, oc at denne domb schall wed offentlige trommeslag icke allene udi Stockholm menss endoc udi alle de andre provincer ower hæle riget publiceris.

D:o d:o 3 Dec. 1684. General Lieutnant Nils Bielke er paa sin reyse fra Ofen her hiem, tagendis sin wey igiennem Lüfland for at besæ met detsame sit gods, som han der haffver. Hand will begiære af kongen sit forloff at tiene Curförsten af Beyern, som haffver hannem anbödit Generals charge offver hans cavallerie, hvilken Bielke alt haffver accepterit paa den condition, om han kand erholde forloff.

D:o d:o 6 Dec. 1684. Kongen hafver udi disse trende dage værit til langt ower middagen, udi Raadit over justitz sager, huorudi de nu omstunder ere hæl flittige for at faa det meste afgiort til nyaar.

Om efftermiddagen haffuer betienterne af Regning cammerit mesten værit fra oc til hos kongen. Der talis om en stor Reformation at schall schæ udi Cammervæsenit, som Flemming effter Rigss Schattmesterss Bjelkis död haver projecterit oc vil haffue inrettet.

D:o d:o 20 Dec. 1684. Siden mit allerunderdanigste siste, er her udi disse tvende dage aldelis intet forefalden.

Kongen haffuer, som sædvanligt, været formiddagen udi Raadit offver justitz och particulieres Sager.

Admiral Clerq haffuer, siden hand opkom, varit om formiddagene mögit inde hos kongen alleene. Hand met de andre Admiralitéts betienter haffuer oc nogle ganger varit udi Conference sammen. Bemelte Admiral sigis at trenge hart paa mit mange slags motiver, at Krigs flaaden squlde igien ligge her oppe, derimod giör Gen. Admir. Wachtmeester alt, huad han kan, for at den stedse skal bliffue udi Carelscrone.

D:o d:o 27 Dec. 1684. Mit Allerunderdanigste siste benottede, at kongens oc Enkedronningens Reyse till *Ulricksdall*, huor de haffde agtit at blive helligedagene offuer, bleff forhindrit formedelst den yngste Printz befant sig nogit upasselig. Det er nu igien bedre med hannem, icke heller haffde det saa stoer fare, som Enkedronningen hellers er mögit sorrigfeldig for hannem, efftersom hun, strax hand bleff föd, tog hannem til sig udi sit egit gemacke, oc sielff lader hannem opföde. . . . . General Admiral Wachtmeister er angiffuen at have med de Kobberplaater, som til flaadenss oc Carelscrones fornödenhed tiid fra tiid ere herfra udschickit, negotierit oc dennem ladit af landit imod det almindelige forbud udföre, oc udi det sted betalt folkene oc de andre udgiffter met dansche oc Suensche Croner, som gielder lige mod hinanden, mens ingen af dennem fyldistgiör paa den ottende deel neer en kobberplaate, huilken æstimeris jeffngod mot en Specie Rixdl. Kongen skall udi begyndelsen haffue værit hell ufornöjet heroffuer.

D:o d:o 31 Dec. 1684. Kongen haffuer udi denne uge stedse varit udi sitt gemack, haffuendis ikke hos sig uden Obbersten af Garden Hatsferd och Gen. Major Wachtme-

ster, efftersom de andre af Raadit och ministris mesten endnu ere ude paa landit.

Den forleden Söndagss post er end icke kommen, præsumerit at være forhindret af lisen udi Belt oc Sundit. Her oppe er en offuer alle maader haard oc streng vinter, som foruden mange slags andre uleyligheder ved deris bruug och værken foraarsager, at quægit paa landit lider största nöd oc mangell for vand, oc at folk icke kand faa malet det ringe korn, de haffuer.

D:o d:o 17 Jan. 1685. Kammer President Flemming er siden nogle dage syg, hvilket ocsaa nogle dage haver opholdit kongens reijse til Kongsöre, hvorthen han schal fölge kongen for den nye Estat oc reglemente schyld, som der schal concluderis, forend kongen reyser vijdere.

D:o d:o 21 Jan. 1685. Forleden mandag oc udi dag var kongen udi Raadit ofver justitz oc particulieres sager. Udi gaar war han stedse udi sit gemack oc spisede der allene; enkedronningen holt taffel oppe hos Dronningen.

Kongens reyse er opholdit formedelst Presidentens udi Cammerit Flemmings svaghed, som vel icke er saa stor, at for hans liff denne gang kan være fare; icke dismindre synis hand att haffve disposition til en större svaghed; oc som hand schal haffve loffvit oc allerede giort nogen slags ungeferlig project derpaa, hvorledis at all kongens giæld schulde kunde betalis inden fire aars tiid paa lempelige oc uden den almindelige Etablissement affdragelige Conditioner, af hvilke diverses andre reformationer dependerer; saa synis oc mænis det, at det er til den ende oc for at approfondere hannem nermere om den sag, udi fald nogit foranderligt hannem schulde tilslaes, at kongen nesten hver dag, imidlertid han værit syg, haver værit neder udi hans Huus hos hannem udi hans kammer gantsche allene. Flemmings huus ligger mest bag ved kongens stall, at kongen

igiennem en löngang kan fast uformerkit komme in til hannem.

D:o d:o 24 Jan. 1685. Kongen var forleden torsdag formiddagen udi Raadit, Envoyé Welling var til oc fra derinde; udi gaar och dag hafver kongen mæst værit udi sit gemach, uden forsaa viit hand spisede med Enkedronningen. Hellers hafver hand hver dag en gang værit neders hos Flemming, som er endnu Syg. — — — — Gen. Lieut. Nils Bjelke ventis her hjem huer dag; Churförsten af Beyeren schal allerede hafve tilschrefvit kongen om bemelte Bielkes forloff, oc den erholdit. *Her ere mange ledige Officiers, som spitser sig paa at fölge met hannem ud igien, saa frembt kongen hellers vill tillade det, oc Bjelke vil dennem met sig tage.*

D:o d:o 28 Jan. 1685. Kongen schall alleniste hafve opholdit sin reise for dette aars nye stat oc reglemente schyld, som han endeligen vil hafve ferdig oc sluttit, förend han reyser. Flemming holder sig endnu inde, dog ere betjenterne af Cammerit hver dag neder i hans huus for at fuldferdige bemelte stat. — — — — Gen. Lieut. Bjelke, som sig udi Bäyerens tjeniste här engagerit, haffver mottit giffve en svare streng forpligtelse fra sig under æris oc godsis fortabelse at instille sig her igien, *hvilken* tiid oc stund, at kongen det tilsigendes varder. Bemelte Bjelke haffver udi disse dage faait en gravation paa sit gods udi reductions Cammerit, som bedrager sig offver förtyve tusinde Rigsdaler hannem til schade.

D:o d:o 4 Febr. 1685. Kongen kom hjem udi gaar Middagstiid; han giorde disse fjorten Miiler imellem Kongsörræ oc dette paa Otte timer. Her er oc nu et offver maade god slædeföre dertil; udi tilkommendis uge reyser han till Westergötlande.

D:o d:o 11 Febr. 1685. Gen. Admir. Wachtmester met

de andre Admiraler reyser oc nu strax herfra. Den autoritet', han hiidintil allene haver hafft udi all disposition ved flaaden, er saa viit restringerit, at intet hereffter maa sluttis oc foretagis uden Admiralitets Collegii betenkning, oc deliberation, som Altiid schal vere tilstede der flaaden er.

D:o d:o 18 Febr. 1685. Grav Magnus de la Garde hafver atter igien nogle dage for kongens reyse faait observationer paa sig for mere end to tönder guld, som vil forarrsage, at alt det gods, som han haver solt, transporterit eller udi gield udlagt, gaar tilbage oc hjemfalder kongen efter en opfunden forordning, som man siger, at faa hafver vist udaf; nemlig at ingen, som er Rigets forstandere udi kongernis minorennitet, schulde være megtig til imedlertid at afhendige sig sit gods oc eyendomb. Derved vil iblant mange andre fornemmeligen Rigsmarschal Stenbuc oc feltmarchal Königsmarc, som ansænligen store gods uti Sverrig, Schaane, Liifland hafver af Grav Magnus udi giæld, merkeligen komme til kaart. Det synis vel, at denne Incidentz samt Königsmarcs egne gravationer udi Cammerit vil obligere hannem at qvitere den resolution at Reyse til francrig saa snart, som det hellers hafver værit sagt at schæ.

Dronning Christinæ General Gouverneur ofver hendis gods och liifgedinge, Olivenkrants, reyste for nogle dage her fra förſt til Hamburg for at giöre afregning paa Dronningens vegne met Texera; dereffter han maa schæ reiser til Roma. Det er mig for vist berettet, at kongen hafver befalit hannem, at disponere bemelte Dronning under alle muelige motiver att komme her tilbage til Sverig at leve her resten af sin tiid, oc dersom han intit dermed schulde kunde udrette, da at sige hinder runt ud, at hun icke her effter kand nyde hendis indkomme af Riget, met mindre hun vil komme her in oc leffve her. Jeg troer vist,

at dersom Olivencrans hellers kan finde nogen lempe oc tilfelde at aarsage sig fra den reysse till Rom, at hand da icke lenger kommer end til Hamburg for at udgaa, at sjelf representere denne Commission.

D:o d:o d. 28 Febr. 1682. Eders Kongelige Majestets Kammerjunker von Stöcken ankom her forleden torsdags efftermiddag mod klocken tre et par timer for posten. Oc som Kongen met begge Dronningene vare da, som de endnu ere, paa Kongsörre, saa hafde man störste betenkning udi, om det schulde haffve værit vell, at han haffde dragit herfra derhen, befrögtendis, at om han haffde plutseligens der kommit, ubekant met nogen, som met lempelighed kundit præpariret hendis Majestäts Dronningens gemüthe imod den saa sorrigfulde medbragte tidende, Dronningen da kunde hafve blefvit deroffver saa mögit dismere alteriret, som offver' Kongelige Moders upasselighed altid haver værit saare sensibel oc bekömrit, oc hellers met förige post var forvisset, at det igien nesten var uden fare. Der til met er hendis majestet siden nogle maaneder igien Svanger. Paa Konsörre er hverken medicus eller apotheeker oc aldelis ingen commoditet uti nogen slags maade, icke heller er nogen af hendis nermeste betjenter der ude met, saa at det vilde haffve værit allerstörste uleijlighed, om det haffde faldit sig saaledis til, at hendis Majestet haffde blifvit upasselig derude.

D:o d:o 4 Mars 1685. Der tviffles paa, at FeltMarschalch Aschenberg kommer nogen tid til rette igien af det fald, han fich nu for nogle dage udi Wester Götland. Gen. Lieut. Nils Bjelke giör sig ferdig til sin reijse til Beijeren, dog schær det inte endnu udi en maanets tiid. Man kan iche fornemme, at mange Svensche Officeers gaar ud met hannem, Kongen schal oc haffve ladit sig formerke at iche gierne vil haffve det.

D:o d:o 7 Mars 1685. Disligeste oc demonstrerede Kongen, at være satisfait offver den conduit, man haffde brugt derudi, at kammerjunker von Stöcken icke var gaaen directe til Kongsörre, sigendis, at da den expresse kom derud oc notificerede hannem von Stöckens ankompst, afferdigede hand den strax tilbage igien, paa det Dronningen ingen ting deraf schulde formerke; oc sagde saa til Dronningen, at hans egen Envoijé udi Danmarc haffde schrevit, at hendis Majestets fru Möder var uformodentligen falden igien udi sygdom, effter menniscbelige eragtende lod sig icke nu ansæ uden til extremitét, oc at hand saaledis præparerede oc bestörkede Dronningens gemötte intil dagen, förend de reijste fra Kongsörre, da hand sjelff sagde det Dronningen runt ud, saasom det var, oc at Dronningen schickede sig derudi met saa god Moderation, som mest muelig kunde være udi saadan en tilfelde.

D:o d:o 11 Mars 1685. Kongen hawer udi denne Uge værit formiddagen udi Raadit offver Process sager, hvorudi sa mogit diss flitigere arbeijdis, som deraf ichun nogle gamle igien staar, hvilke Kongen vil have affdömpt oc sluttede, forend paa de nye af dette aar begyndis. Om efftermiddagene mod afftenen gaar Kongen gemenligens oc allene ned til Flemming udi hans huus; bemelte flemming holder sig endnu inde, oc formodentligen lader hand sig icke sæ uden tillige met nogen ny slags reduction eller dets dependance, hvilket mögit befrögtis uden at wiide endnu, hvorudi det schal bestaa. — — — — — Man haffver siden nogen tiid hört sige, at Hertzog Adolf, som boer udi Östergötland, schal være falden udi en phrenesie oc sterck Raserie; sjelff haffver hand icke ladit sig se her ved Hoffit, siden Jeg her haffver værit, iche heller hafver hand endnu nogen tiid vildit ladit sin elste Sön, som sigis at være en möget schichelig Printz, komme her op, formedelst en u-

grundit frögt oc presomption, at man schulde vilde lade hannem forgiwe.

D:o d:o 14 Mars 1685. Hertzog Adolfs svaghed, som Jeg udi mit allerunderdanigste siste refererede, schal for en dæl være kommen deraf, at först haffver han igiennem reductionen mistit nogit gods, siden haffver RigsMarschal Stenbuck effter Kongelig befalning faait immission hos hannem udi Syf kirke sogner for en gammel dennem imellem værende gield; Hvorudoffver Hertzog Adolf schreff Kongen et nogit ubehörigt breff til; hvilket Kongen med en præcise oc forte Conseqvense lod besvare.

D:o d:o 18 Mars 1685. Mandag oc Tüsdag haver Kongen værit förmiddag udi Raadit over Justitz sager, oc om Afftenen saasom sædvanligen neder hos flemming, som endnu er heller holder sig syg udi sit huus. Udi dag haver Kongen stedse værit udi sit gemache met Oxenstjerne oc Estats Secreteraren allene. — — — — — Gen. Lieut. Bielke giör sig ferdig til sin reijse til Beijeren inden April Maaneds udgang her fra. Kongen haver skenkit och forærit hannem tvende Compagnier Ryttere oc et Compagnie Draguner, som star udi Bremen. Det sigis, at Kongen haffde dog alt tilforn resolverit effter Stendernis udi Bremen deris begiæring at cassere oc affdanke dennem, oc at bemelte Bjelke erböd sig at kjöbe oc betale dennem, mens kongen gaff oc skenkit hannem dem friit uden reservation. Feltmarschal Königsmarc giör sig oc nu reijseferdig, oc som det sigis, saa gaar han oc nu met til Ungaren som en volontaire. Man hörer nu icke saa sönderligen mere tale om transport af folk til Pommeren, eij heller kan det af nogen slags preparative eller mouvementes fornemmis.

D:o

D:o d:o 21 Mars 1685. Siden mit allerunderdanigste siste er her intet passerit. Flemming var udi förgaars bleffven igien syg, at man icke trode hannem til liwit. Kongen var lenge neder hos hannem. Nu sigis, at det saa wiit igien er bedre. Udi disse tvende dage hawer kongen wærit formiddagen udi raadet som sedwanligens offver justitzsager, mens udi dag stedse udi sit gemach met Oxenstjerna oc Estats-Secretereren. — — — — Gen. Major Lichton, som for tvende aar var Gouverneur udi Rewel, mens derfra kaldit formedelst hans violente oc uf̃ordragsamme humeur at omgaais met folkit derpaa stædit, er nu beschickit udi lige qvalitet at gaa til Revel igien. Bemelte Lichton er hellers en alderstigende mand mod 60 aar; udi siste krig udi Schaane fick han fem store blessures paa engang. Han er af Schosch affkom, mens sielff föd udi Sverrig. Han hawer udi disse tider wærit agtit oc destinerit at commendere udi Jemptlan, saa frembt at nogit haffde paakommit.

En person, Tungell, som tilforn var oberste offver det Uplansche regimente tilfods, mens nu for kort tiid giørt til Gen.-Major oc Gouverneur udi Halmstad udi affdöde Rankens stæd, war forleden Söndag met flere til giæst hos Gen.-Lieut. Bjelke, da han falt fra de offverste til de nederste trapper paa Höwedit, oc det saa ilde, att faa troer han til liwit, menss allerede mange, som önscher hans död oc charge. Königsmarc oc Bjelke tager deris hustruer met sig, naaer de reijser herfra mod enden af April maanet, oc effterlader dem udi Stetin, imidlertid de sielff ere udi Ungaren.

D:o d:o 25 Mars 1685. Man haffde mænt, at kongen wildit förleden mandag reijst til kongsörra paa nogle dage mens det er opsatt oc forandrit til imod Paaske. Disse

tvende dage hawer kongen, saasom sædvanligens, værit for_ middagen udi raadit och efftermiddagen neder hos *flemming*, som saa wiit er til pass igien, alleniste hand *holder* sig endnu inde.

En Nye Commission bestaaende aff tretten Commissaires, hvis Præses er Oberstatholderen i Stockholm Gyldenstjerne, er nu udi disse dage forordnit oc begynt angaaende alle Sæter eller Hærregaarders Raae oc Rör til at eftersöge, om nogen hafuer for kort eller lang tiid lægt derunder andre gaarder oc bönder, end de som inden Raa oc Rör af förste begyndelses tiid ligge burde; oc hvo *det* hawer giort, schal igien restituere alt, hvad same under*lagde* gods udi Contribution, Soldaterhold, skytsferd eller anden *slags* udredsel oc paalæg udi freds oc feijdetiid hellers haffde burt at betale oc utrede. Dette sigis, at vil fornemmeligen beswære oc treffe de gamle oc största familier, oc at det nesten mere vil importere end dend förige saa kaldit store Commission.

D.o d.o 1 April 1685. Det lader sig nesten saasom ansæ, at der intit bliver af denne gang met Königsmarcs reijse til Ungaren, som han nu lenge hafver forlydit sig met, oc for en dell alt giort anordning oc disposition till.

Den Commission om Raae oc Röer, som dagligen arbeijdis udi, mænis inden faa dage at bliwe sluttit, oc saasnart det er schæd, er der atter en anden igien for haanden til at efftersöge adelens Rosstjeniste udi siste krijg, om den er saa tilfyldigste holdit, som den burde effter godsenis belöb oc taxering. Hvilket mænis at komme de fleste til gravation oc en importante restitution. Der talis *allerede* om en oc anden, som vil cedere bonis, deriblant fornemmeligen den gamle RigsRaad Rolam oc Kongelige Raad Jorian Jyldenstjerna, Ambassadeur Johan Gyldenstjernas broder, efftersom de ser sig ingen Weij til at kunde eluctere

af disse bemelte oc andre gravationer. Udi forleden Sommer var wel en inqvisition for om Rostienistehold, mens den angick ickun Rostjenisten af de donerede oc igien reducerede gods udi særdelished.

D:o d:o 4 April 1685. Udi gaar oc forgaars hafver kongen værit udi Raadet ofver Justitz oc particulieres Sager; deriblant var en i gaar af denne beschaffenhed. Udi siste krijg var fra Stockolm till leijeret nedschickit 36 tusinde Daler Sölffmönt til Dravanternis betalning met en Lieutenant. Denne Lieut. colluderede met nogle bönder udi Smaaland oc reparterede sig pengerne imellem, foregifvendis at være bleffne aff et partie Snaphaner offverfaldne oc plöndrede. Strax effter freden hafver denne Lieut. tagit sit affsked oc reijst af landit. Imidlertiid oc nu for kaart er denne handel udkunschabet oc Sagen henviist til Process, effterdi bönderne negter det.

D:o d:o 8 April 1685. Forleden Söndag bleff Rigs-Schatmester Bjelke met procession begrawen. Kongen oc Enkedronningen vare udi liigprædiken; man undrede sig iche lidit ower, at der iche bleff opregnit af hans hærkomst oc familie, uden alleniste hans fader oc moder. Aarsagen dertil foregifver Wennerne, att den Witlöfftig deduction af personalierne icke schulde falde Kongen for kiædsammelig oc lang at anhöre; mens hellers sigis dett, att imod den sædvanlige oc wiitlöfftige opregnelse af aner oc slegter schal kongen hawe ladit sig formerke, at paa fædernesiden war det saa en discretionspunct, som best met kaarthed kunde mesnageris, oc paa Mödernesiden var det udi alle Considerationer en aldelis uangelegen oc ufornöden ting. Effter prædiken blefve 30 Stöcker, som gemenligens staar paa tvende stæder i byen, to ganger lösnede, efftersom han udi sin ungdomstiid schall haffve værit udi krigstjenist ved flaaden. Kongen haffver udi disse trende

dage værit formiddagen udi Raadit som sædvanligen offver Justitzsager, reijser offver morgen til Kongsorra for att holde sin devotion ugen for Paasche; dereffter bliffver han dog nogle dage ude for at forlöste sig met Aarre oc Kiædre læg, som det her kaldis.

D:o d:o 11 April 1685. Den mellemste Prints Gustavs swaghed haffver paa nogle dage tiltagit, saa at det er icke uden fare, hvoroffver hendis Majestét Dronningen mögit er bekymrit. — — — — Kongen haffver ladit inrette Postjagter imellem Ydstæd oc Straalsund, hvilke en gang om ugen der imellem schal gaa oc komme, *nemlig* ifra Ydstæd hver Torsdag efftermiddag, formennendis at *komme* Ordinaire fredags morgen paa LandtRygen, hvor en beqvem haffn oc Wætshuus er anlagt, derifra Reijsen widere kan fortsettis met postvagner eller baader til Straalsund. Udi fra Straalsund afgaar Posten hver Mandag tiilig til Posthaffnen paa LandtRygen eller Wittou, derfra postjagten same dag mod afftenen gaar till Siös, oc ankommer gemenligen tiisdagen for middag til Ydstæd. Imellem Straalsund oc Hamburg ere oc Postwaagner to ganger om ugen for de reijsende anordnit.

D:o d:o 15 April 1685. Her er icke en liden Jalousie oc Invidia mot Welling, at han saa altiid faar den löcke at brugis udi favorables Commissioner, oc man haffde troit, at nogen af Dronningens egit folk udi særdelished hendis Hoffmarschalch schulde haffve kommit til att bestille denne domestiqve leijlighed; mens det synis, som de fleste ere udi den mæning, at Welling haffver familiariserit sig saa met den presomption at kiænde oc forstaa Interiora rerum af det danske wæsen, disligeste oc met en libertét at critisere offver dets natur oc possibilitét, helst til den wærst conseqvence, at de her ere met hannem bragte udi den tro, at han haffver ligesom en familiare genie oc

en besönderlig habitude frem for andre til att kunde være derpaa Orten en subtil oc nesten infallibel Negociateur.

D:o d:o 18 April 1685. Printz Gustav forlod denne Werden udi förgaars, som var Torsdag, imellem klocken to oc tre efftermiddag, effter at han haffde lewit derudi udi et aar, tie maaneder oc tretten dager. Hendis Majestet Dronningen er ret sorgefuld. Den mænige Man besörger hannem under sig sjelff ocsaa mögit, thi de haffde fattit sig en besönderlig tanke, at han schulde haffve blefvit dennem en mild oc gaffnlig Herre, om han haffde levit. Han var af en deijlig oc vel proportionerit dannelse oc gestalt, haffde et mögit ærligt oc rædeligt udsæende oc ansigt, betegnede kiendeligens oc udi alt en god oc from artighed, oc haffde ret et tycke oc hælld effter Dronningen. — — — — Kongen kom udi dag morgis tilig klocken tre hjem. Han schal være nogit blewen altererit, da den expresse, som strax bleff afferdigit, bragte hannem paa Kongsörra tidende om Printsens död.

D:o d:o 22 April 1685. Förste Paasche dag mit under Prædiken kom der Ild lös udi Corps de garde paa Slottit, oc som de varo udi Wærk met at slucke der, saa antendede sig en Ild nogit langt derfra, dog tæt op ved slaattit paa den andre siide udi Comediant huuset, hvor hellers ingen folk boer; Mens udi nogle af Rummene laa en stor hoob halm oc Höe forwærit. Jtem begynte sig oc en ild udi Slotsfogdens kammer paa Slottit imellem disse bemelte stæder. Kongen kom sjelff udaf kirken oc Jlden bleff paa alle stæderne hastigen neddempit. Dersom det saa haffde værit om Natten, kunde det hafft fare, thi paa den siide af Corps de garde staar mange bindningsværks bygninger, hvorudi Reductions, liqvidations oc andre Collegiers brefver oc documenter ligger, der till met var der same tijden grusselig stor storm oc blaast af en Westen, som

endnu nogenledis continuerer. Det kan icke vist viides, hvorledis ilden maa være kommen udi de twende siste stæder. Det gemene af folket, som af de andre Kirker udi byen komme der til löbendis, raabte imellem sig, at det motte være af Mordbrendere anlagt. Porterne for Slottit bleffve strax tillugte oc Regimentets af Garden trommer rörte; mens branden haffde strax ende.

De tvende förste Paaschedage anhörte Kongen med begge Dronningene prædiken udi Store Stats-kircken udi en Udbyggning, som Dronningen haffver ladit giöre for sig oc gaar af hendis gemach in i kirken, saaledis at man icke kand sæis. Dereffter de samptligen spisede udi Dronningens inderste gemach, da dog gemænligen prædikes oc spisis paa den side offver hos Enkedronningen; altsaa giordis ingen Cour eller Ordinaire opwartning.

D:o d:o 25 April 1685. Forleden Torsdag laa Kongen til sengs oc haffde en stærk access af feber först med kuld oc siden met hæde pa nogle timers tiid. Udi gar var det saa vit bedre, oc lod prædike nest wed sit inderste gemach, effterdi det var den förste almindelige bededag. Udi dag hawer paroxysmus iche wærit saa haard, altsaa lader det sig til forbedring ansæ. Jngen af Raadene eller ministris haffver wærit inde hos Kongen uden alleniste RigsMarschal Stenbuc; Bent Oxenstierne er iche hjemme. Enkedronningen drog udi forgaars afften ud til Ulrichsdall for at communicere oc holde sin devotion der udi gaar, och kom tilbage igen udi efftermiddag. Som nogle siger, saa schall Kongen allerede haffve befundit sig icke aldelis vel disponerit, udi midlertiid han sist war paa Kongsörra. Da han kom hjem derfra, kiörte han udi en Calesch, hvilket var gantsche Usædvanligt, thi han pleijer altiid at Riide paa bönder hæster, oc det paa Niende time de tretten miile her imellem. Hellers er det nu paa nogen tiid observerit, at

Kongen kaster blod op, Naar han rider stærk eller giör nogen stor motion.

D:o d:o 29 April 1685. Königsmarc var i dag oppe oc tog afschæd med Kongen, reijser udi Morgen först til Schaane paa hans gods nogle dager oc siden videre til Ungaren, saasom han lader sig forlyde. Han Haffver erholdit, at de antegnelser oc gravationer, som liqvidations Cammerit for importantes och store summer haffuer giort pa hannem, schal saa lenge blifve in suspenso oc uden decission intil förstkommende November, at han da schall komme tilbage. — — — — Gen. Admir. Wachtmester, som var nedreijst for at holde bryllop med Aschenbergs daatter udi Schaane, bleff dagen för brylloppit syg af smaa kopper, at man eij troer ham til livit.

Udi forleden Nat til tisdag var her atter Jld löß udi en Wiintapperes huus, uvetterligt hvorfra den er kommen; Mens som det var et fast stænhuus, bleff det strax dempit, effter at, hvad inden udi huuset war oc i gaarden, var opbrent. Man er udi den faste tanke, at det maa icke gaaret til, oc at der ere onde mennischer, som anstifter den Jldebrand, som saa offte effter hinanden hær værit. Kongen lader nederiffve alle de smaa anbygninger oc træ eller bindingsværks huuse, som staar inden for Slaattit.

D:o d:o 9 Maij 1685. Udi disse trende dage haffver Kongen wærit formiddagen i Raadet, som sædvanligens, oc synis at Wære nu gantsche restituerit af sin feber. Derimod lader det sig icke vel ansæ met den yngste Printz Ulrichs Svaghed, som næsten er paa ligemaade, som Prints Gustavs, hvorudoffver Kongen er ret kiendeligens bekömret, lidet mindre end Dronningen.

De haffver atter igien hafft det udi deliberation, at flaaden schulde komme her op at ligge, och at Carelscrone dog saa wiit schulde holdis ved lige, at den udi leijlighed

heller nöds fald kunde tjæne til en retirade for flaaden, oc uden twiffel er det besluttit at schæ, alleniste at deremot ansær udi Sommer oc intil, at Kongen sjelff haffver wærit ved flaaden, hvarthen hand Wiist reijser, saa snart Printzen er begraffven, da hand oc med det same wil besa alle Regimenterne der neder.

D:o d:o 13 Maij 1685. Met den yngste Printzens swaghed staar det endnu saa imellem haab oc frögt; dis-imidlertiid er Kongen ret höijt deroffver bekömret, haffver oc udi disse trende dage eij værit i Raadet, som sædvanligt, mens stedse udi sit gemach, undtagen at *hand udi* gaar Morges war neder i Riidhuusit paa en times *tiid.* Man haffver hiid intil giort Dronningen nogit bedre haab om Printzens swaghed, end det maaschæ endnu lader sig ansæ till, formedelst det icke schulde foraarsage for stor alteration, helst udi den tilstand oc leijlighed, som hendis Majestét nu befinder sig sjelff udi.

Konigsmarc reijste udi gaar herfra, först til sit gods udi Schaane, oc saa siden fraa Ystæd aff ofver til Pommeren, derfra agtendis sig til Ungaren; hans frue fulte met hannem, hans gods oc anden bagage gaar til Wands her fra liige til Stetin. Da hand tog endelig affschæd, schall Kongen iche haffve ret sonderlig behag oc fornöijelse ladet formerke offver denne hans reijse, oc mænis det, at *hand* vel kunde finde ordres for sig udi Pommeren at forblifve der. Hellers blef mig berettit, at hand udi gaar schulde haffve sagt til en sin fornemme Ven, at hand var kommen Riig udi Sverrig, mens gaar fattig deraff igien. Disligeste oc, at hand icke vilde opholde sig udi Pommeren offver to dage, paa det hand icke schulde anhöre *folkets* der paa stæden baade udi den civile sampt militaire stand deris lamentationer offver deris dennem tilstaaende lön oc beholdning, oc andre saa væl udi særdelis som almindelighed ud-

fordrende nödtörffter, hvorudi hand hverken kunde nogit hjælpe eller rette.

D:o d:o 16 Maij 1685. Den bekömring oc urolighed, som Kongen med Dronningen er udi offver den yngste Printzens svaghed, som endnu oc met liden haab til forbedring continuerer, synis vel at foraarsage, at intit foranderligt her vid Hoffit passerer. Kongen lader sig imidlertiid lidet sæ, oc Dronningen end mindre. Udi gaar oc dag haffver man bedit for Printzen udi de ordinaires bedestunder paa Slottit. Dronningen lod oc til den ende schiche Tusinde daler Sölffmönt ned til de fattige. Flemming, som war saa viit igien aff sin sygdom restituerit, at hand paa nogen tiid hafver værit oppe udi Cammeret, bleff udi forgars igien intil döden syg, oc saa snart Kongen fick det at höre, gick han ned til hannem udi hans huus om afftenen.

Til Prints Gustavs begrafvelse er end ingen viss dag kuntgiört, dog mænis den at schæ imod den 28 hujus.

Udi Nat imellem et oc to var Kongen neder udi graa Monche Holms kirke och besaa Kongernis Gustavs Adolphs oc Carel Gustavs begravelsæstæder, som udi mange aar icke haffver værit aabent, bleff oc nu befalit strax igien at tilluckis. Kongen haffde ingen met sig uden allenist Slotssfogden oc Hoffintendenten; oc det udi saadan stilhed, at der var faa aff Hoffit, som end i dag wiste det. Det huus, som jeg boer udi, staar nest ved den ene siden aff kirken, dog kunde det icke aff nogen derudi formerkis.

D:o d:o 20 Maj 1685. Printz Uldrich haffver siden udi gaar formiddag liggit saasom in agone oc oc for Mennischens ögen er der ingen haab til offvers. Kongen sjelff met begge Dronningene vore hos hannem denne gansche Natt intil Morgenen klocken sex. Der er oc giort bön for hannem i dag udi byens kirker; Man haffver hastit alt, hvad kunde, for at faa alting ved Printz Gustavs begraff-

velse ferdig til den 28 indkommendis, thi Kongen haffver agtit dereffter at fortsette sin reijse til flaaden oc ned till skaane; mens dersom Printsen disforinden döer, meer man, at Printz Gustafvs begraffvelse bliffver intil den anden, at de saa paa en gang kunde schæ, opsatt, oc at Kongen Wel imedlertiid iche reijser nogen stæds.

Flemming er syg till döden; dersom den hastig kommer, wil der oc falde mögit for at beschicke effter hannem udi kammer oc reductions Wæsenet, thi hand haffver hafft noglé særdelis forslag oc paafund for, som icke endnu ere udarbeijdede, eij heller kommen til nogen *udslag*. Effter-som de gamle process sager, hvoroffver kongen nesten dagligen haffver siddit udi Raadit, met mesten del ere aff-dömpte, saa haffver kongen till revisionen aff Justits sager hereffter berammit ickun tvende dager om Ugen, nemlig Mandag oc torsdag.

Aschenberg er endnu udi Bohuus læn, hvor hand tillige met en Cronehjelm haffver absolverit oc giort indælningen till fem Compagnier Ryttere og fire Comp. Dragoner, disligeste oc til en wiss oc stadig antall baadsmandshold. Fra Liifland kommer her dagligen Civil oc krigsbetjenter an. saa vel for reductionen, som dennem er offvergaaen, som for liqvidation oc affregning schyld. Nogle officiers haffver begiæret forloff att reijse ud for at forsöge sig udi Ungaren, hvilkit er dennem bevilgit mit denem Insererede condition udi deris breff, at de schal finde sig in igien, saasnart som som det paafordris.

D:o d:o 23 Maj 1685. Jeg war same dag oppe, wil-dendis söge leijlighed de ugrundede difficultéter, som der Hanoversche Envoije udinden Testamentets extradition, oc den Swensche fuldmegtig udinden de ved haanden værende effterlatte midlers Jnvention, monne giöre, hendis Majestét Dronningen nest sagens gantsche forlöb udi sig sjelff at

epresentere; mens hendis majestét haffde same dag ladit ig en aare aabne, dog der kom den tiid aldelis intet blod ud, hvilket synis vel at kunde være foraarsagit af den nat-ewaagen, bekömring oc retsell, som hendis Majestét nu paa nogen tiid haffver hafft formedelst Prints Uldricks svaghed. Udi gaar lod hendis Majestét sig igien aarelaade oc met bettre effect, holt sig dog disligeste oc i dag stedse inde i sit gemacke. . . . .

Jeg formeldede udi mit allerunderdanigste siste, at Printz Uldrich da ligesom laa in agone; hand fick forleden tisdag en rörelse oc slag ind oc udvaartis, da bleffve alle medici til consultation deroffver opfordrede, oc aabnede de strax aaren, hvilket giorde den forandring, at Printzen kom igien till sig, oc at hand nu saa viit er in Statu reconvalescentiæ, om det hellers vil wære til nogen god bestandighed. Jmidlertiid continuerer man att bede for hannem udi alle kirker.

D:o d:o 27 Maj 1685. Udi Mandags efftermiddag fick Printz Ulrich atter igien et slag oc rörelse ligesaaledis som i den anden uge; der er intit mere haab till offvers, mens önschis alleniste, at gud snart oc vel vilde forlosse hannem. Udi dag haffver kongen mesten værit i sit gemache.

D:o d:o 30 Maj 1685. Udi gaar morges mod klocken sex döde Printz Uldrich, bleff udi dag klæd oc lagt udi den förste kiiste paa ligemaade som Printz Gustav, oc schal udi afften hos hannem udi et particulier gemach paa Slottit insættis intil begrawelsen, som mænis paa en tiid at schæ. Printz Gustavs var hellers til paa inkommende torsdag berammet. . . . . Dronningen haffver icke sæit Printzen to dage, forend han dödde, ej heller siden, liggendis til sengs mögit bedrövit. Kongen sjelff tager sig det oc ret nær oc lader sig icke sæ; Enkedronningen endda mære oc fast utröstəligen, efftersom han war under hendis

opfödelse oc tilsyn udi hendis egen gemach. Det war icke vel, om det altid sculde bliwe sant, hvad folkene her *monne* præsagere, thi da Printz Gustav döde, sagde de under sig sjelf, at en anden fra samme stad snart schulde effterfölge; det samme siger de endnu. Man kan væl icke holde saadane auguria paa andit funderede end deris egen fantasie, oc maa schæ; qvod volunt, somniant. . . . . . . Fleming er til döden syg oc haffver siden i gaar liggit saasom rasendis; kongen haffver mesten hvær dag warit neder hos hannem.

Det bleff forleden aff Prædikstolen *publicerit*, at kongelig befalning war til alle gouverneurer oc Landshöffdinger udgangit, at alle herfra reijsende schulde nöije examineris, hvorfra de kommer, i hvad ærinde de reijser, met hvad forpasser de forseedde ere, oc at de, som derudinden icke kunde vise behörig rigtighed, schulde uden anseende til person opholdis til videre besched.

D:o d:o 3 Juni 1685. Offvermorgen reyser han (kongen) enten til Kongsörra for att blive der offver Pintzedagene, heller oc, som troligst er fölger met Enkedronningen til Dronningsholm den tiid offver. Droningen blifver hjemme, saa vel for den Constitution oc leylighed skyld, som hendis Majestét nu for tiden befinder sig udi, som fornemmeligens derfor, at hendis Majestét icke troer Printzen eller Princessen at være en hands Wending fra sine Oyen, til den ende oc haffver tagit dennem op til sig sjelff næst ved sit egit och inderste gemach.

Kongen haffver i denne ugen værit formiddagen udi Raadit offver particulieres sager oc fornemmeligen udi dag lenge nesten mod klocken tre; haffver helleris icke ladit sig sæ, ude siden Printz Udricks död, mens spiset met Dronningen oppe udi hendis gemach, disligeste oc Enkedronningen.

Tvende Landt Raad Tüsenhuus oc Taube, fra Ætland deputerede for at sollicitere mod den derpaa stædit projecterede reduction ere ankomne oc være förleden mandag oppe hos kongen.

Flemming bleff udi dag saa syg, som han var, lagt udi en Carosse oc fört til hans gods paa landit, hvorfra han, saafrempt kommer til saa stor störke, reyser met det same lige ud til det varme bad. Medici haffver hellers abandonnerit hannem uden haab til forbedring enten her heller der. Hans Svager, Landshöffding Wreden betræder hans stæd udi Cammerets forretninger; mens til reductions oc de andre gravations værk sigis, at Gen. Lieut. Spærling, nu Gouverneur udi Narva, schal hiid forskriffvis.

D:o d:o 20 Juni 1685. Kongen mit begge Dronningene ere reyste til Kongsörra, som jeg udi mit allerunderdanigste siste formeldede. Deris Majestæter tage gansche faa aff Hoffbetjænterne met sig, kongen ickun sin Marschal, en kammerpage oc Lieutenant aff Dravanterne. Dronningen sin Marschal, en Hoffjomfrue, en page oc to laqveyer. Printzen met Princessen ere udi midlertiid paa slottet under varetegt aff en Enkefrue, som er flemmingens Söster. De kongelige Raad oc andre ministri ere oc med mesten ude paa landit hver paa sit gods.

Lands Höffding offver Upland Wreden, som udi sin Svoger Flemmings fraværelse betjener hans stæd paa Cammerit, sigis at schal blifve kongelige Raad.

Obersten aff Garden Hatsferd mænis at blive General Lieutenant, oc Oberste Lieutenanten deraff Liwen at faa regimentit igien effter hannem.

Kongen lad for sin reyse udgaa en Commission til nogle visse personer saa vel aff den geistlig som verslig stand att forfatte en ny kirke ordinantz til uniformitét offver det gansche land oc alle provinces.

D:o d:o 24 Junii 1685. Gen. Admir. Wachtmester er mögit ilde syg udi Malmöe, den halffve dal aff hans ansigt schal være fortærit aff krefft, udi gaar sagde man hannem her alt död.

Flemming haffver under Weijs till Gottenborg liggit otte dager udi Örebro gansche for döden, hvilcket foraarsagede ret en universelle glæde ibland dennem, som befinder sig aff hannem disobligeret, oc er vel icke den minste dæl aff folkit; Mens met denne siste post haffde man, at han war saa viit stærk igien, at hand var kommen till Gottenborg for at gaa derfra til Schiibs *til Holland,* oc saa viider til dett warme bad. Medici her giffver dennem hellers den fortrostning, at han dog Umueligens lenge kan leffve, met mindre han ocsaa kunde bedrage Döden.

D:o d:o 27 Junii 1685. Om endskjönt, at Gen. Admiral Wactmester schulde kunde endnu nogit læve, saa skal han dog vel icke blifve tjænlig hereffter udi sin Charge, hvorföre der allerede talis om, at Admiral Soeblad skulde komme udi hans stæd oc præfereris Clerke, hvilken er ældre baade aff aar oc tjæniste, oc sigis at vil for den skyld tage sin afskæd.

D:o d:o 1 Julii 1685. Der blifver strax en commission anornit for at examinere oc ransage al den gansche administation ved Amiralitets wæsenit, Skiibsbygningen oc Carelscronis fortification, udi midlertiid det alt under Wachtmesters absolute direction haffver wærit? man mæner, at det icke wel vil afflöbe for Wachtmester. Der er oc stor confusion der nedre ved flaaden oc under dens betjenter oc udi alting sa giffvis hannem skylden. Flemming er reijst saa syg, som han end war, fra Göttenborg till Holland.

D:o d:o 18 Juli 1685, Jeg forglemte udi mit allerunderdanigste siste at referere; at Hoffcanceler Örenstæd, som war en aff de, sluttede de siste tractater udi Schaane, död-

de forleden mandag effter langwarig oc excessive Podagra, som nu slog sig op i liwit. Kongen var sjelff dagen tilforn neder oc besogte hannem; oc uden tvifvel blifver den Charge supprimmerit hereffter.

D:o d:o 25 Julii 1685. Dronningen haffver Printsen inde hos sig sjelff udi det inderste gemack oc om hans Indisposition vil de paa slottit icke lade sig sönderlig udi, mens saa wit, som paa det nermeste erfaris kan, saa mænis det, at kunde maskæ blifve börnekopper eller mæslinger, dog er alting uden fröct oc fare, ti end icke nogen er afferdiget til kongen.

Twende deputerede, Naffnlig LandRaad Tiisenhuus en Liifflænder oc Carel Bonde Swensk oc for nagen tid Envoyé udi francrig reijser udi afften heller morgen til Estland for at examinere in loco godsens beschaffenhed, som man mæstendelen prætenderer at bör underkastis den algemæne reduction, hvorimod nogle udi særdelished haffver alleguerit mange slags exceptiöner, deraf fornemmeligen disse: Att Esthland ere n Province, allerförst for 100 oc nogle 20 aar met visse pactis oc betingninger, som aff Kongerne tid fra tid intil Riksdagens beslutter aff annis 80 oc 83 er vorden confirmerede, Riget Swerrig incorporeret: At godsit för Cronens Sverigs tid haffver wærit private adelgodss, oc aldrig dereffter aff Kongerne eragtede for publiqves, heller at være dennem hjæmfaldne: At man Aldrig for Annum 83 haffver hört tale om nogen reduction heller indragelse aff de particuliers gods udi Esthland, oc om endschönt denne quæstion paa Rigsdagen år 1655 bleff oc met anbragt, saa bleff det dog der befunden, at Esthland icke kunde undergiffvis den der udi da udi Sverrig bevilgede 4:de parts reduction, efftersom den icke war nogen ret indlendisk province, oc altsaa icke den Svensche laug, udi særdelished det 4 Capitel udi Konnungsbalken underkastit; Mens at

den effter den egens laug, ordning oc sædwane motte hanteris oc gouverneris; Hvilket oc met Rigsbeslutttene aff annis 80 oc 83 offveræns kommer, thi at Stænderne kam först til at tale om Esthland, sætte de vel, at de aff Kong Eric deet (?) forbeholdne Orter schulde reductionen underkastis; Dog effter de pacta, som met Esthland oprettede ere. Siden declarerede oc kongen udi en Stadga eller forordning reductionen concernerende, at vilde offver de saa kaldit forbudne provincer oc derudi beliggende gods beschicke og forordne effter deris Natur oc eygenschab. Dette er saa fundamentit, hvorwit reductionen udi *Esthland kan* finde plats. Hvilche de paa den tiid udi Esthland *forbeholdne* orter haffver værit, det maa den store Reductions deputerede docere; oc naar det nu end er schæd, saa kan dog de deraf forlænte godss icke saa absolute reduceris, udi fald at pacta schulde udi nogen slags maade wære derimod. Efftersom at kongerne, som det Waaben oc Herreschold haffver sig fuldkommeligen underlagt, haffver hafft magt oc ræt til at disponere oc deraf forlæne, hvem oc hvorledis de vilde; derfor oc deris donationer oc forlæninger saa mögit mere maa respecteris oc fastholdis, som de sjelff det beste haffver giort til sagen oc derunder icke mod Leges fundamentales Sveciæ handlit, menss fast mere rettit sig effter Esthlands loug, ræt oc Sædwane, sampt effter billigheden, saasom de Wed de tider sig oc Rigit nöttigt haffver befundit, saa oc effter pacta pactorum, confirmationes oc conventiones, at efftersom det var privates adelige gods, de deremot oc haffver beneficerit de personer, som stras sloge sig paa deris side, oc standhafftigens dermed forbliffve, da landet offvergaff sig etc.

Derimod opponeris dette vel, at nogle aff Esthland schulde effter Rigsdagsbeslutt A:o 80 sjelff haffve sagt sig

fra

fra de dennem af fordum Kongerne giortè benaadninger, mens derimod soustenerer de Reductionen effter de Esthlandsche pacta. Disligeste oc, at ingen udi særdelished kunde til præjudice aff deris effterkommere frasige sig lænsrætt, thi som de den icke haffde forverwit, saa formaar de oc icke at give den bort oc ablienere den fra familien, uden at Agnati effterdags haffde derpaa tiltale; feudis enim hoc radicaliter inhærit; iche heller kan der effter den Esthlandsche Ræt Wære nögen aarsag til at betage Nogen sit læn, uden in Casu perduellionis, daa han oc met sin gantsche familie bliwer alle sine andre gods forlustig.

Den anden Objection er, at de, som under titul af græve oc Baroner sorterer aff det Svensche Ridderhus oc der vota oc session haver, derföre ocsaa sig Rigs beslutte-nen maa underkaste; Hvorpaa de swarer, at de angaaende deris Svensche oc finsche gods lige met de andre Svensche stænder hawer ladit sæ diris Nidkiærhed, Ja end oc saa vit, at de icke en Stage haffver deraf i behold; menss hvad sig de Esthlandsche gods angaar, saa dependerer de udi det fald af provincen, hvorudi godset beligger, dens Privilegia de ocsaa haver at nyde, oc at de udi Rigs beslutit af A:o 80 expresse har stipulerit at blifve ved Esthlandsche pacta; kongen oc dennem forsikrit, at lade godsernis natur oc beschaffenhed dereffter undersoge.

Den tredje Objection er, at de brewer, som paa godsene ere giffne, ere donations oc gawe brewe, hvilke alle effter Rigsbesluter ere opheffne; derpaa repliceris, at det alt bör at forstaais pa de Svensche inrigs provincer, oc ingen plats finder udi den Esthlandsche gods effter foranförte pacta oc fundamenter; Item at Tabulæ donationis derpaa stædit bör for rette forlæningsbrewe ansæis, oc at ingen acidentia kan deris substantiam forandre, saalenge pacta

blifver udi deris vigeur, saasom oc Rigsbeslutit A:o 80 sig oc nocksom derhen forklarer. Disse ere præter propter substantialia aff deris argumentationer, saawit aff en dæl deris discourser kunde fornemmis. Hvad oc disse forbemelte deputeredis Instruxion monne være, kand end icke erfaris; Derpaa bestaais dennem aff staten. Det lader sig ansæ, at denne Commission icke inden et par aars tiid eller mere bliver endit.

D:o d:o 8 Augusti 1685. Fra kongen, der han er, höris oc intit andit, end at han mönstrer folkit den ene dag, oc exercerer dem den andre; oc udi særdelished, at han lader officererne, ingen untagen, giöre personligen oc hver för sig deris Exercice udi handgrebene oc alt andit, oc at der er mange aff dennem, som haffver faait reprimende. — — — — — — Seylatsen oc Handelen haver værit i aar saa slæt, som icke tilförn udi mange aar, oc Will Tollen tage en merkelig affgang. Det som derforuden de fleste regner icke för den minste ulöcke, er, at Claus Flemming har schrevit op fra Hollan met denne post, at han er restituerit aff sin sygdom oc Wil met det förste komme til dem igien, Hvilket vel icke haffver værit deris haab eller onske.

D:o d:o 22 Augustii 1685. Kongen kom udi gaar frædags nat lidit f. daugningen hjæm. Iblant andre de foreløbenheder oc tildragelser, som paa denne Kongens reyse kan Wære passerit, bestaaende generalement oc mesten dælen udi folkets mönstring oc Exercering, udi uniformitet oc lighed met Regimentit aff garden; saae refererer man dette, at paa Strömsholm, dagen för end nu reijste der fra her op, lod kongen nogle handgranater, aff Pap giorde, oc hvormet Regimenterne exerceris, kaste for lyst schyld uformerkit under bordit, Item udi faderne aff Salatt for at surprennere dermet nogle ankommende fremmende Officeres

oc Civil betjænte, som ware til Taffel med, hvilket saavit uden schade oc fare affgick; Mens dereffter saa komme de ud paa Marken, oc fick det indfald at sætte en aff bemelte granater under et aff kongens store bægere, hvilket steg svare höijt op i lufften oc uden föreseende eller formöding falt bægerit Just lige ned for kongens födder, oc det næsten en halff allin dybt neder i Jorden; Oc dermet saa lod man da den læg fare. — — — —. Det synis, som de nu begönder at tage sig det til en Maxime hereffter, at de udi krigstjænister emploijeret de Swensche udi Liifland, oc de Liiflændske igien udi Sverige. Der höris endnu iche til, hvem der schall succedere flemming, som tilvisse en gang er död; dog mænis det, at de mange functioner oc betjæninger, som residerede ved hans person allene, ved Cammerit, Reductionen, Liquidation, BergCollegio etc. bliffver hereffter separerede oc fordælte iblant flere.

D:o d:o 26 Augustii 1685. Det haffver værit paa Nogen tid oc er endnu kiændeligt nock, at Sverrig oc Holland haffver ligesom en særdelis Confiance imellem sig; Mens angaaende den nærmere sammensætning oc liaison in specie, saa synis det at kunde eragtis, at de her vel icke saa hastig schal determinere sig til nogit solidum oc reelt, Mens wel söge at holde Wærket oc denne Occasion gaaendis, giffve udi alt god forhaabning, Intil at dette ærinde bliffver mougnere, oc tiden oc udi særdelished deris Envoijés Gyldenstolpes nerværelse der in loco kunde giffve dennem nogen klarere lys oc mensure, helst effterom bemelte deris Envoyé staar in procinctu inden faa dage at reijse her fra. Hand haffver sine depescher udi alt, Mens han fordroijer met sin reijse förmedelst nogle hans egne oc particulieres Considerationer, bestaaende derudi, at Cancellie Raad oc Secreterer udi alle Indrigs sager, Lindschöld, er tilbuden Hoff Cancelers charge udi den affdöde Oxen-

stæds stæd, oc saa vilde Gyldenstolpe söge at faa löfftc paa at succedere hannem, mens Lindschöld vil icke giærne qvitere sin secreterer charge, oc formodentlig beholder han dennem begge.

En viss person berettede mig udi fortrolighed, at haffve hört Oxenstjerna discourere forleden söndag met nogle faa sine particulieres Wænner, hvorledis han löckeligen haffde fört sit ministerium hid indtil; at kongen haffde önsdhit at haffve fræd udi tre aar, oc nu haffde han beholdit den gantsche fem aar, at de for subsidier heller andre hændelser icke haffver engageret sig udi nogen farlighed oc vitlöfftig udseende, mens haffver hænderne frii wed alle forefalldende hendelser, oc ligesom affairene oc sjellwe conjuncturenis omstyttelse vilde schicke sig, at tage saadant partie, som met deris Interesse kunde wære oc blive tildrageligt.

D:o d:o 5 Sept. 1685. Kongen haver vildit hafft Rigs-Marschal Stenbock til at betjæne Claus Flemmings bestillinger, mens han haffver höijeligst undschyldit sig, oc wil ingenlunde dertil; Secreterer Lindschöld er blewen Hoff-Canceler udi Örenstæds stæd, oc beholder tillige sin Secreterer-bestilning. — — — — Kongen lader giöre trende flaskefodere met slæbne Ottekantede flasker udi; det ene met atten flasker, hver paa halfftredje pot, oc hver flaske kommer paa 80 Rixd.; det andit met træ, nogit större, oc derhos slæbne Drickeglass; det tredje met en stor flaske ocsaa met en haab slæbne drickeglass hos. Bemelte flasker blifver om kanterne aff siden oc baanden met forgylt Sölff belagte; flasske-foderne met atlask offverdragne, oc met et wel udarbeijdit beslag aff forgylt Sölff, oc udi beslagit paa det största flaskefoder blifver granats oc andre dislige stæner, som de siger at være her i landit fundne, infattede. De skal presenteris oc foræris Princen af Orange, Oxen-

stjerne haffver met dets anordning oc tilsyn at bestille oc det er gaaen saa stille til, at man fast icke maa vide det.

D:o d:o 9 Sept. 1685. Her schal i disse dage wære ankommen en dæl gamle bræwer oc Documenter, nogle siger fra Dronning Christina, nogle siger, at deris Minister i Polen hawer dem der opsögt, hvilke befrögtis at schal gifve stor oplyssning til reduction aff adelens endnu offverbliwende godss. Betjenterne aff reductionen wäre i gaar den gantsche dag inde hos kongen i hans gemack, kongen war icke ude, mens spisede allene derinde. — — — — —

Claus Flemmings Svaager, Wreden Landshöffding udi Uplan, schal være Kongelige Raad oc Præsident udi Bergs-Reduction oc Liqvidations-Collegier; hvilket alt oc Flemming tilförn betiænte; oc udi Wredens stæd kommer en Teigner, vice Præsident udi Hoffretten i Stockolm; han er en aff de fornempste instrumenter til den reformation, som her hawer wærit, oc war tilforn JustitzBorgemester i Stockolm.

D:o d:o 12 Sept. 1685. Her talis om atschillige nye slags reductioner at wære paa færde, effter Flemmingens derpaa effterlatte forslag, hvor udi eigentligen bestaar, widis icke endnu; generalement sigis det, at schall udi sönderlighed betreffe Præsterschabet, deris residentzer oc gods.

D:o d:o 16 Sept. 1685. Den gamle RigsAdmiral Stenboc ligger oc Dragis met döden.

Hertug Adolph haffver nu atter paa ny giort en Wittlöfftig haard oc bitter Protestation mod en Citation, som Oxenstjerna met flere Interessenter, haffde udi Kongens naffn udtagit offver hannem udi en dennem imellem wærende giælds twistighed; bemelte Protestation haffver han cumulerit met mangfaldige slagss allegationer, og som sigis, deriblant expresse denne, qvod par in parem non habent potestatem; oc in summa, at hand erkiender ingen udi Sver-

rig, som haffver ræt oc magt at byde oc befale hannem. Kongen schal have befalit, at der endnu oc til offverflöd schal forfattis en forte remonstration oc monitorium til hannem. Der mæniss, at om han endda persisterer udi sine fattede mæninger, at man da lader gribe til nogen slags Extremitét mod hannem. Det berettis, om det hellers saa galt kan trois, at Hertugen schal udi forbimelte passu haffve ladit kalde tilsammenss alle hans gaardsfolk oc domestiqves til at consultere oc giffve hver sit votum herudi.

D:o d:o 23 Sept. 1685. Kongen haver givit Flemmingens Enke til Reijsens omkostning femten tusinde daler Solwmönt, det er halffottende tusinde Rigsdaler; *disligeste* oc laavit at holde hanss tvende Sönner frii paa deris reijse uden landss, oc giöre hans tre döttre hver sit frit bröllop. Bemelte börn ere endnu alle smaa, eij ower sex aar gamle; —. — — — Rysserne haver faaet frihed at udföre Swensch kobbermönt uden tolds erleggelse deraff, hvorved de mere end 20 pro cento avancerer; disligeste at staa met deris warer ude hver dag oc sælge udi smaa partier; hvorudoffver Borgerskabit, som en stor dæl handler met saadane warer, Hamp, liin, lærret, Huder, læder, foor Wærk &c. befinder sig mögit beswærgit; det maa uden twil haffve sine visse aarsager oc udsigter, heller oc at de icke agter at holde det lenge, thi nu paa en tid lang schal de fremmede icke haffve aarsag at rose sig aff sönderlig fordæl oc profit udi negotien oc handlingen met de Swensche. Her ere oc dagligen ankommer mere Ryssere met kjöbmanschab oc warer, end de nu paa en tid lang har giort; Derimod schicker de Svensche sine börn ind ad Moschou at lære der handlingen oc spraagit, mere end tilforn.

D:o d:o 26 Sept. 1685. Oberste Hatsferd giör alt, hvad han kan, for at blifve wed Regimentet aff garden, wildendis icke gierne være Gouverneur udi Riga, efftersom han

icke mere der schal háffve til lön end totusinde Rixdaler, i stæden de andre for hannem hidintil hafft firetusinde forudeu et gods til deris taffel; mens det synis, at han dog maa dertil oc at de hannem sampt all flemmingens partie wil haffue fra Haaffit. Hans agt oc haab hawer hëllers wærit paa Aschenbergs död, menss naar den schær, troer man dog ingen anden end Sperling at komme i hans stæd i Schaane. Den gamle RigsAdmiral Stenboc dödde udi förgaars udi sin alders 72 aar, haffver intet efftérlat sig uden reputation aff en ærlig oc from Man, thi hans gods oc formue war igiennem Reduction oc gravationer hannem alt fratagen.

D. o d. o 7 Okt. 1685. Her er udi disse dage opstegen en mörk sky offver Obersten aff Garden Hatsferd, oc hans Svoger eller Stiffdaatters man Cronschöld, förige Gen. Toldforwalter over all Svertigs Rige oc dets Provincer. Iblant mange andre slags aarsager sigis in specie dette, at kongen ere kommen under wær met, at denne Oberste haffver aff hver allen klæde, som han effter kongens ordre indkiöbt til Regimentets klædninger, indeholdet oc profiterit sig en daler kopper, som er den sjette part aff en Rigsdaler; Oc at Toldförwalteren den möndighed oc direction, som han under bemelte Oberstes faveur oc protection haffde tilbragt sig saa stor oc Independente, at han kunde lade oc giöre, hvad han wilde ved Toldwæsenet, confiscationer, betiænternese in oc affsættelse; schal have missbrugt till alle slags practiqves, de trafiqverendis gravation oc fast gantsche Commerciens undergang, formedelst hans Insolence og egenwillighed. Man wed icke endnu, hvad Udslag met dennem faar; mens det mænis, at om end Obersten schulde kunde snoo sig der igiennem, saa kommer dog Toldforwalteren til at haffte for at expiere Negenledis den Universelle oc publiqve bud oc klagemaal, som han met sin violente oc in-

teresserede Conduité haver dragit sig paa aff alle mennisker. Det sigis oc, att flemming skal haffve efterlat sig, förend han reijste, en lugt Memorial til kongen, hvorudi han iblant andre Raadgiwelser dechifrerer de flæste betiænter oc Officianter, oc hvad kongen aff dennem kan haffue sig til sin ære oc tiæniste at haabe, oc udi særdelished haffuer han derudi tillagt bemelte Oberste oc toldforwalter (dog de ere hans egne Svouger) ganschæ slette conditioner aff corruptibles, uretschaffne oc gemæne gemötter.

D:o d:o 10 Okt. 1685. Claus Flemmings liig, som fra Amsterdam först bragt till Hamborg siden til *Wismar*, oc derfra inschibit under Stöckerness löning paa *Woldene* udi Kongens fregatt Phœnix, ankom her udi gaar, oc skal udi morgen tagis derfra oc bisettis, intil det siden met procession blifver begrawit. Kongen var i gaar neder at besöge Enken, som kom udi förgaars förud hjem. Efter bemelte Enkis beretning om hans döds omstendighed, oc hvorledis lægemit, da det udi Holland bleff aabnit, war befundit, sa tvifflis eij mere paa, at han Jo er Worden forgiwet.

D:o d:o 14 Okt. 1685. Det haffver behaget Gud, at forandre den glæde offver deris yngste Printz Fridericks födsell i det bemelte Prints dödde udi forgaars afften, som War Mandag, imellem klocken 9 oc tie fast uformodentligens. Wel hörte man en dag tilförn, at han War nogit Urolig, anderledis sagdis det oc icke, da Jeg samme Mandag om Middagen War oppe udi Drotningens appartements; Mens om efftermiddagen schall swagheden, auch Convulsion oc Hjærtesprung taget offvenhand. Udi gaar bleff hans legeme aabnet for at undersöge, om nogen særdelis aarsage till denne tilfelde schulde kundet udvise sig; Mens man haver intet extraordinaire befundit, derefter bleff saa lagt udi küste met sort flöijel offverdragen, oc udi gaar afftes

klocken 10 nedsat udi den gamle kongens graff hoss de andre Printzer. Oberste Lieut. aff Garden bar hannem, oc ingen uden fire aff Kongelige Raad fulte met. Præsten slog Jord derpaa, saa ingen Widere Ceremonie blifver gjort. Dette schæde met saaden stilhed, at Wel den minste dæl udi staden væd det end. Udi alle kirkerne i byen ringes fra klocken tolff til et om middag; Dronningen er hellers effter den tilstand Wel wed helsen.

Afftenen tilförn, som var forleden söndag, effter klocken tie bleff Flemmingens liig taget aff skibet, som det kom met, under to gange tolff Stöckers lösning, aff bemelte Skib först bragt in paa Kongens Stalgaard, efftersom skibet laa den næst, oc folkene der församlede sig; der fra bleff det hembaaren oc bisatt udi S. Jacobs kirke. Man haffde tänkt, at ingen schulde Wildet fölge denne Flemmings liig, hvorfor det sagdiss, at Kongen Wildet lade bedo dertil udi sit Naffn. Menns det befant sig anderlediss, thi de Kongelige Raad, betjænter, en haab af Noblessen, oc Magistraten fulte effter med Sörgekapper, oc giorde hannem gladeligen den ære, oc sig sjelff den tanke: Sit Divus, modo non vivus.

Liliecrone, som udi Flemmmingens stæd skal wære, er end icke kommen her in. Han hawer sögt effter, at bliffve endlædiget derfra, foregiWendis sin svaghed saa oc ringe Middeler for at soustenere den rang oc charge met honneur, Mens han haffver atter faait befalning at instille sig; udi det offrigt occurerer her aldelis intet Wærd at representeris.

D:o d:o 17 Okt. 1685. Siden mit Allerunderdanigste siste om Prints Frederichs död oc begrafvelse er her intit forandreligt passerit. Kongen haffver icke udi denne Uge Wærit ned aff Slottit. Dronningen er effter den leijlighed wed god helsen oc begynder att sidde oppe igien;

Liliecrone er ankommen oc udi dag antrædit sin tjæniste i Cammeret udi Flemmingens sted. Oberste Hatsfærd kommer til at qvitere Regimentet aff garden med nyt aar, i hvor unödigt han det will, oc Oberste Lieutenanten Liwen faar det igien effter hannem.

D:o d:o 28 Okt. 1685. En Engelsman ved Nafn Scheldon, som lang tid hafver værit her Kongens fornemste Skibsbyggere, kom til mig for nogle dage, berettendis, hvorledis at Gen. Admiral Wachtmester haffde udi diverses Maader handlet sa ilde met hannem, at han for den aarsag schyld hafver værit nød til for et aar siden heller mere at sige sig fra hans tjeniste, oc siden imidlertiid ligit oc soliciterit om efftterstaaende lönnings, saa oc en dæl udi siste krig til flaadens förnödenhed förschutte peagers betalning, oc som han aff wanhaab att faa nogen tid ende oc satisfaction derudi, hawer nu mottet resolvere sig til at forlade alting, oc begiwe sig herfra, saa agtede han helst at reijse först til Danmark, om Eders Kongelige Majestét skullde allernaadigst wille hans tjæniste bruge.

D:o d:o 7 Nov. 1685. Kongen hawer udi disse trende dage Wærit förmiddagen udi Raadet ofver Justitz sager, efftermiddagen stedse udi sit gemack, oc den Ny Præsident udi Cammeret LilieCrone hoss hannem. Fire Commissarier ere til ordnede at randsage oc examinere förige Gen. Toldfor Walters Cronschölds administation.

D:o d:o 18 Nov. 1685. Udi gaar dödde Presidenten udi Wismars tribunal, ved Naffn Liliehoeg. Det war hand, som for nogle aar war Ambassadeur udi Polen, oc der saa vel muntligen som skrifftligen exprimerede sig nogit hart oc romt mod Curförsten af Brandenburg; Han torde oc derföre aldrig siden komme offver paa den Tyske siden at betjæne sin bestelning; dog han derföre nöd wirkeligen sin lön, nemlig firetusinde Rixd

Oc som her ere faa tjænister, som det importerer, saa ere der Mange end oc af de Kongelige Raad, som söger at succedere hannom, udi sönderlighed Grav Magni Sön Gustaf de la Gardie, som er Kongelig Raad oc President udi Hof-Retten udi Stockholm. Mens end hafver Kongen ingen dertil declarerit.

Her er en forordning under hænder angaaende Möntens devalvation, saaledis at en Specie daler, som hidintil gaaet for 25 Mark kobber, eij skal nu mere gielde end en plaate, det er Sex daler kobber, eller 24 Mark. En ducat hidintil for tretten daler kobber, nu for tolff daler heller to plaater. Tre Svenske Croner heller Christiner skal ickun giælde 21 Mark kobber; En krijtssdaler 23 Mark. Hendis Majestet Dronningen holder sig endnu inde oc er end nogit lidit upasselig, dog mænis at holde sin Kirkegang tilkommende Söndag.

D.o d.o 21 Nov. 1685. Grav Magnus de la Gardie, som paa en lang tid hawer opholdit sig paa et lidit gods fem mille her ifra, skal nyligen have faait befalning at komme her in, och Ware paa sin tjæniste i Raadet; Menss han hawer undskyldet sig formedelst sin fattigdom oc slette Wilkor, oc at hanss tanker vare udi denne hans Modgang oc Widerværtighed ganske blewen befremmede fra affaires. Hans Sön Grav Gustav, som hidintil haver boet i faderens huus her i byen, obligeris nu til at forlade den oc bor udi en ringe Hauge ude paa Ladegaardslandit, formedelst at bemelte huus er behefftet met Faderens giæld til Creditorer. Der mænis, at Kongen inlöser oc destinerer den til Hoffretten oc andre Collegier at Holdis derudi, oc lader de Rumm oc Wærelser paa Slaattit, som dertil nu brugess, apterirs oc beskiokess for Hendis Majestet Dronningen, efftersom hendis Majestets hidintil hawende appar-

tement ere nesten nogit knappe, helst Naar Printzen oc Princessen bliver större heller flære.

D:o d:o 25 Nov. 1685. Effter all apparence kommer bemelte nu udi Wien wærende Minister Carel Oxenstjerna derfra, oc faar Kongens forloff at tjæne de Wenetiæner, hvor det sigis han schal Wære Gen. Lieut., i hvor Wel at Kongen icke er ret Wel tilfreds met hannem, at han det har begiærit. Dette same er uden twil tilfelde oc aarsage, att Welling, endog alt for nogen tid siden hafft ordre at begiwe sig til sit regimente udi finland, oc stod dertil reijsefærdig, endnu er her, som det mænis for at söge at komme der hen til Wien udi Oxenstiernas stæd, effterat hans ansögning at blifve HoffMarskalk hos Dronningen maasche icke Wil gelinge, dog er endnu ingen dertil declarerit. Det synis, som den Militaire profession er icke met hans humeur, maa schæ oc Wel mindre met hans application, thi den hastige avance, han derudi haffde giort uden före heller effter gaaende virkelige factioner (actioner?) udi krigen, schal Wære schæd udi faveur aff FeltMarch. Aschenberg, hvilken Welling gjorde i begyndelsen de tanker, at wilde hawe en aff hans döttre; Siden for at maintenere sig derudi, sampt til de andre progresser concilierede hand sig Bent Oxenstjernas faveur oc tanker, at han schulde hawe en aff hans Hustruis Söster, som vare mange i tallit, mens met liden avantage af löckens gode, mere end det Naffn aff en gammel familie oc Oxenstjernes swougerschab. Endelig hawer han udi sit gifftermaal tagit en anden Weij oc apparentlig giör det samme udi hans profession, om det kan gaa effter hans agt som sagt.

D:o d:o 28 Nov. 1685. Enkedronningen reijste forleden torsdag till Ulricksdall, oc bliver der til Kongen kommer hjæm udi Næstkommende Uge fraa Kungsörra. Maasche Kongen bleff nogit lengere ude, dersom det icke var

for at fölge den gamle Rigss Drosts Peder Brahes liig, som om Otte dage skal begraviss; effterät han nu paa Siætte aar haver værit död.

D.o d:o 2 Dec. 1685. Udi gaar mod middags tid fornam man en Rög udi Kongens egit gemack, som nu i hans fraWærelse var tillugt. Kommendis der in, befantiss en Jnbjælke offver Kongens sæng udi brand, foraarsagit aff en Skorsten udi næste gemach. Det bleff saa strax uden Wider skade slugt igien til störste löcke, at det icke schædde om Natten. Kongen kom i gaar afftes hiæm, effterat han om Morgenen klocken to War reijst fra Kungsörra; udi dag hafver han icke værit uden i sit gemacke; Gen. Adm. Wactmester hawer mesten dæl wærit inde hos hannem; udi efftermiddag indschibess en andæl penge udi kobber plaater udi et skiberom, som gaar ned til Calmar.

Kongen giwer ny Sörge Liberie ud til Hoffolkene til Juel, gemachene oc Wognene, som nu met sort ere omdragne, bliver oo icke til den tid forandrede, som man hellerss haffde mænt.

En person, som haver i disse dage sæit en ungefærlig forfattelse aff den reduction, som for en dæl allerede hawer værit oc nu end eij dermere schal foretagis udi Liffland, berettede mig, at fast alt godset dersame stæds falder hjæm til Cronen, oc at lidet mere end to oc tywe tusinde Rigssd. aarlig indkomme blifver udi alt igien til overs for de Particulieres. Her passerer intet mærkwærdigt.

D:o d:o 5 Dec. 1785. Puffendorf, Canceler udi Bræmen, ankom her for nogle dage. End er der ingen blewen Marschalk hos Dronningen udi den affdöddiss stæd. Underschædlige haver anhollit derom hoss Dronningen sjælff; Mens det synis, som hendis Majestet icke vil messlere sig dermet for nogen. Der er oc ingen nominerit til at succedere den affdödde President udi Wismars tribunal.

D:o d:o 12 Dec. 1785. Peder Brahe, som nogle oc förretywe aar hawer værit Draast, sampt hans Broder Sönss Nils Brahes Sön en framvoxen person, begge döde for fem aar siden, blewe i forgaarss tillige begraffne. Den gamle Brahe bleff udi Liigprædikenen stedse kaldit Sveriges Rigsens Draast, endog den Terminus, *Rigsens*, nu omstunder er dissonant oc aldelis icke mer i bruug. Hans slægts register aff 32 aner indeholt tvende gamle Swensche Konger oc twende Dronninger. Kongen war icke udi liigprædiken, ej heller Dronningene, endog man afftenen tillforn icke bedre viiste, end de vilde komme met, saasom oc begrawelsen tillforn berammet war for den schyld opsatt til Kongens hiempkompst nu sist fra Konsörra. Det mögit harde Wærlig met Regn oc storm saa den dag, som nu hellerss paa nogen tid, kan man schæ oc have forhindret. Effter liigprædiken blewe Stöckerne, som staar paa de ordinaires stæder, twende gange lösnede met hver gang 60 skudd. Det er oc icke langt fra 60 tusinde Rigsdalers aarlige Jndkompst, som disse tvende bemelte Hanser allerede hawer mist igennem reductionen.

D:o D:o 16 Dec. 1685. Gen. Admiiral Wachtmeister haver mögit værit inde hos Kongen allene i denne uge. En dæl skibs Capitainer oc officiers reformeris, oc i deris stæd antagis igien en haab aff de, som tilforn haver Wærit Casserit.

D:o d:o 23 Dec. 1685. Enkedronningens HoffMarschalc Rosenhane, broderen til Kongens oc Dronningens Marschalc, er blefven President udi Wismars tribunal; udi hans stæd mænis hendis ælste CammerHerre Loijenschöld at succedere; bemelte Rosenhane er en Sindig oc grundig man oc hellers aff lang tjæniste, Wel meriterit; Menss dog giorde Enkedronningens recommendation oc effter nogle gangers affslag reitererede Jnsistance det meste hertil, thi det war

agtet at lade tiænisten giöre af den, derude er Wice President, oc saaledis spare lönningen.

D:o d:o 2 Jan. 1686. För nogen tid siden schal Banco have forskut en dæl penge til Gardens afbetalning, oc til restitution derimod er Banco anviist paa nogle personer, som effter den saa kaldet store Commissions gravation var bleven kongen schyldige, Huoriblant er en förige Rigss Raad Knut Kurc. huis Huus oc gaard her i byen bleff nu for nogle dage ved afficher paa alle jörner anslagen at schal auctioneris strax i den anden uge; disligest bleff alle hans meubler, Sölff, Tapisserier oc alt forefindende huusgeraad tagit ud i ligimaade til at Sælgis offentligen til de högstbydende. Han begiærede nogle maanaderss dilation at kunde imidlertid effter sin egen commoditet oc icke met al for stor skade faa det saalt, menss han erholt det icke. Nu in puncto berettis mig, at lige uleylighed schal i efftermiddag vare overkommen Rigss Tygmester Peder Sparre.

D:o d:o 13 Jan. 1686. Afftenen förend kongen reysste, bleff toldforvalteren over Sverrig oc alle dess Provincer, Cronsköld met unaade afsatt fra sin bestilling, oc Silvercrone, som tilforn kaldet Spiring, oc nu forvaltede Dronning Christinæ godss oc inkomme udi Bremen, igien derudi insatt.

Udi gaar reysste Gen. Admiral Wachtmester saa oc Obercommissarius ved flaaden herfra först til Calmar, derfra skal de wære den 22 Januarii hos Kongen udi Smaaland, huor AdmiralitetsStaten uden twiwel bliwer sluttet. Bemelte Wachtmeister driwer paa, at Kongen schulde nu met det samme reyse til Carelcrone, oc at folk oc penger kunde forordness til at arbeyde udi indewærende aar paa Carelscrones fæstninger, menss det syniss icke hidintil, at Kongen hawer Sind til at anwende nogen widere bekostning derpaa.

D:o d:o 23 Jan. 1686. Kongen wæntis hiem mod enden aff inkommende uge. Det wil siges, at han icke hawer wærit ret wel til pass paa denne Reyse. Wed Admiralitétet er daglig ny disordre; de twende Admiraler Siöblad oc Glerc contrecarrerer Gen. Adm. Vachtmester udi alt; de Officiers, som han forleden aar recommenderit, sættis mest aff udi dette, oc en stor dæl tilforn casseret tagiss atter nu igien. De gemænis tractamente forkortis, disligeste oc den tractamente, som Officiers nyder, naar de ere udi Siöen. Vachtmester insisterer, at paa Carelscrones *fortificationer* schulde arbeydis, Proviant- Ammunit- *Materialhuuser* oc deslige fornödenheder byggis, menss de andre raader *der*imod; endeligen schall Kongen hawe resolwe(?) at reijse udi Maij maanet ned til flaaden, Sielw owersæ Officererne oc Manskabet, oc personligen tage udi öyesyn, huad wed ortenss leylighed kan wæri i alt at considerere. Mögit swærmodig oc misnöyet reyste Vachtmester nu sist herfra, oc sigis att wære bliffuen liggendis Syg under weys, at han icke haffuer kundit kommit ned til Kongen i Smaalan.

D:o d:o 27 Januarii 1686. Hendis Majestet Dronningen lod uformærht för nogle dage distribuere en ansænlig pænge, udi særdelished oc allene til Huusarme, som schammer sig at bætle, oc der wore Sytten hundrede *personer* aff det slags her paa stædit, som nydede af samme uddælning. Iblant disse ere nogle hundrede, som for to à tre aar siden ware utrængde oc formaaede wel.

D:o d:o 30 Januarii 1686. Da Kongen, nu han war neder i Smaaland, wilde exercere paa en Iis Oberste Cronhiorts Regimente, oc anföre den halwe del deraf mod den anden halwe dæl, i det same begynte Iisen at siunke, saa folkene i störste Confusion motte salvere sig, oc Kongen kom siælf met det æne bæn udi wandet. Der sigis wel,

at

at nogle mann ere bleffne, mens som ingen wil tale friit derom, saa kan ey nogit wist derudi end wiidiss.

En person, som war nu neder i Jönköping, imidlertid Kongen der war, skriwer en sin bekante her oppe til met denne post, at Gen. Admir. Vachtmester oc alle de andre Admiraler ware der hoss Kongen, oc at Kongen först talede à parte oc udi sær met huer aff dennem, oc siden tilsammenss, oc at de finge befalning at forföye sig til Carelscrone. Denne bemelte person er paa denne tiid nu ocsaa neder i Carelscrone, oc uden twiil notificere wæll widere, hvad han der kan observere.

D:o d:o 24 Februari 1686. Kongen schall hawe ladet Gen. Lieut. Nils Bielke, som nu er udi Beyerens tiæneste, wiide, at han war intentionerit at giöre hannem till Kongelig Raad, Fælt Maréschal oc General Gouverneur i Bremen, mens det sigis at han schall hawe entschyldiget sig, oc begiært forlaaw at motte endnu paa nogen tid, forsöge sig paa fremmede stæder. Her ere mange, som mæner, at han paa det siste söger at drage baade sig oc sine midler herfra met alle.

D:o d:o 3 Martii 1686. Kongen hawer nu paa nogle dage hafft for sig i Raadet den nye Kirkeordning til endelig besluttning, Hvilken Kirkeordning hawer aff wisse dertil Committerede werslige mend wærit for nogen tid projecterit, oc siden de geistlige communicerit for at paaminde derwed, om de nogit haffde. Man erfarer end intit noget momentosum der wed, untagen at Adelstanden arbeyder mögit paa at admitteris uden Stands prejudice til Biskoppelige oc præstilige Embeder, lige met de andre Stænder. Præsterskabet sætter sig i besönderlighed derimod, mens det mænis, at Adelstanden dog erholder det.

Den Svensche Envoyé i Paris schal hawe notificerit her op, at Kongens af Francrige nyligens forferdige Statua schäll iblant andet representere nogit, som eragtis at wære til Sverriges forkleinelse oc disreputation, hvilket Kongen aff Sverrig schal hawe tagit sig saa nær til sinde oc befalit sin Envoyé at remonstrere det vivement; oc so mig er berettit, saa schal bemelte Envoyé hawe derhos faait her fra saadan ordre, at om same Statua bliwer dereffter udsatt oc in publico exponerit, han da strax oc uden affschæd schulde forföge sig derfra.

D:o d:o 6 Martii 1686. Dronningen hawer formedelst indisposition i tænderne holdit sig denne ganske uge inde oc uklæd i sit gemack; oc som hendis Majestét lod mig sist sige at wilde sende mig bud, naar hendis leylighed war at tale met mig, saa wænter jeg dagligen derpaa, at jeg kand foredrage, hvad som Eders Kongelige Majestét aff den 20 Febr. aller Naadigst haffde befalit mig.

Kongen hawer i denne uge wæret flittig intil longt ower middag udi Raadet ower den nye projecterede Kirke ordning at examinere; om efftermiddagen hawer han nogle ganger paa et par timers tid wæret ude paa en liden Iis her for byen oc forsögt nogle hæster at löbe for Slæde; det schær oc wel icke mere i dette aar, thi Isen blir nu iche at forlade sig paa. Udi gaar afften falt oc trende mennjscher in oc bleff borte.

D:o d:o 13 Martii 1686. Dronningen holder sig endnu stedse i sit gemack uklæd, saa jeg icke hawer kundit komme til at foredrage hende, det som Eders Kongelige Majestét aller Naadigst haffde befalit mig.

Den Keyserlige Envoyé haffde i efftermiddag particuliere audience hos Kongen. Det mænis, at han i stæden for secours aff troupper oc Maadschab anholder nu om penge.

Det er mig til wisse berettit, at Noblessen udi Liifland hawer nu nyligenss giort imellem sig en indbyrdis sammensættelse oc förbindelse, at staa met hinanden tilsammens som en mand, oc ingenlunde lide, at den i Sverrig practiserede reduction schal gaa dennem ower; oc at de directe til Kongen sielff hawer fremschickt en witlöfftig Klagoskrift ower same reduction, huorudi de saa got som tydeligen declarerer bemelte deris resolution. — — — Det holdis her end secret, maa dog snart yttre sig, om det alltingest saa er heller icke.

D:o d:o 8 April 1686. Paa Eders Kongelige Majestets Aller Naadigste behag understaaer jeg mig udi manquement aff andit aller underdanigst at fremschicke hosfölgende Copie aff Adelskabet i Lifland nu allersist ingiffne Supplication. Som mig er fortroit, da schal densame icke lidet hawe altererit Kongen, mens giort saa mögit swærere efftertanke, som det er witterligt, at bemelte adelskab udi samptlighed alt for nogen tid hawer indbyrdis forbundet oc sammensatt sig imod den der paa stædit anstillede reduction.

De forlengis nu her alle effter, huad resolution Kongen lader tage, huilkèn, i huordan end bliwer, synis at kunde wel drage mærkelige Consequentze met sig; udi midlertid fermenterer heraf deris tanker icke lidit, som udi deris passion hawer opholdit sig wed det Secrete haab, at det almindelige reformations wærk her neppe schulde udi lengden kunde hawe aldelis den bestand oc Consistence, saaledis som den aff begyndelsen war formænt.

Bilaga.

Grossmächtigster König etc. Denen Elenden und bedrängten auff heisses Flehen, bittere Trähnen und demüthige Bittschriften kein einiges Wortt zu antwortten, ist ein unerträgliches Verhänguyss. Für diessem, Grossmächtig-

ster König und Herr, Beängstigte ein hartes Mandat Ew. K. M:tt General Gouverneurs die Hertzen der elenden Eingesessenen diesser getreuen Provintz Liefland: anietzo aber kommet unss eine plötzliche Entnehmung unsserer theils Erb- theils Lehn- und Pfandtgüter, und dass ohne einige vorher gegangene communication, so schleunig über den Halss, dass gar viel, viel arme und bekümmerte sich eher auss dem besitze Ihrer ererbten, erkaufften, rechtmässig zu erkanten und erpfändeten, ja auch von Ew. K. M:tt sowohl durch allgemeine, alss privat confirmationen und hoch heiliger Klr Handt befestigten Eigenthume aussgesetzet und verstossen sehen.

Alss ihnen erlaubet ist nach der Ursache Ihres Verbrechens oder der Quelle ihres Unfalls zu fragen. E. K. M:tt urtheile selbst von einem solchen Gehorssam, in welcher die bekummerten eher Ihrer selbsten, ihrer weinenden Weiber und Kinder, ihrer alten erworbenen Freyheiten und besitzligkeiten, ja ihres elenden brodtes und lebens, alss ihrer Treue vergessen.

Wann die Menschen bey Gott, die kinder bey ihrem Vater, die Untherthanen bey Jhren Herrn weder Zutritt noch Gehör haben mögen, Hilff ewiger Gott! in wass Zustand seind Sie alle gerathen. Wir haben, Grossmächtiger König, nach dem Gebühr demütiger und getreüer Unterthanen vor einigen Monathen eine erbärmliche Bittschrifft durch unsern Land Marschall zu E. K. M'tt Füssen niederlegen lassen. Wir haben uns selbsten durch densselben zu dem Schemmel der hohen Trohnes platt an der Erde niedergeleget; wir haben unssere trähnende Augen und zitternde Hände in dersselben zu Gott und E. K. M:tt auffgehoben, aber unsser schweres Verhängnüss hatt unss alls criminelle von aller Erhörung abgestossen, und E. K. M:tt Vater Hertz hat dero weinende Kinder keine Antwortt, ja auch nicht im geringsten werth und wurdig geschätzet.

Nichtes alss die Untreue und der Ungehorssam kann einem Lehns Mann der Gnade seines Herrn verlustig machen, keines von beiden kan unss weder nach geredet viel weniger über wiessen werden; wir haben überall, wo ess auch Ihrer K. M:tt Dienste erfordert mit bluth in dem Saande verschreiben hinter lassen, dass wir E. K. M:tt und dero Glorwürdigsten Vorfahren getreulich, tapfer und unverdrossen gedienet; unssere Kinder sind ein williges opfer für die Wohlfarth der löbl. Crohn Schweden geworden, kein macul ist in unsseren gantsen wandell von der ersten submission an erfunden; sondern unssere Treue, willfarth und Gehorssam von allen Königen ja auch Ew. K. M:tt Selbsten in vielen brieffen und offentliche Reichstagen gerühmet worden und demnoch seind wir Elende so plötzlichen in solch ein erbämliches Fügniss verfallen, dass man weder unssere Klage hören noch unss einiger Antworth wurdigen wollen.. Ess ist der Zorn dess aller höchsten, so in diessem fülle über unss gar zu hefftig entbrandt ist, und wir bekennen unsser Verbrechen an Ihn mit willigen hertzen. Aber wieder E. K. M:tt seind wir unss keines Verbrechens bewusst. Lassen dannenhero von unssere Gebühre (Ew. K. M:tt stellen sich auch immer wie Sie wollen) nicht ab, sondern suchen Gnade und Erbarmung derosselben noch immer beständigl. Ihr hochheiliges Wortt und Königl. hand und Siegell, so weder Reichstags Schluss noch einige Commission brechen kan, vorhaltende. Auff welches wir alss einen unbewegl. Fels gefüsset und beständigl. (es verhänge der Aller höchste über unss wass er will) füssen werden, als

Ew. K. M:tt. Getreueste und hochbeängstigste Unterthanen Sämpl. Ritt- und Landschafft dess K. Fursteuthumbs Liefflandt.

Dat. Riga bey angehenden Landtage d. 4 Febr. a:o 1686.

D:o d:o 18 April 1686. Reductions Commissionen udi Esttland stander stille intil Kongens widere Resolution, efftersom Ridderschabet der hawe manifesterit lige declaration, som de udi Lifland, heller at lade sig massacrere end forstödis fra deris gods oc egendomb. Kongens egit breff, som reductions Commissarierne lod owerlewerere til dennem, schikede de strax uopbrött tillbage. Alle forlengis effter, hvad udslag oc resolution herudi werder tagen, som mænis til en ende, saa snart Kongen kommer hiæm.

D:o d:o 28 April 1686. Rigss Draasten Grav Magnus de la gardie hawer nu forlatt wærden, som alt for lengst haffde forlatt hannem. Han dödde udi förgaars mögit hastig effter nogle faa timerss sængliggende paa en liden gaard fem miile her fra, fast i yderste armod oc necessitét, saa at her ingen kan sigis, at hawe wærit mere raisonable oc discret mod hannem end Döden siælff, som nu ret à propos terminerede hanss store modgang oc widerwærtighed. Förstinden hans hustrue er ocsaa saa excrucierit oc utmattit aff deris fællis Sorg oc væmodighed, at hun apparentligen icke mange dage lewer effter hannem.

D:o d:o 1 Maj 1686. Kongen oc Enkedronningen hawer allene tagit sorte klæder paa formedelst Grav Magni de la gardie hanss död, dog ickun för otte dage heller maa schæ lidit mere. Just i det samme, som hans död bleff notificerit, saa laa der udi Cancelliet opsatt oc ferdig at udgaa en ny gravation paa hannem aff en ansælig Summa met hos följende Kongelig Expresse ordre, at han sub juramento et onere Conscientiæ schulde declarere all hans öffrige formue rörlig oc urörlig, minste met meste; end derforuden war der oc tillige en befalning til LandsHöffdingene opsatt udi alle landsender at efftersöge imidlertid hans godss oc eyendæler, oc dennem sequestrere. Hendis Majestæt Dronningen bær icke sörgeklæder. Da graf Magni hustrue war

för nogen kort tid herinde udi fast slette wilkaar, schænkede oc gaff hendis Majestét hender to tusinde Rigssdaler hæmmeligen, oc der foruden tröstede hinde mett all naadis forsikring. Grav Mognus met hans Hustrue hawer tagit sig deris daattermans Carel Oxenstierna nu siste Envoyé wed det Keyserlige Hoff hanss for kort tid notificerede död til sinde met stor bedröwelse oc hiærtesorg. Udi bemelte Envoyés stæd er nu en anden Gabriel Turcson Oxenstierna nomineret, huilken war der Envoyé nest for hannem. Oberst Welling hawer giort, huad kundit, for at komme der, oc at wære helles saasom en Legatus perpetuus Germaniæ, menss den her wærende Keyserlige Envoyé hawer arbeydit derimod, oc som sigis, haffde for den schyld sin siste particuliere audience, oc offuergaff Kongen Keyserenss egin Skriwelse udi faveur aff sist bemelte Oxenstierna. Det synes oc derforuden, at Kongelig Raad Bent Oxenstierna siælff maa hawe sine særdelis oc à parte considerationer, saa lenge han hawer den autoritet oc direction udi ministerio, til at icke wil hawe anden udi den fonction oc Emploij end de, som ere aff Oxenstiernis familie. Hellers er det i sig sielff saa, at den der til igien destinerede Oxenstierna er en langt anden person end Welling, baade ad judicandum et agendum, oc hafwer Estudes oc Cognition (huilket Velling aldelis fattis) saa oc disposition af Sindit til at besinde store ting oc wed leylighed dem at udrætte.

Dronningen hawer udi denne uge begynt udi nogle dage at holde publiquement taffel mit Printzen oc Princessen, oc det nogit forend Kongen oc Enkedronningen spiser tilsammenss.

D:o d:o 5 Maj 1686. Ridderschabet udi Estland schal nu udi den sist holdne landdag udi Ræwel hawe separerit sig fra LandRaadene, beskyldendis dennem offentligen for deris Stands, Privilegiers oc Fædrenelandss forrædere. Be-

melte Ridderschab hawer kastit emillem sig lood for at udgiöre trenne deputerede, hvilcke ere for nogle dage her ankomne met saadan Instruction, at de udi stilhed oc yderste respect personligen schal forklare det Kongen siælff, at Ridderschabet dersammestædess er resolverit at forsöge det alleryderste, forend de godwilligen wil underkaste sig den anstillede reduction, heller udi ringeste maade wige fra deris welherbragte oc confirmerede godss oc egendomb. Det sigis oc at for disse deputeredes mere sickerhed schyld, oc at deris personer intit ont her schulde wederfariss, de udi Estlan nu wærende Kongelige Commissarier *til at i* wærkstille denne reduction ligesom ere belagte oc saa *nær* observerede, at de ingenstædss kan undwige, forend disse deputerede kommer in salvo tilbage. Alt dette wæsen holdes her mögit secret oc hæmmelig, oc er Kongen ilde *til*fredss dermet, at den siste fra Liflænderne næsten udi lige mæning fremschichede supplication er worden iblant nogle divulgerit. Det bleff mig nu berettit, at en aff disse deputerede, wed Naffn von Pahlen, haver allerede udi particulier talit met Kongen siælff. Tiden maa udwise, hvad deliberation (om icke saa hastig udslag oc determination) derudi her tagiss.

D:o d:o 8 Maj 1686. De siste hid fra Æstland deputerede drager strax herfra igiæn; Kongen hawer schicket dem tilbage deris fra Ridderschabet metbragde bræwer met saadan anmælding, at de icke kunde antagis, efftersom de icke effter den sædwanlige manær ware aff LandRaaderne tillige met underschræffne. Hellerss schal same bræwer wærit hæl krafftige oc alwarsomme, fornemmeligen argumenterendis del af fundamentis aff, at Kongen aldælis ingen rætt hawer til at giöre nogen saadan slagss Nylighed oc reformation udi den Province Estland.

D:o d:o 26 Maj 1686. Udi Natt reyser Kongen her-

fra til Jemptland oc tager med sig den fornemste Ingenieur, de her hawer, Oberste oc Gen. QwarterMester Dallberg. Det Orlogsskib Hallan gick forleden Lördag herfra, oc förer en andæl Jærnstöcker ned til Calmar at læggis paa et Skib, som der nyligen er böyt. Gen. Lieut. Hatsfærd reyste oc til sit ny Gouvernemente med fregatten Fama. Den Hollandsche Resident tog i efftermiddag sin particuliere affschæd met Kongen, oc reyser i tilkommende Uge til Holland, oc wænter sig mod hösten her tilbage igien.

D:o d:o 5 Juni 1686. Kongen schall hawe för sin reyse befalit Raadit at deliberere om nogle wisse sager udi hans frawærelse, ower hvilke de twende ganger i denne uge wæret forsamlit, oc som mig berettit, saa schal deriblant hawe wærit dette, nemlig, om en Rigsdag udi aar schulde holdis, naar, huorlediss oc huad der schulde handliss. Det er obserwerit, at de flæste ret met contention hawer wærit mod Bent Oxenstierna, oc i særdished at en aff dennem schulde in pleno Consessu sagt, at Oxenstierna, som alting effter egit Raad hidintil bestyret, motte ocsaa sielff sware for den ulempe, som Rigit kunde wederfariss. En aff dennem effter at war kommen aff Raadit, schal hawe udi particulier discourerit met nogle, huorlediss at det icke war wel giort, at man haffde schichet de troupper aff de tyske Provincer til Ungaren, oc at Sverrig huerken effter Constitutiones heller Speciales tractater met Keyseren war pligtig til nogen folk oc mandschab, met mindre man særdelis derom paa begge sider Capitulerede, som eij schæd. Om mand endeligen haffde wildet giort nogit, kundit det schæd met penge, i det allerhoyeste femten tusinde Rigsd. aff huer Province, Pommeren oc Bremen, oc at den Keyserlige Envoyé udi Berlin oc her haffde ladit sig forstaa, at Keyseren helst wilde hawe penge, saa at man maa schæ udi alt haffde kundit accorderit det paa Tywe

tusinde Rixd., i stæden for at det nu wil koste ower en tönde guld, foruden at folkene mæsten dæl man omkomme, oc met största omkostning igien opsættiss. Item hawde der icke kundit falde saa slæt reflexion derpaa, om man haffde gifvit penge, som nu will giöris ower et hand fuld folk at fremschicke under en Kongis naffn, da, naar en tysk förste lader paa en ansænlig Corps. Skulle det oc endeligen hawe wærit met folk aff saa ringe andæl, da haffde det endda wærit til Nationens hæder oc naffn-kundighed, dersom et Svensch regimente aff Nationalfolck oc Officiers haffde wærit utschichet &c. Slutligen derpaa war denne, at dette med mære wilde en gang met tiden komme paa B. Oxenstiernas answar.

Aff de gamle raad, som siden sist holdne Rigsdag icke hawer effectiwe beklædit sit sæde, menss ligesom wærit interdicti, wore de nu her paa stædit wærende Knut oc Gustaw Kurck, Nils Brahe, Rolam, denne gang ocsaa till sagde at være met i Raadet, mens der kom inge af dennem. Gustav Oxenstierna, Bent Oxenstiernas broder, disligest oc Gustav de la Gardie, som dog hellers wirkligen oc dagligen ere met i raadet, absenteride sig ocsaa. Ben: Oxenstierna drog dereffter ud paa landit paa sin gaard, saa giör oc næsten alle de andre ower oc under betienter, intil at Kongen kommer tillbage, som mænis wist til den 16 hujus. Det er mig sagt, at de er gaaen ordres ned til Schaane, at Gyldenstiernes oc Gyldenpistols Regementer til hæst schulde holde sig færdig til mönstring sist udi denne maanet, oc at der mænis, at kongen drager strax der neder, naar han kommer fra Jemtelan, oc forend at den andre Campement schal holdis wed kongsörre den 20 Julii.

D:o d:o 9 Juni 1686. Udi gaar formiddag war regimentet aff garden tillsammens ude paa Dyregaarden, oc giorde Exercitz för Printzen, som ræd runten om regimen-

tet paa sin lille hæst, hvilken majoren leijede wed toigelen, mens ud oc ind sad udi wognen hos hendis majestét. Dronningen met Princessen, som ocsaa war ude at sæ derpaa.

Udi midlertid strax effter klocken tie wed middag kom der aff en brændevinsbrænders huuss ild lös paa nordre malmen, som udewidede sig oc met owerhaand continuerede intil i dag morgess klocken fem, henimod 50 qvarterer aff nördre malmen, derüdi ungefär 2000 huser oc aff dennem mer end 60 kostelige murede beregnit, schal wære lagt udi aske. Paa den östre siden af Bronchebergit er mesten alt borte, oc en stor dæl paa den vestre siden alt intil Dronningaden, hvor ilden bleff studsit wed et stæd kaldit den gamle Rænderbane, som er en witbegreben plats nogit serskilt fra andre waaninger; en stor quantitét korn ware, desligeste oc andre forraad af kiöd, fläsk, fisk blew opbrendt, thi der boede en haab slagtere, bryggere, bagere, brændewinssbrænnere, tappere, som udi gemæn ere her de mest formuende folck; det war endda löcke at der war ingen stark wind, haffde den wærit oc aff norden, hafde den gantsche norder malm gaait aff oc maa schæ end fare warit for widere, thi det war en forskræckelig oc siælffraadig brand, som sigis icke större udi mandss minde at hawe wærit.

D:o d:n 16 Juni 1686. Kongen er end icke hiæmkommen. Obersten aff garden Liewen, som er met hannem, schal hawe schræwit her sin hustruu til, at kongen, nu han war udi Jemptelànd, hawer sielfftredie nemlig met hannem oc en page wærit ower fieldit paa den Nordsche side for at beseæ passene oc anden leylighed.

Det mænis, at kongen paa hiæmreysen fra Jempteland, udi stæden for Upsala, hvor Dronningen haffde agtit at möde hannem, hawer tagit weyen der ower for lige met grentsen aff Norge oc gaait ned til Wermeland, hvor han

met detsame wil sæ nogle nyligenss indelte compagnier, som der staar aff det Närische oc Wermelandsche regimetne til fodss; altsaa wæntis kongen iche hiæm forend i indkommende Uge. Hans Jagt saa oc ober Secretereren aff cancelliet gick herfra udi förgaarss til kongsörra.

D:o d:o 23 Mars 1686. Kongen kom udi gaar natten til tisdag hiæm; han hawer fra Jempteland aff stedse farit lige met grentzen aff Norge ned til Wermland, hvor han mönstrede nogle compagnier aff det der staaende regimente. Udi gaar afften fra klocken 9 til 12 red han *omkring* her i staden, der den siste brand var.

D:o d:o 26 Juni 1686. Det, som war sagt, at kongen, da han nu war oppe udi Jempteland, schulde hawe wærit in ower fiældet der emod den Nordsche side, befinder *sig* icke saa. Han hawer icke en gang wærit paa fiældit, mens han war nogit stöcke paa wegen dertill, oc de förudschickede bönder gawe til kiende, at det formedelst snæ oc paastående ont wærligt icke war mueligt at passere lenger fram. . . . .
Dronningen hawer ladit schenke oc uddæle iblant dennem, som lidde skade udi siste ildebrand, sex tusinde Rigsdaler udi dansche croner.

Kongens brewer til gouverneurs oc Landsshöfdingene angaaende stendernes convocation til Rigsdagen, som den tiende förstkommende September her i Stockholm holdis skal, blewe met forleden siste paast aff cancelliet expederede oc udschickede ower alt.

D:o d:o 3 Juli 1686. Jeg refererede udi mit allerunderdanigste siste, at hendis Majestet Dronningen met Printzen oc Princessen war forleden Söndag reyst til Upsala, oc formænis at forbliwe der nogle Uger.

Torsdags afften drog kongen met enkedronningen ud

til Ulricksdall, blew der ower udi gaar, som war Maria besögelsis dag oc komme udi nat begge hid tilbage.

Enkedronningen reyser oc strax ud paa sine godss, oc bliwer der nogen tid lang.

D:o d:o 7 Juli 1686. Det er mig til all wisshed berettit, at Kongen hawer giwit General Admiral Wachtmester en mögit haard reprimande met forleden siste post, fordi hand uden ordre först haffde lagt ud met flaaden oc rangerit den uden for Carelscrona ligesom Seigelfærdig, dernest schall han met en andæl Skibe hawe gaait nogit ud udi Siöen, oc saaledis giort aff sit egit howet en parade, som for atschillige slags efftertanker oc Consequentzer schyld er hannem her mögit ilde optagit. Da det först oc for faa dage her rögtediss, at en dæl aff flaaden war udgaait, ware der de af Kongelige Raad, som icke kunde tænke, hvad beschaffenhed det kunde hawe, menss giorde sig den giæsning, at Wachtmester motte hawe hafft særdelis oc particuliere ordre for at lade komme en Esquadre Skibe her op for Stockholm, hwilket oc apparentligen paa det siste dog skær.

Hendis Majestet Dronningen er endnu i Upsala; Enkedronningen drog udi dag ud til Ulricksdall.

D:o d:o 17 Juli 1686. Nu imedlertid at Regimentet aff Garden marcherede ned til Kongsörre, hawer næsten et hundrede mand deraf deserterit oc borttrömmit; Magistraten faait ordres at lade ransage ower alt, om de nogenstædss her schulde hawe forstickit sig. En 80 mand ere oc bleffne syge under weygas oc hid tilbage bragte. De hawer ocsaa her oc der paa landit giort insolence oc owerlæst paa bonden oc den weyfarendiss; oc er icke at twiwle, at jo mere disordres oc Uleyligheder wil förlöbe, förend denne Campemente faar ende, hvilken om den icke war an-

stillet, wel icke heller skædde nu, at alle man behöwer best sin tid til auffling oc Inhöstning.

D:o d:o 4 Aug. 1686. Efter at alting wed Camperingen for Kongsörra met Escharmouchering, leyring, den wed Kiöping erobrede Skantsis intagelse, oc dislige Exercices war saa wiit affgiort, saa wilde de forleden Lögerdag til Slutning holde en træffning; dereffter schulde det ene partie retirere sig ower en pass wed Elwen, oc de andre derpaa forcere same pass. De tilstæde wærende Volontiers aff did ankomne andre officiers haffde dælit sig i fortrouppper mod hinanden, aff hvilke en Aschenbergs Sön kom anridendis mod det partie, Kongen war paa, huorfor Kongen ræd ud i mod oc satte ind paa hannem for at tage hannem til fange; och i det Kongen reyste sig op i Salen for at gribe effter hannem, saa i samme momento kom Oberste Lieut. Sparre, ocsaa en Volontaire aff hin partie, oc rænte saa hart mod Kongen, at Kongen falt aff oc under hæsten, mens kom geschwind op paa hæsten igien, ræd saa hen paa en flygell, oc met det same lige til Kongsörra. De andre blæwe dog wed at Escharmouchere nogit lidet, menss ligesom met en fureur oc forbittrelse imod hin anden, at mange ere bleffne blesserede paa underschætlige maader; det er befunden, at nogle haffde laddit deris gewær med smaa Stæne, træpinder, Knapper, tyggit papier oc dislige.

Mandagen mod afftenen kom denne tidende her i byen, at Kongen var falden, dog uden widere omstændighed; menss udi gaar tisdag mod afftenen blæff mig udi fortrolighed berettit aff en, som haffde seit particuliere bræw derfor, at Kongen hawer faait et Slag aff hæste Skoen paa hagen under lippen, disligeste at han war stött för bröstit, item faait en Contusion ower paa fodbladet aff same bæn, som han tilforn haffde schade udi, oc at han war ræt al-

tererit deraf, saa man befrögtede en feber derpaa, helst effterdi han paa nogle dage wærit stedse udi saadan stor remuement oc icke hafft sin rette Söffn; oc at der war en Expresse strax afferdiget til Dronningen i Upsala at komme til Kongen, disligeste bud effter hans Medicum her, som oc reyste herfra forleden Mandagss Natt. Enkedronningen war alt hos Kongen för, oc da dette er schæd.

D:o d:o 7 Aug. 1686. Derpa berettide Oxenstierna omstendighederne aff denne accidentze oc tildragelse saalediss. Da træffningen schulde angaa, giorde Ritmester Aschenberg som Volontaire, forladendis sig paa en god welberæden hæst, nogle gange bravoures med fortrouppen, hworudower Kongen commanderede nogle mod hannem; menss som de giörde icke saawel, som Köngen eragtede, ræd han sielff ud, schær bemelte Aschenberg passen aff, oc i det wilde gribe effter for at tage hannem fangen, kom en anden Volontaire Oberst Lieut. Sparre for at secondere Aschenberg, som derudower salwerede sig, oc Kongen wende sig mod Sparre, pousserede sin hæst oc ræd denne Sparre sampt hæst ower ende oc med jorden. Udi denne tumult falt ocsaa Kongens hæst oc Kongen under, oc bleff stött under munden paa hagen, item den lille taa brutt paa samme fod, som tilforn haffde schade udi; disligeste bleff han nogit tröckit paa bröstet. Udi begyndelsen bleff Kongen deraff nogit altererit, mens effter ladit aaren springe, remitterede det sig strax, saa det nu war uden fare, oc mænte han, at Kongen inden faa dage schulde komme hiæm well til pass.

D:o d:o 14 Aug. 1686. Hendis Majestét Dronningen er kommen igien til Upsala, huor hun met Printzen oc Princessen mænis at bliwe en lang tid. Der siges oc, at Kongen kommer der strax effter, oc för den tid han hellerss haffde agtit, som er den 25 hujus, da det Oplandsche Re-

gimente schall mönstriss. RigsMarschall Stenbock, effter has sist tisdag hiæm kom fra Kongsörre, reyste Onsdagmorgen tilig til Upsala, uden twiil for at giöre anstalt och disposition der til. Schulde Kongens opasslighed continuere nogit, da war der wel ganske slæt commoditét oc lægenhet paa Kongsörre, enten for hannem sielff, heller de mange folk, som udi saadan occasion fornödentligen motte wære der. Der er oc lidet heller intit til forraad oc subsistance, effter at de mange Krigsfolk wel hawe consumerit alting deromkring, medens de der Campetede.

D:o d:o 18 Aug. 1686. Saa wit paa det *wisseste* erfaris kand, oc sig utwortis lader sæ, saa er Kongen *restituerit*, oc om nogit manquerer, da er det ickum lidet paa fodbladit, som var stött oc senröckit. Han er endnu paa Kongsörre, oc wæntis icke til Upsal förend den 24, endog det war sagt, at han för den tid wildit wære der.

Da att hendis Majestät Dronningen först oc nogit oformodentligen reyste med Printzen oc Princessen herfra till Upsala, saa falt her wel derom atschillige raisonnements, som man dog mæstedælen kunde referere oc henföre til nogen misforstaaelse, som wæd den tid war kommen imellem begge Dronningene; Om huis beskaffenhed ickun saa differemment discoureredis, ligesom en huers passion oc inclination kunde wære, Hvorfore jeg da icke eragtede det aff nogen sönderlig belang, oc haffde hellers aller underdanigst betænkning at indistinctement referere nogit udi saadan materie. Siden oc nu for kaart bleff det mig betroit, at Rigs-Marschall Stenbock effter hans hjæmkompst nu fra Kongsörre schulde i förtrolighed sagt til en sin Confident, at hwad först mænt at ichun wærit en misforstaaelse imellem begge Dronningene allene, det lod sig nu ansæ aff en wider Extention, oc næsten til en dissension imellem Kongen

oc

oc Dronningen siælff. Er det mueligt udi saadan privat handell at faa den rette solide grund oc particularitét at wide, schal jeg invigilere derpaa met saa mögen mere flid, som jeg er persuaderit oc förud torde augurere dett, at der som det schulde hawe nogre widere svitte, oc hendis Majestét Dronningen icke schulde nyde aff sin hovfornuff-tige conduite oc æquanimitét udi alting saa mögit til gode, at dette wæsen kunde sætte sig siælff udi lauge igien, nu naar Kongen kommer til Upsala; der da endeligen maa wære derunder wiit udseende Intrigues aff arglistige oc Ildfundige mennisker, som derwed hawer à parte desseins, in genere kan jeg nu noch skönne, at det icke er, som det bör at wære.

D:o d:o 21 Aug. 1686. Kongen reyser udi morgen fra Kongsöra til Upsal; Enkedronningen, som stedse denne tid hawer wærit neder hos Kongen, kommer oc derhen strax effter. Den 29 wæntis de hid til Stockholm; Om hendis Majestét Dronningen met Printzen oc Princessen ocsaa kommer met dennem hidan, heller oc som det sigis, bliwer der for at ligge der udi Barselseng, det met mere, som deraff kan dependere, schal tiden udwise. Hellers hawer hendis Majestét ladit logementerne paa Slottit udi Upsal reparere oc aptere til sin heqvæmlighed. Hendis mæste Sager disligeste betiænter oc folk hawer hun oc ladit komme derud til sig.

D:o d:o 1 Sept. 1686. Hwad Eders Kongelige Majestét udi dets allernaadigst rescripto angaaende Hamborg haffde anbefalit mig, det altsammenss exponerede jeg fuldkommeligens udi egen audience forleden Mandagss effter-middag. Det som Kongen til Svar derpaa udtalede, war, (om man schæ et ord eller mer kunde wære anderledis, end jeg saa just kunde fatte, efftersom det er Kongens ma-

nær at icke tale rett högt), udi Substantia oc sielwe meningen, saaledis, at han hawer ingen notification hafft om disse Stridigheder oc besværinger, förend hand nu tillige fornemmer de Extremitéter, som Kongen i Danmarc hawer græbit til, oc efftersom der ere saa mange interesserede udi Hamborgs Conservation, saa wil han formode, at Kongen i Danmarc bruger saadan moderation, at deraff icke schulde entstaa widere urede oc wiitlöftighed.

Her er nu paa et par dage gaaen saa en gemæn tale, at en andel troupper schulde strax samlis tilsammenss udi Schaane, menss endnu kan det aff ingen ting heroppe affmærkis; oc jeg troer neppe, at det hawer fundamente heller faar nogen svite.

Forleden Mandag gick der et bræff ned til Gen. Admiral Wachtmester, som Oxenstierna schræff met egen hand, mens Kongens Seigell war derfore.

En rig Kiöbmand fra Hamborg, som er der Commissarius aff kongen aff Sverrig, ved Naffn Waalters, er kommen for en maanet siden her op. Det er nu paa nogle dage observerit, at han ideligen er i conference met Oxenstierna, oc det er mig sagt, at han saa hemmeligen afferdigede forleden Mandag en Expresse herfra till Hamborg, som tog sin vey paa Ystæd.

D:o d:o 4 Sept. 1686. Det er mig for vist berettit, at Gen. Gouverneur udi Bremen Horn schal met nestförige paast have notificeret herop, at han effter de Hamborgers instændige ansögning haffde schikit dennem in nogle Constabler oc Artiglerie betienter, iblant huilcke en erfaren Officier Gyldengranat ved naffn; derpaa schal de met siste post herfra have besvarit hannem, at han icke alleniste derudi haffde giort vell, mens at han endoc fremdelis schulde gaa Hamborg til haande udi alt, som han enten siælff kunde eragte heller de begiære, dog saalediss, at det schul-

de have det naffn, ligesom han uden ordres oc allene aff egen möndighed haffde giort det.

D:o d:o 8 Sept. 1686. Sist Lögerdag kom Enkedronningen inden fra sine gods her op til Ulricksdall. Kongen drog om afftenen derud, oc bleff hos hinder over til Söndags afften. Udi gaar, uden at komme först her in, reyste Enkedronningen derfra til Upsala. Der mænis, at hendis Majestét Dronningen met Printzen oc Princessen kommer met det same her in fornemmeligens for at Stænderne til Rigsdagen kan faa Printzen at sæ. Det synis nu icke, at den emillem begge Dronningene oc hellers omtalte misforstaaelse haver nogen videre svite heller extension. Hendis Majestét Dronningen, om end pa nogen tid kommer herin, drager dog igien ud til Upsala for at ligge derudi Barselseng met mere mageligbed oc commoditét aff rum oc værelser end her.

Paa fredag over morgen bliwer Rigsdagen udblaasit til at begyndis udi indkommendis uge. Det er befundit at være anslaaet oc tægnit paa milæstænerne under veyss her oc der paa landit; "I Herredags mend! reyser icke saa fortt; hvad giöres schal, er allerede giort."

D:o d:o 11 Sept. 1686. Enkedronningen kommer i afften til Ulricksdall tilbage fra Upsall, huor hun var henreyst, som sagdis for at disponere Dronningen til at komme herin, mens det mænis, at hendis Majestét met Printzen oc Princessan bliver derude, undschyldendis sig fra at reyse udi denne hendis nærværende Constitution oc leylighéd, dog schal hendis dag icke vere ude förend mot Juel. Kongen haver nominerit Hoff-Canceler Lindschöld til at være lantmarschalc paa denne Rigsdag. Obersterne oc Landofficererne ere störste dælen hidkomne, menss ingen aff Admiralerne heller Siöbetienterne fra flaaden. Fregatten Halan gick herfra mett Stöcker oc en dæl tougværk ned til

Carelscrone. Udi morgen schær tacksigelse aff Prædikestolene for Ofens erobring oc derpaa lösnis stöckerne.

D:o d:o 15 Sept. 1684. Enkedronningen, som forleden Lögerdag kom fra Upsala hiæm till Ulricksdall, haffde mod förmodning hendis Majestét Dronningen, Printzen oc Princessen met sig. Kongen drog samme afften derud, oc Söndags afften komme samtligens herin.

Mandag schickede Rigsens Stænderne huer for sig nogle deputerede til at complimentere kongen, begge Dronningene, Printzen oc Princessen, huilcket de afflagde, untagen for Dronningen, som man sagde att være nogit udisponerit aff reysen.

D:o d:o 18 Sept. 1686. Udi mit allerunderdanigste siste formeldede jeg effter en viss persons beretning, at Branden- oc Luneborg lode sig være högt angelegen at faaet Sverrig til at giort en diversion imod Eders Kongelige Majestéts forehavende met Hamborg, saa oc ved dets occasion til faveur aff först en aff Holstén. Jeg er siden vorden aff same person in genere derom confirmerit, oc jeg haver erfarit udi særdelished, at alle til denne Rigsdag opkomne Oberster haffde faait ordres at begive sig effter nogle visse oc faa dagers forlöb herfra til deris regimenter; derforuden er det mig berettit, at Feltmarschál Aschenberg haffde befalning at giöre beslag paa alle skibrummer udi Schaane oc Bleking, oc at der schulde giöris anstalt til fiortæn krigsskiberss udrustelse, oc at alt dette blev forandrit oc contramanderit ret, som siste paast vær kommen; menss det siges nu, at denne Contramande bleff udi gaar efftermiddag igienkaldit, oc at de alle paa ny igien haver faait den befalning, som först mældit.

D:o d:o 22 Sept. 1686. Det lader sig her ingenlunde ansæ, ey heller kan jeg det anderledis eragte, at den her hastige bruitt om deris anstalt til Transport, Skibernis oc

anden krigs tilrustning, kan have værit andit end deris pure Invention oc figure, uden allvorlighed, enten til dets anfang heller videre svitte; Admiraler Clerque, Sparre, Siöblad oc andere flaadens betiænte ere nu nyligen her opkomne; General Admiral Wachtmester væntis her oc huer dag; Deris æniste application nu omstunder er, at faa denne holdende Rigsdag vel oc snart til ende, udi Sönderlighed angaaende den punct aff pengemidlers udfindende til Kongens giælds betalning. Stænderne kommer flittigens tilsammens, oc giöre offte deris udskaatt oc deputerede ud til at conferere mot Kongens Raad.

D:o d:o 29 Sept. 1686. Kongen med Enkedronningen var forleden Söndag udi liig-prædiken over Grav Magnus de la gardi fra klocken fem til 10 om afftenen. Han blev hellers begravit med ingen forschæll fra de andre Kongelige Raads jordfærd.

Rigsdagen bliver i den anden Uge fuldendit, alting er derudi tilgaaet met en ugemæn Stil- oc taushed. Stenderne schal allerede have ingaait ansænlig pengchielp, mesten dæl effter lige fundamente oc anslagning som paa siste Rigsdag, nemlig en viss penge aff alle charger, tiænisten, characters civiles oc militaires, aff alle frugtbare Capitalers, Skibsparters oc Compagniers visse interesses oc vinst, aff alle Cronrænter, som til privatos ere forpantede, aff tiænistefolkes lönning, aff alle schattlagde gaarder paa landet, saa vel aff dets eyermend, som til brugshavende, aff præsteschabits oc al geistlighedenss indkomme etc. Denne bevilgning schal continuere to aarss tid udi frædlig tilstand, oc fire aar udi krigstider, oc mænis effter ungefærlig suputation at schal kunde importere aarligens Sexten tönder guld udi Specie möntt. Derforinden skal det Stæmplede papier komme udi bestandig brug. Huad til mere paalæg reformation, heller ordonnance udi videre vorder beram-

mit, saa oc met huad eigentlige vilkaar oc omstændigheder alt dette vorder forfattit, det schal vel icke *retteligen* kunde erfaris, förend Rigsdagen er overstanden, oc *dets* beslutt udi Schrifft publicerit.

D:o d:o 2 Oct. 1686. Kongen haver i denne uge mestendæl holdit sig inde i sit gemack, værendis nogit incommoderit udi sin food, aff det han haffde schaarit sig i sin taa, oc dertill var kommen nogen inflammation.

Hendis Majestét Dronningen haver siden siste hiemkompst fra Upsala end iche ladit sig sæ ude aff *sit* gemack.

D:o d:o 6 Okt. 1686. Dens application *her for tiden* synis at bestaa ickun udi at faa denne endnu continuerende Rigsdag til ende, foruden den bewilgning, som jeg tilforn aller underdanigst refererede, at Stænderne i algemæn haffde aff sig sielff udlatt oc forklarit sig til, mesten dæl paa *lige* maade oc anslagning som siste Rigsdag; saa hawer man hafft atschillige andre forslag for til pengemidlers udfindelse, ibland hvilke besönnerligen dette, at bonden oc mænige almue icke sielff motte bröggæ brændewin, mens en *Serdelis* person schulde forordnis udi huer Kirkesogn, som imod en wiss genant oc affgifft til Kongen effter Sognets Storlighed oc Mantall schulde allene hawe magt til det at brögge oc udsælge, hvilket man haffde udregnit at könde importere Kongen aarligen henmod to tönder guld udi *Sverrig oc Finland*; mens apparentligen kommer det icke til Effect, endog derpaa hart pousseris, thi Bonde-Standen hawer krafftigens remonstrerit sine Schæll in specie derimod, oc hellers udi almindelighed ingenlunde wil lade sig bewæge godwilligens at ingaa nogit, som kan drage til consequence aff en wed bliwende oc stadig imposition ower deris ordinaires oc aff gammel tid waanlige rettighed oc utlæger, hvilke, naar man alting ret wil considerere, ere nochsam saa *höyt* spænte, som det taale kan.

General Lieut. Nils Bielke, som nu nogen tid hawer wæret udi Beyerens tiæniste, faar Kongenss befalning strax at begiwe sig her hiæm, sigis at skal blifve Kongelig Raad oc Felt Marschal.

D:o d:o 13 Okt. 1686. Riksdagen er endnu icke til ende, mænis dog wist at schæ i den anden Uge. Det ene er icke för widtagit oc beslutit, förend et andit til beswæring oc uden formoding igien proponeris. Hvad som om denne Rigsdagss productionen udi gemæn talis, er mesten uden efterrettlighed oc grund; det rettiste oc mest Howidsagelig secreteris imellem deputerede aff Raadit paa Kongens side oc det secrete Udschaatt, som udi det fornemmeste confererer sig imellem allene. Det seerete Udschaatt aff Stænderne hawer Kongen sielff walt oc nominerit, som ere peculiers Creaturer, hawer sielff intit at tale, oc gouvernerer de andris, en dæll uwidenhed oc simplicitet, en dæl Stiltienhed oc taalighed, udi det som passerer oc handlis. Saa wit som paa det nermeste kan förud erfaris, da föruden det, som samptlig Stænderne alt aff begyndelien sielf haffde udladit oc forklarit sig til, nesten udi Conformitet aff siste Rigsdags beslutt, sa bliwer nu den store Siötull mærkeligenss augmenterit, i sönderlighed paa Salt oc Wiin; Accisen oc Consomtions tullen fast redoublerit; mantals pengerne, som almuen paa landet betaler for sig, hustru, barn, folk fra femton til 60 gammel, schal forhöijes fra nie til tolf mark kobber, som giör en halff Rigsdaler.

D:o d:o 10 Nov. 1686. Dette Secrete udschaatt war effter en ny methode, som icke tilförn brugelige förend i denne kongis regiæring, nominerit aff kongen sjelff aff de personer, som man hawer eragtit mest attacherede til kongens willie oc interest, oc de hawer ligesom compromitteret det, som de andre siden har mottit lade sig behage, oc

hawer pengers forskaffelse Wærit hovidsagen aff den forhandling, som med dennem er giort.

D:o d:o 13 Nov. 1686. En kongelig Raad, Grav Anders Torstenson, dödde udi forgaars; han var den mögit rige fordum felsmarschalk Torstensons Sön oc einste arwing, mens efflerlader sig nu en hustrue met ellewe barn udi storste fattigdom. Hendis Majestet Dronningen, saa oc Enkedronningen hawer hver tagit en aff hans döttre til sig. Denne post metbragte, at Feltmarschalc köningsmarcs gemall, Grav Magnus de la gardie hans daatter, er död i Wenetien barnelös; dette torde vel confirmere hannem i den resolution aldrig at komme mere *tilbage til Sverig.*

D:o d:o 17 Nov. 1686. Det er vist noch, at Rigsens samptlige Stænder ere budne til at være faddere, naar Gud hendis Majestét Dronningen en löckelig barnsbörd vill *for*læne; Mens omstændighederne ere anderledes, end Jeg udi mit siste effter beretning aller underdanigst refererede, thi hendis Majestét met sine egne til hver stand udstedde Missiver udi höijst gratieuses terminis ladit dennem der til bede; oc da hendis Majestet erfarede, at hver stand dereffter haffde forsamlit sig til at Overlegge imellem hinander, hvad i den leijlighed schulde bestillis; saa strax lod hendis Majestét dennem precisement forstaa, hendis Intention heller willie ingelunde at Wære, at de derfore *schulde* beramme nogen udgifft, Stor hellers liden, udi *hvad* slags Maade det wære motte. Ridderskabet hawer committerit denne Rigsdags landmarschal, Hoffcanceler Lindschöld. Præsterschabit Ærkebispen, Borgerschabit Justits Borgemesteren udi Stockholm, Bönderne deris paa denne Rigsdag værende talsmand, som er en bonde udi *Smaaland*, til at være tilstæde oc paa den tid fortræde deris plats; de samme ware ocsaa hver for sig oppe for at tacke hendis Majestet for saadan dennem beviste hæder oc Naade, oc önskede

hendis Majestet löcke til god förlösning. Hendis Majestet admitterede dennem hver för sig til Particuliere audience udi hendis daglig gemacke, oc personligens swarede dennem Naadefuld. Copie aff hendis Majesstets Inbemelte oc til dem alle lige lydende Mission, huis Concept udi Tyska hendis Majestet sjelff schal hawe projecteret oc opsatt, fremsender jeg her hos allerunderdanigst.

D:o d:o 24 Nov. 1686. Ibland underschædlige andre Almenne beswær oc klagepunkter, som samptlige Almuen wed denne Rigsdag hawer ladit foredrage, saa hawer de i særdelished anholdit, efftersom det gamle Svensche spraag falder næsten svår oc mörkt helst for dennem, som icke hawer slagit sig til boglige konster at da lougboken motte owersettis oc tröckis paa det nu for tiden brugelige Svensche spraag, paa det den dis bedre aff alle forstaais kunde oc at tilfelde en hver betagis effter egen godtockende lougen at vrænge; Hvilket kongen hawer samtöckt oc belaawit forderligst at skal i værkstillis, en doc for sjelwe nödvendigheden schyld, oc efterdi mögit finnis udi den hidintil beschreffne Svensche loug, som en dæls er kommen aff brug, dæls oc igennem forordninger, forklaringer, Rigsdags beslutter sampt anden landets Wedtagne sædwane oc praxin er forendrit.

D:o d:o 27 Nov. 1686. Den 23 nestaffvigte Novembr. gick der en almindelig befalning ud til LandsHöffdingene ower alt landit at publiceris, at ingen, hvilken heller aff hvad stand han vare maa, schal i Sverrig heller Finland driste sig nogen frii skyts eller giæstning hos bonden at tage, met mindre han kongens egit expresse pass derpaa fremwiser, schullendis den, som derimod giör, wære forfalden til et hundrede daler Sölver M., hvilke Cronens befalningman heller Lænsman i Herredit strax schal have magt at exeqvere, om hos den reijsende saa mögit udi för-

rad findis, hvis icke saa schal den same under stærk vagt aff almuen sjelff saalenge anholdis, intil han for bemelte böter enten nöijagtig borgen stiller, dem inden Sex uger at betale, heller oc disförinden rigtig betaler; hvilke penger ibland de fattigste aff almuen, som boer nermest wed landweijen oc största besvær aff skyts oc giæstning hafft, skal uddælis, oc paa det, at den, som bröslig befindis, maa paa færske giærningen bliwe greben, saa schal befalnings-lænsfjærdingsmanden heller Skytsskafferen, naar de aff nogen bonde herudinden anmodis, strax Wære schyldig at reijse met 4 heller 6 bönder til nermeste *skiffte*, oc der opholde oc hindre reijsen for den bröslige, *intil* han, *som* ovenbemelt, pligtet haver, oc hvilke aff disse, som forsömmer at giöre bonden herudi bistand, skal være forfalden til 50 daler Sölwer M. böter förste gang, anden gang dubbelt, tredje gang være sin tjæniste forlustig oc endda der foruden udlegge tredubbelt böter.

D:o d:o 4 Dec. 1686. Med Gen. Lieut. Mortagni er ingen haab, wærendis en alderstigen Mand oc aff en stærk rörelse oc Slaug paa den ene side betagen, som kom deraff, at hannem war giort löffte at schulde nyde sin aarlige gage udi revenuen aff ett wist gods udi Schaane, som laa hannem beqwemt, oc maa schæ kundet bringe hannem nogit mere in; mens kommendis for nogen tid herop, motte han uforhaabentlig erfare, at det wed en Secreterers intrigue war hannem frawendit oc til en anden assignerit, hvilket han tog saa högt til hiærte, at han fick et Slaug oc rörelse deraff. Hans slette oc fast nödtörfftige wilkaar hawer obligerit hannem at anmode Kongen om nogen hiælp til at opholde sig hermet udi denne hans Swaghed oc tilfelde, oc lod Kongen giwe hannem tre hundrede Rdaler. Hendis Majestæt Dronningen schickede oc schænkede hannem for nogle dage Et tusinde Rdaler.

D:o d:o 15 Dec. 1686. Dronningens löckelig forlösning er man nu hver stund formodendis. Hendis dag mænis at wære ude den 20 hujus. Kongen hafwer i dets hensæende, oc at alting schal wed den tid wel wære owerstandit, satt sig fore at reyse strax effter Nyt aar til Kongsörre, oc divertere sig paa nogle uger met Ulwe oc biörnejagt. Der oc met detsame den inkommende aarss nye Stat oc Reglemente warder forfattit.

Hertugen af Hanover hawer effter hindis Majestéts Dronningens begiær schickit sin fornemmiste Medicum naffnlig Pradisius herop, som ankom for nogle dage, oc reyser igien bort, naar Dronningen er kommen aff Barselseng.

D:o d:o 18 Dec. 1686. Udi gaar freedagsmorgen klocken halffgaaen Syff bleff hendis Majestét Dronningen löckeligen oc mögit well forlöst met en Printz, huilcken klocken tie dereffter bleff for hendis Majestets Sæng christnet oc kaldit Carel Gustaw. De publiques daabens Ceremonier schal schæ ower morgon Mandags efftermiddag. Samptlige Stændernis, som til faddere ere budne, deris herwerende fuldmegtige ere derom bleffne tilsagde. Hendis Majestét er effter den leglighed wed god Störke, oc den prædiken, som frædagen pleger ordinairement at giöres oppe udi hendis Majestets Rumm, lod hendis Majestét holde i gaar effter förlösningen inde för sig udi sit gemach aff en udi Upsala Theologiæ Professore, huilken tillige met en anden Eloquentiæ Profess. hendis Majestét sielff oc aff egen mouvemente hawer udwalt til at wære den ælste Printz Carels Informateurs; de holdis for welgrundede oc skickelige mend.

D:o d:o 25 Dec. 1686. Kongen hawer udi lugt Missive schrævit for nogle dage de samptlige Kongelige Raad til, at hand met særdeles misnöje hawer fornummit, huorledis en oc anden tilbagesætter den hæder oc respect, huilken dennem som Kongelig Raad aff urminis tider tillagt

wærit, særdelis met den wanlige æretitel af Excellence, oc saasom han ingenlunde wil taale, at hans for tiden wærende heller hereffter antagende Kongelige Raad schal betagis heller minskis nogen dæl aff den formon, hæder oc æretitel, som Embetet tilforn under naffn aff Rigsens Raad tillommit; Saa wil han hawe dennem paamindit, at de icke wed nogen tilfelde enten udi publiques eller privates Sammenkomster tilstæder slig forkleining oc minschende aff deris tilbörlige hæder oc æretitel; oc om en heller anden aff motwillighed heller inbildende staalthet sig derudi icke retter, da at giwe Kongen strax saadant tilkiende, som slig formastenhed effter dets beskaffenhed wedbörligens will lade straffe etc. Anledningen oc tilfeldit til bemelte paamindelser oc bræff schal iblant andre Rigstygmester Græv Peter Sparre i særdelished hawe foraarsagit, i det han schal wære observeret at icke hawe wildit gifwe Kongelige Raad LilieCrone titel aff Excellence.

D:o d:o 1 Jan. 1687. Regimentet aff Garden stillet udi tvende bataillons, den ene indenpaa Slotsgaarden, de andre trende uden for slottit gave i dag morges klocken fem tolff saluer oc feliciterede dermet kongen, begge Dronningerne, begge Printzerne oc Princessen til et gott nytt aar. Siden faa dager oc ret udi hast haver dett satt sig til en extraordinaire skarp winter, dog er der end icke mögit snæ. Kongen reijser om en Otte dage til Kongsörre, hvor hand vel paa en tre Ugers tid vil forlöste sig met Björnejagt. Maaske mönstrer han met detsame to heller tre nermest liggende Compagnier af det Westmanlansche Regimente; hellers er der ingen apparence til, at han udi winter schulde giöre nogen særdelis oc widere Reijse om i landit.

D:o d:o 12 Jan. 1687. Met Dronningens svaghed er wel ingen fare, mens saa befinder hendis Majestet sig dog end nogit ilde udi den ene side oc Haaffte, saa hun icke vell

kand wære oppe aff Sængen.' Det er observerit, at kongen ret besonderligen paa en kort haver begynt at Caressere Feltmaréchal Aschenberg; kongen gaff hannem til nytaars gawe et guldbeger paa tusinde ducater; Hans sön fast den yngste Lieutenant under garden bleff for nogle dager Capitain der under udi en afdödde Capitains stæd; Hvilket dog kongen saa extra ordinem icke ret gierne pleijer at giöre.

D:o d:o 15 Jan. 1687. Prætexten aff denne Reijse, som kongen nu först giör til kongsörre, er at wil jage op en biörn af en prodigieuse Störelse, som bönderne schalt have giort anvisning paa; mens det sigis, at wære fornemmeligen derfore, at kongen disbedre oc allene udi mageligbed kan entretenere sig met Aschenberg, som han bewiiser en særdelis oc extraordinaire Naade ad invidiam usque; Disligeste oc for at uformærkeligen giöre nogle nye Kongelige Raad, heriblant presumeris Gen. Lieut. Nils Bjelke, Gen. Lieut. oc Gouverneur i Riga Hatsferd, oc HoffCanceler Lindschöld. Der ere de, som troer, at Nils Bjelke aldelis icke tager derimod, mens at hand skal söge effter met det snariste oc inden en maanets tid at reijse ud igien, foregiwende, at han hos Keijseren hawer engagerit sig for denne anstundende Campagne.

D:o d:o 19 Jan. 1681. Forleden Mandags morgen tilig bleff regimentit aff garden stillit paa Rendebanen, Kongen oc Aschenberg kommer derud oc blef det for Soldaterne lydeligen udraabit, förend nogen uiste deraff, at hvilken som helst vilde traade fram oc met sandhed sige, at hans Officier icke haver rigtigen oc udi rette time betalt hannem hans Maanetspenge, den schulde faa tie Rigsdalers foræring oc sit gode affschæd fra regimentit, om han den begiærede; mens der lod sig ingen met klagemaal höre.

D:o d:o 26 Jan. 1687. Som Enkedronningen reijste for-

leden lögerdag ud til sit huus Swartsiöe *kaldit* fire Miler herfra, oc wærit der en Natt, saa Söndags morgen *brænte* same huus oc Slaatt, en aff de ælste bygninger i *Sverig* gantsche aff, untagen nogle smaa træhuuser ved Wandit, som blewe igienstaaende. Det var tæckit *met bly*, hvilket da det strax begönte at smæltis oc dryppe, forhindrede folkit at komme ind heller ud, saa at lidit heller intit aff mobilierne er salverit, hværken de, som tilforn wære der, heller de, som Enkedronningen nu förde udi temmelig qvantitét ud met sig udi agt, som det sigis, at *vildit* hereffter mæst hafft sin residence der.

D:o d:o 29 Jan. 1687. Kongen sampt Enkedronningen kom forleden Onsdags afften hjem; iblant dennem, som udi mit Allerunderdanigste siste formeldedis at være nu giort til Kongelige Raad, er oksaa Gen. Lieut. oc Gouverneur udi Riga Hatsferd, som fremdelis bliwer i Riga met ny titul aff Gen. Gouverneur. Disligeste er oc Nils Bjelke, endog mögit sögt at drage sig derfra, oc fornemmeligen at motte först forlaavis at være end paa et aars tid ude. Kongen skal hawe udi forgaars ladit hannem absoluté sige ingenlunde at vil giwe hannem tilladelse dertil, mens at accommodere hannem her saaledis, som han sjelff begiærer. Han vil icke giærne være her med Hoffit, hvorfore man haffver destinerit hannem til Gen. Gouverneur udi Estland, mens med ret god villje vill han icke derhen; thi mænis det, at han bliver endeligen Gen. Gouverneur udi Bræmen udi Henrik Horns stæd, som formedelst höij alderdom oc affeldighed schulde helst vilde nöijes met sin æretitul oc underholdsmidler uden widere Ombud oc tjæniste. Dersom Bjelke tager det an, da blifver det met en Condition sine qua non, att Welling, som der er OberCommendant oc derforuden met i regiæringen, maa derifra, thi Bjelke forlengst manifesterit sig incompatibel met Wellings wæsen oc habitude.

Sperling blifver ved Gouvernementit udi Narva, Lichton schal være President udi HofRetten udi finland, Staalarm bliffver President udi Jönköpings Hoffræt; Lindschöld beholder tillige met Kongelig Raads embede sin förige Hoff Cancelers tjæniste. Om det maa schæ kunde meritere reflexion, derfor jeg icke Wil lade Umeldit, att alle disse, som nu denne gang ere giorte til Kongelige Raad, haver altid hafft en particulier disposition oc genægenhed for francrige, udi særdelished Nils Bjelke oc Lindschöld.

D:o d:o 16 Febr. 1687. Kongen war met Enkedronningen forleden Söndag udi liigprædiken over kongelige Raad Ærensteen. Met hendis Majestét Dronningen haver det siden hendis forlösning icke Wærit ret aldelis vel, oc fast mere holdit Wed sengen end værit oppe; det tilfelde aff Printzens död oc svårmodighed over det oc andit kan hawe giort dertil; Mens nu for et par dage befant hendis Majestét sig ret upasselig, dog skal det igien have satt sig nogit, oc formodis at være uden Conseqvense. Kongen haffde hellers agtit at reyst udi denne uge til Kongsörre, Mens det er forandrit oc effter apparence schær det eij heller, saalenge hendis Majestét icke er tilfulde restituerit. Et löst huus met nogit underliggende gods strax her ved Stockholm, kaldit Carelsberg, som Grav Magnus de la Gardie tilförn haffde eijet oc han til dömt for giæld at afstaa til Rigsmarschal Græv Johan Sténboch, hawer hendis Majestét Dronningen sig til hanlit aff bemelte Sténboch for 32 tusende Rdaler, til at vilde der mest passere sommertiden met, saa vit nogen lyst oc forlættelse.

D:o d:o 19 Febr. 1687. Her er nu gjort en almindelige resolution, at alle Gouvernements, som Administreris aff Kongelige Raad, skal Wære oc kaldis generalGouvernements. Dette uvagtit, undrager Nils Bjelke sig for at wære gouverneur udi Revel, efftersom der ingen sönderlig

milice er at commændere. Han reijser oc snart ud til Tyschland igien, for at tage sin Affschæd fra Keijseren oc Curförsten aff Beijeren, dog hawer han forloff at göre denne anstaaende Campagne derude med, sa frempt han icke skulde met dis bedre manér kunde degagere sig derifra.

D:o d:o 23 Febr. 1687. Forleden Söndag war Kongen met Enkedronningen udi Tyske kirken, hvor der bleff en Jöde döbt. Udi gaar Morges tiisdag reijste Kongen til Kongsörre for at Jage nogle biörner, som man haffver faait Slaug paa; denne Reijse var Uformodentlig oc apparentligen hawer en liden Snæ, som kom sist *Söndag, givit* tilfelde der til. Han kommer igien tilkommende Mandag. Met hendis Majestét Dronningens tilstand er det saa fra oc til, holder dog endnu mæst ved Sængen. Den Medicus fra Luneborg haffde agtigt at reijst denne uge her fra, Mens saa haffver maat forandrit det igien paa en Otte dage endnu.

Bent Oxenstjerna er bleffven forordnit at være Cancellarius Academiæ udi Upsala i Grav Magni de la gardie stæd; han reijste udi gaar der hen, for at der presentere sig udi den qvalitét.

D:o d:o 2 Mars 1687. Kongen kom udi forgaars Mandag hjæm fra Kongsörre, hvor han haffde Jagit op trende Björner. Nu at Oxenstjerna var udi Upsall for at antræde det Ombud aff Academiets Canceler, oc logerede paa Slottit; saa er der aff hans folks Uagtsamhed kommit ild lös udi stalden, som aff træ böijt oc nogit bag slottit beliggende, oc tog saa hastig overhand, at baade Stalden samt Oxenstjernes Syff methawende hæster oc reijsetöig, saa oc en stallkarl ere gantsche bleffne opbrænte forleden frædags Natt.

D:o

D:o d:o 5 Mars 1687. Udi gaar war den förste gang, at hendis Majestet Dronningen siden den langwarige Jndisposition Wærit oppe udi klæderne; Oc effter at hendis Majestét haffde hört prædiken ower hos Enkedronningen oc kommit derifra igien in udi sine egne appartements, hvor jeg mig presenterede at give Eders Kongelige Majestet Notificationsskrifvelse ower, saa kom Hendis Majestét ud oc sjelff annammede det aff mig met en ret besönderlige glæde oc föleligbed over saa gode tidinger om det gansche kongelige huuses, oc i særdelished Eders Majestets egen höije persons tilstand, som hendis Majestet ret particulairement oc flittigens spörgede effter, sigendis at Wildit forlengst schrewit Eders Majestét til, om kraffterne haffde det tilladit. Jeg kunde icke andit observere, end det Jo haffde en ret god udvisning udi alt til en fulkommen reconvalescence met snareste, dog saae hendis Majestét nogit blæg affalden oc Matt ud, som vel icke anderledis end kan Wære. Det tilfald udi bænit schal icke heller Wære aldelis borte endnu. Den Medicus fra Hanower bliwer effter Dronningens begiæring endnu her nogle dager oc intil udi indkommendis uge.

D:o d:o 16 Mars 1687. Dronningen befinder sig atter Upasselig oc derfor er den Medicus aff Hanower befalit att bliwe her nogen tid endnu, endog han alt haffde tagit affsked oc stod ferdig at reijse. Hendis Majestet lod mig ved min Hustrue, som var der oppe udi gaar, befalde Eders kongelige Majestet udi min Allerunderdanigste relation at formælde, at hendis Upasselighed haver Wærit aarsage, at icke have allerede Eders Kongelige Majestéts Skrivelse beswarit, oc at det icke schal efterladis, saasnart hendis tilstand oc hælsen det wil tillade. Hendis Majestét er saavit oppe aff Sængen, dog Uklæd, udi sit gemach, lader sig oc nu igien væl ansæ, Mens for træ dage schal det have Wæ-

rit hæll slætt oc skröbeligt. Hendis Majestet lader aff hendis egen liberalitét oc bekostning reijse ud nogle aar en sin HoffJunker, som sielff ingen midler hawer, Baneér ved Naffn; hvilken nu met det same schal först gaa til Engeland for at Condolere Printz Jorgen ower hans börns död.

D:o d:o 19 Mars 1687. Salig RigsDrotsen Grav Magni de la gardi förstinde, börn oc ArWinger hawer med offentlige Afficher ladit proclamere Cessionem bonorum efter hannem. Feltmarchal Königsmarc hawer faait en importánte gravation paa sig; udi krafft deraf ere hans Eijendoms gods udi Schaane beliggende oc ower 80 tusinde Rixdaler æstimerede under Cronen reducerede oc allerede Udlagte oc indelte til milicen der neder. Hans Gouvernement udi Pommern er Nils Bjelke anbudet, Mens udi Consideration aff Konigsmarc hawer han ingenlunde Wildet tage derimod. Hellers er det Wist, at bemälte Königsmark intit hellere desidererer, end de vilde tage hannem gouvernementit ifra, Oc det er kiændeligt nock, at han saa got som ingen fundamente eller stat hawer giort paa alt det gods oc eijendomb, han udi Sverrig hawer; det er oc ingenledis troligt, at han gifver sig herind igien heller udi deris tjæniste nogen tid mere.

D:o d:o 23 Mars 1687. Hendis Majestét Dronningen holder sig nu mest oppe aff sængen, oc det lader sig met hendis disposition ansæ til forbedring dag fra dag; derfor oc begiwer den Doctor Pradisius aff Hanover sig herfra i morgen paa Reijsen hjæm, tagendis sin Weij först paa Kiöbenhaffn oc siden igiennem Danmarc til lands.

D:o d:o. 26 Mars 1687. Allerunderdanigst refererede jeg udi mit siste, at det haffde begynt paa nogle dage at lade sig bedre ansæ met Dronningens svaghed; Men nu siden forgaars haver hendis Majestét atter igien befundit sig hæl upasselig oc ligesom met access aff feber; skulde det

icke snart forandre sig, da kommer Well kongen oc Enkedronningen för hiæm, end haffde hellers agtet. Jeg kunde forstaa pa Doctor Pradisius aff Hanover, forend han reijste herfra, at han om Dronningens reconvalescence til stadighed icke haffde ret sönderlig god tanke, forend det kom nogit ud paa Sommeren, at de tunge humores kunde ved legemets bewægelse oc Exercice dissiperis, Oc fornemmeligen, at sindit ved nogen forandring oc belöstigelse kunde forlættis; derfore haffde hendis Majestét Wildit for sine egne penger kiöbt en nest foruden for liggende plats oc Commoditét, Carelsberg kaldit, det jeg for nogen tid allerunderdanigst berettede; Mens endog kiöbit Nemlig 32 tusinde Rigsdaler alt war sluttit, oc Sködit derpaa aff Eijermanden Grav Johan Sténbock samt til Witterlighed aff FeltMarechall Christen Horn oc Niels Bjelke underskrævit; saa er det nu igien forandret oc bliwer intit aff, aff hvad eijgentlige aarsage kan icke Widis. Det sigis, at Kongen vill kiöbe aff Enkedronningen et hendis huus Jacobsdall oc giwe det Dronningen.

Från I. D. Grüner til regeringen i Danmark *).

Stockholm d. 23 April 1687. Hög Edle oc Welbaarne H:r EstatsRaad. Kongl. Raads Niels Bjelche er i forgaers bleffven General Góuverneur udi Pomern udi feltMarschal Königsmarchs sted, oc menes i tilkommende Uge reise herfra til at tage afsked hos Churförsten af Beijern. Paa slottet i dag sagdes af mange, at HoffMarschal Bengt Rosenhane mentes igien at bliffve General Guverneur udi Estland i Niels Bjelches sted.

*) Under en Stockfleths sjukdom sköttes brefvexlingen af I. D. Grüner; men upplysning saknas, hvem det Etatsraad var, till hvilken brefven äro adresserade.

Fra Moschou ventes hijd en afskikede, som derfra e allerede for en Maaned siden afreist.

H:r Envoijens Svaghed anbelangende, da haaber mand, at febern nu bestandig vil forlade hannem; men den store Mathed udi alle lemmerne holder hannem endnu daglig ved sengen.

D:o d:o 30 April 1687. Her tvifles nu om, at Kongens Reise til Kongsöre, som saa offte har værit berammet gaar for sig, efftersom hans Majestet har i gaar Natt verit et par mijl her fra staden paa et gods, som tilkommer RijksMarschal Graf Stenboch, oc der diverterit sig med Aareleeg, hvor der menes hans Majestet igien wil bend i tilkommendes Uge, oc giöre sig samme divertissemente.

D:o d:o 11 Maj 1687. Kongl. Raad oc Gen. Gouverneur udi Pomern Niels Bjelche er forleden Mandag bleffven General saa vel offver Cavalleriet som Infanteriet her, tog i gaar afsked med hans Majestet oc reiser herfra i Afften eller Morgen bittig

Christian Stockfleth till konungen af Danmark.

Stockholm d. 22 Juni 1687. Kongen haffde udi foraarit we berammit at vildit nu udi sommer giort en reise ned i landit först at besæ flaaden, oc dereffter holde en campement udi Skaane met de der oc næst staaende regimenter; men det er blewen forandrit och schær intet deraff udi dette aar, Eragteligens iblant andit derfor at icke besværgis met de mange klagemaal, som wisseligens nu wildit bemöde hannem allewegne derneder i Schaane, thi Felltmarschal Aschenberg oc en herfra cammerit for nogen tid deputerit tillige met andre derpaa orten dennem adjungerit ere nu udi commission begræbne til at undersöge oc ransage, hvor vit en dæll forslager kan lade sig giöre oc udi Effect stillis. hvilke en person, tilforn Pülman nu Adlerstén kaldit, haffver udi lang tid practiserit paa. Denne commissions m-

strux sigis at være aff en large oc rum extension, oc holdis gantsche secret. Hellers ere de generalia capita aff sjelfve wærkit nesten disse.

1:o at ransage, hvad som haver wærit donations, publiqves, item tilförn geistligt oc clostergods. 2. Om under Sætegaarders frihed hawer wærit lagt andre gaarder, hvorwed kongens rettighed udi skat, contrib. oc anden underholl kan haffve værit forkaartit. 3. Om cronen haver faait fyldist oc rætt for gods, som nogen haffver mageskifftit sig til. 4. Den sjætte oc tiende pengis erleggelse aff alt forhandlit gods. 5. Pantegodseniss liqvidation, om de höyere renter oc indkommer haver kastit aff sig, end forschrifftningen tilholder, om skovgene oc andet dets tilligende er i den stand oc hæffd, som da pantemanden det tilltraadde. 6. Jura patnenatus (patronatus?), som kongen vil löse til sig. Om tienderne oc anden kirkens inkomme har importerit ower de udlagte kiöbpengers ordinaire rænte, oc om kirkerne ere oc altid hawer wærit wedligeholdne. 7. Om den nys giorde rytter indelning udi Schaane er ligelig oc ræt, oc den ene rustholdere icke hawer mere eller mindre jord oc commoditét end den anden, paa det rustningen uden forandring oc klagemaall altid kan bliwe standig etc. Hellers er iblant andit herwed oc denne udsæende, at om saa mögit gods udi Schaane kan igien komme under cronen; saa schal ocsaa det regimente ryttere, som nu er forlagt paa bönderne udi Hallan oc Bahuuslæn, blive standigt udi Schaane, disligeste officererne deraff nyde der deris indelning oc lönnings gaarder; oc siden schal et regimente draguner staa udi Hallan oc Bahuuslæn.

D:o d:o 25 Juni 1687. S. Grav Magni de la Gardie stærbhuus hawer cederet bonis; kongen fordrer der 374,185 D. Sölffmönt, foruten hvad endnu uliquiderit er oc aff stændernis commissions Domb herflyter; oc derfor disputerer

kongen alle andre particuliers creditorer preferentzen, thi den ganske effterlodenschab stræcker sig icke tiende dæl ner til den rette giælds betalning; disligeste vil kongen at alle kiöb, handell, contract, som siden Rigsdagen anno 1680 aff Grav Magnus giort, schal ware krafftislös oc om intit, oc altsaa kommer Feltmarschal Königsmarc til at miste twende gods udi Schaane oc et udi Lifland, som han i betalning for rede penge mottit antage aff Grav Magno anno 1681. Paa slig maade hawer Königsmarc ingen eijendomb oc gods mere i Sverrig, oc for den sampt flere aarsager mænis det, at saa vel aldrig mere kommer her i landit igien.

D:o d:o 29 Juni 1687. Udi Jempte, Ångermanland oc den stræghen hawer folkene oc hafft i aar en jammerlig föde aff bark, aff trær, halm oc deslige elendige kaast. Her omkring oc paa de andre stæder i landit hawer kornit icke hellers varit til overs, oc det same uden krafft oc godhed, thi det i forleden aar kom fast paa alle stæder ilde udi huus. Dette aars gröde lader sig paa jorden end vel anse — — — — Nu strax om nogle dager faar alle collegia paa en maanets tid vacance, da en hver betjente hawer forlaaf att reijse ud paa landit.

D:o d:o 2 Juli 1687. Udi denne uge haver kongen wærit engang udi Raadit over Justitz-sager, heller icke uden stedse i sit gemack oc fast ingen anden hos hannem om dagen end Reduct- oc liqvidations-betjænterne, hvilke, som de approprierer alle ting til deris desseins oc hwer dag met nye forslag oc uformodentlige angreb graverer particulieres persóner, som sig da ingen anden Raad viide, end med klage at soge oc flye til Kongen, hvorimod disse kommer in met sine forklaringer oc extensioner til deris giærnings maintenue, hvorudi de sielden feijler; alt saa distraheris kongen mögit met dette wæsen, oc et derudi omstunder den

meste application, man fornemmer; den ene at tage, den anden at miste och klage, som wel icke udi den ævighed, som begribis kan, faar nogen ende. Tvende infödde mænd haver farre (fore?) at inrette aff den uld, som falder i riget oc dets provintzer, Pommeren, Liif-Gotland etz: klædis manufacture til att klæde den gantsche Svensche milice. De haver faait et par klædemager geseller her op til sig, oc allerede anvist kongen en pröve aff her giorde klæde, som de schadislös kan oc vil sælge for sexten mark kaapper alnen, det er fire danske slette mark til specie beregnit. Dette klæde sigis at være i alle maader saa gott, som det, der gemænligen her betalis met 24 mark kaapper heller en specie Rixdaler. Oc gemænt klæde er hellers her for vel saa god priis, som i Danmarc, formedelst den store handell de Engelske haver her met klædis indförsell imod jerns exportering. Kongen er mögit disponerit til at befordre dette værk; om det faar mere fremgang end mögit andit her, som vel met chaleur begynt, mens siden igien hastigen falden, vill tiden vise.

Disse inmælte Schaatsche gesæller ville oc mæne oc gifve ved haanden, at Uldin, som her i Riget oc provintzerne falder, schulde ved en særdelis maade at hanle faarene, dennem föde, wande, klippe oc dislige metfart kunde mögit komme til at forbedris baade udi mængden oc godheden; item at faarene sielff kunde til större mængde oc profit underholdis etc.

Koppar-wærkit tager mærkeligen aff, oc er mögit nu paa nogen tid effter hin anden indfalden til stor affbræck, disligeste forhindring, det de dog holder hemmelig, det meste de kan. Deris ringe sölwerberg geraadne oc fast aldelis i affgang, oc sigis forvist, att dett udi aar icke nær schall kunde drage omkaastningarne.

D:o d:o 6 Juli 1687. Skær det iche, oc hellers ingen anden forhindring kommer imellem, da drager kongen fra Östergötland lige om til Dalarne, der han met detsamme vel mönstrer Dalekarle regimentit, som han gemænligen icke pleijer att giöre uden om winteren. Mens den rette oc særdelis aarsage dertil nu er, at tage udi öijesyn det store fald, som udi kopparbergit nu atter nyligens haver tildragit sig. Jeg meldede vell udi siste allerunderdanigste relation, at det paa underschædlige stæder oc tid var udi dette aar mögit i indfalden etc. Mens da viste jeg icke aff det, som nu forst for en fem dager er kommen tiding oc expresse relation om til kongen sjelff, *nemlig at der* nu nyligen er schæd saa mægtigt oc stort fald, som man icke nogen tid for kan mindis, hvilket hawer kastit igien oc tilstaapit fast alle giengerne oc adkomster indudi gruwene, untagen et stæd allene; och at de particuliers intressenter aldrig kan være mægtige til aff egne midler att rætte det op igien, det eij heller udi mange aar staar til att gjöre, met mindre kongen vil forskyde dertil nogle tönder *guld*, oc at nogle regimenter soldater maa tillige arbeijde derved. Det sigis oc, at wankonsten oc det stæd er ruinerit. Den rette beschaffenhed oc particularitéts deguiseris, saa end intit nermere kan erfaris end in genere, oc saa vit *inbemelt.* Dette bleff mig til visse sagt, at twende kongelige Raad kommendis udi förgaars afften ned fra kongen, *skuldit* en privé imellem sine venner have discurerit, *hvorledis* kongen haffde værit ret tungsindit oc ilde til mode over den tidende fra kopperbergit; oc at dennem icke var rette omstendighed communiccrit, hvorledis udi alting tilgangit, mens vel kundit forstaae, at skaden holtedis saa got som for irreparabel. Naar kongen kommer fra Dalarne da paa hjæmweijen mönstrer han udi Upsala et par compagnier aff Adelsfanen. Maasche faar hendis Majestét Dronningen

da leijlighed til at forlöste sig met et par dags reijse derhen, oc fölge kongen derfra hiæm, heller bliffver hendis Majestét imidlertid stedse hiæmme. Enkedronningen synis at icke schal være lenge fra kongen, thi hun om nogle dager reijser ocsaa ned til Ostergötland udi ærinde at giöre provision aff sundhed oc bruge wand aff en kilde heller brunn, som temmelig er Naffnkundig oc kaldis Medewi bruun, liggendis udi Östergothland ickun en mill heller nogit fra det stæd, hvor kongen vil campere. Untagen de faa Hoffbetjænter, som ordinairement metfolger, saa hawer kongen ingen met sig eij heller nogen aff generals personerne, uden allene Gen.-Major Wachtmester. Dersom reijsen gaar for sig saaledis som inbemelt, saa skall det löbe hen imod den 6 Augusti, förend kongen kommer hjæm igien.

D:o d:o 9 Juli 1687. BergsCollegium her haver nogle ganger værit sammens at deliberere, om hvad best kan staa til at giöre ved denne slette tilstand, som koppeværkit nu omstunder er kommen udi. Det sigis, at kongen allerede oc för sin reijse haver for det förste anordnit Dalekarle Regimentit, oc som ligger udi samme Provints at schal arbeyde derpaa. Man mæner vell, at end et Regemente mær kommer til at employeris der ved. End kan man icke eygentligen erfare videre omstændighed oc particularia aff dette fald, end hvis jeg udi mit Allerunderdanigste siste refererede; dend gemæne her taler udi disse terminis, at ganske kopperbergit er indfalden, menss det rettiste schall nesten være, at træ deler oc det beste aff tilkompsten oc malmen er indfalden, oc paa det stæd, hvor vankonster var anlagt. Der er ingen folk kommen til schade, thi arbeyderne udi gruverne formerkendis dagen for oc om natten en usædvanlig Ras oc ustyr allevegne neder i bergit, hvilket de gemenligen holde for en varning viss tægn aff forestaaende fald heller anden ulöcksam begivelse,

retirerede sig alle op aff bergit, oc vilde icke neder igien dagen effter, oc da just i det same schædde faldit. *Kongen* haver ladit almindeligen forbyde spunnit, karvit *heller* breva tobak effter denne dag inden Sverige oc underliggende lande at införis oc bestillis, under same tobacks confiscation; oc derhos 20 öress silvermönts (30 skill. Dansk) böter for hver skaalpund, om summen er over femtio skaalpund, aff hvilke böter kongen to fjærdedeler forbeholdis, oc staden heller Hospitalit paa landit en fjærdedæl, oc beslageren bekommer en fjærdedæll. Derimod tilladis hver oc en aff undersaatterne imod paalagte *toldss erleggelse* at indforskrive oc inkomme lade Tobacks blader, *til att her* spinnis oc oparbeydis, allenest att de, som noget tobacksspinnerie vilde oprette, schulde sig först udi Commercie-Collegio angive, oc dess forlaaf oc tilstand dertil endfange oc bekomme.

D:o d:o 13 Juli 1687. Jeg haver tilförn allerunderdanigst nogit formældit om den trang oc hungersnöd udi finland. Det bleff mig derforuden udi gaar aff en troværdig mand berettit, at bonden oc almugen der samestæds udi haabetall gaar fra gaard oc eyendomb, formedelst de nu omstunder store paalegger oc contributions oc i sönderlighed for den haardhed oc extorsioner aff betjænter, Officiers oc andre, som der haver at raade og giöre. Oc naar dette aars bevilgning effter siste Rigsdags beslutt bliver tillige met de ordinaires udlager affpressit *oc* udtagen, at da kongen kommer til for de andre aar at formiddle dennem, om icke ganske effterlade dett met mindre den halve deel aff landit maa inden kort tid ruineris oc ligge öde. Han sagde, at fra et stæd der kaldit Abolen (Åbo län?) ere 130 Rustholdere, som nu i disse dager haver opsagt deris gamle Rustningsgaarder, oc den mondering oc anden udredelse, som de paa Rytteren omkostit, ganske aban-

donerer, fordi de icke aarker lenger at staa ved, baade for armod oc vanmagt schyld, saa oc for den frivillighed oc overlast, som officererne övet mod dennem.

D:o d:o 16 Juli 1687. Man vill sige, at nogle skal have mött kongen paa veyen optil kopperbergit; det kan være, at han kommendis til Westeraas, hvorpaa siden falder en gienvey at Dalerne, icke haver vildit give sig lengere taall at bæse den schade oc fald, som er schæd ved kopparbergit. Trende regimenter bliver beordrit at arbeyde derpaa, oc at det sigis, at alle benaadninger, som gamle officiers, soldater, enker oc andre kan hafft, schall indragis oc anvændis til hjelp aff disse regimenters kaast oc underholdning, saa lenge de arbeyder ved værkit. Nogles particulieres bræver met siste post fra Riga metbringer, hvorledis iblant garnisonen oc soldaterne der er kommen ligesom en phantasie oc gallenskab at hænge sig sjelff op, hvilket aff tie stöcker soldater paa faa dage effter hin anden schal være schæd, oc at man kjændeligen formærker ligesom en miströstelse oc svormodighed at være dennem fast alle ankommen etc. — — — — helst siden, at Hatsferd er bleven Gen. Gouverneur i Riga, som sigis at have allehaande methode at forvende dennem baade klæde oc föde. Han holdis for en mand aff saare gemæne conditioner, corruptibel oc interessé. Han reyste for nogle dage herfra til Riga met en kongens fregatte, kaldit Stenbock paa 32 stocker, som mere end sex uger haver liggit her at bie effter hannem.

D:o d:o 23 Juli 1687. Enkedronningen tracterer hannem (kongen) paa hiæmveyen fra Westeras i den anden uge paa et af sine huus Gripsholm kaldit. Hun lad tilden ende före herfra i disse dage en haab sager oc provision derhen. Hendis Majestét Dronningen drager nu gemænligens hver afften neder i byen udi kongens hauge, haver Print-

zen oc Princessen met sig, oc spiser der met det samme. De kongelige Raad ere fast alle ude paa landit.

Den ganske milice schall nu paa ny giöre æd; der er en bog inbunden oc giort for hvert regimente aparte, derudi er æden forfattit oc infört, som alle dets Officiers fra Oberste til nederste schall underschrive hver for sig. Udi samme bog er oc en æd, som knægterne oc de gemæne schall sværge gregatim oc Obersten skall verificere derunder ved dag oc datum, at den er vorden dennem tydeligen förelæst oc aff dennem retteligen svorit. Den æd for de gevaarbene regimenter er icke udi alle stöcker af lige teneur oc forfattelse met den, som de nationale schall giöre. Disse böger ere i disse dager bleffven udschicket til hvert Regimente. Man haver holdit det udi begyndelsen saa hemmeligt, at ickun en Secreterer haver værit betroit til at skrive dennem. En Oberste, som i disse dage vare her inde, vilde communicere oc lade en sin væn aff de gamle Rigs Raad sæ den, mens han brugte derudi saadan precaution oc varlighed, som haffde han mögit hazarderit sig dermet. Jeg haver end icke sæit den; hellers schall den icke ret sönderligens differere fra den gamle sædvanlige æds form, oc det ichun i dette effter fölgende: "schall for rette arvekonge have oc holde. Tit. oc effter hans Kongel. Maij:st dodelige frafald, hans Kongl. Maij:t ægte bröstarvinger, arving effter arving, som til fölge aff det kongelige husis arffsrætt til riget oc effter successions ordningen komme til at besitte den kongelige thronen — Allei det höye kongelig vælde tilhörige rettigheder oc formonner, effter ytterste forstand dc formage iagttage oc forsvare."

D:o d:o 30 Juli 1687. Kongen kom i forgaars natten til torsdag hjæm. Det Russische Sendebud bleff i gaar opbragt til audientz aff UnderCeremoniemester udi en kongens vagn met to hester for. — — — — Enkedron-

ningen er end icke kommen hjæm. Kongen reyser i nat bort igien, oc mönstrer det Sodermanlansche Regimente udi en liden stad ellove mile herfra kaldit Æschilstuna, derfra gaar han met same op til Kopperbergit, oc i ligemaade mönstrer Dalecarle Regementit. Det synis, som de met magt nu vil gribe arbeydet an ved kopperværkit. De haver skickit herfra en haab tömmermænd derop til at förferdige vankonsten, saa oc for at giore en qvantitet vinder til hisse oc vinde op, hvad som er nedfaldit; dette met anden mere dets anordning schær udi saadan stilhed, at det udi gemæn neppe her kand formærkis. Fra kopperbergit gaar kongen til Westeraas oc mönstrer der tvende compagnier aff liffregimentit til hæst.

D:o d:o 6 Aug. 1687. Det er mig sagt, at Hadsferd, Gen. Gouverneur udi Riga, da han for nogen tid siden reyste herfra, schall have hafft met sig en ny æd, som Ridderschabit udi Lifland saa oc Magistraten oc Raadet i Riga sampt borgerskabit schal sværge. Denne æds opsatt haver man holdit saa secret, at her icke ere trende personer, som læst den, oc gansche faa, som nogit væd deraff at sige, Oc at end icke de sjelff udi Lifland maa sæ heller ret vide den, förend just same tid, at hver stand paa sit særdelis stæd blive forsamlit til at afflegge den, hvortil sigis den 10 hujus at være berammit. Denne Æds forme schal være hæl besönderlig udi mange stöcker; udi særdelished schall de sværge, at de aff frie villie oc effter egen begiæring renoncerer oc siger sig fra alle de concessioner, singularia jura, prærogativer oc dislige, som dennem aff gammeltid haver værit forunte oc de dereffter intil nu holdit sig, oc at de hereffter schal lade sig nöije allene met det, som kongen effter sin egen villie oc behag oc udi conformitet met Sverigs generales Statuter, enten

allerede i disse tider haffver anordnit oc foraadrit, heller hereffter agter at giöre etc.

Jeg haver talit met en person, som værit i Riga, da en dæl aff garnisonen finge den raptus at hænge sig sjelff op. Han beretter, at nogle, som attraperedis, da de vare dermet udi Wærk, bleve examinerede, oc bekiænte at giöre det aff desperation oc möijsommelighed at læwe, efftersom de paa femte maanet icke faait den halwe dæl aff deris besoldning oc enddaa dervid skackrit oc forfangit udi pengernis valeur oc mönt. It. maa aff deris lön betale nogle visse Species aff monderingen, som kongen aarligen dennem hellers sjelff bestaar; dessligeste at de, som nogit hantværk vide heller anden næringsmidler hawer, giwis fri fra all wagt oc arbeyde, oc officererne indeholder deris besoldning, derimod maa de, som intit nogit sligt lært, plagis udi de andris stæd met dismere arbeyde.

D:o d:o 3 Sept. 1687. Her forefalder intet til at kunde refereris, andet end kongen kom udi Morges klocken Otte hjæm fra Upsal. Han schal hawe reijst hæll hastig herimellem disse syff müler, thi han aad frukost udi Upsal, forend han reyste derfra i dag. Han hawer den ganske Uge hafft der at giöre met liff Compagniet aff Adelsfanen at besæ oc mönstre, oc det hæll stricte oc met skarp efftersyn udi alting. Rytterne hver for sig haver han examinerit; gewær, mondering, klæder hafver han sjelff granskett oc forfarett intil underklæderne, oc intil hvær Ræm udi salen; oc i det minste Stöcke aff alt, som nogenledis mangelhafftig kunde eragtes, skar han met egen hand over oc i Sonner, paa det de iche schall forsöge at komme en anden gang fram dermet. En haab hæster ere vorden Casseret, disligeste nogle aff knegterne sjelff paa det fundamente, at Adelsmannen heller Rustholderen bor fornemmeligen wære pligtig at sæ sig om en adroit oc vittig Ryt-

tere, efftersom man icke vel kan give Officererne aldælis skyld, om han det icke er, formedelst disse Adels Ryttere ere Witt ower landet fra hin anden strödde, at de icke saa öffte oc regulierément kan komme sammen at exerceris, som de andre Regimenter.

D:o d:o 10 Sept. 1687. Alting er for tiden ganske stille, oc her occurerer intit værdigt at refereris. Udi gaar schall det wære kommen rapport ind fra nogle aff dennem, som ware Committerede at mönstre nu affwigte siste Augusti Adelsfanen Compagnie-viis hvert pa sit særdelis stæd; oc, som fornemmess, skal de ocsaa have værit hæl rigoureux til at sæ alting saare nær effter, oc de, som det rammer, ere icke rett vel tilfreds derofwer. Da kongen nu sist war ude oc mönstrede sjelff udi Upsall Liff Compagniet aff bemelte Adelsfane, da schall de förste Ryttere, som komme fram, wærit tvende (trende?) fra Hertug Adolfh, hvilke hand under det Compagnie udröster oc holder for sine gods. Kongen Casserede alle træ hæsterne, Ræmtöijet aff Sadlerne, Item boxerne oc ærmene aff deris köllerter. Secretairerne oc de, som vare beschikede til at antegne, hvad som mangelhafftigt befantis, giorde lige som en förspörgelse, om mand icke schulde have nogen forschæll oc consideration derudi for Hertug Adolfh, mens kongen schal have lytt ud sagt, at der war ingen persons ansælse udi dets maade.

D:o d:o 19 Okt. 1687. Her er i disse dage kommen hos följede relation, hvorledis den saa kaldet generale Arwehylding udi Liffland monne være Overstanden. Kongelige Raad grav Axel de la gardie gaar oc nu stràx herfra til Estland udi qvalitét af general Gouverneur, oc saa snart ankommer, schal han i lige Maade der udi kongens Naffn optage Stændernis homagium.

D:o d:o 26 Okt. 1687. En aff Kongens Jagter, Castor paa 12 stöcker, er fra Carelscrone her opkommen for at före G. Axel de la Gardie til sit gouvernemente udi Estland. Her er Continuerligen et svare hart oc ont væder mit storm oc regn. Det sigis, at icke den halve dælen aff Östergöthland er kommen til att saae deris Wintersæd udi denne höst formedelst saadan Overflod aff regn, at Jorden flyder i Wand.

D:o d:o 5 Nov. 1687. Förige Canceler Puffendorfs broder, Hoffrath oc Secreterer Samuel Puffendorf, hawer erholdit sin demission, oc gaar nu strax herfra Udi Brandenborger tiæneste. Han haver alt absolverit Caroli Gustavi Historie; den bliver oc nu vel snart til tröcken afferdiget.

D:o d:o 23 Nov. 1687. Saa fremt det onde Wærligt icke motte forhindre det, sa reijser kongen i Natt til Kongsörre, for at holde der sin devotion effter sædvane paa tilkommende förste Advent Söndag. Han pleijer oc saaledis Evitere de Ceremonier, som fruentimmeret gierne schulde vilde giöre hannem paa hans fodsels dag over morgen den 25 hujus.

Det er mig til visse sagt, at Welling haver faat 12 hundrede Rigsdaler til sin Eqvipage, oc skal nyde om dagen 25 Rigsdaler til tractamente paa en tre maaneders tid anslagen. Hvad for en person han skal agere, kan icke til visse erfaris; de fleste her beteigner det met det Naffn Entreloper. Hellers saa troer man icke, at han hawer ordre at presentere sig med In loco Congressus. Det synis, som Hertugen aff Holsten sjelff maa expresse have begiærit hannem ud til sig i denne occasion, oc at han hellers icke denne gang haffde blewit brugt.

D:o

D:o d:o 26 Nov 1687. Detta Continerlig rasende Uwæder met regn oc Storm haver kongens til kongsörre forehaffde reijse forhindret oc opsatt til inkommende uge, da han oc met detsame agter der at mönstre Dravanterne til hæst. Man haffver nu nogle ganger om afftenen effter maaltid hafft musicque oc dants paa Slottit, eragteligens for at divertere Printzen aff Holstén, hvilket saa mögit mere remarqueris, som det er her nogit Sældsaynt oc Usædvanligt oc udi disse fem aars tid fast eij offtere schæd. — — — — Det er besluttet oc warder vel snart ved Kongelig forordning oc forbud publicerit, at intet blommerede Silketöy maa bæris heller bruges udi Sverrig oc alle dets provintzer, uden twiffel til den udsænde met tiden at aldelis ingen fremmet slags silke Estoffer schal kunde införis, thi de presumerer alt enkelt Silketöy (hvorunder forstaas det rannede, stribede oc detslige faconnerede) sjelff at kunde giöre saa gode til alle slags brug oc for saa civil priis, som anden stæds; Mens det blommerede behöver mere konst oc omkostning.

D:o d:o 3 Dec. 1687. Dronningen haffver ladet forschriwe her op den Doctor Pradisius, som for nogen tid var her, oc uden tviwel schall man söge at holde hannem her i tjæniste. Saasom den gansche Milice til fods bliver nu aff ny klædet, saa schall de alle bære hereffter Cahutzer oc icke hatter.

Gen. Gouverneur i Pomeren Nils Bielke haver faaet befalning at komme herop med det förste. Her falder diverses discourser, om hand end schulde wilde qvitere keijserlig tjeniste. Det synis, som han maa have nogen sæsdelis betænkning oc reservation for sig sjelff, thi hand bekömrer sig lidit om hans gods oc eyendom her i landet, hvilket de saa effter haanden Castrerer igiennem en oc an-

den slags recherchez oc observationer; Mens hand uden giensigelse lader dennem handtere dermet, som de will; ligesaa giör oc königsmarc, som swar liden eijendom hawer her i behold igien.

D:o d:o 7 Dec. 1687. Den saa lenge under hænder wærende nye kirke ordning er nu aff tröcken udgaaet oc publicerit in 4:o, stor still udi 28 Capitler forfattet. Den differerer icke Sönderligens in momentis fra den gamle praxi her i landet. Her döde for nogen tid en Liliehög, som war i begyndelsen met, at concinnere en kirkeordning; hand haffde noget mere releverede Concepter saavel in principiis, som udi at fortificere den kongelige Wældighed oc Jurisdiction udi Kirkens sager: mens det synis, at de andre enten icke haver wildit heller kundit være vigoureux nock at soustenere de same imod præsterschabet, som hawer giort alt, hvad kundet, for att faa det effter deris willie, som det i meste dælene. Dog lader de, som de kunde besvære sig i mange stöcker; sed gaudent in sinu, som det er deris art.

D:o d:o 10 Dec. 1687. Siden at de tvende siste poster metbragte, hvorledis att kongens aff Francrig Minister Bidall skal assistere tractaterne i Altena, saa kan det nu ogenledis mærkis, at de her maa forud hafft nogen Notitie derom, Oc at de udi hendelse deraff haver vildit Welling forsyne met Eqvipage oc penger saaledis, som jeg tilforn haver aller underdanigst berettet, paa det han kunde være udi beredschab, da i ligemaade at presentere sig til at owerwære bemelte Handling, hvorom, som mig sigis, hannem videre Ordre oc Instrux herfra met siste post schal være tilschicket; saa mænis her oc, at de Luneborger schal ocsaa nu vilde have nogen paa deris Wegner derhos; Jeg haver met fliid sögt effter at kunde faa at vide, hvad Consilia de her vel kundet hafft til at lade forfattc udi saadane ter-

minis dend Memorial, som deris Envoye udi Kiöbenhaffn have udi den Holstensche affaire ingivit, oc haver jeg paa et par Originelles stæder befundit oc underdanigst derfore torde forsikre, at det in Senatu icke haver værit delibererit heller resolverit. Oc som hellers gemænligen nu omstunder ingen aff Raadene, Oxenstierna oc Lindeschöld allene untagne, haver af Etats oc fremmede affaires nogen sönderlig communication, sa fornemmer jeg noch, at icke Mangen aff dennem wæd, hvad angaaende denne memorial for heller siden kan Wære passerit. Altsaa synis det, at maa wære Oxenstjernas wærk allene, concerterit met Welling, som er hans confident; de arbeyder begge paa at persvadere her alle, at Consilia her icke nogen tid haver værit bedre förte uden heller inden Riget, oc at Sverrig nu omstunder reputeris oc holdis udi saa stor consideration, at en Francrig söger at mesnagere dennem etc. Udi særdelished hawer det altid værit et aff Wellings principiis, at dersom Sverrig vilde udlade sig udi det Holstensche Wæsen nogit præcise oc fortement, at Danmarc letteligensc hulde kunde deraff intimideris etc. Oc er det icke Uligt, at alle de forlovninger, som han nu nogen tid hen derude oc helst ved de Luneborgsche Hoffer hawer giort, Nemlig at saa mange folk derude schulde wærvis, saa mange herfra transporteris oc disliges flere hid intil inventerede bruits oc figurer, kan have dertil sictet oc Collimerit.

Denne ringe oc uforgribelige eragtning fremstillis aller underdanigst paa Naadigst behag for at nogenledis udi alle occasioner fyldestgiöre min Aller underdanigste troskab, som i Naade motte antagis i stæden for störere suffisance.

D:o d:o 17 Dec. 1687. Der er atter paa ny igien sched et fald udi kopperberget, som möget vil hindre oc forsinke det ny anfangne arbeyde; udi særdelished schal der være falden over paa oc bedæker en stor qvantitet ræn Malm,

som de allerede haffde udarbeydit oc lagt sammen a parte oc til siide nedre i bergit. Hellers er der ingen folk kommen herved til schade.

D:o d:o 21 Dec. 1687. Forleden dag war kongen neder udi Reductions Collegio, hvor de hannem owergaff dett værk oc forretning, som de udi folge aff Anni 80 Rigsdags beslutt nu haver saavit absolverit oc til ende bragt. Det er mig berettit, at godsene, som derved ere under Cronen reducerede, bedrager sig til en Capital *aff* 25 tönder guld' in speeie. Kongen haver for at *giöre Nye Grever*; det sigis, om alle kongelige Raad, dog ickun *for deris* person oc icke for deris descendents, oc at det stedse *hereffter* schall være en qualitas Jnhærens udi kongelige Raads Embeder. En dell mæner oc synis troligst, at ickun nogle aff dennem i særdelished bliwer giorde til Grewer oc det paa sædwanlige wiis; Nemlig Aschenberg, Wachtmester, Gyldenstierne, Hatsferd, Sperling, Wreden. Occasionen her til schal have værit det, at keijseren haver *tilbudit* Nils Bielke at giöre hannem til Rigsgrewe. Er det saa, at alle for tiden Wærende Kongelige Raad, som det icke tilforn ere, skal nu bliwe grewer, da kommer det *paa en* 14 Stöcker, oc iblant dennem ere de, som nesten *schall* incommoderis ved at betale det stemplede papir *dertil*, som hvert koster 2000 Rigsdaler.

D:o d:o 4 Jan. 1688. Disse effterfolgende Kongelige Raad ere giorde Grewer: FeltMarschal Aschenberg, Oberstatholder Gyldenstierne, Gen. Admiral Wachtmester, President i Cammeret Wrede, Gen. Gouverneur i Narva Sperling, Gen. Gouverneur i Riga Hatsferd, FeltMarschall Nils Bielke aff Keyseren nyligen giort oc nu confirmerit, Præsident udi Hofretten i Finland Lichton, Præsident i Jönköpings Hoffrett Staalarm, EnkeDronningens Gouverneur Carel Gyldenstierne, Item Lindschöld. Dett mænis, at denne

dignitét icke schal ræcke sig lengere ud i posteriteten end paa den ældste Sön. Patenta heller bræwene herpaa ere end icke extraderede; de schall alle dateris aff den 10 December, da Kongen först resolverede det. Man kan icke fornemme, at nogen anden slags æmolumente oc wilkor hermet consubstantieris; allene sigis det, at deris aarlige lönning for Kongelige Raads charge, oc saa lenge de derudi ere, schall forbettris met tusinde daler Sölwermönt, det er femhundrede Rixdaler in Specie. Herforuden ere oc disse twende affdödde for græwer declarerit, begge förige Præsidenter i Cammeret oc reductionen Claus Flemming oc LilieCrone. Fire Baroner ere oc giorde, General aff Artuilleriet Siöblad, en braff mand i Sin tid, nu hen imod 80 aar gammel, oc hawer twende Sönner, en Admiral oc den anden Oberste aff Artuilleriet, begge hyrtige mænd; Gen. Major Dallberg hen imod 60 aar gammel, en mögit habil Jngenieur; Lands Höffding Gyldenhoff ocsaa en alderstigen mand. Man observerer, at inhemelte declarerit Græver ere de, som Kongen i sin majorennitét sielff hawer giort til Kongelige Raad.

Printzen aff Holsten hawer aff Kongen oc begge Dronningene faait ansænlige Nytaarsgawer, æstimerit ower otte tusinde Rigsdaler.

Regimentet aff garden er aff ny klædd, oc i stæden at musqueterne haffde tilforn et slags klædeband ower sig, Flachser kaldit, met knapper paa siden at sticke armene igiennem, saa hawer de nu hæle kapper med Sölff galon om Kragen, ligesom picquenerenne, oc saalediss nu alle lige. Nyt aars morgen war bemelte regimente effter sædwane stillet i trende bataillons inde oc uden for Slottet, oc gaffve tolff Salwer, to for huer aff Herschabet, Kongen, begge Dronningarne, Printzen, Princessen, Printzen aff Holstén.

D:o d:o 7 Jan. 1688. For nogle dage haffde Kongen alle Raadene oppe hos sig i sit gemack fra morgen *tilig* aff intill langt ower middag. Det kunde nocksom affmærkis, at motte hawe værit for nogit udi særdelished at deliberere om. Det er hellers nogit uwanligt paa den maade, oc gemænligen saa admitteris icke alle aff dennem til interiora Consilia heller til Communication af de udrigss oc fremmede affaires; derfor er det troligt, oc saawit sig met flid kundit undersögt, hawer det wærit til den ende, at her en ny Rigsdag kommer til at holdis, som uden twiwel warder berammet paa foraaret saa hen udi Majo.

D:o d:o 14 Jan. 1688. Kongen haffde i denne Uge regimentet aff garden inde för sig paa Stalgaarden Compagniewiis, besae oc examinerede deris nye klæder och mondering, mand fra mand, stycke for Stycke. Han giorde oc det, som ey tilforn er observerit, nemlig huer Soldat motte drage sin wærje heller kaare ud, oc Kongen examinerede, om aadden heller Spitsen war huass nock; *item* haffde en pennefiær i haanden oc sielff forsögte dermet om æggen heller snittet war skarp oc wel slæben. Occasionen hertil er det, som for nogen rumme tid hendede sig, at *en her* wed Slagterbodene bunden biörn anfalt et barn oc *ræff det* ihiæll. I detsame kom der en Soldat aff garden, *som for* at redde det, stack til biörnen met sin kaare, *mens* den war icke huass oc spits nock til at gaa igiennem; thi lod Kongen derpaa strengeligen oweralt befale, at officiererne wel schulde se til, at Knegterne altid holte deris werjer huasse oc skarpe.

D:o d:o 21 Jan. 1688. Kongen jagede i gaar udi den her nestliggende Dyregaard effter fem Stöcker Ulwer, som ware komne der in oc dræbt nogle stöcke Raadyr. Han sköd sielff en Ulff, disligenste bleff en lewendis Stor [illegible]

fangen, som satt paa en hare, oc halsen war saa fuldstoppet, at den icke aarkede at flye.

D:o d:o 25 Jan. 1688. Saasom Eders Kongelige Majestets rescriptum met nest förige post aller Naadigst befalet mig Oxenstierne wed leylighed at aabne, huorledis oc effter huad for beschaffenhed Puffendorff sig nu wed Eders Majestets Hoff sig befinder, oc at sondere, huorledis at det her wed det Svensche Hoff warder optaget; saa hawer jeg stedse i disse dage sögt oc widere schal söge leylighed at faa hannem uden foregaaende anmeldelse udi tale, pa det jeg quasi aliud agendo kunde discourswis komme det paa tale; thi om han schulde mærke, at jeg gjorde det aff dessein, schulde han maa schæ icke alleniste udtyde det, som reflecterede man paa deris well- heller missbehag, mens end oc holde sig i dets fald berettiget til at effundere sine sentimenter, som apparentligen kunde wære alt for möndige heller Critiques at wel anhöre uden replicque, hwilket alt mig allerunderdanigst uforgribeligen töckis icke at convenere met den maade, som de ord udi Eders Kongelige Majestets allerNadigste rescripto, nemlig wed leylighed at sondere dennem, synis at indigitere. Paa Eders Majestets aller Naadigste behag wil jeg imidlertid allerunderdanigst exponere, huad sig udi denne materies Concernemente her kan hawe förnummit. Oxenstierne wed det well, at alle her giwer hannem schyld, oc at haa hörer ilde derfor, at Puffendorf hawer mottet resignere for den Inpass skyld, hannem giordes udi hannem oc hans functions rette administration; derfore söger Oxenstierne oc de af hans partie, som dog in hoc passu icke ere ret mange, at wende det in paa Puffendorf, som burde han först hawe representerit noget dermod, saa haffde det kundit blewit paa en heller anden maade sat i lauge igien, oc om icke, da kunde han her oppe ordentligen begiæret sin dimission. Derimod si-

ger de fleste end oc aff Raadet sielff oc hellerss de fornemste ministrer, at da dette mod Puffendorf practiseredis, war han her mange maeneder personligen oppe, oc met modestie gaf nock at forstaa at man interciperede hannem fructen aff hans lange tro oc berömmelige tiæniste; mens man wærdigede hannem icke en gang met en Espece aff honetteé, heller at giwe hannem et ord derfore; oc at han effter slig beskaffenhed icke kunde udfinde anden weij at wise den for hans Majestéts allerede giorde forordning billig dragende respect, end at nederlegge udi underdanighed for hans Majestéts födder den function, som han met devotion haffde emfangit af hans Majestéts egen hand; Oc at det war dimission noch, da de strax derpaa gaff hans function wirkeligens bort til en anden, uden at sige hannem et ord; hvilket alt oc i alle stöcker gaff noch at forstaa, at man met gewalt jagede hannem bort, oc icke tæncte hannem widere at employere. Intet er wissere, end at Oxenst. hos sig sielff nu fortryder, huad giort er, oc at de alle kiender, at intet met schiæll oc föye kand Puffendorf imputeris, mens alting ueragtet, saa gaar det Oxenstierna oc demmem alle her fornemmeligst oc fast alleniste til sinde, at han er kommen i Eders Majestéts tiænste, oc kunde de sæ dag heller aabnelse paa noget sæt til at faa hannem derfra igien, saa troer jeg stadeligen, de ingen slag invention, tort heller indignitét med hannem schulde spare heller effterlade, met mindre de kommer til at stande udi den Consideration, at det vil wære forgiæwes, effter at Eders Kongelige Majestét hawer aller Naadigst en gang resolverit at tage hannem udi sin Kongelige protection oc udi aller Naadigst hænseende til hans berömmelige qualitéter wirkeligens hannem at employere; Udi dets fald schal de wel icke manifestere deris missnöjelsse derower, at han er anammet udi Eders Majestéts tiæniste; mens de schal apparentligen hel-

ler affectere en indifference, som war det ey sönderligen angelegne. Det siste hawer jeg paa paa nogle stæder kundet forstaa; menss icke det förste.

D:o d:o 1 Febr. 1688. Her sigis well, at Oxenstierna schall wære Rigss Draast; Linderschöld Canceller; Hatsferd feltMarschall, Aschenberg FeltHerre, Wagtmester Rigs Admiral; schær det, da synes wel, at mere met tiden her kand forandris; thi de 4 inbemelte gamle tituli ware resolverit gansche at supprimeris, saasom met denne nerwerende regiæringss forma icke convenables.

D:o d:o 4 Febr. 1688. Udi förgaarss efftermiddag bleff Princesse Ulrica Eleonora met KirkeCeremonierne fuldkommeligen christnet, dog icke met nogen publique solennitét heller ude paa Salen, menss udi gemachet der Dronningen ligger. Det war uformodentligen berammet, oc icke forend afftenen tilforn; nogle mæner formedelst, at barnet lader sig icke ret stærk ansæ, dog det maa icke sigea. Faddrene wore Marcgraf aff Baden Durlach, huis stæd Bent Oxenstierne fortrædde. Dernest nerwerende Printz af Holstén, dertil buden afften tilforn igiennem Obertygmesteren Peder Sparre; Den ælste Princesse aff Gottorf, saa oc förstinden aff Yttein (Eutin), udi deris stæd stode Christina de la Gardie, RigsAdmiral Stenbocks efflerlewersche, oc Bent Oxenstiernas Hustrue. Disse bemelte ware met Kongen oc EnkeDronningen til afftensmaaltid, saa oc de andre Kongelige Raadene, dermet oc uden widere Ceremonie war den actus ude. Same afften lidet effter klocken Nie antendede sig en stor Ildebrand paa Sönner Malmen, som warede til klocken halffgaaen tre, oc fortærede otte hæle gaarder, saa oc nogle særskilte Huser. Derforuden blewe mere en dobbelt saa mange nederreffne. Hellers haffde S. Mariæ Kirke met mere staaet fare. Kongen war der sielff den gansche tid. Han reyser i morgen Nat til Kongsörre, oc Printzen aff

Holsten fölger met. Paa onsdag schall Dravanterne til Hæst mönstris, dereffter holdis nogle dage biörnejagt. Naar han da kommer hiæm, saa sigis det, at han tager sig en lang Reyse for paa et par maaneders tid, mens huorthen kan man end icke eygentligen wide; nogle siger til Gottenborg oc med det same ned til Schaane oc flaaden; Nogle siger til Jemteland.

Endog det icke er nyt her, at troupperne stadigens ere udi den ordre, at kan i alle tider marchere, i naar det befalis; saa ere dog nu nyligens alle officiers udi stilhed tilsagde at wære wed Regimenterne, oc at ingen gemæn man wære ower tre Nätter fra quarterne.

Det er mig det wisse sagt, at der giöris anordning til Magaziners oprettelse her oc der paa particuliers orter i landet; In Specie bleff mig neffnet et Staat Schiöning udi Östergötland, som LandsHöffdingen der hawer paa sin lön, at derpaa war allerede en quantitet aff Korn oc andre Victualier henlagt.

Udi ligemaader oc paa same tid bleff mig berettit, at regimentet til Hæst udi Östergötland war beordret at lære alle Exercices til fods, oc at nogle Compagnier deraf allerede hawer wærit et par gonger paa Möte, oc motte stige aff hæstene oc blewe exercerede ligesaaledis som det Regimente af Garden.

Her talis nu lydeligen om, at Printzen aff Holsten faar et Tysk Regimente til fods.

D:o d:o 11 Febr. 1688. Der mænis wist, at de fem udi Sverrig wanlige Höge Embeter, som nu paa nogen tid hawer wærit supprimerit, bliwer igien optagne, det jeg allerunderdanigst tilforn berettet; dog saa, at i stæden for Rigs schal bruges hereffter den terminus Kongelig, nemlig Græf Aschenberg Kongelig FeltHerre, Gr. Bent Oxenstierna Kongl. Draast, Gr. Lindschöld Kongelige Canceler, Gr.

Wrede Kongl. Skattmester, Gr. Hans Wachtmester Kongl. Gen. Admiral. Nogle giör derpaa denne reflexion, at om krig schulde paakomme, Regiæringen da under disse gamle chargers ansæende kunde forestaaais oc repræsenteris. . . . . Det er mig til wisse berettet, at Kongen inclinerer mögit til at giöre Hatsferd, Gen. Gouverneur i Riga til FeltHerre, saafremt det nogenledis met lempe kunde schæ oc uden at gansche misnöije Aschenberg oc Nils Bielke. Det sigis hellers om denne siste, at han gierne schulde sæ, at han met nogen honorabel prætext kunde absentere fra Sverrig oc Kongens tiæniste, og i det fald at Kongen aldrig fick anden General end bemelte Hatsferd.

D:o d:o 15 Febr. 1688. Kongen kom udi gaar afftes hiæm fra Kongsörre. Hans idræt, imedens wærit borte, hawer fornemmeligen bestaaet udi at jage. Der ere dræbte Nie Ulffuer, Syff biörner oc nogle biörn unger lewendes fangne. Printzen aff Holstén schal hawe wærit nogit nær udi fare, i det hand ecarterende sig i Schougen lidet fra de andre, kom paa en gammel Stor Biörn, som laa udi sit leye. Han schöd til den, oc rammede icke strax til döde; biörnen gick ud af leyet lige paa Printzen löss; mens til al löcke kom der just folck til hiælp oc fick biörnen dræbt med Spyd. De hawer oc schött fire Elssdyr; om de hawer gaaet wilde i marken, wed jeg end icke, troligen hawer de wærit af nogle particuliers derom kring holdne udi Dyregaarder, oc for at giöre Printzen saasom fremmet, plaisir, oc ligesom udi et compendio lade hannem sæ Sverrigs hærlighed udi dets maade, hawer man ladet dennem slippe löss udi Schougen, thi derpaa orten pleyer icke gemænligen at finde sig wilde Elssdyr.

Der talis om, at atter fire nye Baroner ere giorde; mens dog ey endnu publiquement declarerit; Nafnligen

Secreterer Wallerstædt, EtatsSecreterer Bergenhjelm, Secreterer i Revisionen Louvisin, förige Envoyé i Holland oc nu Hoffcanceler Gyldenstaalpe, oc en CammerRaad Gyldenborg.

Det for nogen tid wed Oberste Ewert Horns död vaccerende Södermanlansche-Regimente, oc som mentiss at bliwe Printzen af Holstén destinerit, bekommer en Oberste Haard, som udi siste Kriig war Commendant udi Helsingborg oc gaff den ower. Han sad derefter nogen lang tid bort uden tiæniste, intil bleff for to aar Commendant udi Warberg, oc nu faar dette besagte Regimente. Han er Bent Oxenstiernes Swouger, oc hawer hans frues Söster til ægte. ObersteLieutenanten Wrangel under same regimente, bliwer Oberste ower det i Jemteland staaende regimente udi en Oberste Ulfsparres stæd, som igien schal hawe det förste vaccerende landshöffdingedöme.

D:o d:o 18 Febr. 1688. Endog at Förstinden Kongens Faster dödde udi Westergöthland, der hendis Mand Magnus de la Garde ligger begrawen, saa bleff hun dog fört her op, Oc i morgon schall hendis liigebegiængelse holdis udi Ridderholmens Kirke. Kongen giör omkostningen; mens det schær udi hendis Söns Gustav de la Garde Nafn; Om hun derefter föris ned til hendis Mand, heller schal bliwe staaende udi Kongens graffstæd, derom talis underschetligen; de hawer ringet for hende denne gansche Uge igiennem udi alle Kirker en time om middagen.

D:o d:o 22 Febr. 1688. Udi forleden Söndag bleff Förstinden begrawet. Effter afftensangen drog Kongen uden ordinarie fölge aff Cavalliers oc dravanter neder i Gustav de la garde huuss oc tog hannem met sig i wognen til Kirken. Der udenfor stode Hoffolket oc gick for; Kongen trædde i sin egen stol allene. Som bemelt giorde Enkedronningen ocsaa mod förstindenss dotter Carl Oxenstiernes En-

ke saa oc mod Gustav de la garde gemahl, untagen at Enkedronningen fört aff Printzen af Holstén lod disse twende gaa for sig, fört huer af twende Kongelige Raad. Udi Kirken sad Printzen udi en à parte bag Kongens opsätte Stole; Kongen oc Enkedronningen fulte aff Kirken hiæm udi de la Garde huuss oc holte der afftenss maaltid, som neppe warede en time, de komme oc silde udaf Kirken. Widere Ceremonie haffde saa icke denne actus. Den störste omkostning war met Kiisten, paa ungefær et par tusinde Rigsdaler.

Udi gaar war Kongen ude at besæ en Grav M. de la garde förrige huus oc effter hans död reduceret, nafnligen Wennegarden Sex miler herfra, oc kom afftenen hiæm igien. RigssMaréschal Stenbock schal hawe bemelte gaard til wederlag mod en her nest uden for liggende lösthuss Carelsberg, som Kongen wil giwe til hendis Majestét Dronningen; huorom hawer warit atskillige Handlinger, menss end icke fuldbragte.

D:o d:o 3 Mars 1688. Udi forgaars torsdagss afften kom kongen hiæm fra Kongsörre, effter at hawe jaget oc schött twende biörner, huoraff den æne war mögit stor oc schal hawe weget to Schepp. oc tre lispund. . . . . Det er mig sagt, at der er en temmelige difference oc ligesom æmulation imellem Gen. Admiral Vachtmester oc de andre höye Skibsofficianter; iblant huilke en Admiral naffnlig Clercq schal wære aff den raadföring oc mæning, at flaaden bör dælis udi tre Esquadres, den ene forbliwe i Carelscrone, den anden udi Calmar, den tredje udi NyHaffnen heller Elsnaben for Dalerne.

D:o d:o 7 Mars 1688. Det schædde for nogle dager, at Obersten aff Neriche regimentet Rebbinder wed Nafn, som oc for nogen tid bleff tillige met Gen. Major, mönstrede der neder paa orten twende Compagnier. Hanss Ober-

ste Lieutenant Axel Sparre stod hoss oc wilde corrigere nogit udi Exercicen, som giordis effter Oberstens befalning; Obersten bad ham nogle gange tie stille; Mens som han dog persisterede derudi oc ligesom met en dedain, saa tog Obersten Kaaren ud oc hug ham et par ganger ower huwedit. Oberste Lieut. drog derpaa sin ud, oc saa kom de andre officiers imellem; oc Obersten lod tage hannem i arrest. Udi forleden Mandag bleff denne Oberst Lieut. her opbragt met otte Musqueters udi streng Arrest; Obersten er hellers udi særdelished mögit affholdin hos Kongen. Krigsretten schall udi denne Uge holdis derofuer, oc Fiscalen tiltaler Oberste Lieutenanten oc klager hannem an. Obersten er her icke oppe, mens neder wed regimentet.

D:o d:o 10 Mars 1688. Et algemæn Rögte er for nogle dage gaaen omkring ned udi Landet særdeles udi Östergöthland, huorledis de Norsche wore paa wegen at falde in udi Vestergöthland. Den ordre, som er gaaen til regimenterne at holde sig ferdig udi alle stöcker oc at ingen enten gemæne heller officiers motte wære nogen natt aff deris quarters, heller reyse lenger bort, end de kunde wære afftenen hiæmme, kan apparentligen hawe giwit tilfelde til dette Spargemente. Derimod er mig berettit, at en officier fra Vermeland, kommendis hid, schal hawe sagt, at de Norsche wære bange for Svenschens infald, oc at bonden paa Norsche grentsen torde icke bli hiæmme paa gaarden.

D:o d:o 21 Mars 1688. Udi den sag, som for kort tid passerede, saaledis at Obersten aff et Regimente til fodss udi Neriche, Dall oc Wermeland, oc tillige met Gen. Major, nafnlig Rebbing, exercerede tvende Compagnier; och som han brugte nogle uvanlige terminer heller orde form udi Exercicen, sagde oberste Lieut. Axel Sparre, at folkene kunnde dennem icke vel forstaa, man motte först sige dennem, man för man, huad det var. Obersten bad han-

nem tie, blivende ved at commandere paa förste maade, som mere oc mere forvillede folket udi Exercicen. Oberst Lieuten. repeterede det förige; saa gaff Obersten, at forstaa, at befale hannem holde munden etc. Den anden svarede stust udi mæning, han var regiments Officierer oc haffde ræt til at tale udi oc til kongenss tiæneste. Obersten tog Kaaren, oc som sigis, slog nogle flade slag; den anden drog sig unden oc drog i det same kaaren ud, oc derpaa befalede Obersten at tage hannem i arrest, refererede det kongen oc schöd sagen fra sig. Kongen befalede Advocatfiscal at tale derpaa, Obersten bleff neder ved regimentet utiltalt; Oberste Lieut. med vagt hid opfört oc stillet for Krigsretten, huorudi præsiderede Kongelig Raad oc General Lieut. Grav Lichton etc. Udi denne sag, siger jeg bleff forleden fredag saaledis affsagt, at Oberste Lieut schulde arquebuseris.

Han er B. Oxenstiernes Söstersön, en hans broder er vice Admiral, en anden er Capitain under garden, hawer 4 Söstre ved Hoffet, en hos hendis Majestét Dronningen, tre hos Enkedronningen, som samtligen formaaede begge Dronningerne samt Printzen af Holstein at tale for hannem. Kongen gick mondags morgen i Raadet, oc der modererede den ergangne domb saaledis, at han schænkede Oberste Lieut. Livet oc chargen, dog schulde han föris til Örebro slot oc sidde der 4 maanader udi Arrest, och derhos reversere sig saaledis, som kongen videre vilde lade opsatte oc hannem forelæse udi Krigs Collegio, som uden tvil vil bestaa derudi, at hand giör Obersten affbitt oc forsikring paa mere respect mot hannem effterdagss, huorudi han sigis at hawe endoc foruden dette altid manquerit, oc stedse bevisit sig tuær-vuren oc contrair mod Obersten, derfore, at han baade schulde være Gen. Major oc tillige met beholde regimentet, som hellers icke er mögit practiquabel her. Menss denne Oberst oc Gen. Major er udi særdelis

affhold hos kongen. Hellers fast han icke udi denne action er blewen publico judicio underkastet, saa hawer han dog herved givet tilfelde at remarquere udi hans person dette; at offte holdis den for en suffisante Officier, saalænge hand sielff staar under commando, som siden icke kan eragtes derfor, naar han kommer til at commandere andre.

Her bliwer ocsaa vid denne occasion et reglement giort, huorledis officererne udi deris commando under hin anden schall forholde sig.

D:o d:o 31 Mars 1688. P. S. Allernaadigste Konge, nu ret in puncto at dette allerunderdanigst *slutit*, oc posten ferdig at affgaa, kommer den Brandenb. *Envoyé* til mig, berettende, huorledis han amplement confererit met Oxenst. effter sin Herres Curförstens ordre, angaaende nogle media Compositionis i den Holstensche affaire, deris particularitéts han sagde icke kunde heller torde communicere mig, mens generalement forsikrede hand mig troværdigenss', at det var til vooris avantage oc faveur oc til det maall, vi söger etc.; oc at hand mét all den krafftighed oc vigeur, som mand udi nogit negotio kan imaginere sig, haver denne materie debaterit; mens Oxenst. gaff hannem udi kongens nafn dette til endeligt svar oc beschæd, at kongen af Sverrig haffde resolverit at schulde för hazardere Scepter oc Crone, forend han schulde tillade, at Hertugen schulde affstaa en fods jord hannem tilhörig i Slesvig; oc dersom Hertugen icke haffde at opholde sig aff, der han er, da vilde kongen lade hannem komme herop til Stocholm, oc æde met sig aff hans egit bord, intil at tiden kom, den hand eragtede convenabel at udföre hans sag etc.

Envoyén giorde til trende gange mig sin höyeste æd. at effter alle de motiver oc argumentationer, som han haa-

de

de effter oc uden ordre kunde optænke, saa var Oxenst. icke til at bevæge til nogen Speciem aff anden declaration end som inbemelt, oc derpaa han insisterede til enden quam pertinacissime. Dette sagde Envoyen, udförligen udi en relation af mere end 10 ark papir at hawe sin Herre rapporterit met denne post.

Jeg haffde intet at svare helst i hast; uden dette som substantialiter er min enfaldige mæning endnu, nemlig; At Oxenst. kan noch stille sig læt för udi hans Cabinet oc mod en Envoyé at true med Krig, mens at begynde, före oc ende krig, det synis at burde sætte en anden betænkning.

D:o d:o 4 Apr. 1688. Jeg gaff mig ingen ro, förend jeg fick igien tale met den Brandenb. Envoyé om ydermere beschaffenheden aff det, som Post Scriptum aff min siste allerunderdanigst relation udi den tidss hastighed formeldede. Hans beretning endnu derudinden var in substantia ligesom för, ja formalia fast de same, oc end ydermemere, huorlediss Oxenstierna uti samma discours vitlöfftigen haffde exaggererit, huor höyt kongen i Sverrig ved honneur, Interest, de Nordische frædstractaters consequence, Hertugens af Holsten garantie, som Sverig med andre puissances haffde stipulerit oc forbundet sig til etc., var engagerit, ingenlunde at tillade, at Hertugen, som var blewen en Martyr för Sverrigs schyld, schulde affstaa heller miste saa mögit som en bondegaard udi Slesvig; at kongen i Sverrig derfor haffde determinerit at maintenere Hertugen til det ydderste, alt schulde det være met hazard aff Crone oc Scepter; at kongen i Sverrig vilde endnu see det noget an, om det paa nerverende Conferentze vilde schicke sig til rigtighed; menss derefter vilde han nermere tage de mensures, som han met tiden kunde eragte à propos.

Hellerss schall oc Oxenstierne hawe sagt, at Conjoncturerne oc dispositionen udi alt vare for favorables for Hertugen at cedere det minste aff sin rætt; at Francrig haffde horreur for krig, oc naar först saa, at *Sverrig* haffde vigoureusement angrebet Danmarc, den da wel schulde hawe betænkning udi at giöre nogit synderligt videre for Danmarc, end bringe det til den accommodement, som nu aff Hertugen insisteris; att den nyligen imellem Francrig oc Hanower giorde alliance haffde saa got som diserté reserverit Hertugens ræt, oc at de Lüneborgsche förster haffde udi særdelished declarerit sig, at wilde nu mere end för tage den udi henderne; etc. Huad som den *Brandenb.* Envoyé udi denne materie mig berettede, er saaledis, som formeldit, oc sandeligenss mere oc icke mindre. Menss som jeg icke wilde, at Envoyén schulde fatte den tanke om mig, at jeg tog dette an uden met en mediocre oc fast indifferente impression, saa contenterede jeg mig met dets generale Exposition, oc alt huad jeg kunde holde udi minde, det hawer jeg eragtet for min devoir aller underdanigst enfaldeligen at formelde.

D:o d:o 7 April 1688. Wed et Jernwerek her udi Östergöthland, kaldit Stafsiöe, er udi forleden Sommer til Kongenss tiæniste forarbeydet half fierde tusinde Skeppund Jern udi Stöcker, mortiers, Bomber etc.

D:o D:o 11 April 1688. Det er mig til wisse berettet, at Oxenstierne schall nu nogle ganger hawer offentligen sagt, at alle Kongens tanker oc idræt for tiden, disligeste den anstalt oc disposition, som her udi armature oc tilrustning giöriss, sigter allene derhen, at Hertugen af Holstén kan bliwe restituerit udi alt, huiss hannem tilkommer effter de Nordische frædstractater, huilke maa wære den eniste norma udi det negotio.

Jeg hawer intet widere howitsageligt kundet erfare

angaaende flaadenss tillaugelse, end huad aller underdanigst forhen refererit. Det bliwer oc wel det sandeste, oc mange mæner, at den samê figure kommer enda sant oc slet noch fram.

Aller Naadigste Konge, der er en wiss person, som hawer udladet sig for mig udi noget særdeliss, oc som hawer et gewældigt Skin oc udkast til Eders Majestets höye tiæneste. Han æschede först aff mig æd oc löffte, at jeg aldrig udi mine relationer heller schriwelser schulde neffne hanss Naffn, heller röre noget om Materien, menss Eders Majestét sielff det aller underdanigst personligen representere, Oc efftersom baade personer oc materien aldelis meriteret slig consideration oc forwarsomhed, oc jeg udi særdelished eragtede, at det ingenlunde saa wel kunde lade sig udi pennen som udi nerwærelsen exponere, oc med den exactitude, forschæll oc rettelse, som Sagenss importance requirerer; thi giorde jeg ingen betænkning udi at fæste hannem saaledis mit löffte oc tro derpaa; Oc i det samme hand herom saaledis generalement talede met mig, giorde ieg hannem nogle inkast oc dubia til den ende, at ieg mænte disbedre at undergaa hannem, oc forwisse mig om sagenss giörlighed oc realitét; derfore sågde hand at behöwe end nogen tid dertil, oc förend hand nermere kunde explicere sig; menss som ieg allerunderdanigst mere oc mere betragter, at det kunde wære til en Essentielle Consequentz af Eders Majestets tiæneste, helst udi respect til disse tiderss occurrence, at Eders Majestét icke alleniste förud menss endnu betimeligen haffde derudi den same kunschab, som jeg allerede saawit hawer, oc som formodentligen wed detss omstendeligere exposition wel mere kan lyse sig aff sagenss natur oc possibilitét; Thi hawer ieg holdet for min aller underniget devoir icke lengere at reservere det, menss allerunderdanigst at fornemme, om det Eders Majestét aller

Naadigst schulde behage, at jeg under aller Naadigst forlaaff udi mine egne affairer oc particulieres ærinder giorde en kort reyse derfore ned; hvilkit synis föyeligen oc uden Eders Majestets tiænestess forsömmelse at kunde schæ imellem Paasche oc Pintzedag wed heller effter den tid, at Kongen drager allewegne omkring i landet; da oc imedenss, som det sigess, Dronningen wil passere den mæste dæl aff Sommeren udi Upsala, oc EnkeDronningen wed badet udi Östergöthland.

Endeligen er hosgaaende trögte forbud angaaende införselen aff façonerede guld Sölff oc Silketoij, *item band*, *hatter*, Knapper, Snorer, galoner, Knytning etc. *publicerit*, *i* huor instændigenss Kræmmerne hawe erklærit oc aarsaget sig derimod.

D:o d:o 18 April 1688. Kongen reyser i Nat til Kongsörre, der oc alle wegne omkring han wil *divertere* sig oc Printzen af Holstén met aarelæg paa en fiorten dagss tid. General Gouverneur i Pommeren *Nils Bielke* ankom for tre dager; han schall hawe bragt en dæl hæster op til Kongen oc ladet dennem ga lige til Kongsörre, hvilcke for at besæ ær oc wel aarsage, at Kongen saa haster der hen.

D:o d:o 21 April 1688. Mit allerunderdanigste siste formeldede, at Kongen wilde Natten til torsdag reysse til Kongsörre, menss det schædde icke forend udi gaar *Morges* frædag.

Försten af Holstén fölte met. Herr Nils *Bielke* kommer siden effter, han schal hawe bragt med sig oc til Kongsörre förud schicket hen mod hundrede hæster, de flæste til Dravanterne, menss nogle særdelis saasom Persian oc Törkische for Kongen sielff, samptligen til en *Summam* aff tie tusinde Rixdaler, som det sigiss.

Bjelke schal anholde hoss Kongen, at maa endnu udi sommer giöre én Campagne udi Ungaren, man twiffler at

det hannem bewilges. De hawer her ingen anden at lide paa, om nogit ufrædeligt schulde paakomme. Aschenberg schall aldeliss hawe declarerit sig icke kan giör nogen wirkelig tiænest mær udi Krig, baade formedelst hanss höye alder, samt udi sönderlighed for det siste fald, han for nogen tid giorde paa Kongsörre, huilket absolute forbyder hannem at kan travaillere til hæst. Den, som næst disse bemelte will eragtess, er Hatsferd; Menss de Sindigste dömmer, at han wel næppe er heller bliwer suffisant for at wærdigenss före oc agere högere person, end som hans egen person er, oc den er nesten aff nederste orden oc udi sletteste lauget.

Her er ingen udi de tanker, at Königsmarc nogen tid, saa lenge Kungen læwer, schulde wilde enten komme udi landet igien, heller lade sig bruge. Kongen schall hellerss icke maa ret sönderligens wel lide hannem, menss Enkedronningen endda mindre.

D:o d:o 25 April 1688. Her hawer nu stedse wærit oc end er en besönderlig kald lufft oc continuerlig Nattfrost med Nordwæst wind, som twinger jorden oc giwer slæt haabe til græs oc höy. Landmanden, som ingen forraad hawer paa fourage, klager sig höyeligen, formedelst deris qwæg oc boskap icke kan hawe sin næring ude paa marken.

Udi finland skal der udi gemæn wære stor Hungerss Nöd; prisen paa Kornwarene begynnte her at stige flux tredie dælen, förend nu tilförselen kom fra fremmede stæder. Det schulde wære Extremiteten aff all ælendighed, om her nu i landet schulde paakomme et aarss universelle miswæxt.

D:o d:o 5 Maj 1688. Det synis, som at den store campement, som de nu en tid hen hawer wildet udraabe at schulde holdess udi Schaane i Sommer, enten slæt intet

schær, heller oc udi möget forandress oc sættiss effter. Apparentligen bliwer alting bewænt dermet, at Kongen saa hen in Augusto holder en liden mönstring oc Exercice wed Kongsörre met de der omkring liggende trouppér. Det sigis, at de wil udi gottenborg lade arbeyde i Sommer med alworsamhed.

D:o d:o 9 Maj 1688. Den store Campement udi Schaane, som der war agtet i Sommer, er gantsche forandret oc schær intet. Det haffde hellers kommit landet til stor beswær udi alle maader; oc sondeligens her er icke for mögit til owers paa noget stæd; De behöwer al deris konst for at schyle armoden, oc tillige holde deris resolute grimace nogenledes wed lige.

D:o d:o 4 Juli 1688. Paa reysen herop war jeg henne at besæ det Jernbrug, Stafsiö kaldit, udi Södermanland beliggende, huor de Nafnkundige stöcker giöriss. Masofnen hawer siden juel icke wæret udi gang, er dog nu færdig at antændiss oc bier allene effter modellen paa hviss Stöcker oc fyrmörser, som Kongen will lade stöbe. Det bestaar icke udi nogen ny oc secrete Invention, menss Malmen i sig sielff er saawit aff beder art end gemænligen paa de andre stæder, saa at jernet bliwer blöt oc siigt, fast oc tætt, glat oc slæt, oc Stöckerne uden gallrer heller reffver og holl inden udi; fornemmeligen bestaar det udi en god Masmester, som ræt wed at hantere oc kaage Malmen effter sin natur oc at den ræt raastbrendiss, forend kommer udi Masofnen; dernest er mögit angelægen paa en dögtig Stöcke göter, oc den der er en mögit god karl, Swensch oc icke en Stralsunder, som man för sagt; jeg tror wist, at faa en person derfra, som nogle aar hawer lært under densamme. Udi forleden aar stöbte de til Kongenss tieniste en stor andæl trepundige Stöcker, huart stöcke weyede icke mer end Et Skippund oc et lispund; Kongenss Naf-

heller waaben bleff icke paasatt, oc deraf bestaar mest all Kongenss feltartullerie. De graawe oc swære Stöcker giöres icke mögit lættere end ordinairet, dog mæner de, at Jernet er saa dögtigt oc fast, at de wel kunde giöre dennem en siettedæl lættere end ordinairement. Det störste, som de stöbt hawer, war atten pundiger, wegende 20 skippund. Den störste fyr-mörser, de hidintil der giort, wegede 24 skippund; kuglen heller bomben 23 bismer pund; de kan hellers stöbe der 3 fiærdings cartover formedelst der ere twende Massoffner nest wed hinanden.

Jeg war ocsaa henne oc besaa deris Marmorbruug, som mesten er huid oc en dæll huid oc grön. Der kan faais quantitet nock oc udi store Stöcker, ligger nær wandit, at kan met god leylighed forföriss; menss huorledis det hawer sig, at der ingen affgang er derpaa, heller oc at participanterne imellem sig icke ere ænige, saa ligger det nu gansche neder, oc war nu for tiden ingen, som arbeyder derpaa, untagen en eniste Stænhugger, som giorde nogle Mortere oc dislige smaat arbeyde.

D:o d:o 7 Juli 1688. Det hawer lenge wærit rögtbart ower all landet, huor umanerligen hart oc strengt Hertug Adolf altid hanterit sine barn, twende printzer oc twende woxne Princesser; Printzerne med hug oc slag, oc Princesserne indesluttit, at de udi to aarss tid icke hafft fod paa grön jord. Nu forleden Söndag om afftenen saa de sig Raaderum oc forældrerne uaffwidende practiserede sig alle fire tilsammenss ud aff Slottet Stægborg udi Östergötland, oc wed nat oc dag reyste, intil de i förgaarss her ankomme, oc ere nu udi Græv Gustav de la gardie huus. Kongen schickede dem penger ned til at klæde sig met, thi de kommer gansche slette udi Equipage oc neppe haffde klæder heller Skor paa sig. Hertug Adolf hawer opschicket twende sine betjænte for at hænte dennem tilbage, oc pro-

testere imod de, som dennem huuser oc holder. Kongen afferdigede i gaar Majoren under garden ned til *Hertugen* for at sige hannem, at han ingen widere bekömring schal giöre sig; Kongen wil hereffter sielff drage omsorg for dennem. — — — — — — Jeg rencontrerede til at faa sæ inlagte rescripta, betreffende trælæsthandlingenss intenderende Nye inrettelse för Hollendere. Eragteligenss ere de forfattede udi tysche til den udsæende, at den Hollansche Resident her schulde kunde baade sjelff læse dennem oc communicere sine Principaler. Saa wit erfaris kan, saa beroer det gansche Wærk paa nogle projecter oc *forslag* at opfinde oc ryddige giöre nogle nye passager oc *Strömmer*, fornemmeligen at twende Elwer udi Lifland, den ene kaldit Å, den anden Salis, kunde renschis oc giöres beqwemme til at udföre derigiennem trælast. Gen. Gouverneur udi Riga, Hatsferd, schall nyligen hawe inschickit en relation oc giort derom god forhaabning; menss de *fleste* oc kyndigste reprouvere det som en aldeliss upracticabel ting.

Negotiation er her paa stædet gantsche slæt. Tolden udi aar til datum er absolute den halwe dæl ringere end sædwanligt; Indförselen er saa got som intet. Her ligger en stor quantitet Jern, en saare ringe dæl udschibiss oc giælder gansche lidit. Her occurrerer hellerss intet mærkwærdigt.

D:o d:o 21 Juli 1688. Nils Bielke schal hawe giort her et forslag saalediss, at man aff alle regimenter *til* hæst udi Sverrig schulde detachere en andæll ryttere til en to tusinde Mand udi tall, huilke med Sadler oc mondering (untaget allene hæsterne) schulde föris til pommeren oc nyde den aarlig lön, de hiæmme hawer hos Röstholderen, oc för det öffrigt leggis om hos adelen udi pomeren oc arbeyde hos dennem, huad de kunde. Kongen schall ey endnu hawe wildet resolwere sig herpaa.

Det er mig sagt, at de hawe i denne Uge wærit tilsammenss udi deliberation oc raad, om icke flaaden burde komme udi höst op til Stockholm oc stedse saa her hawe Station. Gen. Admiral Wachtmester schall fast allene hawe wærit derimod; Kongen schall hawe differerit sin endelige slutning oc resolution, intil hen hawer wærit neder i Carlscrone oc sielff tagit alting udi öyesyn.

Kongen reyser i morgen til Kongsörre; Enkedronningen bryder oc i dag op fra Suurbrunnen i Östergötland, for at komme til hannem; oc effter hand nogle dager mönstrit oc exercerit nogle Compagnier aff det Uplansche regimente til hæst, item de twende Vest oc Södermanlensche til fodss, wæntis de samptlige hiæm mod den 4 Augusti; dereffter mænis det, at han strax reyser ned til Calmar oc Carelscrone. Gen. Admiral Wachtmester reyser om et par dage herfra derned. Her er for tiden ingen aff de höge Siöofficiers her oppe.

Den Engelske Envoyé celebrerede i förgaarss Printzens födsell i Engeland; han haffde fire aff Kongelige Raadene nemlig Oxenstierne, President i Cammeret Wreden, Gen. Admiral Wachtmester oc Lindschöld, med nogle andre bekante til Sexten personer i tallet til middagssmaaltid oc intil klocken fem.

Dio d:o 28 Julii 1688. Oxenstjerne er ude paa sit godss oc reyste strax samme tid som Kongen; de andre ere oc mest ude huer paa sit stæd udi denne oc inkommende maanetss vacance, Reductions Cammeret untagen, som sielff huerken huiledag heller Sabat holder, ey heller under den andre.

Der er nu ett Wærk for hænderne, som inden faa uger brister ud, oc will trænge alle de gamle store familier usq ad animam. Den handelss beschaffenhed er nogit implicite, saa berettis den oc diversi modi; det rettiste der-

aff will jag paa aller naadigste behag kortdligst berette. Udi Kong Gustavi Adolphi tiid hawe de fornemste oc rigeste slagit sig i Compagnie sammenss at inrette garmakeriet wed Kopperbruget, thi tilforn förtes kopperet Raa ud aff landit, de fremmede helst Lypsche til aller störste fordæll. Denne Inrettelse giorde icke allene landet oc Cronen udi sin told, mens oc Interessenterne i particulier stor profit, under tiden oc fast alltid til 40 pro Cento. De nedrigere Stænder ankede mere oc mere derpaa, insisterende, at det burde være regale; hvilcket oc bleff saawit sluttit, at Kongen schulde met tiden betale dennem Capitalen oc imidlertid giwe Interesse 10 pro Cento. Dismedens drog Kongen ud paa tysche baatten, oc effter han war död, bleff denne interesse forhöjet fra 10 til 20 Rigsdaler under foregiwende, at Mönten siden tid fra tid war saa forringet, at 20 war ey mere udi sin indelige godhed oc valeur end 10 tilforn, oc da de förſt accorderede; end herforuden augmenterede de den förste beregnede Capitall met en ansælig Summa, som de haffde udi witlöfftighed staaende udi Holland, oc hvilken de transporterede Cronen; dereffter insisterede de paa betalning, oc bleff dennem saa for Capital oc rænte udlagt oc sködit det beste Cronens jordegodss.

Den gamle Oxenstierna, som effter Kong Gustavi död förte directionen paa den tysche baand, schræff her in til en sin wæn aff Rigs Raadene, at, som han haffde hört, at Interessenterne haffde giort sine Conditioner swære gode oc longt anderlediss, end de wel haffde bliwit, om Kongen haffde læwit, saa wilde han wide aff hannem udi particuliere wænschab oc Confidentse, om oc huor wit Cronen herudi kunde wære schæd for nær.

Denne giorde icke alleniste nære oc præcisse observationer herudi, mens endoc remonstrerede det regiæringen oc Raadet in pleno concessu, at der falt mögit at sige paa

dennem udi all den handell, oc saaledis giorde han relation oc deduction aff alt, oc schickede det ud til Oxenstierna, menss Raadit attenderede det intet, de bragte oc met tiden Oxenstierna udi anden tanke oc disposition, oc saaledis stod det roligenss hen, intil Kong Carel Gustav dennes Fader kom til Regimentet, da en nafnlig Herman Flemming giorde hannem en pertinente Communication aff alt dette; menss Kongen udi consideration, at der war icke endda den rette tid til sligt, lagde de hannem derudinden communicerede deductioner oc Memorialer bort iblant andre sine reservationer, oc imidlertid dödde Kongen. Denne Herman Flemming, forbittred ower det, at han effter Kongens testamente ey war blewen Schattmester, fattede en hat oc heffngiærighed til nogle wisse familier oc til den ende mediterede oc observerede alt huad, som kunde komme dennem til last oc gravation, oc förend dödde, instruerede han udi alt saadant sin Sön Claus Flemming, som da war ichun en ung karl; denne begiærede aff Enkedronningen udi Kongens minorennitet, at efftersom der fantis effter den salig Konge nogle documenter oc bræwe aff den gamle Herman Flemming, som nu for tiden icke kunde wære mere nöttige uden allene i deris egen familie, Enkedronningen wilde lade hannem faa dem tilbage igien; Huilcket ocsaa skædde.

Da nu det store Reductions wærk i Sverrig bleff begynt, giorde denne Claus Flemming sig derwed saa necessaire, at han bleff Skatmester, derudi han dödde for tre aar siden, mens iblant de mangfaldige persecutioner oc recherches, som hand opfant oc stillede udi wærk, saa bragte han icke denne inbemelte post om Kopper renten paa banen, thi han da alt haffde gifftet sig, oc kunde sæ, at det oc wilde lende hannem paa sin Hustruss side oc henness mange wenner til schade.

Hans Swaager oc Hustrus broder, Wreden wed Naffn, som hannem udi en dæl succederede oc er for tiden president udi Cammeret, hawer enten icke wist deraff heller oc supprimerit det for same aarsage schyld.

Mens nu kommer en udi Cammeret, Gyldenborg wed Naffn, som wærit tilforn en Confident aff Flemming; han manifesterer all den gansche handell originarie oc giör derpaa saadan explication, at naar den inbemelte augment aff Ræntе oc Capital schall restitueris met paalöbende rente til datum, at det icke allene wil consumere den gansche Capital oc före igien til Kongen allt derfor udlagde jordegodss, mens endoc giöre de interesserede schyldige til mere end de eyer; oc det wil ramme fast alle de gamle familier i Sverrig. Som det sigis, saa schall denne gravationspunct bedrage sig til tre millioner, oc som det wil giwe en stor bruit, naar det schal stillis i Execution, som wisserligen skær inden faa Uger; saa er Kongl Raad Lindschöld temmeligen udi arbeyde med at forfatte ligesom en apologie heller manifest ower all den sags oprindelse oc beschaffenhed; oc mæner man at derudi kommer til at influere mögit til deris wanhæder, som længe hawer hvilet i deris grawer. Brahernis familie allene sigis at komme herudinden til at hæffte for mere end Half andet hundrede tusinde Rigsdaler.

D:o d:o 4 Augusti 1688. Intet er wissere, end at her fast alle (Oxenstjerne untagen) holder det absolute for Sverriges salut oc welfærd at træde igien udi förbund oc wenschab met Frankrike, oc, quod Caput, rei est, faa arligen en ansænlig subsidie summe. Intil den gemæne man till saa raisonnerer de derom ret med en smag. Penger klinger oc allerbest udi et ret Naturligens fattigt oc giærigt land. Her ere omstunder nogle Jntriguer under handen Imellem Ministrerne indbyrdiss. Jeg troer, at Lindschöld söger effter

at faa affairene under sin Direction; Skær det oc han faar Oxenstjerne supplanterit, da schall han icke giwe sig roo, förend Sverige faar Fr. igen paa sin side. Denne Lindschöld er oc da den sterkeste Esprit aff dennem alle oc schall letteligea kunne giwe baade personerne oc affairerne den mouvemente, som han vil. Som det sigis, saa er han fattig oc fuld aff vanitét. — — — — — — Udi forleden Söndag bleff en ny methode begynt, som kongen alvorligen hawer befalet, at schal hereffter exacte holdis, saaledis: 4 Compagnier aff garden schal præcise klochen 11 om Söndagen gaa ordentligen oc offentligen met Ober- oc under-officiers tilsammens udi Nordre Malmens Kirke, der examineris i deris barnelærdom oc höre prædiken, som særligen for dennen skal holdiss. 4 Andre Compagnier schal ligesaaledis gaa udi Södermalms Kirke, oc de öffrige 4 Compagnier klocken fem om morgenen udi Slotskirken. Officererne schal for hver gangss försömmelse miste en halff maanets gage, oc den officier, som væd en anden har forsömt oc icke strax opdage det, schall straffis lige ved hannem. En gemæn knægt straffis met 18 slag; Udi lige process oc orden schal Officiers oc gemæne tilsammenss gaa fire gange om aaret til alters.

D:o d:o 11 Augusti 1688. Forleden Mandags Natt kom kongen hjæm fra kongsörre, der han met det Westmanlansche regimente til fods oc Otte Compagnier aff liffregimentet til hæst haver holdit atskillige slags Exercicer, hvorudi henved 60 personer ere worden blesserede. Den unge förste aff Holstén, commanderende nogle fodfolk at forcere en passe, hawer faaet et stöd met en liden kaaren paa Wenstre kindet oc er gaan in lidet ower höyer oc ud igien saa op mod öret, skader dog icke, uden at han end bær to plaster derpaa, Mens haffde det værit et par fingers bræd dybere oc lengere in, heller oc nedrigere under ha-

gen oc i halsen, kunde det hafft fare. Gen. Major Wachtmester, som met sin overmaade hitsighed mest hertil woldende, hans ansigt er mögit met kruud schadet, haner ude paa landet paa sit gods oc eij siden werit her. En Major under Wellings règimente i Bremen, Nyroth ved Nassn, er ocsaa bleffven blesserit udi hovedit met et kurtsgewer; han falt saa got som for död neder; fire hæster ere blewen döde; Papirgranaterne schal hawe giort stor confusion iblant hæsterne. — — — — Gen. Gouverneur i Pomeren Nils Bjelke, som nu er her oppe, söger under haanden at sælge, udsætte oc schille sig fra huus, gaard, gods oc alt, som han hawer heroppe i Sverrig.

D:o d:o 18 Aug. 1688. Handlingen er her ower alle maader nu slætt; Et skippund Jærn selgis nesten den 4 dæll mindre end gemænligens pleijer; kopperbergit schall oc nu paa ny igien for nogle uger tagit schade wed et fald; dets umstænde oc beskaffenhed jeg mæner att faa en mere at vide om nogle dager. Et skippund kopper gielder henimod 12 Rixd. mere end sædwanligen för; Mæssingbrugene klage sig, at de icke kand faa saa mögit kobber, som de behower. En kopper plate, som nu gielder En Rigsdaler heller 6 daler kopper, sigis at schal forhöijes til 7 Daler.

D:o d:o 25. Aug. 1688. Jeg kom udi gaar til at sæ tvende bræwer, som Dronningen hawer met egen hand paa tyske schrævit til Dronnings Christinæ Gen.-Gouverneur Oliwenkrants. Han fortroede mig dennem ickun at læse originaliter. Jeg ruminerede wed en langsom igiennemlæsning dets indhold saaledis, at jeg troer at fast formalia sjelwe ord fra ord ere saaledis, som jeg dennem her hawer exponerit paa danske, deruti jeg mænte dennen disbedre at kunde ihukomme. Jeg betragtede baade ordene oc materien saa tænkværdige, at jeg eragtede det for min allerun-

derdanigste devoir Eder Kongelige Majestét at referere saa retteligen som mueligt, efftersom deraff paa det nermeste kan sæis, hvorledis den missforstaaelse imellen begge Dronningene er meslerit, item hvorledis Dronningen sig derudi comporterer, oc skicher; desligeste oc, hvad for sentimenter det synis kongen maa være bragt til at have oc udvise udi dette wæsen. Occasionen til disse tvende missiver (se Bilagan) hawe sig saaledis. Effterat Marqvis del Monte haffde begærit audientze hos Kongen oc Dronningen, wærende Enkedronningen end udepaa landet; da schichede Dronningen den förste missive til Olivenkrants, oc som han drog betenkning at vise del Monte denss expressioner, saa forklarede han hannem ickun generalement, at han motte patientere met sin audience hos Dronningen intil Enkedronningen war hjæmkommen. Tisdagen schichede kongen en Dronningens Cammerherre udi stæden for Ceremonimesteren, som for tiden er upasselig, ned til del Monte for at lade hannem sige, at Kongen vilde dagen effter admittere hannem til audience, da del Monte derfore haffde tacket, spurte han hannem, om hand oc haffde nogit at notificere angaaende audientz hos Dronningen; derpaa Cammerherren maa have svarit nej. Nu sæis det nock, at denne Cammerherre maa have det igien berettit till Dronningen, oc at det hawe foraarsagit hende at schrive den anden missive. Constructionen udi det förste anviser, oc det siste explicerer det fast tydeligen, at de ord, (hendis Majestét Enkedronningen som regentin oc förmönderinde tilkommer etc.) icke ere Dronningens egne assertion mens et argumente, som brugis mod hende til at justificere den autorité́t oc egenvillighed, som enkedronningen maasche tager sig til udi alle Dronningens sager, (Gud give icke) à tort et à travers; oc ligesom de wilde sige, at Exempler af andre Dronninger, som eij haver wærit Regentinner oc formönderinde som En-

kedronningen her, icke kan allegueris til Dronningens fa-veur etc.

Man kunde oc heraff fast komme til at tro, hvad som mig tilforn berettet, mens jeg da eragtede allt for inconsistent att giöre nogen reflexion paa; nemlig, et kongen skall for nogen tid have giort in secreto et testamente, hvorudi insererit, at Enkedronningen, saa lenge hun lever, oc icke Dronningen schal effter kongens död oc udi Printzens minorennitet være Regentinde.

Bilagan N:o 1.

Mons Olivekrants vilde paa god maniere lade Marquis del Monte forstaa det, at Enkedronningen, min *fru Swigermutter*, som Regentin oc formönderinde tilkommer, att man affwænter hendis tilbagekomst for at först begiære audience hos hender, forend mand sig hoss mig derom anmelder, jeg i alle maade approberer. Med den Engelske Envoije haver det wærit en abuse, som jeg gierne will hermet motte repareris for at ungaa de reproches oc blames, som var det icke godvilligen mens par force, at jeg cederede det, som hendis majestet aldelis tilkommer, oc at jeg ugierne undede hender den respect, som hun i alle manerer meriterer. Dette haver jeg sjelff Mr Oliwenkrants vildet recommendere oc tillige marqvere, que je n'aij pas besoin des honneurs, mais qu'il me faut du repos. Vostre affectione.

U. E.

Bilagan N:o 2.

Jeg frogter, at Mr Olivenkrants er en peine over min billet oc icke ved, at kongen sjelff befalet, at Marquis del Monte icke kan have audience hos mig, forend hand först hawer den erholdet hos hendis majestet Enkedronningen. Jeg hawer ladet kongen sæ den billet, jeg schræff eder til; han sagde, at det var saa got, oc at icke fant noget der-

udi

udi at sige paa. Det jeg oc wel war formodende, efftersom jeg kongens oc enkedronningens egne ord mot à mot derudi repeteret. Jeg vill derföre hermet advisere Mr Olivenkrants, at jeg den en dessein här schrevit, at det motte worde aabenbar, at jeg wæd, hvad jeg schall giöre, oc at jeg er glad for at acqvittere mig. Kongen haver ocsaa sagt at hans majestet icke vill, att mine börn, til hvilka Marquis del Monte haver bragt schrivelser, maa giwe hannem audientze. Jeg er met alt vel tilfreds, naar ichun Dronning C. maa være om waaris respect forsikret, hvorom jeg oc hender sjelff hawer tilschrævit, widere forlengis jeg icke effter. Adieu.

D:o d:o 25 Aug. 1688. Der ere de, som tviffler paa, at Kongen denne gang schulde gaa til Carlscrone, met mindre Wachtmester motte formaa hannem dertil. Man hörer her nu icke mere tale om, at deris flaade schulde komme herop for Stockholm at ligge. Det er mig sagt, at iblandt monge andre Skiæll oc raisons, som Wachtmester skall have alleguerit derimod, schal oc dette wærit bragt paa discours, hvorledis man derneden fra kunde uformærkt oc udi en hast gaa betimeligen ud met flaaden oc legge sig uden for den Danske flaade, saa at de Danske skiber icke kunde rangeris heller udi orden komme til at gaa ud fra det stæd, de ligger, oc at de icke haver uden en small gang at gaa igiennem, etc. etc.

Grav Gustav de la Gardie er nu ændeligen oc for nogle dager reijst ud til at visitere Wismars tribunal, oc at förhöre nogle tvistigheder, som ere imellem bemelte tribunal oc regiæringen i Pomern oc Bremen. Det er næsten aar siden, at denne hans commission oc reijse war berammet; kanschæ haffde den endnu blewit retarderit, dersom icke Oxenstjernis sygdom nu icke haffde værit; thi, om

ved hanss dödsfall nogen forandring schæd, haffde grav Gustav udi de bestis omdömme værit eragtet mest suffisant aff dem alle til at succedere hannem. Mens maa schæ haffde det icke værit saa conforme med en del andris partie oc inclination, som nu for tiden raader oc formaar det meste hos kongen. Oxenstjerne er hellers nu saavit tilpass igien. Konglig raad Lindschöld synis att gaa hannem nær i hælerne, oc mær oc mær at intrenge sig udi directionen aff affairene, som Oxenstjerne fast allene oc privative hafft i hænderne hidtildags.

D:o d:o 15 Sept. 1688. Det kommer mig hellers saa for, som maa de være kommne udi betænkning, at icke ville her effter have den ganske flaade liggende i Carlscrone, oc at det same kan hawe værit tilfelde oc aarsag til at lade skibene lauge saa vit till, at de kunde gaa udi sjöen; oc er det troligt, at en Esqvadre kommer til at gaa til Calmar oc der hawe vinterleijer, siden at Wachtmester, Oxenstjerne oc Aschenberg mod de andress Raad oc betenkende hawer formaaet det, at flaaden icke schall komme herop til Stockholm.

D:o d:o 19 Sept. 1688. Mönstringen aff de trende Smaalandsche regimenter, som kongen nu holte ved Calmar, warede paa tolffte dagen, thi derved wærit atschilligt att rette oc sætte i lauge effter den nye indælning. Udi midlertid drog Printzen aff Holstein forud en otte dage til Öland. Aschenberg kom til kongen udi Calmar oc fulte saa met over til Öland, hvor kongen war udi fem dager oc lod jage 80 Hiorter oc et Vildswin. De 27 skiber, som den 29 Augusti gick ud i siöen under Wachtmester oc vice Admiral Ankerstjerne, kom den 3 Sept. hen mod Öland, oc kryssede saa der imellem oc den Smaalandsche side, imedens kongen var paa Öland. Den 7 Sept. stæg konges paa jagten Fama, oc seijlede her oc der den gansche flaade

igennem. Dagen effter gick hand pa Wachtmesters skib, Sverig, oc holte en exercits oc sjöfegtning, som verede ickun en halff dags tid. (En person, som var med, berettett mig, at kongen er icke ret sonderligen stærk heller vel disponerit til siöess;) saa gick kongen fra flaaden met same jagten Fama til Christianopel oc derfra til lands til Carlscrone; hvor han ankom den 9 om afftenen, bleff dagen effter at besæ situationen oc fortifications-værket, oc den 11 om morgonen reyste derfra lige her op. Paa Eders Majestéts Allernadigste behag haver jeg dette icke lengere vildet lade uformeldit, endog ej tvifller om omstendligere oc betimeligere kunskab der neder fra orten om all dets forlöb.

Kongen schall have mögit værit satisfait met Wachtmester, oc at sæ flaaden i den stand, oc som sigis, schall de have bragt kongen nu udi den disposition at lade fortifications-wærkit ved Carlscrone reassumere oc continuere; kongen schall först aldelis ingen sind heller agt hafft at komme til Carlscrone; mens Aschenberg met Wachtmester hawer endeligen formaait hannem dertil.

D:o d:o 21 Sept. 1688. Det begynder alt mær oc mær at faa den apparence, som vilde de nu for alvor schicke folk ud. Nogle siger, at et detachement aff regimenterne intil ottetusinde mand schal skibes ud fra Gottenborg, oc at Hollenderne sjelff skulde komme at hænte dennem aff; andre, oc de meste siger, att aff de troupper, som ere udi Wismar, Pomeren oc Bremen, schal sextusinde mand strax holdis ferdige at fölge, naar Holland derom giör anfordring, hvilke Grav Carelson udi qvalitet aff Gen.-Major schal commandere. Oc at til deris stæd igien at opfylde schal wærvis baade her samt derude oc i Lifland allevegne.

D:o d:o 10 Oct. 1688. Her er vel gaaen saa et löst röckte paa nogle dager, at kongen i Polen giorde store pretentioner paa Curförsten af Brandenborg, oc vilde giöre in-

fald i Preussen. Nogle sagde, at konigsberg alt war belagt; mens siden her for nogle dager ankommen en expresse fra Bjelke, saa hawer dette röcte forandrit sig saalediss, at kongen udi Polen schulde ware i anmarche at fälde in i Liffland. De vil her icke töckis at reflectere derpaa, sigendes, at det icke er ret sönderligen vel bestilt med Polens armature; Compagnierne til fods lidet ower 24 mann, oc de til hæste af 8 à 10 mann, etc.; at der ingen æenighed er imellem kongen oc republiqven; over alt, at kongen raader icke at giöre enten fræd heller krig uden *udi comitiis* beslutit, hvilket vel icke kunde secreteris, *om saa wærit*. Hellers er det mig fortroet, at Gen.-Gouverneur *i Riga*, Hatsferd schrævit kongen til udi particulier, hvorledis noblessen udi Lifland nu mær end nogen tid för lader sig ud met atschillige slags manéer oc expressions, som udviser animositet oc forbittrelse mod den ower dennem ergangene reduction.

D:o d:o (*utan dato*). Det havde værit *alt för kiændeligt*, at det icke haver værit saa aldelis vel met hendis Majestet Dronningen, siden at Lindschöld bleff beschickit at være Printzens Gouverneur. Dronningen schal oc icke have dissimulerit sin misnöijelse derower; det skal vel være vist, at det er et stöcke af en intrigue med oc af Enkedronningen, udi hvis partie denne Lindschold er; Oxenstierne kan vel oc hawe wærit derudi end oc for nogen sin dessein á parte oc for at eloignére med disse occupationer *Lindschöld* fra affairene, huorudi hand begynte allerede at gaa Oxenstjerne nogit nær i hælene. Det kunde vel schæ, at nogit kunde proponeris paa kommende Rigsdag, som icke aldelis schulde være Dronningen behagelig. Denne Lindschölds Sværmoder er saa en virago oc passerer for en Espece af det, vulgus kalder en wiiss og quinde. Hun bleff af en anden hustrue, som er hendis familiere, explorerit i disse

dager, hvorudi det vel kunde bestaa, at Dronningen war saa mögit imod, at hendis sön Lindschold var blefven Printzens Gouverneur; om det derfor, at Lindsch. sigis tillige met Welling at hawe alt for lang tid inspirerit Enkedronningen at separere Printzen fra Dronningen, disligeste hans education fra Dronningens disposition etc. Heller oc derfor, at Lindschöld, som det sigis, schal have raadit dertil, at Kongen udi et particuliere oc secretete stamente schal have constituerit Enkedronningen at wære effter hans död regentin;? Respondit: Intit at vide deraf eigentligen; Menss man fick vel snart noget at höre. Item at der var nogit, som Dronningen endeligen motte hawe mære lyss oc erfaring udi, end hun end haver; thi at det var underligt, at Dronningen icke vilde lade sig nöije met den disposition, kongen haffde giort. Videre explicerede hun sig icke; menss jeg tager deraf den conjecture, at vel nogit, som inbemelt, kunde paa Rigsdagen anbringis. Hellers begaf sig for kort tid dette effterfölgende. Dronningen lod en Afften udklæde Printzen at representere Winterens tid, oc Princessen sommerens, under den liden gentilesse at giöre Kongen oc Enkedronningen nogen divertissemente, som da vore tilsammens neder i Enkdronningens rumm. Udi den gestalt lod Dronningen, som var oppe i sine rumne, gelajde dem ned met en fru Mette Sparre, som seniste war i Danmarc, saa oc met en Dronningens Cammerherre Mörner. Printzen haffde et slags tegmentum paa Hovedit, som enten icke burde i den figur, heller oc eij kunde afftagis; oc kongen bleff wræd, at Printzen gick til Enkedronningen met bedæcht hovid, oc röckede saa deri for at tage det af howedit, maasche nogit for hart, saa at det giorde Printzen ont; Mens Enkedronningen kom strax dertil oc satte det i lauge igien. Som Mette Sparre stod derhos oc vilde træde dertil, bleff kongen saa emporterit mod hinder, at han med mange slags

haarde ord affviste hinder plat ud af slottit, oc at wilde lade hinder före ned met laqveijerne, om hun icke strax packede sig bort. Hun gick strax ned af slottit, hawer oc siden den tid eij wærit der, bleff oc derpaa syg af schreckelse. Hun hawer resolwerit sig at drage af Sverrig oc vil begive sig til Curförstinden af Saxen; hun war alt i forleden uge gansche reijseferdig oc til den ende tagit Reijsepass hos Oberstatholderen, oc da hand sagde kongen, at Mette Sparre haffde begiærit det, schal kongen suaret: Hun kunde gaa, jo for jo bedre, oc endnu et par met hinder af hendis lige. Nu in momento sigis mig, at hun for visst reijser bort oc det inden et par dager. Jeg schulde dog tro, at nogle aff Kongens Raad schulde befinde det bedre oc icke lade hinder met saadan klage drage paa fremmede stæder.

Dronningen haver vel paa en sex uger icke ladit sig sæ in publico; haver oc hellers wærit nogit *indisponerit*. Met hindis Majestet oc konningen er det igien *vel oc á l'ordinaire*; Mens, om det nogen tid blifver ret oc solidement vell imell. hindis Majestet oc Enkedronningen, derpaa desesperérer de, som mere particulierement væd af den handell end Jeg. Et kand Jeg for min ringe person sige, oc det er wist; at den schall have en stærk Imagination, som kan concipere den Ideam, der kan proportionere *den hoije* dyd, sinds störke oc Judicieuse conduite, som hendis Majestet viser udi alt dette.

En ting er i dette Wæsen særdelis oc underligt, at her ere de oc mange, som mæner at haffue det observerit, at mand aldrig hörer i de slagss occurrencer nogit saa extraordinairt, som naar at Welling kommer her, oc mænis det, at der ere de, som bruger hans naturelle til det, huorudi de schammer sig væd at vise deris egen.

D:o d:o 31 Okt. 1688. Printzen schall tilkommende Nyt aar hawe sin egen stat oc Hoffhaltung; Lindschöld er allerede bestallet til hans Gouverneur. Alle ere i den mæning, at, dersom Dronningen sjelff haffde udvalt en dertil, det da ingenlunde haffde blevit hannem. Enkedronningen er nu kommen her in med alle, effter at den ganske sommer mest værit ud paa landet. Feltmarchalc Königsmarcs död hesörges herved Hoffved mögit maadeligens. Andre troer, at Sverig iche hawer heller letteligen faar igien hans lige. Her schall være udi gaar ankommen en Officerer fra Riga, som Gen. Gouverneur i Lifland Hatsferd haver schiket hid met breff til kongen, formeldende, hvorledis han fra alle orter advaris, at kongen i Polen skulde hawe dessein at göre et indfald i Lifland.

D:o d:o 10 Nov. 1688. Her haver eij nogen tid værit ret læt ved Hoffit at erfare nogit aff affairerne udi Particulier. Genien aff folkit er oc icke saaledis, at de ret sonderligen heller udi confidance communicerer sig met fremmede. Mens det vill endda blive mindre hereffter. Jeg motte met forundring for nogen tid observere, hvorledis de ligesom affecterede en ny udwaartis courtoisie oc vænlighed, mens naar man vilde abordere en udi sær, heller spörge oc discourere om nogit, giorde han sig ærinde oc gick bort uden at sware, met mindre man stod 4 a Sex sammens; Oc wilde man discourere om andet end wæder oc vind, walper oc hunder, saa warede compagniet icke lenge. Jeg kunde icke forstaa, hvad det schulde betyde, för end jeg fick at vide, at der nyligen vare giorde visse Articler oc statuta for Hoffstaten, som en particulier udi gemackerne ere bleffne oplæste, mens eij ved tröcket heller anderledis publicerit. Paa Naadigst behag sendis herhos trende articler deraf, som paa inbesagte kand appliceris.

Bilaga.

Andra Capitel.

Om Trohet, Tjenst oc Lydno, så oc *förgripelse* emot Konungen oc Regimentet.

Articul. VIII.

Böra oc alle de, som uti vårt konungliga huus oc Hoff upvagta oc indlåtes, veeta, at alt det förtijga, som de see, höra eller merka kunna af os eller andra os tilgangne talas oc Rådslåes; Oc intet sådant, som Wår egen Person Rådslag oc forehaffvande angår, som bör oc Wij vil lönlig hållas, for någon Ind eller Utlansk med taal, tecken, bud eller skriffvelse uppenbahra. Giör det någon, vara *med des* större onåder oc ifwer efter sin brot, lagh oc laga stadgar straffat, som sådanne eenskylte Thienares otroo lättare fahra oc skada åstadkomma kand. Oc skola lätsinnade oc snartalende Thienere altijd uhr hoffet skaffas, så oc lijka med dem de straffas, som sig benägne vijse af sådanne våra Thienere nogot lönt oc onödigt at efterfråga oc *uthleeta*; Jämväl de, som weeta sådanne otrogne Thienare vara uti vårt thienst oc huus oc ej andgifva.

Articul. IX.

Ägnar oc anstår oc för alla våre HoffTienare at sig grannel. acta, det de om sin Tro och Redlighed ingen miss oc ond tanka giffva medelst ovarsamt taal, omgänge, bref eller bud med någon af oc hoos våra fiender, eller andra, til dem Wij om mindre troo oc wänskap haffva os at forsee. Pläijer någon med sådanne lönlige omgänge, breff eller bud udi fred eller feijde, Ind eller Utrikes, så at något lönligit, deraf yppes eller skadeligit följer, warde straffat utan nåder, som forbem:t är effter brot sin. Men skole angelägenheten for en eller annan fordra någon handel, bud eller breffvexlande med sådanne fremmande, da bör den-

samme af sijne förmän oc Wårt Cancellie lof oc tilstånd dertil sökia, på hvad sätt det må efflerlåtes. Hvilken häremot giör, oc således om sin Troo oc Redlighet någon mistanke giffver, warde skilt med hoffvet, oc den under samma lagh, som något dette afveet oc strax ej uppenbarer.

Articul. XII.

Såsom Wår heeder oc höijhet derutinnan oc består, at vårt Hofffolk oc Tienare alle fremmande Herskaper oc Nationer oc serdelis dem, som för Rijksens wärf oc ährender uti Hoffvet oc Rijket vistas, sin tillbörliga ähra, thienst oc höflighet bewiisa, så skola oc alla dertil vara des mehr pligtige oc formante, som sadanne Personers foragt, skimpf oc fortalande lättel. kand misförstånd oc orede då oc i längden af sig föda; hvarfore Wij oc al bröt med ord oc gierning emot sådanne fremmande effter deras condition oc wilkorl. villja haffva näpst oc afstraffat, som vore det emot wåre egne Embetsmän oc Hoffolck giordt oc timmat.

D:o d:o 21 Nov. 1688. Nu paa stunden berettis det mig for vist, at om det icke allerede er schæd, saa ere de nu udi verk med at udschibe fra Carelskrone trætusinda oc sexhundrede mand, aff de Smaalensche och Westgöttische regimenter til fodss, oc at vice Admiral Ankerstierne skulde convoyere dennem med Syff store krigsskiber; Dette skal være andornet udi saadan tauss och stilhed, at faa her paa stædit endoc aff de, som hellers oc udi andre maader ere betrodde, hawer vist heraff; Jeg for min ringe person hawer lenge værit i den tanke, at det kunde oc burde schæ; mens jeg begönte nu at tvifle, efftersom det gick saa sænt ud paa aarit.

D:o d:o 28 Nov. 1688. Hendis Majestét haver paa lang tid eij ladit sig sæ in publico, hawer saa fra oc til befundit sig noget upasselig. Kongelig Raad Lindschölld,

som kongen igiennem sin particuliere haand missive kaldede for kort siden til at være Printzens Gouverneur, hawer nu i denne uge faat formelle bestalning oc instrux derpaa. Der er vel intet aff allt, som höyere gaar Dronningen til sinde, end at man dertil haver vildet tage denne mand. Hvad, som er aff releveredt sentiments, dömmer, at hendis Majestét haver dertil skiæll oc raison. Det sigis, at hendis Majestét icke mere nu dissimulerer, at der er höyeligen imod hendis Raad oc villie.

D:o d:o 1 Dec. 1688. End er Welling iche reijst. Hans hustrue var udi gaar paa et stæd hos sine venner, hvor hun icke meldede, hvor snart reijsen schulde angaa, klagendes sig hellers, at Dronningen end icke haver *vildet* tillade hinder at komme op oc presentere sin reverence, oc at hendis Majestét lades fast kiænde at være misnoyet over hindis mand Welling. Haver hand icke *dispenserit* udi regard til Dronningen af sit gemötte oc Naturell, da kand det neppe være anderledis, end at hendis Majestét jo haver stor aarsag dertill.

Kongen haver ladit udgaa en resolution, at, efftersom kongens oc Cronens godss, som haver værit udi privatorum hænder oc forlænte delss til Græve oc friherskap, delss under andre vilkaar, ere nu under Cronen kiende oc virkeligen indragne; saa maa ingen, hvem hand oc være kan, hereffter kalde hellers skrive sig til nogle slige kongens oc Cronens gods, enten som Græver oc friheirer heller anderlediss, heller nogen tilfelde lade dem neffnis oc tituleris med noget saadant gods, som de i förrige tider aff blaat naade innehafft; menes, naar de giör vedhörlig underdanigst ansögning, vil kongen naadigst efterlade dem, som med Græve oc friherre digniteter benaade ere, hereffter aff deris egne gods at schrive sig, oc græver och friherre titler at före.

D:o d:o 9 Jan. 1689. Det er mig sagt, at de ere i beraad at rapellere deris Envoyé Lilienroth fra Francrig. Hellers er det mig oc berettet, at Francrig haver ladit tvende ministrer her nyligens offerere en höy oc Importante foræring, derfor, at de schulde disponere kongen af Sverrig til at renouvellere förige Intelligeance; oc at disse 2:de ministrer (som denne person, der mig dette berettede, icke vilde nominere, dog detsuden vel efftertenkis kan) schal strax være gaan op til kongen oc sagt alt dette, som svaret, at de kunde tage oc beholde, huad mand dem vilde give; han för sin person vilde vel vide, huad hand haffde at giöre. Det förste heraf kan være, som det vill; det siste synis noget utrosamt; for det öffrigt töckis mig effter mit ringe schön, at Sverrig vel icke schal blive for hastig udi at declarere sig enten for heller giörligens mod Francrig, forend de her nermere sær oc discernerer udi sagerniss forlöb, oc huorlediss alting vill schiche sig; er det oc deris Intention her med magt nu at poussere Hertugens restitution, da schal de apparentligens vel mésnagere baade deris egne miner oc blandimenter mod Francrig, oc Francrigs mod dennem. Piquetiere haver saare stor habitude met M. Görtz.

D:o d:o d. 9 Febr. 1689. Det, som Kongen hafver proponerit dette udschaad til at overleggiss oc affhandliss, sigiss att være vitlöfftigt oc en tyffue ark papirss forfattelse. Det mænis besönderligen at betreffe Negotien, oc at faa den ind i Sverrig introducerit oc Etablerit ved disse tiders occasion.

Hellers siges det, at de tvende aars Contributioner paa siste Rigsdag udlaavit, om Krig haffde blævit, schal nu oc paa en gang betaliss, efftersom Kongen hawer værit foraarsagit at giöre omkostning paa wærffninger oc anden krigsnödvendige forfattelser udi disse farlige conjoncturer; oc,

at Stænderne derforuden kommer til at forbinde *sig* til andre oc flere Contributioner, udi fald at virkeligen krig schulde komme.

D:o d:o 13 Febr. 1689. De personer, som kongen sielff haver nomineret til det sescrete udschaatt, hawer huer for sig mottet giöre æd icke att aabenbare, hvad dennem udi affairere kunde ved denne leylighed forekomme. Denne æd hawer icke tilforn værit manærlig.

Det siges, at kongen hawer begiæret Nie tönder guld at anschaffiss inden fem maanederss tid (med saadane formalier, om det hellerss schall troiss; at hand mænte effter den tid at binde hæsterne ved andenss mandss krubbe). Det secrete udschaad forklarede strax sig vel derimod; menss da det samtlige Stænderne proponeredis, schal de alle udi sær oc gemæn hawe förtröckit sig, oc declarerit for en umuelighed at bringe det til veye. Bondestanden besönderligenss var ferdig at supplicere til Kongen oc remonstrere, at om de mære schulde betyngiss, da motte de forlade gaardene, oc lade landet öde. Derpaa schall denne modification være stillet udi deliberation, at mand schulde efftersæ, huor stor profit Rigss Banken haffde giordt. Den profit schulde kongen tage, oc huad som fattediss, da at fuldgiöre de begiærte nie tönder guld, det schulde forschyddes aff Bankens insatte oc löbende middeler paa den condition, at samtelige Stænderne schulde forbinde *sig* til, det igien Banko at refundere. Om dette lader *sig* vel giöre uden Bankens miscredit oc nachdæl, tvifflis mögit. Det er vist, at de, som haver hafft penge staende i Banco, haver stor dæl begönt siden et par dagss tid at tage dennem ud. Hellers kand mand icke nogit vist om denne Rigssdagss handling endnu berette.

D:o d:o 13 Febr. 1689. Jeg hawer tvende ganger talet med den bevuste person, siden hand hidkommen. Jeg

befant strax, at hand icke continuerer udi resolution til det, som som hand tilforn proponerit. Hand sagde först simplement, at den sag oc occasion var alt forbi; menss, som hand siden oc ibland viderè oss imellem faldende discours lad sig forlyde, som kunde det vel en gang komme til at lade sig giöre, fast at nu sedermære mögit ved den leylighed forandret; thi hand mænte, at have det saa studerit ud, at vel ingen bedre end hand schulde kunde judicere den sagss natur, possibilitet oc Occasion etc. Derfore oc aff den motive eragtede jeg for min allerunderdanigste devoir at angaa det nærmere, oc söge til at præoccupere hannem; giorde saa ligesom aff mig sjelff denne proposition; at jeg troede, at kunde forsikre hannem, at, om hand vilde attachere sig til Ederss Majestéts Interesse, samt reservere sin förige resolution til saadan leylighed, som tiden oc conjoncturerne kunde paaminde heller dictere at være til detss Effect sortabel, hand da en attendant oc imedenss continuerede her i tiænesten, schulde sikerligen touchere oc emfange en fornöjeligen raisonabel pension aarligenss. Hand sagde plat neij, och at det ingenlunde kunde anstaa hannem at tage mot en pension, saa lenge hand stod udi sin virklig æd oc tiænste, oc at det var conjungerit med all for stor hazard letteligenss at kunde, ja fast umueligt andet end matte en gang aabenbariss. Den förste resolution, sagde hand, fonderit paa ressentiment aff haard medfart mod hannem her, oc at in Eventu aff den projecterede coup (dog icke forend först quiterit tiænsten her) skulde kundet conquirere nogle ræde midler til sin sikerhet i fremtiden etc. Menss efftersom den occassion, saasom den da var, constituerit, nu er ganske forbi, saa kunde det andet lidet hiælpe, mens vel storligens skade hannem. Item sagde hand, at om nu skulde söge andersteds leylighed, da vilde hand först udi submission her an-

holde at motte hiælpiss til rette. Skædde det icke, vilde hand tage affschæd, oc her saa vel som der, hand *igien* tog condition, declarere, huad hannem der til obligerit; oc dersom den Herre, uden at imputere hannem det til deshonneur, vilde have tro oc liid til hannem, da vilde hand den tiæne med lige troskab, som den konge, under hvilken föd, oc som derhoss icke anderliss end naadigen oc vell hannem medhandlet, oc om hand da viste oc kunde udrette for hannem et coup extra ordinaire, vilde hand dertil giöre besönderligens Effort for at meritere en liberalitét à parte, enten udi godss heller penge, som hanss Hustruess condition oc subsistance effter hans död kunde forsikre etc. Jeg sagde derpaa, at han tryggeligenss kunde expectorere sig for mig; oc at jeg torde forsikre hannem, at huad hand udi denne formelte passage haffde indigiteret, hand det alt kunde bestandigenss finde hoss min allernaadigste Herre oc Konge. Hand stod lenge uden at sige noget, begönte saa med acerbitét at tale om, huad tunge vilkaar *mand* nu haffde i *Sverrig*, oc at man ingen löst kunde hawe til fædrenelandit, siden man saa ilde oc uden underschæd medhandliss, oc ingen haab kand hawe til nogon vælstand at komme, langt mindre til at beholde den, uden man kan conformere sig effter nogle serviles personer oc deris Maximer etc. For at forsöge, om oc hans concepter være *udi* alt sig lige, forstellede jeg mig ligesom udi en vit anderlediss befattelse deraff till hanss regard, sigende: jeg haver dog fornummet, at hand staaer i god consideration hos kongen, kunde oc snart udi disse tider blive de forandringer, som kunde sætte hannem paa det stæd, hand udi sin profession icke höyere kunde komme. Hand svarede, det var vel saa Specieust, menss intet solide i noget, at hand effter lang tiænste kom til den degré han nu staar udi, det hawer hand minst kongen for at tacke; thi hand met

Intriguer oc dependentze aff Gen. Adm. Wachtmester motte hiælpe sig dertil, oc ligesaaledis conservere sig deri; oc som hand da motte sæ sig satt udi lige parallel oc concurrence ved nogle, som ingenlunde burde at komme udi consideration, saa kand icke alleniste postponeris menss endoc all sin tid ganske negligeris; Oc altsaa, staar min Fortune sagde hand paa en uviss grund, om det schall oc kaldis Fortune, at have den blotte usle föde oc slet ingen haab til nogen velstand; menss, sagde hand, med alt dette, saa er endnu eij rette tid at kunde vide, huorlediss sig best at resolvere, conjoncturerne hawer over alt hastigenss changerit sig, som oc anderledis forsætter den deliberation, mand kundet hafft; hand motte endnu anse det videre; dermet schiltiss hand fra mig med disse ord: Jeg skall dog vell agte paa Skantsen, vi tales oc vel ved. Jag eragter icke at tale videre derom, med mindre hand först taler mig til. Hellers conjurerede hand mig sorgfeldigens, at hans nafn heller person icke motte mældis enten med ciffer, heller paa nogen slagss maade, huoraf det mindste kunde suspiceris, angrende sig höijt, at hand af en impetueuse aigreur haffde udi begondelsen noget udlat sig mod. Den Dansche Cruse, som siden talede med hannem paa en maade, den hand icke rettere forstod, end det kom fra mig Item, at denne person vaalte, at nogit bleff sagt til en anden mand fra Danmarc, hvilcken hand icke vilde nafngiwe; da hand mærkede paa mig, at ieg icke visste det, oc at ieg undrediss derover; dog sagde hand, var det fast löseligt oc ubefatteligt, huad til de tvende kan være sagt; jeg sagde, at den Danske Cruse kom et par ganger i begöndelsen til mig med den materie, menss uden samling; at jeg neppe troer, hand viste, huad hand enten sagde heller mænte; Item, at denne en gang spurt mig, huad jeg aff personen sielff haffde förstaaet, derpaa ieg svaret, at de begge talde

om nogit saa inconsistent, at ieg huercken riim heller raison kunde finde derudi, eij heller agtede nogen sinde at reflectere derpaa; Saaledis vilde jeg hereffter, oc ligesaa kunde hand fortsætte denne materie for den Danske Cruse. Paa min side kunde hand holde sig trygg oc vel forvarit i alt.

Allernadigste Konge, efftersom dette gaar med en siker leylighed, saa haver ieg töctiss icke burde effterlade allerunderdanigst at referere et oc andet personelt, som maa skæ kunde i disse tider meritere reflexion. Der kan giwis mange raisons til, at kongen i Sverrig effter regulas prudentiæ burde icke nu at hazardere sig oc sine lænder udi krig og vitlöfftighet oc allerminst for Hertugens af Hollstén skyld; det er oc vist, at kongen sielff for oc all denne tid han værit ligesom bange for krig, oc ingen ret lyst endnu dertil hawer etc. etc.

Deremod saa ved man vel, at de som aff Regiæringens forandring her ere misnöjde, meste delen gierne seer, at kongen motte forfalde udi et beswærligt krig, haabende de, at hand da paa et heller andet sæt kunde komme til att mistes, heller oc at hand oc affairerne kunde komme udi saadan revolution oc forvirret stand, at hand icke kunde eluctere derudaf, med mindre hand motte ganske abandonnere sine principia, samt det slags folck, som det inspirerer oc fomenterer, saa oc recurrere til de gamle, oc de igien faa förige vælde, oc saa reducere alting til den gammel schick.

Menss, förend nu paa nogen tid hawer man icke vel kundit mærke, at endoc de, som hawer værit Ipsissima instrumenta til reformations væsenet, oc mange derved giort sig rige oc velbeholdne, fatter dag fra dag mefiance til kongen, oc frugter, at ligesom de för, saa andre hereffter, schal giöre förslag mod dennem til recherchez oc gravationer.

ner; Mediterer derfor paa at implicere kongen udi krig; oc om kannem da nogit tilkom, formener de sig sa mögit sickere etc. Til verification aff dette, blewe mig nogle personalia udi confidentze alleguerit.

En som hawer wærit oc endnu er ligesom To παντα heller factotum udi all den haardhed oc gravations wæsen, Nafnlig, Louvesin (et wanartigt oc letsindigt gemöt til andres ulöcke) oc hawer paa mindre end otte aar bragt sig mære end en tönde guldss midler til, mænis oc met förste at bliwe Kongl. Raad; Den same schall for nogen tid hafft med en på Confident slig owerlæg oc discours, nemlig at faa Kongen i Krig.

Item at Aschenberg schal for faa dage sagt til Gen. Adm. Vachtmester: Om jeg kunde saa wit maintenere mig den tid, ieg lævwer, saa sær jeg noch, at dereffter wil komme observationer och gravationer, saa at barnene kommer til at miste alt; derpaa denne swaret: der behöfves at hawe mist forstand, for at icke kunde sæ, at saadant wil owergaa alle, som noget hawer, oc snarere end mand tænker, med mindre Kongen kunde bliwe med andet occuperit. Endeligen oc effter widere indbyrdis discours om Kongenss humeur, skal deris slutning wærit denne: Man maaste sæ at faa Kongen udi Krig; item sagt, der ere icke uden Lindschöld oc nogle aff Cammer folket, som skal raade mod Krig. Jeg giorde hannem, som mig dette Confiderede, Instance om Oxenstierne, huis Interesse gansche er imot sliger maximer, oc neppe schulde da begaa sig sawel som nu; derforuden kand hand intet miste, thi hand intet hawer. Mig blef swaret, det er anderledis nu, end ieg mæner; hand er alt muterit, er ocsaa i den mening kommen, at hand oc hanss Husess Conditioner icke kan forbedriss uden udi en Minorennitet. Item, at den gamle Ro-

lam, en determinerit mand, oc som icke mediterer paa Skæmt, schal nyligenss swaret en, som Censurerede Oxenstierne conduite, scil.: Det er nu anderlediss met hannem, hand er blewen wiiss; Han förstaar nu wel, huad hand bör giöre.

Stenbock schall hawe swarit en sin wæn, som nyligenss remonstrerede hannem, at mange oc de aff de beste undrede sig ower, at hand, som mögit formaaede hos Kongen, mere Condescenderede udi, end affwende de forstyrrede sager, som dagligen anrettiss oc til Kongenss oc landetss undergang tenderer, ligesom haffde mand studeret derpaa etc., saalediss: Hand wiste wel, huad hand giorde; det motte saa gaa, om det nogen tid schal bliwe well.

Effter saadan beskaffenhed schal det hereffter ware gansche Misligt at judicere nogit aff deris resolutioner udi de publiques Sager. Hellers kunde oc denne præsomtion föyeligen giöress, at de idelige Anstalter oc dispositioner, som nu paa tidhen ere giorte, oc endnu dagligenss giöriss udi alt huad, som til Krigspræparations henhörer, kunde insensiblement fordybe Kongen oc lade hannem saawit avancere derudi, at hand paa det siste schall töckiss enten icke med god façon at kunde, heller ocsaa icke burde at reculere. Thi wisst er det, at de, som animerer Kongen til at insette Hertugen med magt, om icke anderledis skæ kan, bruger fornemmeligen disse motiver: At Kongen icke kan med reputation effterlade det, oc uden at wise störste foiblesse effter saa höye oc fast paa alle stæder giorde declarationer: at hanss honneur oc höyeste Interesse derforuden obligerer hannem: At Conjuncturerne til det oc mere ere saa favorables, som de nogen tid önskis kunde etc.

Herwed extenuerer de waaris magt oc tilstand udi alle stöcker, oc at den i all fald ingelunde kand bestaa ud lengden; derimod saa Magnificerer de alting paa deris side

udi comparaison med oss. De siger nu, att deris Krigsflaade neppe hawer wærit bedre end nu; de giör facit paa sielff at hawe ower trætusinde befarne baadfolk; At faa fra Holland femten hundrede; Derforuden hawer de Otte tusinde perpetuerligen standende oc indælte, som effter handen wed nogenledis öwelse oc af de andress Exempel kand giöris dygtige. Det er mig sagt, at deris Envoyé schall hawe schrewit herop, at Danmarc end fra alle kanter aff icke kand bringe trætusinde baadsfolk sammenss. Nils Bielke schal nyligens hawe schrewit her op, at de Dansche troupper haabetalss deserterer, hand kunde faa mere, end hand for tiden wilde, sænde helst, at de intil widere wilde bliwe, der de ere. Hand mænte, at dersom der kommer en fremmet armeé enten paa heller ower grentsene, da schulde fra Danmarc löbe ower alt, huad komme kunde.

Aller Naadigste Konge, Dette effter berettning refererer jeg simplement. Menss med alt dette, saa er uforgribeligen min ringe tanke saalcdiss. Dersom, at Kongen icke intagis præcipue aff den Instillation, hannem ideligen giöriss om Danmarcs for tiden slette tilstand udi alle Considerationer; Menss at hand derimod kommer udi nogen anden erfaring oc betænkende, oc at Wærket kand giöris hannem tüngt oc langwarigt nock, oc maaschæ enden uwiss; Da schal de hawe tüngt (?) for at faa hannem til Krig. Det er de flestiss om icke alless mæning, at Kongen mögit gierne tager penger in, Menss gansche ugierne giwer dennem ud; at hand der foruden er mögit Meffiant; thi nock informerit för Huad, om ey saa just for Huem, hand hawer at tage sig til ware, oc huad den punct hawer at betyde. Nogle, som mæner det Kongen well, oc huilke hand mest oc privativement pleyer at forlade sig paa, de er ieg wiss paa, at de aldelis ere imod de sentimenter at begönde en waawelig oc witlöfftig Kriig, i sönderlighed paa egen pung

oc bekostning, wel dijudicerende, huorlediss den almænne mand nu allerede tröcker sig for at contribuere til forfattelsen mod Kriig; men de wil giöre til krigitss fram oc förende. Maa schæ schulde det oc ey wære Raadeligt offte at försöge deris taelmodighed oc umuelighed etc. Dette, som alleguerit, ere icke uden reflexions. De andre Capitales raisons mod Krig à parte, oc ladis til dennem, som mære wed aff affairene; Udi öffrigt er formodeligt, at de schal sætte sig udi saadan positur oc forfattelse, at de skal kunde foretage krig, om en gang occasionen udi disse meslerede Conjoncturer motte wise et anderlediss Meritum end for Hertugens skyld allene, et quod Caput rei est, paa en anden penge. Imidlertid schal de icke undlade at giöre alle figurer oc fortoninger, som war det deris eniste agt at foretage Krig for Hertugens skyld.

Aller Naadigste Konge, De herudinden anförte personers Nafne ere paa Aller Naadigste behag med Signaturer forwænte, om saa kunde hænde sig, at dette motte komme under andriss öyne, end de Eders Majestét wilde; de rette Naffne éxponeris udi inlagde á parte papir..

D:o d:o 16 Febr. 1689. Endnu tales oc handliss her paa denne Rigssdag icke uden om at udfinde de penger, som Kongen begiærer. Det er wel aldeliss ingen twiwel, at jo Stænderne hommer til at udlaawe oc ingaa alt; menss det wil dragiss kart, förend det alt kand betaliss. Det er wiss, enddog de icke will, at det maa widiss, at en stor dæll end i denne dag ubetalt resterer aff siste Rigssdags bewilninger, icke alleniste aff de ringe Nordlanske provintzer, menss endoc aff de beste; Item Staden Stockholm sielff; At oc disse swære Contributioners offte repitition jo kunde sætte en ond fermentum i gemötterne, som wel en gang oc naar man minst troer, kunde giöre onde operationer derpaa tvifflis aff alle mindre end aff en dæll haabs-

Bondestanden hawer end icke forklarit sig uden in generalibus, nemlig at de ere alle willige at giöre, huad Kongen will, menss at de mest alle ere krafftislöse oc Uformuende dertil; At Kongen kan lade huerss leylighed forfare stæd fra stæd, oc huo der kand, da er det billigt, at hand giwer. Hellerss repræsenterer de derhoss, at det icke kand wære Kongenss Nötte, at mænige mand schall aldeliss forarmiss, oc landet endeligen derwed komme til at ligge öde.

Sluttningen bliwer dog denne, saawit erfaris kan; At Kongen faar udi dette indewærende aar paa tvende terminer ligesaa mögit som forleden Rigssdag bleff bewilget udi twende aar; oc udi det indkommende aar faar hand halffdælen saa mögit, som i aarigi wiss(?); det er, saa mögit som udi forleden Rigssdag udi et aar bleff bewilget. Derforuden saa optager hand nu strax udi Banco fem tönder guld, huilke samtlige Stænderne forbinder sig til en wiss tid Banco met Interesse at restituere. Dette alt, som bemelt, tager Kongen förud til den giorde oc giörende forfattelse, hvad heller der kommer, Krig heller icke; menss dersom Krig bliwer, da schal Stænderne derforuden contribuere aarligen saa mögit, som siste Rigssdag bewilgede, oc det schall wære udi træ aar. Huad hellers resultata af denne Rigssdag will bliwe, faar mand siden at fornemme, naar först denne punctum pecuniæ er ude, som er oc bliwer wal det fornemmeste aff alt.

D:o d:o 16 (?) *Febr. 1689.* De til Rigsdagen forschreffne oc ankomne hawer i disse dager hafft at giöre met at exhibere udi Cancelliet sine Fuldmagt oc de, som eij kundt menss burde komme, met at framdrage sine forefald. For træ dager declarerede Kongen HoffCanceler Gyldenstaalpe til at wære LandtMarschall. De siden siste Rigsdag giorde Græver, Barons oc Nobiliterede hawer ladet sig paa Rid-

derhusit immatriculere, etc.; effter desse oc slige *Præparatoria*, bleff denne allmenne Rigsdag offentligen wed Pucken oc Trumpetter proclamerit udi förgaarss, oc schall *udi* morgen anfangess oc abness paa sædwanlige wiiss. — — — — — — — — Det syniss, at *Summa rei*, heller det, som essentiellement kommer til at handlis paa denne Rigsdag, will alleniste betreffe Contributioners inwilning; quæ Comitiorum Causa, Prætextato Bello aut ingruente solet esse frequentior. Udi særdelished mæner mand, at de Adelige Sætterier in Specie, alias Herregarder, kommer hereffter til sielwe at præstere udi krigstid Onus Angariarum et Parangiarum, heller som det kaldiss pa *Svensche*, Skytsning oc gærd; thi de andre stænder förklarer, at adelstanden udi mere af dennem silff foraarsagede tiderniss Corruption hawer enten usurperit heller oc tilbragt sig Exemption oc frihed derfra til de andre Stænderss fortröckelse oc imod billigheden oc imod den gamle Institution etc. Der som dette faar fremgang, *da* faar den mænige Mand heraf stoer lise oc hiælp udi Krigsstiderne. *Jeg* wæd nock, at Landshöffdingerne en dæl, oc som tilstæde wærit, hawer wærit paa en fiorton dage samlit at deliberere om dette; jtem huorledess Skytsningen oc giærden, som *til* de igennem landit dagligen i krigstid marcherende troupper nödsageligen behöwiss, kunde effter denne nerwerende landss beskaffenhed oc reduction worde regulerit oc inrettit; menss resultatum deraff er icke til datum oppenbar; Oc apparentligen derfor wel beroer til at affhandliss paa denne Rigssdag. — — — — — — — — Jeg paaminded mig icke paa det allerunderdanigste at berette met siste post, at Kongens Confessionarius bleff dagen för inwiet til Biskop udi Vexiö, oc at Kongen war ower wærende i same inauguration, oc met samtlige Raadene inviterit til giæste-

bud, war der met mögen löst fra middagen til klocken 11 afften.

D:o d:o 20 Febr. 1689. Contributionernes bewilgning paa denne Rigsdag er sluttet oc foraffschædiget saaledis: At Kongen faar udi dette indewærende aar ligesaa mögit, som udi siste Rigssdag bleff indwilliget udi to aar.

De siger wel, at for dette aar schall bedrage til Otte oc tyffge tönder guld Sölwermönt, menss effter nermeste erfaring skal det næppe komme til fire oc tyffge tönder guld Sölwermönt, heller tolff tönder guld Rigssdaler. Landet betaler dennem udi twende terminer, den siste er udi October maanet. Menss paa det ingen tid schal försommis udi den foregiwende forfattelse mod krig, saa tager Kongen aff Banco nu strax Sex à Otte tönder guld Rigsdaler; oc Stænderne erlægger dennem igien i Banco met rænte, oc kaartiss Kongen udi inbemelte dette aarss udlaawede Contributioner.

Det nestkommende aar schall Kongen hawe halff saa möget som udi aar. Udi de twende effterföljende aar, schall hand aarligen hawe halfften aff denne nest inmelte halwe dæll. Saasom dette er wel den fornemste, om icke æniste punct, som Stændernis deliberation hawer behöwt, saa mæniss, at denne Rigssdag oc derest faar ende i tillkommende Uge.

D:o d:o 27 Febr. 1689. Her horis heller sais omstunder föge andet, end huad som Krigssanstalter oc præparativer kan figurere oc det udi mange smaa stöcker, oc hellerss saa diverse oc foranderligt, at jeg undsær mig for at referere alt huad, som höriss den ene dag anderlediss end den anden.

Det er wist, at N. Bielke hawer begiært otte tusinde mand Nationelfolk at transporteris til tysche baatten; menss nu taliss derom, at tolff tusinde, nemlig otte tusinde fod-

knegter oc fire tusinde rytter schall schickes herfra derud. Det er mig sagt, at Kongen schall hawe ladet det *secrete* Udschaatt paa denne Rigssdag remonstrere oc tilkiendegiwe for nöden at wære at schicke en Considerabel magt udpaa tyske baatten, saawel for Hertugens i Hollsten *restitution*, som i sönderlighed for Sickerheden skyld; efftersom Sagerne letteligen saa kunde forlöbe sig, at Francrig kunde faa Raaderumm, saasom den hawer tilfelde wed intelligence oc societét med Danmarc at komme med en wældige magt *in* i Oldenborg, oc saalediss owerfalde Bremen.

D:o d:o 2 Mars 1689. De Officiers, som her findiss enten fra de Tydske Provintser, heller fra andre orter her i landet, ere befalede strax at forföije sig til deris post heller Regimente.

Det kommer mig saa for paa et oc andet aff deris forehafwende præparativer, ligesom de nogen særdelis anslag (Saa fremt Det hellers kommer til Krig) haffde forr, huorudinden de enten med surprise, heller med særdeliss agilitet oc færdighed agter at agere, oc at de derfore ordonnerer Sagerne saalediss, at de kan wære Expedits oc uden stor Embarras bagage oc Slæb. Jeg hawer allerunderdanigst tilforn berettit, at de haffde giordt nogle slags store Sadeler, huorpaa bagagen beqwemmeligere oc geswindere kand föris end paa wagner oc karrer; Disligest at rötteriet schulde foruden de store Stöffler hawe endoc smaa oc uden Krager, saa at de kunde udi leylighed brugiss som Dragoner. Det sigis, att de endog öwiss udi de generales maniements som Dragoner. Udi Mandagss nat klocken Ellewe samlede alle Officieres under Garden sig udi Oberstens huuss, oc fick saadan ordre, at de schulde holde sig sielff oc alting wed regimentet ferdigt oc klart udi alle stöcker; At bursene schal hawe stedse to ræne skiorter ferdige, et par nye strömper oc Sko etc.; At officererne schulde alting *las-*

ge uden minste bruit, at end icke Knægterne sielwe wiste förend den time, de schulde marchere, langt mindre deris Hustrur, thi at de heller andre quindfolk icke motte komme med.

Jeg hawer kundet forstaa paa en wiss persons discours, at Kongen med Aschenberg maa hawe hafft paa tale, at den Nordiske (Norrske?) Milice war icke mögit ower Nietusinde Mand stærk.

D:o d:o 9 Mars 1689. En Naffnlig Teigner, nu Landshöffding i Upland, som retteligen at sige wæret primum mobile aff alt det reformationswæsin i Sverrig, dödde i gaar. Kongen war udi förgaarss sielff neder hos hannem, menss fant hannem fast maallöss.

En anden Landshöffding, Gyldenhoff, dödde ocsaa for nogle Dager. Han war den, som först indælte milicen oc satte alting i dets maade i den stand, det nu er. Begge disse haffde hellerss möget sit Raad hoss Kongen udi alle stöcker; De giorde alt, huad de kunde, til at fra raade Krig.

D:o d:o 13 Mars 1689. Med Rigsdagen er det nu saa wit klart, at den mænis at gribe ende udi inkommende Uge. Stænderne gawe deris forklaring oc swar fra sig udi gaar. Det bliwer först wed det, som i begyndelsen war determineret; nemlig at contribuere udi dette aar dobbelt saa mögit som paa siste Rigsdag for et aar war bevilget; nestkommende aar halffparten aff dette aarss contribution; oc de twende effterfölgende halfften aff den halwedæl aarligen. Derforuden hawer Kongen faaet Samtlige Stænderness tilstand, om Krig paakommer, at negotiere op saa mange penninger, som hand dertil for nöden eragter, huilke, oc alt, huad som til kriget anwendiss, Stænderne hawer förpligtet sig til at betale. Adelsstanden helst de, som mæst beträcket, wore strax ferdige til at inwilge denne siste punct; mens præst, borger, bonde toge det swært i

betenkning, oc lode sig forlyde udi deris conferentzier oc hellers, huor de hafft leylighed at tale, at det ingenlunde kunde wære af et rættwist oc got Raad, om Sverrig for *en* fremmede skyld, heller uden dishöyere aarsag, schulde nu inwickle sig udi et farligt Krig.

Det er mig til wisse herettet, at Bondestanden *wil* for sig sielff oc udi stilhed owergiwe Kongen en suplique heller bönneschrifft oc derudi efftertröckeligenss bede Kongen ingen krig at wille begönde. Jeg for min ringe person er end i den faste tanke, at kongen icke schall giöre sönderlig gewalt mod sin egen concept oc innerlige sentimente, dersom hand giör det, som de i dets maade *begiærer*. Jeg wæd, at der ere nogle andre, som icke ere wel til frædss med, at kongen icke udwiser mære fyrighed oc alwor til kriig. Hellers fattis der icke paa, at her jo dagligen gioriss alle figurer oc præparativer dertil.

Jeg allerunderdanigst refererede for *nogen tid*, at Kongen haffde udi geheim ladet det *secrete Udschaatt wide*, at udi minorenniteten haffde Rigsens Raad, som *de da kaldediss*, lade införe nogit i Raaditss protocoller, som kunde sætte betænkning i fremtiden. För nogle dager siden lod Kongen wise Stænderne udi huirss (deris?) almindelige *Sammenkomst* disse protocoller, huorudi befantiss nogle discourser, som en part aff Rigsenss Raad paa underschetlige tider oc effter den gammel Kongiss död, hawer hafft sig emellem udi Raadet, angaaende RigssRaads Embede oc möndighed. Assertionerne ere udi Substantia nesten saalunde: at Rigs-Raad burde eragtis som et à parte Stand, medierende imellem Kongen oc folket; At de burde styre Riget med Kongen, oc at Kongen intet motte giöre udi Regiments-sagerne uden deris Samtöcke; item at Kongen icke aff sig sielff kunde udwelge RigsRaad, menss med deris Raad oc Samtöcke etc. Da Stænderne finge dette at sæ, saa samtligen

forkastede de oc reprouverede det, saasom en ting imod den Svensche loug, oc helst imod Arweforeningens institutum. Adelsstanden' dresserede strax udi særdelished en supplique til Kongen, at alt, huad som aff disse RigsRaad war i saa maade talit, tracterit oc schrævit, motte saasom et förargeligt oc uanstendigt Stöcke gansche annulleris oc aboleris for ævig tid; altsaa bliver oc nu wel en særdeliss act oc instrument publicerit til detss abolition. De fick hellers icke lenge at hawe protocollerne hos sig, alleniste at textus aff den materie bleff hastigen oplæst. De wore ey heller lenge om at condamnere det; de mæste giorde det oc gladeligenss, baade for sagenss generele meritum, at de, som wore lige Subditi, wilde handle imillem sig sielff inbyrdiss til at giöre saa grofft et tag in udi ipsissimo jure Majestatis; saavel som oc, fordie det sidder endnu i hiærtit paa Mangen, saawel aff den ene som den anden Stand, at her hawer altid wærit nogle wisse familier, som töcker sig lige giæwe med Kongeslægt, oc arrogerit sig en formaan oc prærogative ower alle oc i alle ting, oc saa lenge de haffde wælde, lade de ingen komme til nogen hög tiænste oc wærdighed uden deriss barn, wenner oc slægt; andre leyligheder oc Conditioner motte ocsaa komme aff deris hand, oc dertil war ingen Meritum uden en servile dependence aff dennem oc deriss.

D:o d:o 20 Mart 1689. Rigsdagen er nu owerstanden. Stænderne ware udi gaar formiddag, samlede paa Ridder-Salen, oc der gaff Kongen dennem dimission oc affschæd. Rigssdagenss Beslutt oc Stadga er end icke gaaen aff tröcket; hellerss bestaar det icke sönderligens udi andet, end det forhen allerunderdanigst refererit er. Det er fast alliss mæning, enddog icke mange tör lade sig ud dermet, at de mære hawer udlaawit, end de ere mægtige til at erlegge oc betale. Wel hawer Kongen allerede ladit tage af Banco

en stor dæll penninger, som aff disse bevilgede Contributioner refunderis schall; Mens Bancen kand snart herower blive udi sin credit suspect, oc staa fare at forfalde. Man befinder allerede, at mange drager saa algemach deris Capitaler deraf, oc at faa heller ingen sætter nogit derudi igien. Bancens egen oc separate gewinst bestaar icke uden udi Kiöbstad oc Jordegodss; Dens andre midler oc, som mest ere fremmediss, schall næppe wære ower tolff tönder guld. Enfin her giöris underlige oc à parte Considerationer ower huis, som paa denne Rigsdag er handlit samt bewilget; Oc at nogle særdelis personer hawer först giwit Raad til disse höge Contributiers proposition, oc dereffter med deris anhang strax oc uden widere betenkning wærit færdige til at bewilge det, som beswærligen præsteris kunde, icke til anden udsæende end at owerlaste de andre Stænder med sig, helst Bondestanden, oc at Excitere dennem til en bittersom fölelighed heller oc modsigelse.

Det er mig for wisse betroit, at de same hafft nogle aff præsteschabit saa lönligen til sin hand, som störkede bonden til at ingenlunde ingaa oc bewilge de proponerede Contribut. Det er wist, at Bönderne exclamerede derimod til det alleryderste, enddog at Kongen tid effter anden saa uformærkt haffde nogle aff dennem udi sær oppe hos sig, oc talede med dennem; enddeligen hawer de mottit giöre, som de andre; dog schal nogen modification à parte wære dennem laawit, baade udi terminerne samt oc, om Miswext schulde komme. Med alt dette, saa hæder det her, at icke udi long tid nogen Rigsdag wærit, som Stænderne samteligen oc unanimement wærit mære willige til at bewilge end som denne.

D:o d:o 23 Mart 1689. Udi gaar nat mellem et og to reyste Kongen til Kongsörre for at holde der sin devotion.

De twende LandssHöffding Dömmer, som wed Teignern

oc Gyllenhofs död för nogle dager lædige blewe, ere igien beschickede. Udi Upland effter Teigner kom hans Dotterss Mand en Cammer Raad Gyldenborg; Udi Vesteraas effter Gyllenhaaf kom Cancellie Raad oc Secreterer udi de inrigs Sager Vallenstæd; Kongen giorde dennem met det same til Baron, oc lode de sig udi friiherre Standet inmatriculere paa Ridderhuuset dagen, forend denne Rigssdag endediss. Disse twende tillige med Hoff Canceller Gyldenstolpe, som war nu LandMarschal, hawer wærit prima Agentia oc Organa paa denne Rigssdag.

Alle Landss Höffdinger hawer faait befalning at reyse huer til sin provintze, oc holde alting udi ordre til disse tiders tilfelder; udi særdelishæd, at byerne oc Landstæderne hawer forraad oc provision wed haanden til Krigsfolketss fornödenhed mod ræde penge, om nogen marche heller taagt igiennem landet schulde paakomme.

Aschenberg hawer saa en fiorten dager wærit syg; Kongen hawer imidlertid ingen dag forglömt at besöge hannem, nedfaren gansche allene udi en gemæn wagn, oc icke hafft nogen med sig end icke en laqveij. Nu er det saavit bedre igien med hannem. Hand er gammel, oc hellerss mögit affeldig, endog hand stiller sig anderlediss an; Menss apparentligen schall hand icke giöre det lenge, förend hand farer aff for alwor.

D:o d:o 27 Mars 1689. Jeg haffde occasion udi gaar hendis Majestét Dronningen at berette de omstendigheter. — — — — — Dronningen talede saa widere, dog lige som par interuption, oc icke med saa samlet tale, at jeg kan sige ordene effter; menss mæningen war saalediss; at io mer man söyer oc læmper sig mod Hertugen, jo widerligere er Enkedronningen.

Oc som deriblant falt disse ord, Eders Majestét nu erbyder sig til det, som tilforn icke wildet höre aff, Saa

giorde det mig betenkning, om oc icke denne *tale* kunde hawe den mening, ligesom til at Indigitere, at man icke hafft behoff at giöre saadan tilbydelse etc. Derfore saa udlod jeg mig nogit ydermere saasom fölger; mens ieg kunde icke anderlediss forstaa, end at Dronningen ickun sagde det simplement berettelse wiis; oc da ieg sagde, at *det* war högt at undre sig öwer, at Enkedronningen icke anderlediss considererede alt dette, oc at det letteligen kunde schæ, at naar hanss Majestét i Danmarc seer at hawe omsonst försögt alle muelige oc raisonables midler, Hans Majestét da snart kunde befæste sit Sind til en anden resolution, hiæmstille Gud alt, oc lade det derpaa komme an; Da swarede Dronningen: Det wil icke Enkedronningen besinde; repeterende saa atter det förrige nesten saalediss, att nu man föyer oc beqwemmer sig udi det meste, saa mæner Enkedronningen, at det schall gaa udi alle ting effter hindiss Sind. Jeg kunde icke andit end undre mig derower, det ieg betegnede met korte ord *her oc der*, huor best à propos kunde eragtis. Dronningen talede oc imidlertid *et* oc andet, da oc da, som ieg icke kand sige effter udi ordene oc udi sin svitte; Mens mæningen war, at Enkedronningen ligger Kongen udi örene, oc at Oxenst. oc de andre Raader oc taler intet mod det, som Enkedronningen *wil* derudi hawe sagt oc giort; fornemmeligen syntes mig, at Dronningen wilde giwe mære at forstaa, end hendis Majestet wilde sige; at hendis Majestét icke formaar at udrette det gode, som hun gierne wilde; oc at det saasnart schulde forwerre sagen som forbedre den, om hendis Majestét schulde tale nogit særdelis derudi; etc. repeterende nogle gange, at kunde icke for sin person giöre nogit dertill uden allene bede Gud; sagde sluteligenss icke at kunde sige widere, jeg kunde nock sielff forstaa alt.

Aller Naadigste Konge, det er mig helleres til wisse berettit, at Kongen, Enkedronningen, Oxenst. oc de andre, som for tiden hawer at sige udi affairerne Inhærerer udi det, som den Brandenborgsche oc helst den Luneborgsche Envoyé, medens her war, dogmatiserede oc prædikede, nemlig at man anté omnia motte sæ dertil, at Hertugen icke mistede det ringeste aff all den formaan oc Höyhed, som en Souverain förste tilkommer, fornemmeligen derudi bestaaende at bygge fæstninger, giöre alliance med huem hand wil, beholde sin andæl udi Contributionerne med en fri disposition derower effter egen willie; etc.

Der war for en tid saa nogenledis well imellem begge Dronningene, saa wit som med den udwortiss bienseance kan convenere; mens nu sigis mig for wisse, at Enkedronningen hawer igien farit Dronningen hart ower, formedelst at Dronningen schall udi den Holstensche Sag hawe talit nogit til Kongen, som Enkedronningen icke hawer hafft behag udi.

Borgerskapets Supplik vid Riksdagen 1689 samt Konungens swar).*

Såsom H. K. M. har Aller nådigste låtit föreställa sine trogne Undersåtare sampl. Ständerne at til Rikzens beskydd, hägn och försvar sampt dhen önskelige fredens bybehållande ähr nödigt att sättia sigh i een Godh oc tienligh forfattningh, att kunna ifrån wårt k. Fäderneslandh affhålla den Krigsloga, som på andra orten i Christenheten märkel. uptänd är, och dher jämpte dem i Nåder anbefalt att wara omtänkta, huru dher till mehra medel måga kunna affskaffas. Altså erkänner een så nådigt H. K. M. forsorgh. för alles wår wällfärdh och säkerhedt, Wij icke medt

*) Dessa tvenne handlingar utan öfverskrift funnos vid missivet för d. 27 Mars 1689.

mindre devotion och Vördnadt, änn dhen *samma för* oss hugneligt, och aff allom högstpriselighe skattas *bör*, och ehuruwäll wij iämpte de andre H. K. M. trogne *Ständer* ähre i Underdanigheet bådhe skyldige och *redebogne* att upsättia för E. K. M. och Rikzens *tienst både* Lüff och Godz; iämwel efftersom wijd dhe förflutne tijders *allmene* sammenkomster har warit wanligit, effter wår underdånigst plickt giärna påtaga oss att uthgiöra een viss Summa förutban det, som elliest aff löningar, behåldne intresser af fruchtbare Capitaler och annat mehr uthgifvas bör, emedan wår högsta hugnadt och nöije altijdh ähr att få betyga wår underdånigste trooheet emoot E. K. M. *sampt* dhen kärlek, som wij för fäderneslandet oförändrat bäre; lijkwäl såsom gönom hwargehanda tillfällen bådhe aff åthskillige stoore Eldswådor, som inga ringa dhel aff een oc annan Stad hafver i aska lagt, såsom och tijdh effter annan *lidne* Skiöskader medh andrà tillstötte olägenheter, oc dhe stoore Contributioner, som E. K. M. trogne *Undersåtare* aff Borgerskapet, hafva sedan begynnelsen aff dhet *förre Krijget*, doch med underdånig willigheet utgiort, dhe äro mycket förswagadhe wordne; allså ähr man förordsakat, att i *djupesta* underdånigheet anhålla, det täktes E. K. M. *ett* sådant dheras tillståndh medh Kongl. mildheet anse, *och uthi* dhen Summa, som A:o 1687 och 88 mestendels *klarerat* och betalt ähr, Aller naadigst låta oss för detta *innewarande* och dhe påföllgiande åhren niuta någon formedlingh, på dhet igenom een sa stoor Contribution, hvilcken och särdeles, i fall dermedh skulle på någon tijdh contribueras, oss så mycket odrägeligare falla, som Borgerskapet Åhr ifrån Åhr förminskas, och dhe qvarblifvande moste icke dess mindre swara för hela Summan, Wij ey moge göras alldeles incapable och oförmögne att framgeent effter wår underdånigste

plicht

plicht och trogne åstundan kunna tiäna E. K. M. och dess Rijkes Kraffter understödja, bediandes för det öfriga i diupaste underdånigheet, det E. K. M. sine trogne Undersåtare aff Borgerskapet med Konugzlig ynnest omfatta sampt denna wår allerunderdanigste Ansökningh medh Nåde uptaga, och wij förbl. in till wår dödzstundh Eders Kongl. Maytt. Wår Aller nådigste Konung och Herres, Underdånigste och troplichtigste Undersåtare. Sampl. Ständernes (Städernas?) Deputerede Fullmechtige.

Konungens svar.

Kongl. Maytt kommer det sällsampt före 6 att borgerskapet sedan dhe 5 månadz tijdh med dhe andre Stenderne warit här till samman och aff Kongl. Maytt proposition förstådt hafva, huru trängiande Rikzens Kraffer ähro, fördenskull dhe också icke mindre änn dhe andre Ständerna deras underdånige willigheet wissa borde, Nu med ett sådant omsökiande inkomma, hvilhet K. Mt aldeles intet Rum kan låta finna, effter de böra betänkia:

1:o Hvadh Beneficier och fryheter, dhe hvar i sin ort gönom K. Mt Nåder niuta.

2:o Att alt, hvadh dhe andre Ständerne äga, flyter till dheras ståndh, så wijda dhe anten Kiöpenskab drifva eller idka handtwärkerier.

3:o Oanset sombliga Städer och Borgare taga aff, likwäll andra dheremot tilltaga, hwarföre kan och Repartitionen lämpas dher effter.

4:o Åligger Magistraten i hwar och een Stadh dhen anstalt göra, att intet lasten stämmer på dhen fattige och oförmögne allena, och dhe, som eij kunna dhen draga, slipper anten alldeles eller mycket lindringt, uthan att svara effter sin förmåhn, ia och lyffter tyngden, så blir hon allom drägeligh.

CAROLUS.

Chr. Stockfleth till konungen af Danmark d. 10 April 1689. Den Brandenborgsche Envoyé giorde sig mögen umage for at sige mig udi gaar, huor gansche animerede de her nu vare bleffne ower den clausula, som varis ministri i Altena haffde anecterit deris siste declaration. Jeg kunde vel icke ignorere deris sentimenter her, dog *stillede* jeg mig an, som var hand icke retteligen informerit deraff, oc at ieg bedre viste, nemlig, att de her i Sverrig erragtede det for juste oc raisonnabelt, naar Hertugen restitueris, at hand da derimod giörer Eders Majestét slig satisfaction, som kan passe sig med Ederss Majestéts Respect oc sikerhed etc. Dette giorde ieg for at faa hannem til at tale mære oc mære; værende min intention at fornemme, om hand oc nogit viste aff, huad Welling kunde have refererit herop, angaaende det, som Ederss Majestét haffde aller Naadigst befalit sine ministrer at lade hannem insinuere; Disligeste om viste, huad hannem herfra kunde være derpaa svaret. Jeg *kunde icke forstaa*, at Envoyén var noget heraff vidende; menss hand bleff allene ved at Exaggerere, huor höyt de her vare forbittrede over inbesagte clausula, oc at de icke tage det her for andet op, end for en amusement oc forledelse; och som ieg holdede hannem allt obstat, saa tog hand fram et tysk bræff, som kongen nu sist den 3 April haffde schrevit sine ministrer til udi Wien oc Regensborg. Hand vilde ingenlunde, huor höyt ieg bad hannem, deraff tillade mig copie, contesterende at hawe mottet derpaa giort æd, item ad hand hellérss icke kunde giöre det uden at handle mod sin devoir. Jeg troer, at Oxenstierne maa hawe communiceret hannem det, mig töcktiss ocsaa, at det var ens hand, som tiæner udi Cancelliet; menss saa læsede ieg det med got mag oc respit igiennem, oc saa snart ieg hiemkom, forfattede detss Extract, saaledis som herhoss fölger. Jeg torde

allerundanigst nesten forsikre, at alt, huad som momenteux derudi var, schall findis udi denne Extract, saa oc udi samme ord oc formalier.

Hellers var den Brandenborgische Envoyé sielff söge mindre præoccuperit for Hertugen af Holsten; mæningen af alt var, at man aldrig motte tænke at affschære Hertugen den allerminste dæl aff den Höyhed, som hannem efter den förste Nordische Frædssslutning competerer, langt mindre at hannem schulde betagiss den ræt at bygge fæstninger, giöre alliancer oc dislige. Han argumenterede udi dette paa slig maade, at ieg letteligen kunde kiende de Svensches ord oc formalier.

D:o d·o 17 April 1689. Det er mig berettet, at Oxenstierne schall hawe sagt i disse dager, at dersom kongen i Sverrige schall foraarsagiss at gribe til waaben for at insætte Hertugen i Holsten, da vil hand icke lade aff, förend at Hertugen indemniseris udi alle stöcker och for alle revenues, hand mistet hawer; item förend alle paa krigen gaaende omkostninger restitueris, oc at Danmarc schall derfore sætte visse stæder til Hypothek. Om Brandenborgsche gaff iblant andre hanss argumenta at intimidere med, det same oc nogenlediss at forstaa; item at itzige konge i England visseligen schulde cooperere til Hertugens absolute restitution, oc til den ende icke manquere at assistere Sverrig med 12 à 16 skibe.

D:o d·o 24 April 1689. Kongen oc Aschenberg vare i dag morgess fra klocken sex til tolff ude paa Ladegaarsslandet med sex compagnier aff garden, oc holdede Exercice med de ny slagss Spitswagner med Swinss fedder igiennem, huiss modelle General Bielke bragte med sig för nogen tid.

Der vare oc et hundrede Granadiers udi oc kastede

Granater, giorde ligesom de rette granater aff jern, allene niste at de icke vare fylte.

D:o d:o 1 Maj 1689. Forleden den 20 April schal kongen hawe hafft udi consultation med nogle faa aff Raadet, om man med Orlogsskibene oc nu strax de bliwer færdige, schulde transportere folkene; heller oc om man först schulde söge god occassion at komme til slag oc action med den Danske flaade, oc se huorledis det vilde afflöbe, oc saa dereffter deliberere och regulere transporten. Det siste heraff schall være concluderit oc for Raadsomt eragtet; oc at flaaden skall være ferdig den 20 Maij til at gaa ud, oc strax söge den Dansche. Det sigis, at trouppperne, som ere destineret at marchere, schall staa udi Schaane oc for Gottenborg den 28 Maij; at kongen vil den 18 Maij sielff reysse til Schaane, oc tage proviantet oc Magazinerne udi öyesyn. En stor quantitet kornvarer er beordret fra Lifland; De finsche *Regimenter* hawer end ingen ordre faait til at marchere; *det er mig sagt,* at de ere udi værk med at depechere herfra til Hollanden Secreter Svanhielm ved nafn, for at capitulere med particulieres om krigsskriber, oc at hand tager til den ende vexler med sig paa et par tönder guld.

Udi forgaarss mandag klocken 10 kom her en Courier til Marquis del Monte med bræff, at Dronning Christina var död den 9 April. 4 Couriers haffde vexlit om paa veyen fra Rom oc hid, som paa nittende dagen bragte denne tidning herop. Marquisen haffde vel vildet forborge det nogle dage, mens det eventeredis strax effter middagen. Han schuldet hafft same dag sine depecher af Cancelliet oc udi gaardagen effter affschæds audience, dereffter han strax vildet reysse; Apparentligen bliver hand nu vel til den ordinaire post fra Rom ankommer, oc medbringer Testa-

mentets indhold; Sörgeklæder leggis nu vell strax an gladeligens.

D:o d:o 8 Maj 1689. Den Brandenborgske Envoyé visede mig sin Herris ordres at följe med Kongen til Schaane, heller huort han nogit langt oc med krigsfolk farer etc. Jeg observerede hastigen udi same ordre, at derudi til aarsagen heraf var anfört sc: Effttersom saadane kongens marcher kunde hawe atschilligc Sviter med sig. Den Keyserlige Envoyé disligens oc den Hollansche Resident schall och hawe orders at fölge med kongen, huort han farer. Jeg tviffler hellerss fast paa, at kongen schall vilde hawe dennem met sig. . . . .

. . . . Det er mig sagt, at Croisy schall hawe ved Piqvetiere ladet giöre Oxenstierne forslag, at sende sin Sön til Sverrig udi qualitét af Ambassadeur, dersom man her wilde disponere sig til nogen facilitét, saavel udi at recipere denne Ambassade med förige ceremonier, som fornemmeligens udi at vel höre oc antage hans propositions oc Negotiation, som hand forsikrer schulde være Sverrig til saa stor avantage, som nogen tid för. Den, som mig dette berettede, svor mig til, cum his ipssissimis verbis, at Francrig hawer udi atskillige reitererede offerts, sa vell udi particulier til nogle af Ministrerne her som hellers udi det generale af howit wærkit, giort slige basses ju fast laches soumissions, at mand motte sig undre dero ver. Denne person vilde icke videre particularicere heraf denne gang, undrende sig hellerss paa, at Croisy, som hafft en personnelle brouillerie med Oxenstierne i Nimvegen, vilde nu giöre hannem om sin Sön slig proposition

D:o d:o 11 Maj 1689. Kongen reyste i gaar afften for at see det Westbotnische Regimente, som passerer der igennom; item det der i Provincen staaende Westmanlansche. Han kommer hiem igien til Pintzafften. FeltMaréchal A-

schenberg fulte med; han er den, som nu omsunder mest formaar oc raader hoss kongen; Oxenstierne untagen, i særdelished for saa vit som Etats affairerne betreffer, saa er der ingen, som synis at hawe det rette *Secret* af nu forehawende desseins heller resolutions, uden Aschenberg. Maa skæ bliwer oc vel saa noget udi stöckeviiss communicerit mit et par andre; menss de flæste hawer föye videre kundschab af nogit end huiss, som de kan slutte af occurences, udgaande ordres oc Emanationerne deraf etc. . . . .

. . . Fra Finland kommer det mæste *til* den gemæne mandss föde her, saasom Röget, tört kiöd oc fisk, oc *dis*lige graafvarer. Alt huad som nu er ankommen, det lader kongen opkiöbe. Her ligger et Skib i ladning med proviant, som skal gaa ned til Carelscrone.

I dag begönte man at Ringe udi alle kirker fra tolff til et for Dronning Christina, ligesaa *skal* det skæ ower gansche Landet. Magistraten haffde i dag *borger*schabet oppe paa Raadhusit, oc ansagde dennem kongens willie at wære, at alle, som midler haffde, schulde klæde sig oc sine hustruer i Saart.

D:o d:o 25 Maj 1687. Gen. Gouverneur Hatsferd er her ankommen fra Riga; det mæniss, at han icke kommer derhen mære, oc at kongen er ilde tilfredss med hans conduite, thi hand schall allene hawe sögt sin egen profit, oc ladet alt andet gaa, som det kunde.

D:o d:o 29 Maji 1689. Jeg ved icke ret, huad nafn man schal giwe paa det, som nu omstunder her exponeris for öynene; langt mindre huad man deraf schall kunde til wisshed concludere. En dæll aff kongenss æquipage, tælter, sadler, hæste oc köckentöyg er for nogle dager schickt herfra til Skibss til Kongsörre. Anordning er giort for de handhæster, huorthen oc huorlediss de schall foran skickis;

Garden var i forgaarss morgen gansche tilig samblet udi all den positure, som naar de for alwor schall til felts, oc tilsagde at holde sig saalediss stedse færdige, til hvilken time at ordres giviss. Nu sigiss det besluttit wære, at de schall marchere herfra den 14 Juni med træ dagss provision, oc at anordniss schall, huor de den gansche marche igiennem kan tage træ dags provision. Hen mod 140 Skuder oc dislige smaa farkaaster, som owerlaab hawer, alle hörende hiæmme under Svensch jurisdiction, Pomersche, Rigesche, finsche, Svensche etc. ere udi dag oc i gaar Cronede til kongens tiænste med löffte af god betalning, imedens de derudi brugess; menss intet er dennem eygentligen end sagt, huorthen de schall oc naar. Skiberumme, som nu nyligen först inkomme oc med intet udlaasset, ere ocsaa Cronede deriblant. Hellerss mænis det, at nogle af dennem schall före öl, bröd oc anden provision herfra ned til flaaden; oc at nogle, saafremt hellerss schall bliwe allwor af, gaar ad Finland at före en dæll troupper derfra ned til Carelscrone. Trende Artollerier staar her paa toyghusgaarden udsatte i sin fulde parade.

D:o d:o 19 Juni 1689. Jeg for min ringe person hawer icke kundet fört det alt udi min tro, hvad som man her den hæle tiden hen hawer udraabt oc projecterit om deris krigsstaagter oc marcheringer. Det pleyer icke være Sverrigs maneer at giöre stor Sagn oc bruit, naar det værit deris alwor at foretage noget. Saa hawer ieg ocsaa mærket, at den förste oc störste bekaastning er giort paa de ting, som dog höyst behöffdiss, heller oc som altid oc i lengden tiæne kunde, Saasom Ammunition, Artollerie, Rustvagner, Saler, tælter etc.; menss huad som for tiden oc snart udnöttiss kunde, item huad som dagligen fortæress motte, derudi hawer de værit langsomme, oc störste dælen er end ufuldkommet, saasom Hæster, kusker til Artol-

leriet etc.; Saa hawer de oc værit gansche *variables* udi deris anordninger; hvad den ene dag berammet, er *den* anden worden forandret.

D:o d:o 22 Juni 1689. Garden marcherede herfra i förgaars, torsdag middag. De haffde *tungt att bære* udi denne brendende hæde, musquet oc kaare ugemæn *plompe*, kappe, Stort Schuldergehäng, En læderflasche at hawe tre potter öl udi, værende tom henger den slap wed siden som et andit stöcke læder; En öxe, En rensell med *to ræne* skjorter udi, et par nye sko oc strömper, træ dagss koost, forudin andre saker huer effter sin leylighed; En kopperkiæll imellem sex mand; huilket alt oc med klæderne vell veyer 4 Lispund; Tolff regiment Rustvagner vare med, en for huert compagnie, derudi laa soldaterness *tælter*, fem maan om et; item de store sadeler, huorpaa tælterne kan foriss, huor och naar de icke kand bruge wagner, *fem* mand da om en hæst; huer vogn haffde sin *kusk*, klæd som regimentet, med 4 hæster for, dog *ickun Skytsshæster*, med neppe nöd de aarkede at drage den fram. Officerernis equipage var udi slettiste lag, de som sielwe ere aff midler, haffde saa til nöd enten en wogn, kiærre, heller hæst; de fleste leyede bönderhæster, baade for middellöshed schyld at skaffe sig egne hæster, saa oc formedelst den *foranderlige* disposition, i det den ene dag berammet, at de *skulde* landveyen, anden dagen at de skulde til skibss. Soldaterne være fast alle drukne; menss man kunde icke forbigaa at drage til observation, huorlediss att officererne, (fast alle stadige oc sindige karrer) fra Obersten aff til den nederste, marcherede ud med en mine oc gesict, som *ingenledis* beteignede den militaire munter- oc hurtighet, den man vel endoc saa affecterer i slige leyligheder; de au contraire udvisede kiendeligenss en tungsindig stuurhed oc svormodighed. Officererne schal hawe anholdit om nogen à parte

hiælp til deris equipage, menss faait til svar, at om det kommer til nogen action, da schal de worde betænkt . . . . Om afftenen effter at garden marcheret, war kongen med Enkedronningen oc försten af Hollstén ude hos Dronningen paa Carelsberg. Han schal hawe wærit ugemæn løstig langt ud paa afftenen, oc iblant andet sagt, at den dag war den 20 Junij, han formodede det at wære sluttit oc affgiort, som hand haffde tractet oc stundet effter.

D:o d:o 26 Juni 1689. Her er man alle udi den mæning, at de Hollstensche differentzer ere nu saa got som bilagde oc aflgiorde. Det er mig til wisse berettet, at Kongen schall i gaar hawe sagt til obersten aff inbemelte liffregiment, Fegerschöld wed nafn, at han troede, at denne marche snart skulde forkortiss. — — — — — — Nu in puncto erfarer ieg, at den Brandenborgsche envoyé her hawer med posten i dag bræff fra Fuxs aff d. 18, meldende, at tractaterne udinden den Holstensche handell worder wisseligen enten d. 19 heller 20 signerede.

D:o d:o 29 Juni 1689. Effter at siste paast war forleden Onssdagss afften d. 26 afgangen, saa kom her natten til Torsdag klocken tolff en expresse an med tidinge, at den Holstensche affaire war sluttit oc affgiort. Hand hawer icke lengere wærit paa weijen fra Hamborg en sex dager. Kongen lod Enkedronningen oc försten aff Holstén, som ware ude paa Ulrichsdall det wide same natt. Der bleff strax om morgenen skickit bud ud til regimenterne, som ere paa marchen. Nogle siger, at ordrene ware at marchere tilbage i quarterne igien; menss ieg kan nogerlediss forstaa, troer det ocsaa well, at de lader dennem giöre halte, huor som helst budet dennem antreffer, oc at de kommer til at staa paa næste oc beqvemmeste orter,

under foregiwende, at de maa först affsæ tractaternis ratification oc den paafölgende evacuationen.

D:o d:o 3 Juli 1689. Mit Åller underdanigste *siste* formeldede, at effter den expresse fra Hamborg war ankommen med beretning om den Holstensche *Sagss* accommodement, man da her strax lod gaa bud ud til *de* paa weyen wærende troupper, at de schulde inholde marchen, oc bliwe staaende til widere paa næste orter, der de beqwemmeligste kunde.

D:o d:o 10 Juli 1689. Dronningen hawer nogen tid befundit sig saa nogit udisponerit udi sit bæn; er endnu med Printzen oc Princessen ude paa Carelsberg; jeg kunde fornemme, da ieg i forgaarss haffde den naade at tale med hendis majestét, at de hawer lyst til endnu at blifve nogen tid derude. Enkedronningen oc försten af Holsten, som ere tilsammenss paa Ulrichsdall, komme just farende derud, da at hendis Majestét haffde begy*nnt* at tale med mig, hellerss troer jeg noch, at *hendis Majestet* haffde udi nogit widere wel udladet sig. Kongen roer heller rider gemænligen klocken 7 derud om afftenen, bliwer der offte om natten, menss samme tid drager hiæm til Stockholm igien, spiser allene i sit gemach om middagen. Der giöris hellerss ingen cour, saa lenge Enkedronningen er icke hiæmme.

D:o d:o 17 Juli 1689. Tiden falt nu for kort at tale yderligere, formedelst hand (Gref Bent) schulde fölge kongen udi ligpreediken ower en Landshöffding Gyldenhaaf ved naffn. Kongen lod hannem begrawe; han hawer giort god tienste i disse tider med militiers inrettelse paa den fod, der nu staar. Invidi kaldede hannem derfor den forgylte Feltherre.

D:o d:o 31 Juli 1689. Forleden mandag kom konger hiæm fra Kongsöre. Aschenberg, som fulte med herfra

er med det same gaaen til Schaane. Kongen reyser atter om nogle dager, som mænis, först til Gottenborg, for at besæ det ny der giorde fortifications-wærck, oc widere anordre derudi. Dernest at mönstre nogle troupper, som kommer sammen udi Vestergöthland; siden til flaaden; oc saa til Schaane. Det sigis, at hand bliwer borte en fem Ugerss tid.

D:o d:o 3 Aug. 1689. Eders Majestéts siste Rescriptum af den 25 Juli emfangede jeg aller underdanigst forleden Onsdagsafften noget for postens afgang. Torsdagmorgen schickede jeg for at anmelde mig hos Oxenstjerne; han war icke at faa i tale förend middagen, da han berammede klocken fem at komme til hannem paa slottet. Jeg exponerede hannem mit ærinde, oc hand antog ad det referendum, sigende hellerss in antecessum, at deris envöyé haffde med siste post refererit, at Eders Majestéts ministri haffde alle hafft conferentze med hannem; oc effter som man paa waaris side haffde da nermere Expliceret sig saalediss, som jeg det nu oc Exponerede, nemlig den förige defensive alliance at renovere; saa haffde kongen i Sverig med samme siste post befalet hannem at sige oc declarere, at kongen i Sverrig war dermet oc tilfredss, saa oc paa hvilken tid oc stæd man kunde afftale derom at handle etc. Udi gaar haffde Oxenstierne bud til mig at wilde komme til hannem paa slottet klocken fem, som jeg oc giorde. Han begönte saa först witlöflöfftigenss at contestere sin kongess inclination med Eders Majestét at læwe udi god wænschab oc förtroende, efterat den förige obstaculum war nu aff wegen wed den Holstensche handelss composition etc. Slutteligens war swaret udi sagen saalediss; at efftersom jeg haffde berettit at hawe fra min Konge oc Herre instrux oc fuldmagt udi det, som begge Kongerne nu ware ense imellem hinanden at lade handle om, da saa kongen i Sverrig i ligemaade gierne,

at man kunde træde til handlingen jo för jo bedre; och *til* den ende haffde han paa sin side dertil nominerit *hannem* siælff, nemlig Oxenstierne, tillige med Lindschöld oc Hoffcanceleren Gyldenstolpe, oc at man alt war i wærk med at opsætte deris fuldmagt. Oxenstierne sagde at wilde pa manddag lade mig wide, naar vi kunde komme sammen at conferere fuldmagterne paa begge sider, oc da met hinanden beramme tiden til widere conference i sagen i sig sielff, oc huad som udi förrige defensive alliance war at rette heller forandre. Jeg sagde saasom jeg oc i gaar witlöfftigen exponerede, at det ickun war mænt en renovations act af den förige, som in hoc passu war wel icke at forbedre. Hand svarede, at hand icke wel kunde mindess alting udi den defensive alliance; mens udi alle fald motte denss beschaffenhed först wel confereris. Jeg erachtede icke at burde denne gang sige mere derudi; man faar siden at höre, huad de sige will, naar det kommer dertill. Skulde de da endeligen wilde hawe nogit derudi altererit, wil jeg lade dennem tale ud, mens jeg tör icke inlade mig dertil, efftersom min naadigste fulmagt intet saadant effterlader. Jeg tror hellers, at om noget war, som vi paa waaris side eragtede til forbedring at insereris, det kunde maaschæ wed persvation heller raisonnement erholdiss, efftersom de sielff ere de, som mæner at wil forandre nogit udi den forige. Det gaar maaschæ wel icke saa hastigens till, at jeg jo dis forinden oc med posten, som kommer den 14 hujus, kunde erholde Ederss Majestets allernaadigste rescriptum.

Bilaga.

Udi Hans Majestets egen hand præsenteris dette allerunderdanigst.

Gestern Freytag Vormittag fuhr ich aus zu der Königin auf Carelsberg, allwo Ich erstlich sprach mit Jungfer Marschal, ob man mit der Königin zu sprechen kommen

Sie antwortete, dass die Königin wollte selbst wohl mir sprechen. Sonsten war die verwittibte Königin da, welche vielleicht sich gedanken darauf machen solte etc. Jungfer Mareschal ging darauf ein und balt darnach kam ein boten heraus zu die Königin ein zu kommen. Ich referirte dan die Materie von Eu. Königl. May:t letzte Rescripto. Die Königin andtworthete weitleufftig, wie dass Sie Sich sehr erfreute, dass ein nehere freyndschafft unter den beyden Königen kunte gemacht werden. In dem sahe die Königin an die thüre, welche wass offen stunde, und tratt an dieselbe zu zumachen. Ich avancirte und verrichte ess; alssdan sagte die Königin: Oxenstiern macht dem König weiss auf, dass Sie in Dannemarch gleichsam sollicitiren und alless machen, wass Sie können, so wohl durch den Schwedischen alss ihren eigenen Envoyé umb mit Schweden in freundtschafft undt alliance zu kommen. Sie sagte, dass io mehr wir unss auch unsser seite empressirten, jo mehr werden sie hier fiers werden, und villeicht contraires; item weil Eu. Königl. May:t zuforn avance darumb gemacht, So hätte nun Schweden sollen weiter die ansuchung gethan haben. Sie verstehen ess hier gleich, alss wen ess aus gnaden wäre, wass sie machen und gemacht haben, wi nun gesaget ist die.. . . . *) undt substantia die rede war, ein wenig aber ich könte nicht alle Wörter befassen und halten, weil die Königin per interruptiones sprach, repeterende bisweylen, wass zufor gesaget, sprach auch gantz sachte. Ich sagte, dass Eu. Königl. May:tt Seine franchise und gute intention in alles sehen liess, und dass diesess nur war die vorigen defensiv-alliance zu renoviren. Die Königin andtwordtete, dass die sache in sich selbst recht wohl undt Sich sehr darüber freuete, ess war nur umb la maniere

*) Skriften uläslig.

d'agir, dass man es mit gleicher franchise und generosité verstehen wolten. Ein wenig darnach sagte die Königin: Sie sagen auch, dass H. Guldenlew wurde hierauf kommen die Princesse zu begieren; man solte wohl gerne sehen, wan er hier komme, dass Sie sich daraus gross machen könten, und doch vielleicht Ihm mit unverrichter sache zurücke gehen lassen. Nach etzlichen mehreren Wörtern meistentheilss in generali und zu repetition von dem ersten sagte die Königin, dass Sie Eu. Königl. May:t letzten brieff geantwordet undt es zu den Schwedischen Envoyé zu übertragen geschikt habe; Dan villeicht hätten Sie sich können einbilden, dass verrahterrey darunter wäre. In demselben kam Jungfer Marechal und sagte, dass die verwittibte Königin fertig wäre, ob man zu der Kirchen leuten solten, darauf ging Sie von mir. Alss ich da und über dem hofe in der Kirchen gehen wolte, stehet die verwittibte Königin in einem offenen fenster in ein gemach unten an der Erde, welchess man vorbey gehen müsste. Ich machte reverence; Sie sagte, ob ich nicht einträten wolte; Ich gieng so durch ein gallerie, wo sie mir strax begegnete, und nach dem ich en general complimentiret hatte über die gesundtheit, Die Zeit über, dass Sie auf dem Lande gewesen etc., So anfieng Sie selbst zu sagen, dass sie sehr frohe wäre, dass die Holsteinische affaire accomodiret wäre, wünschen, dass Freundtschafft auff allen Seiten hinfüro beständig seyn möchte etc. Darauf gieng Sie zu die Königin und folgeten ein ander in die Kirche. Nach dem ich die predigt gehört, ging Ich in den Saal ein, wo die beyden Königinnen von der Kirchen kommen solten, welches ich that umb mich vor den beyden Königinnen zugleich in publico zu weissen. Die Königin trat zu mir undt approchirte zu einem à parte fenster. sagte, dass die Verwittibte Königin hätte gesagt, dass Sie mit mir gesprochen hätte; die Königin redete sonsten und

sich erfreuete, dass eine beständige Freundschafft möchte befestiget werden, welches Sie sagte mehr zu wunschen, als Sie sich auslassen wolle, dan sonsten solten man villeicht hier mehr difficil sich erweisen; Item, dass Oxenstiern alless gross auf Ihrer seite und es gering auf unsserer seite machte; Als nun so discouriret, und ich auf meine Seite hier und dar nach Convenence etwass geantworthet, sagte die Königin: Sie wolte nicht gerne sehen, dass H. Guldenlew hierauf kam; ess wurde Ihr leid seyn, wan er solte rebutiret werden. In der svite hierauf sprach die Königin etwass, dass bey nahe alsso lautete: Man muss nicht gedenken, dass man hir ein solchess inclination vor Dannemarck als vor Holstein hätte etc. Alless, wass die Königin sprach, war gantze sachte und zwar das meiste per particulas, und sahe sich bald vor ein jedtweder wort, dass Sie sprach, auf allen seiten umb, und mit dem, dass Sie diesse letzte passage sprach, ging sie wech gleichsam eilende nach die Verwittibte Königin, welche alsdan in dem nechsten gemach gieng. Ich reflectirte nachdem vor mich selbst auf der letzten passage. Ich kan nicht possitive affirmiren; aber wan man das erste undt letzte in diesen point und besonderlich dass wort rebutirte considerire, so villeicht könte die auf hollstein angezogne rede auf der Princessin gemeinet und hingesehen werden. Ich werde sonsten mit occasion suchen, was nähers zu elucidation.

D:o d:o 7 Aug. 1689. Det er mig sagt, at Kongen hawer udi fortes terminis schræwit Kongen i Francrig til, angaaende nogle opbragte Skiber, Svensche Undersatter tilhörige; nesten udi mæningen, at Francrig haffde ickun at explicere sig rænt ud saalediss, at Kongen i Sverrig kunde forstaa, huad heller hand schulde holde Francrig for fiende heller icke.

Jeg hawer fornummit, at man oc icke er her wel til-

frædss med, at Holl- oc Engeland wil optage de allieredis Skiber, som gaar paa oc fra Francrig; Oc med mindre, at den Engelsche Envoyé oc Hollansche Resident tilsammenss kunde hawe nogle særdeliss motiver at giöre Individualiter oc for nogle af Ministrerne her sagen smageligere, da torde her falde mære reflexioner paa detss Consequentze.

D:o d:o 28 Aug. 1689. Min allerunderdanigste siste relation formælder, at Dronningen lod mig noget för postens affgang sige at wilde tale med mig. Da ieg kom derud paa Carelsberg, sagde hendis Majestét mig at hawe end icke giwet den Lüneborgsche Envoyée Audientze, oc det for sine particulieres aarsager schyld; Menss att Welling haffde wærit saa Officieux at hawe wed de Lüneborgsche Hoffer, ja endoc under haanden her, giort den udtydning derpaa, som war det schæd af beraad hug til at udwise misnöijelsse ower det, at den Holstensche affaire war saa wel affgiort; oc derfor, at de Lüneborgsche wærit saa krafftige paa Hertogens af Holstén side, oc fordi at Kongen i Danmarc haffde et ont öije paa dennem for den sag schyld etc. Jeg troer icke, sagde Dronningen, at Kongen i Danmarc hawer derfor nogen udstand mod de Lüneborgsche, efftersom den Holstensche twistighed er affhandlit oc ophæwit; Ey heller, at Kongen i Danmarc schulde tage mig det wel op, om ieg wilde formæne at wise nogen widerlighed mod de Lüneborgsche paa saadan maade; Jeg hawer i sinde at giwe dennem i Lüneborg det saaledis at förstaa, Oc derfor wil höre eders betænkning, sagde Dronningen til mig, Om ieg schulde först schriwe Kongen i Danmarc til oc notificere, at det war saaledis min mæning at sware. Medenss ieg hæsiterede oc war twiwelsom, udi huad jeg her til kunde sware, sagde Dronningen, at finde betænkning udi at schriwe Eders Majestet til derom; bræwet kunde komme bort,

bort, oc om hun formærktiss at hawe skræwit, schulde det atter giwe aarsag til fremmed oc ulige reflexion; Man hawer deruden fra notificerit mig dette, jeg wil ickun sware, som sagt, oc som ieg mæner; Jeg desidererer derfor, sagde Dronningen til mig, at wide aff eder, huad beschaffenhed det hawer, om Kongen hawer nogen rancune mod de Lüneborgsche. Hendis Majestét reitererede dett oc ligesom contesterede mig paa at sige rænt ud, huad ieg derudi wiste. Jeg swarede, at ieg læwede med den Lüneb. Envoyé her med lige mesure, som med de andre, Oc at detss Contrarium war mig icke injungerit; at ieg icke kunde asserere nogit wist udi det öffrigt; Hellers war det min ringe formæning, at ieg wel icke kunde eragte, huorudi de Lüneb. kan ret sönderligen hawe meriterit min allernaadigste Kongess affection oc wænschab, mens jeg troer derfor icke, at hanss Majestét schulde wilde bekömre sig om, at lade dennem tesmoignere nogen resentement udi nogen slagss formalisation, heller paa en oblique oc ubetreffende maade; Effter mit ringe schön töctess mig oc, at det war fast Arrogant aff de Luneb. om de wilde sig det inbilde; At ieg war udi den mæning, at Kongen udinden den Holstensche handelss Composition hawer wel giort sig minst tanke heller Consideration om dennem oc deris wæsen; Oc om da tænkt heller wiste, at de Luneb. wildet inbildet sig saadant, at det da kunde hawe wærit den korteste wey oc middel til, at det Holstensche Negotium kunde hawe blewit uafhandlit, oc de Luneborgstche platt affwist. Dronningen sagde, at dette störkede hinder i hendis mæning, oc i det swar hun agtet at giwe; Oc at Welling haffde tort at inventere sligt, som aldrig saa war tænkt.

Dette altsammenss talede Dronningen icke udi denne Continuation, som mældit, mens par interuptiones; Maa

schæ oc med flære oc underlediss ord udi summpt; mens substantialia wære disse, saa wit ieg kunde affatte. *Hendis* Majestet taler gennemligvis icke mögit udi en svitte, ey heller ret höyt, det sig oc icke lod nu wel *giöre*, formedelst twende omstaaende Jomfruer udi et lidet rumm, hvilke blewe immobiles paa et stæd, saalenge hendis Majestét *talede* met mig. Dronningen Næffnede iblant denne besagde tale en förstinde at schulde hawe notificeret hinder dette om Velling, den hendis Majestét wilde besware; Jeg kunde icke rettere fatte, end at det war förstinden af Hannover; paa sistene sagde Dronningen, at det nü *wel war* forsent at schriwe med den post, det fick at beroo til neste.

Aller Naadigste Konge, det er mig berettet, at Kongen schal gaa med disse tanker om, at den her wærende förster af Holstén schulde hawe Sverrigs Rige, om Kongen schulde dö barnesslöss, oc udi alt fald Printz Carl allene dödde, han da schulde hawe Princessin *tillige* med; At Kongen schal wære i betenkning at proponere dette for Rigssenss Steender. Denne deliberation synis wel nogit sælsom, oc dets framgang nogit utrolig allermest for dennem, som wæd oc kiender de Notioner oc Maximer, som Sverrig sig hawer indbyrdis imbuerit med, siden at Dronning Christina sagde sig fra Riget. Mens som er det oc wist, at alt det kan nu omstunder wære i Sverrig mueligt, som ingen tid hellerss kunde eragtiss at burde heller schulde wære.

D:o d:o 11 Sept. 1689. Kongen schall hawe agtet at warit her för, menss den 25 hujus holdiss der en Ransagning oc Information udi Mariestad i Vestergötland ower Landss Höffdingen Örenkloo, huilken nögen tid hen hawer giort mange slagss Angiwelser oc forslag til Nyligheder oc reformation udi Undirsaatternis hantering, Skougernis Eyendöm, Allmindingerness brug oc sligt mere, oc under Nafn

aff Kongens interesse forwerwet derpaa rescripta oc forordninger, huorimod de wedkommende ere inkomne for Kongen med klagelige remonstrationer, som Information derowet andordnet, saa oc sielff wil wære wed handen til at granske Sagen; thi det sigis, at Lands Höffdingen hawer aff partialitét, Ondschab oc Egennöttighed Ageret udi alt dette, oc at hand det lidet aff Kongenss Interesse, som hand enten mænt heller saa foregiwet, icke hawer wist at discernerne, huorlediss den retteligen burde oc kunde bestaa.

Begge Dronningerne kommo i gaar hiæm fra Upsal, huor de wære for at lade Printzen sæ en Actum Academicum, udi hvilken Graf Lindschöld, som er Princens Gouverneur, hans Sön, item affdödde Skattmester Flemmings Sön deponerede. Begge Dronningene ere tilsammens nu paa Ulrichsdall.

D:o d:o 5 Okt. 1689. Piquetiere söger flittigenss at insinuere sig hos dennem, som nogit kan hawe at sige. Han schal for nogle dager wærit hoss Oxenstierne oc giort en Compliment udi Mr Louvois Naffn, at Louvois högt attraade, at god wænschab imillem Sverrig oc Francrig motte retableris igen, forsikrende Sverrig paa saa gode Conditioner, som de allerhelst kunde begiæriss. Det er mig for wisse berettet, at Oxenstierne schal hawe wærit mögit indifferent udi beswarelsen oc sig anstillet, som wiste hand icke, hvad person det war under det Nafn Louvois. Jeg wed icke, om Oxenstierne wil altid wære saa Inflexibel. Jeg wæd hellerss nock, at faa aff de andre schal wære Francrig imod, Naar de en gang sær oportunitéten til at sige deriss mæning ud.

D:o d:o 9 Okt. 1689. Velling maa nu uden twiwel hawe wærit framme igien oc med næste posten relaterit noget herop udinden den forhanden wærende affaire med Hertugen af Holstén, oc lagt det ud til det werste. Det er

mig berettit, at Kongen saa oc Enkedronningen schal i disse dager hawe wærit utaalmodige ower noget den handel betreffende; item at her schall wære wed Hoffet falden saadan Discours; Huorledis man nu wel kan sæ oc fornemme, at Kongen udi Danmarc continuerer udi ond willie mod Hertugen, oc at intet fattiss til den at fuldföre uden allenist effne oc beleylighed, oc maaschæ well allerede haffde ladit sig sæ udi Noget mære, dersom icke de progresser i Tyschland saa oc med Törken haffde kommit imellem. At den Hertugen tilbydende werschab ichun er under et Skin, menss Intentionen deraf captieux oc til hans forraskelse oc Nachdæll.

Det bleff mig oc i gaar berettet, at Oxenstierne schall nyligen hawe sagt til den Lüneborgsche Envoyé, huorlediss at v. Orenschild nu atter Inquieterer Hertugen for det intagne Krigsfolk, oc presserer hannem paa at giwe sin Schrifflige Erklæring derudi.

D:o d:o 16 Okt. 1689. Hertug Adolph dödde i förgaars paa sin residentz Stægeborg udi Östergöthland. Man hawer i dag klocken tolff begynt at ringe for hannem udi alle Kirker. — — — — — — — Dronningens indisposition holder endnu saawit wed, at hendis Majestet er under tiden oppe, oc atter maa saa til Sengss igien. Den Affect flötter sig stundom i skuldrene, stundom i hænderne, mæst udi Haaffferne oc gaar saa neden effter. De som syniss wissligst at dömme derom, siger, at det er en Arthritis vaga scorbutica.

D:o d:o 23 Okt. 1689. Udi förgaarss, som war Mandag, bleff udi Hoffretten en dom mod Puffendorff affsagt paa hans liff, ære oc gods, oc hanss Nafn oc Waapen aff Ridderschafetss Matricula at udslettiss.

De ligesom ignorerer hanss död. Huad Rationes sen-

tentiæ ere, wæd ieg icke, icke heller hafwer ieg endnu kundet faa sæ affschrifften af dommen.

D:o d:o 26 Okt. 1689. Jeg hawer end icke kundet faa affschrifften aff den mod Puffendorf ergangene dom. Der schal ingen Acta hawe wæret lagt i rette mod hannem, uden allenest den Svensche Ministers i Regensborg Shnolschy relationer, formeldende at Puffend. hawer inlagt, remonstreret, talt det oc det mod Hertugen af Holstén; Herudaf wil de paa före hannem Crimen Perduellionis, oc fundere dommen paa Svensche laghs Titel 9 Cap. 8.

Den, som mig dette berettede, haffde det aff en Assessor udi Hoffretten, Huilken hand remonstrerede, at den Textus legis ickun angaar dennem, som förer afwindschold, oc ellers i krigsstiderne stempler ont mod Kongen; At Sverrig nu icke wærit i krig; at Kongen i Danmarc, i huis tiænst Pöffend. wærit, hafft fræd, wenschab oc förbund med Sverrig etc.

D:o d:o 30 Okt. 1689. Jeg hafver end icke för kundet faa sæ Affschrifften af Puffendorf dom; jeg sær icke, at æren röris derudi, som hellerss waer sagt; Nogle siger oc, at det schal were her saa en Praxis, at udi de sager, huor man dömmes fra liff, jord oc godss, æren oc med betreffiss.

Det berettis mig, at twende kongelige Raad sagt udi gaar imellem sig, at denne Procedure mod Puffend. wilde icke lidet prostituere Sverrig; oc at de for deris personer aldrig wist nogit deraf, oc end icke sæit dommen.

D:o d:o 9 Nov. 1689. Det er mig berettet, at de her nu ere i Wærk med, oc pengerne alt ordonnerit at inlöse Det Ampt Wilshusen, som Mönster hafwer af Sverrig i underpant; Menss underligt er det, om Kongen lader gaa rede penger af handen, besönderligen i disse tider. Ellerss giorde Stenderne paa Rigssdagen A:o 1686 motiver oc paa

mindelse om besagde Ampts, samt Stadens Golaavs, oc öens krulsands inlösning, oc da til den ende bleff tolden paa twende Species Salt oc Wiin forhöyet, efter besögede Extracts widere udwisning.

Kongen war i gaar oc dag paa jagt effter Ulwer, som ware ofwer Isen komne in i Dyregaarden hernest udenfor. Udi gaar fick de skutt tie Stöcker Ulwer; i dag ingen, thi de haffde i Nat retireret sig ud. Isen ligger ofver alt; Den for tilig store fraast, begönt otte dager for Michaelis, siden oc end continuerende, incommoderer udi mange maader. De hafver störsts nöd paa landet at faa malet til bröd oc öll; De maa oc fare hele milene til de store *Elfwer*, förend de kan faa wand til qweget oc boschabet; *Alle* Wankilderne ware fortörride aff Sommerenss umanærlige hæde, oc nu jorden tilfrusen foruden regn. En haab Skiberumm alle wegne fra, helst fra Fin-, Lif-, Gotland etc. ligger infrusne udi de yderste Haffner, hafwende alle slagss proviant inde mest til Bergsbrukeness *förnödenhed*; Saa at tilstanden udi almindelighed er her intet for god, menss nesten med sletteste laget udi alle Stöcker.

D:o d:o 16 Nov. 1689. Her occurerer intet mærkwærdigt udi det publique. Kongen med Raadene wærit flittig sammenss i all denne ugen ofwer nogle nye reductions Projecter, huilke berettiss paa saa forunderligt oc ubefatteligt sætt, at man intet stadigt kan dereffter referere. Der schal volveris noget deriblant, som noch kunde kaste af sig galne udrettninger, om de enten studio aff nogle intenderis, heller at altíng icke retteligen hanteress. Her er en slagss Bönder i landet, oc de udi temmelig stort tall, kaldet Skattebönder, Hvilke sielff eyer den paa boende jord med den urgamle frihed, at de oc deris Slægt aldrig kan drives derfra, saalenge de giwer den fra Arildss tid af udi jordebogen staaende rettighed til Kongen, huilken icke kan

forhöyess heller med nogen slagss beswæring graveris; Mens huad de derofuer udgifwer, det skær med samptlige Stendernis bewilgning, for en tid oc uden Consequentze. Denne frihed, sigis det, at nogle er om at faa ophæwit heller i det meste forandrett.

D:o d:o 20 Nov. 1689. Kongen drog Mandagss morgen tilig ud paa landet oc skött same dag Otte Elssdyr, som haffde forwildit sig oc kommen in paa en Skoug fem mile herfra. Det störste Dyr weyede 60 Lispund; Kongen kom afftenen tilbage igien.

Udi gaar kom wel en 60 finske, Liflandske, tyske oc andre Skiberumm her in for byen, som nogen tid ligget infraasne Sex miile herfra, oc nu lade sig wacke in oc hugge igiennem Isen. Kongen gaff dertil Et tusinde Rigssdaler; Denne tilförsell kommer wel til pass; Alting er i dette aar dyrere end det pleyer, menss som begönte nu prisen kiendeligen at stige sig; Saadan en tilig hard winter kan man icke mindess her udi 30 aar.

D:o d:o 27 Nov. 1689. Her begönder nu alt at gaa en tale om en Rigssdag at schall holdiss udi Winter. De wil sige, at der schall delibereris om, huorlediss Riget schal bestöriss, i fald Kongen schulde foraarsagiss at gaa udi Sommer ud paa tyske botten; item huo Printzens formöndere schal wære, om Kongen noget menniskeligt skulde tilslaaess. Jeg kand end icke eragte dette af nogen wished heller sönderligt fundament; Skulde oc en Rigssdag nu komme, da kunde dette maa schæ wel ocsaa proponeris for en figure schyld oc som et stöcke af deris ordinaires artifices; Mens howetmæningen til Stendernis Sammenholdelse maa uden all twill wære anderlunde. Det er wist nook, at Kongen tracter effter at faa alle godsene under Cronen, som siden Annum 1630 ere wed kiöb oc pant derfra komne. Hand schal helst wilde, at Stenderne sielff dett begin-

rede, sampt gafwe forslag, huorledis det uden Cronens las best kunde schæ. Det er en wigtig Sag, som *warligenss* oc forsigtigenss faar at handteriss; Det wilde hellers *for* det förste oc minste föde af sig millioner Processer oc twistigheder, saa mangfaldige mennisker, som (uden primam acquisitionem at regne) ere deri Interesserede *wed Kiöb*, arff, dommer, oc andre laugfaste titler.

D:o d:o 4 Dec. 1689. Med hendiss Majestét Dronningen kom ieg til aftale udi förgaarss, som först erkyndigede sig om Eders Majestéts oc Kongelige husess *welstand*, aarsagende hendis upasselighed at icke udi *lang tid* kundet schrifwe Eders Majestét til; Holder sig stedse inde, oc *haff*de det ene Kind forbundit med et klæde oc ploster; — — — — — — — — Herr Bielke war nu wentet hid, mens som ieg erfarer, saa hawer hand nu faaet *ordres* igien, at blifwe derude; uden twill er det for *at wære* nær wed handen, om noget kunde derude *forefal*de ved det Saxen Lavenborgsche wæsen. Jeg hafwer saa *wit nock kund*schab med hannem, at naar hand hidkommer, jeg da behörigenss oc à propos kan tale med hannem om det, som Ederss Majestéts rescriptum Naadigst formelder. Det *kan* oc bör wel icke anderledis wære, end at, huad om *hanss* sentiments oc Inclination i saa maader er worden berettet, jo maa hafwe sit fundament oc wære saa; thi *schulde* det wære, som de fleste her opinerer om hanss propriet*é*t oc habitude, Da kunde man icke andet end eragte, at, om maaskæ icke mere tabt end wundet udi at forhandle noget sligt med hannem, det paa det minste burde wære Indifferent, huad heller mand taler med hannem heller icke. Ut etiam vulgo creditur, dicit ut loquatur, Audit ut dicat. Maaschæ kand det wære anderlediss, heller ulige, ligesom moventia saa oc Concernementerne ere till; Hand hol-

dis for at hafwe altid wæret oc end wære möget god Fransosch.

D:o d:o 14 Dec. 1689. Det sigis nu, at N. Bielke kommer her hiæm för Jull; de aff det fransche partie holder hannem kiærkommen oc högt fornöden. Jeg sær nock, at her ere de, som agter paa leyligheden at sette ny fermentum udi Consilierne her, oc der er mig til wisse berettet, at Francrig erbyder sig til alle de Conditioner, som Sverrig sielff wil proponere oc kan begiære.

D·o d:o 14 Dec. 1689. Det er fuldkommen wist, at Oxenstierne udi gaar sagt, at hand först for fire dage faait at wide, at Sverrig hawer til det land Hadelen en welgrundet ja positive rætt oc droit, huilken de nu háfwer opfundet udi Archivet i Brehmen. Den schal herröre sig af en gammell Contract imillem Archi Episcopum et Capitulum Bremense oc en Hertug af Saxen Lavenburg etc.

D:o d:o 15 Jan. 1690. Jeg bluess wed, oc dog maa allerunderdanigst berette, at Oxenstierne end iche hafver ladet oss komme sammens; i hvor fast hand forleden fredag, da jeg om dets höij fornödenhed paamindede, tilsagde mig, at det skulde schæ Mandagen effter, som war i forgaarss. Jeg talede med Lindschöld i Mandagss; hand forundrede sig ocsaa over slig langdregtighed, oc at hand hver dag Wentit paa, at vi skulde blewen kaldit sammen; Lindschöld talede hellerss med ressentiment om denne Jnhibitions Ulidelighed oc onde Conseqventze; jeg maa Confirmeris mær oc mær i den mæning, saa nesten altid hafft, at oxenstierne maa i denne affaire være præoccuperet for Holland oc Engeland. Hand taler oc stiller sig vel anderlédiss an, fordi at de andre ere mesten delen imod hannem, Udi særdelished er Gyldenstolpe, som med argumenter oc raisons först animeret Kongen til den declaration at vilde paa sin side maintenere Commerciens frihed mod denne in-

hibition, Dersom jeg sær, at Oxenstierne icke anderledis oc tout de bon wil gaa i Werk hermed, da paa AllerNaadigst behag haffver jeg satt mig for at sige hannem *rent* ud, at jeg ingenledis befinder det i gierningen, som hand hafwer declarerit, at man her i denne passu giöre vilde; Oc at jeg for min plict oe ære schyld derföre icke kand effterlade Min Allernad. Konge detss beschaffenhed simplement oc ende framat berette, saaledis som jeg det her finder oc forstaar.

D:o d:o 25 Jan. 1690. Den fransche Bande her (om man saa kan kalde det, naar fast alle de Meste oc beste drager paa en linie) concerterer flittigen. Det er mig sagt, at Bielke skal nyligens hafve giort Kongen en ouverture af deris forehawende; det er vel troligt, at de hafver sat hannem ud paa at giöre förste forsögelse, saasom den der nyss kommen uden fra oc Wæret nermere Horizonten af affairene i Werden, oc som en tid lang fortærit (?) alle Tyske Hoffene oc observerit deris fort *et* foible baade udi Consiliis oc Executionen; Item værit *Ambassadeur tilforn* i Francrig, De andre skal oc med mere troverdighed kunde Coopererę derudi, naar Kongen först communicerer dennem Bielkes sentiments. Endnu er intet vist heller solide derudi at erfare; Att Jo bliver en Capitale Metamorphosis udi affaires oc consiliis her, det bör wel icke twiffles; Menss intet kan det vel skæ saa snart, ej heller alting paa en gang. Troligt ligner dett, att de imidlertid oc for det förste affwender den de allierede belaavede succurs, i hvor vell nu mere positivement end nogen tid for sigess, at dennem schal sendiss, snareste skæ kan, sextusinde man oc tolff Orlogskip. Det er mig sagt, at der er i disse dager gaaen Ordres ned til Carelscrona at sette alting dermed i god forfattelse. Det syniss, att Bidall oc hans Wenner hafver nogen besönderlig Mesnagement med den Lanberg-

sche Envoijehn, endog de hinanden icke for kient. Dersom de kunde winde det Luneborgsche huus, da skulde det visseligen være et stort Exempel saa oc Pondus paa denne side.

D:o d:o 1 Feb. 1690. Her höris nu alt mær oc mær om den Succurs, som de Allierede schall faa herfra, Nemlig Sextusinde Mann oc tolff skip; Om Engelsche oc Hollanske Minister taler derom som en dennem formaliter forvisset oc derfor Upaatwifflelig sag. Effter min fölelse holder jeg Alvarligheden oc Mueligheden derudi nesten lige Underligt vil det vist være, om Kongen i Sverrig, fast end haffde saa mange Rede penger ved handen, som til saadant wærk udfordris, vilde gifve dem ud for andress schyld, uden anden occasion end nu er, oc uden andre Conditioner derimod. Disse tolff skibers udredelse till denne Expedition Will koste ligesaa mögit som den gansche flaadess udi forleden sommer; alle Comsumtions varer da kunde brugis, saasom de hafves kunde oc effter handen anschaffes; Mens nu maa alting oc i qvantitét være forud oc de dygtige, om vare skall, oc det meste wil være Rede penger. Secoursen til landss maa oc Underholdiss oc lönnis med Rede penger aff Kongens pung; Capitulationen for dennem sigis hellers at være slett i alle Maader. Snarere knnde man tro, at de under det skiin at Assistere de Allierede, sögte saa listeligen oc uden invidia at faa en suffisante Krigsmakt tilsammens paa Tyske botten, oprette der Magasiner, giöre god disposition hiemme, til lands oc Wandss, oc udi alle Stöcker sette sig der oc her i saadan forfattelse, at de kunde med en hastig och krafftig impression agere, Naar Occasionen en gang vilde vise sig. — — — — — Gen. Major Mellin er destinerit at commandere de Sextusinde Mand, Nemlig femtusinde til fodss oc et tusinde til hæst, Nar de allierede faar

dennem; de tagiss af de Tyske folk derude er, *Hvilke* uden twiwell bliwer ersættet med Svensck folk.

D:o d:o 8 Febr. 1690. N. Bjelke hafver mögen *hantitz* med Bidall oc kommer gemænligess to ganger om dagen til hannem. Der talis vel om, at *francrig* tilbyder Sverrig otte ganger Hundrede tusinde Rigsdl. for *at iche* giöre de allierede Nogen secours, sa oc for at staa paa tyske botten med en ansænlig armée uden at declarere *sig* for francrig, eller engagere sig videre; Menss udi særdelished er det mig berettet, at francrig hafver ombedit Kongen i Sverrig att ville være Mediator, at man *deliberer her* om att antage dett, oc hvorledis deris Mediation *vil* anbyde de andre partier; Jtem hvvad for Ambassadeur de *vill* bruge til Mediationen, naar det en gang kommer dertil — — — — — — Gustaf de la gardie, som nu nogen tid værit udi i Pomeren, hafver faait Kongens befalning strax at begive sig hjæm. Nogle mæner, at *Kongen* vil bruge hannem udi Etats affairer; der*som d*et skær, da er det en production af det fransche partie, oc et vist *kiendetegn* af forandring baade udi Consilierne saa vel som sielwe Ministerio.

D:o d:o 1 Mars 1690. Eders Majestéts Ratification emfangede jeg Allerunderdanigste i forgaars torsdag; *Jeg* lod Oxenstierne strax forstendige, at den War kommen, oc erböd mig til at tale med hannem ofver denss udvexling. Han svarede, det hannem kiært at være, oc at Ratificationen paa deris side oc War forfattet, menss end icke underschrevit, som schæ schulde strax Kongen hjemkommer. Efftersom i dag værit Postdag oc i Morgen Söndag, saa faar det Wel at beroe med Udvexlingen til udi inkommende Uge. Jeg kan allerunderdanigst icke anderledis eragte, end at Sexhundrede Rixdl. jo blifver noch for betjenterne i Cancelliet, saa oc Secreter Akerhielm, hvis merite ud

dette værk icke er videre (hans functions medførende untagen), end at hand hafver Wiset sig Commode oc officeux; Man hafver oc altid hafft oc stedse faar at giöre med hannem, saasom han er en Commis under Oxenstierne.

D:o d:o 5 Mars 1690. Jeg kom saa slumpende oc Uformærkt til at höre noget aff en particulier discours imellem tvende personer, hvoraf jeg icke rettere kunde samle, end at Sverig arbeijder paa, ellers oc at Sverrig oc Holland ere begge i Concert om, at Holland stadigens schal have oc holde hoss sig et Corpus af Sex Regimenter aff Svenskt inföd folk oc officiers. Disse tvende personer, som denne tale haffde imellem sig, argumenterede deraf en stor consideration oc ære for Sverrig, oc at det kunde være ligesom en Schole at formere den Svensche Ungdom udi krigsbrug oc anden Manerlighed derhos, saa nær Francrig, Braband; etc. —; Oc at Sverrig udi alle fald oc fornödenhed straxt kunde hafve et Wist antall folk regulier oc vel disciplinerit uden Omkostning.

D:o d:o 29 Mars 1690. Det er vist, at Grothusen sagde i formiddags til en i fortrolighed, at Nils Bielke reijser om nogle dager her fra ud til Hertugen af Gottorp for at tractere om gifftermaal imellem forsten her oc Princessen af Sverrig. Det blef mig alt for atte dager berettet, at kongens bræff laa ferdig oc forfattet til et særdelis berammende Consistorium, at det schulle giwe sit betenkende, om Ægtenskab imellem fulde söskinde var udi guds ord forbudet.

Denne hastighed udi denne handell kunde confirmere det, som for kort tid bleff mig sagt, at kongen er aff en ringe sundhed, oc svagere end han vil lade sig mærke med; Oc at Arwe-Printsen icke heller er aff sönderlig stærk Constitution; Mens foruden det saa er det vell Enkedronningen, som mest om icke allene arbeyder udi dette

gifftermaall; Oc er Wel icke at tviffle paa, saasnart det blifver sluttet oc fast stillet, at kongen jo strax sammenkelder stænderne, oc faar dennem til at forklare försten aff Holstén for Rigets successor, udi fald at kongen oc Arwe-Printsen schulde komme at döe uden anden arwing end Princessen.

D:o d:o 9 April 1690. Den Brandenb. Envoyé sagde mig, hawer erfaret, at Sverig vil om to Maaneders tid transportere Sex tusinde mann over til Tysche botten, oc at Kongen haver baade befalet saa oc recommenderet störste Secretesse oc forborgenhed udi dette forehafvende. Han sagde at hawe dette sin Herre positivement refererit med förige post. Fast nu saa er, att dette er for nogle dager worden enten projecteret eller deliberiret, saa kan man icke med fuld wisshed sige, att det Ufeylbar schær oc Effectueris. Hellers kand det noch Wære troligt, kommer oc nesten ower enss med det, som jeg aller underdanigst altstedse forhen berettet at kunde hawe forstaat paa en dæll deris tale oc sentiments; Nemlig at Sverrig Nu oc under god Prætext burde fortificere sig paa Tysche botten med en suffisante armée, giöre sig hoss alle partierne Considerabel enten for at accepteris til mediateur eller for at söge sin egen à parte fordæll, ligesom occasionen oc sagernes forlöb derude, vilde anvise det etc. Den Brandenb. Envoye mæner, at om denne transport schær, de da maa have forord med frankrig baade om subsidie penger, saa oc att transporten schal schæ paa de tider, att de allierede ere ude oc occuperet mod Francrige; anguaende tiden, da kan det vel have sine egne sjæll oc uden forord med francrig; belangende subsidie pengerne, da ere mine ringe tanker anderledis; thi saalenge Oxenstjerne kan formaae det, at Sverrig blifver saa fölelselöss af den skamme oc schadelige Convertion, som Engell. oc Holland giort sig mellem med farter

paa francrig, saa er det icke vel at presumere, at hand schulde lade det fransche partie komme til sit maall; mens som hand vel seer, at hand paa det siste icke skal kunde kunde holde ud mod de mange andre, som Militerer for Francrig, saa skal hand være glad for at winde tiden, paa det at noget imidlertid motte intervenere, som enten sagerne oc til hans Intention kunde forandre, eller oc giwe hannem en hæderlig oc specieux tilfelde at conformere sig med de andre; det han maa schæ skulde giöre i dag, dersom han kunde forsikre sig paa at blive da som nu consisterende udi lige auctoritet oc direction aff affairene (som schulde staa hart). Alt saa kan han til denne transport besonderligens i henseende til dens lange termin vel have givit sit suffragium under den generale repræsentation, at Sverrig kunde dermet giöre sig hoss alle partierne considerabel, oc dog holde hænderne frie til at giöre, hvad raison oc Occasion siden best vilde dictere; Oxenstjerne schulde snart kunde tabe sig, dersom han möget vilde poussere paa at giöre de allierede nogen sonderlig succurs, hvilcket icke kunde affgaa uden stor bekostning, hvoraf man her mögit er sensibel, oc de som söger at traducere Oxenst person oc Ministerium, bruger denne Arguition fornemmeligen, at hand hawer satt Riget udi nogle Allianсer oc handlinger, som icke alleniste ere Sverrig Unöttige, mens endoc Onerenses oc omkostlige; Oc naar Oxenstierne icke haver rört mögit paa den streng, at Transporten schulde præcise schæ til de allieredis succurs, saa hawer hand vel icke sonderlig modsigelse fundet, naar hand proponeret, at de revenues udi Pommeren oc Bremen, som ved Dronning Christinæ död er kommen Staten til gode, Item den paa begge bemelte stæder nu paa Arbeydende reduction vel kunde underholde tropperne, der intil man saa, hvad for Sverrig best vær at giöre.

D:o d:o 19 April 1690. Nu i det samme giorde Kongelig Raad Nils Bielke mig den ære at besöge mig, mænen-

de at reyse end i Afften. Han sagde att vill tage sin vey igiennem Danmare, oc der som hand fornemmer, kommende der, at Eders Majestet er udi kiöbenhaffn, oc hand kan eragte at leyligheden will schicke sig saa, da schal hand være glad for at motte giöre Eders Majestet sin underdanigst reverentze; Saasom jeg til fölge aff E. Majestets Naadigste rescripto for nogen tid haver contesteret hannem, at Eders Majestet hawer en besönderlig kongelige Æstime for hans meriter oc raisonables förende sentimenter udi at cooperere til en god fortroeligheds oc wenschabs befestigelse imellem deris Majesteter begge Naboe Kongerne; saa giorde jeg hannem oc nu det haab, at Eders Majestet schulde i Naade vilde hannem sielff det samme formelde, naar hand der kommer. Han beteignede nu som altid for största veneration for Eders Majestet.

Do d'o. 30 April 1690. For nogle Uger hörte man sige, at Dronningen haffde eragtet at vilde *drage* ud till Suurbrönden for hendis svaghed *skyld*. Noget effter fick samtlige Medici Ordres at consultere tilsammens om *Dronningens* sygdom, deriblant insererer Medici (af hvad anledning væd jeg icke), at de icke noget vist kan statuere *om* Dronningen skulde cureris bedre derude end her hjæmme, mens hendis svaghed holder de for nock som at *kunde* cureris hiæmme. Dereffter schal kongen hafft RigsMarschall Stenbock oc Bjelke til Dronningen och begiært, at hendis Majestet vilde for sin sundhet schyld drage ud til suurbrönnen. Dronningen schal hawe swaret, at det icke var fornöden, mænte, at gud kunde giwe hinder reconvalescencen hiæmme. Saa udbrede sig en tale om den magnifique anstalt, der war giort til Dronningens reyse; hendis Svitte schulde bestaa af 160 personer; To tönder guld dertill ordennerit; Tvende af Kongelige Raadene schulde fölge med etc.

etc. Derpaa hörte man, at Enkedronningen haffde erbudit sig til at geleyde hendis Majestet ud, at den til reysen destinerede summa mærkeligen schulde augmenteris. Endelig paa det siste hörte man sige, at Dronningen war saa Ubestandig eller singulier, oc efflerat att ordounancen var giort, saa ville hendis Mayt nu icke reyse, etc. Jeg for min ringe person kunde icke holde dette alt for saa rigtigt, som man gaff det ud for; Udi særdelished kunde det aldrig komme i min tancke, at Dronningen aff sig sjelff directe eller först schulde hawe sagt, at forlengis at reyse ud. Effter all omgang befindis det nu, som jeg haffde tenkt, oc Dronningen haver paa siste explicite sagt aldrig att have tenkt paa langt minder agtet att reyse ud, Mens vill blifve hiæmme oc befale Gud resten. Altsaa hörer man nu icke et ord widere dertil. Aller Naadigste Konge, jeg hawer icke kundet eragte dette wærd paa en Uvisse sage at berette, saa haver jeg oc den tid bort værit syg sampt Hustruen oc de fleste i husit, saa man icke hawer kundit været saa aldeliss ræt stält til at besinde oc giöre alting. Det samme oc for en dæl værit aarsagen, at jeg icke allerede hawer refererit, at Dronningen schichede for nogle Uger ned til mig en Cammerfrue, som haffde met sig et forseylet Paquet med bræver, med befalning at brende dennem op i min Nerværelse, oc sige mig, at det var nogle documenter oc skriffter angaaende den affaire for nogen tid med Ober-HoffMarschal Bylow, for hvilcken Dronningen da intercederede hos Eders Majestet, oc at jeg wilde paaminde mig, at de vare opbrænte, om jeg schulde höre talis om bemelte skriffter. Effter dette sagt, kastade hun Paquettet paa ilden. Jeg haffde det icke udi min hand; det var forseigligt paa alle Ender; denne Cammer fru hæder Clothe, værit fra begyn-

delsen hos Dronningen for Cammerjomfrue, er nu for nogle Maaneder gifft med den gamle Rolams Sön, oc holder sig endnu stadeligen hos Dronningen. Jeg haffde oc först tænkt at tale med hindis Majestét, om nogit videre hafft at erindre herved, forend jeg eragtede det Eders Majestet at referere.

D:o d:o 30 April 1690. Deris prætensioner her paa det land Hadelen fonderis principalement (som mig berettes) paa tvende Dommer oc Sententzer af Keyser Frederich Barbarussa, oc pa en contract giort udi det nestforledne seculo imellem Ertzbiskopen aff Bremen oc en Hertug aff Saxen Luenborg, kaldit Henrich, hvilken for at faa sin sön til at blewit Ertzbiskop i Bremen pusserede en contract med Capitulet, igennem hvilken han renoncerede fra sig oc arvinger det land Hadelen oc samtöckte, det at reunieres med Ertzbischopdömmit Bremen, naar som at den slægtlinie af Saxen Lauenborgsche huus schulde manquere. En Chronique aff Oldenborg, schrewit af en Hammelmannus, skall vist noget tale om disse inbesagte sententzer. Den Brandenborsche Envoye beretter mig, att de ere her i den mæning, at förstens af Anhalts ræt til öffrige successionen er den beste oc solideste af alle de andriss; at dennem töckis, de Luneborgsche prætentioner at være minst fonderede, oc at de haver befundit de præliminares probationer, som Luneborg opschichit aff en liden gyldighed oc vægt. . . . . Allernadigste konge, siden at jeg den 19 April udi dybeste underdanighet referede den Entretien, jeg same dag haffde i mit egit nafn med kongelig Raad Bielke, angaaende fræmledne Puffendorfs affaire her, oc hvad Bielkes betenkende oc Raadföring deri var, saa hawer jeg hos mig sjelff villet vel betragte, om det schulde være anstændigt samt tienligt ocsaa at tale med Oxenstierne derom, til den ende hawer jeg först sögt at infor-

mere mig om alt, hvad som siden den affsagde Sententz kunde derudi være her passeret; oc saa fornemmet det aff efterfölgende beskaffenhet.

Den Brandenb. Envoye hawer effter ordre oc udi sin Herris naffn formellement reccommanderit den sag udi alle sine partier, oc iblant andre bewegeligheder fört dem til sinde, at det icke andet kunde wære, end at den affsagde dombss formalier oc gantsche procedure motte foraarsage en aigreur udi kongens i Danmarc sind; derfore giorde man convenienter med disse tider, som begge kongernis gode forstaaende tilsammens höyst udfordrer, at man modificerede oc lempede alting paa beste sætt, etc. Oxenstierne svaret ichun generalement, at schulde det kongen foredrage; mens for öffrigt giok hand icke forbi at gravere Puffendorfs actioner oc person oc Consquenter at demonstrere den imod hannem affsagde dombs rättmestighed; belangende in Specie Puffendorfs fordring hoss Staden Bremen, da blasmerede hand hannem derudi besonderligen, at hand sub-obreptitie, ja aldelis falscheligen var kommen dertill. Det jeg af dets vidlöfftige förrigiwende kundet fatte, er dette: att Puffendorff formerede sig en uretvis fordring hos kongen, som hand viste saa vel at drille igiennem, at dend icke bleff saa retteligen da Examinerit; til denne fordrings betalning foreslog hand en gammel henlagt prætention, som Sverig hafft eller kundit hafft hos staden Bremen, den hand saa viste at forestille, at man ingen reflexion giorde derpaa; da hand haffde sig den saaledis tillbragt, saa udverker hand de Luneb. intervention hoss staden till at faa forsikring om dets betalning, efftersom staden formente sig hafve Ræt til veigre sig i den fordring; item sagde Oxenstierna, at i all fald saa er dog staden Bremen icke saa möget schyldig; etc. Förend den Brandenborgsche Envoye recommenderede denne affaire, saa

liaffde Puffend. broder, som er hendis Majestets *Dronningens* Secreterer, oc nu fortiden oc med kongens *permission* hos Curförsten i Brandenborg, schickit her op sin supplique af den 6 Novembr., saalediss forfatted, som viste hand intet, at nogen domb var gangen; wærende *substantialia* disse: som han vel formænt, at med hans broders död schalde den mod hannem anstillede fiskal-action *i lige maade* værit uddöd, mens nu maa fornemme, at Fischalen end formedeliss hos Hoffretten anholder, at man schulde den process forfölge oc derudi lade gaa en Sententze; hvilket hannem saa mögit fremder forekommer, som at fischalen udi den aff Hoffretten hans Broder foresatte termin *icke* det ringeste erindret, sagen icke heller paa *den* tid værit anslagen, da ellers oc oweralt, naar man en citere lader oc sjelff icke fremstiller sig, sagen da holdiss for desert, oc er dereffter icke tillat effter den sjelffbegiærte *termins* forsömmelse videre at sippe(?) udi sonderlig*hed* udi en personnelle action, oc da den beschy*ldede hand allerede* död er; mens han inbilder sig, at fiscalen icke vil gierne miste den sig tiltenkte portion, helst at det nu schall falde hannem lætt at fuldföre sin intention, naar ingen er, som kan forsvare sig, oc andre, som maaschæ ellers kundet antage sig en lewende, icke schulle saa mögit nær reflectere paa en död; mens som det, som derunder sögis, icke mære kan affligere den dödde, uden allene være hans arme efterlatte til en Ubodelig skade oc Uforglemmelige beschæmmelser oc hiærtesorg udi deris dets foruden nock som affligerede tilstand, dersom det, som deris fader met 30 aars arbeyd hawer ladet sig være saa suurt at bespare, schulde dennem fratagis, oc de geraade udi höyeste armod, och ved slig beschæmmelse forhindret blive udi deris kommende löcke, saa udi ansæende af dette, beder hand kongen underdanigst at vilde for Guds skyld lade sit

hiærte bevæge til en Christelige medlidende, oc icke lade de arme uschyldige barn undgielde for deris ulöckelige fader, och dennem deris timelige velferd berövis; mens at Fischalen motte anbefalis, at lade den aff hannem sielff icke i rette tid perseqverede sag ligge, samt at den paa hans Broders midler oc assignationer paalagde arrest motte relaxires etc. Dennes upplique haffde denne Secret. Puffendorfs stiffdatters mand, en Raadman her i staden, at offverlevere, mens synis vel hafft nogen betenkning til den nogen tid at indeholde; thi den siste Januari er först kongens resolution derpaa daterit, hvilken saaledis er affättit, som var supplicantens petitum ickun betreffende broderenes Puffendorffs efflerlatte Enkis rættighed udi hendis mands midler, samt at barnene motte aff naade efftergewiss fadrens midler; och altsaa resolverer kongen, at Enken, som sin laad effter lagen intet findis hafve forvirket for mansens braatt, schall være forbeholdet, hvad som bevises aff den efterlatte eyendombs hinder at tilkomme; mens af barnenis fæderne vil kongen dem af kongelig naade oc milhet forunne oc efflerlade det, som icke allerede deraf er disponerit eller til andet anvænt oc udlagt. Nu hawer fiscalen en ansenlig dæll deraf alt i henderne; dilligiste skal der være giort en særdelis Disposition om det, som staar hoss staden Bremen; saa det synis vel, at denne naade vil nesten bliwe inanis.

P. S. Det er mig til visse sagt oc det med saadan omstendighet, at man icke kan tviffle derpaa, nemlig, dass die königin von Schwed. alss sie hörte, dass disse Puffend. supplique være eingegeben, habe gesagt, dass man hätte ihm nicht einmahl die ehre sollen anthun.

D:o d:o 3 Maji 1689. Eders Majestets missive til Dronningen hawer jeg behörigens insinuerit. Hendis Majestæt glædede sig storligens oc med allehaande Expressioner tac-

kede, at Eders Majestet vilde altid være saa affectioneret oc obligéant; sigende, att den största lyst hun kunde have eller faae til at giöre den reyse ud til suurbrönden, schulde være derfor, om hun kunde nyde den glæde med det samme at helse oc sæ Eders Majestét; at *det ellers* begynder att mær oc mær at bettris med hendis *Helsen*, saa at den hinder til Suurbrönden foreslagne Reyse icke behöwis; vilde icke manquere Eders Majestet at tilskrive med det snareste. Hendis Majestét stod noget i betenkning, om det breff til kongen schulde effter saa fattet sag owerleveris, fant det omsider for gott, oc jeg inhendige kongen det strax effter; Han annammede det venligen, oc sagde derhos, at det alt bettrede sig mögit med Dronningen, saa man haffde det haab til hendis fulde restitution her hiemme.

D:o d:o 7 Maj 1690. Et nys exempel giör dem ocsaa tvivelsomme; nemlig en Svensk kiöbmands *skib* blef for nogen tid antastit af en Dunkerker, *som* sjelff gaf det lös igien, oc i detsamme bleff det taget aff *en Zelands caper*, siden dömt til priis saasom taget fra fienden. Kongen i Sverig reclamerer det, efftersom Francrig icke er mere Sverrigs fiende end Holland; Gen. Staterne giver *ordre* til skibets relaxation, mens de i Zeland, alting eragtet, beholder det. Nu hawer denne kiöbmand inlagt en supplique begiærende repressalier til at maa sjelff söge sin schade igien. De schal vel ville sæ, hvad derpaa varder resolveret.

D:o d:o 10 Maj 1690. Deris conduite mod Oxenst. en particulier faar hannem vel til at udfinde nogit for deris beste; Qui lucerna eget, infundit oleum. Hertugen af Hanover haver udi et fornemme klaaster derude givit Oxenstiernes ælste dautter, som synis icke have lyst til værden, en plats, som ellers plejer betalis med tre tusinde Rigsda-

ler; item derforuden ladit alting der magnifiqvement meublere oc aptere for hinder, oc for at accommodere hinder tagit en det förstlige huus sielff rörende Dame derudaf. Denne Oxenst. datter reyste nu for otte dage derud med Welling oc hans frue. Oxenstiernes sön, da hand for nogen tid passerede igenom de Luneb. Hoffver, har oc værit der regaleret med jouveler til hattebaand, kaare etc. bedragendes, som sigis, til en femtusinde Rigsdaler. Bielke skal oc offte være der ved Hoffene oc paa alt sætt caresseret; Welling hawer faait store presenter; Oxenstierne skal faaet 7000 Rdl. for nogen tid, dog det wærit for ceremonialerne ved de Luneb. ministr. reception.

Den Province Dalekarlia, helst de sokner nermest Norrig, haver nu en tid bort klaget sig for sult oc nöd, saa hawer kongl. ladet af prædikestolene der afkyndige, at hvo, som vilde qvitere stædet, drage ud til Pommeren oc excolere der under cronen reducerde godss, de schulde faa gode conditioner, naar de komm derud etc. Altsaa er i disse dager en hoob hidkomne, oc flere kommer dagligen effter, de sigis være et tusinde mand, Hustruene à parte beregnet oc barnene, som ere mange. En hustrue af dennem gaar her med 10 sönner. Jeg haver talet med nogle af disse folk; de siger, at de motte gaa ud, fordi de saae döden for eine öijene; der var icke mad at faa, oc ingen middel haffde de at hente den unden stæds fra. Folkene tager hvert aar til, orten aff sig sielff er steenig oc ufrugtbar, saa haver der oc wærit misvæxt paa et par aars tid; kopperberget giver intet som för, saa der falder icke arbeijde som vanligt. Det er et folk, som farer over alt landet at giöre demninger, diger, gryffter, Rydder land oc skog op, oc brugis mögit, hvor store bygninger paa landit eller kiöbsteder foretagis. Nu brugis de icke dertil, eftersom der er ingen mere welstand iblant folk; skattene oc ud-

lagerne lempis icke effter saadane omstændigheter, au contraire de föröges, oc jo större fattigdommen blir til at udrede dem, jo hardere udsögis oc extorqveris det, saa at maaden at uddrive den tröcker hardere end sjelve skatten. En af dennem sagde mig, at der icke nu schall findis en koppernaule i den province, hvilket den allmenne mand i Sverrig ellers pleijer at reservere nogit af, saa lenge de kan, saasom et plict anker. De hafve saalt derhjæmme den fattigdom de hafft, mens jorden, som bonden mest sjelf eijer i den Province oc mange boer der tilsammens paa en gaard, den haver de icke maattet selge uden til deris nermeste slægt, oc icke til nogen fremmed uden til kongen allene. Det skall nu vel saa hede, at der ere folk nock igien til at bruge gaardene; mens saa er det dog icke lige et. Det Dalekarle regimente er et med de stærkeste, oc af al tid har de sielff under sig uden udskrifning strax opfylt stedit, saa offte en knect er kommen bort. Naar regementet er ude, hawer de kundet af lutter ungt folk staa ligesaa stærk hiæmme igien til *grensens defension*: det er et stridbart, trot, oc stadigt folk, som man kan lite paa. De ere hendige oc snelle til allehande brug i det gemæne læverne; Enfin skulde her komme en algemæn misvæxt i landet, det skulde gaa de andre provincer lidet bedre; oc her schulde blive udi andre maader tungt for gode Raad.

D.o d.o 21 Maj 1690. I det jeg hafver wærit effter at erfare aarsagen, hvorfore Bjelke effter förste resolution icke passerede igiennem Danmarc, saa er mig udi störste fortrolighed dette communiceret, att den Svensche Envoije i Kiöbenhaffn schrewit herop, at jeg haffde refereret, at Printzen af Gottorf schulde hafve Princessen i *Sverig*; han oc derhoss berettet, at en aff waaris ministre var kommen til hannem oppe ved hoffvet oc begynt en discours neste aff denne sudstantia, hvorledis man icke haffde tenkt, at

noget forslag om Princessens gifftermaal schuldit blevit anfört, saalenge hun end var saa aldelis ung, oc at man for den aarsage schyld allene haffde i Danmarc holdet inde med den intention, de hawer hafft Princessen i Sverig angaaende etc. etc. Formedelst dette inbemelte oc af fryct, at man i Danmarc schuldet giöre Bielke nogen nermere ouverture i den materie, haffde man her betenkt, at Bjelke icke schülde gaa til Kiöbenhaffn eller tage sin veij igiennem Dannmarc. Kongen haver oc befalet den Svenske Envoijé at giöre paa alt sætt sin största fliid til at kunde faa undersögt, om jeg hafver refererit, hvorledis oc aff hvem jeg haver hört dette besagt, oc aff hvad dato same min relation haver wærit.

D:o d:o 28 Maj 1690. Enkedronningens Cammerherre, Nafnlig Dessin, vel erfaren udi Architectura civili, er for nogle dage reist först til Gotland, derfra ud til Holsten for en lustbyggning schyll, som Hertugen vil have giort uden tvill i Gottorf. Dagen for han reijste, var han oppe hos Printzen af Holsten oc visede hannem Desseinet deraf; oc da Printzen, staaende i speculation derofver, sagde, at dets forferdigelse wilde tage nogen lang tid bort, schal en af Dronningens Cammerherrer, Mörling, svaret, at det bliver vel giort til den tid, at Princessen af Sverrig kommer derudi, derpaa schulde Printzen sagt: Ja det giör det vell. Med det same anstillede de omstaaende sig at vilde ligesom gratulere hannem over Princessen, mens hand drog sig unden med anden discours, saa man kunde mærke det paa hans contenance, at hand uforvarende sagt det, som hand helless icke vildet; en, som hos wærit, sagde mig dette en confidence.

D:o d:o 4. Juni 1690. Kongen haver paa Otte dags tid hafft anstöd af feber, dog stræbit imod at holde aldælss ved sengen. Nu er det flux bedre, oc war han af sit kam-

mers i gaar afften, da Aschenbergs sön haffde paa slottet bryllop med Dronningens jomfrue Fröken Torstenson. Det var den nykomne Brandenborgsche Envoye tilsagt at komme til audientze forleden Frædagsefftermiddag; mens det bleff hannem opsagt igien for kongens indisposition schyld. Han tager particuliere audientz oc uden ceremonie. Saasom Oxenstiern nu sær, dog ugierne, at kongelig eller curforstlig minister icke schal hereffter ville tage publique audientze, siden man her hawer begynt at tractere de Luneborger paa lige sætt, saa er hand sjelff kommen denne Brandenb. Envoije for, sigende, at effter som det er blewen en fast algemæn manæri at tage audientze uden ceremonie, saa kunde hand oc giöre ligesaa.

D:o d:o 11 Juni 1690. Udi forleden lögerdag Pintzafften skall der være skicket en expresse herfra til Carelscrone med befalning, at de 12 udrustede skib icke skulle seigle ud forend nermere ordres. — — — — — —
Det er mig til visse fortroit, at der *skall* omstunder være en particuliere oc secret tractat paa færde oc *uden tvivel* allerede udi project imellem Sverig oc Hertugen af Gottorf; saasom vel icke andit præsumeris kan, end at Sverig jo haver derudi en Dictatoriam potestatem, saa kan det vel være, at bemelte tractats project oc affattelse er hannem herfra först tilskicket oc dereffter met posten mellem wexless, intil at Hertugen alt placiderer, oc da maa schæ for videre honneur schyld affskikes en dermet op til kongen, naar kommer ned til Schaane. Det er mig oc sagt, at Bielke kommer der til kongen paa den tid, campementen der holdiss, som er berammit paa tid oc maade, som min allerunderdanigste siste relation monne formelde; Kongen vil være S. Johannes dag paa Kongsörre; dagen effter giver hand sig paa reijsen ned ad. — — — — — — —
Kongens Raad oc Printzens Gouverneur Graf Lindschöld

dödde i natt efter en nie dages feber. Denne lignelse til, at kongen tager Hoffcantzeler Gyldenstolpe i hans stæd igien til Printzen. Der ere de hellers, som mæner, at hendis Majestet Dronningen helst skulde dertil vilde hawe kongens Hoffmarschal Bent Rosenhane, som absolute er en duelig oc braff man dertil baade for dyd, honneur oc erudition schyld; oc om icke schær, da er det allene af en dæll, som mest hos kongen formaar deris artifices oc æmulation, som paa alt sæt for som nu tragter effter at supprimere hannem, paa det deris egen anseende oc licence icke schulde ved hans merite komme til at obfusqveres eller ganske obstrueris.

D:o d:o 18 Juni 1690. Endnu er ingen beschicket til Printzens Gouverneur udi affdöde Lindschölds stæd. Det Fransche partie mister i hannem et got understöd hèr, saa var dèr stor intelligence imellem hannem och Bjelke.

D:o d:o 25 Juni 1690. Denne opsettelse fra förste til reysen anstelte tid mæniss wærit foraarsaget enten deraff, at nögle bijoux, som man förster forære vilde, icke end da wærit ferdige; eller oc deraff, at kongen vildet först declarere den, som Printzens Gouverneur schulde wære, oc er Hoffcanceler Gyldenstolpe det blewen, oc tillige kongelig Raad; Græve titel oc dignitet bleff giwen i hans fri wilie, det han sigis eij endnu hawe antagit.

D:o d:o 28 Juni 1690. Kongen gaff Printzen aff Holsten, da han reyste, kaare oc geheng med diamanter af sytten tusinde Rigsdal wærdie. Dronningen schickede hannem ved en sin Cammerherre ower afftenen för Princessens portrait garnerit med smaragder, men oven udi stifften eller örit var et lidet sammenviklet papir instuckit, hvorpaa schrefvit disse ord: Aimon tres cher fils, le Duc de Slesvig Holst. etc. Enkedronningen gaff hannem bijou af

fire tusinde Rixd. værdie. Man beregner, at hand, den til værit her, faait ower 70 tusinde Rdlr udi diamanter.

D:o d:o 23 Juli 1690. Feltmarschal Bjelke schall *den* 21 Junii hawe schrewit Hertugen af Zell til for at begiære aff hannem passage igiennem hans gebett *for* de Svenske succurs troupper, effterat Curförsten aff Brandenborg icke haver villt accordere den igennem sit land etc. Den 27 svarer Hertugen derpaa, oc i ligemaade undrager sig fra at tilstaa dem passagen igiennem sine stader, etc. Udi gaar efftermiddag communicerede Oxenstierne de tvende her værende Hollansche ministrer item den keijserlige oc Engelsche Copien aff bemelte Hertugens breff oc swar uden twiwell til den ende, at de schulle sæ, at Sverrig ingen schyld haffde udi den ophold aff den udlaavede succurs. Mod den Brandenborgische Envoije haver Oxenstierne eij udladit sig derom udi nogen maade nu eller för. Han væd oc, at den Brandenb. Envoye slett ingen underretning oc *breff* derom haver fra sit hoff, hverken paa *hvad* maade oc vilkaar Sverrig haver begiærit denne passage, *eller hvorledis* Brandenb. svaret. Formedelst sligt oc mære judicerer man her nogit slætt om dennem, som der hawer med ministris at giöre. Den Engelsche oc Hollandsche, som ware strax *der*effter hos den Brandenb. Envoije for at informere *sig* nermere om dets beskaffenhed, vare oc underlige ower att fornemme, at hand effter saa lang tid wiste ingen beschæd udi dette, ja end icke en gang at passagen var begiæret eller refuserit.

D:o d:o 30 Juli 1690. Mit Allerunderdanigste siste af den 23 formeldede om et Hertugens aff Zell skrifftligt svar til Feltmarschal Bielke, angaaende Transitum for de Svensche troupper; siden bleff mig sagt, at bemelte swar wærit noget picqvant mod Curförsten aff Brandenborg. Jeg fornam oc, at den Engelsche minister samt Hollansche giør-

le difficultét udi at communicere det den Brandenb. Envoije, thi war jeg begierig effter at sæ det, kom ocsaa paa et vist stæd til at faa Copie deraff, som udi allerdybeste underdanighet herhoes föijes. Dersom disse troupper icke skulle komme til at marchere ud til Rhenen, som vel synis at oc blive nu nesten for sant, saa betagis dem her saa vit den prætext til Transport, nemlig, for att remplacere de same med andet folk herfra.

D:o d:o 13 Aug. 1690. Grav Dona, som er Oxenstjernas Sösterson oc destineret Envoye til Brandenb., reyste for en tre uger siden ned ad Schaane til kongen, kom i forgaars hiæm oc drog i gaar ud til Oxenstjerne, som er paa landet. Det er mig sagt, at Oxenstjerne under anden prætext afferdigede hannem ned for at observere fältmarschal Bjelkis, som man da mænte skulldet komme over til Schaane, hans demarches oc i særdelished, om han schullet ville animere kongen til at giöre Transport, Oc at Oxenstjerne tillige skrevit kongen til oc Raadede derfra, siden at næsten alle puissances begönte at tage ombrage deraff, etc. — — — — — Den keijserlige envoije haver ordre at klage nominatim over feltmarschal Bjelke formedelst langdregtigheden aff de Swensche til succursen destinerede trouppers marcherendes.

D:o d:o 3 Sept. 1690. Nogle her haffde den underretning fra sine bekante, som vare med kongen, at kongen værit over alle maader Wred oc ond, fordi at et Stocholms skiberum, kommende fra Francrig med en qvantitét aff viin, deraff en dæll til kongens egen kieller oc fornödenhed, er taget aff en Flissinger Caper, uerachtet det haffde baade Engelsk oc Hollandsch sjöpass; At kongen haffde befalit Envoijen i Hag, at tale derpaa hart oc perémtorie.

D:o d:o 6 Sept. 1690. End sær det icke nærligt til saa hefftig ressentiment, som man her i begöndelsen giorde ord

af, over de i Engeland opbragte Svensche skip. Det sigis oc synis, at den Hollandsche Envoije saavelsom den Engelske hawer saa got som forsikret kongen paa, at de skulde worde relaxeret, oc at de hver for *sig* vilde kraffligen schrive udi detss conseqvence. Nogle troer, at *de* vel allerede ere i Engeland lösgiffne. Ellers ere interessenterne saavel her som paa andre orter inkomne med deris klage sampt deduction oc opsatt paa deris skade oc forlust ved bemelte skibers optagelse. Magistraten heraff byen ware effter kongens befalning udi gaar oppe i CommercieCollegio ower dette ærinde, oc Kongelig Raad Wrede, som er President i bemelte Collegio, var i gaar afftiss lenge oppe hoss kongen for at Explicere den beskaffenhed. Udi dag formiddag var nogle aff Magistraten oppe for kongen sjelff i Raadet. Det meste, som i dag er worden handlet i Raadet, sigis at angaa den affaire, oc er at præsumere, at der gaar i *Afften* med paasten derom ordres ud til Ministrerne udi Engel. oc Holland.

D:o d:o 13 Sept. 1690. Siden det, *som mit* allerunderdanigste siste formeldede angaaende grænsscommissionen, saa hawer jeg lyet effter, hvad derudinden widere motte talis, oc alt saa hört underschædligt berrettis, iblant *andet* dette: at de Svensche Commissarier, endog den *förste* aff dennem Gen. Major Dalberg er sjelf Gen. Ingenieur, hafft oppe med sig et par landMætere eller Ingenieurs, som imellem sig oc sine bekante schall sige, at de hawer farit overalt, oc at dennem töckiss, at den omtvistende gruve ligger inne paa Norsche grunden, Menss at de Norsche sjelff vel icke hawer eller wider sönderlig rigtighed oc beschæd aff dets beskaffenhed, derfore mæner man her, att schulle kunne maintenere den til Sverrig; Item, at det ligger kongen mögit i sinde, at denne grenseskilning kunde bliwe fulgiort, thi da vilde der komme tvende kirchesogner under Sverrig, som nu lyder under Norge.

D:o d:o 4 Okt. 1690. Kongen oc alt Haaffet hawer i denne Uge tagit igien Saargieklæder an for Hertug Adolfs oc hans gemalhs begrafningschyld, som er berammet til den 15 hujus her i Stocholm; kistene, Castrum doloris oc offrigt kommer paa mediocre Omkostning; mens aff parade oc Ordonance sigis det bliwe stort, mære end for wanligt udi slige leijligheder; sist tissdag begynte man oc at ringe en time middagen udi alle kirkerne her i staden. Om de effter begraffningen vil legge Saargin aff nogle dager for at giöre atschilnet paa den, som de schal legge an for Curförsten aff Heidelberg, det vidiss ej end. Da den Keijserlige Envoyé notificerede for nogle dager hans död, kom han op uden at hawe saargeklæder an, Hvorfore HaaffCritiquen falt derpaa ud, at man icke heller behövede paa denne side at tage alting saa nöije med SorgeCeremonialerne.

Paa foraaret schal her byggis paa Stockholms slaatt; stor quantitét aff materialer föris alt frem hver dag; det vil sigis, at schal bliwe et stort oc magnifique værk oc at dertil er destineret fire aars inkomme, som Dronning Christina haffde. Man mæner at imidlertid det fangis an paa den side, der kongens rumm ere, kongen da skulde ville giöre en Reijse til Finn oc Lifland paa et par maaneders tid.

En gammel stænbygning paa skibsholmen ere de udi Wærk med at udwide oc opföre, som schal bliwe Proviant-huus; det oc andet ligner nok til, att flaaden kunde effterdags komme til at faa igien station heroppe.

D:o d:o 11 Okt. 1690. Den Keijserlige Envoyé Nostitz effter foregaaende private audience hos Kongen oc Dronningene reijste med alle herfra sist Onsdags Natt uden affschæd med nogen af de fremmede Ministrer. Der er ingen af dennem, han jo nogit brouilleret sig med, helst angaaende de Ceremonielles visiter.

D:o d:o 18 Okt. 1690. Hertug Adolf, 60 aar oc tre

dager gammel, bleff begrawen i tisdags, disligeste oc hans förstinde; da prædiken var ude, lösnedis stockene pa alle sine orter to gange, oc regimentet aff garden, som omkring kirken ware steltt, gaff derimellem salve. Acten i kirken bleff begönt klocken 4 oc endet effter klocken 9. Kongen haffde de tvende Printzerne med sig i sin wagn, oc *enke*-dronningen Princesserne, mens i kirken haffde de deris stæd ved de andress, oc stode icke i stoll med Kongen oc Enke-dronningen. Sörgefolkene udi sine wagner fultiss oc ud *fra* Slottet oc lige saa op igien, da fruentimmeret bleff der tracteret med Confiturs, mens Printzerne oc de biwærende Kongelige Raad blewe til taffel med kongen. Oberster, ObersteLieut. Majorer, som bare ligene in i grawen udaf Castro doloris, hvor de natten för vare hensatte, Item holte fanene, hielmm etc., dennem lod kongen spise hoss en tracteur for en ducat par tete, mens vin oc Confecturerne kom fra Slottet. Udi gaar natt blefve kistene ud*tagne* aff Ridderholmens kirke, oc med en kongens *jagt* forte til en stad Strengenæs, hvor Hertugens fader oc moder ligger.

Dronningen war icke med udi denne liigfærd, formedelst upasselighed af et fluus udi kindet, Item en affect udi Haaffterne, hvoraff hendis Majestet værit ret ilde nu *paa* 8 dags tid, oc end holder wed sengen; sjelwe *Medici haffde* for tre dager icke ret gaat mood, menss nu hawer det begönt at vise sig nogit bettre.

Udi Morgen begroffs Kongelige Raad oc Printzens förige Gouverneur Lindschöld; som der er mere gield end andet til beste effter hannem, saa bekoster kongen begrafningen, oc derforuden laavet at betale gielden. Om det schær, kan et lidet stöcke gods, som han haffde, worde frelst til Enkens oc barnenes alimentum saa vit; mens for widere deriss framtarff er det gansche intet adæqvatum mod den

græve-

grævelige stand, som han fick kongen til att sette hannem oc flere udi for nogen tid.

D:o d:o 1 Nov. 1690. Anno 88 blewe alleslags façonnerede silketyg Estoffes forbudne at införis; icke dissmindre haver Kiöbmen ladet store partier inpractisere, baade Manufacturerne formedelst dets ringe Consumtion, saavelsom Kongen udi sin told til skade oc mæn. Derfore saa gick en forordning ud for nogle maaneder, at de, som med slige warer hanler, skulde dem inden næstkommende December forselge; Oc om noget ved dette aars forlöb uforsolt var, da skulde eijermanden dennem specificere til at stemplis, oc paa et særdelis udviste stæd foryttris for hans regning; Mens, hvad siden den dag i boderne atrapperis, det skulde uden Naade opbrendis, oc Kiöbmanden derforuden nest böter forfalle udi Kongens unaade. Nu hender sig, at en Partie slige warer insniges i höst udi Gottenborg, hvilke paa weijen at komme herop warder attraperede udi Örebroe. For at statuere Exempel paa den formastenhed sligt at införe imod en saa nylig oc alwarsam forordning, saa blewe de i onsdags offentligen udenfor packhuset ved toldbesökerne forbrente. Dets werdie wærit totusinde Rixdlr; Eijermanden giver sig icke kunt. Med dette, saa Judicerer de fleste her, at deris SilkeManufacturer icke ere satte paa saadan fod, at de kan have bestand i lengden, oc end for tiden staar de udi forlust.

Her kommer folk lange weijer in fra landet, klagende sig, att der intet salt er att faa udi Upstæderne. Her selgis nu icke uden pundetals, en halff Rixdl. for lispundet, saaledis hawer det stægit sig paa fire a sex dagers tid, da en tönde saaltis för halfemte Rixdlr, som endda var swære höijt imod den gemænlige priis to a halfftredje Rixdlr. Kon-

gen befalede i gaar, at Magistraten strax skulde giöre owerallt i Winkelne oc boderne en exacte Undersögning oc Owerslag, paa hvis salt her er. Man mæner, at om det *uden* Underslæb forrettis, en qwantitét salt schal findis i forraad hoss dem, som det forvaret hawer, til at skindre det ud.

D:o d:o 19 Nov. 1690. Siste Söndags paast maa uden twiill hawe nogit medbragt, som kongen icke sonderligt behaget. Nogle mæner, at Welling haver givit tilkiænde uden reserve det, som de andre end icke hawer villet saa ret ud med, nemlig, at mere end halwe dælen aff de Svensche auxiliairs troupper i Tyskland hawer deserteret paa denne taact. . . . . Gyldenstaalpe, som nyligen bleff kongelig Raad oc Printzens Gouverneur i Lindschölds stæd, giorde kongen for et par dager til Græve. Han er i vætt oc intelligence vell den sterkeste aff dem, som holdis for att være her aff det fransche *partie*, dersom han nu ved det icke skulde ramme *sit* compendium til midler oc penger, Da er han oc *blif*ver en fattig Græwe. Iblant anden discours med mig for nogle dager talede han om, hvad for et Christligt værk oc devoir det var, at kongen hawer proponerit *fræds* Negotiation. . . . . . Man væd snart icke, hvad man schall domme om *Dronningens* svaghed siden den varer saa lenge; det *lod sig* for nogle dager saa vit bedre ansæ, mens i gaar war *det* igien mögit slett, oc kongen sjelff ret bekömrit, det min Hustrue icke nock kan sige, som talede med hannem i gaar deroppe. Det haver nu slagit sig ud til röde hitsige plecker over alt liwet; Medici kalder det en flyende hæde, oc mæne, at det setter sig til Messlinger. — — — — — Det saltskib er nu opkommen fra Dalerne; en taxe er paasatt nemlig halffsiette Rixdlr tönden. En hvers naffn, som kiöber optegnis, oc ingen maa faa mær end knap:

til sit egit behoff, Mens slet intet til at selge eller udhökre.

D:o d:o 3 Dec. 1690. Paa naadigst behag maa jeg udi mangel af andit mærkværdigt for tiden Allerunderdanigst referere en Avanture, som sig i denne Uge er tildragen. Der er gaaen en tale paa nogen tid, at reductionen Wære i værk med at drage et stort partie aff Privatorum gods under Cronen, som tilförn værit Clostergods, oc at man haffde fundet acter oc documenter mære end 400 aar gamle til at bevise med, hvilke gods Wære af besagde Condition. En Camererer udi reductionen gaf dette forst an, fick det under hænderne at arbeijde ud, War oc nu kommen saa vit dermet, at man Wildet begönt med at lade Observationerne gaa ud paa nogle wisse godss. For nogle dager kommer han til secretereren i Archivo oc begiærer at faa ud atskillige gamle saker oc handlinger, som hand sagde at motte efftersæ til Kongens tjænst, derunder var en gammel registraturbog udi Gustavi I. regimentstid. Da han leverer denne bog ind igien i Archivet, bliwer secretereren varse, at Numeret paa folierne War forsatt oc maculeret, oc angiver det strax i CancellieCollegio. Der bliver det befundit, at denne Cammererer haffde saa snedigens udschaaret nogle blader, hvilke effter anden opsögt gammel register befindis have indeholdet en Hovet Act oc documente dat. A:o 1534, som diserte forklarer Claastergodsernis beskaffenhed, hvad som deraf skulde holdis for cronens, oc hvad som ustridigens oc uigienkaldeligens for alle tider skulde höre privatos til. Dette documente hafver denne Cammererer villet mortificere saasom en ting, der evidenter omkastede all hans forslag. Oc som Kongen oc Stendernis beslut giwer hver man frihed til at faa oc opsöge udi Archivet alt, hvad dennem kand være til deris frelse; saa

tenkte han vel, at nogen af dennem, som det angick, enten motte hawe hört eller læst om saadan Act oc breff, eller oc tagit sig umag at gaa de gamle documenter igiennem. Da kongen nu fick dette at höre, bleff Cammereren strax kast i fengsel paa Slottit, oc fiscalen befalet at procedere med hannem til höijeste straff. De mange folk, hviss Welfærd oc eijendom haffde gaaet bort, om denne Cammererer hafde mottet Raade, ere bestörtsede af glæde. Man giör owerslag paa mære end tie tönder Gulds Capital udi godss haffde kommit under cronen, dersom det haffde gaait, som Cammerer det laugede. J det same alle nu glædet sig wæd at faa sæ hannem hengt för nyt aar, saa Eschaperer han i gaar nat ud af fengslit; hans broder gaar in til hannem, oc dereffter gaar Cammereren ud, byder Wagten god Nat ligesom det værit broderen, oc blir med det same borte. Broderen sitter igien, som negter at vide af sin broders act oc resolution etc. Kongen haffde for faa dage Nobiliterit denne Camererer oc hans Adelsbreff laa ferdigt i Cancelliet, Mens var end icke extraderet. Kongen paamindede sig sjelff derom oc lod det kalde tilbage. Hans Nafn er Schiller, oc nu schuldet hand hædit Kuglenhjælm, — Kuglenborg eller nogit sligt.

D:o d:o 6 Dec. 1690. Hendis Majestet Dronningen er saavit oppe, menss endnu mögit Mat oc krafftlös. Printzen oc Princessen fick i disse dager de smaa Messlinger dog uden fare, siden at de ere slagne vel ud. Den af fengslet unrömte Camererer, som mit allerunderdanigste siste formeldede om, haver de faait igien fatt. De toge hannem in i Nykiöping tie Mile herfra; det sigis, at nogle af Adelschabet hawer givit to hundrede Rdl. til dem, som vare udsente at söge hannem op.

D:o d:o 10 Dec. 1690. Den tilförn ommelte Camererer haver alt værit til forhör oppe i Hoffretten, oc Fiscalen setter hart i rette paa hannem, fordi han har vildet forlede Kongen samt défraudere saa mànge paa deris gods oc eijendom. Det siges, at hand secretement bekient paa tvende höije betienter i Cammeret, at de instigerit hannem udi hanss Wærk. J hvordan det gaar, saa er det vist, at största delen aff reductionsværkit i Sverrig kommer herved udi fordagt. Dette schal bliwe et monumentum indelibile suspicionis, at mange ere paa lige underſundige Maade bragt fra sit gods oc eijendom; Oc kunde letteligen föde en gang aff sig aliquid monstri. Man kan allerede udi dette tilfelde observere det, som Tacitus en steds siger: "Cum Populus plus sibi occultæ vocis aut suspicacis Silentii permiserit." Dersom denne Cammererers project haffde gaaet for sig, saa haffde 4000 bönnergaarder oc 200 adelige Setterier eller Sædegaarder kommen under Cronen, oc saa haffde de hafft lidet eller intet tilbage igien.

D:o d:o 25 Dec. 1690. I dag Juleafften fich den Camerere Schillert saadan domb, at han skal staa 3 dager paa Kagen, udvisis af Bödelen, forjagis landet oc aldrig mære komme tilbage igien.

D:o d:o 31 Dec. 1690. Den Sententze, som Hoffretten affsagde Julafften over den Camererer, Nemlig at han skulde staa en dag offentligen paa torvit udi gabestocken met et papir i handen, anden dagen kagstrygis, oc siden af Bödelen udvises af staden, oc dereffter forvises af landet etc., bleff effter nogle af Raadets intercession, oc udi Consideration til hans Moder en hæderlige hustrue, Jtem til hans affdödde fader, som værit Assesseur udi Svea Hoffrett, It., til hans broder oc tvende söstre men, som ere i Kon-

gens tiænst, saalediss formildet, at han icke schulde kagstrygiss eller hanteris af Bödelen; det öffrigt aff sententzen er exeqveret. Han stod i forgaars Mandag en time exponerit med et papir i handen vid en paall paa torwet, oc i dag er han faret af staden, oc skal fare af landit oc aldrig mære maa komme tilbage igien.

Fortsättning i nästa del.